Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

SESTA

PARTIDA.

EN VALLADOLID.

En casa de Diego Fernandez de Cordoua, Impres-
sor del Rey nuestro señor.

M. D. LXXXVII.

Universidad de Deusto
Biblioteca

TABLA DE LOS TITVLOS
de la sesta Partida.

TITVLO primero, Que cosa es testamento: folio. 2.

¶Titulo.II. Como deuen ser abiertos los testamentos que son fechos en escrito en poridad. folio.11.

¶Titulo.III. Como deuen ser establescidos los herederos en los testamentos. folio.12.

¶Titulo.IIII. De las condiciones que pueden ser puestas quando establescen los herederos en los testamentos. folio.21.

¶Titulo.V. Como pueden ser establescidos otros herederos en los testamentos en lugar de los que y fueren puestos primeramente aque dizen en latin substitutos. folio.26.

¶Titulo.VI. Como los herederos pueden auer plazo para consejarse si tomaran aquel heredamiẽto en que fueron establescidos herederos, o non, e como se deue fazer el inuentario. Otrosi como deue la muger ser guardada despues de muerte de su marido quando dizen q̃ finco preñada del. fol.35.

¶Titulo.VII. Como e porque razones puede ome desheredar en su testamento a aquel que deue heredar sus bienes. E otrosi porque razones puede perder la herencia a quel que fuesse establescido por heredero en el, maguer non lo desheredassen. folio.44.

¶Titulo.VIII. Como puede quebrantar el testamento aquel que es desheredado enel a tuerto aq̃ dizen en latin, querela inofficiosi testameti. fo.53.

¶Titulo.IX. De las mandas que los omes fazen en sus testamentos. folio.56.

¶Titulo.X. De los testamentarios q̃ han de cumplir las mandas. folio.76.

¶Titulo.XI. Como se puede mẽguar la manda e ẽsta que quantia, a que dizen en latin falcidia, o debitum bonorum subsidiũ, o Trebellianica. fo.79.

¶Titulo. XII. De los escritos que fazen los omes a sus finamiẽtos, a q̃ llamã en latin, codicillus. fo.86.

¶Titulo. XIII. De las herencias que ome puede ganar por razon de parentesco, quando el señor della muriere sin testamento. folio.87.

¶Titulo.XIIII. Como deue ser entregada la tenencia, o el señorio de la heredad del finado al heredero quier la demande por razon de testamẽto, o de parentesco. folio.95.

¶Tit.XV. Como deue ser partida la herencia entre los herederos despues que fueren entregados della. E otrosi de como se deuen amojonar las heredades quando contienda acaeciesse sobre ellas en esta razon. folio.98.

¶Titulo. XVI. Como deuen ser guardados los huerfanos, e los bienes q̃ heredan despues de la muerte de sus padres. folio.102.

¶Titulo. XVII. Porque razon es los q̃ son escogidos para guardadores de los huerfanos se pueden escusar que lo non sean. folio.110.

¶Titulo. XVIII. De las razones porque deuen ser sacados los huerfanos e sus bienes de mano de sus guardadores por razon de sospecha que ayan contra ellos. folio.111.

¶Titulo.XIX. Como deuen ser entregados los menores si algun daño, e menoscabo recibieren en sus bienes por culpa de si mismos, o de aquellos q̃ los touieren en guarda. folio.112.

¶ *Incipit Sexta partida.*

1 a SAbian ordenar. Vtinam saperent & intelligerent, & nouissima prouiderent Deutero. 32. c. nota tamen q̃ omnis testatio præsumitur prudens, & ita debet confecturari. argum. l. Lucius in fine. ff. de hæredi. Instit. & notat Bald. in l. pen. column. 1. C. de impuber. & aliis substitu.

2 b ¶ *Plazer.* Quiescit enim cor testantis condito testamento, vt infra titulo primo. l. prima.

3 c ¶ *Almas.* Nam in testamento ponitur, vt soluantur debita testatoris, & vt læsis ab eo satisfiat: & ponuntur etiam legata pro anima sua. vt in l. 102. titul. 18. part. 3.

* d ¶ *Sin contienda.* Hæc fuit vna de causis permissionis testãdi. vt adducit Guillel. Bene. in repetitione cap. Raynutius. de testamen. super verbo, testamentum. el primero. colum. tertia. vbi ponit alias rationes. & adde infra titul. primo. l. prima. ibi, por el desacuerdo. & qui secundas nuptias cõtrahunt difficulter hoc facere possunt ob innumerabiles lites & rixas quæ inter filios & vxores primi & secundi matrimonij sequuntur.

¶ *Titulus. I.*

Aqui comiença la Sexta partida deste libro: que fabla de los testamentos, e de las herencias.

SEsudamente dixeron los sabios antiguos, que passan su tiempo, aquellos que biuen faziendo bien su fazienda, tomãdo guarda en las posturas, e en los pleytos, que ponen vnos con otros. Mas mayormente tuuieron, que auian grand seso los que a su finamiento sabian ordenar[a], e poner lo suyo en tal recabdo, de que ellos ouiessen plazer: [b] e fiziessen pro de sus animas [c], e fincaua despues de su muerte lo suyo, sin dubda, e sin contienda [d] a sus herederos. Onde despues que en la quinta partida deste libro, fablamos de todas las posturas, e pleytos, e conueniencias, que los omes fazen entresi en su vida, queremos aqui dezir de los testamentos, que fazen a su fin, porque esto es encerramiento de su fecho. E de si diremos de las herencias, que los otros heredan dellos, despues que mueren, tambien por testamento como por manda, o por otra manera qualquier. Otrosi mostraremos, de cõmo los huerfanos, e los niños chiquitos, e sus cosas deuen ser guardadas, e puestas en recabdo, despues de la muerte de sus padres. E todas las otras cosas que perteneseen a estas razones.

Titulo primero, Que cosa es testamento.

1 e ¶ *Cordura.* Hoc ne alias arguãtur de furore si irrationabilia iubeat, nã eo ipso præsumuntur non compotes mentis tali tempore fuisse, nisi probetur contrarium. vt est text. tuncta glo. in verbo, mentis. in l. quidam in suo. ff. de condi. instit. & probatur in l. 32. ad fin. titulo. 9. infra eadem partita. l. 13. titu. 13. partita prima. vnde vt dicit Bart. in d. l. quidam in suo. cautel. tabellionis esse debet, vt seriatim verba testatoris, quæ exprimit, ponat: vt ex eis colligatur: an sanæ vel incongruæ mentis fuerit. adde in materia text. & ibi Alberic. in l. seruo. §. ineptas. ff. de legatis primo.

2 f ¶ *Temar.* Vitima enim voluntas immobilis perseuerat. 13. q. 2. ca. vltima. capit. cum Marthæ. versic. cæterum. de celebra. missa. l. prima. C. de sacro sanct. eccle. vnde lex reputatur in authentico. de nupt. §. i disponat. collatione quarta.

¶ *Lex prima.*

Testamentum est quasi testatio mentis, & est duplex nuncupatiuũ scilicet, & in scriptis, & eo facto cor testantis quietatur scandala que inter succedentes remouentur, & debet testamentum in scriptis fieri coram septem testibus per testatorem vocatis & rogatis, & quilibet eorum scribat propria manu testatorem illud testamentum eo præsente condidisse, & si non scit scribere, eius mandato alius scribat: sigillent insuper illud quilibet proprio sigillo, vel alterius si sigillum non habeat, & in fine literæ testator suum nomen scribat referendose illud testamentum fecisse: & si nescit aut nequit alius eius mandato hoc scribat. hoc dicit.

ESTamento es vna de las cosas del mundo, en que mas deuen los omes auer cordura [e] quando lo fazen, e esto es por dos razones. La vna, porque en ellos muestran, qual es la su postrimera voluntad. E la otra porque despues que los han fecho, si se murieren, non pueden tornar [f] otra vez a endereçar los, nin a fazer los de cabo. Onde pues que en el comiẽço desta partida, fezimos enmiente dellos. Queremos aqui dezir en este libro, de la guarda que deuen auer los omes quando los quisieren fazer. E mostrar que quier dezir testamento. E a que tiene pro. E quantas maneras son del. E como deue ser fecho. E quales non pueden ser testigos en el. E como, e quien lo puede fazer. E quando, e porque razones se puede desatar. E que pena deuen auer los que embargan a los otros, que los non fagan.

g ¶ *Palabras.* Valet ergo argumentum ab etymologia vocabuli. vt hic & insti. de test. in prin. & inst. 1. vbi Bart. & doct. ff. de acquirend. poss. l. 1. vbi Bart. ff. de fur. idem Bart. in l. 1. colum. 3. ff. ad munici. Abb. in capitu. cum secundum A. postolum. 5. nota. de præben. vbi declarat, quando procedat istud argumentum. adde quæ not. Alexand. in d. l. 1. in principio. de acquir. possess. colum. 7. hinc dicit Bald. in capitulo primo. §. si quis de manso. colum. finali. de controuer. inuesti. quod etymologia est resolutio vocis in proprium effectum rei quæ demonstratur, & bene: quia vt dixit Esau de Iacob fratre suo, iuste vocatum est nomen eius Iacob, supplantauit enim me, vt habetur Gene. capit. 27.

¶ *Ley. I. Que quiere dezir testamento, e a que tiene pro, e quantas maneras son del, e como deue ser fecho.*

ESTatio & mens, son dos palabras de latin, que quiere tanto dezir en romance como testimonio de la voluntad del ome. E destas palabras [g] fue tomado el nome del testamento. Ca enel se encierra, e se pone ordenadamente la voluntad de aquel que lo faze, estableseiendo [h] en el su heredero, e departiendo lo suyo en aquella manera, que el tiene por bien que finque lo suyo, despues de su muerte. E tiene gran pro a los omes el testamento, quãdo es fecho derechamente, ca luego fuelga el coraçon [i] de aquel que lo fizo, e tuelle se

1 ¶ *Testabiendo.* Est enim institutio heredis caput & principium testamenti. vt in. §. ante hæredis. instit. de lega. & §. ti. 1. in fin. & testamentum sine hæredis institutione non tenet. vt in l. fi. ff. de iur. codicill. & in §. 1. Inst. de fidei. ō. hæred. hodie vero per l. 1. ordi. rega. tit. 2. lib. 5. ordina. tenet testamentum absque hæredis institutione. In nouo rec est I. 1. ti. 4. li. 5.

2 h ¶ *Heredero.* Nota hoc verbum.

3 i ¶ *Coraçon.* Nota hoc verbum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

In no. rec. est l. 1. tit. 4. li. 5.

4 a ¶ *Ante siete testigos.* Hodie per l. ordinamen. Regis Alfonsi, que seruari iubetur in l. 3. Tauri sufficiunt quinque testes, quando testamentum est nuncupatiuum sic sine tabellione. Et si cum tabellione sufficiunt tres. Exigitur tamen vtroque casu, quod sint vicini loci, vbi fit: & rates testes debent esse omni exceptione maiores, etiam in alio casu illius legis, vbi propter penuriam hominū non possunt haberi vltra tres testes. Nā cum illa lex sit extraordinaria & minuat numerum testiū requisitorum hic, & de iure communi debet intelligi & limitari, vt testes de quibꝫ ibi, sint omni exceptione maiores: vt late tradit consulendo Decius, consil. 105. pro tenui facultate, &c. columna secunda. & 3. vbi plura allegat. inter cætera allegat consilium Petri de Ancha. 178. visis & diligenter inspectis, qui tamen vbi loquitur in casu valde differenti: & si istud dictum Decij & aliorum quos ibi allegat intelligatur de teste infami infamia iuris: vel de eo qui alias non potest esse testis, vt habetur in l. 9. & 10. infra eodem plane procedit eius dictum. Si vero intelligatur de alijs, qui possunt esse testes in testamentis, non sunt tamen omni exceptione maiores, iuxta notata per glossam & Bartol. in lege. cunctos populos. C. de summa Trinita. & fide catholi. colum. quinta. & quæ dixi in l. 8. titul. 16. partit. 3. dictum Decij est multum singulare, & tenendum menti, & secundum illud in auditorio regali pronuntiari audiui in causa cuiusdam testamenti facti in loco deserto, vbi tantum tres testes potuerunt haberi, quorum vnus non erat omni exceptione maior: ego vero semper fui dubius super isto dicto saltim in casu vbi ex natura vel qualitate loci alij testes haberi non potuerunt: cum non sit quid culpæ imputetur testatori, cur alios non adhibuit, iuxta ea quæ tradit Alexand. consi. 152. columna. 5. & 6. volumine. 6. & Ioan. de Platea in lege. quotiens. C. de naufra. lib. 11. esset tamen attendendum an obiectus testis ex quo non potest esse omni exceptione maior: sit publicus vel non: vt in l. prima. C. de testamen. & iuxta id quod habetur in dict. l. 8. titul. 16. ibi, de mala fama conficidamente. alias durum est dicere, quod obiectus occultus testanti faciat, vt inualidetur eius testamentum. Sed quæro cum illa Et l. 1. tit. 4. lex ordinamenti exigat, quod testes sint vicini, an in dubio si non lib. 5. constet de alio domicilio præsumantur vicini: videtur quod sic, vt no. re. in simili notat Barto. in l. de iure. ff. ad municipal. Ange. in l. si cum exceptione. §. in hac. ad finem. ff. quod metus causa. vbi allegat. l. 1. in fi. ff. ad municipa. Et quod not. Ange. de Areti. in suo tractatu Maleficio. in parte, de Bononia. versic. quid autem si dicta verba. & Felin. in capit. quoniam. de offic. ordina. vbi dicit, quod in dubio nullus præsumitur forensis. vide etiam Hippoly. consi. 57. nume. 2. volumine primo. sed an sufficiat quod sit familiaris, vel seruiens alicui ex vicinis loci? videtur quod sic: nam & serui dicuntur de plebe. vt not. glo. in cap. rogationes. de consecrat. dist. 3. Sed quid si testamentum fiat coram quatuor tabellionibus, an sufficiatꝫ videtur quod sic per id quod not. glos. in authen. de hæredibus & falcid. §. hinc nobis. collatio. 1. super verbo, tabelliones. Bal. vbi hoc notat in authen. sed cum testator. verficulo quæro pone. colum. penul. C. ad legem Falcidiam. & an testamentum imperfectum propter defectum testium possit per principem confirmari tradit Lucas de Penna in l. penult. C. de decurio. lib. 10. & latius. in l. 1. C. de his qui in exilium dati sunt. vbi distinguit an res non sit integra: vt quia ex sententia vel alias hæres ab intestato hæreditatem possidet, & tunc non possit aut res est integra, & tunc possit de plenitudine potestatis, non tamen sine causa, vide ibi latissime per eum. & vide quę tradunt Bart. & doctores in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de liberis & posthumis. in quæstione ibi ad finem mota per Bartolum.

5 b ¶ *O por escrito.* Potest enim testamentum nuncupatiuum fieri per scripturam tabellionis. vt in l. 102. titulo. decimooctauo. partita. tertia. & notat glossa in lege hac consultissima. §. per nuncupationem. in glossa. 1. C. de testament. & debent scribi nomina propria testium eum duabus qualitatibus, circunstantijs, seu accidentijs: alias non dicuntur legitime descripti, & certitudine demonstrati: vt notat Bartol. in l. demonstratio falsa. in princip. qūæstione. 7. ff. de condition. & demonstratio. allegat. l. hac consultissima. in principio. C. de testament. & tenet Ioannes Andre. in additio. ad Specu. l. titulo. de instrumento. edit. §. breuiter. in additione incipienti. Accursius. vbi dicit de nominibus & cognominibus testium, & tradit Alexander consilio. 153. videtur prima consideratione. columna prima.

por el, desacuerdo, que podria acaescer entre los parientes, que ouiessen esperança de heredar los bienes del finado. E son dos maneras de testamento. La vna es, a que llaman en latin, testamentum nuncupatiuum, que quier tanto dezir, como manda que se faze paladinamente ante siete testigos [a], en que demuestra el que lo faze, por palabra, o por escripto [b] a quales establesce por sus herederos, e como ordena, o departe las otras sus cosas. La otra manera, es a que dizen en latin, testamentum in scriptis, que quiere tanto dezir, como manda que se faze por escripto, e non de otra guisa. [c] E tal testamento como este, deue ser fecho ante siete testigos, que sean llamados, e rogados [d], de aquel que lo faze: e ninguno destos testigos, non deue ser seruo: nin menor de catorze años: nin muger, nin ome mal enfamado. [e] Otrosi dezimos, que el fazedor del testamento, deue escreuir su nome en la fin de la carta, diziendo assi, yo fulano otorgo que fize este testamento, en la manera que es escrito en esta carta. E si non supiesse, o non pudiesse escreuir, bien lo puede fazer otro por mandado del.

c ¶ *E non de otra guisa.* Id. est, cum testator vult testari in scriptis, non ad probationem voluntatis: sed ad substantiam testamēti, ita quod scriptura sit de substantia, vt in lege. contractus. C. de fide instrumentor.

d ¶ *Que sean llamados e rogados.* Quid in testamento nuncupatiuo? de iure communi idem est, quod debent testes esse rogati. vt in lege. heredes palam. §. fi. ff. de testamen. & lege. hac consultissima. §. per nuncupationem eodem titulo. & tradit Alexan. consilio. 70. volumine secundo. per istam tamen legem videtur, quod hoc solum exigatur in testamento in scriptis: cum supra cum disposuit de testamento nuncupatiuo, nihil disposuit de rogatu testium: hic vero disponit esse necessarium in testamento in scriptis: & sic per totum ab specialj videtur hęc lex hoc decidere: cuius fundamentum potuit esse quia etiam de iure canonico dubium est, an exigatur quod testes sint rogati in testamento nuncupatiuo. Cum Anto. tenuit quod non in capitulo cum esses. de testamen. licet Alexander in dicto consilio. 70. aliter voluerit, allegans Ioannem de Imola in dicto capitulo. cum esses. vbi de hoc per eum. colum. quinta. post Franciscum de Albergo. de Aretio. Tene, quod etiam in nuncupatiuo exigatur, quod testes sint rogati, vt habetur in l. 32. titulo. decimooctauo. partita tertia, & infra eodem lege quarta & sexta. nota tamen, quod licet notarius non attestetur de Rogatu testium poterit tamen probari per duos testes, quod fuerunt rogati secundum Baldum, quem vide in lege secunda. columna secunda. C. de bonorum possessio. secundum Tabulas. imo secundum eum Baldum in lege. hac consultissima. in principio. C. qui testamen. facere possunt. si testis subscripsit, vel passus est testator, quod describeretur testis ex hoc videtur rogatus argumento legis. cum ostendimus. §. final. ff. de fideiussor. tutor. & tenet etiam Paulus de Castro. in dicta. l. hac consultissima. in principio.

e ¶ *Ni ome mal enfamado.* Videtur hic esse casus, quod iri testamento to in scriptis non solum repellitur testis, qui est infamis infamia iuris: verum etiam si sit infamis infamia facti: dum tamen talis infamia sit multum nota. facit lex octaua. titulo decimosexto. partitita tertia. Baldus tamen in capit. 1. an remoueri debeant testes, qui partes essedesie. dicit, quod si testis est notatus infamie facti tantum, valet eius testimonium, si aliquid testi suffragatur. verbi gratia dicit Baldus. si testamentum fuit scripeum manu testatoris, & testes subscripserunt nam licet ista priuata scriptura non faciat plenam fidem, facit tamen admiculum, quod viua voce testium confirmatur. allegat legem primam. C. de testamen. quando vero talis testis notatus infamia facti, non habet pro se admiculum: tunc in actibus solennibus non admittitur. vt nota. ff. de senato. lege. Cassius. sed in alijs admittitur: adhibetur tamen ei minor fides, si grauiter infamatus sit apud bonos & graues. Sed si ex causa leui non putat; quod iudex debeat mente huius legis multum videtur, quod in testamento in scriptis non admittatur testis grauiter apud bonos & graues infamatus, ex graui crimine: licet tantum sit infamia facti. & licet alias habet talis testis pro se admiculum testamenti subscripti a testatore & testibus, vt hic habetur. Tu hæc considera, & tene menti. pro quo etiam facit, quia ista videtur causa grauis. quæ æquiparatur criminali: & in criminalibus grauibus repellitur testis infamis infamia facti. vt dixi in dicta lege octaua. vbi vide & que dixi supra eadem lege. in glo. in verbo, siete testigos.

5 a ¶ *Otrosi dezimos.* Ista l. vt vides & sequentes ponunt formam testamenti in scriptis, & istis legibus non cauetur, quod fiat ante tabellionem: imo quod potest fieri sine tabellione sed. l. 3. de toro, quæ hodie est in vsu, circa formam istorum testamentorum in scriptis, exigere videtur, quod adsit tabellionem, & ita intellexit. l. illam. Michael de Cituentes In no. rec. est vnus interpretum dictarum. l. 2. tit. 4. li. 5. ill. dicēs ex hoc corrigi istas leges partitarū. & ll. iuris communis vt asserit ipse parum post principū commenti illius. l. 3. alius vero glossator Didacus de Castello aliter sentit, & melius iudicio meo. in glo. super verbo, testamento cerrado, vers. sed quæro forte non reperitur tabellio, & ad hoc ponderat & beneverba illius legis in fine, inquantum inualidat testamentum in scriptis, in quo deficit numerus septem testium & non alias, & sic a contrario sensu si defidit tabellio, illa lex non inualidat testamētum: subdit tamen & etiam bene, quod quando non interuenit tabellio, erit necessaria publicatio testamenti coram iudice & attestationes testium partibus quę possent lædi citatis, redigentur in publicam formam: quod non erat necessarium quando fit coram tabellione, vt dicit gl. ad hoc semper allegabilis in l. 2. ff. que madmod. testa. aperi. Tene ergo quod non sunt correctæ istę. ll. partitarum, & si deficiat tabellio: quia non reperitur, vel dato quod reperiatur, si testator testari voluit secundum formam harum legum, & non cum tabellione expedit enim iura turibus concordare. e. cum expediat. cum concordant. de electio. lib. 6. & euitanda est legum correctio: nam lex Taurina tantum voluit tollere dubium, quod oriebatur ex lege ordinamenti, scilicet an illa lex (minuens numerum testium requisitorum a iure communi, & per istas leges) procedat in testamento in scriptis, in quo lex tauri disposuit quod non innouauit in aliquo solennitatem testandi in scriptis. d. l. ordinamenti. ifud ergo dubium, d. l. noua tollere voluit non vero corrigere istas leges in casu suo.

5 b ¶ *Diziendo assi.* Adde l. penul. ff. eodem.

5 c ¶ *Lo puede hazer.* Nota bene, quia de iure communi, quod vnus possit subscribere per alium non ita expressum erat. Sed quid si testis ne quit subscribere nimia senectute, vel tremore, an tunc eius manus capietur per aliquem peritum & dirigetur ad scripturam? Lucas de Penna in ll. nulli. C. de numera. & actua. lib. 12. tenet quod sic: Siis cuius manus tenetur sic sanus mente, & fiat ipso mandante in præsentia testium. Quod dictum forte alibi non reperies.

5 d ¶ *Con sello de otro.* Adde §. possunt. institu. de testamen. & l. si vnus. C. eodem.

5 e ¶ *Fazer otro.* Ad le l. hac consultissima. in princip. in versi. quod si literas. C. qui testa. facer. pos. & l. cum antiquitas. in versi. cum autem. C. eod. vbi declaratur & corrigitur in parte dispositio. d. versi. quod Et d. l. si literas. & vide. d. l. 3. in ordina. tauri.

¶ Lex. II.

5 f Si quis vult in scripturis testari, & secrete claudat literam vbi scripta est dispositio, & apprehendat septem chordulas pro sigillis testium ponendis relicta parte chartę munda vbi testatoris & testium subscriptiones apponantur: dicatque testator testibus, quod intra continetur fore suum testamentum, rogans eos quod sint testes, deinde sigillent ipsi, & subscribant, & testator coram eis, vt supra lex proxima. hoc dicit.

¶ *En poridad.* Potest ergo fieri testamentum in scriptis, ita quod testes sciant contenta in eo, vt innuitur hic, sed an tale testamentum, in quo testator totam voluntatem suam expressit coram testibus & nihilominus de ea facit scripturam manu sua vel alterius, & ipsam clausit & fecit eā subscribi a testibus & sigillari & seruauit contenta in lege præcedenti, an istud dicetur in scriptis observationē formæ, vel nuncupatiuū? Cynus. l. lege. hac consultissima. §. per nuncupationem. dicit, quod tale testamentum habens duplicem formam dicetur testamentum in scriptis: & etiam nuncupatiuū: nam non est de substantia testamenti in scriptis, quod testes ignorent ibi contenta, & poterit hoc esse vtile, quia si testes ignorarent & sic esset mere in scriptis si deficeret subscriptio vnius testis, vel aliquid aliud, testamentum esset nullum: si vero haberet istam duplicem formam, poterit tali casu valere, vt nuncupatiuum; & potest uor testes examinari pro eo & ita etiam tenet Paul. de Castro. in dicto §. per nuncupationem. Quod tamen videtur debere intelligi quando testator non se arctauit, vt vellet testamentum suum valere, vt in scriptis, vt est de mente Ange. in l. 1. §. fin autem. ff. de hæred. instit. & satis probatur in ista. l. partitarum superius. cum dixit. e non de otra guisa. & adde Bar. in l. fi. ff. de inr. codicillo. & Alberte in d. §. per nuncupationem. Si vero testator non expressit voluntatem suam coram testibus, tunc testamentum in scriptis quod ex aliquo defectu solennitatis esset nullum non potest valere, vt nuncupatiuum, vt voluit Cynus & Alberic. in d. §. per nuncupationem, & bene aperit in quadam decisione Neapolitana. numero. 143. col. 2. adueretamen quia sufficeret ista expressio voluntatis etiam implicite. vnde si diceret coram testibus velle talem scripturam esse suum testamen tum, licet coram testibus non exprimat nomina hæredum, vel legata, quę facit, tenebit dispositio, vt testamentum nuncupatiuum, licet non possit valere, vt in scriptis ex aliquo defectu, quando non alias constaret: quod voluit testator se arctare ad testandum in scriptis, vt concludit Paul. de Cast. in l. hæredes palam. in prin. ff. de testa. & late tradit Alex. consi. 176. vo. 5. & Soci. consi. 142. vol. 3. sed quid in dubio an dicetur quod voluit se astringere, vel aliud? Ioan. de Blinosco doctor antiquus relatus ab Albe. in d. §. per nuncupationem. vult recurrendum tunc esse ad consuetudines, nam si testator seruauit aliquas ex solennitatibus, quæ non exiguntur nisi in testamento in scriptis veluti subscriptiones & sigillationes, tunc si deficiat aliquid ex solēnitatibus, non valebit, vt nūcupatium, quod Albe. ibi limitat quō testator nomen hæredis exprimeret coram testibus: quia tunc si testamentū non valet ex vna forma, valebit ex alia. cum non sint formæ contrariæ, sed diuersæ quæ se simul cōpatiuntur. Cum ergo idem sit nominare nomen hæredis implicite, & explicite iuxta doctri. Bar. in l. si ita scripsero. ff. de cōd. & demon. & dixi supra. videtur ex mente Albe. & in dubio non sit recurrendum ad dictas coniecturas, an seruauerit dictas solēnitates vel ne. & istud etiam voluit Soci. in d. consi. 142. & ibi respon. ad d. l. hac consultissima. in prin. nam dicit qđ illa. l. tantum. declarare intendit quando valeat testamentum in scriptis & dicatur solenniter factum, & quando nō, non intendit declarare aliquo modo quando testator

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicatur voluisse testari in scriptis, & quando non. Vnde dicit, quod non est absurdum dicere, quod illa. l. intelligatur quando apparet, quod in scriptis testari voluit: alias autem non præsumatur hoc voluisse, quando non potest valere vt in scriptis quod dispositi, licet posit vt nuncupatiuum per l. miles qui destinauerat. ff. de testamẽ. mili. & istam partem dicit probari mantes testamentum est actus, qui potest fieri in scriptis & sine scriptis. vt in d. l. hac consultissima. in principio. & in. §. per nuncupationem. & etiã habetur in istis legib⁹ particularum. item validum est argumentum de contractibus advltimas voluntates. l. seruum filij. §. cum qui chirographum. cum concordant. ff. de legatis primo. Sed in contractibus qui possunt fieri inscriptis & sine, non censentur partes voluisse celebrare in scriptis, licet voluerint scripturam confici nisi expresserint se velle in scriptis contrahere. glo. nota. in §. 1. instit. de empt. & vendi. quæ communiter approbatur, secundum eum. ergo idem dicendum in testamento, vt non dicatur in dubio testator se restringere ad testamentum in scriptis, ex quo hoc non expressit, & maxime ista procederent, si esset apposita clausula consueta, quod testamentum vult testator valere meliori modo, quæ potest: vt ibi latius per eũ. Paul. tamen de Castr. in d. l. hæredes palam. in fin. vult testatorem se voluisse restringere ad testandum in scriptis, quando fecit testes figillare (vt dixi) & idem vult Alexan. in. d. consi. 176. vbi hoc limitat quando adesset dicta clausula, testamentum valeat meliori modo quo potest. Et sic doctores sunt varij in hoc: mihi verò magis placet, vt in dubio quando testator palam non expressit coram testibus nomen hæredis, & voluntatem suam, (prout fit in testamento nuncupatiuo: sed adhibitis solennitatibus testimẽti in scriptis, licet implicite declarare videatur iuxta doctrinam Bar. in d. l. si ita scripsero,) quod tunc videatur restrinxisse se ad formam testandi in scriptis: neque valebit vt nuncupatiuum, vt videtur esse communis intentio doctorum in dicto. §. per nuncupationem. & Paul. & Alex. vbi supra, & iuris probat hoc ista lex per tot rum, cum supra proxima, ibi cum dixit, e non de otra guisa, quasi velit quod qui vtitur forma testamenti in scriptis, eo ipso probatur quod non vult testari nuncupatiue: & etiam probari videtur in d. l. 3. Tauri cum vult, quod testamentum

Et l. 1. 2. ti. 4. lib. 5. no. re. factum sine testibus modo de quo ibi. nullam fidem faciat in iudicio vel extra. facit etiam quod dixi in l. 6. infra eodem. qui enim eligit vnam viam, videtur renunciasse alteri. l. pantonius. ff. de acquirend. hæredi. l. multum. C. si quis alter. vel sibi. Si tamen ex alijs coniecturis eliderentur ista præsumptio, & appareret testantem aliud voluisse vt est, vbi adest dicta clausula, vel alia quæ hoc ostenderet: tunc valeret etiam vt nuncupatiuum ex communi mente doctorum. Tene hoc menti, quia est passus quotidianus & in contingentia facidabit tibi honorem.

2 a ¶ *In nome.* Quid autem hodie in testamento nuncupatiuo facto iuxta

Et no. re. l. 1. ti. 4. lib. 5. l. ordinamentorum, an requiratur testatoris subscriptio multotiens dubitari vidi in regio auditorio: nam videbatur, quod non ex quo l. extitit in ordina Tauri subscriptionem tantum exigit in testamento in scriptis, lo nuncupatiuo autem vult seruari solennitatem

Et d. l. 2. no. reco. dup. tium. testamentum fiat coram tabellione, neque obstare videtur pragmatica de Alcala exigens subscriptionem partis in instrumento: nam illa dicit procedere generaliter in omnibus alijs instrumentis extra testamenta, non vero in testamentis, quibus est per In no. est b. ti. 25. lib. 5. alias leges certa forma data: in quo enim generalis prouisio extenditur debet ad ea, de quibus specialiter est prouisum, vt in l. 5. tit. 1. infra eod. partit. l. sed & si per prætorem. §. deinde. ff. ex quib. caus. maio. Bart. in l. talis scriptura. §. fi. ff. de legatis primo. & in l. sancio 6. ff. de pœn. item dicit d. Tauri facta fuit, post dictam pragmaticam de Alcala. Et cum non existat istam subscriptionem in testamento nuncupatiuo: sed quod seruetur tantum dispositio. d. l. ordinamenti. videtur decidisse istud dubium, vt non sit necessaria in testamentis nuncupatiuis talis subscriptio. In contrarium tamen videtur quod dicta pragmatica de Alcala exigit subscriptionem partis in omnibus instrumentis, & in appellatione instrumentorum continentur testamenta & vltimæ voluntates, vt patet in l. si idem in prima glo. C. de codicil. Preterea militat eadem, imo fortior ratio: ne falsitas cõmittatur, quæ ratio magis viget in testamẽtis, quam in alijs instrumentis, & bene facit ad hoc, qđ not. Lucas de Pen. in l. Medi- instit. terraneæ. C. de dem. quẽ. si in terminis, videtur pro ista parte decidi in decisio. Neapolita- stam. 166. quam vide vbi pulchre allegatur pro vtraque parte. & istud credo verius & tutius nec obstat dicta l. Tauri quæ solum venit ad declarandum numerum testium, vt dixi supra in glo. super verbo otros dezimos. nec fuit eius intentio corrigere dispositam per dict. pragmat. de Alcala. neque etiam obstat primum quod non procedit in casu isto ex quo hæc solemnitates veniunt ex diuersis legibus: quia etiam in alijs specialiter prouisis seruari debet. l. generalis aliam solemnitatem addens contrarijs. vero loquuntur quando specialis & generalis prouisio est in eadem dispositione.

Que si no. reest. de l. 2.

¶ *Otros testigos.* Quid autem si coram testibus subscribat in fine scripturæ testamenti, quia scriptura illa non fuit inuoluta seu tecta alio papyro albo, vt vidi de facto, an sufficiat: videtur quod sic: cum talis præposterato non viciet actum & quia hoc probatur ex l. hac consultissima in principio. C. qui testament. facer. possi. de qua ista sumpta est, & quia subscriptio operatur, vt videatur totum instrumentum a subscribente. vt notat Bald. in authentica contra qui propriam. C. de non nume. pecunia. & quando est scriptum propria manu non exigitur subscriptio alia, vt in l. eum antiquitas in fine. C. de testament. ergo idem operabitur, si subscripserit in fine scripturæ, vt dixi. Item ex quo coram testibus subscribit in eodem contextu ordine intellectus, perinde est ac si in fine testium subscribat, argumento l. lecta. ff. si certum petatur. item neque ad hoc repugnare videtur l. Tauri. licet testamentum in scriptis fiat coram tabellione, ex quo reperitur subscriptio testatoris, & testium super scriptura testamenti, & ita fuit pronunciatum.

¶ *Tres testigos.* Quid si in testamento nuncupatiuo fiant tres testes, & vnus moriatur, an duo sufficiant? videtur quod sic. quia in testamento nuncupatiuo non requiritur numerus testium, vt dixi supra in glo. super verbo otros dezimos. & ita tenet Bal. in l. 1. C. de testa. & Alex. in l. fi. C. de testa. & Ange. in authẽ. omnes peregrini. C. cõmu. de succes. & Alex. in l. fi. C. de testa. & Paris. in consi. 66. vol. 1. & Alex. in consi. 37. vol. 1. ver. 3. probatur. & Bal. in l. 1. C. de testa. & Paris. in consi. 66. vol. 1. & Alex. in consi. 37. vol. 1. ver. 3. probatur.

¶ *Lex.* III.

In confectione testamenti non diuertat testator antequam perficiat ad alios actus extraneos nisi naturæ aut infirmitatis necessitate. hoc dicit. Concord. cum. l. cum antiquitas. C. eodem. tit. & ff. eodem tit. l. hæres. §. fin.

¶ *Si fraus.* Si ergo fiat contractus vel donatio inter viros, licet teneat contractus, vel donatio iuxta glo. in l. hæredes palam. §. final. ff. eodem. vitiabitur tamen testamentum, si coram pro testamento diuertatur ad contractum super re extranea ab his, quæ tractantur in testamento. vide per Ioannem de Imol. post Baldum in dicto. §. final. & per Oldraldum consilio. 114. & quid si legetur aliquid particulariter alicui, & dicatur quod si reuocauerit testamentum, ex nunc donat inter viros. an adhuc possit reuocari tanquam impeditium liberi arbitrij? vide per Bald. in l. sancimus. in fi. C. de testamen. & in l. eum antiquitas. in prin. C. eodem. & Socin. in consilio. 73. difficultatem faciebat. col. 2. vol. 3.

¶ *Lex.* IIII.

Miles in castris cum duobus testibus vocatis & rogatis in præsij discrimine constitutus quando possit & velit etiam cum sanguine

in armis, vel in terra vel in arena scribens testari potest: & valebit q̃ disposuit: dum tamen duobus testibus probetur sed non occupatus in expeditione testabitur, vt quil. ber paganus. h. d.

¶ *En iuego.* Id est in expeditione militari.

¶ *Llamados.* Adde legem. Diuus. ff. de testamen. milit.

¶ *Dos omes buenos.* Adde legẽ. Lucius. ff. de milita. testam. & in l. milites. C. eodem.

¶ *Que se acertase.* Qui vident verbo vel scripto, vt supradictum est, cum testitem. & videtur vel le hæc lex in isto verbo, q̃ non sufficeret, quod probaretur per duos testes, q̃ talis scriptura erat manu talis militis: ex eo q̃o cognoscunt formam litere manus eius. vel si probaretur p̃ comparationẽ literam. licet Ioannes Faber in. §. plane. Institituta eodem. de testamẽ. militia. aliud voluit ita intelligens. l. Lucius ff. eodem. & in telligetiam. l. procedere quãdo miles decessit in bello, vel statim post quam fuit extractus a bello, secundũ Angel. & Alex. in l. milites. C. eodem.

¶ *En seruicio de Dios e del Rey.* Procedit ergo hoc priuilegiũ, quando milites vadũt ad bellũ licitũ, vbi hic. & tangit Io. Fab. in rubr. de testa. militis. An autẽ istud priuilegiũ cõpetens militibus extendi etiã possit ad peregrinos, qui peregrinãtur Romã vel ad sanct. Iacobũ, vel alias: Ange. voluit q̃ sic in authẽtico. de nõ alienan. §. quod aũt. coll. 2. & in authẽ. omnes peregrini. C. cõmu. de successione. vide per Alex. in l. fi. C. de testa. & pisto dicto facit etiã ista. l. in quantum dicit, in seruicio de Dios. nota bene ad intentionem. l. ordina. ¶ *Lex.* V.

Si quis principis indulgentia efficiatur testabilis, secundum ius cõmune deb et testari. Præterea valet testamentum in quo solus præceps est testis. h. d.

¶ *En la manera q̃ les otros omes.* Concord. cum. l. si quando in prin. C. de in officio. testa. vbi vide per Bal. & doct. & hoc ideo, quia fit concisio super prohibitis de iure cõmi. secus si concelsio fieret super ampliatione, alias cõcessorũ, vt declarat Bal. in l. milites. col. 2. C. de testa. militis, loquens de statuto Venetorũ. & ad de, q̃ notat Bal. in l. fi. col. 2. C. de hæredi ab. vbi dicit, q̃ quãdo talis licẽtia testãdi cõcedi tur, intellig it secundũ consuetudinẽ loci. & vide eundẽ Bal. in plud. seu. col. 9. & cũ his quę dicit Bal. in d. l. milites. cõcordare videt Alb. in d. l. si quis. in prin. & not. ex ista. l. quod rescriptũ principis inquantũ possibile est, debet reduci ad ius cõmune ad de. c. causam quæ de rescrip. & ibi per Abb. & vide Alex. cõsi. 37. vol. 1. ver. 3. probatur.

¶ *Ni rey tan solamente.* Principe enim auctorante nulla potest esse fraudis suspicio, vt & alijs tradit Ioã. de Platea. in l. fi. C. de vẽdend. reb. ciuita. l. 11. & in l. fi. C. de locatio-prædio. ciui. eo. li. & præfertur honoratus, vel electus a principe. l. 1. & ibi idẽ Platea. C. dẽ protectio. & do mest. li. 12. & qui residentia principis, sunt dignior es cęteris. vt dicit Bal. in. l. 1. ff. de offic. proconsul. Adde circa ea quæ operatur præsentia principis Ioã. de Platea in l. prætorias. C. de diuer. offi. lib. 12. & quid si testamentum fit coram Duce vel Marchione, seu alio domino in terris suis, videtur idem dicendum: si ille alias in temporalibus non recognoscit superiorem. & q̃ ita debeat intelligi, quod dicit Baldus in l. Sancimus. in princi. C. de nationib. & qđ dicit Guill. Bñdict. in repetit. Raynutius, de testa. 1. parte, testamentum. la. 1. colũ. 1. o. versi. 8. fallit.

¶ *Lex.* VI.

Indubitatum est rusticis, vt in rure deficientibus septem testibus cũ quinque subscribẽtibus, vel vno pro aliis testentur. & in eorũ præsentia, testamentum ordinetur. h. d.

¶ *En poridad.* Nota hoc: nã p̃ hoc verbum reprobat opinio Azonis in l. fi. C. de testa. posita ibi per glo. volentis illam. l. loqui de testamento in scriptis. & nõ in nũcupatiuo. Sed an haberet locum ista lex in testamento nuncupatiuo, de quo non est confecta scriptura? gl. in l. qui testamẽto. §. fi. ff. eo. tenet q. non & ista opinio videtur probari hic. Contrarium tenet gl. & opinio illa communiter approbatur. in d. l. fi. hodie tamen per. d. l. ordinamenti sufficit solennitas testiũ ibi posita: quæ procedit etiã in testimẽis rusticorũ quã aliorũ. Sed an in testimẽto in scriptis rustici, sufficiãt hodie quinq̃ testes, vel exigatur q̃ seruetur dispositio. l. 4. tauri? videtur q̃ nõ imo q̃ adesse debeant septẽ testes & seruari debeat q̃ in illa. l. tauri disponitur. nisi contenta in eo palam dicantur coram testibus. & tunc valeret vt nuncupatium, vt dixi supra eod. l. 2. forte tamen dici potest, quod vbi non possent haberi septem testes, qui subscribant sufficerent quinq̃ testes literati, qui subscribãt. & quod isto casu non sit hæc lex correcta.

¶ *Y set fecho engaño.* Nota hic, quod licet in testamento in scriptis implicite dicatur testatorem declarare voluntatem suam, vt dixi supra eo. in l. 1. tamen plus euitatur falsitas, qu ando aperte dicitur quam quando implicite.

¶ *Lex.* VII.

Potest quis testari inter liberos solũ cũ duobus testibus, sed reliqua in tali testamẽto alijs extraneis sunt inualida: nisi testator & oẽs filij subscribãt testamentũ. Laudantes. vel si ipse testator totũ testamentũ scribat. & in fine dicat omnia in eo contenta velo fore firma. h. d.

Universidad de Deusto
Biblioteca

1 a ¶ *Non seria valedero.* Quid si testamentum fieret in terris insidelium? vide per Bal. in l. 2. C. quemadmo. testa. aperian. vbi tenet quod valebit testamentum ibi factū, secundū merum ius gētium, quod præsumitur ibi vigere, nisi contrarium probetur. & q̄ ita de facto respondit in testameto cuiusdam mercatoris de Anchona. & sic ibi vult, q̄ valeat cum duobus testibus. & de isto dicto Bal. meminit doctor de palat. Rubeos in sua elegā. repetitione. c. p̄ vestras. in introductiōe. co. 7. & q̄ si testamentū esset factum in portu maris iuxta terrā saracenorū vide per eundem Bal. in rubrica. ff. de rec. diuis. col. 4 ver. fic. sed quæritur an portus maris.

2 b ¶ *Alos fijos.* Hodie vero ex d. l. 3. Tauri eadē solennitas debet seruari inter illos, quæ inter extraneos, quę lex procedit & si testetur in scriptis ex mēte & verbis illius legis & ita ibi dixit Michael de Ci fuentes. & bene in glo. illius legis.

3 c ¶ *Dest. fijos.* De iure communi sufficiebāt duo testes mares, vel fœminæ etiā non rogati, vt notat glos. in authentica, quod sine. C. de testa. & in l. fi. §. in omni C de codicil. hodie tamen per hordinam. & d. l. Tauri videtur, quod etiam in testamento inter liberos testes debeant esse masculi. Et non fœminę vt vult Didacus de Castello in glos. ff. d. l. 3. super verbo, fiere testigos, eius tamen fundamenta non multum vrgent. Et forte in puncto turis in testamento inter liberos verius esset contrarium, cum istud fuerit omissum, tam in d. ordinamenti, quam in l. Tauri. quæ tantum locutæ fuerunt in numero testium: non autem in qualitate masculinitatis. Et sic tanquam casus omissus deberet remanere sub dispositione iuris communis. l. commodissime. ff. de liber. & post. l. si vero. §. de viro. ff. solut. matri. l. præcipimus. C. de appella. l. Sancimus. C. eod. cogita tamen, quia ex quo d. l. ordinamenti communiter semper fuit intellecta de testibus masculis, & recte quia mulieres nō possunt esse testes in testamento. vt infra eodem. l. 9. Tauri. na, quæ ad illam se refert, & si testetur inter liberos, satis videtur velle, quod & testes sint masculi, & istud est iustius.

Et in dictis ll. 1. & 2. ti. 4. lib. 5. no. request l. 3. &. d. l. 2. no. re.

4 d ¶ *Rogados.* Nota quod quando fit diuisio hæreditatis a patre inter filios testes debent esse rogati. quod nota ad l. fin. C. famil. hercis.

5 e ¶ *Heredasse.* Large accipe siue per viam legati, vel institutionis, vt in l. fi. C. famil. hercis. & l. hac consultissima. §. ex imperfecto. C. de testa. & hoc etiam intelligitur in ista. l. ad finem.

6 f ¶ *Seria valedero.* Limita & intellige, quando filij essent æqualiter instituti: secus si inæqualiter, vt consuluit Ludouic. Roman. consil. 385. mouetur ex dicto Speculatoris. tit. de instrumento. edit. §. compendiose. verſic. quid si pater habens tres filios. dicens quod priuilegia quæcunque quæ habet paternum testamentum factum inter liberos, procedunt quando pater habens plures filios, in omnium fauorē disposuit: secus si in fauorē vnius, & in odiū aliorū. & dicit Decius consil. 105. ad finē, q̄ ista decisio multū videtur æqua, & naturalis, quo ad me tamen non caret scrupulo. & cōtra eam tenet Paul. de Cast. in l. hac consultissima. ad fi. C. qui test. facer. poss. sed. quia parū monēti est hodie ista quæstio, propter dispositionē. d. l. Tauri, non insisto. Limita etiā ista. l. quādo filij essent instituti: secus vero si extranei, & legata essent tracta hinc: vt adducit Socin. consil. 5. vol. 3. ad finē. & nota. bene, quod testamentū coditum inter liberos semper cēseretur habere clausulā, quod valeat omni meliori modo, quo pōt. l. cohæredi. §. cūsilie. ff. de vulga. & pupillar. tradit Alexan. in d. §. ex imperfecto. ad finem.

7 g ¶ *En escrito.* Q̄ ergo dictū est in principio huius. l. procedit in testamento nuncupatiuo verbo tenus vel cū scriptura, in qua ad fuerūt duo testes, quę vero sequūtur, procedūt quādo testamentū fit per scripturā non nuncupatiue: sed in scriptis. sed mirū perfecte. ita declarat Azo. C. eo. in summa. col. antep.

8 h ¶ *Dos testigos.* Quid in testamento ad pias causas, vide in c. relatum. de test. fa. & in c. cum esset. eod tit & quid si testamentum fiat tempore pestis. vid. Alexand. in fin. C. eod. & late per Franciscum de sancto Nazario. in suo tractato de peste. fol. 37. cum sequenti. quid si testamentum fiat in mari. vide Cepol. in tractatu de seruitu. in cap. de portu. & quod habetur in l. ti. 2. lib. 5. ordin.

9 i ¶ *Rogados.* Exigebatur ergo etiam inter liberos isto iure partitarū, q̄ testes essent rogatia fortiori ergo hoc erit hodie stante. d. l. Tauri.

¶ *Lex. VIII.*

Testamentum factum inter liberos non reuocatur per secundum testamentum non solemne, in quo non ad sint septem testes. Item & requiritur quod testator dicat, quod reuocat primum. h. d.

k ¶ *En algunas de las maneras.* Ex isto verbo reprobatur opinio Angelin in authentica. hoc inter liberos. C. eod. vbi dixit, quod tunc testamentum inter liberos non tollebatur per secundum etiam perfectum, nisi in secundo fieret reuocatio prioris testamenti, quando primum testamentum erat scriptum manu patris, prout disponitur in authentica. quod sine. C. eo. & supra. l. proxima. ad finē. Secus vero secundū eum si testamentum primū inter liberos fuisset nuncupatiuū. & idem volunt ibi Alberic. in prin. illius authēn. vt hic vides istud procedit etiam si primum testamentum fuerit nuncupatiuū, vt hic patet iuncta. l. supra proxima. & ista erat etiam communis opinio in d. authē. hoc inter liberos. multum faciebat pro opinione Angeli. & Alberi.

l ¶ *Faziendo despues.* Quid si non faciat aliud testamentum: sed tantum

deroget primo? Videtur q̄ non sufficiat, imo quod requiratur vtrū que aliud, scilicet testamentū & derogatio prioris. & idem videtur probari in d. authen. hoc inter liberos. vbi Paul. de Cast. mouet hāc quæstionem: & concludendum videtur, quod si ideo derogauit primū quia volebat decedere intestatus, istud solū sufficiet, iuxta notata p. Bar. in l. si iure. ff. de lega. 3. & Alexand. in l. nostram. co. 1. C. de testa.

3 a ¶ *Diziendo en el.* Nota bene: nā non sufficeret generalis clausula cassans & reuocans omne aliud testamentum nisi etiam expresserit, quod cassat quodcunq; testamentum etiam factum inter liberos. ita dicit Paul. de Castr. in d. authentic. hoc inter liberos. quod nota. & hoc etiam est de mente Bal. ibi. in prin. & tenet Socinus consil. 163. col. 8. vol. 2. & recte: ga ex quo istud testamentum inter liberos habet taciam clausulam derogatoriam oportet fieri istam mentionē. Sed an testamentum inter liberos videatur etiam habere clausulam derogatoriā ad præcedentia testamenta, fi- cut intelligitur habere ad sequētia: doctores non tāgunt in d. authē. Socinus. in d. consil. vult quod non quando exigeretur specialis derogatio primi testamenti, vt quia ibi esset clausula derogatoria dicens hoc non reperiri iure cautum. limita tamen istam. l. & d. authenticā, nisi in secundo testamento etiam filij essent instituti, & esset eis fauorabilius quam primum: nam tūc reuocatur primum absq; alia speciali derogatione. gl. in. auth. de testa. imperfecta. colla. 8. Bal. in d. authen. hac inter liberos. Alexan. cōsil. 146. vol. 2. Paul etiam de Castr. in d. authen. & nota etiam quod lapsus decennij post testamentū inter liberos idem operatur quod clausula derogatoria. l. Sancimus. C. de testa. Alexan. cōsil. 105. vol. 4. col. antepe. & si in 2. testamento est instituta pia causa, & filij in aliqua parte, non esset necessaria clausula derogatoria prioris testamenti etiam facti inter liberos, vt addunt Alexan. in d. consi. 105. & Iaso. in d. auth. hoc inter liberos. vers. 4. singulariter limita. An autem quod hic disponitur procedat quādo in primo testamento fuit instituta pia causa, vt in sequenti sit necessaria clausula derogatoria ad primum. vid. Socin. consil. 229. volum. 2. col. fi. versic. postremo. volentem quod sic: quod est singulare dictum. Allegat Oldrad. consi. 119. titius condidit testamentum, &c. Item not. quod si superueniat causa reuocandi primū testamentum, tunc non requiritur in reuocatione clausula derogatoria, secundum Bal. in d. authentica. hoc inter liberos.

¶ *Lex. IX.*

h Regulariter quilibet non vetitus potest esse testis in testamento: sunt tamen aliqui qui non possunt esse testes: vt damnatus de famosi libelli cōfectione: ac de furto, de homicidio, vel de simili, vel maiori delicto. Item apostata licet ad fidem redeat: & minor. xiiij. annis. Item seruus, mutus, surdus, mulier. fatus fatuitate durante seu stulitia. Item prodigus, curatore sibi dato. Et pro libero se gerens potest esse testis licet postea seruus detegatur. hoc dicit.

b ¶ *Malas cantigas.* Adde l. 18 cui. §. fi. ff. eod.

te testigos, e diziendo en el [a]como muda e reuoca el otro que fiziera primero. Ca si el segundo testamento non fuesse assi acabado, non se desataria porende el primero.

¶ Ley IX. *Quales omes non pueden ser testigos en los testamentos.*

TEstiguar non pueden en los testamentos, aquellos q̄ son condenados por sentencia, q̄ fuesse dada contra ellos por malas cātigas [b] o ditados, que fizieron contra algunos, con entēcion de enfamarlos. Nin otrosi, el q̄ fuesse condenado por juyzio de los judgadores, por razon de algū mal fecho, q̄ fiziesse, assi como por furto, o por homicidio, o por otro yerro semejāte destos [c], o por mas graue de q̄ fuesse dada sentencia contra el. Nin otrosi ninguno de los que dexan la fe de los christianos, e se tornan moros o judios: maguer se tornassen [d] despues a nuestra fe que dizē en latin apostatas. Nin las mugeres [e], nin los q̄ fuessen menores de catorze años: nin los sieruos [f]. Nin los mudos. Nin los sordos. Nin los locos miētra que estouieren en la locura. Nin aq̄llos a quien es defendido que non vsen de su bienes: porque son desgastadores dellos en mala manera: ca estos atales nō pueden ser testigos en testamēto. Otrosi nō lo puede ser ome que es sieruo de otro. Pero si alguno de los testigos, que se acertaron quādo se fizo algun testamento, andaua en aquella sazon por ome libre [g], maguer despues fuesse fallado en verdad que era sieruo, nō se embarga el testamento por esta razon.

¶ *Ley. X si puede ser testigo o non en el testamento el q̄ ha natura de varō e de muger*

HErmafroditus en latin tanto quiere dezir en romance, como aquel que ha natura de varon e de muger. E este atal dezimos, que si tira mas a natura de muger q̄ de varon, nō puede ser testigo en testamēto, nin en todas las otras mandas q̄ ome fiziesse. Mas si se acostasse mas a natura de varon, estonce bien puede ser testigo en testamento, e en todas las otras mandas que ome fiziere.

¶ *Ley. XI. Si aquellos a que manda algo en el testamēto puedē ser testigos en el, o nō.*

SOntienda nasciendo sobre el testamēto, ētre el heredero q̄ era escrito en el [h], e los parientes del finado q̄ q̄siessen desatar el testamēto, estōte dezimos q̄ biē puedē testiguar aq̄llos aquiē fuesse algo mādado en el si pelli in testamentis, vbi de maiori præiudicio agitur. & istud videtur verius & ista. l. suppleri debet in hoc per alias & sic infamis infamia iuris qualitercunque sit non potest esse testis in testamento.

c ¶ *Semejante de los.* Vide. l. 5. titu. 6. partit. 7. & in l. 1. ff. de his qui notan. infra. vbi habetur qui notentur infamia iuris etiam pro crimine priuato: & in illis etiam intellige procedere quod hic habetur. An autē damnati ex contractu, ex quo irrogatur infamia, possint esse testes in testamento videtur quod sic ex quo ista. l. eos non excludit. In contrarium tamen facit, quia repelluntur a testimonio ex qua cunque causa sint infames, vt in cap. licet ex quadam. de testi. & in cap. Preterea. de testib. cogen. & notat glos. vbi communiter docto. in l. 1. C. de summa trinitata. & fidecatho. & divi in. l. 8. titu. 16. supra parti. 3. a fortiori ergo debent reSe tornassen. Adde. l. hi qui sanctam C. de apost.

Ni las mugeres. Adde. §. testes. inst. de testa.

Ni los sieruos. Idem dic de monachis, sine licentia abbatis, vt tradit Ioan. Fab. in d. §. testes. inst. de testa. & ibi dicit. quod ex hoc possunt impugnari multa testamenta, in quibus religiosi sunt testes scripti sine abbatis licentia. sed tene contrarium, quia monachi bene possunt esse testes in strumentarij sine licentia Abbatis, vt tradit Socin. consil. 17. volu. 1. Cardinal. in terminis istis. consil. 100. incipit testator habet & Felin. in cap. cum nuntius. de testib.

f ¶ *Por hombre libre.* Adde. l. 1. C. de testa. & §. sed cum aliquis. inst. eo. tit.

¶ Lex. X.

Si sexus virilis in hermafrodito sit potentior, erit testes in testamento: alias secus. hoc dicit.

¶ *Lex.* XI.

Si est contentio super testamento inter hæredem scriptum, & testantis consanguineos vel legatarios possunt esse testes legatarij, sed hæres vel eius consanguinei vsque ad quartum nequaquam. h. d.

g ¶ *Escrito en el.* Ex hoc verbo videtur velle hæc lex quod eius dispositio procedat, quando legatarius adducitur in testem super valore testamenti facti in scriptis, vel de quo fuit facta publica scriptura: & legatarij fuerunt descripti in tali testamento.

Universidad de Deusto Biblioteca

Non ergo procederet in testamento nuncupatiuo, de quo nõ fuit facta scriptura. & huius opinio. fuit Nico. de Mathare. relatus a Bal. in l. distantibus. C. de testa. & idem voluit Abb. in capitu. in super col. penulti. de testib. Si tamẽ in omnem euentum siue valeret institutio hæredis, siue non: legatarij essent consecuturi legatum, tunc indistincte admittuntur in testes, vt volunt Ioann. Andr. Anton. Abb. post alios antiquos in d. c. insuper. vnde cum hodie de l. regni. titu. de los testamentos. libro. 5. ordinat. & si vitietur testamẽtum, vel non ad eatur hæreditas ex eo adhuc legata debentur, dicendum esset, quod indistincte hodie legatarij admittẽtur in testes. vide etiam Io. Fab. in. §. legatarijs. institut. de lega. & per Alexand. consil. 177. colũ. penu. volu. 1. & per Ioan. de Imol. in l. qui testamento. in princip. ff. de testa.

Quæ in no. rec. est l. 1. ti. 4. li. 5.

2 a ¶Los otros. Non ergo ipse legatarius litigans vide per Ang. in. §. legatarijs. instit. de lega.

3 b ¶Por heredero. Adde. §. sed neque. institu. de testa. & tenementi istam. l. quatenus dicit de fratribus & cõsanguineis intra quartum gradum quia non memini sic vidisse. per ll. iuris communis. vide tamen quæ notat Salicet. in l. parentes. C. de testib. vbi etiam vult, quod isto casu fiat computatio graduum, secundum ius ciuile, de quo in lege. 3. titul. 6. partita. 4.

se acertaron y quando fue fecho. Esso mismo seria si alguno destos a quien el fiando dexasse algo enel testamento, ouiesse contienda con los herederos, en razon de la cosa quel fuesse mãdada en el. Ca estõce podriã testiguar los otros[a] que fuessen y escritos sobre tal razon, pues que non tañe la contiẽda de tal cosa a ellos. Mas el que fuesse establescido por heredero[b], o su padre, o los que descendiessen del, o sus hermanos, o los otros parientes cercanos, fasta el quarto grado[c], nõ pueden ser testigos sobre la contienda que ouiesse el heredero con los parientes del finado, o con los otros omes en razon del testamento, en que fuesse escripto[d] por heredero.

¶*Ley. XII. En que cosa puede ser escrito el testamento.*

EN pragamino de cuero o d̃ papel, o en tablas, quier sean con cera, o de otra manera, o en otra cosa en que se pueda fazer escritura, e parescer, puede ser escrito el testamento. E aun dezimos que de vn testamento, puede ome fazer muchas cartas de vn tenor. E destas cartas puede el testador leuar la vna consigo, e las otras puede poner en algun logar seguro, assi como en sacristania de algũa eglesia, o en guarda de algun su amigo. E estas cartas deuen ser fechas en vna manera, selladas de vnos sellos mismos, e de tãtos la vna como la otra, de guisa que acuerden las vnas con las otras. Pero si algũa dellas fuere menguada, non empece[e] a las otras que fuessen complidas.

¶*Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.*

TOdos[f] aquellos a quien non es defendido por las leyes deste nuestro libro, pueden fazer testamento: e los otros que non lo puedẽ fazer son estos. El fijo q̃ esta en poder[g] de su padre, maguer el padre gelo otorgasse. Pero si fuesse cauallero o ome letrado qualquier destos fijos q̃ aya d̃ los bienes, q̃ son llamados peculio castrense, vel quasi castrense, puede fazer testamento dellos. Otrosi dezimos q̃ el moço[h] que es menor de catorze años, e la moça que es menor de doze años, maguer non sea en poder de su padre, nin de su auuelo, non pueden fazer[i] testamento. E esto es porque los que son desta edad, non han entendimiento complido. Otrosi el que fuesse sali-

4 c ¶*Fasta el quarto grado.* Vide quæ notat Alex. consi. 47 in prin. volum. 2. & ex ista. l. videtur probari quod si vnus ex testibus requisitis in testamentis esset inhabilis, vel nõ omni exceptione maior, quod nõ suppleatur eius defectus ex integritate aliorum, eo quod requiratur quod omnes sint integri testes. vide Iason. in l. si quis ex argentarijs. §. cogentur. col. 1. ff. de eden. & Decium. consil. 105. & quæ dixi supra eod. l. 1. in glo. ante siete testigos. & quod notat Ioan. de Imol. in l. qui testamento. in princip. ff. de testa. vbi vult quod si sunt duo testes non omni exceptione maiores, habentur loco vnius.

5 d ¶*Escrito.* Ex hoc verbo videtur quod etiam si testamentum iuuetur scriptura tabellionis, vel alias, consanguinei hæredis, non possunt esse testes intra quartum gradum. Contra quod videtur quod dixi supra in gloss. 1. ad quod potest dici, quod aliud sit in legatarijs, qui non repelluntur imo admittuntur de iure secus. in istis qui repelluntur iure. & ista lex etiam facit contra id quod notat Salycetus in lege. parentes. C. de testib. vbi voluit, quod si frater fuit rogatus testis in testamento fratris: bene possit esse testis: quia testator habet authoritatem conficiendi factum suum. allegat. l. qui testamẽto. §. per contrariũ. de testa. neque vt hic vides etiam si sit rogatus, potest esse testis in testamento: sed procedit quando hæres institutus esset frater testis: dictum vero Salyce, procedit, quando extraneus esset institutus.

¶Lex. XII.

☞Potest scribi testamentũ in pergameno papyro vel tabula etiã cerea, vel alia re in qua scribi potest: & possunt eiusdẽ tenoris fieri plures chartę testamẽti: quarũ vna defectuosa, nõ nocet alijs pfectis. h. d.

e ¶*Non empece.* Nota hoc verbum. & hoc ideo est, quia ratione abundantioris probationis in pluribus chartis scribitur, vt in l. vnum versi. idque interdũ. ff. eod. vnde si in alijs chartis bene sit scriptũ eis statur, & nõ nocet charta defectuosa: q̃a abundans cautela non solet nocere. l. testamentum. C. eo. gl. & doct. in l. fi. C. secun. tabul. c. cũ. L. & A. de re iudic.

¶Lex. XIII.

☞Testari põt quilibet nõ vetitus: nõ tamẽ possunt testari filiusfami. etiã de patris consensu nisi de peculio castrensi vel quasi. Itẽ nec masculus minor. xiiij. annis, aut fœmina minor. xij. q̃a intellectum non habẽt. Itẽ nec stultus durante stultitia, aut prodigus cui est bonis interdictũ: ante interdictionem vero testamẽtum valet. Item nec mutus & surdus simul a natiuitate: secus si a casu, quia tunc bene potest, si ipse scribat illud, alias non, nisi de permissu principis: nec etiam solum mutus a natiuitate potest testari: quod raro accidit: surdus vero tantum bene potest testari. hoc dicit.

Addi. C. qui testa. facere.

f ¶*Todos.* Adde. l. ab ea parte. ff. de proba. & l. si quæramus. ff. de testa.

g ¶*Que esta en poder.* Hodie testat ac si sui iuris esset ex. l. 5. in ord. tauri. quæ corrigit istam. l. & similes. De iure cõmuni vero, vide in ista materia, quę late tradit Guilliel. Benedict. in repetitio. c. Raynuntius. de testa. in verbo, & matrem in super Clerã. & quę habentur in c. licet. de sepultu. li. 6. non tamẽ poterit hodie filiusfamilias testari in aduentitijs quatenus esset in præiudiciũ vsusfructus parentis, secundũ Io. de Imo. in c. quia ingredientibus, de testa. col. 6. cũ prin. 7. sic & fructus bonorũ aduentitiorũ remanẽt patri: & si filius ingrediatur religionẽ, secundum Ioan. Fabr. & Salce. in authentica ingressi. C. de sacro san. eccles. quidquid dixerit Abb. in c. in præsentia. col. 19. de proba. 3

In no. rec. l. 4. ti. 4. li. 5.

h ¶*El moço.* Extende istã l. & si pupillus testetur ad pias causas, vt pbatur in c. si pater. de testa. lib. 6. & est cõmunis opinio doctorũ, quam tenet Bar. in repet. l. 1. C. de sacrosan. eccle. & tenet etiam ibi Bal. in repet. q. 11. vbi etiã Salicet. cõtra Richardum eius auunculũ. vbi etiã Alex. tradit etiã late Guillel. Benedict. in repet. c. Raynuntius. de testa. in verbo. Adiecte impuberi. & ibi ad finem adducit illud, q̃d est notandũ q̃ testamentũ præsumitur factũ a pubere: vnde contrariũ asserenti incumbit probatio. allegat Inno. & alios qui eum sequuntur in ca. in præsentia. de proba. vbi ad hoc est tex. notabilis.

i ¶*Non pueden fazer.* Si tamen impubes esset doli capax, posset cum eo princeps dispẽsare, vt faciat testamẽtũ, vi. Alex. in l. fi. C. de test. mili. & in l. si frater. C. qui testam. facer. poss. Bar. in l. si quæramus. ff. de test. 4

do de memoria[a], non puede fazer testamento, mientra que fuere desmemoriado[b]: nin el desgastador[c] de lo suyo, a quien ouiesse defendido el juez[d], que nõ enagenasse sus bienes. Pero si ante[e] de tal defendimiento, ouiesse fecho testamento valdria. Otrosi dezimos, que el que es mudo[f], o sordo desde su nascẽcia[g], non puede fazer testamento. Empero el que lo fuesse por alguna ocasiõ, assi como por enfermedad, o de otra manera: este a tal si supiesse escreuir, puede fazer testamento, escriuiendolo por su mano misma[h]. Mas si fuesse letrado†, e no supiesse escreuir: non podria fazer su testamẽto. Fueras ende en vna manera, si le otorgasse el rey, que lo escriuiesse otro alguno en su lugar. En esta manera misma podria fazer testamento el ome letrado, que fuesse mudo de su nascencia, maguer non fuesse sordo: e esto acaece pocas vezes[i]. Empero aquel que fuesse sordo desde su nascẽcia, o por alguna ocasion, si este a tal pudiere fablar[k], bien puede fazer testamento.

¶*Ley. XIIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer testamẽto.*

EL ciego non puede fazer testamento, fueras ende desta manera[l], deue llamar siete testigos[m], e vn escriuano publico: e delante dellos deue dezir como quiere fazer su testamento. Otrosi deue nombrar quales son aquellos que establece por sus herederos, e que es lo que manda, e el escriuano deue escreuir todas estas cosas delante los testigos, o si erã ante escritas[n], deuen ser leydas delãte dellos e despues que fueren escritas, e leydas deue dezir el ciego manifiestamente, como aquel es su testamẽto. E de si cada vno delos testigos, deue escriuir su nome[o] en aquella carta, si supiere escreuir: e si nõn deuelo fazer escriuir a otro. E tãbien el escriuano publico: que escriuiere la carta, como los testigos, deuen sellar la carta cõ sus sellos, e si el escriuano publico nõ se pudiere auer, deuẽ auer otro q̃ lo escriua, e q̃ sean con el ocho testigos en lugar del escriuano. E esta guarda deue ser fecha enel testamento del ciego, porque non pueda ser fecho ningun engaño.

3 a ¶*Salido de memoria.* Quid de fatuo: Ioan. Faber. in §. præterea. inst. quibus non est permiss. facer. testa. tenet quod potest testari. & sequitur ibi Ang. facit tex. in l. si frater. C. qui testa. facer. pos. & ibi notat Pau. de Cast. & Alex. quod maior. 14. annis, licet habeat imbecillitatẽ sensus potest testari: quia talis imbecillitas post. 14. annum, non consideratur a lege & intellige de fatuo, qui iudicium rei recipit, vt dicit Ioan. Faber vbi supra. Isidor. tamen in lib. 10. etymologiarum, & refert S. Tho. 2. 2. q. 46. ar. 1. fatuũ vult dici eũ qui caret sensu iudicandi: stultũ autẽ qui habet sensum sed hebetatum: furiosus verò nõ testatur, vt hic etiã si ad pias causas testetur. vt in cap. fi. de successio. ab in testa. & idem de ebrio dum est ebrius: q̃a furioso comparatur, vt in c. crapulatẽ ibi notatis de vit. & honest. clericorum. & vid. glo. in ca. pit. vnusquisque. 22. quęst. 4. & idem erit in dormiente, vt in clementina si furiosus. de homicid. & tradit Barba. in c. 2. de testa. & in c. fi. de successio. ab intest. & idẽ dic in frenetico, arg. d. clementinæ. si furiosus. vid per Bal. in l. 2. col. 7. versi. 10. quæro. C. de rescin. venditi. & tex. notabilis in c. cum dilectus. de success. ab intestato.

6 b ¶*Mientras que fuesse desmemoriado.* Sed quid in dubio, an præsumatur factum testamentum tempore furoris vel dementiæ, vel tempore dilucidi interualli: vide gl. in c. iudicas germanum. 3. q. 6. & in c. fin. in verbo compotem. de succes. io. ab intest. & per Bar. in l. 2. ff. de b. pos. infan. furio. de la ad finem. & per Bal. Alex. & Ias. in l. furiosum. C. qui testa. facer. poss. & videntur doctores se resoluere, quod si furor non fuit instantaneus vel paruo tempore durans, imo duret per aliquod tempus vel per mẽses, licet aliquando aliqua interualla habuisset, quod tunc actus præsumatur factus tempore furoris: nisi pars aduersa aliud probet. vide etiam de hoc Roderic. Suarez. allega. 1. & Iaso. in d. l. furiosum. versi. quid autem si non apparet quo tẽpore. & Soci. consi. 42. volu. 1. Alex. consil. 41. 1. volu. & consi. 85. vol. 2. vbi notabiliter, & consi. 92. col. 4. vol. 5.

7 c ¶*Desgastador.* Adde l. is cui. ff. eod. & §. item prodigus. inst. quib. nõ est permiss. facer. testa. Sed an testetur ad pias causas, vide per Bald. in l. 1. C. de sacrosan. eccle. & per Ioan. de Imo. in c. quia ingredientibus. col. 5. de testa. & tenent quod non. teneret tamen testamentum factũ ante interdictionem vt ibi per eos & habetur hic.

8 d ¶*Defendido el juez.* Non ergo loquitur hic lex in interdictione facta a lege: quia testamentum talis non teneret etiam factum antea, quod non est interdictione facta a iudice, vt subditur hic.

9 e ¶*Pero si ante.* Si fiat quis intestabilis an tenebit testamentum antea factum: vide per Ioan. de Imo in d. l. is cui.

10 f ¶*Que el que es mudo.* Ortum habet a l. si mutus. ff. eodem. & a lege discretis. C. qui testamen. facer. poss. & a. §. item mutus. institu. eodem, & a notatis per Azo. in summa. C. qui testa. facer. poss. versicul. item mutus.

g ¶*Desde su nascencia.* Hoc intellige quando mutus caret intellectu alias secus, vt tradit Alexand. in l. discretis. C. qui testa. facer. poss. vbi vide de quid de milite muto, & quid si mutus testetur ad pias causas. 11

h ¶*Escriuiendolo por su mano misma.* Qui ergo in infirmitate constitutus perdidit loquelam, non poterit testari hæredem signis instituendo: debet ergo tali casu nomen hæredis propria manu scribere, vt hic patet: & vide per Ang. in l. discretis. C. qui testamẽ. face. poss. Paulus de Cast. in l. hac consultissima. §. at cum humana. C. de testi. 12

† ¶*Letrado.* idest, legere sciens.

i ¶*Pocas vezes.* Quia secundũ naturam qui mutus est, debet necessario esse surdus. vt in d. l. discretis. Azo. vbi supra & nota quod cum muto, & surdo a natiuitate, neq; princeps dispensat, vt possit testari: quia nullo modo potest concipere conceptum mẽtis, cum non censetur habere mẽtem vel intellectũ, quoad exercitium secũ Pau. de cast. qui ita declarat in l. si mutus. ff. eo. quod intellige, vt prædixi in gl. proxima. 2. quãdo mutus caret omnino intellectu, alias secus. & dicit Bal. in l. humanitatis. col. 11. C. de impube. & alijs, quod contra mutum & surdum a natiuitate non potest fundari processus: quia caret sensu: vide tamen Bald. in l. vnica. col. 6. C. de confes. 13

k ¶*Pudiere fablar.* In surdo a natiuitate videtur hoc impossibile a natura quia si est surdus a natiuitate est mutus secundum Azon. vbi supra. 14

¶Lex. XIIII.

☞In testamento cæci debent septem testes & vnus tabellio, vel eius loco testis octauus ad subscribendum adhiberi, qui subscribant & sigillent testamentum, & debet coram eis cæco dicente scribi, vel si iam est ordinatum legi, & cæcus dicet illud fore eius testamentum. hoc dicit.

l ¶*Fueras ende desta manera.* Probatur hic cæcum non posse testari in scriptis, ita quod testes & tabellio nesciant eius dispositionem: posset enim cæcus qui testaretur in scriptis faciliter decipi, & subijci sibi vna scriptura pro alia. 1

In no. re. est l. 2. ti. 4. li. 5.

m ¶*Siete testigos.* Hodie sufficiunt 5. vt in l. 3. in ordina. Tauri.

n ¶*Ante escriptas.* Possunt enim ante scribi sine testibus etiam per plures dies. in l. hac consultissima. §. at cum humana. C. qui testa. face. poss. & ibi Paul. de Cast. 2 3

o ¶*Escriuir su nombre.* An etiã hodie stante. l. 3. Tauri seruanda sit ista solennitas, & aliæ in ista. l. descriptę in testamento cæci videtur q̃ sic. quia per legẽ Tauri nihil est immutatum circa hoc, nisi in numero testium in alijs ergo seruari debet ista lex. l. sancimus. C. de testa. ita tenet Michael de Cifuentes, & licet istud videbatur iuridicum: credo tñ q̃d in practica nõ possit obtineri, vt ex omissione istius solennitatis & sigillorũ testiũ testamentũ cęci vitietur: q̃ quia ista sigilla testium desierunt esse in vsu, & subscriptiones tantum exiguntur per l. Tauri in testamento in scriptis & cum dicta l. Tauri veniat ad 4

Et d. l. no. re.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et d.l. de. laeationem legis ordinamenti, & voluit tollere illud dubiū, qd l.11.4 cautabatur ab illa lege, an per eam derogatū fuisset huic legi parti libr.5. taeum specialiter disponenti circa testamentū cæci, & declarauit in o.re. testamento cæci debere interuenire quinq; testes videtur voluisse ip in omnibus aljs seruari sufficeret formam. d.l. ordina. secundū quā ista subscriptio & figuratio nō est necessaria, videtur ergo Erd.l. quod d.l. Tau- 2.tit.4 ri voluit corri- lib.5. gere istam l. di- no.re. sponentē circa formam testamenti cæci, & reducere ad for- mā. d.l. ordina mentorum: dū tamen interueniant quinque testes, potuit enim d. l. huic derogare cū sit de iure positiuo, cum & per statutum dicat Bar. posse fieri in l. si quęram. ff. de testa. & licet per d. l. ordina. non potuerat recte dici istam. l. quatenus ad testamē tum cæci esse correctā, vt notat Bal. in d.l. si quæramus. ff. de test. vbi dicit quod per ista tutum, quę dispōnitur quod sufficiant quinque testes in testamentis, non videtur tolli ipa iure commu ni est dispositiū in testamento cæci: tamē si in re. d. l. Tauri. quæ expresse disponit sufficere quinque testes in testamento cæci. videtur tenendum quod istæ solennitates huius legis, nō sint hodie necessariæ: imo quod ex mente. d.l. videtur quod vbi non posit haberi tabellio, teneret testamentum cæci nuncupatiue factum cum quinq; testibus, coram quibus cæcus expressit suam voluntatem: licet nulla fiat inde scriptura, articulus tamen istæ est dubius. Tu cogita. p̄ocederet tamen sine scrupulo quod dico, si cæcus testaretur inter liberos ex communi opinione docto. in d. l. hac consultissima. quod illa lex non procedat quando cæcus testaretur inter liberos, d poss̄et etiam cæcus testari ad plas causas cum duobus testibus, iuxta capitulum. relatum. & capitulum. cum esses. de testa. vt etiam voluit Alex. in d. l. hac consultissima. col. ii.

¶ Ley. XV. *Como los que son judgados a muerte o son desterrados para siempre, non pueden fazer testamentos.*

DVdgado [a] seyendo alguno a muerte, por yerro que ouiesse fecho, pues que tal sentēcia fue dada contra el, non puede fazer testamēto [b]. Esso mismo dezimos, del que fuesse desterrado para siempre, en alguna isla, si le tomasse el Rey todo lo suyo: mas si non le tomasse todo lo suyo, o fuesse desterrado a tiempo, biē puede fazer testamento delos bienes q̄ le fincaron. Otrosi aquel contra quien fuesse dada sentencia de muerte, e se alçare della, bien podria despues fazer testamento delo suyo: e si ante que fuesse confirmada la sentencia finasse, valdria el testamento que assi ouiesse fecho. Mas si este que fuesse condenado a muerte es cauallero, fizieró los sabios antiguos departimiento en razon del yerro por q̄ era judgado. Ca si el auia fecho yerro en caualleria, assi como estādo en huestе, vēdiendo o barattādo las armas, o fuesse desmādado al cabdillo, faziendo lo q̄ le vedaua, o nō cumpliendo sus mandamientos, assi como deuiesse, si por tal razon como esta fuesse dada contra el sentēcia de muerte, non podria despues fazer testamento. Fueras ende si en tal juyzio fuesse otorgado q̄ lo pudiesse fazer. Ca estonce en los bienes que son llamados castrēse peculiū, puede fazer testamento, o mandar mas de los otros nō. E si por auētura el cauallero fuesse judgado a muerte porque quebrantalle su fe [d], o por algū yerro, que cupiesse en traycion, estonce non podria fazer testamento en ninguna manera. Pero si el yerro q̄ fiziesse el cauallero, non fuesse de fe quebrantada nin tāxesse en pleyto de caualleria. Mas fuesse a tal, en que caen los otros omes, comunalmēte a las vegadas, assi como por razon de adulterio, o de furto, o de otro yerro qualquier semejante destos, estonce bien podria fazer [e] testamento, despues que fuesse judgado a muerte, guardādo, e poniendo en el todas aquellas cosas, q̄ los otros omes deuen guardar, e poner en los testamentos. Ca la mayoria, e el preuillejo q̄ el ouiere por razō de la caualleria, en fazer como qui fiere, pierde lo por tal sentēcia, que fuesse dada contra el.

¶ Ley. XVI. *De los omes q̄ son dados por refenes, e los judgados por enfamados por antigas que fizieron, e los que fuessen siruos, e de los otros que non fazē testamento.*

REfenes dan a las vegadas los omes por sia los enemigos, por salir de catiuo [a]. E porq̄ estos atales, que son dados en refenes, non son en su poder, porende nō pueden fazer testamento. Otrosi dezimos que aquel cōtra quien fuesse dado juyzio por razon de cantiga [b], o por razō de ditado que ouiesse fecho contra otro, en que diesse a tal mal, porq̄ pudiesse ser enfamado, este atal non podria despues fazer testamento. Otro tal seria, si alguno fiziesse testamento, cuy dando que era libre, si despues fuesse prouado que era siervo, que nō valdria su testamento. Esso mesmo seria, que non valdria el testamento que fiziesse el que cuy dasse ser salido de poder de su padre si el fuesse prouado despues que non era assi. E aun dezimos, que los hereges despues [c] que son condenados por sentencia de heregia, nō pueden fazer testamēto, nin aquellos, que son juzgados por traydores.

¶ Ley, XVII. *Como los que entraron en religion, non pueden fazer testamento.*

REligiosa vida escogiendo algun ome, o alguna muger de fazer, assi como entrando [d] en algun monesterio; o faziendo se hermitaño [e]. o emparedado [f], o tomando otra orden [g], este a tal non puede fazer testamento, mas todos los bienes que ouiesse, deuen ser de aquel monesterio o de aquel lugar do entrasse, [h] si non ouiesse fijo, o otros que decendiessen [i] por la liña derecha q̄ hereden lo suyo. Mas si este atal ouiesse fijos, o otros he

[a] ¶ *Catiuo.* Idem si detur pro pace componenda, vel tenenda secundū gl. in l. obsides. ff. eodem. & intellige vt ibi declarant Bal. & Angel. quando darentur obsides his, qui non sunt subditi apud quos nullū est commercium vel hospitium veluti Turcis.

[b] ¶ *De cantiga.* Adde. l. lex cornelia. §. fi. ff. de iniur. & l. is cui. §. 1. & l. cū lex ff. eod.

[c] ¶ *Despues.* Imo & testamētum antea factū irritatur, si crimen hæresis vel matestatis committant. l. manichæos. C. de hæreti. declarat Paul. de Castr. in l. is cui. ff. eodem. & probatur in l. eius q. §. 1. ff. eod. & expeditum est tā de iure canonico, quam ciuili, quod hæreti ci cuiuscunq; secte & credentes & fautores, & receptatores sunt priuati factione testamēti. vt in auctori tica. credentes. C. de hæreti. c. excommunicamus. §. credētes. eod. tit. & eorum bona a die commissi criminis sunt confiscata. vt in cap. cum secundum leges. de hæreti. libr. 6. & tradit Alberi. in l. cognitissimus. C. de hæreti. an autem infamis ex alio crimine possit testari: Paul. de Cast. in d. l. is cui. §. 1. dicit quod sic & recte. vt dicit tex. in d. l. eius qui. §. 1. & in l. 1. C. de secund. nupt. adde etiam quod damnatus propter carmen famosum non potest testari. vt in d. l. is cui. §. 1. & l. lex cornelia. §. fi. ff. de iniur. sed quid si cōmittat delictum sodomiticum an possit testari? Phil. Decius in l. 1. C. de secund. nup. num. 7. dicit quod non ex eo, quia dato quod nō sit cō demnatus ipso facto, videtur infamis. l. palam. §. quæ in adulterio. ff. de ritu nup. primatu- enim intelligitur bonis, vnde non potest testari, & ita dicit fuisse consultum per quendam Anastasium doctorem, vt habetur inserto in libro consiliorum Barba. in fi. & quod bona sodomitæ confiscentur habetur iure huius regni in pragmatica terum catholicorum.

[d] ¶ *Despues.* Imo & testamētum antea factū irritatur, si crimen hæresis vel matestatis committant. l. manichæos. C. de hæreti. declarat Paul. de Castr. in l. is cui. ff. eodem. & probatur in l. eius q. §. 1. ff. eod. & expeditum est tā de iure canonico, quam ciuili, quod hæreti ci cuiuscunq; secte & credentes & fautores, & receptatores sunt priuati factione testamēti. vt in auctori tica. credentes. C. de hæreti. c. excommunicamus. §. credētes. eod. tit. & eorum bona a die commissi criminis sunt confiscata. vt in cap. cum secundum leges. de hæreti. libr. 6. & tradit Alberi. in l. cognitissimus. C. de hæreti. an autem infamis ex alio crimine possit testari? Paul. de Cast. in d. l. is cui. §. 1. dicit quod sic & recte. vt dicit tex. in d. l. eius qui. §. 1. & in l. 1. C. de secund. nupt. adde etiam quod damnatus propter carmen famosum non potest testari. vt in d. l. is cui. §. 1. & l. lex cornelia. §. fi. ff. de iniur. sed quid si cōmittat delictum sodomiticum an possit testari? Phil. Decius in l. 1. C. de secund. nup. num. 7. dicit quod non ex eo, quia dato quod nō sit cō demnatus ipso facto, videtur infamis. l. palam. §. quæ in adulterio. ff. de ritu nup. primatu- enim intelligitur bonis, vnde non potest testari, & ita dicit fuisse consultum per quendam Anastasium doctorem, vt habetur inserto in libro consiliorum Barba. in fi. & quod bona sodomitæ confiscentur habetur iure huius regni in pragmatica terum catholicorum.

[e] ¶ *Anſi como estando.* Nota hic quod crimen, dicatur militare crimen, adde l. 2. & 3. ff. de re milita. & l. fi. tit. 2 3. par. 2.

[f] ¶ *Quebrantasse su fe.* Id est testamentum quod præstitit, cum fuit assāputus ad militiam, vt habetur in l. ex militare. ff. de testa. milit. Paul. vero de Cast. in l. & militibus. C. de testa. militis exponit, vt quia fecit proditionem duci belli vel transfugit ad hostes.

[g] ¶ *Podria fazer.* Communiter glo. & doctores dicunt contrarium ita intelligentes. l. 1. de veter. & milit. successio. dicunt enim quod miles damnatus de crimine communi non potest facere testamentum, ita Azo. in summa. C. de testa. milit. ad finem glo. & doctores in l. & militibus. C. eo. ista vero lex partitarum dicit quod miles damnatus de communi crimine a 1 mortem naturalem, vel ciuilem poterit testari non tamen gaudebit priuilegio militari in testando; sed testabitur iure communi.

¶ Lex. XVI.

Obsides qui dati sunt loco captiuorū populi Romani testari non possunt. hē damnatus ob crimen famosum intestabilis efficitur, ideo testamentum facere non potest, nec est capax testamenti. Item de fratre suo dubitans vel etrāns non potest testari: vt qui mescit se manumissum vel emancipatum. Item hi quibus a. l. interdicimus bona vt hæretici & rei perduellionis. Item nec seruus. h. d.

[h] ¶ *Do entrasse.* Vide plene in authen. ingressi. & in authentica. si qua mulier. C. de sacrosanct. eccle. vbi per gloss. & doctores, & late per Abb. in c. in præsentia de probatio. col. 2 1. cum sequentibus, vsque ad finem. & quid si post ingressum inde recedat. vide per Abb. & doctores. in c. quod te. de cleric. coniuga. & Socin. consi. 52. volu. 4. viso instrumento syndicatus. &c. & volu. 2. consi. 2 22. Bald. in l. si vt proponis. C. de nup.

[i] ¶ *Descendiessen.* Innui videtur hic, quod posito quod haberet ascendentes legitimos & naturales, propter eos, non excluderetur monasterium: imo monasterium excluderet eos quæ fuit opinio Azonis, de qua per glo. super verbo, liberos. in dicta authentica. si qua mulier. ex eo quod monasterium reputatur pro filio. §. sed & hoc præsenti in auth. de sanctiss. episc. colla. 9. & eādem opinionem tenet gl. in c. si qua mulier. 19. q. 3. & Spec. in tit. de statu monacho. versic. 53. Ioan. Fab. in d. auth si qua mulier. & in. §. mortuo. insitu. de acquisi. per arroga. per tex. ibi. contrarium tenuit Placentinus glossator, vt refert gl. in d. auth. si qua mulier in. 1. opinione glo. ibi posita quam ibi tenet Alber. Iaco. Butric. Paul. de Cast. & Salic. & ibi dicit Paul. de Cast. quod ista opinio, quod parentes seu alij ascendentes debeāt habere legitimam, tenetur communiter per doctores. & ista etiā opinio communiter tenetur per canonistas. in cap. in præsentia. vbi Abba. col. 1 8. de proba. versi. sed dubium. vbi etiam dicit ita communiter teneri per doctores canonistas. idem etiam tenet Ias. in d. auth. si qua mulier. & concordando opiniones vult, vt opinio Azonis, procedat, vt illam dispositionem (quam permittit illa authentica) non possit facere filius ingressus, quando non haberet liberos, sed haberet parentes respectu vero legitimæ, vt debita sit parentibus procedat prima opinio Placentini posita in gloss. vt & parentibus legitima debeatur. & ista opinio, quod a parentibus debeatur legitima, & non excludantur in hoc a monasterio, videtur verior, & æquior. & ad illud quod dicitur monasterium haberi loco filij, respondeo quod non procedit vbique: sed tantum in casibus expressis in iure, vt late ibi doctores adducunt, & in c. præsentia. vbi Felin. col. 2 1. & procedit hæc opinio hodie maxime stante. l. 6. in legibus de Toro: neque obstabit ista l. quia non debet sumi argumentum a contrario sensu: quia contra id quod expressum est in iure non debet sumi tale argumentum: cum istud sit decisum per l. nam & si parentibus. ff. de inofficio. testa. l. 4. tit. 13. infra ead. par. & pro d. l. 6. de Toro facit l. si filius. C. de inofficio. donat. & idem quod in ista. l. partitarum dicitur. habetur in auth. si qua mulier. & nihilominus magis communiter tenetur prædicta opinio per doctos. imo. & Spec. idem voluit vbi supra, non enim firmat primam opinionē, imo videtur residere in opinione, quam vltimo recitat ibi tertiā dicens. &c. quæ fuit opinio concordans & distinguens, quam posuit & tenet Iaso. vbi supra. & si quis dicat quod Specu. intestatus, in versic. ad præmissorum. vbi se remittit

Universidad de Deusto
Biblioteca

tit. videtur tenere primam opinionem, sufficit quod in contrariū se habet communis opinio, tam legistarum, quam canonistarum, & vt dixi pro ista parte multum vrget dict. l. 6. de Toro. neque obstat. d. §. mortuo. instit. de acquisi. per arroga. quia debet limitari. nisi respectu legitimæ debitæ patri naturali, in illa enim non fuit præiudicatū

Et d. l. 1. no. reco.

patri naturali per arrogationem, prout tetigi in l. fin. tit. 16. par. 4.

72 ¶ *Puede partir.* Sūpta est ista lex ex authētica. si qua mulier. C. de sacro sanct. eccle. vbi plene per gl. & docto. & 19. q. 3. c. si qua. vbi bona glo. vide plene per Abb. in d. ca. in præsentia. per. 10. fi. colū. de proba. & reuocare & mutare potest testamentū ante professionem factum inter liberos vel monasteriū aliter disponendo: nō vero facere extraneos. vt tradit Bald. in d. authentici. qua mulier. dū modo non sit professus ordinem minorum vbi & Paul. de Cast. & Sali. & Decius in. d. c. in præsentia. de proba. numer. 68. licet Abba. ibi voluerit q̄ post professionem nullo modo possit.

Ad ti. ff. & instit. de capi. diminutio.

73 ¶ *Vno dellos.* Si partes fuerunt æquales inter filios plane procedit: si vero fuerunt inæquales, tunc glo. in d. auth. quā mulier. super verbo, connumerata, intelligit, quod tantū debetur monasterio quantum fuit datum illi filio, cui plus fuit datum. cū qua gl. transitbi Bar. intelligens hoc quando pater disponit diuidendo inter liberos facta iam professione ex priuilegio illius tex. nō ergo posset pater, qui religionem fuit ingressus, facta iam professione pereum meliorare in tertio bonorum vnum ex filijs iuxta. l. fori. cū hoc esset lædere monasterium, cui non potest aliud tertium melioris assignari: quia grauarentur alij filij in legitima, intellige etiam & limita istam. l. 12 quod monasterio non assignetur vltra quintū bonorum patris, cum omnia alia bona ex l. fori sint legitima filiorū in qua non possunt grauari.

9 c Nona supra proxime, allegata & in no. re. est l. 7 & 8. tit. 8. libr. 5. & l. 12 tit. 6. lib. 5. & l. 28. Tau.

¶ *Jus fijer.* Sed an teneantur expectare mortem naturalem patris, vel possint statim filij petere suam legitimam? gl. penul. in d. auth. si qua mulier. dubitauit, super hoc legistæ communiter tenent, quod expectetur mors patris quando fuit ingressus ordinem quæ potest habere proprium in communi. vt tradit Sali. & Ias. post alios in d. authē. si qua mulier. doct. vero canonistæ communiter tenent contrarium per tex. in c. cum scimus. de regula. qui tamen hoc non probat. & mihi plus placet legistarum opinio, cui fauet tex. in d. auth. si qua mulier. & etiam ista l. prout dicunt Albe. & Iaco. Butri. in d. auth. si qua mulier. & Dec. in c. in præsentia. de proba. nu. 67.

10 d ¶ *Que deuen auer.* Concor. cum auth. de trien. & semis. §. 1. colla. 3. & in auth. nouissima. C. de inoffi. testa. de lege tamen fori, quæ seruatur in isto regno omnia bona parentis sunt legitima filiorum, præter quintam partem, vt habetur in l. 9. tit. de las mandas. lib. 3. foro. ll. & quod teneat ista taxatio legitimæ etiā respectu ecclesiarū, & clericorū. vide per Feli. in c. ecclesiæ sanctæ Mariæ. col. 37. & 38. de con. fti. vbi notabi. quinimo si pater reliquit filijs titulo institutionis legitimā eis debitā; & in reliquo instituit hæredē extraneū, & tempore mortis patris bona valebāt tantū. 50. & sic quadragēta debantur filijs ex legitima, postea bona aucta fuerunt, ita quod valebāt centū an in isto augmento filij aliqd habeant, & sic eis profita quod possint petere octoginta iure legitimæ, vel an tale augmētū profit hæredi extraneo? de hoc est tex. notabilis. in l. si patronū. §. fin. ff. de bo. libera. & tale augmētū etiā si habeat originē a causa anteriori, & q̄ retro fingitur, ad tēpus vitæ patris, non sic filiorū, sed hæredis in totū & quā. l. ita tenet Paul. de Castr. in l. in ratione. in princi. vers. vltimo quero. ff. ad l. Falci. & in l. in quantitate. in princ. ff. eod. vbi etiam ponit ratiōem cur aliud sit in legatis in casu in quo augmētum facultatū testatoris prodest legatarijs & dicit hoc imo esse, quia in legitima eius valor referri debet ad tēpus mortis. l. cū quæritur. C. de inoffi. testa. vbi vid. la so hoc limitantē, sed quid si pater nō reliquit integrā legitimā filijs, & ideo agāt ad supplementū, an istud debeat suppleri tā ab hærede, quā a legatarijs, quibus defunctus legata reliquit? vide per Bart. & Paul. de Cast. in l. in quarta. ff. ad l. Falcid. vbi Bar. vult, quod ab omnibus pro rata debet suppleri. & limitat Paul. de Cast. quādo legata essent in speciebus: secus si in quantitate, vide ibi per eum.

Villa. supra allegata.

¶ *Mudar se puede.* El estado del ome en tres maneras, q̄ por cada vna dellas se desataria el testamēto q̄ ante ouiesse fecho. La primera es, quādo aql q̄ faze el testamēto es dañado pa siēpre a sofrir alguna pena[f]. Ca este a tal non osa dspues beuir en otro lugar, si nō en aql, o ha de ser penado, e es como seruo[g], e nō ha dspues sus fijos ē su poder como auia antes. E essō mismo seria, quādo alguno q̄ fuesse franqueado, lo tornassen a seruidūbre, porq̄ fuera desconociēte a su señor quel aforro, e perdiesse la libertad por otra razō, e a este mudamiēto dizē en latin, maxima capitis diminutio: q̄ quier tāto dezir, como el mayor mudamiēto d̄ estado q̄ a ome puede acaecer, porq̄ por ella pierde la libertad e la cibdad, e su familia. La. ij. manera es, quādo algūo es desterrado pa siēpre[h] ē algūa isla, por juyzio q̄ nūca ha de salir della, quier le sea tomados todos sus bienes, o nō. E a esta dizē en latin, media capitis diminutio, q̄ quier tāto dezir ē romāce, como media no mudamiēto del estado del ome, ca por este pierde la cibdad, e la familia. La tercera es, como si aquel que non es en poder de otro, se dexa porfijar, e cae por ende en poder de aquel quel porfijo: ca muda su estado, E a este mudamiēto dizē en latin, minima capitis diminutio[a], q̄ quier tanto dezir en romāce, como el menor mudamiento q̄ ome puede auer ē su estado, ca por ella muda la familia tā solamēte, e nō mas. E por q̄lquier destos mudamiētos q̄ a ome auēga, despues q̄ ouiesse fecho su testamēto, dezimos q̄ se desata porēde.

In no. te. est l. 4. tit. 4. lib. 5.

¶ *Ley. XIX. Como se puede cobrar el testamento que fue quebrantado por alguno de los tres mudamientos sobredichos*

CObrādo alguno su estado cūplidamente, que auia mudado, en alguna de las maneras q̄ diximos en la ley ante desta, si quier que vala el testamento que ante ouiesse fecho, e que se non embargue por razon del mudamiento, puede lo confirmar[b] por su carta, o por su palabra delante testigos[c], diziendo que quiere, q̄ vala el testamento, que auia fecho ante que fuesse mudado su estado, e si lo assi dixere, deue valer de alli adelante, en la manera que lo auia fecho.

Et ad dict. l. no. re.

¶ *Ley. XX. Como se desata el testamento por fijo que naciesse despues del fazedor o por otro a quien porfijasse.*

POsthumus[d] es llamado en latin propriamente el moço q̄ naee despues de muerte de su padre. E dessa manera[e] puede ser llamado el fijo que nacio despues que el padre ha fecho testamento postrimero. E estos fijos atales, quebrantan[f] los testamentos dessus padres, en que non ouiessen seydo establecidos por herederos. Otrosi dezimos, q̄ si alguno ouiesse fecho testamento, e despues porfijasse a otro de manera que el porfijado se tornasse en poder[g] del, que por tal por fijamiento, se desataria el testamēto q̄ ante ouiesse fecho aquel quel porfijo.

¶ *Ley. XXI. Como se quebranta el primero testamento por otro que fuesse fecho despues.*

EL primero testamento se puede desatar por otro[i] q̄ fuesse fecho

4 a ¶ *Mudan capitis diminutio.* Sed cū ista etiā cōtingat per emācipationē. vt in. §. 3. instit. de capi. diminu. & per istū testamentū filij familias de iure cōmuni, qui poterat testari de castrēsibus, vt supra eo. l. 13. tit. 1. tetur. vt in. §. alio. & in. §. nō tamē. instit. quib. mod. testa. infirmen. an hodie stante. l. 5. Tauri. qua permittitur cuicunq; filiofamilias testari, irritabitur per emancipationē testamentū ab eo factū. videtur quod sic. vt in. §. pen. & ibi Ioā. Fab. instit. de testamilit. qui vult qd requiratur aliqua expressa renouatio testamenti, vt teneat. gl. tamen ibi vult, quod sufficiat tacita, ex quo perstitit in eadē voluntate. Et hoc puto verius. Et nota bene ad d. l. Tauri, & patur hoc expresse in l. si qs filio exheredato §. fi. ff. de iust. rup. cum enim mutetur status in melio, non rumpitur testamentum.

¶ Lex. XIX. Recuperato statu, per capitis diminutionem perdito conualidatur testamentum eius prius factum si expresse coram testibus dicat velle validari. h. d.

1 b ¶ *Puede lo confirmar.* Adde. l. qui ex liberis. §. testamento. ff. de bonorū poss. secundum tabul. & dicit Io. Fab. & etiam Ang. in. §. non tamē. instit. quib. mod. testa. infirmen. quod istud testamentum reconualescit de iure prætorio, & sic etiā hodie erit vnus de casibus, in quibus erit necessaria bonorū possessio secundū tabulas. & voluit Azo. C. eod. in summa. quia tale testamentū recōualescit prætorio iure. Ego vero attēto isto iure partitarū, quod nō curauit de istis bonorū possessionibus, credo q̄ nō erit necessaria talis bonorū possessio, & hæres poterit adire ex tali testamento sic cōfirmato, & q̄ procedit siue testamentū fuerit in scriptis: siue nuncupatiuū, cū l. ista generaliter lo quatur, & militet eadē ratio, neq; erit locus disputationi an tabulæ testamēti extent, vel non, de quo per Io. Fab. in d. §. non tamen.

2 c ¶ *Testigos.* De iure cōmuni requirebātur quinque, vt not. gl. & ibi Bar to. in l. qui ex liberis. §. testamēto. ff. de bon. poss. secundū tabu. Bal. in l. fi. col. 6. C. vnd. legiti. Paul. de Castr. in l. hæredes palā. §. si quid

Inno. est l. 1. & l. 4. tit. 4. lib. 5.

post. ff. de testa. Ang. in d. §. non tamen. hodie de iure regni seruandū esset quod habetur in præallega. l. 1. tit. de los testamētos. lib. 5. ordi na. & in l. 3. Tauri.

¶ *Lex.* XX.

2 d »Infirmatur testamentum posthumi agnatione si in eo non fuit institutus, quia dicitur præteritus post testamentum vel mortem paris natus. Item etiam infirmatur per arrogationem vel adoptionē postea factam. hoc dicit.

1 d ¶ *Posthumus.* Sumptum ex hoc principium a dictis Azonis. C. de posthu. hæredib. instit. in summa.

2 e ¶ *En essa misma manera.* Improprie tamen vt in. l. 3. in princip. ff. de instit. rup. testam.

3 f ¶ *Quebrantan.* Adde. l. posthumo nato. C. de bon. poss. contra tabul. & l. 3. ff. de iniust. rupt. & §. posthumi. & §. posthumorum. instit. de ex hæredat. libero. & non fūpitur testamentū vsquequo nascatur posthumus: licet sit in vtero, quia non est antea suus hæres, cum nec̄ hō mo. vt in l. fi. ff. de assignan. liber. l. fi. ff. de colla. bonorū. bene tamē aperit edictū alij in nato. vt in. l. illud. §. fi. ff. de bon. poss. cōtra tabu. & nota q̄ licet posthumus approbet testamentū patris: tamē adhuc testamentū nō valet quia non adest volūtas testantis nascente posthumo, de quo i, se nō cogitauit secundū Bal. qui dicit hoc nouū & mirabile. in l. si cū vel in vtero. C. de testa. milit. & an debeantur legata ad pias causas rupto testamento præteritione posthumi? vide Bar. in l. 1. col. 12. vers. secundo, quæro. C. de sacrosan. eccle. vbi tetet q̄ sic: quando pater ignorauit posthumū quod Bal. in l. 1. col. ep nitul. C. de inoffi. dona. limitat quantum attinet ad legitimam.

4 g ¶ *En poder.* Iuxta id quod habetur in l. penul. dit. 16. parti. 4. & in. §. sed hodie. instit. de adoptio.

h ¶ *Porfijamiento.* Quid p̄ ingressum monasterij an rūpatur testamentū prius factum? variæ fuerunt opiniones inter legistas & canonistas, vt per Bar to. Bal. & alios in authentica. si qua mulier. C. de sacrosan. eccle. Abba. & alios. in cap. in præsentia. de probatio. vbi & Decius. nu. 61. inclinare videtur in opinionem Abb. & Anto. quæ mihi satis placet. quam limitarem nisi tantum tēpus transierit a die cōditi testamenti, vsq; ad ingressum religionis, quod esset præsumptio obli-

Ad ti. C. de posthu. hæ re. instituē. & inf. 4 5

Ad ti. ff. de iniuf. rup. & inf. eadē partit. in tit. 4. l. 2. & in ti tul. 7. & 8. & instit. quib. mod. testa. inf. vide supra in l. 8.

usionis facti testamenti: nam tunc tenerem opinionem Bar.

¶ *Lex.* XXI.

»Per secundum testamētum infirmatur primum, sed si testator falso rumore prolato de morte hæredis dicat, quia talis non potuit meus hæres esse quia mortuus, instituo talem, tunc prior est hæres si viuit, non autem secundus, sed legata vtriusque testamēti amore Dei facta vel consanguineis, vel amicis debentur. h. d.

¶ *Por otro.* Adde. l. cum in secundo. ff. de iniust. & rupt. §. posteriore. i instit. quib. mod. testa. infirmen. cum. §. sequenti. & l. si iure. ff. de lega. 3. & procedit hoc etiā si ex secundo testamento non adeatur hæreditas, quia sufficit, quod fuerit posibile posse ex eo adiri, vt in. d. l. cum in secundo. & in d. §. posteriore. & l. pater filio. ff. de hære. instit. Paul. de Cast. in l. sanc imus. C. de testa. & tenet Bal. Ang. Io. de Imol. in l. sed & si in conditione. §. fi. ff. de hæred. instit. Alex. consi. 37. vol. 1. col. 2. vers. & licet Bar. & facit hoc ad quæstionem, vt si quis in testamento fecit maiorlam de. 3. & §. bonorum, vel de omnibus bonis in casu quo posset sine priuilegio principis: quod si postea in. 2. testamento aliter testetur, & non perficiat istud secundum testamentum, quod forte non videtur ex hoc reuocata maioria facta in primo testamēto. si tamen prima maioria facta esset ex facultate regia videtur quod incipiens aliter testari, & si non perficiat videatur reuocata prima maioria, per l. eius militis. §. si militia. ff. de testa. mili. procedit etiam ista lex. & si pro legato facto in primo testamento hæres cauisset legatario, vt in l. cum quis decedens. §. fi. ff. de lega. 3. & tenet Bar. in l. statius florus. in princ. ff. de iur. fisci. vbi etiam dicit, quod si testator in primo testamento reliquit alicui fundum sub onere, ne alienetur extra familiam, & in secundo testamento eundem fundum relinquit simpliciter, quod non videtur repetitum onus de non alienando, de quo in primo testamento. allegat. d. l. si iure. Quid autem si testator non fecit testamentum aliud, sed coram septem testibus dixit, quod nolebat testamentum primum valere, an ex hoc irritabitur testamentum? tex. in. §. pen. cum gloss. instit. quib. mod. testa. infirmen. vult expresse quod non: quod Bar. in d. l. si iure. intelligit procedere, quando testator non adiecit, quod ideo reuocabat primum testamentum, quia volebat decedere intestatus. si autem hoc adiecisset, tunc quia tacite sunt instituti venientes abintestato, reuocatur primum testamentum. pro quo facit licet ipse Bart. non alleget. l. 1. §. si hæres. ff. si tabul. testa. nullæ. ex tab. & ad tex. qui videbatur obstare.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in l. militis. §. Veteranus. ff. de testa. mili. respondet Io. de Imo. in l. si ita. §. regula. ff. de liber. & post. quod ibi illa verba fuerunt prolata non interueniente legitimo numero testium: secus autem si coram solenni numero testium proferrentur. Ista opinio Bar. est magis cõmunis prout attestatur Alex. consi. 30. vol. 3. in 2. dubio, & consilio 140. volu. 2. incipienti. paucis vtar. & in l. sancimus. C. de testa. col. penul. vbi. vide. sed qd si testator nõ vtatur verbis in reuocãdo primum testamentum: sed facto rumpendo illud vel scindendo: vide l. qui ex iberis. §. testamento. ff. de secũdum tabul. & l. nostrã. C. de testa. & Oldra. consi. 144. Quid tamen si vtrumque testamentum etiam diuersis temporibus factũ idẽ continet: videtur quod teneret vtrunq; argumento l. 12. supra eod. & eius quod notat Ioan. Fab. in d. §. posteriore. Item intellige istam l. dum tamen ex eo secundo testamento hæreditas posuit adiri, vt habetur in d. §. posteriore. & in d. l. cum in secundo. vbi vide per docto. signanter per Ioan. de Imo. quid si secundum testamentum fuit nullum potest tamen conualescere ex alio iure. & quid si in secundo testamento institutus fuit hæres incapax: vide in l. cum quidam. ff. de his quib. vt indig. vbi Bar. & quid si secundo testamento sit institutus aliquis homo potens, & testamẽtum fuit nuncupatiuum, & sic deberet probari per testes: vide l. no lumus. C. de testa. & per Alex. consi. 105. volu. 4.

5 a ¶ *Complidamente.* Concord. d. §. posteriori cũ sequenti. & d. l. si iure. ff. de lega. 3. quæ est lex singularis. & ibi Bar. notat, quod licet in secundo testamento inualido sit illa clausula derogatoria cassans & irritans omne aliud testamentum non per hoc videtur reuocatum primum validum, quod etiam notat Pau. de Cast. per illam l. singularem in l. sancimus. C. de testa. in fine.

3 b ¶ *Non deroga al primero.* Approbat ista l. opinionem. Spec. tit. de instrumen. editio. §. compendiose. col. 11. versi. quid si is qui ita intelligit dispositionem l. si. ff. de hæredib. insti. a qua ista sumpta, ait volentis primum testamentum non rumpi. & adde. l. eam quam. C. de fideicommiss. & quæ ibi notat Bal. col. 6. versi. non quæro. & versiculo sequenti. & an stetur verbo testatoris circa causam ab eo insertam, cur aliquid faciat: vide tex. notabilem. quod sic in l. diui. ff. de admen. lega. nisi probaretur testatorem errasse. vt dicit Bart. ibi. argu. d. l. si. & vi. l. epistola. ff. ad Trebe. in prin.

4 c ¶ *El testador se mouio.* Expressa illa causa vt supra: si tamen causa esset in mente retentanon rumperet primum testamentum, vt voluit gl. in d. §. si. in glo. pen. & quid si falsa causa propter quã testator motus fuit, non fuit expressa in testamento sed coram testibus: vide per Io. de Imol. in d. l. si. col. 4. volente quod non sufficiat, nisi exprimatur coram tot testibus, quot requiruntur ad validitatem testamenti: nõ enim sufficeret secundum eum si expressissent coram duobus testibus. & facit ista l. vt si institutus maioriam in filium secũdum dicat, quia fortuna fuit, quod non potui eam facere in filium primogenitum: quod si in hoc fuit error ductus, quod retractetur institutio in secundum, & videatur facta in primogenitum: aduerte tamen quia differt casus iste a casu. l. huius quia in ista. l. interuenerat prima institutio in casu nostro non, sed tacite etiam hic videtur eam facere. argu. l. 3. C. de inofficiosa testa. cogita. & quid si cũ filius primogenitus esset extra regnum secundo genitus publicari fecit illum esse mortuum: cum re vera non esset: & ita pater fecit maioriam in secundo genitũ, an auferatur ab eo, & detur primogenito veniendo decides ex notatis per Bal. in l. 1. C. si quis alium test. prohi. & per Bar. in l. si. ff. eod. & eum isto casu maioria non quæreretur fisco, neque secundo genitus

sie soluendo interesse, videtur quod auocet primogenitus ab eo, potest etiam induci ista. l. & dicta. l. si. ff. de here. insti. quod si pater fecit suum testamentum & in eo maioriam fecit in filium suum maiorem etiam vltra tertiam bonorum, & supplicauit principi vt confirmaret eius dispositionẽ, & postea ignorans, quod princeps ad eius supplicationem ita confirmauerat faciat secundũ testamentum, in quo eidem filio iure maioriæ relinquat tertiam bonorum, quod per hoc non videatur reuocata prima maioria ex quo intẽtio eius erat fauendi huic filio. vide consi. Alex. 103. volum. 4. & quia inducta ad argumẽtum nõ debẽt operari diminutionem: & quid si mater fecit maioriam in filium secundum dicens gaudeo tuus fecit maiori q̃ in fratrem tuum

uio c a fazerlo heredero. Empero las mandas que fizo enel d primero, e en el segundo e testamento por Dios, o a sus parientes, o a sus amigos, deuen valer.

¶ *Ley. XXII. Por quales razones el testamento que fue fecho primeramente, non se desataria por otro que fiziessen despues.*

RAzones señaladas y a, porque maguer el testamento postrimero sea fecho acabadamẽte, non se desataria porẽde el otro q̃ ante fue fecho. E la primera es, quãdo el padre fiziesse el testamẽto, en que estableciesse por herederos los fijos que deuen diesten del: ca si despues fiziesse otro testamento, e non fiziesse mencion del otro primero, non se desataria porẽde el que ante ouiesse fecho, assi como de

maiorem vt tu possis honeste viuere facio in te maioriam de talibo bonis, an si pater iam reuocauerat maioriã reducens filios ad æqualitatem tenebit institutio facta a matre? & videtur quod sic per text. not. iuncta glo. communiter ibi approbata in l. si ita legatum. ff. de condi. & demon. in contrarium videtur ista. l. & quod notat Bar. in l. 1. C. de sacro. eccle. dicens quod si testator relinquit aliquid alicui tanquam pauperi qui in veritate erat diues sed ignorabat testator quod non debetur illi relictum & facit. l. alteri. ff. de adi. lega. & ista pars videtur æquior videas Soc. post Cumã. in d. l. si ita legatũ. & cogita latius super hoc.

d ¶ *En el primero.* Nota multũ istã. l. nam. d. l. si. ff. de hæredib. insti. a qua sumpta est tantũ, dicit de legatis in secũdo testamento relictis. & Ioã. de Imol. ibi. col. 5. tenet cõtrariũ imo q̃ legata in primo testamẽto relicta nõ debeãtur: mouetur ex dictis Bar. in d. l. si iure. ff. de lega. 3. & ptim tex. a cõtrario sensu: & quia in dubio nõ videtur fuisse mẽte testatis de grauãdo hæredẽ duplicitonere. l. Titia. §. qui in vita. ff. de lega. 2. refert tñ, q̃ Bal. ibidẽ voluit, q̃ etiã legata primi testamenti deberi beantur, dum dixit: q̃ secundum testamentum ex causa falsa finali ita cum non rumpit primum: sed onerat hæredem scriptum in primo ad nouam præstationem legatorum, etiam secũdi. sed q̃ prima pars secundum eundem Ioan. de Imol. imo q̃ legata ex primo non debeãtur, videtur sibi æquior & verior, licet secundum eum non sit fine dubitatione, propter auctoritatem Bal. tene ergo menti istam l. partitarum expresse decidentem legata primi testamenti deberi.

e ¶ *En el segundo.* Limita & intellige, nisi præfactio falsi testamenti, etiã concerneret legata in segundo testamento relicta: nam tunc fi alia legata essent in magna quantitate, non deberentur, licet aliud esset fi essent modica. argu. l. si filiæ. ff. de leg. 3. si vero falsa causa tantum cõcerneret institutionem: & non legata: tunc indistincte deberentur secundum Bar. in d. l. si. ff. de hæredib. insti. idem tamen Barto. in l. demonstratio. §. quod autem. ff. de condit. & demon. videtur indistincte limitare. d. l. si. quod ita demum procedat, si relicta essent modica. & secundum hoc videtur de mente Bar. fuisse, quod legata primi testamenti omnia deberentur, vt tetigi in gl. superiori. Io. de Imol. amen in d. l. si. col. 6. videtur inclinare. q̃ ex quo testator nõ apposuit præstationem circa legata secundi testamenti, q̃ illa indistincte deberentur. argu. l. vnicæ. §. sin autem deficientis. C. de cadu. tollen. & q̃ hoc videtur verius de iure, licet primum sit æquius supposita opinione, quod debeantur vtraque legata.

¶ *Lex.* XXII.

»Si in primo testamento sunt instituti descendentes, vel apposita clausula q̃ testamentũ postea factum non valeat, non rumpitur primum testamentum: per secundum: nisi in eo de primo & de clausula mentio fiat. sed si per secundum cum quinque testibus factum ab

intestato successurus instituatur consanguineus, instimatur prius solenniter factum in quo extraneus extitit institutus. h. d.

¶ *De suso diximos.* vt supra eodem l. 8.

¶ *señaladamente.* Adde l. si qs in principio testamẽti. ff. de leg. 3. nõ ergo institueret, q̃ diceret in genere. Nõ obstãte quocũq; testamẽto, ne

q̃ etiã requirit, q̃ individualis expressio de hoc fiat, sed sufficit specialis, dicens. Nõ obstãte quacunq; clausula derogatoria huius vltimi test. imẽ si dispositionẽ valere volo, & ita est de mẽte Bar. in d. l. si qs in prin. & tenet Paul. de Ca. in l. si mihi & tibi, §. in legatis. ff. de lega. 1. vbi Soci. dicit istã esse cõmunẽ opinionẽ quæ approbatur per istã l. partitarũ. tenetũ vnã generalẽ conclusionẽ, ex quibus cũq; coiecturis iudici constare possit, q̃ testator voluit secũdũ testamẽtũ prævalere q̃ tolleretur primũ etiam si secundũ esset simpliciter factũ nõ faciẽs mẽtionem magis expressam de clausula derogatoria in primo testamẽto expressa: hoc ideo, q̃ tota hæc materia fundata est in præsumptione voluntatis testatoris, ista tenet Soci. dictã, ita esse de mẽte omniũ docto. in d. §. legatis. col. fi. ex qua cõclusione deducitur secũdũ eũ q̃ si post lapsum decẽ annorũ factũ fuerit secundũ testamentũ, præsumitur testatorẽ velle illud prævalere. secundũ Bal. & modernos in l. sancimus. C. de testa. & ideo si post primũ testamentũ interuenissent graues inimicitiæ inter testatorẽ & hæredẽ, argu. l. 3. ff. de adimẽ lega. & idẽ si diceret q̃ volebat secundũ valere, & q̃ cõtenta in eo sortiatur effectũ, secundum Bal. in quodã consi. incipiẽti reperitur, q̃ quidã dixit. refert & sequitur Soci. in d. §. in legatis. vbi etiã dicit, q̃ idẽ esset si dixisset quod volebat secundũ testamentũ esse præcisum. allegat Iacob. de Raue. in l. omnes populi. ff. de iust. & iur. & Abb. in cap. ex parte. de rescrip. de his tamẽ duobus ego dubito, saltim attẽtis verbis huius legis, quæ vult in specie fieri debere mẽtionẽ de clausula derogatoria. dicit etiã ibi Soci. q̃ in secũdo testamẽto diceretur, nõ obstãte quocunq; testamẽto, sub quibuscunq; verbis etiã si de eis speciale mentionẽ facere oporteret: nã hoc sufficeret, vt secundũ testamentũ præferatur, & ita dicit esse de mẽte Frede. de senis. consi. 46. & satis placet, & est de intẽtione huius legis. sub. dit etiã ibi Soci. q̃ ad materiã hanc plurimum operatur magna affectio ad personã instituti in secundo testamẽto ad coniecturãdam mentẽ defuncti, iuxta id qđ not. Bal. in l. si iure. C. de testa. manum. & adde quod si secũdũ testamẽtũ esset inter liberos, hoc videtur sufficere etiã absq; speciali derogatione primi ex mente Bal. cõsi. 22. vol. 1. cuius cõtrariũ nõ allegato Bald. in d. consil. tenet Soci. in d. §. in legatis. & cõsi. 163. vol. 2. vbi dicit non reperiri iure cautũ, qđ testamẽtũ inter liberos habeat vim clausulæ derogatoriæ ad præcedẽtia testamẽta, maxime q̃n præcedẽs testamẽtum haberet specialẽ clausulã derogatoriã. vid. de ista materia. late per Iaso. in l. sancimus. C. eod. & doctorẽ a Couarruuias in rubri. de testa. par. 2. fol. 10. cũ multis sequẽtibus. & procedit qđ in ist. l. habetur siue prg esserit vnũ testamentũ habens clausulã derogatoriã, siue plura testamenta, vt not. Bal. in auth. hoc inter liberos. C. de testam.

3 c ¶ *Dañ.* Vide Soci. de istis verbis, & simil. in d. consi. 163. vol. 2. collũ. 3. cũ aliis sequentibus. & omnino per eundem Soci. consil. 2. volu. 1. vbi videtur sufficiat, si de hoc per aliqua verba testatoris nũcupative colligatur, licet nõ ita exprimat. & eundem consi. 37. col. 2. eod. volu. & quid si in secundo testamento sit appositum iuramentum? vide Soci. consi. 53. volu. 3. col. 2. & Alex. consi. 134. volu. 1. & adde in materia Alex. consi. septimo. & consi. 44. volu. 4

4 d ¶ *Testran.* Nõ ergo procedit ista l. si in primo test. imẽto essent instituti veniẽtes ab intestato, quod etiã tenet Alex. in l. hæc cõsultissima.

§. si quis aute. C. eod. ad. si. de qua ista lex sumpta est. ifret Paul. de Castro alias voluerit consi. 327. volu. 1. incipit dubiũ facit in supradicto pũcto, &c. & facit ista l. ad. q. q̃ si pater in testamento fecit maioriã in filiũ qui postea pœnitẽtia ductus in secũdo testamẽto reuocat maioriã & instituit æqualiter filios suos præteritis in filio maiore in

suso diximos a. La otra es, quãdo el testador dize assi, este mio testamento q̃ agora fago, quiero q̃ vala para siẽpre, e nõ quiero q̃ vala otro testamẽto q̃ fuesse fallado, que ouiesse fecho ante deste nin despues. Ca si acaeciesse, q̃ este atal mudasse su voluntad, e fiziesse otro testamẽto, nõ quebrãtaria porende el otro, q̃ ouiesse ante fecho, fueras ende, si el testador dixesse en el postrimero testamẽto señaladamẽte b, q̃ reuocaua el otro, e q̃ nõ tuuiesse daño c, a aql testamẽto q̃ agora fazia, las palabras q̃ dixera en el primero. E otrosi dezimos, q̃ si algũ ome fiziesse su testamẽto acabadamẽte ante siete testigos, en q̃ estableciesse por su heredero algũ ome estraño d, si despues desto fiziesse otro testamẽto, ante cinco testigos e, en que estableciesse por su heredero algũ su pa

riente, a tal que si el muriesse sin testamento, heredaria lo suyo por derecho, estonce el testamento postrimero valdria f, e non el primero, maguer fuesse fecho acabadamente.

¶ *Ley. XXIII. Como el testamẽto postrimero deue ser fecho acabadamẽte para poder desatar el otro q̃ fuesse fecho ante.*

ACabadamẽte auiendo algun ome fecho su testamẽto, si despues desto, queriẽdo lo reuocar, comẽçasse a fazer otro, e non lo acabasse g por algun embargo quel auiniesse, o por otra razon, non se embargaria porende el testamento primero. Ca derecho es, quel testamento q̃ es fecho acabadamente ante siete testigos q̃ non se desate por otro que nõ fuesse cũplido. Pero si alguno ouiesse fecho testamẽto acabado, en q̃ dexasse a otro

maiorem virtute facultatis regiæ, postea in alio testamento facit aliam maioriam in alium filium sine licentia principis, an per hoc videtur reuocata prima maioriæ? & videtur quod sic ex quo virtute legis potuit facere maioriam in secundum filium, in tertia & quinta bonorum & præsumitur ex secunda constitutione maioriæ quod voluit reuocare primam, vt filij minus lædrentur, neque ex verisimile quod filios vellet duplici onere maioriæ grauare. argu. c. mandatum. de rescript. & l. nauis onustæ. ff. ad. l. rhodi. de iactu.

¶ *Cinco testigos.* Hodie parum vtilitatis in hoc haberet dispositio huius l. cum per l. ordi. tit. 2. lib. 5. hodie iam non requirãtur septẽ in testamẽtis: sed sufficiat numerus quinque testiũ, vel triũ cũ tabellione. posset tamẽ forte practicari, qñ in primo testamẽto solẽni secundum solẽnitatẽ. d. l. ordi. vel. l. 3. tauri. in primo esset institutus extraneus in secũdo autẽ veniẽtes ab intestato corã quinq; testibus etiã nõ vicinis, & sine tabellione, quod est notãdũ, vel etiã, si primũ testamentũ esset factum corã. 7. testibus, & nõ vicinis: cũ & illud teneret etiã hodie. d. l. ordi. nõ obstãte, quæ imo postea per mittit, cũ non velit tollere dispositiones harũ legũ, imo expresse in fine dicit, q̃ valeat testamẽtũ cũ bonis testimonijs. i. cũ nu. 7. testiũ. si testator nolit seruare dispositionẽ. d. l. quæ pmittit cum tabellione, vel si minore numero testium, vt ibi habetur: si enim in primo ita solẽni cum. 7. testibus instituerit extraneus, & in secũdo instituerenẽ veniẽtes ab intestato corã quinq; testibus, etiã nõ vicinis, & etiã si tabellio haberi poterat tenebit sedm ex dispositiõe huius text. & tolleretur primũ, qđ nota bñ, & sic ad hũc qđ in ista l. dispositur poterit esse magnæ vtilitatis, debet enim dicta. l. ordina. & tauri restringi & limitari secundum dispositionem iuris communis. argumen. reg. l. si ferui vestri C. de noxa.

¶ *Valdra.* Nõ vt testm, sed vt intestati volũtas. vt in d. l. hac cõsultissima. §. si qs autẽ. & debebuntur legata in hoc. 2. testõ relicta. sedm Bald. in d. §. si quis autẽ. sed quid si in primo testõ fuit facta repetitio fideicõmissi ab intestato, nõ quid faciet valere fideicõmissũ in primo testõ relictũ, ex quo per istud testm. 2. minus solẽne, in quo sit instituti veniẽtes ab intestato, res est redacta ad causã intestati: die quod nõ: quia facta testatoris primi testi corruit, cũ omnibus clausulis suis, illa enim clausula. subintelligitur nisi testator pœnituerit. vt. d. Bal. in l. eã quam. colum. 5. C. de fideic. post Iaco. de Aret. & Nicol. de Matha. allegat. l. eum qui. §. fi. ff. de his quib. vt indign.

¶ *Lex.* XXIII.

»Por secũdũ testiũ imperfectũ nõ rũpit primũ, sed si aliqs de nõ descẽdẽtibus est in primo institut' postea corã quinq; testibus testator dicat nolo eũ meũ hæredẽ esse qa ingratus, vel cõtra me errauit: vel similia, perdet institutus hæreditatẽ, & applicatur regi: nisi eius loco alium instituat in suo testõ qui tunc subrogatus erit hæres. h. d.

¶ *Acabada.* Intellige siue imperfectione volũtatis. vt in l. si is qs. ff. de

Universidad de Deusto
Biblioteca

testa, fue infpection solẽnitatis, vt in l.2. ff. de iniust rup. & in. §. posteriore. cũ sequẽti. instit. quib. mo. testa. infir. sed an teneat testamẽtũ ad pias causas, & si ibi infpectũ rõne volũtatis: Bal. in rep. d. l. colũ. 18. C. de sacrosan. eccl. vers. sup. 7. q. tenet q nõ: qa esset ridiculũ dicere, q pro parte quis decedat testatus & pro parte intestatus, seu q de cedat qs semitestatus. Bart. vero in l. in testõ. ff. de fideico. libert. tenuit cõtrariũ, & essam Io. de Imo. in l. si is qui. ff. de test. & Abba. in c. 1. de succeff. ab intesta. & hoc videtur verius intelligendo, prout prædicti docto. intelligũt, qñ dispositio ad pias causas fuit perfecta, vt pote, si fi testator ad alia legata trãsiuit, prout exẽplificat Abba. ind ca. 1. & tradit Deci. cõsi. 159. & forte idẽ dicendũ videtur in dispositione inter liberos, secundũ Abb. vbi supr. q limit. indum videtur secundũ Io. de Imol. in d. l. si is qui. nisi dispositio inter liberos posset inducere scãdalũ propter inæqualitatem, quia cũ non tenebit dispositio imper fecta ratione voluntatis, inter liberos, quod est bene notandum, vide ibi per eum.

a a ¶ *Su fijo.* Istud verbum non est in l. hereditas. C. de his quib. vt indig. de qua ista sumpta fuit, & ideo hic ponitur: qa auferẽdũ hæreditatẽ filio instituto, nõ sufficerẽt verba de qua in ista l. cum exprimãtur causa ingratitudinis: & talis quæ sit de illis. 14. de quibus in authẽ. vt cũ de appella. cognosci. §. aliud quoq; capitulũ. colla. 9. & 1. 4. tit. 7. infra. ead. par. Itẽ quia exhæredari nõ potest filius in codicillis, seu extra testamentũ. vt in l. hæreditatẽ. C. de codic. & in. §. codicillis. in fi. de codic. itẽ quia filius recte exhæredatus habetur pro mortuo. vt in l. 1. §. fi pater emancipatus. ff. de coniug. cũ emancipa. libe. eius. vnde non succedit filius: sed alij vententes ab intestato. vide per Bar. ibidem. & in §. fi pater in potestate & tacit etiam, quod habetur in authen. hoc inter liberos. C. de testam.

3 c ¶ *Dexasse.* An sufficiat quod testator dixerit & si nihil probetur ab hærede ista. l. vult quod fic. licet Martí. Silla. relatus ab Alberi. in l. hæreditas. C. de his quib. vt indig. aliud voluerit.

4 d ¶ *Razon.* Innuit exprimendã esse causam, vt procedat quod in ista l. hactenus. & hoc tenuerũt aliqui docto. antiqui Odofre. vero dicit, q̃ instituto hærede extraneo, nõ est necesse q̃ causa exprimatur: & sufficit q̃ testator eũ dicat demeritũ, vel indignũ, quod etiã tenet Alberic. in d. l. hæreditas. C. de his quib. vt indig. & idẽ tenet ibi Bald. dicẽs, q̃ nõ est necesse, q̃ causas inimicitiæ exprimat, potest enim in hoc iudicare ex animi sui motu: qa in re propria quilibet est moderator, & arbiter. l. in re mandata. C. mãda. quod etiã sequitur ibi Alex. col. 1. & satis probatur in illa l. hæreditas. quinimo (vt declarat ibi Paul. de Cast.) ex eo solo q̃ dixisset hæredẽ nõ mereri, vel esse indignũ absque eo q̃ dicat, & p hoc nolo eũ habere hæreditatẽ sufficit, quia tacite videtur hoc dixisse, licet ista duo possint stare, q̃ & ille nõ meretur, & sit indignus & nihilominus testator voluit ipsum habere, sed dicit q̃ hoc nõ præsumitur. vt patet in illo tex. & satis mihi ista placent, nec q̃ obstat ista l. nam gratia exempli plenius exprimit, non vt

cho en la carta el escriuano publico, o rõpiẽdo las desata se[g] el testamẽto por ello. Pero si fuesse prouado, q̃ alguna destas cosas sobredichas auiniessen en la carta del testamẽto, por ocasion, e q̃ non fuesse fecho a sabiendas, nõ se embargaria el testamento porende.

¶ *Ley. XXV. Como todo ome fiesta el dia de la muerte puede mudar su testamento, e fazer otro.*

LA volũtad del ome es de tal natura, q̃ se muda en muchas maneras: e porende ningun ome nõ puede fazer tastamento tan firme, q̃ lo nõ pueda despues[h] mudar, quãdo quisiere, fasta el dia q̃ muera, solamente que sea en su memoria, quando lo camiare, e que faga otro acabadamente.

¶ *Ley. XXVI. Que pena deue auer aquel que embargaa otro, porque no pueda fazer testamento.*

MAlamẽte yerran algunos omes, embargando a las vegadas a otros, que non puedan fazer testamento. E porende es guisado, que non finquen sin pena aquellos que lo fizierẽ. Onde dezimos que qualquier qũe tal embargo fiziere a otro, q̃ deue perder el derecho[a] q̃ deue auer en los bienes de aquel q̃ dessi toruo, en qual manera quier q̃ los deuiesse auer. E aquello que el perdiere por esta razon deue ser dela camara del rey. E esta pena deue auer, por el grãd yerro que fizo a Dios e por el atreuimiẽto e el tuerto que faze al señor dela tierra, e al alma del finado[b], e a todos los otros omes en dar mal exemplo de si.

¶ *Ley. XXVII. Que razones mueuẽ los omes a embargar alos otros, que non fagan testamẽtos: e quantas maneras son deste embargo.*

MAnas e malas razones mueuen alos omes a las vegadas a embargar a otros, que non fagan sus testamentos. Ca algunos ya dellos q̃ fazen esto, porque los ayã esta blescido sus herederos en sus testamẽtos, e veyendo q̃ quieren fazer otro testamento, embargan q̃ lo non fagã, ni cãbien[c] aquel q̃ auian ya fecho. Otros ya[d] q̃ son tan propincos, que atiendan de heredar los bienes de sus parientes, si acaesciere q̃ mueran sin mãda: e por enda embargan los q̃ non lo puedã fazer. Otros ya, q̃ maguer[e] consientan q̃ fagã testamento, cõ todo esso quierẽ q̃ lo ordene a su guisa e a su plazer, e este embargo fazẽ en muchas maneras, assi como faziendo fuerça[f] a aquellos mismos q̃ quieren fazer sus testamẽtos, de guisa q̃ los non puedẽ fazer. E otros ya, q̃ amenazan los escriuanos e alos testigos con quiẽ lo han de fazer, en manera que non osan venir a aquel que quiere fazer su testamento de lo suyo. E porende mãdamos, que qualquier que embargasse a otro en alguna destas maneras sobredichas: o en otra semejante dellas, si el fuere prouado, que pierda[g] el derecho que podia auer en los bienes de aquel a quiẽ fizo este embargo, en qual manera quier. Empero si fuerça, nin premia ninguna nol fiziesse, mas rogandole[h] por buenas palabras, lo aduxesse aque non fiziesse testamento, estonce non perderia lo que deuia auer, o heredar delos bienes del, maguer el otro por su dicho, o por sus palabras, se dexasse de fazer el testamẽto: o de cãbiar' el que ante auia fecho. E otrosi dezimos que si los fijos[k] embargaren al padre, que non faga su testamento, que non puedan despues[g] heredar en los bienes del padre, maguer muera sin manda. Mas si fuessen dos fijos o mas: e el vno dellos embargasse que non fiziesse el testamẽto, e nõ los otros, aquellos que lo non embargassen, deuen auer cada vno su parte, e la parte de aquel que lo embargo deue ser del rey. E esso mismo seria, si el padre embargasse[l] al fijo, que non fiziesse su testamento, de las cosas que lo pudiesse fazer.

testes metu prurbati presumit lex eos nõ intelligere, quæ agãtur. & ideo statuitur si videtur nõ valere testamentũ: testator vero fieret coactus, intelligit tũ qđ agit: & coacta volũtas, volũtas est regulariter, vt in c. merito. 15. q. 1. & c. Abbas. & c. ad audientiã. qđ met. caus. vnde dicit Bal. in l. 1. §. sed si quis. C. com. delega. co. li. q̃ leges quæ dicũt, qđ coacta volũtas volũtas est, procedũt in negotio proprio: nõ vero in alieno, vnde nõ procedit in actu gesto p̃ administratorẽ, vt dicit idẽ Bald. in ru. de controuer. inuestitu. ad finem. & sic dissimilis est actus coactæ, volũtatis in teste, ab actu coactionis ipsius partis. An aũt debeatur legata ex testamẽto facto per vimẽ vide Bal. in l. 1. C. si quis aliquẽ testa. prohibue. col. 2. & qđ si non interuenit metꝰ sed dolus vid. per Bal. ibi co. fi. & infr. eo. l. seq.

¶ *Vuestra.* Et applicabitur fisco. vt sup. l. pxima & dixi. in glo. precedẽ. si ibi prohibitio vel coactio fuit in damnũ alterius, quẽ testator instituere volebat: succurritur læso vt in authen. vt nul. iudic. §. & hoc peruenit colla. 9. & l. ultimus. §. Sempronia. ff. de lega. 2. & p Barto. in l. fin. ff. si quis aliquem testa. prohibue. Bal. in l. 1. col. 2. C. eod. vers. sed quæro hic. & vid. infra eo. l. 29.

¶ *Regandole.* Adde etiã. l. fi. ff. si quis aliq. test. phi. & C. eo. l. fi. & vi. q̃ not. glo. in §. Itẽ sacramenta. in verbo spõte. de pace. iura. firmã. vbi de minore blanditijs illecto per tutorẽ finita tutela. & adde etiã qđ not. Bal. & Sali. in l. quidquid. C. arbit. tute. Abbas in ca. 2. de pecul. clerico. & Alex. in l. dedi. §. fi. ff. de condi. ob cau. sed quid si non per blanditias: sed per pecuniã se faciat quis hæredẽ instituí vi. Paul. de Cast. in l. titio centũ. §. filio. el 1. ff. de condit. & demõst. sed quid si qs volebat decẽ relinquere pupillo, & eius tutor blando sermone attraxit testantẽ, vt sibi relinqueret. vid. gl. in parte incidillet. in l. titio. ff. ad municipa. & vid. quæ dixi in l. 2. tit. 8. infra ead. part.

¶ *Cambiar.* Quidã blãditijs & psuasionibus reuocasset primũ & psuadentem instituere: vid. Iaf. in l. 1. C. si quis aliquem test. prohibue.

¶ *Los fijos.* Adde l. testamenti. C. de inofficio. testa. & l. 2. §. fratris. ff. si quis aliq. test. prohib. & Azo. C. eod. in summa.

¶ *Si el padre embargasse.* Facit ad quæstionem. de qua per Bald. in l. testamenti. C. de inofficio. testam. de filio volente testari, qui prohibitus fuit a matre, & testes examinati dicunt, quod mater filium dicente, ego volo relinquere bona Titio coram legitimo testium numero, impediit ne per notarium scriberetur, & expulit notariũ, & testes. vide ibi per eum.

2. Pau. de Cast. in d. l. hæreditas. & idẽ si cõstat, q̃ protulit dicta verba fauore cohæredis: & istis casibus nõ posset hæres ita a testatore iudicatus indignus detrahere quartã: cũ restituit p fideicõmissum, vt vult idẽ Pau. de Cast. ibi sub dubio forte. ¶ *Lex. XXIIII.*

¶ Si testator cõsulte frangit chartã vel chordulã, aut sigillum testamenti vel radat signum notarij: infirmatur testamentum nisi probetur casu fuisse factum. h. d. Habuit ortum a l. penul. C. de testa.

f ¶ *Señales.* Adde l. ad testiũ. §. si signa. ff. eo. & in hoc videtur ista. l. velle. vt procedat eius dispositio, etiã in testamẽto nũcupatiuo, put etiã voluit Paul. de Cast. in l. nostrã. C. eo. Ang. tamen ibi quem sequitur Alex. tenet contrariũ, quia licet testator amoueat vel rũpat signum tabellionis positũ in testamẽto nũcupatiuo dato sibi a tabellione, cũ tamen remaneat aliud originale apud tabellionẽ, non ruptũ nõ videtur reuocatum testamentum per tex. in l. fin. ff. de his quæ indelen. & ad istam l. partita. potest. respõderi, quod testamentũ fuit inscriptis & nullũ aliud erat vel ruptum fuit ipsum originale, quod solum erat apud notarium, quando erat testamẽtum nuncupatiuũ.

¶ *Desfarase.* Sed an ipso iure vel ope exceptionis: vi. Bar. in l. 1. §. fi. ff. de his quę in testa. delen. & vide de materia huius l. notab. cõsiliũ Oldral. 144. in legatis vero cõtẽtis in testamẽto, dic q̃ ex eo q̃ simpliciter noluit valere videatur reuocare secũdũ Albe. in l. sancimus. C. eo. de testa. intellige tamẽ vt habetur in l. militis. §. veteranus. ff. de testa. mili. & per Alex. in prædictis consiliis. ¶ *Lex. XXV.*

¶ Quantuncunque firmum sit testamentum potest testator illud revocare, & aliud concedere. h. d.

¶ *Despues.* Nota bene verba huius l. quæ bene faciũt pro dictis Bart. in l. si quis. in princ. testamenti. pen. & fin. col. ff. de leg. 3. q̃ nõ sit modus aliquis datus a iure quo testamentum non possit mutari, vide ibi, non ergo procedet cautela, de qua per Capol. num. 117. in suis cautelis. ¶ *Lex. XXVI.*

¶ Prohibens aliquem testari perdit ius, quod ex testatoris bonis habiturus, & regi applicatur. h. d.

1 a ¶ *Deue perder el derecho.* Cõcordat cũ l. 1. resp. ff. si quis aliquem testa. prohibu. & in l. 2. C. eo. & de practica huius mate. vt notata p̃ Bart. in l. si. ff. eo. & aduerte qđ & vltra istã pœnã punitur prohibẽs extra ordinẽ vt voluit gl. & Bar. in d. l. 1. si tamen interuenit violẽta, cuius pena ordinaria de vi publica vel priuata. l. qui dolo. §. fi. ff. ad l. Iul. de vi. publ. & l. 1. ff. ad l. Iul. de vi. priua. & tenet Guille. de Cug. Paul. & Alex. in d. l. 1.

a b *El alma del finado.* Fit enim gratuis offensa eius vult testari, si prohibeatur, vt in l. testamẽti. C. de inofficio. testa. propter quã potest exhæredari, vt habetur & est hodie vna de 14. causis exheredandi in l. 4. tit. 7. infra. ea. d. parti

¶ *Lex XXVII.*

a Si quis prohibeat aliquẽ testari minas testatoru, vel tabellionis, vel testibus ne veniant inferẽdor flue sit filius siue alius incurrit pœnam de qua supra. l. proxima: secus si eius roganinibus testator testamentum facere omittat. h. d.

2 c ¶ *Non cambiara.* Iste primus casus ponitur in l. 1. respon. ff. si quis aliquẽ testa. prohib. & vide de isto casu per Bart. inst. si. eo. pe. ver si. 4. casu. ff. eo.

2 d ¶ *Otros ya.* De isto casu vide per Bar. in d. l. si. col. pe. versi. 3. casu.

3 e ¶ *Que maguer.* De isto. 3. casu. vide. per Barto. ibi co. 1. super. 1. & 2. casu. per eum posito.

4 f ¶ *Haziendo fuerça.* Videtur velle ista l. ex hoc verbo & ex illis, q̃ sequitur, & l. 8. proxima, q̃ si gs cogit aliquẽ ad se instituendũ vel aliũ, qđ instituto teneat & auferant bona ab eo per fiscũ, taquã ab indigno: cuius cõtrariũ tenet. Ioã. de Imol. in l. 1. col. 1. ff. de testa. p gl. ibi. Imo dicit, qđ tũc institutio sit nulla. & mouet: quia liberũ debet esse arbitrium & volũtas testãtis, vt in l. cũ similibus. C. de sacrosancte. & qđ coactio interueniẽs annullat actũ ipso iure sicut & aliæ annullat matrimoniũ. eo qa debet ibi esse plena libertas: vt in c. cũ locũ. de spõsali. l. a. C. de sacrosancte. & p hoc dicit videri esse casum in l. qui testamẽto. §. fi. ff. de testa. vbi dicit, qđ coactio facta testibus reddit testamẽtũ nullũ. Multo ergo erit hoc a fortiori, si sit facta testatori: & hoc etiã tenet laso. in l. 1. C. si gs aliquẽ testa. phibu. docto. tamẽ in l. 1. C. eo. vt ipsi referunt, volunt contrariũ: imo qđ tali etiã casu veniat fiscus auferẽs hæreditatẽ, vt ab indigno: & sic qđ institutio teneret. l. ex facto. §. Iulianus. ff. de vulga. & pupilla. & idẽ volũt istæ ll. partitarũ vt prędixi & forte etiã de iure cõmuni nõ procederet di ctũ in alijs: cũ nõ reperiatur expressum institutionẽ vi vel metu factã esse ipso iure nullã. & qui a l. q̃ testamẽto. §. si. q̃ eũ pro casu allegata hoc nõ probat. & dissimile est vim fieri testibus, vel testatori: nã

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Lex XXVIII.

»Si dominus seruũ instituti impediat instituentem suum testamentum mutare, vel aliud facere: licet postea seruus manumittatur ante testatoris mortem, non erit hæres. sed propinquior defuncti consanguineus, nisi & ipse impediuit, tunc succedit Rex.

¶ Ley. XXVIII. Que pena ha el señor o el sieruo aquien algũo ouiesse estable scido por su heredero si el embargo que nõ faga otro testamento.

MAziendo algũ ome su testamẽto en q̃ el establesciesse por su heredero sieruo de otro si despues desto quisiesse fazer otro testamento, e el señor [a] del sieruo le fiziesse engaño [b] en alguna manera, o embargo porq̃ lo nõ pudiesse fazer, maguer despues desto afforrasse este atal su sieruo, porq̃ pudiesse heredar [c] los bienes de aquel q̃ lo ouiesse establescido por su heredero, pierde porende aquel que fue sieruo el heredamiento, por el engaño, o por el embargo q̃ fizo su señor maguer q̃ el sea sin culpa [d]. E estos bienes deuen ser del mas propinco pariẽte [e] de aquel quel auia fecho su heredero en el testamento, fueras ende, si este q̃ lo embargasse fuesse el mismo el mas propinco pariente. [f] Ca estõce non lo auria el: mas deue ser del rey.

a 1 ¶ El señor. Adde l. 1. §. si dñs. ff. si quis aliq. testa. prohi.

b 2 ¶ Engaño. Vides hic q̃ dispositiones ĩstæ & tit. si quis aliq. testa. prohi. habent locum in prohibente dolo, vide cũ per Bal. in l. 1. col. fin. versi. extra q̃ritur. C. eod.

c 3 ¶ Heredar. Ista verbũ non habetur in d. l. 1. §. si dñs. de qua ita sumpta est & crederem ego & si hoc respectu non manumiseris, idem sit dicendum.

d 4 ¶ El sea sin culpa. Nota hoc verbũ: nam facit ad quæstionem gl. o. in l. 2. C. si quis aliq. testa. prohib. an coactio vel dolus tertij cõpellentis alium instituere, noceat instituto: cõmunis conclusio contra glo. ibi est q̃ noceat. solus Jas. ibi limitat cõmunem opinionẽ procedere, quãdo talis institutus fuit sciens aut volens: secus vero, si erat ignorans volens ita esse de mente doct. sed re vera docto. loquuntur indistincte, & rationes suæ militant etiam si sit ignorans. & Jaso fuit in hoc inaduertenter locutus, motus forte ex l. non interest. C. quod met. cau. ibi sciente emptore. non videns, quod ibi suppletur, maxime per gl. & doct. confirmatur ista cõmunis opinio sic intellecta per istam l. Sed cuius erit tali casu hæreditas, an fisci vel vicinium abintestato? doct. cõmuniter volunt, quod fisci: & declarat Salic. in d. l. 1. C. si quis aliq. test. prohib. ista tamen lex in verbis proxime sequentibus videtur aliud velle, vid. quæ dixi in gl. seq.

e 5 ¶ Del mas propinque pariente. Si referas ad præcedentia, quãdo seruus factus fuit liber, prout debet referri, decidit ur hic vnus casus, qui non erat decisus iure communi: & destruitur communis opinio, de qua per Barto. in l. si. col. pen. versi. quarto casu. ff. si quis aliq. testa. prohib. qui voluit, quod quando instituti per coactionem vel dolum meum, erant in mea potestate tempore prohibitionis: licet nõ essent tẽpore aditionis hæreditatis, aufertur ab eis hereditas, & applicatur fisco: & vt hic vides, decidit ur contrariũ. & facit ad id quod dixi in gl. sup. proxima, quando ad compulsionẽ tertij fuit institutus alius extraneus, vt isto casu hæreditas deferatur venientibus abintestato propinquioribus & non fisco licet docto, communiter voluerũt contrariũ, vt ibi dixi: cum enim hæreditas sit apud eum qui nulla coactione nec fraudem adhibuit, videtur iusta prouisio, vt deficiente instituto in dignitate potius venientibus ab intestato, quam fisco deferatur: si vero institutus participaret in coactione, vel fraude per alĩũ adhibita, tũc procederet opinio communis. & ita intelligitur l. 1. C. eo.

f ¶ El mas propinque pariente. Add glo. fin. in l. 1. in princ. ff. si quis aliq. testa. prohib.

¶ Ley. XXIX. Como aql q̃ embarga el que quiere fazer testamẽto, q̃ nõ lo faga, deue pechar doblado, el q̃ lo fizo perder a aq̃llos a quien el testador quiere mandar algo.

MOluntad auiendo algun ome de establescer a otro por heredero en su testamento. O demandarle alguna cosa en el. si otro tercero lo embargasse por fuerça, o por engaño, que lo non fiziesse, si el embargo, o el engaño podiesse ser prouado: deue aquel que lo fizo pechar [g] al otro aquien deue ser fecha la manda, doblado, todo aquello quel fizo perder por tal razon como esta.

¶ Ley. XXX. Que pena mereſcen aq̃llos q̃ embargã a los pelegrinos e a los romeros que non puedan fazer sus testamentos.

ENferman a las vezes los pelegrinos [h] e los romeros andãdo en sus romerias: de manera q̃ sintiendose muy cuytados de las enfermedades, han de fazer sus testamentos e sus mãdas: e porq̃ acaecio ya en algũos logares, q̃ aq̃llos en cuyas casas posauan, los embargauan maliciosamente, que non pudiessen esto fazer, con intencion q̃ si muriessen que se fincassen en ellos todas las cosas que trayan. Porẽde defendemos, q̃ ningũo ome de nuestro señorio, nõ sea osado de fazer tan grãd maldad como esta de los embargar, nin cõtrallar en ningũa manera, q̃ ser pueda, q̃ non fagã sus testamentos e sus mandas, en la manera q̃ quisieren. Ante tenemos por bien, e mandamos, q̃ ayan libre poder [i] para fazerlo e como quier q̃ ellos ordenarẽ, e establescieren, e mandaren fazer de sus cosas con razon, e con derecho assi lo otorgamos e tenemos por bien que vala: e ninguna costũbre mala, o priuilejo q̃ ouiesse en algun logar cõtra esto non gelo pueda embargar. E si algũo contra esto fuere mandamos q̃ rescriba pena en aq̃llo mismo [k] en que erro, de manera, q̃ de alli adelante testamento nin manda q̃ fiziesse nõ vala en ningũa guisa. E demas desto mãdamos que el judgador del logar do acaescire, le faga escarmiento por cllo en el cuerpo e en el auer, segun entendiere que mereſce. catando qual fue el yerro que fizo, e la persona contra quien fue fecho.

¶ Lex. XXX.

»Peregrini liberã habent testamenti factionem consuetudine contraria non obstante, & eos testari impediens efficitur intestabilis, & est puniendus in eo, in quo delinquit insuper arbitrio iudicis, corporaliter punietur. h. d.

g ¶ Pechar. Quid si non fit solutum? dic, quod tunc læsus reuertetur contra fiscum. arg. l. fin. in princ. ff. de eo per quẽ fact. est. & l. plane. 12. §. 1. ff. de lega. 1. & tenet Bar. in l. ff. ff. si quis aliquẽ testa. prohi. & videtur hoc intelligẽdum de interesse, nõ respectu pœnæ dupli, licet Sal. aliud inuit in d. l. 1. C. si quis aliq. test. prohi.

h ¶ Pelegrinos. Non sumas nec intelligas hoc de peregrinis, prout sumitur in auct. vt differentia. iudic. in prin. colla. 9. & ibi not. Bart. sed de peregrinis qui causa deuotionis peregrinantur, quod patet hic, cũ dicit, e los romeros &c. & ita etiam intelligit Ange. & Pau. de Cast. in auct. omnes peregrini. C. commun. de successio.

i ¶ Libre poder. Ex isto verbo quod etiam ponitur in d. auct. omnes peregrini. C. cõmu. de succes. dicebat ibi Ang. q̃ per hoc verbũ vt tol l omnis solennitas iuris ciuilis, circa testamenta peregrinorũ, & q̃d tenebunt eorum testamenta cum duobus testibus tantum, vt dixi supra eod. l. 4. Crederem tamen istud dictum procedere, quãdo plures testes haberi non possent, alias seruanda esset dispositio. l. ordinata tamen in practica bene dictum Angel.

k ¶ Mismo. Punitur quis in eo in quo deliquit. vt in d. authen. omnes peregrini. sic & torquetur quis in eo in quo peccauit, vt tradit bea

Grego. 24. lib. mora. c. 4. gl. in §. item mutus. inst. quib. non est permiss. facer. testa.

¶ Lex. XXXI.

»Caupo seu stabularius vbi peregrinus sine testamẽto moritur eius bona cor̃ bonis hominibus ostendat, & rescribat, & dentur episcopo diocesano, vel eius vicario, qui scribat contanguineis successuris, vt veniat vel mittãt pro bonis & eis mittentibus tradatur ea. Si vero non mittant: nec sciatur, nec appareat, si hab̃t hæredes, eius bona Episcopi arbitrio in pia opera conuertẽ turi cauponem contra facientẽ in triplũ eius & occultauit puniant, & ipsi dupliciter triplum & alia bona distribuãtur pro eius anima. h. d.

a 1 ¶ Sea dado en guarda. Per iudicem loci, intelligit nam si iudex in vita eorũ eis teneretur imperitre auxiliumt alias puniuntur vt in In no. l. 3. tit. 9. lib. 1. rec. est ord. multo fortius ipsis mortuis iudex ad hoc tenebitur.

b ¶ El embie a dezir. hoc ergo pertinet ad curam episcopi, vt hic & in d. auct. oẽs peregrini. C. cõm. de succes. non tñ vt dixi, reputarẽ absonũ, si hoc fiat per iudicẽ secularem loci: & facit ad hoc infra eo. l. proxima.

c ¶ Pudiessen saber. Sic etiam fit restitutio pauperibus, cum nõ reperiatur ille nec hæredes eius, cui debet restitui, vi. per doct. in cap. cũ tu. de vsu. & in ca. cum sit. de Iudeis.

d ¶ Obras de piedad. Non ergo bona peregrinorũ, vt vacantia applicabuntur fisco: sed expendentur in pijs causis arbitrio episcopi, vt hic & in d. auct. omnes peregrini. & ibi not. Ang.

¶ Lex XXXII.

»Causa peregrinorum, aut eorum successorum super bonis quæ secum in peregrinatione deferunt, est breuiter terminanda.

¶ Luego. Ex hoc verbo, & etiam ex sequentibus, videtur velle ista l. q̃ procedatur in his causis peregrinorũ summarie, sine strepitu & figura iudicij: iuxta ea quæ habentur in clem. sæpe. de verbo. signi. & cum dicit statim, intellige de exactissima diligentia, & omnibus fustrationibus amputatis: necessarium tamen inter uallum inest omnino, quod patet, dum subdit, lo mas ayna &c. l. 2. §. cõfestim ff. ad Tertull. Bal. in l. nequit quã. §. de plano. col. 2. versi. quid si sub aduerbio statim ff. de offi. proconsu. & cum hic subdit, sin escatima, videtur idẽ importare, ac si dixisset, de plano: abbreuiabuntur ergo dilationes & dabitur libellus in modum positæ. vt in d. clem. sæpe Bal. in d. §. de plano. in princi. & cum dicit, sin alongamiento, est dicere leuato velo, vt in l. de submersis. C. de naufrag. lib. 11. Ad tul. ff. Bartol. in l. ne quid. col. fi. ff. quẽt de incend. ruina. naufrag. suf testificet ergo, ũ iupe. et dex procedat ff. de salua iustitia & tabu. æquitate. argu exibẽ. men. l. creditor §. fi. ff. mand.

Titulo. II. De como

deuen ser abiertos los testamentos que son fechos en escrito en poridad.

¶ Titulus. II.

Quemadmodum testamenta aperiũtur.

¶ En poridad. Ex hoc videtur, q̃ iste Titulus nõ procedat, nisi in testamento in scriptis: dicũ idẽ esse in testamento nuncupatiuo vel codicillo reda cto in scriptis per notarium, glo. & Bart. in l. 1. in princ. ff. eodem.

¶ Lex I.

»Hi quibus in testamento in scriptis aliquid relinquitur, possunt testamentum petere aperiendum: quia sua interest: & hoc petere debent coram iudice, post mortem testatoris, præstito prius iuramento quod non malitiose, sed credentes sibi aliquid relictum petunt eius aperturam, nec pactum super relictis in eo factum, valet ante aperturam. h. d.

¶ Ley. I. Q̃ quien puede demandar ante el juez que abran el testamento que es escripto en poridad.

EScriuẽ algunos omes sus testamentos en poridad, [f] de guisa que los testigos que escriuen y sus nomes, non saben que es lo que esta escrito en ellos. Onde pues que enel titulo ante deste mostramos las maneras de como se deuen fazer, queremos aqui dezir de como deuen ser abiertos despues que fueren assi fechos, porq̃ los omes a quien fuere mãdada alguna cosa en ellos sepan ciertamente quanto es. E otrosi, q̃ las poridades q̃ son en ellos puestas, sean mejor guardadas. E mostraremos quien puede mandar que se abra el testamento. E ante quien. E quãdo puede pedir que lo abrã. E en que manera deue ser abierto, e mostrado. E ante quales.

¶ Ley. XXXI. Como deuen ser puestos en recabdo los bienes de los romeros e de los pelegrinos quando mueren sin manda.

MVriendo algun pelegrino, o romero sin testamento, o sin manda en casa de algund alberguero: aquel en cuya casa muriere, deue llamar omes buenos de aquel logar e mostrarles todas las cosas q̃ trae, e ellos estando delante, deue las fazer escreuir, nõ encubriendo ninguna cosa dello, nin tomando para si, nin para otro, fueras ende aquello q̃ deuiere auer con derecho por su ostalage, o si ouiesse vendido algo para su vianda. E porq̃ las cosas dellos sean mejor guardadas, mandamos, que todo quanto les fallaren, sea dado en guarda [a] al obispo del logar, o a su vicario, e el embie a dezir [b] por su carta a aq̃l logar onde el finado era: que aq̃llos que cõ derecho pudierẽ mostrar, q̃ deuen ser sus herederos, que vengan, o embien vno dellos, con carta de personeria de los otros e que gelo daran. E si tal ome viniere e se mostrare segun derecho q̃ es su heredero, deuen gelo todo dar. E si por auẽtura tal heredero non viniere, o non pudiessen saber [c] onde era el finado, deuenlo todo dar e despender en obras de piedad [d] alli do entẽdieren q̃ mejor lo podran fazer. E si algun ostalero contra esto fiziesse, tomando o encubriendo alguna cosa, mandamos q̃ lo peche tres doblado, todo quanto tomare e encubriere, e que faga dello el obispo o su vicario assi como sobre dicho es.

¶ Ley. XXXII. Como son tenudos los aportellados de los logares de guardar e de amparar su derecho alos pelegrinos e alos romeros.

TOdos los judgadores e officiales de nuestro Señorio, mandamos, que señaladamẽte seã tenudos, cada vno dellos en su logar, de guardar, e amparar, a los pelegrinos, e los romeros, que non resciban tuerto, nin daño en sus personas, nin en sus cosas, e q̃ guarden ellos, e fagan guardar a todos los otros, todas estas cosas en fecho dllos romeros: assi como sobredichas son. E demas desto les mãdamos, que si acaesciere q̃ algunos romeros, o los herederos dellos, q̃ vinieren por razon de sus testamentos, o de sus bienes ante ellos, q̃ los oyã luego [e], e los libren lo mas ayna, e lo mejor q̃ pudierẽ, e sopieren, sin escatima e sin alongamiento. De manera q̃ su romeria, nin su derecho, nõ se les embargue por alõgança de pleytos escatimosos, nin en otra manera que ser pueda

e ¶ Luego. Ex hoc verbo, & etiam ex sequentibus, videtur velle ista l. q̃ procedatur in his causis peregrinorũ summarie, sine strepitu & figura iudicij: iuxta ea quæ habentur in clem. sæpe. de verbo. signi. & cum dicit statim, intellige de exactissima diligentia, & omnibus fustrationibus amputatis: necessarium tamen inter uallum inest omnino, quod patet, dum subdit, lo mas ayna &c. l. 2. §. cõfestim ff. ad Tertull. Bal. in l. nequit quã. §. de plano col. 2. versi. quid si sub aduerbio statim ff. de offi. proconsu. & cum hic subdit, sin escatima, videtur idẽ importare, ac si dixisset, de plano: abbreuiabuntur ergo dilationes & dabitur libellus in modum positæ. vt in d. clem. sæpe Bal. in d. §. de plano. in princi. & cum dicit, sin alongamiento, est dicere leuato velo, vt in l. de submersis. C. de naufrag. lib. 11. Ad tul. ff. Bartol. in l. ne quid. col. fi. ff. quẽt de incend. ruina. naufrag. suf testificet ergo, ũ iupe. et dex procedat ff. de salua iustitia & tabu. æquitate. argu exibẽ. men. l. creditor §. fi. ff. mand.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Mandado alg.* Et etiam illi quibus nihil est relictum hoc petere possunt, si eorum interfit, vt pote si filius sit præteritus, & velit dicere testamentum nullum, secundum Ange. in l. 1 in prin. ff. eod. & sufficeret iuramentum ad probandum, quod sua interest, vt voluit glo. & ibi Bar. in l. 1. in princ. ff. eo. Paul. in l. 1 C. eo.

a b ¶ *Seyendo muerto* Debet igitur priusquam testamentum aperiatur & publicetur constare de morte testatoris. vt hic & in l. 2. §. si dubitetur. & l. pupillares. ff. eod. & si notarius dicat, quod etiã mortuo testatore nõ debet publicare: quia testator præcepit non ostendi testamentum, nisi certis annis elapsis, dic. quã nõ creditur notario de hoc, nisi aliter de eius commissione appareat, secũdum Ange. in d. §. si dubitetur. & adde ad istam l. l. 162. titulo. 18. partida tertia.

3 c ¶ *Iurar.* Vide l. 3. C. eod.

4 d ¶ *Cuydar.* Ex hoc apparet sufficere iuramentum absq; alia probatione interesse, vt dixi supra.

5 e ¶ *Pleyto.* Habes hic expressum, quod sicut non tenet transactio, nisi inspectis & cognitis verbis testamenti, vel codicillorum; sic nec pactum gratuitum. & hoc etiam tenuit glo. in l. de his. ff. de transactio. & ibi Bar. Bal. Ange. & Alberi. contrarium tamen ibi tenuerũt Guillel. Iaco. de Raue. Rayne. Paul. & Iason.

f ¶ *Nin composicion.* i. transactio, vt in d. l. de his. & in l. non est ferendus. ff. de transact. quid autem in sententia, an teneat non visis verbis testamenti. glo. in l. 3. §. 1. ff. de transact. voluit qđ in sententia non habeat ista locum per l. si mater. in prin. ff. de excep. rei iudica. & tenet Bal. Guillel. & Iacob. de Arena. in d. l. de his. Bal. in d. §. 1. Contrarium tamen tenet Paul. de Castr. in d. l. de his. vbi etiam idem tenet Iason asserens se mirari de glo. & docto. tenentibus contrarium? Cum contra eos sit tex. expressus secundum eum. in l. 1. in princ. ff. quemadmod. testa. aperian. ibi neque apud iudicem exquiri veritas aliter potest. Tutene opinionem glos. Bal. & aliorum in quam etiam inclinat Alberi in d. l. de his. per tex. in d. l. si mater. In prin. dato tamen restitutio ex clausula generali propter iustum errorem vt declarat ibi glos. Bar. & alij. Tenet tamen sententia de mero rigore. & ad. d. l. 1. in princ. quam allegat pro se Iason. & etiam eam allegauit Albericus. Respon. quod ibi non decidit̃, quod non possit proferri sententia non cognitis verbis testamenti, sicut disponitur non posse aliter tranſigi: sed tantum dicit tex. quod veritas per iudicem aliter inquiri non potest, inter quæ verba longe interest. & pro hoc bene facit ista. l. partitarum, quæ tantum annullat pactum & transactionem initam non inspectis & cognitis verbis testamenti, & nihil de sententia iudicis dicit. alia in ista materia vide per glo. & docto. in d. l. de his. & per Bart. in l. qui Romæ. §. duo fratres. 4. 5. & 6. q. ff. de verbo. obliga. & in l. Scyphi. ff. de opt. lega. & an possit renuntiari huic legi cum iuramento? Iason tradit late ind. l. de his. qui sic. cui adde Decium consi. 345 visis his quæ supra. & Alex. consi. 11. viso vtroque, &c. vol. 2. vbi etiã vid. quid si hæres tranſigat cũ debitoribus hereditarijs non viso testamẽto.

g ¶ *Abierto.* Apert⁊ to ergo testamento, sufficit quod sciãt per relationem notarij, vel testiũ, seu alias certe sciatur, licet nõ inspiciãtur verba testamẽti, secundũ Paul. in d. l. si de his. & sufficit, quod in instrumento transactionis partes dicant quod habuerunt notitiam cõtentorum in testamento, vt not. Bal. in d. l. de his. Si tamẽ ex relatione ista per penderetur error: ga amplius sit in testamẽto, quã refertur. seu alter disponitur quam dicatur a parte, tunc non teneret trã factio, vt not. Ang. in d. l. 1. in princ. ff. quẽ admo. testa. ape. & in l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de verbo. obliga. & licet Ioan. de Imol. ibi reprehẽdat Angel. tamen Alex. & Francis. de Aret. ibi tenent dictum Ange. & vide Socin. consi. 214. vol. 2. in secunda dubitatione.

¶ *Lex II.*

» Compellit iudex tenentem testamentum ad eius æditionem vt aperiatur. Et si in illo loco non est testamentum, assignabit terminũ ad portandum. quod si tenens dare nolit, tenetur petentibus ad relicta & interesse. h. d.

h ¶ *Deue pechar.* Adde l. 3. §. condemnatio. ff. de tabul. exhiben. & de legatario furante testamentum. vt. l. fi. tit. 7. infra ead. part.

¶ *Lex III.*

» Aperiri debet testamentum testibus iuratis, sua sigilla & subscriptiones cognoscentibus: & iudex ordinarius aperit illud, & dat copiam illis quorum interest: sed si omnes testes nõ sint præsentes: hoc fiat coram maiori parte, & etiam coram minori: si iudex viderit esse necesse quod aperiatur: & hoc faciat coram hominibus probis & postea mittat testibus testamentum: si sunt infirmi, vel personæ egregiæ, aut absentes: vt subscriptiones & sigilla cognoscant: & negatio alicuius de testibus non impedit aperturam: licet reddat tale testamentum suspectum. h. d.

i ¶ *Abierto.* &c. de forma publicationis testamenti, vltra istam. l. & sic quæstem. vi. Specu. titu. de instru. æd. §. ostenso. vol. pe.

a 2 ¶ *Sin gran trabajo.* Seu sine magno incommodo, vt in l. sed & si quis & ibi Bart. p. cit. gio. ff. eod. non enim debet officium suum sibi esse damnosum, vt ibi habetur.

3 b ¶ *Ante si omes buenos.* L. sed & si quis. de qua ista sumpta est, dicit opiniæ opinatissimis viris. vbi Ioannes de Imol. notat q, non sufficit aperturam fieri coram viris bonæ opinionis, si alij essent optimæ opinionis: & ideo dicit quod cautum est vt notarius in instrumento attestetur debere, quia licet quis præsumatur bonus, non tamẽ præsumitur optimus seu nõ reperitur, qã de iure præsumatur optimus, stante vero ista l. clarũ est quod sufficeret testes seu viri bonæ opinionis, prout a iure præsumũtur, vt tradit Bar. in auct. de testi. §. 1. colla. 7. & facit ista l. ad ea quæ tradit Ange. & etiam Ioann. de Imol. in l. 1. §. fin. ff. quemadmod. testa. aperi. an si per statutum requirãtur testes optimæ opinionis debeat probari q̃ sint tales: nã ex hac l. videtur quod ex q̃ sunt boni reputentur optimi opinionis, qđ etiã voluerunt Ioan. de Ligna. & Francis. Rampon. Prout refert Ioan. de Imol. in d. §. fi. col. 4. ad finem. licet ipse post Ange. vult contrarium.

4 c ¶ *Deuenlos mirar.* Quando testamentum in scriptis sit sine tabellione debent ista seruari, si vero fiat cum tabellione, prout communiter hodie fiunt in istis regnis, maxime post l. 1. Tauri, ista non requiruntur cum præter auctoritatem tabellionis ipsa scriptura sit pura. Bli. ca. & fidem faciat prout voluit glo. notabilis, quæ communiter approbatur in l. 2. in princip. in verbo publicum. ff. quemadmodo testa. aperi. tenet etiam gl. in l. quæstionem. in verbo. ostẽditur. C. de fidei commiss. Bald. in l. hac consultissima. ad fi. C. qui testa. facer. pos. & in l. 1. ad fi. C. de testa. & in l. omnium. eod. titu. & qualiter debeat actu bellio conficere instrumentum publicationis, & de eius forma vid. Ioan. de Imo. in d. l. 2. in princi. & hoc nota, quia errant aliqui, qui talia instrumenta facta coram tabellione faciunt coram iudice publicari: & aliquando vidimam non est necessarium. & adde Ange. in d. l. 1. & 2. C. de testa.

5 d ¶ *Deuen ellos jurar.* Habes hic quod etiam in causis summarijs requiritur, quod testes iurent. vid. per Barto. in extrauagan. ad reprimendum. in parte summarie, & in parte sine figura iudicij. & in l. si liuis fa millias. ff. de donatio.

6 e ¶ *Dar traslado.* Sed an credatur huic exemplo per iudicem auctentica h to seu publicato, etiã si originale testamẽtũ non appareat. vid. per Specu. titu. de instrumen. edit. §. ostenso. versi. 2. quoque & versiculo sequenti. & per Albe. in l. publicari. C. de test. & satis hic probari vi i detur, vt tale exemplum faciat fidem neque requiritur q̃ probetur amissio originalis, prout aliqui dicebant in l. publicari per text. ibi vbi Albe. post relatas opiniones ponit hęc verba, puto autem & sic vidi in iudicio seruari, q̃ si originale extat debeat exhiberi si petatur: quia multa possent esse vitia visibilia & inuisibilia in originali quæ nõ fuerũt visa tẽpore publicationis: sed si perderetur originale, tunc staretur autentico, siue publicato iurãte eo qui vtitur dicto autentico, q̃ originale nõ habeat nec dolo deserit habere, vt in l. fi. C. de fid. instrum. & ita etiam practicatur quotidie in regalibus auditorijs, quicunque petitur originale exhiberi.

¶ *Lex IIII.*

» Facto testamento sine scriptis iudex recipit in scriptis dictas testiũ: qui interfuerunt si fuerunt septem numero, & illa dicta valebunt sicut testamentum inscriptis: & morte alicuius vel omnium post secuta nõ infirmabitur testamẽtum. h. d.

f ¶ *El juez.* De ordinario intelligo, vt in l. testamẽta omnia. C. de testam. Bal. in d. l. publicari C. eo. & in l. gesta in princ. C. de re iudica. & vide de ista publicatione testamenti per Abb. in cap. fi. in fi. de fid. instru. & satis bene habetur in ista l. & adde Specul. tit. de instru. editio. §. ostenso. col. 9. ver. fiebat autem olim.

g ¶ *Hazerlo assi.* Citatis tamen his quorum interest, scilicet his qui abin a testato succederent, si testamentum non esset, secundum Bar. & Bal. quem vid. in l. publicati. C. de testamentis. limita vt per eum in l. 1. in fi. C. eodem. sed quid si diu est, quod facta est publicatio testamẽti, an præsumatur, q̃ interuenerit citatio eorum, qui citandi essent. vid. Specula. in d. §. ostenso. versicu. sed quid si post publicationem? & Ioan. Andre. & doctores in capitulo. Albericus. de æstib. & communis opinio videtur ibi quod sufficiat longum tempus ideſt decennium vt præsumatur ista solennitas interuenisse, maxime quando in instrumento fit mentio de citatione. quod ibi limitat Felin. ad fin. nisi ageretur de graui prejudicio tertij: nam tunc requireretur decursus triginta annorum. vt in capitu. peruenit. vbi per Imol. de emptio. & venditio. & intellige quando illa diutina obseruantia fuit lcientibus partibus qui bus hæreditas defuncti (si testamentum non esset) pertinet vt est de mente docto. & tradit Felin. in capficut. de re iudica. col. 14. Decius consi. 409. & vid. etiam per Alex. consi. 9. vol. 1. quando b

h ¶ *Escrito.* Intellige quando fuit publicatum testamentum in scriptis vt supra eodem. l. proxima. vel fuit factum manu publica tabellionis vt ibi dixi

i ¶ *Despues.* Secus si antea: nam tunc corrueret testamentum vt in l. pu 4

Universidad de Deusto
Biblioteca

bliceri.C.de testa. & in l.cum in iuditio.ff.quemadmod. testa.aper. & tenet Abbe.in l.1.§.si quis neget eo.titu.& satis videtur hic probari a sententia contrario. Imo & si vnus tantū de testibus necessarijs moreretur ante publicationē testamenti idē esset argumentū.l.si vnus C.de testa.l.fi. Abb.in c.ii.de ijs.instrumq. etiā videtur probari hic vt dixi, & si cet per duos vt tres testes probaretur q̄ ille vel ille quinque tui fuat fuerūt rogati in testamento idē est ac dicere iuro q̄d ō veniētes ab intestato negarent nedū solēnitatē verum etiam veritatē testamenti, de quo vide per gloss.in verbo docent post.in l.2.C.de bon. posse. secundū tab. & ibi late per Bar. & doct. & adde ad prædicta gloss. in l.2.in verbo. publicum. ff. quemadmodū testa.aper. & glo.vbi Bar.in l.gesta.C.de re iudi.

5 a ¶ *La escriuira.* Quæ licet postea perderetur casu fortuito poslet probari tenor & eius amissio per duos testes, vt in l.testium.C. de testibus vbi Bal. & Salice.notant Alexan. etiam & Ias.in l.2.C. de bonor. posse.secundum tabulas.

6 b ¶ *Desechar.* Vt supra eod.parti.ta.titu.proximo.l.9.& quæ dixi in l.1.illig titu.

¶ *Lex V.*

EL juez deue dar traslado del testamēto a los herederos[c], bien assi como esta escrito el testamento original, mas a los otros a quien es mādado algo en el, non deue dar traslado, si nō solamēte de lo que a ellos pertenece[d], pero no deue en el escreuir el dia[e], nin el mes, nin la era en q̄ fue fecho. E esto deue fazer assi, porq̄ aql q̄ rescibiere el traslado, nō puede fazer falsedad en el testamēto. Pero si aql q̄ fiziesse el testamēto, vedasse q̄ non abriesse algūa parte, como si dixesse: tal cosa q̄ yo establezco en el mio testamento, mādo q̄ nō sea abierta, ningūa cosa nin publicada fasta a tal tiepo, o fasta a tal dia, o si dixesse: maguer lo abrā, mādo, q̄ nō dē traslado de tal cosa q̄ y esta escrita a ome del mūdo, ca en aql la manera q̄ el mandare[f] assi lo deue el juez guardar. Otrosi dezimos, q̄ el juez no deue dar traslado de aql lo q̄ el entendiesse en el testamento, de q̄ podria nacer peligro[g] algūo, maguer el fazedor del testamento non lo ouiesse vedado.

¶ *Ley. VI. Porque razon se podria mouer el testador a defender que non abriessen el testamento fasta tiempo cierto.*

DVdarian algunos, porq̄ razon se moueria el fazedor del testamento a vedar que lo no abriesse̅n todo, o parte del, assi como diximos en la ley ante desta. Onde para sacarlos desta dubda, queremos lo aqui dezir: e dezimos, q̄ si el testador ouiesse su fijo, q̄ fuesse menor de catorze años, si le establesciesse por su heredero en tal manera, que si el moço muriesse antes deste tiempo, q̄ heredasse todo lo suyo otro algūo que nō brasse señaladamente en el testamento, porq̄ sospechasse el fazedor del que este a tal se trabajasse de muerte del moço, porq̄ heredasse sus bienes, quando esto sopiesse, por esta razon vedaria q̄ lo non abriessen fasta quel moço ouiesse cator ze años. E la manera q̄ mostraron los sabios antiguos[h] para esto mejor fazer es esta, assi como si el testador escreuiesse, o fiziesse escreuir encima de la carta del testamento, aql la razon q̄ vedasse q̄ non abriessen, e la cerrasse, e la sellasse, e escreuiesse[i] sobre la plegadura dela carta, como defiende q̄ aquella parte del testamento, q̄ nō la abriessen fasta algun tiempo, o dia cierto, e dende ayuso[k] dela carta escriuiesse aquella parte que el quisiesse que fuesse abierta despues de su muerte: ca en aql la manera deue ser guardado, e abierto el testamento, como mandara aquel que lo fizo, e non en otra manera.

Titulo. III. De como deuen ser establescidos los herederos en los testamentos.

¶ *El dia.* Concordat d lie.§.die.ff.eod.& l.3.C.eo. & intellige etiam quando petitur officio iudicis: a tabellione qui tenetur reddere ratione officij, intellige etiā q̄n petitur, vt legatarius inspiciat q̄ in testamento scripeū est, tunc enim debet fieri sine die & consule, vt hic & in dictis concordan. & sic vt sciatur, an eorum interfit. vbi vero constaret de eorū interesse, sic etiā cū dic & cōsule addi debet etiā legatario qui in re legata habetur loco hæredis l.id tempus. ff. de vsucapio. secūdum Iacob. de Areti.Cyn. Alberic.& Bal.in d.l.3.C.eo.Barto. etiā in d.§. diem. & est ratio secundū q̄d ibi declarat Iode Imol. quia ratione officij tabellionis speciat ad eū dare in publica forma, & per consequens cū die & cōsule cum talia requirantur ad solennitatem instrumenti, vt in l.38.titi 8. parti.3. & quia debet fieri ad finem, vt possit probare de iure suo & probatio aliter fieri non posset, nisi exhiberetur sibi instrumentum in publica forma, & circa istā additionem instrumenti fine die & consule dixi aliqua no tabilia in l.11. titulo. 18. supra allega. vide ibidem.

f ¶ *Que el mande.* Not. bene quia non ita expressum est de iure communi, si bene meminī, licet satis probetur. in l.pupillares.ff.eo.& ibi Ioan. de Imol. & latis expresse probatur in l.3.C.eo.

¶ *Peligro.* Latius est verbum hoc quā id q̄ habetur in l.3.C.eod. tit. g

¶ *Lex finalis.*

Ne substitutus capter in mortem pupilli institutis: potest testator in fine testamenti apponere substitutionem & claudere eam: vetareque ne pars illa testamenti vsque ad certum tempus aperiatur: vt substitutus ignoret substitutionem factam, & iudex admplebit testatoris voluntatem. h.d.

h ¶ *Los sabios antiguos.* Vt in §. sin autem. inst.de pupillis substit. & l.pupillares.ff.quemadmodo.testa aperian.

i ¶ *Escreuiesse.* Ex sola enim clausura & figillo tabularum pupillarium, videtur hoc velle testator, vt in l.pupillares.ff.eo. & intellige quando de per se essent tabulæ pupillares.

k ¶ *Dende ayuso.* Vide Ioan.Fab in d.§. sin autem. qui etiam ponit quasi literalia substitutio pupillaris quę aperiri vetatur a testatore possit fieri in medio testamenti, vel in alia charta.

1 a ¶ *Fundamento e rayz.* Concordat cum hoc text. §. ante hæredis. Instit. de lega. & adde, quod honor est & conseruatio famę defuncti habere hæredem. vt tradit Bald. in l.1.col.fin.C. si quis omiss. caus. testa. & not. bene, quod hic dicitur, fundamento e rayz. nam ex hoc colligitur quod alias dicitur. in l.non codicillum. C. de testa. quod qui instituit hæredem non codicillari, sed testari videtur: hodieverò per l.no. legem ordinarec. est primam.ff.ad.l.1.ti.lib. 5. etiam si 4.li.5. desit institutio hæredis & sic fundamentum istud deficiat adhuc debentur relicta in testamento & quę alias in eo disposita sunt. sed an etiam stante. d.l. ordinatio. requiratur, quod hereditas adeatur ab intestato videtur, quod sic ex verbis illius. l. & facit. l.2.ff.de fideicom libert. & l. qui filio. §. seruus.ff.de hæredib.instituē. & quod not. Bald. in l.hac consultissima. §.pen.C.de testa. vide tamen quæ dixi. in l.37.tit.9.7.eod. part.in glo.fi. Adi. per verbo.los ff. & fructus. id tacit. & men quod hæredem. C. & men quod habetur quasi instit. de he. gatum nullam re. in. requirit aditio. stitu. nem etiam ab & ad. intestato.gl.& ti.inst. ibi etiam not. de he. Ange.in l.filię re.qua cuius.C. fami. li. & hereiscund. dif. &

¶ *Lex. I.*

j.l.21. Instituere hæredem idem est quod eum facere dominum bonorum: & per hanc institutionem testator relinquit beneuole sua, de quo eius anima quietatur: & hæres per institutionem magis opulentatur. h.d.

1 b ¶ *Ningue señor.* Intellige vt habeat id ius quod defactus habebat: nam id quod quis habet hæredi suo relinquit non plus. l.publia. §. Titia codicillis. ff. de condit. & demonstra.

2 c ¶ *En lugar.* Nam hæres & defunctus reputantur vna & eadem persona vt hic. & in authen. de iureiur. a mor. præsti. in princi. alia tamen est conscientia defuncti alia hæredis. vt per Bald. in authen. si tamen. C. de tempo. appel. in notabili quæstione, de qua ibi per eum. & not. quod hæres censetur tenuisse & possedisse rem eo modo & forma qua defunctus possedit vt per Paul. de Cast. in nota. quæstione in l. neque fructuarius. C. de vsufruct.

3 d ¶ *Aquel que lo establesciere.* Nostra enim interest habere hæredem vt hic, & in li. & quia. ff. de interrogato. actio. & tenet Bal. in l. qui se patrisicol. 1. C. vnde libe.

¶ *Lex. II.*

Potest hęres instituī rex: regina aut eius camera vniuersitas locus

Titulo. III. Como deuen ser establescidos los herederos. 13

EFundamento e rayz[a] de todos los testamentos de qual natura quier que sean es establecer herederos en ellos, como quier que a las vegadas se comiençan de otra manera, segund es voluntad de aquellos que lo fizieren. Onde, pues que en los titulos ante deste, mostramos quien puede fazer testamentos: e en que manera, e como lo deuen abrir: conuiene que digamos en este titulo del establecimiento de los herederos, que fazen los omes en los testamentos. E demostraremos que cosa es establecer heredero. E que pro viene ende. E quien lo puede ser. E porque palabras ha de ser establescido. E en que manera. E en quantas partes puede partir el fazedor del testamento lu heredad entre los herederos. E de si diremos, todas las otras cosas, que pertenecen a esta razon.

¶ *Ley. I. Que cosa es establescer heredero, e a quien tiene pro.*

HAeredem instituere, en latin tanto quiere dezir en romance, como establescer vn ome a otro por su heredero, de manera que si nque Señor[b] despues de su muerte de lo suyo, o de alguna partida dello: en logar[c] de aquel quel establascio[d]. E tiene muy grand pro a aquel que lo establecio[d], porque dexa lo suyo a ome que quiere bien e parte se su anima deste mundo mas folgada porende. E otrosi tiene pro al heredero, porque se le acrecen mas los sus bienes deste mundo por ello.

¶ *Ley. II. Quien puede ser establescido por heredero de otri.*

DEstablescido puede ser por heredero de otro Emperador[e]: o Emperatriz, o Rey, o Reyna. E otrosi la camara de cada vno dellos, e la eglesia[f] de cada vn lugar hörrado si, q̄ fue fecho para seruicio de Dios, e obras de piedad. Otrosi cibdad[h], o villa, o concejo, o todo ome quier sea padre, quier sea fijo, o cauallero, equier sea cuerdo, o loco, o mudo, o sordo, o ciego o gastador de sus bienes, clerigo, o lego o monge. E breuemente dezimos, que todo ome a quien non es defendido[i] por las leyes deste nuestro libro, quier sea libre, o seruo[k] puede ser establescido por heredero de otri: pero si el seruo fuesse de tal ome en que el Señor del non podria ser establescido por heredero, estonce non lo podria el ser. Fueras ende si el Señor aforrasse[l] tal seruo como este, en ante que entrasse en possesion de la heredad. Ca estonce este atal, bien podria heredar[m] aquello en que fuesse establecido por heredero, e non se embargaria por la razon sobre dicha de su Señor. E esso mismo seria, si el Señor vendiesse tal seruo como este a ome que podiesse ser establescido por heredero segun derecho. Ca estonce el seruo bien podria auer la heredad, en que fuesse establescido por heredero, con otorgamiento deste nueuo Señor. E aun dezimos, que el seruo ad Dei seruitium instituatur & quilibet qui nō inuenitur prohibitus siue liber, siue seruus dum tamen eius dominus instituī posset alias non valet institutio: nisi dominus ante aditam hæreditatem eum manumittat: vt adeat & sibi ipsi quærat vel si alienet aliq̄ qui sit capax. Item potest instituī hæres seruus hæreditarius iacente hæreditate, non tamen potest sine iussu hæredis adire. hoc dicit.

c ¶ *Emperador.* Ad.l.cum hæres.C.qui testi. fac.posse. vbi glo dicit idem in Papa.

2 ¶ *E la eglesia.* Adde.l.1.C. de sacrosan. eccl. &.c.quicunq. 17.q.4. vbi habetur de consilio.B. Augustini non esse exhæredandū filium vt detur ecclesiæ q̄ dictum intelligit ter respectu legitimæ sectus si alias. vide per Alexand. in l pactum quod dotali.C. de pac. & per Decium in l. licet 1 ter privatus. tertio notat eodem titulo.

g ¶ *Cada vno luger honrrado.* Gode legem 1.C. de sacrosancte. & l. hæreditatis. C. de hæredib. institu. & in. §. testamenti. Instit. de hæred. qualit. & differen. & vide quod habetur in l collegium C. eodem.

h ¶ *Cibdad.* Adde dictam legem. hereditatis. C. eod. cum concordan ibi positis in glo.

i ¶ *A quien no es defendido.* Sumptum est a dictis Azo. C. eodem. in su. ma. colu. fin. & qui sunt capaces & qui capere prohibentur, aut quibus non est testamenti factio passiue. vide per glo. in §. legari. Institu. de lega. & infra eodem. l.4.

k ¶ *Seruo.* Adde. l. non minus ff. eodem.

l ¶ *Aforrasse.* Adde d. l. si seruus eius. ff. de acqui. hæredit.

m ¶ *Bien podria heredar.* Adde d. l. si seruus. sed hoc videtur mirum cum & vt supra hac. l. dicitur, capacitas vel incapacitas consideretur respectu personæ serui, vt habetur in d. l. non minus. ff. eodem. & in l. si mihi & tibi. §. regula. ff. de lega. 1. & sic videtur quod non possit reconualescere ratione manumissionis vel alienationis. l. quod ab initio. ff. de regulis iuris. & quia in institutione debet adesse capacitas tribus temporibus. vt in hi alienum. § in extraneis. ff. eodem. & in. §. in extraneis. Instit. de hæred. qualita. & differen. & l. 22 infra eodem. non ergo sufficit capacitas tempore additionis. vnde gl. & docto. in d. l. si seruus. multum laborant in solutione huius difficultatis. Bartolus intellexit quando seruus fuit institutus, sui contemplatione & non quando ob contemplatione domini vel simpliciter, quia

Universidad de Deusto
Biblioteca

cum simpliciter perinde habetur acsi contemplatione domini. vt in lege. cum aliquis. C. de iure deliberan. & Barto. sequuntur Paul. de Cast. & Ioan. de Imo licet non bene declarat: Angel. vero reiicit intellectum Bart. tanquam diuinatorium, & per alia fundamenta quibus respondent Paul. de Cast. & Ioan. de Imo. mihi placet intellectus Bart. qui videtur magis cōmunis quam intellectus Angel. & Iacob. de Aren. qui dicebant. d. l. si seruus. loqui in seruo qui omnino erat incapax, sed hæres scribi Ad.ti. poterat licet C. de vt ab indigno necess. fiscus poterat hære. auferre con- & 7. i h fūditur ex ver- a 1. & bis dictis. l. si l. 23. & seruus. & aper 24. & tit. 5 ex verbis i rit. 4. huius legis par l. 7. & titarum cum in ti 8 superius dixi, l. 3. in- que el Señor stitu. del nō podria ser estableſcido por heredero.

9 a ¶ *Fueſſe muerto.* Adde legem. seruus hereditarius. ff. eodem. & §. seruus alienus. & ibi glo. Inſtitu. eod. in verbo, teſtamenti factio.

puede ser estableſcido por heredero de otri, maguer su Señor fueſſe muerto [a]. Pero non puede ganar la tenencia del heredamiento, faſta que lo mande el heredero de su señor.

¶ *Ley. III. Como puede el teſtador estableſcer ſu ſieruo por heredero ſi quiſiere.*

SI el Señor ouieſſe tan gran amor con algun su ſieruo, que non auiendo fijos, lo fizieſſe heredero de lo suyo, poder lo ya fazer, e seria porende heredero, e libre, maguer non lo ouieſſe aforrado: ca entien de ſe [b] que lo faze libre, pues quel dexa todo lo suyo faziendo lo heredero. Pero ſi alguna dueña que ouieſſe ſieruo, fueſſe acuſada que fazia adulterio [c] con el, e en ante que fueſſe librado [d] el pleyto de la acuſacion, lo estableſciesſe ella por su heredero, non valdria: porq̄ fuer te ſoſpecha seria contra ella, que era ver dad lo que della acuſaron, pues tanto lo amaua, quel fazia su heredero.

¶ *Ley. IIII. Quien non puede ser estableſcido por heredero.*

NOn puede ſer estableſcido por heredero ningun ome que sea desterrado por ſiempre, aquié dizen en latin deportatus [e]: nin otroſi, los que ſon judgados a pena de cauar [f] en las mineras de los metalles del Rey para ſiempre [g], por yerro que fizieron: pero estos a tales que fueſſen condenados en los metales, o lauores del Rey, bien podrian auer otras mandas [h] q̄ les algunos mādaſſen o fizieſſe en ſus teſtamētos. Otroſi dezimos, que el q̄ es judgado por hereje [i], non puede ſer estableſcido por heredero de otri: ni aquellos q̄ ſe fazen baptizar dos vezes [k] a ſabiēdas. Nin los apoſtatas [l] q̄ fuerā christianos, e tornarō ſe moros o de otra ley. Otroſi, non puede ſer estableſcido por heredera ninguna cofradia, nin ayuntamiēto [m]

¶ *Deportatus.* Habes hic text. expreſſum pro opinione communi, de qua in l. 1. C. de hære. inſtituen. contra gl. ſi. ibi licet gl. illam multis modis conetur ſuſtinere Ioan. de Imo. poſt Iacob. Butri. in l. ſi ſeruus eius qui. ff. de acquiren. hæredi. col. penul. & ſi. habes ergo hic, quod inſtitutio deportati eſt pro non ſcripta, & ſic hæreditas venit non ad fiſcum: ſed ad venientes ab inteſtato, ſecundum dictam communem opinionem quæ approbatur hic, quod etiam pa ff. de tet quia quan- his q̄ tum ad hoc æ- p non quiparat iſta ſcript. l. deportatum hab. damnato in metallum, ſu quo nullum eſt dubium, quod eius inſtitutio ſit pro non ſcripta. vt in l. ſi in metallum. ff. de his quæ pro non ſcript. haben. & adde. l. ſi. ti. 7. i. ead. part.

¶ *De cauar.* Ad. de dictam legem terr. lam. ff. de his quæ pro non ſcript. haben.

g ¶ *Para ſiempre.* Hoc dicit, quia In no. ſi ad tempus hoc faceret, non videtur in metallum damnatus, vt in rec. eſt l. capitalium. §. diuus autem Adrian. ff. de pœn. & quid de damnato l. 3. ti. ad mortem vel ad perpetuum carcerem vide Bart. in d. l. 3. ff. de his 4. libr. quæ pro non ſcrip. & l. 4. in ordi. taurinis.

¶ *Otras mandas.* Ad alimenta intellige, vt habetur in d. l. 3. & notatur 4 in l. ſi deportari ſeruo. ff. de lega. 3.

¶ *Hereje.* Adde l. fin. C. de hæreti. & authenti. credentes. eod. titul. & l. 5 fina. titu. ſeptimo. infra eadem partita. Sed an poſsit Iudæus hæres inſtitui vel ei aliquid legari? fuerunt variæ opiniones: nam glo. in lege prima. C. de iudæis. tenuit quod ſic. & idem voluit Cynus, Albericus, & Salycetus in lege prima. C. de ſacroſanct. eccleſijs. & Bartol. in lege. cum ſenatus. ff. de rebus dub. Angel. vero in dicta lege prima. prouc refert Anan. in capitul. Iudæi, el ſegundo. de Iudæis. tenet contrarium. & idem tenet gloſſ. & in hoc videtur inclinare Ioannes de Anania in dicto capitulo. Iudæi. el ſegundo. de Iudæis. allegant capit. multi. vigeſimaquarta queſtione ſecunda. ſed illa litera, prout dicit Socin. in dicta lege. cum ſenatus. loquitur in hæretico. allegant etiam capitulum. ſi quis epiſcopis. de hæretic. cum ſequenti. cui reſpon. Socinus in dicta lege. cum ſenatus. & inducit pro contraria parte. vide ibi per eum, & certe in eccleſiaſticis perſonis caſus ibi videtur, quod ab eis Pagano vel Iudæo, nil poſsit relinqui: de laicis vero non ita reperitur, imo iſta. l. partitarum. cum enumerat incapaces, non dicit aliquid de Iudæis in particulari: vniuerſitati tamen Iudeorum relinqui non poteſt. dicta lege prima. C. de Iudæis. quod tamen Iudæus vel Paganus non poſsit hæres inſtitui habetur in lege fina. titulo ſeptimo. infra eadem partita. & in lege. 16. titul. 6. lib. 3. foro. ll.

Non ca in no.

¶ *Baptizar dos vezes.* Azo. C. eodem in ſumma. ad finem. dicit baptiſmatis iteratores: eſt enim hæc vna ſpecies hæreſis, vt habetur vigeſimaquarta quæſtione tertia. capitulo penultimo. verſic. nouatiani. & cap. non licet. & cap. rebaptizare. & cap. quiuis. de conſecratio. diſtinctione 4. & capit. qui in aliquo. 51. diſtinctione. & l. 1. C. ne ſanct. baptiſm. reite. & tene menti iſtam legem partitarum. ad hoc, & an idem ſit dicendum de reordinato, & de reconfirmato ſcienter: videtur idem dicendum, pro quo facit quod notat Archidia. in dicto capitul. qui bis. in contrarium facit, quia hæc eſt. l. pœnalis, vnde non videtur extendenda.

6

¶ *Apoſtatas.* Adde l. 3. C. de apoſta. 7

¶ *Nin ayuntamiento.* Adde l. collegium. C. eodem. 8

9 a ¶ *Contra derecho.* Regulariter de iure communi omnia collegia sunt reprobata, vt habetur in l. 3. §. in ſumma. ff. de colleg. illic. fallit in aliquibus quę de iure gentium, vel ciuili ſunt approbata, de quibus vide Bart. in l. fin. ff. de colle. illic. verſi. videamus. & adde. §. conuenticulas. & quæ ibi dicit Bald. de pac. iuramen. firma. & de collegijs approbatis vide in l. 1. & in l. ſicut ff. quod cuiuſque vniverſ. nom. & in l. fina. C. de iuriſdict. omn. iudic.

que fueſſe fecho contra derecho [a], o contra voluntad [b] del Rey, o del principe de la tierra. Nin puede estableſcer por heredero a ninguna persona que fuena ſcida de dañado coitu [c] que quiere tanto dezir, como de vedado ayuntamien to: asi como de parienta, o de muger religiosa [d].

¶ *Ley. V. Como la muger que casa ante que ſe cumpla el año que murio ſu marido nō puede ser estableſcida por heredera.*

MVger que casaſſe ante de vn año deſpues de muerte de su marido, no la puede ningun ome estraño estableſcer por heredera, nin otro que fueſſe su pariente del quar

b ¶ *Contra voluntad.* Nota ergo collegio non poſſe fieri principe ne conſulto, vt hic & ad de, quod habetur in capit. fin. de religio. domib. lib. 6. & quæ habentur in l. 1. & ſecunda. & fina. titu. 11. lib. 8. ordina. rega. & quæ tradit Bart. in extravagant. qui ſint rebelles. in glo. ſuper verbo, occulte.

In no. rec. eſt l. 1. & 3. ti. 14. lib. 8.

11 c ¶ *Naſcida de dañado coitu.* Ex generalibus verbis huius. l. videtur quod non poſsit ſpurius ſeu natus ex damnato coitu inſtitui hæres ab aliquo, & ſi non ſit pater, ſed & ſi ſit alius extraneus ille qui inſtituat: cum enim æquiparet iſtos nefarios & ſpurios hæreticis, & alijs qui a quocunque capere non poſſunt iure inſtitutionis: ſic videtur velle in iſtis vt æqualis ſit determinatio. l. iam hoc iure. cum ſimilibus. ff. de vulgari & pupilla. ſed contrarium videtur dicēdum & quod iſta intelligatur, quod iſti ex coitu damnato nati non poſſunt inſtitui a parente: & quod non prohibebat quod a fratre vel alio poſſunt inſtitui: cum hoc ita ſit deciſum iure communi, vt probatur in l. ſi is qui ex bonis. ff. de vulgari & pupillari. & not. gl. ſingularis in authē. quib. mod. natura. effici. ſui. §. ſi. ſuper verbo, participium. colla. 7. quæ communiter approbatur, & etiam ita intellexit Azo. ex cuius dictis ſumpta eſt iſta. l. C. de hæredib. inſtituen. in ſumma. in fine. & patet ex locis vnde ſe remittit, & ita etiam tenet Bart. in l. 3. in princ. ff. de iure fiſci. & adde ad prædicta l. 10. tit. 13. 7. ead. partita.

12 d ¶ *Muger religioſa.* Gratia exempli ponit, vnde idem eſt dicendum, in aliis ſpuriis ex damnato coitu natis, vt dixi in l. 13. tit. 11. ead. part. vbi vide quæ dixi de filio adulterino reſpectu ſucceſsionis matris & quomodo licear aliquid relinquere filio ſpurio, vide per Alber. in l. humanitatis. C. de natura. libe. & in l. ſi is qui ex bonis. ff. de vulgari & pupillari. & per Bart. in l. ſi. col. 2. ff. de his quib. vt indig. Ioan. de Plate. in l. 1. in fine. C. de ſtatu. lib. 10. alios caſus vltra hic expreſſos, in quibus quis eſt incapax vide in authen. de raptu mulie. colla. 9. & ibi not. Barto. vbi habetur, quod mulier rapta nubens raptori non poteſt aliquid capere ex teſtamento raptoris, quod forte etiam de iure canonico procedet: cum lex poſsit tollere tale lucrum: non tamen caret ſcrupulo, quia ex hoc tollitur libertas matrimonij contrahendi, ſeu intimidat contra id quod not. glo. in cap. de puellis. 36. quæſt. 2. quam ſequitur Abb. in cap. 1. de ſponſal. & in cap. eccleſia ſanctæ Mariæ de conſtitu. Alexan. in l. Seius & Augerius. ff. ad leg. Falcid. & licet glo. in cap. cum ſecundum leges. de hæreti. lib. 6. in verbo, certaque dicat contrarium eius quod dixit gl. in d. c. de puellis. aduertendum eſt, quia loquitur circa pœnam amiſsionis dominij bonorum raptoris, quæ lex propter raptum detulerat mu ieri raptæ: quia ſub hac conditione viſa fuit lex dediſſe, & nimirum ſi lucrum quod ipſa lex dedit. poſsit auferre: in noſtro vero caſu lex nihil in hoc dederat mulieri raptæ, & imponere pœnam, vt non poſsit capere ex teſtamento viri raptoris eſt mera pœna, annexa prohibitioni matrimonij igitur de iure canonico non poteſt procedere: & hoc videtur verius, quanto magis quod etiam in caſu glo. c. cum ſecundum li. communior eſt opinio contra illam & docto. magis communiter ſequuntur glo. in d. c. de puellis. confirmantur prædicta ex eo quod pœna impoſita de iure ciuili mulieri ſecundo nubenti. 7. annum luctus, vt non poſsit capere ex teſtamento, vt in l. 1. C. de ſecund. nup. & 7. l. proxi. ſublata eſt de iure canonico: & aliæ pœnæ in hoc impoſitæ. vt in cap. fin. de ſecund. nupt. & tenet glo. in d. l. 1. & docto. communiter in dicto cap. fin.

¶ *Lex. V.*

Mulier ſecundo intra annum luctus nubens non poteſt hæres inſtitui per non conſanguineū nec per conſanguineū vltra quartum gradū, & ideo prohibetur intra dictum annum nubere ne ſit dubium an primi vel ſecundi mariti ſit ſoboles quam anno ſilo habuit: & quia ſecundus vir de ea tam breuiter nubente ſuſpicaretur h.d.

¶ *Del quarto grado.* Adde legem primam. verſic. eadem. & ibi gloſſ. & Azo. in ſumma. C. de ſecund. nupt.

2 ¶ *Por dos razones.* Sumpta eſt ex. l. liberorum. ff. de his qui notan. infa. & a l. conſenſu. C. de repud. & ex authen. de reſti. & ea quę pari. colli. 4. & vide per gl. in cap. omne. 27. quæſt. 2.

3 g ¶ *Porque no dubden, &c.* Hæc fuit vrgentiſsima ratio, ſcilicet pertur batio ſanguinis, vel ſeminis: intantum quod & ſecundum quod refert Petrus de Anchara. in capit. cum ſecundum leges. de hæreti. lib. 6. Rayne. de Forli. & Petrus de leaza. decretorum doct. conſuluerunt, quod quando talis percurbatio adeſſet, habere locum & de iure canonico pœnas a iure ciuili mulieri ſic feſtinanter nubenti impoſitas: quia non eſt veriſimile, quod ius canonicum voluerit dare tantum vnius alteri. lege prima. §. quamuis. ff. de vent. inſpicien. & quod idem videtur tenere Roffre. in tit. de bonorum poſſeſsione. & idem tenet Bald. in dicta lege liberorum. §. ſi tales. & hunc opinionem dicit Abba. in dicto capitu. fin. de ſecundis nuptijs. prima fronte multum probabilem, pro qua etiam facit quia ex cauſa interdicitur ad tempus vſus matrimonij contracti. quinta diſtinctione. capitul. adeius vero concubitum. & notatur tertia quæſtione quarta. in ſumma. fortius ergo ex predicta cauſa poſſet ad tempus interdici matrimonium contrahendum: ſed tandem ipſe Abb. tenuit contrarium. & tenuit glo. in d. l. liberorum. in verbo collocare. Abb. etiam in c. eccleſia ſanctæ Mariæ. numero. 20. de conſti. vbi Aretin. & Felinus. num. 57. quæ opinio videtur tutior & comprobatur per id, quod habetur in l. ſi. tit. 12. 4. part.

¶ Lex. VI.

Debet teſtator hæredem & partem hæreditatis in qua hæres inſtituitur declarare: & ſiue dicat talis ſit hæres meus aut talis ſit hæres: vel qui teſtamento reperiatur ſcriptus talis ſit: etiam ſi non dicatur hæres operatur inſtitutionem quia minus ſcriptum quam fuit dictum præſumitur: idem ſi dicat talis ſit dominus mearum hereditatum: aut bonorum meorum, aut relinquo tali omni bona mea vel mando aut volo quod ſit hæres vel per æquipollentia verba. h. d. Habuit ortum a l. quoniam. C. de teſta.

¶ *Diziendo.* Adde l. iubemus. C. de teſtament. vbi gloſſa notabiliter dicit ſufficere, ſi alius coram teſtatore exprimat nomen hæredis, & ipſe diſponens ita agnoſcat profitendo verbis, quod dic: & licet ali qui docto. antiqui prout refert Specula. in tit. de teſta. §. primo verſicul. quid ſi is. voluerunt contrarium, quam opinionem dicit verto rem laſon. in dicta lege. iubemus. & etiam Roderic. Suarez. in ſuis allegatio. allega. prima vbi allegat iſtam legem partitarum. ſed opinio gloſſę communiter approbatur in dicta lege. iubemus. & eam tenet Ioannes Andreas in additio. ad Specular. in loco ſupra allegato in additio. incipienti. quidam Pileus. & Ioannes de Imol. vbi dicit

Universidad de Deusto
Biblioteca

cit hanc esse communem opinionem in capitul. cum tibi. columna secunda. de testam. quam tamen communem opinionem limita & intellige, quando testator habebat bonum intellectum, & memoriam: secus ergo esset si testator ita oppressus erat infirmitate, & mortis prestitura, quod non poterat articulate loqui: nam tunc non valet testamentum: quia talis disponens mortuo similis est vnde si interrogaretur, interficisti hominem? diceret sic, ita tenuerunt Petrus Cynus. & Bartolus in dicta lege. iubemus. & voluit Albertus Papiensis relatus a Ioannes Andre. in d. additio. ad Speculatorem. cuius verba sunt notabilia, & vera, & cum magna discretione dicta, prout attestatur Paul. de Castr. consilio centesimo quinquagesimoquinto. viso puncto & allegatis. volumine primo. & vide Alexand. consilio trigesimotertio ponderatis volumine tertio. & tenet Ioannes de Imola. in dicto capitul. cum tibi. & ita tenent docto. communiter in dicta lege. iubemus. & ad declarationem huius limitationis, vt scias quando testator dicatur non loqui articulate. vide Socinum consilio vigesimo. incipien. abundè & subtiliter volumine quarto. Limita etiam dictam communem opinionem, quando tabellio est ille, qui interrogat testatorem, an talem velit suum esse hæredem: secus si ad suggestionem alterius respondent, vt videtur de mente Bartoli, & Baldi in dicta lege. iubemus. & in specie ita limitat Rodericus Suarez. vbi supra. sed ego crederem, quod etiam si alius interrogaret, duntamen non suspectus, quod tenebit testamentum: nec enim docto. loquuntur stricte de tabellione interrogante: sed ideo mentionem de tabellione a facient ob omnem suspicionem tollendam. Si ergo alius esset ita non suspectus, idem esset, quod etiam videtur de mente Alexand. in dicto consilio trecentesimotertio. & Socinus consilio vigesimo octauo. volumine tertio. columna penultima. & Paulus de Castro. in lege prima. §. si quis ita. ff. de verborum obligationibus. nam & idem esset in tabellione adhibito a persona suspecta, vel si ipse alias esset suspectus, vt etiam tradit idem Socin. consilio. nonagesimosecundo in causa Antonij volumine tertio. columna decima. tertia limita dictam communem opinionem, quando tabellio vel alia persona non suspecta de scientia & voluntate testatoris scripsisset testamentum, & postea præsente testatore & testibus exprimat nomen hæredis, vel hæredum: nam tunc sufficit quod testator dicat sic: & ita quotidie seruatur. sed si aliquis fecit scribi testamentum sine scientia & voluntate testatoris, & postea conuocatis testibus notario in præsentia testatoris illud legit, & interrogat testatorem, an ita velit: nam licet respondeat quod sic, & possit articulate loqui, tale testamentum nihil valet, maxime quando testator erat grauatus infirmitate, secundum Ludouicum Romanum consilio trigesimosexto. in vltimis verbis ita intelligens opinionem Alberti b Papien. de qua supra. & idem videtur velle Baldus in dicta lege. iubemus. & Paulus de Castro in lege. hac consultissima. §. at cum humana fragilitas. C. qui testament. facere possunt. & tenet Iason in dicta lege. iubemus. ad fine. dicens hanc opinionem esse valde equam: & per eam occurri fraudibus quæ multotiens committuntur, & c idem tenet Rodericus Suarez. in dicta prima allega. charta fina. qui dicit ad hoc esse casum iuncta glosl. in dicto. §. at cum humana fragilitas. super parte, testandi. & ista est magna limitatio ad dictam communem opinionem, & quasi ad nihilum illam redigit: & forte in puncto iuris non est vera, quando ille qui interrogat est homo fidelis, & non suspectus: & testator loquitur intelligibiliter. & habet sanam memoriam & intellectum pro tunc nam satis erit proprie exprimat nomen hæredis, ex quo exprimit per relationem ei debitd lege prima. §. si quis iter. ff. de verborum obligatio. & contra istam limitationem in his terminis tenere videtur Alexand. dicto consilio trigesimotertio. & idem etiam vult Alberic. posi Petrum & Cynum in dicta lege. iubemus. dicens repetitum videri per testatorem, qd interrogatus dixit. argumento legis. contra nurum. §. primo. ff. rerum amotarum. & ff. de conditione indebiti. si reus & l. si de iustis, sufficere ergo debet, quod aperte de testatoris voluntate appareat, prout & ista l. partiarum inferius subdit. tit. fulano

fulano quiero que sea mio heredero, nombrandolo por su nome [a], que sea heredero en todo, o en parte: como el testador touiere por bien. E si por auentura [b] el testador dixere en su testamento: fulano sea heredero: cumple esta palabra maguer non diga mio. E aun dezimos, que si fallassen escrito en el testamento, que fulano heredero, nombrandolo el testador, non dixesse sea, o se fallasse escrito fulano sea, e non fuesse, y puesto mio, nin heredero, valdria el establescimiento que fuesse fecho en alguna destas maneras. E esto es porque sospecharon los sabios antiguos, que el fazedor del testamento auria dichas todas las palabras, que deue dezir en establescer el heredero, como quier que se non fallen assi escritas. Otrosi, si por auentura non las ouiessen assi dichas, sospechar̃ que esta mengua auiniera por agrauiamiento [c] de la enfermedad, e nō por otra cosa, pues que el testamento se falla acabado en todas las otras cosas. Mas si vna palabra tan solamente se fallasse escripta en el testamento como si dixesse el testador fulano; o dixesse heredero, e non nombrasse quien, non valdria estonce el testamento: porque por tales palabras non podria tomar ome cierta sospecha, [d] nin entendimiento verdadero del fazedor del testamento. E sobre todo dezimos, que el establescimiēto del heredero, se puede aun fazer por otras palabras [a], assi como si dixesse aquel que lo fazia, fulano sea mio heredero, o quiero, o mando que lo sea, o si dixesse fulano sea Señor [b] de todas mis heredades [c], o aya todos mis bienes, o dexol todo lo q̃ he, [d] o otras palabras quales quiera semejantes destas, porque se pudiesse mostrar su voluntad en esta razon.

sea, &c. & si recte inspiciantur verba Baldi in dicta lege. iubemus hoc idem vult dum dicit: sed quid si ipse dicat, &c. & sic contradicere videtur verbis Nico. de Matth. quæ supra posuit Paul. et in de Castro. loquitur etiam in casu differenti, vt patet eius consil. centesimo quinquagesimo quinto ad quod se refert vbi pluria alia concurrebant: vnde stantibus aliis pra sumptionibus, quod testator non ex voluntate: sed oppressus infirmitate, & suggestionibus: non recte intelligens, neque volens dixerit; quod sic: recte procederet dict. limitatio, prout vult Alexand. dicto consilio trigesimotertio & Socinus consilio nonagesimosecundo in causa domini Antonij volumine tertio. columna nona & decima. cessantibus autem talibus forte non procederet talis limitatio, vt arguitur ex mente docto.

¶ *Nombrando lo por su nombre.* Sed an ad pias causas valebit testamentum nutu factum: Ioannes Andreas. in additionibus ad Speculatorem, tituli de testament. versicu. quid si is dicit quod licet valeat legatum nutu factum, non tamen tenet testamentum. Bald. tamen in lege prima. C. de sacrosanct. ecclesijs. columna decima septima. allegans gl. in capit. cum tibi. de testament. concludit quod ad pias causas, valet testamentum nutu factum: & sic quod tenebit institutio hæredis nutu facta, quod etiam placet Abb. in dicto capit. cum tibi. ad finem. vbi subdit notabile verbum, quod etiam in aliis extra pias causas, si constaret de voluntate testantis per signa vrgentia, quod valebit testamentum per signa vrgentia, sed certe dictum capitulum. cum tibi hoc non probat prout etiam dicit Ioannes de Imola in dicto capitu. cum tibi. columna secunda. & vt dicit Bald. in repertitio. dictæ legis primæ. decimaoctaua. colum. non potest facere ius canonicum, quod testamentum non solemne valeat de iure ciuili, debet ergo intelligi, quod habetur in dicto capitul. cum tibi. quando dispositio est ad pias causas, in quibus est considerandа formā testamenti, secundum ius canonicum: in aliis vero seruandum est, quod disponitur iure ciuili.

¶ *Establescimiento.* Establescimiento del heredero deue ser fecho en testamento acabado e non en otra escritura que es llamada en latin codicillus [e]: que se faze ante cinco testigos fueras ende en vna manera, como si aquel que fiziesse cobdicillo dixesse assi, que el rogaua, o mandaua a los herederos, que deuen heredar lo suyo por qual manera quier que sea, que despues de su muerte diessen e entregassen todos sus bienes a alguno que fuesse nombrado señaladamente en el cobdicillo. Ca estonce tenudos son delos dar, e entregar, a aquel que assi fuesse nombrado en el, sacando ende la quarta parte [f] de todos los bienes, que pueden tener los herederos para si.

¶ *Ley. VIII. Como despues que el heredero es establescido simplemente en el testamento, nol puede ser puesta condicion en el cobdicillo.*

Simplemente e sin condicion establesciendo vn ome a otro por heredero en su testamento, si despues desto fiziesse cobdicillo, non le empesceria la condicio que fuesse puesta en el. Otrosi non puede vn ome establescer por su heredero en el cobdicillo a otro, en lugar de aquel que ouiesse establescido en el testamento: maguer dixesse, que si moriesse este sobredicho ante que ouiesse su heredad, que la ouiesse el otro aquien la mandaua dar en el cobdicillo. Pero si alguno fiziesse su testamento acabado, en que dixesse, que aquel queria que fuesse su heredero, quel nombrasse: e dixesse en el cobdicillo: si despues desto fiziesse cobdicilo en que señalasse alguno por su heredero, o lo nombrasse tan solamente, valdria. E esto es, porque en el testamento acabado dixo, que lo faria assi. E porende, maguer la persona del heredero sea nombrada, o escrita en el cobdicillo, nol empesce. §

¶ *Ley. IX. Quando el heredero que es señalado en el testamento, que aya en los bienes del testador la parte que le señalaren en el cobdicillo, si non fuer ypuesta, si aura los bienes del finado.*

Vbda podria acaescer, si el fazedor del testamento dixesse assi: yo fago a fulano mio heredero, en aquella parte que escriuiere en mi cobdicillo, si acaesciesse, que quādo lo mandasse fazer, non escriuiesse h en el, nin señalasse parte ninguna para aquel heredero que nombrare en el testamento: si este ha demanda despues en los bienes del testador. E por toller esta dubda dezimos, que maguer despues non escriua la parte sobredicha en el cobdicillo, que este a tal sera heredero en todos los bienes del testador, en aquellos que el non mandasse dar a otri. E si fuessen dos omes aquellos a quien establescieesse por sus herederos, en esta manera sobredicha: herederan estos a tales los bienes del fazedor del testamento egualmente [i]. Pero si escriuiesse en el cobdicillo el testador alguna parte señalada, sera heredero en ella aquel, o aquellos, aquien la señala-

Oldral. consi. 224. Decius consi. 397.

6 a ¶ *Por otras palabras.* Adde legem. quoniam indignum. C. de testamentis.

7 b ¶ *Sea señor.* Adde legem. his verbis. in princip. ff. eod.

8 c ¶ *De todas mis heredades.* In dicta l. his verbis. dicitur hæreditatis meæ dominus esto.

vnde tu nota hoc verbum: quia secūdum vulgare Hispanum istud verbum (heredades) refertur ad fundos: & forte in hac. l. melius esset, de toda mi hereedad: nam si poneretur præcedens verbum, & daretur hæres vniuersalis iste cui relinquuntur hereditates, non esset hæres vniuersalis: sed legatarius, secundum communem Hispanorum vsum loquendi, non in stituto tamen alio hærede iste esset hæres vniuersalis. lege prima. §. si ex fundo. ff. eodem. & infra eodem. l. decimaquarta.

9 d ¶ *O dexe le todo lo que he.* Verbum (habeat) & verbum (relinquo (adiectis vniuersitati bonorum, inducit institutionem, vt hic, & in capitulo Raynutius. de testam. & ibi not. Abba. Bartol. in l. Centurio. fina. columna. ff. de vulgar. & pupilla. vide plene per Guidelmum Benedictum in ditto capitulo. Raynuntius. super verbo reliquit & adde gloss. & Bartol. in dicta lege. his verbis. in principio. & Alexand. consil. septuagesimo volum. 2. & consi. 105. volumine quarto h columna secunda & penultima.

¶ Lex. VII.

❧ Hæres non potest instituui directo in codicillis, bene tamen potest in eis hæres rogari post mortem alicui restituere omnia bona testatoris: & debet hoc hæres adimplere excepta quarta quam ipse habebit. h. d. Concor. Instit. de codicil. §. pen. & viti.

e ¶ *Codicillus.* Adde legem secundam. titulo duodecimo. eadem partit. & vide quæ ibi dicam.

f ¶ *La quarta parte.* Adde l. finitulo vndecimo. eadem partit. & quæ ibi dixi.

¶ Lex. VIII.

❧ Hæredi puro instituto nō potest in codicillis apponi conditio: nec valet substitutio directa in codicillis facta si tamen instituitur in testamēto is quem in codicillis dicit testator se nominaturum nominatus in eis erit hæres. hoc dicit.

g ¶ *Non empesce.* Adde lege. institutio talis. ff. de condit. institutio.

¶ Lex. IX.

❧ Si testator in testamento dixit se declaraturum in codicillis pro qua parte esset hæres in testamento institutus non declarata parte erit in toto hæres nisi in relictis alijs personis: & si sunt duo vel plures sic instituti succedunt æqualiter. Si tamen in codicillis partem declarauit stabitur declarationi. ibid. Habuit ortum a lege. si quis ita scripserit hæredem. ff. de hæredibus instit. & a l. si alterius. eodem. tit. & a text. in l. asse toto eodem. titu.

h ¶ *En no escriuiesse.* Adde l. si quis ita scripserit. ff. de hæredibus instituen. & l. penul. C. de institu. & substitu.

i ¶ *Egualmente.* Si ergo testes sufficientes numero ad testamentum dicant se vidisse, quod quis duos vel tres heredes instituit, & tamen dicunt quod non recordantur pro quibus partibus hoc fecerit; & erūt hæredes pro æquali parte, secundum Bald. in d. l. si quis ita. in fin.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Lex.* X.

Si duo sunt eiusdem nominis: quorum vnus in instituitur nec potest apparere de quo sensit testator vitiatur institutio & succedunt venientes ab intestato. Item vitiatur, si in testamento species maleficij hæredis exprimitur: vt si testator dicit instituo talem hæredem cum aut proditore vel simili, secus si generaliter dicat illum malum vel male dictū aut inimicum. Sed si dixerit instituo vnum de fratribus meis quicum Berta nupserit ille erit hæres. hoc dicit.

ra, e non en mas.

¶ *Ley.* X. *Como el testador deue dezir, o escreuir paladinamẽte el nome e sobrenome del que faze su heredero, o las señales que en el auia, de guisa que non pueda acaescer dubda.*

DOs amigos[a] auiendo el testador que ouiessen vn mismo nome, si quisiesse establescer alguno dellos por heredero suyo de tal manera deue nombrar e señalar aquel aquien quiere dexar lo suyo por su nome, o de su padre, o por otras señales, que pueda ser sabido ciertamente, quié es aquel que dexa por su heredero. Ca si de otra guisa lo fiziesse, tal establescimient como este non valdria[b]: e auriá los bienes del testador los parientes mas propincos, bien assi como si muriesse sin testamento. Pero dezimos, que por tales señales deue nombrar el heredero, que non sea deshonrrado[c], nin mal enfamado. Ca si dixesse el testador: dexo por mio heredero a fulano, que judgo el Rey por traydor, o que es herege, o dixesse del otro gran mal señaladamente: porque el otro fuesse deshonrrado, o mal enfamado, non valdria tal establescimiento de heredero. Mas si el testador dixesse generalmente[d], mal diziendo assi, establesco por mio heredero a fulano, maguer que se que es malo e non dixesse señaladamente aquella maldad de qual yerro descendiera valdria el establescimiento. Esso mismo seria si dixesse, sea mio heredero aquel maldito mio fijo: maguer non me fizo nunca seruicio porque lo meresciesse. Otrosi dezimos, que si el testador dixesse assi, establezco por mi heredero el vno de mis hermanos, nombrando los, aquel que casare[e] con fulana muger, que el que casasse con ella, seria heredero del testador.

¶ *Ley. XI. Como el testador deue nombrar por si mismo a aquel q establesciopor heredero, e non poner lo en aluedrio de otri.*

DEclarar deue e nombrar el fazedor del testamẽto por si mismo el nome de aquel que establesciesse por heredero. Ca si el otorgasse poder a otro que lo establesciesse en su lugar, non valdria maguer dixesse assi, aquel sea mio heredero que fulano quisiere[f], o establesciere por mio que lo sea. Esto es porq̃ el establescimiento del heredero e de las mandas, non deue ser puesto en adulterio de otro[g]. Pero si alguno rogasse al testador, que ficiesse su heredero a otro, nombrandolo, si elque fizo el testamẽto quere caber su ruego, [a] elo establesciere por su herederovaldra. Otrosi dezimos, que si el fazedor del testamento dixesse a algun escriuano de concejo[b], ruego te, e mãdote, que escriuas como establezco por mio heredero a fulano: e que mando tãtos marauedis o tantas colas, o tãto heredamiẽto, que sea dado por mi anima, diziendo aque personas lo mãda dar, o quanto a cada vno: ante siete testigos, e mando te que vayas a algun ome sabio[c], e en la manera quel ordenare q̃ sea fecho mio testamento, e departidas mis mãdas, que lo escriuas tu assi, porque tengo por bien, que vala como lo el ordenare. Estonce bien valdria lo que assi fuesse fecho[d], por mandado del testador.

¶ *Lex.* XI.

Institutio vel legatum non potest institui in alterius voluntatem: si tamen coram septem testibus testator nominatim in præsentia notarij hæredem vel legatarium: & mandet quod vadat notarius ad vnū peritum quo[r] dinet suum testamentum secundum ius: & quod ipse ordinauerit vult quod valeat: tunc hic ordinatum testamentum per peritum erit validum. h.d.

¶ *Quisiere.* Idem si dicat quem arbitratus fuerit, vel quem putauerit, vel alia verba importantia arbitrium boni viri: licet in legatis secus esset, vt in l. si fideicommissa. §. quanquam. ff. de lega. 3.

¶ *Aluedrio de otro.* Non enim tenet institutio, quæ in alterius arbitrium confertur: est enim captatoria, vnde improbata. l. captatorias cum l. sequen. & l. illa institutio. ff. de hæredib. instituen. l. captatorias. C. de testa. milit. l. 29. tit. 6. 7. ea. part. & dicitur captatoria, non cuius sola dispositio neque cuius sola declaratio ab alio dependet: sed illa cuius essentia & existentia est posita in alterius voluntate. Vt probatur in l. vtrum. §. cum quidam. vbi bonus tex. ff. de reb. dub. l. si filiæ. ff. de lega. 3. not. Bal. in l. 1. col. penul. C. de sacrosanct. eccle. & in l. 1. sectu. & intellige & limita hoc, vt procedat quando expresse committitur in alterius voluntate: secus si tacite & velate cõmitteretur, veluti si diceret instituo titium hæredẽ, si Seius ascenderit capitolium: nam tũc valet, vt in d. l. si quis sempronius. ff. eod. quia expressa nocent, non expressa non nocent, regula expressa. ff. de regul. iur. l. nõ nunquam. ff. de condit. & demonstr. limita. 2. in libertate relicta: nam illam non vitiat captatoria voluntas, vt est tex. in l. si fidei commissaria libertas. la. 2. ff. de fidei commiss. liber. & quando datio libertatis pendet a tertij voluntate, de plano procedit iste casus, fauore libertatis, vt aperte ibi dicitur & erit ista dispositio, tunc cõditionalis: nam si ille tertius dixerit, se nolle tunc non valebit libertas, vt patet ex illa. l. & declarat Io. de Imol. in d. l. captatorias. col. 2. ff. eo. idem quando confertur dispositio in voluntatem legatarij, vbi in relicto libertatis nullum est speciale, prout ibi etiam dicitur: quando vero relinquitur libertas in voluntatem hæredis est maxima varietas inter doct. super intellectu illius. l. cum in prin. l. per verba satis aperta consultus vult propter fauorem libertatis, tenere talem dispositionem: inferius autem in versic. quod si ita per verba etiam aperta voluit contrarium eius, quod primo dixerat in prin. l. vnde doct. diuersimode intellexerunt ibi illam. l. nam glo. ibi intelligit quod principiũ. l. corrigatur per vers. quod si ita seu quod principium. l. & quæstio proposita decidatur in d. ver. q̃ si it. contra quod aperte videtur facere. d. l. nam decidit quæstionem propositam in princip. & cum ibi decidatur, non est dicendum quod decidatur per d. vers. neque etiam est præsumendum quod statim se correxerit consultus. istum tamen intellectum glo. communiter vid tur doctorum tenere, vt tradit Alex. & Ias. in d. l. captatorias. C. de testa. milit. sed literæ illius tex. vehementer aduersatur & repugnat: vnde Alex. & Ias. ibidem referunt alios intellectus ad illam vide ibi per eos. mihi placet intellectus Andreæ de Pisis in d. l. captatorias. relatus a Bal. ibi cum quo ipse tranfire videtur. & etiam Salyc. quem etiam in tel lectum tenuit Iacob de Aren. & Ange. in d. l. fidei commissaria si fuerit quod sit regula q̃ libertas relicta, si hæres voluerit debeatur. & nõ fit fauore libertatis dispositio captatoria. & ita disponitur in principio illius. l. quod tamen debet limitari per d. ver. quod si ita nisi ex aliis verbis seu ex aliis adiunctis constet testatorem se retulisse ad liberam hæredis voluntatem, vt si adierit, si ei libuerit vel si dixerit & si noluerit non detur libertas: nam tunc libertas non debebitur. & sic, quod licet in aliis legatis verbum si volueri intelligatur de libera voluntate, vt in l. cum quidam ita. in princ. ff. de lega. 2. tamen in legato libertatis verbũ si voluerit hæres, intelligatur. i. si velle debuerit, sicuti si essent alia verba importantia arbitrium boni viri: & iste intellectus est valde amicus illius literæ, & antequam vidissem prædictos doctos. mihi ita videbatur, licet Ioan. de Imo. in d. l. illa in a stitutio. dicat istum intellectum aliqualiter diuinare, & ilum etiam reprobat Alexand. post Benedic. de plumbino ab eo relatum in dic. l. captatorias. limita tertio in dispositione ad pias casus, de quo vide per Alexã. & Ias. in. d. l. captatorias, quod forte esset intelligendum vt supra de libertate dictũ est, secundum intellectum Andreæ de Pis. quem tenui: non enim reperitur expressum neque iure canonico, neque ciuili aliud, quod ad dicendum contrariũ cogat, standum ergo est regulæ de qua in ll. iuris communis, & in istis ll. partitarũ. & in hanc opinionem, quod idem fit dicendum in relictis ad pias causas, quod in relicto libertatis multum inclinat Ioan. de Imo. in dicta lege. captatorias. ff. de hæredibus instituen. Limita quarto quando testator dedit alicui potestatẽ faciendi testamentum pro eo: nam tunc talis commissarius poterit facere seruata dispositione. l. 2. in legibus de Toro, quæ lex est multum notanda, & tollit magna dubia, quę erant de iure cõmuni: nam de iure communi videbatur, quod testator non posset cõmittere factionem testamenti alteri: quia quis debet testari de animo suo: non autem de alieno. vt in dicta. l. illa institutio. & not. Bal. in lege. executorem. colum. prima. C. de execu. rei iudica. Sed pulch um dubium est circa illam. l. an quod ibi habetur procedat, quando testator non verbis importantibus arbitrium boni viri: sed libere voluerit vtatur, vt si dixisset extremam voluntatem meam committo in voluntatem Titij, an tunc commissarius poterit facere ea, quę in dicta lege continentur. & videtur q̃ non: quia ille. ll. partitarum, & alię. ll. iuris cõmunis reprobant talem dispositionem, tanquam captatoria. & hoc vult Bar. in repetitio. d. l. 1. C. de sacrosanct. eccles. penu. charta. vbi tenet quod talis dispositio non teneat quando non esset expressum q̃ talis potestas datur ad pias causas: sed Cardin. Floren. in capcum tibi. de testa. videtur velle contrarium, q̃ etiam tali casu procedat. d. c. cum tibi, vt sic intelligatur, q̃ ille cõmissarius est institutus & grauatus de restituendo ad pias causas, quod dictum Ioannes de Imol. in d. l. captatorias. col. 4. dicit tenẽdum mẽti: sed subijcit quod reuera dictum eius non probatur per dictum cap. cum tibi. quia nõ loquitur quando quis commisit extraneo voluntatem suam extremam per verba importantia meram voluntatem: sed quando commisit in dispositionem alterius: & sic per verba importãtia arbitrij boni viri. vnde dicit de iure veriorem videri opinionem Bar. quãdo non fuit expressum, vt facultas esset ad pias causas, sed attenta dicta l. Tauri. videtur dicendũ, q̃ procedat & si testator dicat quod committit factionem sui testamenti in voluntatem commissarij ex verbis generalibus illius legis, & quia vult talem commissarium solũ posset extendere manus ad pias causas: & sic videtur ac si in facultate testatoris esset expressum ad pias causas, iuxta doctrinam Bar. & quia vt superius dixi secundum opinionem quam tenui in libertate & in pia causa, verbum (voluerit) non debet referri ad meram voluntatem: nisi aliud constet ex additicio, vt superius declarau. alias limitationes: & dicta notabilia in ista materia vide per Ioann. de Imol. in dicta lege illa cõstitutio. & in. d. l. captatorias. & per Alexan. & Iaso. in dicta. lege. captatorias. C. de testa. milit. & nouissime per Rodericũ Suares. in tractatulo. de voluntate captatoria, post lecturam. ll. aliquarum fori vide ibi. & ex prædictis patet, quod non valeret institutio maioriæ a patre facta sub conditione si mater illam faceret in filium communem conferendo verba in futurum. lege secunda. & l. illæ institutiones. ff. de hęredibus instituen. & procedet etiam si habuerit facultatem regiam, vt faceret cum omnibus conditionibus & submissionibus quibus vellet nam intelligitur de non improbatis iure & quia tunc non ipse facit sub conditione tamen de præterito id est si mater fecit bene valeret vt in dictis iuribus. Sed an tunc sufficeret quod mater maioriam fecisset in filium alium forte minorem & eius descendentes & in defectum ipsorum in filium maiorem & videtur quod sic per text. in l. mulier. §. fina. & ibi Bar. ff. de condi. ins. ibi. aliquo gradu, repugnat tamen intentio testatoris ideo tu cogita.

¶ *Caber su ruego.* Adde legem. captatorias. ff. eodem. & supra eadem. parti. tit. 1. l. 27.

¶ *Mome sabio.* Non ergo requiritur, quod nominetur quod bene nota. nam aliqui contrarium dixerunt, vt refert Alberic. in authen. nouissima. colum. 5. C. de inofficio. testamen.

¶ *Lo que assi fuesse fecho.* Approbat glo. in lege. illa institutio. ff. eodem. non tamen ex verbis huius legis videtur subiacta illa antiqua quæstio, an talis sapiens, cui ita commissa sunt poterit addere ad relictũ factum a testatore certæ quantitatis, vel rei filio vel filiæ, iure scilicet ex institutionis: vel si præcesserat testamentum habens clausula derogatoriam, an possit sapiens addere clausulam nonobstante quocunque alio testamento, in quo sunt talia vel quæcunque verba derogatoria, neque etiam aperitur hic an possit talis sapiens addere in relicto facto spurio hæc verba, scilicet cum capere poterit, vel pro alimentis: nam quoad primum Iacobus de Arena tenuit, quod sapiens possit. Bart. vero in d. lege illa institutio. post multa fundamenta hinc inde adducta, tenet contrarium post Richardum Malumb. qui hanc quæstionẽ disputauit, cuius verba refert Alberi. late in d. authentica. nouissima. col. 2. tertia quarta. C. de inofficioso testamento. & pro opinione Bartol. aliquatenus facere videtur hæc d. partita rum, cum expresse disposuit, quod hæres debet institui & nominari a testatore. Ioan. Andr. in additionib. ad Speculatorem. titu. de instrumẽn. edit. §. postremo. alias incipit instrumentum columna. §. super verbo, quid si a contrahentibus. in additio. incipien. institutio. tenet quod illa opinio, quod possit facere hoc sapiẽs, seruatur de facto: ga secundum eum illud non est addere, sed declarare. & dicit, quod ista opinio habet æquitatem, & in hanc opinionem, vt æquam inclinat Ioannes de Imol. in dicta lege. illa institutio. colum. quarta & quinta. dicens idem ibi velle Bal. & ibi respon. ad ea quæ adducuntur pro opinione Iacob de Aren. per Bartol. fatetur tamen articulum esse dubium valde propter autoritatem tantorum docto. & etiam propter perplexitatem rationum, quæ hinc inde adducũtur. & ista opinio mihi placet: & ad istam legem partitarum potest responderi vt respon. Imol. ad legem. iubemus. C. de testamen. quod loquitur in institutione vniuersali, quæ debet exprimi testatorem: eos vero loquimur in institutione particulari, quæ habetur loco legati præterquam quo ad querelam alio vniuersaliter instituto. vt in i. quotiẽs. ff. de hæredibus institueud. & not. glan l. si quis priore. ff. ad Trebellia. & ideo non est absonum, quod arbitrio sapientis committi possit, quod talem titulum declarat, argumento legis primæ. ff. de lega. secundo. sicut & si testator reliquisset omnia bona sua Titio. posset sapiens addere illa verba, scilicet iure institutionis. l. his verbis. & ibi glo. & Bartolus. ff. de hæredibus instituendis. glo. in authenticis de hære. & falcid. §. si vero nulla. collatione prima. & cum ista opinio faueat testamento. in dubio illa est tenenda. l. si pars. in principio. ff. de inofficioso testamento. capitu. fina. de re iudica. & idem crederem dicendum de clausula derogatoria: cum hæc sit testatoris intentio, vt omnia illa ponantur ex cuius defectu voluntas eius possit inualidari. & in ista opinio. inclinat Io. de Imo. in d. l. illa. institutio. columna. sexta. in princip. licet Bart. ibi tenuit contrarium. quod dicit esse magis clarum, si clausula de consilio sapientis oret

a ¶ *Amigos.* Ortum habet a not. per Azo. C. eo. in summa col. 2. vers. in institutione faciendi. & vide. l. in tempus. §. quotiens. ff. eod. & intellige istam. l. quãdo hi duo erãt amici æquali amicitia ipsius testatoris: nã si vnus esset magis dilectus ille videretur tantum institutus, per id quod habetur in l. si quis secuum. §. inter duos. ff. de lega. 2. & tenet Ioan. de Imol. in d. §. quotiens.

b ¶ *Non valdria.* Propter defectum probationis: nam in substantia bene tenet institutio, secundum Ange. & Ioan. de Imo. in d. §. quotiens. sic & alias dicitur deficit probatio, non autem ius. l. duo sunt titij. ff. de testa. ture. l. si quis seruum. §. si inter. ff. de lega. 2. & idem dicas in sententia citatione, vel banno, secundum Angel. in d. §. quotiens. vbi etiam Bal. vide glo. in l. eum quem temere. ff. de iudic.

c ¶ *Deshonrrado.* Adde l. quotiens. §. si quis nomen. ff. eo. & l. turpia. in princip. ff. de lega. 1.

d ¶ *Generalmente.* Adde. l. his verbis. §. 1. ff. eo & quod habetur in d. l. turpia.

e ¶ *Que casare.* Adde l. quotiens. §. si quis nomen. ff. eodem.

f ¶ *Quisiere.* Idem si dicat quem arbitratus fuerit, vel quem putauerit, vel alia verba importantia arbitrium boni viri: licet in legatis secus esset, vt in l. si fideicommissa. §. quanquam. ff. de lega. 3.

g ¶ *Aluedrio de otro.* Non enim tenet institutio, quæ in alterius arbitrium confertur: est enim captatoria, vnde improbata. l. captatorias cum l. sequen. & l. illa institutio. ff. de hæredib. instituen. l. captatorias. C. de testa. milit. l. 29. tit. 6. 7. ea. part. & dicitur captatoria, nõ cuius sola dispositio neque cuius sola declaratio ab alio dependet:

a ¶ *Amigos.* Adde l. 1. ff. de lega. 3. & ibi Bar. & Ias. & l. 1. C. de sacrosanct. eccle. & l. 1. C. de testa. milit. & l. 1. C. de inofficio. testamen. & l. 1. C. de re milit. lib. 12. vbi vide per eum.

b ¶ *De concejo.* Tene menti istam legem partitarum per quam probatur testamentorum instrumẽta officiebere per Tabellionẽ numeri seu concilij, quod hodie plenius habetur in l. 4. tredecimo octauo. lib. secundo ordinamẽ. regal. nota ra. In re rec. est l. 1. ti. tit. 25. lib. 4.

c ¶ *Lo que assi fuesse fecho.* Approbat glo. in lege. illa institutio. ff. eodem. 6
non tamen ex verbis huius legis videtur subiacta illa antiqua quæ- 1. q.
stio, an talis sapiens, cui ita commissa sunt poterit addere ad relictũ factum a testatore certæ quantitatis, vel rei filio vel filiæ, iure scilicet ex institutionis: vel si præcesserat testamentum habens clausula derogatoriam, an possit sapiens addere clausulam nonobstante quocunque alio testamento, in quo sunt talia vel quæcunque verba derogatoria, neque etiam aperitur hic an possit talis sapiens addere in relicto facto spurio hæc verba, scilicet cum capere poterit, vel pro alimentis: nam quoad primum Iacobus de Arena tenuit, quod sapiens possit. Bart. vero in d. lege illa institutio. post multa fundamenta hinc inde adducta, tenet contrarium post Richardum Malumb. qui hanc quæstionẽ disputauit, cuius verba refert Alberi. late in d. authentica. nouissima. col. 2. tertia quarta. C. de inofficioso testamento. & pro opinione Bartol. aliquatenus facere videtur hæc d. partita rum, cum expresse disposuit, quod hæres debet institui & nominari a testatore. Ioan. Andr. in additionib. ad Speculatorem. titu. de instrumẽn. edit. §. postremo. alias incipit instrumentum columna. §. super verbo, quid si a contrahentibus. in additio. incipien. institutio. tenet quod illa opinio, quod possit facere hoc sapiẽs, seruatur de facto: ga secundum eum illud non est addere, sed declarare. & dicit, quod ista opinio habet æquitatem, & in hanc opinionem, vt æquam inclinat Ioannes de Imol. in dicta lege. illa institutio. colum. quarta & quinta. dicens idem ibi velle Bal. & ibi respon. ad ea quæ adducuntur pro opinione Iacob de Aren. per Bartol. fatetur tamen articulum esse dubium valde propter autoritatem tantorum docto. & etiam propter perplexitatem rationum, quæ hinc inde adducũtur. & ista opinio mihi placet: & ad istam legem partitarum potest responderi vt respon. Imol. ad legem. iubemus. C. de testamen. quod loquitur in institutione vniuersali, quæ debet exprimi testatorem: eos vero loquimur in institutione particulari, quæ habetur loco legati præterquam quo ad querelam alio vniuersaliter instituto. vt in i. quotiẽs. ff. de hæredibus institueud. & not. glan l. si quis priore. ff. ad Trebellia. & ideo non est absonum, quod arbitrio sapientis committi possit, quod talem titulum declarat, argumento legis primæ. ff. de lega. secundo. sicut & si testator reliquisset omnia bona sua Titio. posset sapiens addere illa verba, scilicet iure institutionis. l. his verbis. & ibi glo. & Bartolus. ff. de hæredibus instituendis. glo. in authenticis de hære. & falcid. §. si vero nulla. collatione prima. & cum ista opinio faueat testamento. in dubio illa est tenenda. l. si pars. in principio. ff. de inofficioso testamento. capitu. fina. de re iudica. & idem crederem dicendum de clausula derogatoria: cum hæc sit testatoris intentio, vt omnia illa ponantur ex cuius defectu voluntas eius possit inualidari. & in ista opinio. inclinat Io. de Imo. in d. l. illa. institutio. columna. sexta. in princip. licet Bart. ibi tenuit contrarium. 2
quod dicit esse magis clarum, si clausula de consilio sapientis oret 2. q.

Universidad de Deusto
Biblioteca

naretur, sicut gloss. ibi dicit scilicet volo te scribere prout dixerit talis sapiens, vt ea quæ testamento reliqui magis valeant. & quod etiam possit addere sapiens in relicto facto spurio pro alimentis, vel cum capax fuerit tenet Ioannes de Imola, in dicta lege: illa institutio. columna. quinta. & satis placet: cum tendat ad robur relicti, qua de causa iusiit consulere sapientem. & cõferunt ad prædicta notabilia verba Bald. in l. captatorias quinta oppo. C. de testa. milit. cum dicit, quod addit sapiens, fuit omnino a testatore omissum, & non potest sapiens facere: quia de nullo non potest facere aliquid, autest conclusum sub expresso: & potest quia non est nouam rem facere: sed incluſam detegere. l. adeo. §. cũ quis. ff. de acquir. rer. domi. vnde secundum eum, si omnino constat quod testator voluit legata deberi, poterit sapiens declarare clausulam codicillarem: nescit enim rudes aptum proferre sermonem. l. fi. C. de testa. & ideo indigent ope interpretum sapientum:

¶ *Ley.* XII. *Como non vale el establescimiento del heredero quãdo es fecho por yerro.*

ERrando el testador en la persona de aquel a quien establescio por su heredero, cuydando establescer a vno, establescieſse a otro, tal establescimiento nonvaldra por q̃ erro en el. E esto seria, como si alguno quisieſse fazer su heredero a otro ome que ouieſse seydo su señor, e estouieſse otro ante el, que non fueſse aquel su señor: mas otro que le semejaſse, e cuydãdo el testador q̃ lo era dixeſse assi: este que fue mio señor, e me aforro, e esta ante mi, establezco por mio heredero. Ca estonce non seria heredero aquel, su señor a quien cuyda ua establescer[a], porq̃ non fue nombrado, nin escrito en el testamẽto. Nin lo seria, otrosi el otro, maguer era presente quando lo establscio, porque el testador erro en la persona del cuydando q̃ era su señor. Esso mismo seria en las cosas que el testador mãdaſse, cuydando mandar a vno vna cosa, e errasse mandando la a otro assi como sobredicho es.

¶ *Ley.* XIII. *Como vale el establescimiento del heredero, maguer el testador nõ lo nõbre, pues que es cierto de la persona del.*

reliqua circa istam materiam vide Bartol. & doctos. in dicta. l. illa institutio. & aliquid per Abb. in cap. clericus. de iureiur. & per Iason. in l. 1. §. si quis ita. columna prima. ff. de verborum. obligationib. & vide alias remissiones per Alexand. in l. ex ea parte. & in l. quidquid astringendæ. ff. de verb. oblig. & quod not. Bart. in l. impuberem. §. eadem. ff. ad lege. Cornel. de fal. Ioann. de Plat. in l. quicunque la prima. C. de omni agro de ser. lib. 11.

¶ *Grand amor.* Si ista affectio non esset, in dubio præsumendum esset, quod testator errauit credens eum fratrem, prout dicit gl. notabilis in d. §. qui frater. præsumitur enim quis credere id quod loquitur, vt tradit Ioã. de Imol. & probatur in l. labeo. ff. de supellect. lega. si tamen probaretur, quod testator bene sciebat illum non esse fratrem, tũc licet cessaret amicitia vt alias affectio, nõ variaretur institutio: ex quo testator nõ erravit, quod satis hic. & in d. §. si frater. probatur. & tenet ibi. Io. de Imo. qui dicit hanc scientiam testatoris probari per publicam vocem, & famam vicinitæ quille non erat frater, quia tũc testator præsumitur scire, per id g. not. gl. in d. l. tutor. C. de pericul. tuto. & per Bart. in l. si post est. ff. de acq. hæred. licet fama aliquando a veritate discordat vt tradit Feli. in c. si diligenti. de præscript. col. 3. & adde ad dictũ Imo. qd tradit Ioã. de Plat. in l. 2. C. de fund. & salti. rei dñi. li. 11. & in l. super seruis. C. g milit. non poss. li. 12. & in l. 1. C. de deser. eccli. Bal. in l. quicunque. colũ penul. C. de seruis fugit. Decius. consi. 154. casus de quo quæritur. & 327. ad fin. & Alexand. consi. 65. volu. 3.

¶ *Si aquel en el nombre.* Adde l. si in nomine. C. de testa. & inst. de lega. §. si quis in nomine. & quid si testator apponeret nomen proprium, & nomen officij, & in altero eorum erraret? vide text. notabilẽ in l. qui habebat. ff. de reb. dub. & quid si esset erratũ in nomine patris eius, qui instituitur? vide. l. his verbis. §. si. ff. eod. & quę tradit Ang. Aretl. in suo tractatu maleficiorum in parte Caium Sempronij. colũ. pen. & per Bar. in l. demõstratio. falsa. ff. de conditio. & demonstra.

¶ *Como este.* De errore regionis & prouinciæ, vide. l. his verbis. § si. ff. eod. & l. patronus. §. libertus. ff. de lega. 3. & in cap. significante. de rescript. vbi vide late per Fely. & quid si erretur in nomine appellationis? vide. l. quotiens. in princi. vbi Angel. & Ioan. de Imol. ff. de hære. instit. & l. si quis in fundi vocabulo. ff. de lega. 1.

¶ *Ley.* XIIII. *Si alguno fueſse establescido por heredero de alguna partida de los bienes del testador, e non dexa otro heredero en lo al como lo puede heredar todo.*

EN vna cosa señalada, assi como en viña, o en otra cosa qualquier, establesciendo vn ome a otro por su heredero, si en este mismo testamento, o en otro [b] q̃zieſse despues el testador, nõ fallaſsẽ q̃ el ouieſse otro [b] establescido por su heredero, este a tal deue auer todos los bienes[c] del testador: maguer fuesse establescido en vna cosa señalada tãtolamẽte.

¶ *Lex.* XII.

Si testator in persona hæredis vel legatarij erret credens vnum esse alium vitiatur institutio vel legatum. h. d.

1 a ¶ *Cuydando establescer.* Adde l. quotiens. ff. eodem. vbi glos. tradit illud de Iacob & Esau. & ibi Bald. & Ioan. de Imol. & adde ad istam legem. l. si pater. & l. nec apud. C. de hæredi. instituen. & l. eam quam. C. de fideicom. & Ludouic. Roma. consilio. 327. in fine. istæ sunt rationes, &c.

¶ *Lex.* XIII.

Non vitiatur institutio si testator amicum sub fratris appellatione instituat nec nocet error nominis vel cognominis cum de persona constat instituti. hoc dicit. Habuit ortum a l. si in nomine. C. de testa. & concordat. ff. de bonorum possessione secundum tabu. lex prima. §. sed.

1 b ¶ *Que deue valer.* Concordat cum. l. nemo. §. qui frater. ff. eod.

1 a ¶ *Otro.* Tunc enim per posterius testamentum rumpitur primũ. vt supra titul. 1. l. 2[1].

2 b ¶ *Otro.* Tunc enim procederet quod habetur in l. quotiens. C. eodem. & infra ista. l. quando vnus est institutus in re certa, & alius est vniuersaliter instituatus in tota vel in quota hæreditatis: quia institutus, in re certa alio adeunte, habetur loco legatarij, & hinc est quod si quis reciperet emphyteosim pro se & hæredibus suis, tunc appellatione hæredis venit hæres vniuersalis: nõ vero institutus in re certa dicitur alio coheredente: secundum Baldum in lege. quædam. §. nihil. ff. de edic. vbi ad hoc allegat notat. per Specul. tit. de testa. §. primo. versicul. final. Bald. etiam in l. liberti. colu ana. 7. de oper. liber. & Angel. in l. Gallus. §. etiam si parentem. ff. de liber. & posthum. Salyce. in l. secunda. vigesima quæstione. C. de iure emphyteo. & saltim hoc procedit secundum Angel. consilio. 191. ex forma & serie, vbi esset dictum in emphyteosi de hæredibus vniuersalibus. Ioannes de Imol. in ca. potuit de loca. versic. septimo tangit, si tamen tractarent de successione feudi forte aliud esset dicendum: cum in materia feudali verbum (hæredibus) intelligatur de filijs masculis: & licet requiratur quod filius sit hæres, vt in capit. 1. an agnati, vel filiamen institutus in re certa concurreret in feudo cum alio fratre vniuersaliter instituto: & ita tenet Bald. in capit. primo. in princi. col. ii. versi. quæro vtrum filius institutus in re certa, &c. de successio. feud. dicit etiam Bald. in d. l. liberti. col. 8. in fin. quod in hoc distinguitur inter contractus, & vltimas voluntates nam in contractu si quis recipit emphyteosim pro se & suis hæredibus procedunt prædicta, vt sicut non obligatur institutus in re certa ad penitentiam: sic nec actione hæc passiue descendit in eum ius emphyteoticum: in vltimis vero voluntatibus late intelligitur etiam de filio in re certa instituto, vt fiat diuisio virilter, de quo etiam vide per Specu. vbi supra. nam ab illo habuit Bal. hanc distinctionem. & ibi etiam videquid si emphyteosis sic concessa per contractum ab ecclesia. & vide etiam per Ioannem de Imol. in lege ex facto. ff. de hæredibus instituendis. nota tamen quod si hæres vniuersaliter institutus repudiaret, eius portio acresceret instituto in re certa tacitmo & si institutus in re certa decederet ante additionem hæredis vniuersalis, transmitteret ius accrescendi ad hæredem suum. vt tradit Alexand. consi. 58. volumine tertio. habita super narratis in themate. intellige tamen si decederet post agnitionem illius institutionis in re certa, vt vult. idem Alexand. & not. Bartol. in l. ex facto la secunda. ff. de hæredibus instituen.

3 c 1. q. & 1. lim. ¶ *Todos los bienes.* Concord. cum l. prima. §. si ex fundo. ff. eodem. & l. quotiens. §. si duo. eod. titu. vbi Bart. hoc limitat & intelligit, nisi testator prohibuisset institutum in re certa ne quid amplius caperet de bonis suis: nam tunc vitiatur institutio, secundum eum: & si non est alius cuius fauore appareat testatorem hoc prohibuisse, hereditas eius applicabitur venientibus ab intestato, quorum fauore censetur testator hoc fecisse, vt latius ibi adducit Bar. Dynus tamen tenet contrarium, imo, quod non obstante prohibitione testatoris institutus in re certa succedat in totum, fuerunt etiam in hoc opiniones aliæ quas late ibi adducit Ioan. de Imol. tam in lectura quam in repetitione. d. §. si ex fundo, vbi per sex columnas prosequitur hũc articulum: & tandem residet in opinione Dyni. & ibi late respon. ad fundamenta Barto. & aliorum ibi poteris videre neque expedit hic transplantare, & cum ista opinione Ioan. de Imo. transit etiam Alexand in l. quotiens. C. eodem ad finem. & certe iste articulus est multum dubius, & in contingentia facti ego vidi in hoc magnam controuersiam in casu arduissimo. Mihi multum placet opinio Cyni cum limitationibus quæ ad eam colligitur ex verbis Salyce. in dict. l. quotiens. sexta & septima quæstione, scilicet vt talis institutus non obstante prohibitione habeat totam hæreditatem: sed teneatur restituere venientibus ab intestato, quorum fauore verba ista prohibitionis intelliguntur prolata, & loco quartæ trebellianicæ retinebit ibi illam rem, in qua fuit particulariter institutus: & licet Ioan. de Imol. in repetitio. d. §. si ex fundo. antepenu. colũ. reprobet istam limitationem Salyce. ad opinionem Dyni, dicens quod licet opinio Salycet. prima facie videatur æqua & colorata: quæ tamen videtur esse contra casum ind. si quis ita hæres instituatur excepto fundo. ff. eodem. nam secundum opinionem Salice. in casu d. l. deberet institutus in re certa habere totum: sed tenebitur restituere fundum

su heredero, este a tal deue auer todos los bienes[c] del testador: maguer fuesse establescido en vna cosa señalada tãtolamẽte.

tim probatum. sicut ergo quando prohibitum tacite plus petere, quod est quando quis est institutus in re certa habet totum non dato cohærede, sic debet esse secundum eum, quando prohibetur expresse ne plus petat neque obstare dicit prædictus. lege peto. in principio. ff. de lega. secundo. quam pro se allegat Salyce. quia dicit imo. quod illud procedit, quando præcedit institutio super toto & postea habetur quis esse contentus certare pro sua legitima portione: quia tunc non est aliquid quod repugnet, casus vero nostræ quæstionis est, quando a principio non est super toto testatus, sed super certa re vel parte adeundo dictam prohibitionem, contra formam iuris volentis, ne quis decedat pro parte testatus & pro parte intestatus, contra. l. tus nostrum. ff. de regul. iur. & ideo tunc venitur ad exceptio, vel prohibitio, & habent perinde ac si esset simpliciter institutus per d. l. si ita quis. & per d. §. si ex fundo. & pro ista ratione adducit etiam, quod voluit Salycet. in d. l. quotiens. 8. quæstione. vbi dicit, quod si in totum Titium in familiæ, & Semium in alio fecisse. & grauo Seium vt pro sua portione sit contentus habere certam rem quod isto casu vterque erit hæres vniuersalis pro dimidia: sed cogetur Seius restituere partem suam cohæredi per dictam legem peto. de lega. secundo. in principio. neque obstat secundum eum. l. quotiens. iuncta gloss. C. eodem. quia loquitur quando a principio fuisset sunt aliqui hæredes contenti esse pro certis rebus neq; præcedit aliqua institutio de eis: hic vero secus. & sic patet secundum Imol. aliud esse, quando a principio præcedit dispositio super toto: aliud quando a principio institutio sit in re certa. Ego vero adhuc remedeo in opinione, & limitatione Salyce. cum dubium non sit quin ex coniecturis veritimilibus inducatur, fideicommissum ex coniecturata mente testatoris, & quomodocunque constet de eius voluntate, inducitur fideicommissum. l. cum proponebatur. ff. de legatis secundo. l. vnum ex familia. §. finali & ibi Bartolus ex dem tituo. & in fideicommissis prædominatur mens & voluntas testatoris. l. conditionibus. ff. de conditio. & demonstratio. l. ex facto proponebatur. ff. de hæredibus instituen. & siquid ergo aliud potest coniecturari de mente testatoris, cum prohibuit in re certa plus accipere, nisi quod hoc fuit fauore venientium ab intestato, quando non esset aliud cuius fauore hoc fecisset: vt in dicta lege peto. in principio. & quomodo tolerandum est, attenta opinione Imol. vt contra expressam prohibitionem testatoris, & contra eius voluntatem institutus succedat in omnibus bonis: cum possit capi alius modus, quo neque leges prohibentes quem pro parte testatum, & pro parte intestatum decedere, offendantur, neque etiam contra voluntatem testatoris eatur? facit ad hoc quod not. Abbas in capitu. 2. de testamen. versicul sed est dubium. vbi tunc demum concluditur in foro animæ dispositionem d. §. si ex fundo. & allorum disponentium institutum in re certa succedere in totum, locum habere quando non dolose testator fuisset inductus ad instituendum in re certa aliquem, cum sibi fuisset pertinsum ex hoc institutum non habere regressum ad alia bona: & sic contra voluntatem testatoris non esset tutus in foro animæ hæres, qui haberet contrariam voluntatem defuncti: cum igitur huic parti faueat opinio Salycet. licet articulus sit dubius, tenenda est opinio quæ fauet animæ. capitulo. iuuenis. de sponsalibus. neque huic opinioni refragatur lege. si ita quis institutus fuerit hæres excepto fundo. iuncta gloss. ff. eodem. prout inducit Imol. quia etiam fatetur idem Salycet. quod totum habebit heres in institutus in re certa, sed restituere tenetur quod ita habet contra defuncti voluntatem, & contra eius expressam prohibitionem, si non restitueret & longe interest an quis fuerit institutus in re certa sine prohibitione, quod plus non petat, vbi ex mente testatoris capere totum videtur: cum præsumat testator sibi voluisse, quod lex vult. vt notat. Bald. in lege. precibus. penult. char. C. de impuber. & aliis. argumento. l. si duo. ff. de acquirenda hereditate. vel quod quis instituatur in re certa, cum prohibitione quod plus petere non possit: vbi licet videatur ex dispositione legis vel, le, quod totum accipiat: tenetur tamen restituere residuum illi, cui

Universidad de Deusto
Biblioteca

ius fauore prohibuit, neque satisfacit responsio assignata per Imo. ad. d. t. peto. in princip. quia eius responsio est diuersificare casus: non autem reddere rationem diuersitatis inter eos, neque enim est ratio diuersitatis inter vnum casum, & alium: quia cum institutus in re certa habere debeat totum, perinde est ac si esset institutus in totum, & prohibitio plyhabendi & ep certa re contentus sit: idem debet operari in vtroque casu. Et dictum Salycet. quod Imol. adducit pro ratione sua est in casu mutum differet, vt poteris videre per eum: loquitur enim vbi erat datus alius coheres, non in certa re sed in dimidia vniuersaliter institutus, qui in totum residuum excluserat institutum in re certa: vt tantum haberetur loco legatarij, & ideo posuit ep eius non fuit institutus in re certa: sed simpliciter in dimidia, hoc acto, vt pro sua portione tali re contentus esset. facit ad prædicta, quod no. Bartol. in l. pater familias. ff. eodem. ad finem. versiculo. sed tunc quæro, &c. alias limitationes & multa notabilia dicta in materia vide per Ioann. de Imola. in dicto §. si ex fundo. in lectura. & in repetitione. & per doctos. in dicta lege quotiens. Limita etiam istam legem quando verba institutionis in re certa sunt relata ad institutum: secus si ad alium, quia tunc trahitur ad fideicommissum, vt in l. pater filium. §. final. & ibi Bartol. ff. de legat. tertio. circa quas limitationes quærit Bald. in lege, omnimodo. in principio. C. de inofficio testamento. versiculo tertio quæro, &c. quid si filius fuit in stitutus in re certa, & postea fuit institutus extraneus hæres vniuersalis in eodem testamento: & postea in codicillis ademit filio, quod in testamento reliquerat, an filius possit dicere testamentum nullum? & concludit quod nō: quia tunc filius non haberet loco legatarij, licet secus esset si non fuisset institutus filius. sed alius extraneus, quod dicit diligenter notandum. Sed quid si substitutio compendiosa fiat in re certa, an trahatur ad vniuersam hæreditatem? vide per Bartol. in l. centurio. colu mna duodecima. versicu. quæro vlterius, quid si substitutio compendiosa. cum versiculo. sequenti. ff. de vulgari & pupillari. Bald. in l. præcibus. columna. final. versicul. item quæritur. C. de impuber. & aliis substitutio. Paulus de Castro in lege apud Iulianum. §. cum autem alias est. lege cogi. §. & generaliter. ff. ad Trebellia. Alexan. con filio nono. columna penultima. volumine primo. vbi distinguit, an fuit facta per verba directa vel ciuilia, vel per verba generalia, seu communia. vide ibi. Aduerte etiam quia vt dicit Bal. in lege. humanitatis. C. de impuber. & aliis. columna duodecima. versiculo quarto principaliter quæro. Ista partita rum. & dicta lex prima. §. si ex fundo. procedit, vbi institutio in re certa fit. per verba alias præcise directa, quæ verba ciuilia vocātur in l. verbis ciuilibus. & in l. eo hæredi. §. cum filiæ. ff. de vulga. & pupilla. vt si esset verbum (instituo) vel verbum (hæres esto.) Secus si institueretur per verbum cōmune, vel obliquum: quia tunc nunquam trahitur ad totum, vt in dicta lege. cogi. §. & generaliter. & ibi Ioannes de Imol. & Paulus de Castro. si tamen in iuuus esset vel substitutus in vna quota hæreditatis, pura sexta vel quar. tunc trahitur ad vniuersum. gloss. Bart. to. & docto. in dicta lege. cohæredi. §. fina. Angel. & Imol. in dicto. §. si ex fundo. Aduerte etiam, quia & si institutus esset in fundo alieno, procederet ista. l. & dicta. §. si ex fundo, quia videtur institutus in extimatione fundi alieni, quæ de hæreditate debetur testatoris. l. si alienus. ff. ad legem falcidam. & tenēt Bald. singulariter in dicta lege. humanitatis. columna duodecima, ad finem. An autem institutus vniuersaliter, qui restituit omne patrimonium hæreditarium, vigore transactionis, retenta re certa, habeatur loco legatarij? vide glo. in lege contro uersi. ff. de trā sactio. in glossa magna post medium. an autem capiens ex stipulatio, si stipulatio succedit loco titulitui vniuersalis habeatur loco legatarij? dic ep non. vide Bal. in l. si arrogator prima lectura. penultima. columna. ff. de adoptiō. & an huic, qui habetur loco legatarij, debeantur fructus a tempore moræ? vide Paulum de Castro. in lege si quis bonorum ff. de legatis primo. An autem institutus in parte bonorum aliis vniuersaliter institutis, habeatur loco legatarij, sicut si in re certa esset institutus? vide Bartolum in lege. si quis seruum. §. fin. versiculo. sed quæro alius. ff. de legatis secundo. not. etiam quod omnis ille qui nō habet ius accrescendi inter hæredes habetur loco legatarij. Bald. in dicta lege. si arrogator. tertia columna. ad finem. ff. de adoptio. Quid autem de eo cui relinquitur vsusfructus omnium bonorum, vel legantur omnes res, an censeatur hæres vel legatarius? vide Bartolum. in lege. multum interest. ff. de vsufruct. legato. an autem per secundum testamentum, in quo quis animo reuocandi primum instituit aliquem re certa, talis sic institutus habeatur loco legatarij, vt resid. m delinqueat apud hæredem, in primis tabulis nominatum vel loco hæredis, vt aduocet ad se totum? vide Paulum de Castro. in lege. si quis priore. ff. ad Trebellianum.

sa señalada por heredero a vn ome, e a dos ayuntadamente en otra cosa cierta si non mandasse los otros bienes, deuē los auer estos herederos partiendo los entresi en esta manera, la meytad de aql que fue establescido por heredero en la vna cosa: e la otra meytad a los dos que fueron establescidos en la otra, fueras ende, si el fazedor del testamento dixesse que heredassen todos egualmente. Pero cada vno destos deue auer adelantada, aquella cosa, en que fue establescido por heredero.

¶ *Ley XV. Como non empesce a aquel que fuesse establescido por heredero, tiempo nin dia cierto que sea puesto en el testamento.*

ATiēpo cierto non puede ninguno ome establescer a otro por su heredero, esto seria como si dixese quiero q̄ fulano sea mio heredero fasta tal dia o si dixesse sea fulano mio heredero desde tal tiempo en adelante. Ca maguer assi lo dixesse, aura el heredero luego la herencia en que fue establescido, e non aura porque esperar el tiempo, nin el dia que fue señalado en el testamento, fueras ende si el que lo fiziesse fuesse cauallero, que biuiesse en seruicio de Dios, e del rey, o de la tierra. Ca estonce deue valer el establescimiento: assi como lo ouiesse ordenado: esperando el heredero el dia, o el tiempo quel caualiero ouiesse puesto en esta razon. Pero en dia non cierto bien podria ser alguno establescido por heredero. E esto seria, como si dixesse el testador, establezco que sea mio heredero fulano el dia quel mismo muriere. E tal establescimiento como este vale quier lo faga cadie. ff.

Pero las mandas del testamento, deue las cumplir, assi como las fallare y escritas: E si por ventura el testador fiziesse despues otro heredero estonce aquel que diximos de suso que era establescido en la cosa señalada, deue auer essa tan solamente: e todos los otros bienes deuen fincar al otro que fue despues establescido. Otrosi dezimos, que si dos omes fuessen establescidos por herederos en vn testamento: el vno en vna cosa e el otro en otra señalada, si el fazedor del testamento nō departiesse, nin mā dasse dar a otro los bienes que ouiessē, estos amos los deuen auer todos egualmente, e cada vno dellos deue auer ante aquella cosa, en que fue establescido por heredero, pero amos de so vno, son tenudos de responder a las debdas del fazedor del testamēto. E si por auentura el testador establesciesse en vna cosa

a. lim. 2. q.

3. q.

a ¶ *Pero las mandas.* Vide Bart. in l. si nemo. in fine. ff. de testa. tutel. 4

b ¶ *Despues.* In eodem testamento intelligē: alias secus vt dixi. vide l. si quis priore. ff. ad Trebellia. 5

c ¶ *Otro heredero.* In tota hæreditate vel in quota hæreditatis. vt in dicta lege. quotiens. & ibi Bal. & Paul. de Cast. & probatur etiam in. §. hæreditas instit. de hæredibus instituendis. 6

¶ *Egualmente.* Adde l. ex facto. la secunda. ff. eodem. & legem. si alterius. eodem. titul. 7

¶ *Ales das.* Adde legem. Titius. ff. eodem. & quid si vnus instituerentur in tertia parte certæ rei: & alius in duabus partibus eiusdem rei vide. l. quotiens. §. si duo. ff. eodem. 8

¶ *Dixesse.* Ex Azone sumptum est. C. eodem. in summa. columna tertia, qui allegat dictam legem. Titius. & legem. interdum. ff. eodem. 9

¶ *Adelantada.* Adde dictam legem. ex facto. la grande. ff. eodem. 10

¶ *Lex.* XV.

»Hæreditas ad diem vel ex die certa dari non potest imo non expectata die institutus statim est heres. nisi testator sit miles & in militia testetur tunc enim expectatur dies, in incertam autem diem potest quis instituī: vt sn die mortis: quia & si certum est quem mori; est tamen incertum quando. hoc dicit.

¶ *Esta tal dia.* Certam vel incertam intellige, quia licet possit dari a tempore incerto, non autem ad tempus incertum, vel diem incertam: quia postquam quis est hæres non potest ex dispositione testatoris, directo de finere esse heres. l. ei qui soluendo. ff. eod. licet per fideicommissum possit definere esse hæres effectu. l. ex facto. ff. ad Trebellia. vnde si quis instituit vxorem, vel aliū donec vixerit, institutus remouebitur temporis adiectio. & durabit hæres etiam post mortem. & sic remanebit hæreditas penes hæredem instituti. & ita tenet Bald. in l. hæreditas ex die. ff. 1. q. eod. quid tamen, si alius postea instituatur, vt puta, si vxor instituitur donec vixerit, & post mortem instituitur alius? fuerunt in hoc opiniones de quibus per Ioann. de Imol. in d. l. hæreditas. colum. sexta. vbi ipse inclinat in opinionem Martini Sylla. quod vxor erit hæres perpetuo, de tracto tempore apposito in institutione eius, & vide bitur rogata de restituendo hæreditatem alij post mortem instituto. quod Imol. dicit esse menti tenendum, propter similes institutiones, quæ sæpe de facto fiunt per testatores, & attenta ista opiniones Marti. Sylla. quam sequitur Imol. idem videretur dicendū, & si institutio fieret ad diem certam, veluti si testator institueret titum vsque ad Pascha & sempronium post pascha, vt sic intelligatur, quod titius sit grauatus de restituendo sempronio post pascha per fideicommissum, quod tenuit Baldus in lege extraneum. C. eo. Vt voluntas scilicet defuncti seruetur quę prę cæteris seruanda est. l. tertia. C. de libe. præteri. & idem tenet Baldus in l. miles ita in principio. ff. de testamen. milita. Baldus, Angel, & Imol. in l. filius a patre. in principio. ff. de liberis & posthumis. Paul de Castro in l. certi. C. de test. tam. milit. & istud etiam voluit Ioannes de Imola in dicta leg. hæreditas. columna quinta in principio. Bart. tamen in dicta. l. hæreditas tenet, quod imo omne tempus subducatur de medio in persona versusque; & quod sit perinde acsi quilibet esset pure institutus per dictam. l. hæreditas. cui consonat ista. l. part tarum & opinionem Bartoli tenet Salicetus in d. l. extraneum & etiam Alexand. dicens quod fundamentum Bald. & Saliquacium, non videtur procedere: quia talis dispositio testatoris facta per verba directa in testamento, non potest trahi ad fideicommissum, etiam vt deseruiatur voluntati testantis, vt latius ipse comprobat: vide ibi per eum, qui tamen subdit se fateri. quod opinio Bald. est æquior, mihi magis placet opinio Bald. & sequacium, quæ est magis communis. & ad motiua Alexan. potest responderi, quod licet reperiatur iure cautum, quod in persona vnius tantum instituti non possit hæreditas dari ex die certa, vel ad diem certam vel incertam: non tamen hoc reperitur cautum, quando essent plures instituti, scilicet vnus vsque ad pascha & alius post pascha, scilicet vt post pascha institutus censeatur pure institutus, sicut & primus: licet enim hoc reperitur cautum in persona primi: non tamen in persona secundi, vt perpendit Decius consilio ducentesimo septagesimo octauo columna prima. Cum igitur sempronius post pascha institutus, cum sit paganus, non possit esse hæres directo: quia institutio de eo facta non potest valere iure directo: quia videtur fieri post aditam hæreditatem: & postquam titius fuit hæres, quod non potest esse in pagano, vt in. §. fina. instit. de pupil. substitutio. & in. l. ei qui soluendo. ff. de hæredibus instituen. ex quo eius institutio ab initio non habet valere iure directo, videtur quod valeat & trahatur ad fideicommissum iuxta notata in l. verbis ciuilibus. ff. de vulga. & pupilla. & in l. præcibus. C. de impuber. & aliis substitutio. & ista responsio ad fundamēta Alexand. est ex verbis Imol. in dicta lege hæreditas. colu mna quinta. Sed quid si testator instituit quem vsque ad pascha, vel donec vixerit, & nullo alio instituto prohibuit expresse quod sic institutus amplius non esset hæres ad diem seu tempus? Bartol. in dicta lege hæreditas. ad fin. tenet vitiari talem institutionem, & nullam esse ratione perplexitatis, sicut & dixit in instituto in re certa, & prohibita amplius habere in l. quotiens. §. si duo ff. eod. de quo dixi in. l. proxima. in gloss. super verbo todos los bienes. Bald. vero & Salycet. in dicta lege extraneum. tenent contra Bartolum, imo quod institutio valeat, & prohibitio vitietur: ego vero sentio idem in ista quæstione, sicut & dixi in dicta gloss. in quæstione illa de instituto in re certa per easdem rationes: quia & Vulcit Alexander in dicta lege. extraneum decisio huius quæstionis pendet ab illa. Quid etiam si in pœnam hæredis scripti testator post tempus alium instituit, veluti si instituit fratrem hæredem, & reliquit vxori vsumfructum suorum bonorum, & adiecit & prohibuit, ne frater molestaret vxorem in ipso vsufructu, & quid si alias priuabat eum hæreditate, & instituebat vxorem vel alium? videtur enim quod hoc possit fieri per legem primam. C. de his quæ pœnæ nomi. de qua quæstione vide per Bartolum in lege pater familias. ff. de hæredibus instituendis. & ibi per Ioannem de Imola notabiliter quem vide: quia est quæstio contingibilis: vbi etiam vide quod si testator in tali casu nullum instituit, cui applicabitur hæreditas: & ibi ad finem vide per Ioannem de Imola, an hæres institutus, qui propter talem molestationem, restituit hæreditatem, possit detrahere quartam trebellianicam? qui vult licet sub dubio forte quod possit detrahere istam quartam argument. legis primæ. §. item si ita. ff. ad legem falcid.

a-q-

¶ *Desde el tiempo.* Certo intelligē: nam ex die incerta bene potest dari hæreditas, sicut potest dari sub conditione, quia dies incertus pro conditione habetur. l. dies incertus. ff. de conditio. & demonstratio. tunc enim cum conditio trahatur retro, ipsa euēniente, vt in l. quod dicitur. ff. de testament. milita. censetur semper testatorem decessisse testatum, vel si conditio deficiat intestatum. & sic non resultat inconueniens, ne quis dicatur pro parte testatus & pro parte intestatus: quod non est in die certa: quia illa non trahitur retro. l. miles ita §. & quod diximus iuncta. l. sequenti. ff. de testamen. milit. & ista est vna ratio differentiæ, aliam posuit Iacobus de Areti. in dicta lege hæreditas. vide ibi Bartolum, & Ioannem de Imola. b 2

¶ *Caualiero.* Miles nanque potest pro parte temporis decedere intestatus, & pro parte testatus. l. miles ita. §. quod ita diximus. ff. de testamen. milita. idem posset fieri per statutum Bar. in l. fin. ff. ad Tertul. c 3

¶ *Que viniesse.* Vide quæ dixi in l quadragesimanona titulo quinto partita quinta. d 4

¶ *En dia no cierto.* Si est incertus, an & quando de plano procedit. l. dies incertus. ff. de condition. & demonstration. & dixi supra, & idem de certo an: sed in certo quando, vt dies mortis alicuius tertij. lege extraneum. C. eodem secundum vnum intellectum. e 5

¶ *El dia que el mismo muriere.* Ex præcedentibus patet quod intelligatur quando scilicet ipse hæres institutus moritur, qui fuit vnus intellectus, qui datur ad legem extraneum. C. eodem. vbi glossa & doctores communiter hoc intelligunt, quod isto casu valet institutio perinde acsi pure esset institutus sublato vitio temporis: quia certum est, quod ipse institutus moretur: & sic ex die certa videtur institutus & quia certum est illam conditionem euenturam viuo hærede, eo quod viuens moritur. lege qui duos. §. primo. ff. de manumiss. testament. & secundum hoc in effectu nulla est diuersitas inter istum casum & præcedentem supra eadem lege positum quando quis instituitur ad diem certam. & dicit scilicet in dicta lege extraneum. quod talis institutio sit trufatoria & vitiosa: qui dum hæres vult adire, non potest: quia conditio nondum venit, neque etiam post eius mortem adire potest impossibilitate facti obstante: neque etiam poterit adire eius hæres: quia hæreditas non adita non transmittitur. lege vnica. §. fin autem. C. de caducis tollendis, lege prima. C. de his qui ante apert. tabulas. & sic obstat impossibilitas iuris vt f 6

Universidad de Deusto
Biblioteca

tamen hic vides in ista.l.aperte disponitur valere talem institutionem,& aduersari his quæ dicta sunt in princip. l. dum dicit pero enotem, aduersatur tam in iure quam in facto.l.2.ff. si quis in ius vocanō ierit.Bartolus post.gl.in l.qui vsum ructum.ff.de verbo.oblig.

uallero,quier lo faga otri, porque maguer es cierta cosa que deue morir. Pero non es cierto el dia en que acaesce al ome la muerte.

¶ *Ley. XVI. En quantas partes puede partir el fazedor del testamento su heredad entre los herederos.*

PArtir puede el fazedor del testamento su heredad, en tātas partes quātas quisiere.Pero comunalmēte touierolos sabios antiguos, que deue ser departida en cuenta de doze onças [a], que cada vna dellas ha su nome departido en latin. La primera della es llamada sexcuns : que quiere tāto dezir como onça e media. E la segunda llaman sextans: que es tanto como dos onças .E la tercera quadrans, en que ha tres onças.E a la quarta triens : q̄ es por quatro onças. E a la quinta dizen,quincuns , que es tanto como cinco onças. E a la sesta semis: que es seys onças. E a la septima septuns : en que ha siete onças. E a la octaua llaman bes: que es tanto como ocho onças. E a la nouena dodrans, en que ha nueue onças. E a la decima dextans : que es tanto como diez onças. E la onzena deunx , que es por onze onças. E la doze llaman, as en que se comprenden todas doze. Otros dos nomes y ha,en que se encierran todas estas doze partes sobredichas , assi como lo faze en la postrimera dellas aque dizen as:e llaman a la vna dellas pondus,e la otra libra.

¶ *Ley. XVII. Como deue ser partida la heredad entre los herederos quando son muchos.*

ERes o quatro omes estableciendo el testador por sus herederos ayuntadamete , non diziendo quanta parte de la herencia da a cada vno: dezimos,que seran herederos todos egualmente. [b] Mas si su entencion del testador fuesse a tal,que qui siesse dar mas a los vnos que a los otros estonce deue señalar en quanta parte establesce a cada vno dellos. E si lo fiziere assi , cada vno dellos se deue tener por pagado,con aquella parte que señalo,e non deue mas demandar nin auer. E si acaesciesse que establesciesse a omes ciertos por herederos en partes ciertas a cada vno , e de mas dellas dixesse que establecie a otro heredero, non le señalando cierta parte : estonce cada vno de llos heredara aquella parte,que le señalo. E el otro,quier sea vno o mas, a quiē non señalo parte heredara todo lo que fincare [c] de mas de la heredad , e de las mandas , e de las debdas. Otrosi dezimos [d], que si algun ome establescisse en su testamēto a quatro omes por herederos , en esta manera mādādo a vno la meytad de la heredad : e al otro la otra meytad: e a los otros dos nō les señalasse parte ninguā. En tal caso como este, aq̄llos a quie establescio por herederos en partes ciertas, heredarā la meytad, e nō mas, e partir la han entresi egualmēte. E los otros dos a quien non señala parte, heredaran la otra meytad de todos los bienes del testador, e partir la han entre si egualmēte, quier sea escritos, assi por herederos en el comieço , o en medio, o en la fin del testamēto, E aun dezimos, [e] q̄ si el testador partiesse su heredad en quatro partes , de manera q̄ estableciesse en las tres partes herederos egualmēte, nō dādo al vno mayor parte q̄ a los otros, si nō fiziesse mencio dela quarta parte q̄ remaneciesse, deue la partir entre si essos mesmos, a quien establecio por herederos ē las tres partes tomando cada vno dellos tanto el vno como el otro. Mas si estableciesse por heredero alguno dellos en mayor parte que a los otros, estos, estonce deuen partir la quarta parte sobredicha, segun la quantia en que fue cada vno establecido por heredero.

¶ *Ley. XVIII. Como el testador que parte sus bienes en cuenta de mas de doze onça. quanta parte deue auer cada vno de los herederos.*

EN doze onças deue ser partida, e cōtada la herēcia del testador, assi como de suso diximos. Pero si alguno fiziesse mas partes della, como si estableciesse quatro herederos , a cada vno dellos en quatro onças: estōce dezimos, q̄ deue aduzir [b] la herēcia a cuē to d̄ doze onças, descōtādo a cada vno dllos vna onça, assi q̄ ayá todos quatro a tres onças. Ca biē assi como diximos en la ley ante dsta, q̄ quādo el testador estableciesse tres herederos en las tres partes de su heredad, si nō faze mēcio dela quarta, q̄ la deue estos mismos herederos partir entre si egualmēte, tenemos otrosi por biē , q̄ quādo acaeciere q̄ la departe en mas, q̄ mengue a cada vno delos herederos, aq̄llo q̄ fue d̄ mas mandado assi como sobredicho es.

¶ *Ley. XIX. Como puede ser partida la heredad del testador en mayor cuento de doze onças.*

POndus en latin tāto quier dezir en romāce, como doze onças en q̄ deue ser departida la heredad del testador. E otrosi llaman a otra palabra en latin dipōdium, que quier tanto dezir como veynte e quatro onças. E a otra dizen tripodiū, q̄ es por treynta e seys onças. E en tātas onças como se entiēdē por estas palabras sobredichas, o en mas, o en menos pue de el testador dpartir su heredad si quisiere. E porende dezimos, que quando es manifiesta la volūtad [c] del testador, q̄ su entencio era de partir su heredad en mas partes de doze onças, como si estableciesse a vno por heredero en doze onças, e a otro en seys [d], e nō fiziesse mencion de las seys onças q̄ fincauan para cumplir la cuenta del dipondio, q̄ estonce deue auer aquel a quien es establecido por heredero en las doze [e] onças, las dos partes de toda la heredad, e el otro a quié establecio en las seys, deue auer la tercera parte . E esso mismo seria si primeramente estableciesse por heredero en el testamēto al vno en las seys onças, e despues al otro en las doze. E si acaeciesse q̄ el testador estableciesse tres herederos, diziēdo al primero, e a l segundo [f], e al tercero, q̄ a cada vno dellos establecia por heredero en toda su heredad, en tal caso como este, deue partir todos tres toda la heredad entre si egualmēte [g]. Otrosi dezimos, que dexando el fazedor del testamento vn heredero, diziendo que aquel ouiesse todos sus bienes, si despues desto dixesse q̄ establecia por heredero alguno otro en la parte q̄ fincaua [h], estonce dezimos, q̄ deue auer el primero toda la heredad, e el postrimero nō aura en de ninguna cosa. Pero si este atal q̄ fuesse establecido por heredero en todo fuesse tal ome q̄ segū derecho non pudiesse heredar [i] a otro, si el testador esta mam vocem in eligendo episcopū, non tamen erit per hoc sua vox potetior aliis vocibus canonicorum, & idem dicit Angel. in antiquis ciuitatis, quorum prima vox est vexilliferi iuitiæ, vid. hodie quod in hoc disponitur per.ll.huius regni.

h ¶ *Quæ fincaua.* Adde l.item quod Sabinus.in versi. alter.ff.eo.not. er. 6 go quod appellatione residui vel reliqui nihil continetur, si nihil supereſt & facit secundū Ioā.de Imol.ad notab.in l.suus quoque. ff. eo. quod quando instituitur filius in re quæ non est in rerum natura, vel in re sacra, vel religiosa, vel in re propria, quod institutio sit nulla, & filius tanquam præteritus possit dicere testamētum nullum, q̄ est notabile secundum Bald. & Angelum d. l.sunt quoque.

i ¶ *Heredad.* Bene 7 tamen potest instituī incapax in tempus, quo caperet: post fit.l.in tempus. ff.eo.l. sicut. & ibi gl. ff.quib. mod.vsusfru. amitta. vnde dicit Bal.in l. si quis instituatur.ff.eo.quod si instituatur spurius , cum legitimabitur id est cum capax erit, quod tenet institutio q̄ dicta l. in tēpus. & quod vide tur quod interim alteri quā legitimatur potest bonorum possessione agnoscere tāquā institutus sub condicione & poterit bona administrare tanquam curator si tamen nō legitimetur , tenetur reddere rationem de ge stis illis ad qs

hæreditas pertinet secundum Baldum & Ange. ibidem, & licet ibi Ioan. de Imol dicat istud menti tenendum. Idem tamen in d. l. in tempus. col. 1.) dicit quod hoc forte non procedit, quia esset facere fraudem legi quæ vult quod spurius non possit se immiscere paternis bonis. l. 1. & 3. C. de natura. libe. & sub tali colore non videtur posse se immiscere neque vt curator: per id quod habetur in simili. in capit. auaritiæ. de elect. lib. 8. imo & plus voluit Bal. in l. eam quam. col. 11. C. de fide commiss. versi. ex hoc infertur, quod si pater legat

a ¶ *De doze onças.* Aduertet tamen, quod quædam sunt nomina numeralia , vt dimidia partes vel tres partes, &c. & tunc id dubio intelligitur duæ vel tres partes de duodecim, vt hic & in l. interdū. §. 1. ff. de hæredibus instituendis & l. cum quæstio. C. de lega. §. hæreditas. in-

b ¶ *Egualmente.* Adde l. quotiens. §. heredes. ff. eodem. & instit. eodem. § sed si plures. & sic indeterminata dispositio relata ad plura extrema, simpliciter ipsa & æqualiter respicit.

c ¶ *Todo lo que fincare.* Adde l. item quod Sabinus, in princip. ff. eodem. & inst. eo. §. sed si plures.

d ¶ *Dezimos.* Adde. §. sed si plures. inst. eo.

42 ¶ *E aun dezimos.* Adde. l. interdum. §. primo. ff. eodem. & institu. cod. videamus.

¶ *Lex. XVIII.*

» Si quatuor sunt hæredes instituti quilibet in quatuor vncias habeat quili vt tres, ne vltra duodecim vncias hæreditas diuidatur. h. d. Concord. l. item quod Sabinus. cum. l. sequen. ff. eod. tit. & l. Iulianus. ff. eod. tit.

1 b ¶ *Aduzir.* Ad. l. interdum. §. 1. ff. eod.

¶ *Lex. XIX.*

» Si testator primū in duodecim vncias instituit secundum in vj. vncias, vel econtra: vnus habebit duas partes, alius tertiā hæreditatis, & si primum in tota hæreditate, secūdum in tota secundum æqualiter, sed si vnum in tota alium in partē quā primus habere nequiuit instituat & primus non est capax tunc secundus habebit totam hæreditatem. h. d.

1 c ¶ *La voluntad.* Hoc ideo dicit propter cōtrariū, quod posset formari de l. cum quæstio. C. de leg. nam in dubio cum vni reliquit totum : alia pars videtur adiuncta primo qd dat secundo instituto, vt in d. l. cum quæstio. vid. distinctio. Azo. C. eod. in summa : collige. & per Bart. & Imol. in l. interdum. §. denique. ff. eod.

1 d ¶ *En seys.* Intelligeita quod cōstet ex cōiecturis, quod intellexit de alijs vncijs, & sic videatur qd voluit excedere asse, vt supra dixi. vide per Bar. in d. §. denique.

3 e ¶ *Las doze.* Hic enim constat quod voluit excedere assem: quia totum non potest adimi a parte.

4 f ¶ *Segundo.* Adde l. si quis heredes. ff. eodem. vbi hoc ponitur in tertio ribus terminis.

5 g ¶ *Segundamente.* Et sic primo nominatus non habet plus iuris, quam secundo vel tertio loco nominatus, quod inducit Bal. & Ang. in d. l. si quis hæredes, ad quæstionem, vt si primus canonicorum habet pri-

mam vocem in eligendo episcopū, non tamen erit per hoc sua vox potetior aliis vocibus canonicorum, & idem dicit Angel. in antiquis ciuitatis, quorum prima vox est vexilliferi iuitiæ, vid. hodie quod in hoc disponitur per. ll. huius regni.

h ¶ *Que fincaua.* Adde l. item quod Sabinus. in versi. alter. ff. eo. not. er. 6 go quod appellatione residui vel reliqui nihil continetur, si nihil supereſt & facit secundū Ioā. de Imol. ad notab. in l. suus quoque. ff. eo. quod quando instituitur filius in re quæ non est in rerum natura, vel in re sacra, vel religiosa, vel in re propria, quod institutio sit nulla, & filius tanquam præteritus possit dicere testamētum nullum, q̄ est notabile secundum Bald. & Angelum d. l. sunt quoque.

i ¶ *Heredad.* Bene 7 tamen potest instituī incapax in tempus, quo caperet: post fit. l. in tempus. ff. eo. l. sicut. & ibi gl. ff. quib. mod. vsusfru. amitta. vnde dicit Bal. in l. si quis instituatur. ff. eo. quod si instituatur spurius , cum legitimabitur id est cum capax erit, quod tenet institutio q̄ dicta l. in tēpus. & quod vide tur quod interim alteri quā legitimatur potest bonorum possessione agnoscere tāquā institutus sub condicione & poterit bona administrare tanquam curator si tamen nō legitimetur , tenetur reddere rationem de ge stis illis ad qs

hæreditas pertinet secundum Baldum & Ange. ibidem, & licet ibi Ioan. de Imol dicat istud menti tenendum. Idem tamen in d. l. in tempus. col. 1.) dicit quod hoc forte non procedit, quia esset facere fraudem legi quæ vult quod spurius non possit se immiscere paternis bonis. l. 1. & 3. C. de natura. libe. & sub tali colore non videtur posse se immiscere neque vt curator: per id quod habetur in simili. in capit. auaritiæ. de elect. lib. 8. imo & plus voluit Bal. in l. eam quam. col. 11. C. de fide commiss. versi. ex hoc infertur, quod si pater legat

Universidad de Deusto
Biblioteca

spurio cum capere potuerit, non valet legatum ex quo prohibetur testator vitio suo & non alieno testari circa spurium. allegat in argumentum. l. si minor. ff. de fer. exportā. sicut neque potest secundum eum donare vir vxori irreuocabiliter etiam dicendo cum vidua erit neque damnato in metallum dicendo cum capere poterit, quia licentia testandi debet inesse testatori tempore testamenti. l. 1. §. sed si filio. ff. de legat. 1. & quia secundum eum cum nihil possit relinqui spurio, ergo neque spes quæ aliquid est ei relinqui, poterit &istud dictum Bald. dicit pulchrum, & singulare Paul. de Ca. in l. 1. col. fi. ff. de regu. cato. qui etiam dicit non obstare. d. l. in rēpus, quia vt ipse ait loquitur illa. l. quando defectus prouenit aliunde, & non a testatore. sed quidquid sit de iure ista opinio, quod spurius possit instituī a patre cum legitimabitur est communis, & eam tenent communiter Doct. in l. Gallus. §. in sti. ff. de libe. & posth. vbi vide Alex. defendētē hanc opinionē, & respondentem ad fundamenta Bal. & ibi etiam impugnat dictum Imol. in d. l. in tempus dicens, non multum stringere vbi etiā respondet ad d. c. auaritiæ. mihi tamen multum probabilis videtur opinio Imol. & obuians fraudibus, pro qua etiam facit, quia vt notat glos. in parte, coguntur in l. eam quam. C. de fideicommiss. & in l. cogi. §. hi qui solidū. ff. ad Trebel. filius spurius cum sit incapax. in totum non potest instituī etiam si grauetur per fideicommissum, vt restituat hæreditatem alij, etiam si fideicommissarius esset persona quæ verisimiliter acceptaret, vt & dicit Alex in d. §. instituens. col. 2. Nota etiā quod si filius esset incestuosus non potest instituī etiam cum capere poterit, ipse neque eius filius licet legitimus, secundum Bal. per text. ibi in l. si quis incesti. C. de incest. nupt. & in hoc etiam videtur inclinare Alex. in d. §. instituens. adde Bald. in c. in præsentia. de proba. & p̄ oppositum dicit illa l. quando est incestuosus, & natus ex matrimonio incestuoso, vnde idem esset si nasceretur ex quolibet matrimonio a iure interdicto, vt dicit glo. in d. l. si quis incesti. & adde ad prædicta Corsetum in singularibus in verbo hæres, non poterit ergo instituī maiorita incestuosum filium vel eius filium etiam sub conditione si legitimabitur per supradicta. Dubitari etiam potest circa materiam. d. l. in tempus. an mulier constante matrimonio possit alienare rem dotalem conferendo alienationem in tempus soluti matrimonij, & Ioan. de Imol. vult quod in repetitio. c. cum contingat. col. 14. de iure. contrarium tamen vult Bal. nouel. in tract. de dote. charta. 28. col. 4. ad fi. mihi plus placet opinio Imol. cum lex ab ipso initio refistat consilio mulieris alienātis. argu. l. si minor. ff. de seru. exportan. & vt dos sibi conseruetur in casu soluti matrimonij, vt ierum nubere possit, licet in casu in quo alienatio fieret in tempus soluti matrimonij per mortem ipsius vxoris forte posset procedere opinio Bal. nouell. ex quo cessat ista ratio, quod tamen saltem intelligerem si alienatio esset vtilis mulieri per rex. in l. ita cōstante. ff. de iur. dot. limita etiam quod habetur, in d. l. in tempus. per l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de verbo. obliga. & ibi Iaso. col. 4. vide etiam in materia quod not. Bar. in l. 1. §. nuntiatio. ff. de nou. oper. nunti. col. 5. & Bald. in l. 1. C. de contrahen. emp. & in l. 1. C. de nundin.

8a ¶ *El segundo.* Adde. l. 2. C. eo. & Azo. C. eo. in summa. col. pen. in fine.

¶ Ley. XX.

Testatore Chriſti pauperes instituēte aut bona sua eis relinquente debēt ea habere positi in hospitali illius ciuitatis vel villæ quā testator nominauit & intelligitur de his pauperibus qui exire nequeunt

bleciesse despues a otro, diziendo assi, quel fazia su heredero en aquella parte: quel primero non podria auer: estō ce heredara el segundo[a], toda la heredad, e el primero non aura ende nada, quādo tal fuesse como sobre dicho es.

¶ *Ley. XX. Quando el testador dexa por sus herederos todos los pobres de alguna cibdad, entre quales dellos deue ser partida la heredad.*

DIziendo el testador, establezco por mis herederos alos pobres de tal cibdad, o de tal villa, o mando por mi anima, que sean dados todos mis bienes a pobres: porque dubdarian algunos en quales pobres deuen ser departidos los bienes, del que fiziesse su testamento en esta manera: queremos lo departir e mostrar. E dezimos, q̄ los deuen auer[b], e dar[c], a aquellos q̄ fuessen fallados en aquellos hospitales[d], de aq̄lla cibdad, o villa q̄ el testador mando: e señalada mēte a aquellos, q̄ por algunas enfermedades en q̄ yazen non puedē salir,[e] de los hospitales, a pedir de que biua: assi como cōtrechos, o los coxos, o los ciegos, o los niños desamparados[f] que crian en ellos, o los muy viejos[g], o los q̄ ouiessen otras enfermedades a tales porq̄ non podiessen andar nin salir de los hospitales: porq̄ estos lo han mas menester q̄ los otros q̄ pueden andar a pedir onde biuan. E si por auentura el testador non señalasse los pobres de qual cibdad, o de qual villa son, deuen ser departidos entre los pobres de aq̄l lugar[h], do fiziesse el testamento.

[a] Triplex est hæres, aut suus, aut necessarius, aut extraneus. suus dicitur descendens quia in vita parentis est quasi dominus hæreditatis, nā de bonis eius gubernatur, nec potest sine causa exheredari. necessarius est seruus testatoris in toto vel in parte institutus, quia necessario tenetur hæreditatem agnoscere, & tam de suo quam de hæreditate, si non sufficit teneatur creditoribus & legatarijs satisfacere & per hoc conſequitur libertatem. extraneus alios præter supra dictos. hoc dicit.

[b] ¶ *Dar.* Non aperit per quem dabuntur. intelligo ergo per cōmissarios testamenti executores, vel si isti non sunt per episcopum illius ciuitatis vel loci, vt in d. §. si quis autem pro redemptione. & ex hoc videtur commissarius data a testatore potestas alienandi. vt tradit Salice. in d. l. si quis ad declinandam. versi. item vides hic. col. 2.

[c] ¶ *Los deuen auer.* De omnibus bonis dicit, tam mobilibus quā immobilibus quæ omnia debent vendi, & pauperibus erogari pretiū eorum, non ergo procedit hodie quod habetur in l. si quis ad declinandam. C. de episcop. & cleric. vbi dicitur q̄ immobilia nō debent vendi, sed dari hospitali illius loci, vt ex redditibus pauperes sustententur, sic etiā teniet Bart. Bal. & Paul. de Castro. ibi per text. in authen. de ecclesiastic. tit. §. si quis. autem pro redēptione.

[d] ¶ *En aquellos hospitales.* Non ergo bona, seu bonorum pretium dabitur hospitali pauperiori illius loci, vt dicebat. d. l. si quis ad declinandā, neque similiter erit in arbitrio episcopi, vel executorum testamenti distribuere illud inter pauperes, quos ipsi vellent, prout & dicebat Bar. ibi imo distribui & erogari debent inter pauperes hospitalium illius loci vbi testator fuisit, & signanter inter debiles & claudos, vt statim subdit, & in hoc voluit ista l. disponere secundum, quod disponitur, in d. l. si quis ad declinandam. in versi. vbi autem, & in versicu. quis enim pauperior, dico circa modum distributionis.

[e] ¶ *Que non pueden salir.* Istis fœcundior pietas debetur, vt & fecit dominus infirmo qui triginta & octo annis fuerat in grabato ante probaticam piscinam, quem sanauit dominus cognoscens quia iam multū tempus habuerat quod exire non poterat ad motum aquę, vt legitur Ioannis cap. 5. & ex verbis huius. l. colligi potest, quod erogari possit etiam inter incarceratos, etiam pro maleficio, vt & voluit glo. in c. sacrorum. 12. q. 2 & tenet Bal. in l. illud. col. 1. C. de sacrosanct. eccles. & in l. sed ideo. ff. solu. matri. licet contrarium voluerit Bald. in authen. contra rogatus. C. ad Trebellia. dicens. Carceratos pro maleficio non esse dignos misericordia, quia dignum est, vt male meriti egestate laborent. l. bona fides. ff. de posit.

[f] ¶ *Los niños desamparados.* Adde Bar. & docto. in l. quidam cum filium. ff. de verbo. obliga.

[g] ¶ *Muy viejos.* Decrepiti ergo inter infirmos numerantur, vt hic, nā vt dicit Terentius, ipsa senectus morbus est. adde Abba. in c. magnæ. de voto. 5. nota. vbi infert ad statutum disponens de infirmitatis casu, an procedat in senectute. & adde l. 35. titulo. 16. par. 3.

[h] ¶ *De aquel lugar.* Si tale locus est vbi testator habebat domicilium intellige, vt in lege. si quis ad declinandam. C. de episcop. & cleri. & in authen. de eccles. stat. titul. §. si quis in nomine, collatione nona. & vide. l. quæ conditio. §. fina. ff. de conditio. & demonstratio. gloss. in capitu. si pater. de testamentis, in sexto. in verbo, pauperes. & Speculator titulo. de instrumento editio. §. nunc vero aliqua. columna trigesima prima. versicul. Sed quid si testator. & ibi Ioannes Andreas in additione incipienti. constat quod tenet. instituto pauperum, & per Ioannem de Platea in lege secunda. C. de annon. ciuilib. libro vndecimo. quod dicit limitandum, nisi ex coniecturis aliud appareat: vt si iussit testator distributionem fieri in die sepulturæ, & ipse decedat extra locum domicilij in loco, vbi non potest ita asportari in locum habitationis. Quid autem si testator nominationem pauperum commisit suo commissario, an ipse teneatur eligere pauperes domicilij testatoris. vide per Ioannem Andream in dicto capit.

si pater. i. nouella. in glo. licet certa. col. 5. qui disputat quæstionem ad partes & concludit quod possit eligere vnde velit in tali casu. & dicit se ita consuluisse per l. cum quidam. primo respon. ff. de legat. 2. & ibi etiam quærit an religiosi pauperes sint alijs pauperibus præferendi, & inclinat quod hoc procederet arbitrio episcopi, vt ibi per eum, & quid si testator iubet aliquid dari ecclesiæ & in loco sunt plures ecclesiæ de qua intelligatur. vide Spec. vbi supra. colum. 30. versic. quid si quis legauerit. & ibi Io. And. in addi. & Iod. Plat. in l. 1. C. de municip. & origin. in libro 10. Bar. & doct. in d. l. quæ conditio. §. si. Iaso. in l. qui. §. sola. ff. de verbo. obli. & si leget monasterio & non constet de quo. Potius debebitur monasterio montaliū quā virorum. vide Bald. in l. cum multo. co. 2. C. de donat. ant. nup. & in l. in multis. ff. de stat. hom. & adde ad prædicta Ioan. Fab. & Angel. in. §. sed ius quidem ciuile. insti. de iure naturali. vel ciui.

¶ Lex. XXI.

Triplex est hæres, aut suus, aut necessarius, aut extraneus. suus dicitur descendens quia in vita parentis est quasi dominus hæreditatis, nā de bonis eius gubernatur, nec potest sine causa exheredari. necessarius est seruus testatoris in toto vel in parte institutus, quia necessario tenetur hæreditatem agnoscere, & tam de suo quam de hæreditate, si non sufficit teneatur creditoribus & legatarijs satisfacere & per hoc conſequitur libertatem. extraneus alios præter supra dictos. hoc dicit.

[a] ¶ *Nieto.* Ex filio in ellige, vt in. §. sin autem. instituta de hæred. quali. & differen. & intellige etiam, quando nepos succedit auo ex voluntate defuncti, nam si succedat contra vel præter eius voluntatem, & pater nepotis fuit exhæredatus a patre, eodemque auo tunc nepos nō dicitur suus, ex quo præcedit eum pater: neque potest dici quodam modo dominus bonorum auj, cum exhæredatio sumat effectū post mortem. l. filium. §. sed eum exhæredatio. ff. de bon. poſſ. cont. tabu. vnde auus non habet necesse instituere, vel exhæredare eum, vt dicit Bar. & doct. in l. qui in aliena. §. interdum. ff. de acqui. hæred.

[b] ¶ *En poder.* Clericus tamen vel monacus, licet non sit in potestate patris vel aui non desinit esse suus hæres patri. l. deo nobis. C. de episc. & cleri. l. ex causa. §. papinianus. ff. de mino. cum ibi nota. Bal. in l. penul. in fi. princ. C. de adop. & not. quod licet hodie sit sublata differentia pat. iæ potestatis, & emancipationis in successione ab intestato. vt in auth. de hæred. ab intest. venien. §. 1. versi. nullam. colla. 9. l. 6. minimus. C. de legit. hæred. tamen adhuc in alijs durant effectus suitatis, vt est in continuatione dominij & trāsmissione hæreditatis nō agnitæ, de primo in d. l. in suis. ff. de libe. & posth. & in. §. sui. instit. de hæred. quali. & dicit. cum simili. de. 2. in l. apud hostes. C. de suis & legi. hæred. si fratres. vbi doct. C. de iur. delibe. & per Bar. in l. liber homo. §. 1. ff. de stipul. seru. & in l. ventre. ff. de acqui. hæred. & durat etiam in casu l. 12. tit. 6. ea. par. & in casu l. fi. tit. 6. ead. par. vbi vi. que dixi. & vid. etiam alios casus per Alber. in d. authē. in successione. & durat etiam in his quæ non a patria potestate, sed a natura seu naturali causa dependent quo ad ius rumpendi testamētum, vt dicit Bal. quē. vid. in auth. in successione. C. de suis & legi. here. & in l. si nemo. ff. de testa. cuc. idem vbicunque existentia suitatis est filio proficua non enim est etiam hodie sublata per beneficium abstinendi Bar. in l. 1. C. si mino. ab hæred. se abstī. vbi per eum & per eundem. in l. si filius quæ patri. ff. de vulga. & pupil. & in l. filius qui se paterna. ff. de

¶ *Ley. XXI. Que departimiento ha entre los herederos del fazedor del testamēto.*

DIfferencia e departimiēto ha entre los herederos. Ca algunos ha dellos que son llamados suyos del testador. E otros ya que dizen necessarios. E ya otra manera dellos a que llamā estraños. E suyos son llamados aquellos que son fijos, o nietos[a], o visnietos del fazedor del testamēto, si fuerē en poder[b] del, a la sazō[c] q̄ los fizieren herederos. E llamarō los sabios antiguos a tales herederos como estos suyos, porque son como vna persona e vna cosa cō el testador. E aun demas dixeron q̄ son como señores[d] de la herencia, biuiendo con sus mayorales, porq̄ en su vida, han todo lo que les es menester de los bienes, tābien como los padres e los abuelos. E otrosi, porque a la su fin, non los pueden desheredar[e] sin cierta e derecha razon. E necessarios herederos son dichos los fieruos[f] a quien sus señores fazen herederos de lo suyo, en todo, o en parte, e son llamados assi, porq̄ son tenudos de otorgarse por herederos de su señor maguer non quieran. E por tal establecimiento como este, son luego libres[g] e han de pagar luego las debdas, e las mandas del fazedor del testamento, tā bien de los suyos proprios bienes dellos, que auiā ganado ante de la muerte del testador, como de los otros que ganassen despues[h], quando la herecia non cumpliesse a pagarlos. E estraños herederos son llamados todos aquellos, que non son de ninguna destas maneras sobredichas de herederos, a que dizen suyos necessarios.

[a] ¶ *Nieto.* Ex filio in ellige, vt in. §. sin autem. instituta de hæred. quali. & differen. & intellige etiam, quando nepos succedit auo ex voluntate defuncti, nam si succedat contra vel præter eius voluntatem, & pater nepotis fuit exhæredatus a patre, eodemque auo tunc nepos nō dicitur suus, ex quo præcedit eum pater: neque potest dici quodam modo dominus bonorum auj, cum exhæredatio sumat effectū post mortem. l. filium. §. sed eum exhæredatio. ff. de bon. poſſ. cont. tabu. vnde auus non habet necesse instituere, vel exhæredare eum, vt dicit Bar. & doct. in l. qui in aliena. §. interdum. ff. de acqui. hæred.

[b] ¶ *En poder.* Clericus tamen vel monacus, licet non sit in potestate patris vel aui non desinit esse suus hæres patri. l. deo nobis. C. de episc. & cleri. l. ex causa. §. papinianus. ff. de mino. cum ibi nota. Bal. in l. penul. in fi. princ. C. de adop. & not. quod licet hodie sit sublata differentia pat. iæ potestatis, & emancipationis in successione ab intestato. vt in auth. de hæred. ab intest. venien. §. 1. versi. nullam. colla. 9. l. 6. minimus. C. de legit. hæred. tamen adhuc in alijs durant effectus suitatis, vt est in continuatione dominij & trāsmissione hæreditatis nō agnitæ, de primo in d. l. in suis. ff. de libe. & posth. & in. §. sui. instit. de hæred. quali. & dicit. cum simili. de. 2. in l. apud hostes. C. de suis & legi. hæred. si fratres. vbi doct. C. de iur. delibe. & per Bar. in l. liber homo. §. 1. ff. de stipul. seru. & in l. ventre. ff. de acqui. hæred. & durat etiam in casu l. 12. tit. 6. ea. par. & in casu l. fi. tit. 6. ead. par. vbi vi. que dixi. & vid. etiam alios casus per Alber. in d. authē. in successione. & durat etiam in his quæ non a patria potestate, sed a natura seu naturali causa dependent quo ad ius rumpendi testamētum, vt dicit Bal. quē. vid. in auth. in successione. C. de suis & legi. here. & in l. si nemo. ff. de testa. cuc. idem vbicunque existentia suitatis est filio proficua non enim est etiam hodie sublata per beneficium abstinendi Bar. in l. 1. C. si mino. ab hæred. se abstī. vbi per eum & per eundem. in l. si filius quæ patri. ff. de vulga. & pupil. & in l. filius qui se paterna. ff. de acqui. hære. & in l. si nemo. ff. de testa. ture. & per Bal. l. qui se patris. col. 1. Q. vnde libe. & vid. in d. l. liber homo. §. 1. & non videtur fine hærede decedere qui suum hæredem filiū reliquit, licet se abstineat. l. cum quasi. §. sed & si quis. ff. de fideicom. libere. Bar. in d. l. liber homo. §. 1. durat etiam & habet locum talis existētia in filijs adoptiuis & legitimatis. vt tradit Bald. in l. eā quam. 1. col. C. de fideicom. & eum existētia sui hæredis sit quoddā intellectuale ex reliquis. ll. duodecim tabularum insertum suis hæredibus, an possit suus hæres expresse renuntiare omni iure suitatis? Bal. dicit quod nō in l. quidam eulogio. C. de iur. deliber. col. 4. vi. ibi. Alex. in addi. dicit etiā Bal. in l. vnica. col. 4. C. quando non pertenentes, q̄ cōtra existētiam suitatis nō potest præscribi.

[c] ¶ *Sazon.* i. tempore quo moritur testator. vt in. §. sui autem. instituta de hæred. qualit. & differen. sic in successione ab instato an quis sit suus tempus mortis inspicitur. & si testamentum desituitur inspicitur tēpus quo testamētum desituitur, vt habetur in l. 1. §. sciendum. ff. de suis & legiti. hæred. vbi Bar.

[d] ¶ *Como señores.* Concordat. l. in suis. ff. de liber. & posthu. & cum d. §. sui instituta de hæred. l. in suis. ff. de suis & leg. hæred. & per hoc filius regis dicitur rex, vt not. glo. in c. fi. 24. q. 1. & si pater est diues, etiam filius reputatur diues, vt in nota. quæstione dicit Albe. in d. l. in suis. vnde si gabella sit soluenda de hæreditate, quæ de nouo acquiratur non habebit locum in filio succedenti in hæreditate parētis, quia magis acquisitum conseruat quam de nouo adeundo acquirat, secundū Ang. & Io. de Imol. ibi & Benedi. Capra. con. 41. & si venantius, &c. hinc dicit gl. in c. pastoralis. de decim. quod filius non tenetur soluere decimas, de hæreditate patris, quia de nouo acquisita nō videtur & propter hoc a filijs succedentibus, in emphyteoſi non debetur laudemium secundum Bal. in cap. quæ in ecclesiarum. col. penul. de constitu. filij nanque pene ad bona propria veniunt. l. 1. §. pen. ff. de succeſſ. edict. glo. in c. prædicator. 16. q. 1. hinc etiam filius viuo patre dicitur habere spem successionis, vt not. Bal. in l. neque ei. ff. de adoptio. & si per statutum esset soluenda gabella, de donationibus, vel alijs rebus, quæ titulo lucrativo transferuntur non haberet locū de his, quæ transferuntur inter ascendentes, & descendentes: quia nō videtur lucrum, sed magis solutio debiti, secundum Bar. & Io. de Plat. per. text. ibi in l. 1. C. de imponen. lucra. descrip. libro. 10. non tamen per hoc filius possit obligare rem patris, vt in l. neque si maior. & ibi Bal. C. si res alien. pigno. dat. sit.

[e] ¶ *Desheredar.* Exheredatus tamen perdet iura suitatis, vt in l. sed si plures. §. ex alle. & ibi Ioan. de Imo. & Alex. ff. de vulga. & pupil. Bart. in l. 1. §. sciendum. de suis & legit. hæred.

[f] ¶ *Seruos.* Non reperies vltra seruum aliquem dici necessarium hæredem, vt hic vides licet aliquando hæres liber cogatur adire, vt in l. quia potest. & in l. cogi. cum similibus. ff. ad Trebel. dicebat etiam Christophor. por. instituta ad legem falcid. in principio. quod ingressi militiæ cogetur adire ex priuilegio militari, tanquam necessarius hæres. Cuius contrarium tenet Iason in l. in testamento. la secunda. C. de testamen. milit.

[g] ¶ *Son luego libres.* Adde l. tertiam. supra eodem. & l. cum quidam. C. de necessa. sero. hæred. institu. & inst. quib. ex caus. manumit. non pos. §. licet autem, &c.

[h] ¶ *Ganaſſen despues.* Contrarium videtur disponi. in. §. 1. institu. de hæred. quali. & differen. versi. & per hoc tamen. sed dic, vt ibi. in gl. quę fuit Azo. in summa. insti. eod.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Lex.* XXII.

Sufficit hæredē suum tempore mortis testatoris esse capacem: sed in necessario requiritur capacitas tempore institutionis & mortis testatoris, in extraneo autem tempore institutionis & mortis & additionis hæreditatis alias defertur hereditas substitutis vel coniunctis & in eorum defectu venientibus ab intestato hd.

¶ *Herentia.* Approbat opinionem Ioannis de qua per gl in l. f. alienum. ff. in extraneis. ff. eo. in verbo hæreditatem vt in hærede scio etiam respectu capacitatis, & etiam si mittatur ex testamēto sufficiat capacitas tempore mortis, vt hic. & in. § fi insti. de hæred. quali. & differen. & ista tunc reperitur capax, quod erit suus hæres. pro quo facit quod not. Ang. in l. his verbis. § interdum. ff. eo. vbi allegauit illud dictum Bald. & in fine postea subdit, de fratre autem minore dubito, quia relictum ei videtur relictum religioni. vnde licet religio sit incapax, si ponitur ipse efficiatur capax ex benignitate, videtur institutio confirmari, & per hoc videtur casus in l. si seruus eius qui capere non potest. ff. de acquiren. hæred.

¶ *Ley. XXII. Qual tiempo deue ser catado en que el heredero puede ser establecido, o non.*

1a

Los herederos a q̄ dizē suyos, assi como los q̄ deciendē del testador, maguer a la sazon que los establecieſſen, fueſſen a tales, q̄ non pudieſſen ſer pueſtos por herederos de otri ſi al tiēpo quel padre, o el abuelo murieſſen, nō ouieſſe eſte embargo, podrian auer la herēcia[a] dellos. Mas los otros herederos a q̄ llāman neceſſarios[b], deuē ſer atales, en el tiempo q̄ los ſeñores les eſtablecē por herederos, e a la sazō de la muerte d̄ los teſtadores, q̄ nō ayā algunos de los embargos q̄ dizē en las leyes deſte nūo libro, porq̄ non puedā ſer herederos. Pero los herederos q̄ ſon dichos eſtraños ha meneſter q̄ ſean de tal cō dicion, q̄ non puedā ſer embargados por razō de ſus perſonas, en tres tēporales. El primero es, quādo los eſtablecen por herederos. El ſegūdo, quando mueren los teſtadores. El tercero, quādo ſe otorgā por herederos. Ca ſi en qualquier deſtos tēporales ſ ouieſſe alguno de los embargos, porq̄ nō pudā los omes ſer herederos, p̄ deriā poreē de la herēcia, e auer la. yē los otros q̄ fu eſſē eſtablecidos en ſu lugar dellos, a q̄ dizē en latin ſubſtitutos, [d] o los otros [e] q̄ fueſſē eſtablecidos en vno cō ellos ē el teſtamēto. E ſi ninguno deſtos non ouieſſe y, eſtōce tornaria la herēcia alos pariētes mas propincos del finadō.

¶ *Ley. XXIII. Quādo vn ſieruo es de muchos, como el vno dellos lo puede fazer ſu heredero.*

Si el vno[f] delos ſeñores de algū ſieruo, lo faze ſu heredero, e lo aforra, e lo dexa por ſu heredero, ſolamēte cō entēciō[g] q̄ ſea fráco, tenūdo es el otro de tomar el precio por razō dla parte q̄ el auia enel. Mas ſi lo fi zieſſe heredero cō entencion q̄ fueſſe[h] deſpues ſieruo, ganaria porēde el otro ſeñor la herēcia dl teſtador, e demas ſin cāria el ſieruo todo ſuyo. pero ſi amos los ſeñores quiſieſſē fazer el ſieruo q̄ a utiā evno heredero neceſſario, nō lo podriā fazer, fueras ende por algūa ditas dos razões. La vna es quā do ellos amos a dos lo fizieſſē ſu heredero e libre, emu rieſſē deſpues los ſeñores todos é vno[i] aſsi como en mar, o cayēdoles la caſa de ſuſo, o de otra manera. E la otra es, quando los ſeñores q̄ han vn ſieruo de ſo vno, a quien eſtableciesſe el vno dellos por ſu heredero con tal condiciō, diziendo aſsi: eſtablezco por mio heredero a fulano, q̄ es mio ſieruo, e de fulano mio cōpañero, q̄ ſea heredero, e libre, ſi tal omē que es ydo en romeria a Santiago tornare, ſi el otro cōpañero eſtableciesſe aquel miſmo ſieruo por ſu heredero en eſta manera ſobredicha e ſo eſſa miſma condicion, valdra tal eſtablecimiento, ſi la condicion ſe cūpliere[a]. E eſſo miſmo ſeria, maguer lo eſtableciesſe el vno ſo vna condicion, e el otro ſo otra, ſi acaeciesſe que amas las condiciones[b] ſe cumplieſſen.

¶ *Ley* XXIIII. *Como el señor non puede fazer todos ſus ſieruos herederos e libres quando non ouieſſe otros bienes de que pagar las debdas que deuia.*

Obligado ſeyendo algun ome a muchos, por debdo, o por otras coſas que deuieſſe dar, o fazer, ſi eſte tal ouieſſe todos los bienes ſuyos, o la mayor partida dellos en ſieruos, e los quiſieſſe todos tornar libres, por fazer engaño a aq̄llos a quien deuia algo, non podria[c], pero bien podria algunos dellos[d] eſtablecer por ſus herederos en ſu teſtamento. Ca derecho es que aquellos que ſon pobres, o encargados de debdas, que puedā eſtablecer por herederos algunos de ſus ſieruos, que les defiendan ſu fama, e reſpondan por ellos, e finquen en ſu lugar deſpues de ſu muerte.

¶ *Ley. XXV. Si el señor que eſtablecio ſu ſieruo por heredero, lo vendio deſpues, como puede auer el comprador la herencia en que era eſtablecido el ſieruo.*

Si algun teſtador eſtableciesſe ſu ſieruo por heredero en ſu teſtamento, e deſpues deſto lo vendieſſe, o dieſſe, o lo enagenaſſe[e], en qualquier manera, ſemeja que pues lo enageno, que ſe arrepentio, porque ſi eſtituta eodem.

¶ *Titulus quartus. De conditionibus inſtitutionum.*

¶ *Lex prima.*

Eſt conditio differens teſtamenti diſpoſitionem vſque ad eius cōplementum, & eſt duplex. quādoque eſt tacita: quandoque expreſſa, & etiam quædam cōditiones ſūt de præſenti & quædā de præterito & quædam de futuro, & iſtarum de futuro, quædam ſunt impoſsibiles de natura, & quædam de facto: & aliæ ſunt perplexæ & dubitatiuæ & obſcuræ & aliæ poſsibiles, & poſsibilium quædam ſunt poteſtatiuæ, quædam caſuales, quædam mixtæ, vt in ſequentibus legibus determinatur. hoc dicit.

Titulo. IIII. De las condiciones que puedē ſer puestas, quando eſtablecē los herederos en los testamentos.

Condiciones ponen los omes a las vegadas en ſus testamentos, e mayormente en aquel lugar do eſtablecen los herederos. E pues q̄ en el titulo ante deſte fablamos de los eſtablecimientos dellos, queremos aqui dezir delas cōdiciones q̄ pue dē ſer y pueſtas. E moſtraremos q̄ quiere dezir cōdiciō. E quātas maneras ſon dellas. E en q̄ manera deuen ſer fechas. E pueſtas. E entēdidas en los testamentos. E quales deuē valer. E quales nō.

¶ *Ley. I. Que coſa es condicion, e quantas maneras ſon della, e como ſe pone.*

Condicion es vna manera de palabra, q̄ ſuele los fazedores de los teſtamētos poner, o dezir en los eſtablecimiētos delos herederos, q̄ les aluēga la pro de la herēcia, o de la mānda, faſta q̄ aquella cōdiciō ſea cūplida. E los fazedores de los teſtamētos, a las vegadas, ponē cōdiciones paladinas en eſtablecimiēdo los herederos. E alas vegadas, maguer nō las ponē en tiēdē ſe calladamēte[h], biē aſsi como ſi fueſſen y eſcritas e pueſtas. E aun entre aquellas condiciones q̄ ponē los omes señaladamente en ſus teſtamentos, de llas[i] ya, q̄ pertenecē al tiempo paſſado, le auia fecho libre. E porende aquel a cuyo ſeñorio paſſo el ſieruo, heredara los bienes del teſtador ſobredicho, ſi non fiz eſſe deſpues otro heredero. E ſi muchos omes ouieſſen vn ſieruo, e nō todos egualmente, a quien eſtableciesſe alguno otro en ſu teſtamento por ſu heredero, cada vno de los ſeñores herederan en los bienes que fueron dexados a tal ſieruo como eſte, ſegun cabe a cada vno[f] la parte que auia en el.

1a [a] *Herencia.* Approbat opinionem Ioannis de qua per gl in l. f. alienum. ff. in extraneis. ff. eo. in verbo hæreditatem vt in hærede scio etiam respectu capacitatis, & etiam si mittatur ex testamēto sufficiat capacitas tempore mortis, vt hic. & in. § fi insti. de hæred. quali. & differen. & ista tunc reperitur capax, quod erit suus hæres. pro quo facit quod not. Ang. in l. his verbis. § interdum. ff. eo. vbi allegauit illud dictum Bald. & in fine postea subdit, de fratre autem minore dubito, quia relictum ei videtur relictum religioni. vnde licet religio sit incapax, si ponitur ipse efficiatur capax ex benignitate, videtur institutio confirmari, & per hoc videtur casus in l. si seruus eius qui capere non potest. ff. de acquiren. hæred.

1a [b] *Necessarios.* Sequitur opinionem glo. & communem in. l. si alienum. § in extraneis. ff. eod.

1a [c] *Temporales.* Limita nisi quis instituatur in tempus, cum erit capax: tunc enim vnum tantum tempus, scilicet, acquisitionis inspicitur, vt in l. in tempus. ff. eo. Secundo limita quando capacitas reducitur ex causa, quę retrotrahitur, vt in hæretico vel rebelli restituto, vel spurio legitimato testatore viuo, vt not. Bal. & Io. de Imo. in d. § extraneis. & Ang. in l. his verbis. § interdum. ff. eod. vid. per Bal. in l. 1. C. qui non pos. ad liberta. peruen. vers. pone dānato ad perpetua vincula, &c. Sed quid si hæres instituto, qui tempore conditi testamēti & mortis testatoris erat secularis, intrauit religionem fratrum minorum ante aditam hereditatem & eam professus est, deinde absolutus est a regula per Papam, vel factus est episcopus, nunquid potest adire hæreditatem? videtur quod sic, ex quo istis tribus temporibus reperitur capax: contrarium tamen in hoc casu tenet Ioan. Fab. in. § in extraneis. insti. de hære. quali. & differen. vide ibi per eū.

2b [d] *Substitutos.* Substitutus nanq̄ incapaci imo & venientes ab intestato, si nō esset substitutus excludunt. fi. cum. vide in l. 3. ff. de his quæ pro non scrip. habē. & tenent cōmuniter doct. in l. 1. C. de hæred. instit. & dixi supra eo. l. 4. si tamen institutus non esset incapax, sed indignus tunc fiscus admitteretur excluso substituto, vt tenet Bart. in l. 1. col. 6. versicule n quæro q̄ si hæres. ff. de vulg. & pupil. & in l. si q̄s in princi. ff. ad fillan. & procedit siue adierit institutus siue non adierit. & est communis sententia vt attestatur Alexā in d. l. 1. col. 11. ver si quæritur, hic Bar.

2b [e] *Torres.* Si non esset substitutus admittuntur cohæredes: si tamen esset substitutus, præfertur cohærendi, vt in l. pēnul. ff. de iniust. rup. & in l. vnica. § in primo. & § pro secūdo. C. de cadu. toll. & hæc deficiente vero substituto cohæredes veniunt per ius accrescendi, quia quis non potest decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus. & q̄ illud quod non datur incapaci applicetur coniuncto, & non venientibus ab intestato, tenet Bal. in l. aun quam. co. ū. C. de fideicom. ver si modo iuxta prædicta allegat. l. si titio, & mæuio. § Iulianus. ff. de legat. 1. sed melius probatur in ist. l. partitarum, dū subdit, e si ninguno destos, &c. licet hæc l. loquitur in hæreditatibus, in quibus de necessitate portio incapacis debet accrescere capaci adeunti ex regula, quam dixi. Bal. vero loquitur in legato, in quo cessat ista ratio. adde nota per Alex. in l. si is qui. ff. de vulga. & pupl. col. 2. & 3. circa illius legis intellectum. ¶ *Lex.* XXIII.

2b [f] *Vno.* Vnus ex dominis potest instituere seruum communem cum libertate hæredem necessarium, & tenetur alter dominus recipere sine partis æstimationem, sed si sine libertate instituatur habebit alter dominus hæreditatem testatoris & remaneret seruus totius eiusdem domini. Ambo tamen domini non possunt eum sibi hæredem facere necessarium nisi ambo insimul decedissent, vel sub eadem conditione, aut diuersis quæ insimul impleantur, instituunt eum cum libertate. hoc dicit.

2b [g] *Si el vno.* Sumpta est hæc, l. ex dictis Azo. C. de necessa. seru. hæredi. inst. in summa. col. 2. versi. si autem quis instituat.

2b [h] *Con entencion.* Hoc scilicet expresso, vt dicit Azo. vbi supra.

2b [i] *Todas en vno.* Adde. l. duo soci. ff. de hæred. instit. vbi Ange. induxit ad currentes simul ad bruuium. & ibi etiam Ioan. de Imo. inducit ad alia. vid. ibi & per Bar. in l. hoc articulo. eo. tit.

2b [a] *Se cumplieſſe.* Intellige si dies libertatis & hereditatis ex testamento amborum simul cedat, vt quia extitit conditio viuo vtroque testatore, vt patet in l. duo soci. & ibi Paul. de Cast. ff. eod.

2b [b] *Las condiciones.* Sequitur Azo vbi supra qui dicit hoc procedere, quādo illæ duæ conditiones simul extiterint, & intelige simul, id est, ante mortem vtri vsque domini, ita vt pariter cedat dies libertatis, & hereditatis, vt dixi in glos. præcedenti.

2b [c] *Non podria.* Hæc fuit lex Eliascentia de qua. instit. q̄. ex cauſ. manumi. non poſſ. in princip.

2b [d] *Algunes dellos.* Adti. instit. quib. excau ſis ma nu-nō poſſ. Quando esset soluendo plane procedit, licet plures instituat, si autem non esset soluendo, tunc tā tum vnum & non plures, vt dicit Azo. C. de necessar. seru. hæredi. in fetu. in su. nmt & glo. in. § prima. instit. quib. ex cauſ. manumi. non poſſ. & vide l. qui ſoluendo non erat duos apollonios. ff. eod.

¶ *Texto finalis.*

Seruum ſuū hæredem inſtitutum poſtea alienare videtur pœnitere de libertate donata, & ſi moritur cum illo teſtamento, ille cuius eſt ſeruus erit hæres: ſed ſi plures domini habeant ſeruum & ab aliquo fuerit inſtitutus omnes acquirunt eius hæreditatem pro partibus dominicis. hoc dicit.

2b [e] *Enagenaſſe.* Concordat cum. § ſeruus. inſtitu. de hæred. inſtit. & vide ibi per gloſ.

2b [f] *Segun cabe a cada vno.* Concordat cum. § ſeruus autem plurium. inſtituta eodem.

¶ *Titulus quartus. De conditionibus inſtitutionum.*

¶ *Lex prima.*

Eſt conditio differens teſtamenti diſpoſitionem vſque ad eius cōplementum, & eſt duplex. quādoque eſt tacita: quandoque expreſſa, & etiam quædam cōditiones ſūt de præſenti & quædā de præterito & quædam de futuro, & iſtarum de futuro, quædam ſunt impoſsibiles de natura, & quædam de facto: & aliæ ſunt perplexæ & dubitatiuæ & obſcuræ & aliæ poſsibiles, & poſsibilium quædam ſunt poteſtatiuæ, quædam caſuales, quædam mixtæ, vt in ſequentibus legibus determinatur. hoc dicit.

2b [g] *Manera.* Sequitur diſtinctionem Azo. C. de conditio. inſert. in ſumma. in principio. & gloſſ. in rubrica. ff. de conditionibus. & demonſtrationibus. quam tamen impugnat Bartolus in lege prima eiuſdem tituli. Socinus vero defendit eam in dicta rubrica: vide per eos. & Abba. etiam in rubrica, de condi tio. appoſit. & ante eum Cardina. Fiorenti. in capitulo. ve rum. eodem titulo qui dicūt, quod conditio eſt adiectio appoſita vel ſubintellecta in diſpoſitione, ſuſpendens vel re ſoluens diſpoſitionem.

2b [h] *Calladamente.* Vt in l. generaliter. C. de inſtitu. & ſubſtitu. l. 1. § fi. ff. de condi. & demonſtra. & vid. infra eod. l. 10.

2b [i] *Dellas.* Adde. l. cum ſecundo. ff. de iniuſto rupt. & ibi vide concordantias in gloſſ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

e átras al tiempo presente[a], e otras y a que pertenecen al tiẽpo que es por venir. E aquellas que pertenecen al tiempo que es por venir algunas y a q̃ pueden ser, e algunas que non, que son dichas en latin, imposibiles. E destas q̃ non pueden ser: tales y a dellas, que se non pueden cũplir por embargamiento de natura[b]: e a tales y a, que las embarga el derecho[c], e otras que se embargan de fecho[d], e otras y a, que non pueden ser, porque son dubdosas e escuras. E de las condiciones que puedẽ ser: algunas y a dellas, q̃ son en poder[f] de los omes para cũplirlas. E otras y a, que son en auentura[g], si seran, o non. E otras y a, que son mezcladas[h], que en parte cuelgã del poder de los omes, e en parte estan en auentura. E fazen se por estas palabras, diziendo: fago a fulano mi heredero, si el diere[i], o fiziere tal cosa a tal eglesia, o ẽ otra manera,[k] semejante desta.

¶ *Ley.* II. *De las condiciones del tiẽpo passado, e del presente, e del que es por venir, como se deuen poner en los establecimientos de los herederos.*

PRoniendo algun ome condicion del tiempo passado, o del presente, quando estableciesse a otro por su heredero, si aquella cosa en que es puesta la cõdicion fuere verdadera, vale el establecimiento luego[t] que es fecho. E esto seria como si dixesse: establezco por mi heredero a fulano, si el rey fizo a tal ome adelantado, o si dixesse: fago mi heredero a fulano, sital ome biue. Pero tal condicion como esta que se faze por palabras del tiẽpo passado, o del presente, nõ es llamada propriamente condicion: porque aquella cosa en que la ponen, nõ es en dubda. Ca o es verdadera, o nõ, como quier que es dubdosa a aquel que la pone, porque non sabe, si es assi, o non. Mas aquella es condicion propriamẽte, que se faze por palabras del tiempo q̃ es por venir[m], porq̃ es dubdosa si se cũplira, o non. E esto seria como si dixesse: fago mi heredero a fulano si eligeré a tal ome por obispo d̃ tal eglesia. Ca non sabe si lo elegiran, o non. E en estas maneras sobredichas, o en otras semejãtes, se puedẽ poner: e dezir, las cõdiciones, en los establecimientos de los herederos, e en las otras maneras.

¶ *Ley.* III. *De las condiciones que nõ pueden ser por natura, o por derecho.*

EAs condiciones que ponen los omes en establecer los herederos, por palabras del tiẽpo que es por venir[n], atales y a dellas, q̃ non pueden ser: porq̃ son embargadas de natura. E esto seria, como si dixesse el fazedor dl testamẽto a algũ ome: fago te mi heredero si alcançares[o] al cielo cõ la mano. Ca por tal condiciõ[p] como esta, nõ se embarga el establecimiẽto del heredero, como quier q̃ la cõdicion nõ se puede cumplir, ante dezimos que valdria tambiẽ como si non fuesse y puesta. E esto mesmo seria, ẽ todas las mãdas q̃, que fiziesse el testador, en que fuessen puestas atales condiciones, o otras semejantes dellas. Otrosi dezimos, q̃ las cõdiciones que son imposibles de derecho[r], quãdo son puestas en los establescimientos delos herederos, o en las otras mandas, q̃ non embargan alos herederos, maguer no se cumplã. E esto seria como si dixesse el testador a algũ ome: establezcote por mio heredero si non sacares a tu padre de captiuo[b], osi non le dieres q̃ coma. Ca a tal establescimiento como este, nõ vale, de manera, q̃ maguer no fuesse guardada[s] la cõdicion, aura el heredero la herencia, e otrosi la manda q̃ le fuesse assi dexada. E generalmẽte son llamadas imposibles, segun derecho todas las cõdiciones, q̃ son contra honestad[d] de aquel a quien son puestas, e contra buenas costumbres, e contra obras de piedad, o contra derecho natural.

¶ *Ley.* IIII. *De la condicion que es imposible de fecho.*

IMposibiles son llamadas de fecho algunas cõdiciones que los omes ponen a las vegadas en establescer alos herederos. E esto seria como si dixesse el testador en el testamente: establezco por mio heredero a fulano, si dierẽ a tal eglesia vn mõte de oro[e]. Ca tal establescimiento como este, non vale, porque es puesto so tal condicion, que non se puede cumplir de fecho, maguer que los alquimistas[f] cuydan, que puede fazer oro quãto quisieren, lo que fasta este tiempo non fue cosa manifiesta a los otros omes. E porende dezimos, que el que fuesse puesto por heredero so tal condicion, que non aura la herencia, que assi le fuesse dexada.

¶ *Ley.* V. *De las condiciones que son dubdosas, e non ciertas.*

DVbdosas e non ciertas y a otras cõdiciones, q̃ son llamadas en latin, perplexas. E esto seria como si dixesse el testador: establezco por mio heredero a fulano, si tal ome fuere mi heredero. E si este ome fuere mio heredero: establezco a fulano el sobredicho por mio heredero, a tal establescimiento como este, non vale, porque non podria ser[g] en ninguna manera, que cada vno dellos començasse ante del otro a ser heredero, lo que auia menester para valer e cumplirse la condicion.

¶ *Ley.* VI. *Quando el fazedor del testamẽto establesce a otro por heredero so condicion que jure de fazer alguna cosa como deue auer la herẽncia, o nõ maguer non jure.*

QVando[h] algũ testador establesce a otro por su heredero, so tal condicion, si jurare q̃ de a fulano tantos marauedis, o tal viña, o otra cosa semejãte, tal cõdicio, en quãto tañe al juramento, pues es de cosa q̃ ha de venir: a que dizen en latin, de futuro, deue ser auida por non puesta, empero non deue ser heredero, nin auer los bienes del finado, fasta que de, o faga la cosa que el testador mãda

---

5 a ¶ *Tiempo presente.* Impropriè tamen dicuntur conditiones, quæ ad presens tempus referuntur, secundum Bar. in l. 1. col. 1. ff. de conditio. & demonst. & habetur infra eod. l. secunda.
5 b ¶ *De natura.* Vid. infra eod. l. 3.
6 c ¶ *El derecho.* Vide in dict. l. 3.
7 d ¶ *Fecho.* Vide in fra eod. l. 4.
8 e ¶ *Estuuas.* Vide infra eod. l. 5.
9 f ¶ *En poder.* Vid. infra eod. l. 7.
10 g ¶ *En auentura.* vt. l. eod. l. 8.
11 h ¶ *Mezcladas.* Vide infra eo. l. 9.
12 i ¶ *Si el diere.* Habes hic, quod dictio, si, facit conditionem, & etiam voluit glo. in l. 1. ff. de conditio. & demonstr. vbi vide Bart. col. 1. verticu. primo ergo quæro. ad de etiam l. 1. & 2. tit. 4. partita 4. & limita, nisi esset casus in quo dictio (si) potius saperet monitionem, quam conditionem, vt not. Ioan. de Imol. in c. venerabilis. de offic. de lega. tradit Alex. consi. 2. vo lumi. 2.
13 k ¶ *En otra manera.* De aliis dictionibus, & verbis, quæ inducunt conditionem, vt de dictione cum, ita, secundum & aliis multis, vide per Bart. in dicta l. 1. & de dictione secundũ. vid. per Bald. in l. pen. C. de institu & substitu. & de dictione, vt, vide per Bald. in l. si mulier. C. de iur. dot. de dictione, ita, vid. per Bal. in prælud. feudorum. 11. col. gerundium etiam a dictum verbo, vel participio futuri temporis, inducit conditionem. vt in l. 1. tu ex parte, vbi vid. Bar. ff. de acquir. hæred. ¶ *Lex.* II.

» Conditiones de præterito vel de præsenti non suspendunt testatoris dispositionem: quia si veræ sunt pro non appositis habentur, ideo non sunt proprie conditiones nisi quæ sunt de futuro. h. d. Habuit ortum a l. cum in secundo. ff. de iniust. & irrito. tes. facie. ff. si cert. peta. l. cum quid. & l. se. & de verb. obli. l. conditiones. & instit. de verb. obliga. §. conditiones. & de condit. instit. l. instit utio. §. fina,
11 l ¶ *Luego.* Vt in l. 1. tu in secundo. ff. de iniust. rupt.
12 m ¶ *Tiempo que es por venir.* Quid tamen, si tempore testamenti conditio, quæ fuit apposita per verba futuri temporis extabat iam, seu iã erat impleta, an institutio reputetur pura: & dicendum est quod sic, si testator ignorabat implementum conditionis: nam si sciret adimpletam, & esset talis quæ iterari posset, tunc videtur testatorem sensisse de alio implemento futuro, vt in l. hæc conditio filiꝰ meꝰ. cum l. sequenti. ff. de condit. & demonstrat. & l. si ita scriptum. §. fina. ff. de lega. e. & l. quidam relegatus. in principio. ff. de reb. dub.
¶ *Lex.* III.

» Conditio impossibilis de natura: vt si ẽ cẽlum digito tetigeris vitiatur & non vitiat institutionem vel legatum: idem de impossibili de iure: vt illa quæ est contra honestatem vel bonos mores vel contra opus pietatis, vel contra ius naturale.
1 n ¶ *Por venir.* Sic enim esset conditio de præterito, vel de præsenti impossibilis si aliquãdo fuit possibilis, non reiicitur: sed vitiat. quia potius est falsa quam impossibilis, vt in l. cũ in secũdo. ff. de iniust. rupt. si tamen nunquam fuit possibilis. reiicitur, vt in gatoria. l. si mg uia. ff. de hæredi. instit.
2 o ¶ *Alcançares.* Quid si nõ apponatur cõditio impossibilis in personã honorati, vt hic: sed in personam grauati an tunc etiã cõ dicio reiiciatur & institutio remaneat pura: Azo. C. de instit. & substit. in summa. dicit quod non reiicitur tunc imo vitiatur relictũ a grauato sub conditione impossibili, per tex. in §. fina. in fi. de legat. & istã opinionem Azo. refert gl. in d. l. sed ista opinio Azo. cõmuniter reprobatur per Doct. in d. l. vbi Ioan. de Imol. eam defendit contra Bar. & alios & satis probabiliter posse defendi, vide ibi late per eum. col. 3. & 4.
3 p ¶ *Por tal condicion.* Addel. 1. ff. de condit. instit. & §. impossibilis. in fi. de hæred. instit. quid autem si non esset conditio: sed modus impossibilis de natura vel de facto: die, quod idem est dicendum, vt in d. l. secundum intellectum Ang. ibi sub ducitur enim tali casu, de medio talis conditio vel modus, neque requiritur aliquod implementum, secundum eum & Io. de Imo. ibi & in conditione est tex. hic, ibi como fino y fuesse puesta, & idem vt prædixi, die de modo ita impossibili. & intellige istam l. & sequen. quatenus disponunt de reiicienda conditione impossibili, quando testator sciebat eam impossibilem: nam si putabat possibilem, vitiat institutionem. l. seruo manumisso. cum ibi nota. ff. de condit. indebi. & per Barto. in l. ab omnibus. §. 1. ff. de leg. 1. quod declara & intellige, vt per Ioã. de Imo. in d. l. 1. col. 6. versi. quod intellige. ff. de condi. & demonst.
4 q ¶ *Lamandes.* Adde l. obtinuit. ff. de rõdi. & demõst. & d. §. impossibilis. instit. de hære. instit & vide quod habetur in l. qui dotis. ff. de dot. prælega. vbi bonus casus. & adde l. ab administratione. C. de lega.

---

5 a ¶ *De derecho.* Add l. conditiones quæ contra edicta. ff. de condi. instit. tu. & d. l. 1. eod. tit. vbi per Bar. & Ioan. de Imo. col pen. vbi limitãt hoc quinq; modis. vid. ibi per eos. An autem illud quod adficitur sub conditione, vel modo impossibili, de iure debeat conuerti in aliud, quo ad sic institũ & honestũ, tradunt ibidem Ang. & Imol. præcipue Imol. col. 2. & vide, quod habetur in l. si quis ita institutus. ff. de condi tio. institu.
6 b ¶ *De captiuo.* Ad quod situs tenetur, vt in l. 3. titu. 29. part. 2. & infra eadem parti. tit. 7. l. 6.
7 c ¶ *No fuesse guardada.* Si tamen de facto seruatur non perderet hæreditatem. l. reprehẽdeda & ibi no. Bal. C. de instit. & substitu.
8 d ¶ *Contra honestad.* Adde legẽ conditiones, q̃ contra bonos mores. ff. de cõditio. institu. & l. conditiones, la. 2. eo. titu. & facit. ista l. vt si testator cõdens maioriã in armis vel insignis deferendis aliquid in honestum deferri iubeat. sub pœna perditionis maioriæ: q̃ non teneat. talis dispositio. l. facta. §. ii sub conditione. ff. ad Trebellia. & ibi glo. & Paul. de Castr. quando vero arma sunt honesta, & alia quæ iubet conferri maioriæ: implenda sunt & si copulatiue iubeatur, copulatiue sunt adimplenda. l. 13. infra eod. & tradit in bono casu Socinus in l. quibus diebus. §. termilius. col. antepenul. ff. de condi. & demonst. versi. & prædicta faciunt vbi & de præcepto, quod in tumulo suo eligeret sepulturam. & adde etiam Guido. Pape in decisione Delphinatus, decisione. 251. licitę sunt conditiones quę apponuntur ad conseruationem domus & familiæ l. legatum. & ibi notant. do. ff. de vsufru. lega. l. lex quæ tutores. C. de administra. tuto. & limitãdum videtur hoc de sepulchro nisi iubeatur, vt aliquid ibi fiat quod sapiat gentilitatem. vt in l. seruo alieno. §. fi. ff. de legat. 1. vbi Ange. & Ioan. de imol. And. Siculus in capi. 1. de iura. calum. col. 10. & cõtra illos qui depingi vel poni faciunt arma sua in ecclesijs vel ornamentis, quas construunt, vel donant. vide Domin. in capit. duo sunt. circa medium. 45. dist. & Felin. in cap. Tertio loco. de proba. vbi volunt quod isti qui hoc faciunt perdant meritum si faciant ad inanem gloriam secus si faciant ad incitamentum virtutis aliorum, vel ob alium rectum finem, vide ibi per eos.
¶ *Lex* IIII.

» Cõditio impossibilis de facto, vt si montẽ aureum dederis vitiat

e fizieſſe el teſtador, en que fueſſen puestas atales cõdiciones, o otras ſemejantes dellas. Otroſi dezimos, q̃ las cõdiciones que ſon impoſsibles de derecho[r], quãdo ſon pueſtas en los eſtableſcimientos delos herederos, o en las otras mandas, q̃ non embargan alos herederos, maguer no ſe cumplã. E eſto ſeria como ſi dixeſſe el teſtador a algũ ome: eſtablezcote por mio heredero ſi non ſacares a tu padre de captiuo[b], oſi non le dieres q̃ coma. Ca a tal eſtableſcimiento como eſte, nõ vale, de manera, q̃ maguer no fueſſe guardada[s] la cõdicion, aura el heredero la herencia, e otroſi la manda q̃ le fueſſe aſsi dexada. E generalmẽte ſon llamadas impoſsibles, ſegun derecho todas las cõdiciones, q̃ ſon contra honeſtad[d] de aquel a quien ſon pueſtas, e contra buenas coſtumbres, e contra obras de piedad, o contra derecho natural.

¶ *Ley.* IIII. *De la condicion que es impoſsible de fecho.*

IMpoſsibiles ſon llamadas de fecho algunas cõdiciones que los omes ponen a las vegadas en eſtableſcer alos herederos. E eſto ſeria como ſi dixeſſe el teſtador en el teſtamente: eſtablezco por mio heredero a fulano, ſi dierẽ a tal eglesia vn mõte de oro[e]. Ca tal eſtableſcimiento como eſte, non vale, porque es pueſto ſo tal condicion, que non ſe puede cumplir de fecho, maguer que los alquimiſtas[f] cuydan, que puede fazer oro quãto quiſieren, lo que faſta eſte tiempo non fue coſa manifieſta a los otros omes. E porende dezimos, que el que fueſſe pueſto por heredero ſo tal condicion, que non aura la herencia, que aſsi le fueſſe dexada.

¶ *Ley.* V. *De las condiciones que ſon dubdoſas, e non ciertas.*

DVbdoſas e non ciertas y a otras cõdiciones, q̃ ſon llamadas en latin, perplexas. E eſto ſeria como ſi dixeſſe el teſtador: eſtablezco por mio heredero a fulano, ſi tal ome fuere mi heredero. E ſi eſte ome fuere mio heredero: eſtablezco a fulano el ſobredicho por mio heredero, a tal eſtableſcimiento como eſte, non vale, porque non podria ſer[g] en ninguna manera, que cada vno dellos començaſſe ante del otro a ſer heredero, lo que auia meneſter para valer e cumplirſe la condicion.

¶ *Ley.* VI. *Quando el fazedor del teſtamẽto eſtableſce a otro por heredero ſo condicion que jure de fazer alguna coſa como deue auer la herẽncia, o nõ maguer non jure.*

QVando[h] algũ teſtador eſtableſce a otro por ſu heredero, ſo tal condicion, ſi jurare q̃ de a fulano tantos marauedis, o tal viña, o otra coſa ſemejãte, tal cõdicio, en quãto tañe al juramento, pues es de coſa q̃ ha de venir: a que dizen en latin, de futuro, deue ſer auida por non pueſta, empero non deue ſer heredero, nin auer los bienes del finado, faſta que de, o faga la coſa que el teſtador mãda

---

5 a ¶ *De derecho.* Add l. conditiones quæ contra edicta. ff. de condi. inſtitu. & d. l. 1. eod. tit. vbi per Bar. & Ioan. de Imo. col pen. vbi limitãt hoc quinq; modis. vid. ibi per eos. An autem illud quod adficitur ſub conditione, vel modo impoſsibili, de iure debeat conuerti in aliud, quo ad ſic inſtitũ & honeſtũ, tradunt ibidem Ang. & Imol. præcipue Imol. col. 2. & vide, quod habetur in l. ſi quis ita inſtitutus. ff. de condi tio. inſtitu.
6 b ¶ *De captiuo.* Ad quod ſitus tenetur, vt in l. 3. titu. 29. part. 2. & infra eadem parti. tit. 7. l. 6.
7 c ¶ *No fueſſe guardada.* Si tamen de facto ſeruatur non perderet hæreditatem. l. reprehẽdeda & ibi no. Bal. C. de inſti. & ſubſtitu.
8 d ¶ *Contra honeſtad.* Adde legẽ conditiones, q̃ contra bonos mores. ff. de cõditio. inſtitu. & l. conditiones, la. 2. eo. titu. & facit. iſta l. vt ſi teſtator cõdens maioriã in armis vel inſignis deferendis aliquid in honeſtum deferri iubeat. ſub pœna perditionis maioriæ: q̃ non teneat. talis diſpoſitio. l. facta. §. ii ſub conditione. ff. ad Trebellia. & ibi glo. & Paul. de Caſtr. quando vero arma ſunt honeſta, & alia quæ iubet conferri maioriæ: implenda ſunt & ſi copulatiue iubeatur, copulatiue ſunt adimplenda. l. 13. infra eod. & tradit in bono caſu Socinus in l. quibus diebus. §. termilius. col. antepenul. ff. de condi. & demonſt. verſi. & prædicta faciunt vbi & de præcepto, quod in tumulo ſuo eligeret ſepulturam. & adde etiam Guido. Pape in deciſione Delphinatus, deciſione. 251. licitę ſunt conditiones quę apponuntur ad conſeruationem domus & familiæ l. legatum. & ibi notant. do. ff. de vſufru. lega. l. lex quæ tutores. C. de adminiſtra. tuto. & limitãdum videtur hoc de ſepulchro niſi iubeatur, vt aliquid ibi fiat quod ſapiat gentilitatem. vt in l. ſeruo alieno. §. fi. ff. de legat. 1. vbi Ange. & Ioan. de imol. And. Siculus in capi. 1. de iura. calum. col. 10. & cõtra illos qui depingi vel poni faciunt arma ſua in eccleſijs vel ornamentis, quas conſtruunt, vel donant. vide Domin. in capit. duo ſunt. circa medium. 45. diſt. & Felin. in cap. Tertio loco. de proba. vbi volunt quod iſti qui hoc faciunt perdant meritum ſi faciant ad inanem gloriam ſecus ſi faciant ad incitamentum virtutis aliorum, vel ob alium rectum finem, vide ibi per eos.
¶ *Lex* IIII.

» Cõditio impoſsibilis de facto, vt ſi montẽ aureum dederis vitiat

quid facturum vel daturum remittitur ſuſurandum: niſi ſeruo relinquat libertatem: aut communicatem ſub tali conditione inſtituat: quia tunc oportet iurare alias relictum non ſoluetur. hoc dicit. Habuit ortum a l. quæ ſub conditione. ff. de condicio. inſtitu. §. In primo.
1 h ¶ *Quando.* Proſequitur dicta Azo. C. de inſtitu. & ſubſtitu. col. 1. ver li. ti. ſi. neque eſt prætermittendum.
2 i ¶ *Por non pueſta.* In vltima voluntate procedit hoc, vt hic. & in l. quæ sub conditione. in principio. ff. eodem. Si tamen a lege, vel a miniſtro legis, vel a iudice, vel a contrahentibus apponatur, non remittitur talis conditio. vide per glo. Bal. & Paulum de Caſtr. in l. ſi cũ rit. 1. patruo. C. commun. vtriuſque iudic. de iure huius regni non poteſt apponi iuramentum in contractibus, vt habetur in l. 6. titu. 1. lib. 3. Ordina. & in pragma. 180. niſi eſſet in his contractibus, qui alias nõ tenerent ſine iuramento, vt ibi & in pragma. de Talauera. iuramẽta nouæ nanque neceſsaria non videtur lex tollere. vt not. Bart. & docto. in re. cũ d. l. quę ſub conditione. de condit. inſtitu. & in l. ſi quis libertatem. ff. aliꝰ i de manumiſſ. teſta. bi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

jurar: e esto ha lugar tãbien en las mandas como enel establescimiento delos herederos. Pero dos cosas[a] y ha en que cõuiene en todas guisas q̃ jure aquel a quié mandasse el testador jurar, de dar o de fazer alguna cosa, si quisiere auer lo quel mando[b]. La vna[c] es si dixesse q̃ franqueaua algun su sieruo si jurasse de dar a algun ome alguna cosa señalada. E la otra[d] es, si establesciesse por su heredero al comun de alguna cibdad, o de alguna villa, o le mãdasse algo si jurasse de dar, o de fazer algũa cosa, q̃ el testador mandasse. Ca en qualquier destas dos razones, nõ puede auer aquello aquel aquien es mandado algo so tal condicion, si nõ jura primeramente de fazer lo quel testador mãdo. E mas dezimos q̃ si el testador faze algun heredero, o manda alguna cosa a alguno so condicion si jurasse algũa cosa del tiẽpo passado[e], o del presente que estonce non deue auer la herencia nin la manda quel fuere dexada ante que jure lo que el testador mando.

¶ *Ley. VII. Como las condiciones que pueden ser, si fueren puestas enlos testamẽtos deuen ser cumplidas.*

POssibiles conditiones son llamadas en latin aq̃llas que son en poder de los omes[f] de las cũplir. E esto seria como si dixesse el testador, quiero que fulano sea mio heredero, si me fiziere vna eglesia[g], o vn hospital en tal logar. O si dixesse, establezco mio heredero a fulano, si nõ fiziere tal cosa, diziendola señaladamẽte. O si dixesse, fago mio heredero atal ome si diere ciẽt maruedis[h] a tal eglesia, o si nõ diere tal castillo a fulano ome. E tal establesciemiẽto q̃ es fecho so algũa destas cõdiciones sobre dichas: vale si se cũpliere[i] la cõdiciõ. Pero aq̃l q̃ fuesse establescido so tal cõdicion, que non fiziesse alguna cosa señaladamẽte: este atal ha menester, q̃ de atal recabdo[k] q̃ sean seguros, q̃ nõ faga aquello q̃ le defendio el testador[l]. E si esto non quisiere fazer[m] non deue auer la herẽcia[n] en q̃ era establecido por heredero, titu. tamen in legatis statim debet impleri, vt. ff. de condit. & demõstra. l. hæc cõditio. glo. in d. l. si quis hæres in instituatur Bal. in l. si pater. col. fi. C. de institu. & substitu. An auten. conditio dandi possit impleri per alium, quãdo ille cui fuit apposita laborat in extremis, & est sine intellectu: Bal. vult quod sic in l. vna. §. sin autem. versic. extraquæro. C. de cadu. toll. l. fi. cum ibi nota ff. de condit. institu. Nota etiã quod tempus adimplendi cõditionem potest statiuam vel mixtam nõ curit ignoranti. l. 2. ff. de condit. & demonstra. Bal. in l. 1. col. 1. versicu. nono quæro. C. de institu. & substitutio. & vid. ad prædicta Bal. in l. si plures. pe. col. versi. quæritur. vlterius vtrum conditio possit perpetuo impleri. C. de condit. insert. & an si decessit ille in cuius persona debet impleri cõditio possit impleri eius heredi. vide ibidem per Bald. versi. 10. quæro. & l. si chorelibertas. §. 2. ff. de statu liber.

[a] ¶ *En poder de los omes.* Vide. l. suus quoque. §. 1. ff. de hæred. institu. l. 1. §. sin autẽ aliquid sub conditione. C. de caduc. toll. & potest dici cõditio potestatiua, quæ mere dependet a potestate implere debentis. & non est mixta cum viribus fortunæ. vid. l. fi. C. de necessar. serv. hered. institu. & Azo. ibidem in summa. col. 3.

[b] ¶ *Si me fiziere vna eglesia.* Idem si dicat si manumiserit seruum, nam & ista mere potestatiua est, cum etiã serui inuiti libertatẽ consequantur vt notatur. in l. fi. C. de manu. testa. & adde l. 14. infr. eo. & tenet Bal. in l. 1. col. 3. C. de institu. & substitu. Sed quid si episcopus non vult dare licentiam ædificandi ecclesiam, an conditio habeatur pro impleta. Bal. tenet quod sic in d. l. 1. col. 2. & vide per eũ ibi col. 1. versi. 1. quæro. & per eundem in l. deberi. C. de fideicommiss. liber.

[c] ¶ *Si diere ciento maruedis.* Habes hic quod ista conditio, si decem dederis est potestatiua. & idem tenet glo. in l. suus quoque. ff. de hære. institu. & in §. si plures. istic. eod. glo. tamen in l. 1. C. de institu. & substitu. dicit esse mixtam, & ita tenent ibi communiter docto. Potest dici quod in habente facultatem adimplendi, prout est in homine diuite dicatur potestatiua, vt voluit glo. in l. fi. ff. de condit. insti. super parte, decem. & voluit lo. de Imol. in d. l. suus quoque super glo. 3. vid. per Bart. in l. in testamento, l. 2. ff. de condi. & demonst. Bal. in l. fi. C. de condit. insert. & quid si sit conditio dandi non capaci. vide eund. Bal. in l. vnica. §. sin autem. C. de caduc. tollen. & an conditio sit fundum dederis sit conditio dandi vel faciendi. vide Bald. in l. 1. col 3. C. de institu. & substitu.

[d] ¶ *Si se cumpliere.* Et poterit ista conditio potestatiua impleri quando-cunque in vita instituti, neque definit posse impleri, nisi per mortem, vt in d. l. suus quoque. & ibi Ioan. de Imol. 1. nota. ff. de heredi. instit. nisi fuerit apposita dies in conditione ipsa. l. thais. §. intra. ff. de fideicommiss. libert. & ff. de liberib. institu. l. sed si in conditione. & licet in institutionibus conditio ipsa quandocũque in vita instituti impleri possit, vt dixi, & not. glo. in l. si quis hæres instituatur eodẽ

[e] ¶ *Tiempo passado.* Non enim remittitur conditio iuris iurandi, neque in vltimis voluntatibus, nec etiam in cõtractibus q̃ fuit apposita circa ea, quæ sunt de preterito vel de præsenti glo. & cõmuniter doct. in d. l. quæ sub conditione. in princ. Balan. d. l. si cũ patruo. Cõmunn. vtriusq; iud.

¶ *Ley VII.*

Cõditio potestatiua in dando vel faciendo consistens est adimplenda antequam soluatur relictum: sed si in non dando vel non faciendo est: præstetur cautio de non faciendo: & soluetur statim relictum. h. d.

[f] ¶ *En poder de los omes.* Vide. l. suus quoque. §. 1. ff. de hæred. institu. l. 1. §. sin autẽ aliquid sub conditione. C. de caduc. toll. & potest dici cõditio potestatiua, quæ mere dependet a potestate implere debentis. & non est mixta cum viribus fortunæ. vid. l. fi. C. de necessar. serv. hered. institu. & Azo. ibidem in summa. col. 3.

[g] ¶ *Si me fiziere vna eglesia.* Idem si dicat si manumiserit seruum, nam & ista mere potestatiua est, cum etiã serui inuiti libertatẽ consequantur vt notatur. in l. fi. C. de manu. testa. & adde l. 14. infr. eo. & tenet Bal. in l. 1. col. 3. C. de institu. & substitu. Sed quid si episcopus non vult dare licentiam ædificandi ecclesiam, an conditio habeatur pro impleta. Bal. tenet quod sic in d. l. 1. col. 2. & vide per eũ ibi col. 1. versi. 1. quæro. & per eundem in l. deberi. C. de fideicommiss. liber.

[h] ¶ *Si diere ciento maruedis.* Habes hic quod ista conditio, si decem dederis est potestatiua. & idem tenet glo. in l. suus quoque. ff. de hære. institu. & in §. si plures. istic. eod. glo. tamen in l. 1. C. de institu. & substitu. dicit esse mixtam, & ita tenent ibi communiter docto. Potest dici quod in habente facultatem adimplendi, prout est in homine diuite dicatur potestatiua, vt voluit glo. in l. fi. ff. de condit. insti. super parte, decem. & voluit lo. de Imol. in d. l. suus quoque super glo. 3. vid. per Bart. in l. in testamento, l. 2. ff. de condi. & demonst. Bal. in l. fi. C. de condit. insert. & quid si sit conditio dandi non capaci. vide eund. Bal. in l. vnica. §. sin autem. C. de caduc. tollen. & an conditio sit fundum dederis sit conditio dandi vel faciendi. vide Bald. in l. 1. col 3. C. de institu. & substitu.

[i] ¶ *Si se cumpliere.* Et poterit ista conditio potestatiua impleri quandocunque in vita instituti, neque definit posse impleri, nisi per mortem, vt in d. l. suus quoque. & ibi Ioan. de Imol. 1. nota. ff. de heredi. institu. nisi fuerit apposita dies in conditione ipsa. l. thais. §. intra. ff. de fideicommiss. libert. & ff. de liberib. institu. l. sed si in conditione. & licet in institutionibus conditio ipsa quandocũque in vita instituti impleri possit, vt dixi, & not. glo. in l. si quis hæres instituatur eodẽ

[k] ¶ *Atal recabdo.* Hoc fuit remedium cautionis mutianę, de qua in l. mutianæ. ff. de condit. & demõstra. vbi vid. per Bart. & docto. in materia circa istam formam adimplementi. in cõditionibus negatiuis. & ibi etiã vid. an ista cautio habeat locum in cõtractibus & per Bal. in l. 1. C. de pact. glo. & docto. in l. siue apud acta. C. de transactio. vbi vid. quid in iudicijs; & tenebitur restituere rem cum fructibus, si veneri contra istam cautionem. vt in d. l. mutianæ. & ista cautio erit cum fideiussoribus, vt in authentica, cui relictum. C. de indict. vidus ta. tollen. & die vt ibi.

[l] ¶ *El testador.* Quid autem in contractibus modalibus, an possit impleri modus per cautionem. vide Alexand. in l. siue apud acta. C. de transact. & Socinum in d. l. mutianæ.

[m] ¶ *Non quisiere fazer.* Si tamen vellet & esset casus, in quo cautio præstari non possit tunc fauore libertatis relictum debetur. & ita potest intelligi. l. libertas. §. 1. ff. de manumiss. testa. & secundum opinionem Guillel. de qua per Bart. in d. l. mutianæ. illud procedit speciali fauore libertatis, idemque esset dicendũ in legatis pijs seu institutionibus ad pias causas, cũ vt alias dixi priuilegia libertatis concessa sint de testa. & in l. proinde. ff. de his quę in testa. delen. & in terminis tenet Socinus in d. l. mutianæ. n. 1. nota. In aliis vero casibus extra libertatem & pias causas dato, quod cautio præstari non posset non consequeretur hereditatem, seu legatum & inquantum ista. l. dicit, si nõ quisiere. Suppleri debet idem & si non potuerit, si tamen nõ posset præstari cautio cum fideiussore propter paupertatem videtur sufficere iuratoria cautio, vt in authent. cui relictum. C. de indict. vidus ta. tollen. & ibi Bal. col. 2. quem vide.

[n] ¶ *Non deue auer la herencia.* Si vero accipiat præstita cautione, & postea contrauenias, an auferatur ab eo hæreditas tanquam ab hærede, an vero quasi nunquam fuisset hæres est magni effectus propter legata. Bart. disputat in d. l. mutianæ. quę disputatio parui vel nullius effectus est quoad nos attento iure huius regni disponente, vt etiam hereditate nõ adita legata debeantur, vt in l. 1. titu. 2. lib. 5. ordinam. rega.

¶ *Lex VIII.*

Si cõdicio est casualis non potest subea heres institutus ante eius complementum quærere hæreditatem, sed conditio quæ sit certa vt si moriatur non suspendit hæreditatis acquisitionem. h. h.

[a] ¶ *De ser cumplida.* Adde l. is qui hæres. ff. de acquir. hereditat. & quid si sit conditio cuius euentus, vel defectus nihil operatur. vide l. quit fundũ. §. si tu ex parte. ff. ad l. Falcid.

[b] ¶ *Nusiere el sol.* Est enim omnino extitura, & sic institutio remanet pura. l. si pupillus. §. qui subconditione. ff. de nouatio.

[c] ¶ *Si muriere.* Illa enim proprie dicitur conditio quæ suspendit, & præsertim se habere ad esse, & ad non esse, vt not. Azo. C. de institu. & substit. in summa. col. 2. l. ex facto. §. fi. ff. ad Trebelli. & per Iasonẽ in l. conditio in præteritum. ff. de verborũ obligat. l. 2. supra eod.

¶ *Lex. IX.*

Mixta conditio quę partim est in potestate hominis & partim in viribus fortunæ suspendit hæreditatis additionem donec impleatur in extraneo instituto licet nõ in suo. hoc dicit.

[d] ¶ *Otercladas.* Or cum habeat a l. si pater. C. de institu. & substitu. & a notatis per Azo. C. eod. in summa. col. 2. versic. mixta. & versũ. quid autem. & per glo. in d. l. si pater.

[e] ¶ *Descendientes.* Filij vel nepotes, siue sint in tua potestate, siue sint emancipati, neque erit hodie faltim attento isto iure partitarum necessarium, quod emancipatus institutus sub conditione casuali, vel mixta petat bonorum possessionẽ secundum tabulas, de qua in l. 3. §. si sub ea. ff. de bonorum posse. cont. tabul. l. 2. §. si sub conditione. ff. de bonor. poss. secundum tabul. licet glo. in l. fina. C. vnd. cognati. in casu dictarum. ll. adhuc hodie necessariam dictam bonorũ possessionem.

[f] ¶ *Valdra el testamento.* Tene menti istam. l. quæ decidit illud magnũ dubium, de quo per gl. & docto. in l. si pater. C. de institu. & substit. An etiam stante dispositione. l. quoniam in prioribus. C. de inofficio. testa, testamentum in quo filius est institutus sub conditione casuali vel mixta, & in cuius defectum non est exhæredatus sit nullum vel an teneat relecta conditione, & approbat ista. l. opinionem glos. in dicta l. si pater. & in l. suus quoque in principio, in verbo constat. ff. de heredib. institu. quam, & ibi tenet Bartol. post Ricardum Mainb. Ioan. de Imol. in dicta l. suus quoque. & in l. fina. ff. de condit. institut. Salice. in dicta l. quoniam in prioribus. Paulus de Castro, Alexand. & Iaso in dicta l. si pater. qui omnes mouẽtur, per textum in l. scimus. §. cum autem. C. de inofficio. testament. & istam partem tenet Roderic. Suarez. in repetitio. dict. l. quoniam in prioribus. in secunda ampliatione. qui etiam dicit istam opinionem, per istas. ll. partitarum approbari, scilicet per l. 17. incipit, religiosa. vide supra titu. primo. & per. l. 11 infra isto titu. & non allegat istam l. quę hoc clarius dicit, & expressius. nota bene, quiavt affirmat Socinus consil. 97. præsens cõsultatio. vol. 3. & in consil. sequenti cõmunis opinio erat in contrarium, vt late referturin di dictis consilijs.

¶ *Ley VIII. Que quãdo la condicion que es fecha o puesta enlos establesciemientos delos herederos, es de tal natura, que nõ es en poder delos omes dela complir, que non puede el heredero auer la heredad fasta que se cumpla.*

CAsuales condiciones son llamadas aquellas, que non son en poder delos omes delas cũplir, mas que acaesçen por auentura E esto seria, como si dixesse el testador establezco a fulano por mio heredero, si llouiere cras, o si fiziere sol e dia claro sin nublo. Poniendo el fazedor del testamento tal condicion como esta, o otra semejante della, q̃ fuesse puesta a mas alongado tiempo, o a menor, nõ puede este a tal entrar la heredad del testador, nin ser heredero, a menos de ser cumplida[a], primeramente la condicion. Pero casuales condiciones ya, que son de tal natura, que maguer seã puestas, non embargan el establesciẽto del heredero. E esto seria como si dixesse el testador: establezco a fulano mi heredero, si cras nasciere el sol[b] o si dixesse, fago mi heredero atal ome si muriere[c], non señalando fasta que tiempo. Esto es por razon que tales cõdiciones como estas, tan sin dubda son e tan ciertas, que en todas guisas son. E porende luego que son puestas, vale el establesciemiento del heredero, e non se embarga, nin se aluenga por ellas.

¶ *Ley. IX. Delas condiciones que en parte cuelgan del poder delos omes, e en parte estan en auentura que dizẽ mezcladas.*

MEzcladas[d], condiciones son llamadas aquellas, que en parte cuelgan del poder delos omes, e en parte estan en auẽtura. E esto seria como si dixesse el fazedor del testamento: establezco por mi heredero a fulano, que es ydo a vltra mar, si tornare aqui a morar a esta tierra. E tal cõdicion como esta, en parte es en poder deste heredero a tal. Ca puede logar algun nauio en que vẽga, e en parte esta en auentura. Ca maguer lo el alogue, puede acaescer peligro en la venida. E si el heredero que assi era establesciido fuesse delos descendientes[e], de aquel que establesciesse, valdria el testamento[f], maguer non se cumpliesse la condicion. Mas si fuesse estraño, non valdria a menos de ser cumplida.

¶ *Ley. X. Que condiciones se entienden en los establecimientos delos herederos, maguer non sean y puestas, a que dizen en latin Tacitas.*

TAcita conditio, en latin, tanto quiere dezir en romance, como callada condicion: que es dẽ tal natura, que maguer non sea puesta señaladamente, entiendese de derecho[g]. E esto seria como si algund testador[h] que ouiesse dos fijos[i], quier

¶ *Lex X.*

Tacite intelligenda est conditio: vt videlicet duobus filijs legitimis naturalibus institutis & vno alteri premorienti substituto in relligatur tacita conditio, scilicet, si præmoriatur sine liberis: quia ipsi præferuntur: secus est extraneis institutis prædicto modo substitutis: quia etiam præmortuis liberis expulsis admittitur ad substitutionem superstes. hoc dicit. Habuit ortum a l. cum auus. ff. de condit. & demon.

[g] ¶ *Entendese de derecho.* Sũmulte conditiones quæ tacite subintelliguntur a iure, vt hic, & in l. hæc verba ff. de lega. 1. & in eq̃ue admodum. vbi glo. 2. & etiam Ioã. Andr. de iure iurand. & in l. cum quid. ff. si certum peta. l. conditiones quę extrinsecus. ff. de conditio. & demonstra.

[h] ¶ *Algun testador.* Siue pater, siue mater, vt dicit glo. in l. generaliter. §. cum autem. in verbo substituit. C. de institu. & ibi per omnes. Bart. in l. cum auus. ff. de condit. & demonst. vnde in contractibus qui celebrantur gratia vtriusque non procedet huius. l. dispositio secundum Bald. in l. cum aeutissimi. in fine. C. de fideicom. procederetur. men in donatione causa mortis, glo. in l. 1. C. de dona. causa mortis. & etiam in donatione inter viuos quæ fieret gratia donatarij, secundum quod vult Decius in l. generaliter. col. 4. C. de insti. & substitu.

[i] ¶ *Dos fijos.* Gratia exempli ponit nam idem esset si plures haberet, vel vnum tantum ex identitate rationis, & probatur in l. cum acutissimi. C. de fideicommiss. & in dicta l. generaliter. §. cum autem. ex ista tamen lege colligo quod loquitur quando ascendens grauat descendentem fideicommisso vniuersali: non ergo procedit quando frater grauat fratrem seu transuersalem institutum secundum Alberi. Angel. & communiter Docto. post Iacob. de Arẽ. & Ia. de Raue. in d. §. cum autem. & est communis opinio, vt testatur Socinus in d. l. cũ auus. de condit. & demonstr. col. 1. & Decius consi. 435. contrarium

Universidad de Deusto
Biblioteca

tamen *dicit* Barb.in d.l.cũ acutissimi.per aliqua motiua quibus respondet Socinus vbi supr.col.2.similiter neque procederet in vxore instituta grauata de restituendo,quę decedat cum filijs communibus,per l.qui filium.§.sabinus.ff.ad trebell.vid.Socin.in d.l.cum auus.col.1.versic.3.infertur.neque etiam habebit locum quãdo parentes instituũtur a filijs,secũdũ Bart.in d.l.cum auus.& est cõmunis opinio reiecta distinctione Angę.in l.ex facto.§.si quis rogatus.ff.ad trebel.& procedit dicta communis opinio siue decedat cũ liberis pater,vel sine liberis cũ parente auo instituentis,vt concludit Socinus in d.l.cum auus.col.5.& q̃ ista l.dicit de filijs,idem dic de alijs descendentibus. gl.in d.§.cũ autem.l.cum acutissimi.C.de fideicommiss.

4 a ¶*Q̃ naturales.* Adde l.generaliter.§.cũ autẽ.C.de institu.& substitu. & an procedant istę leges nedũ in filio naturali grauato,verum etiã in nepote naturali vel pronepote.videtur dicendũ q̃ sic cũ militet eadẽ ratio.argu.l.si C.de natura.libe.vbi circa institutionem ex testamento vel abintestato,q̃ statuitur in filijs habet locum in nepotibus naturalibus ex d.l.extensione.& ita tenet Soci in d.l.cũ auus.col.23. versi.octauum corollariũ.Sed quæritur an istæ leges procedant in filijs adoptiuis grauatis.Rayner.& Alber.in d.§. cum autem.tenẽt q̃ no:eo quod maiorẽ affectionẽ habet pater ad filiũ naturalẽ quam ad adoptiuũ.& hanc opinionẽ approbat Alex.in l.ex facto.§.si quis rogatus.ff.ad Trebel.non enim adoptiui dicuntur proprie filij, sed quidquid a patre habent habere videntur ex mera liberalitate.vt in l.cũ in adoptiuis.cũ ibi nota.C.de adoptio. vbi etiã dicit Ang.q̃ si statutũ vult q̃ filij non soluant gabellã de hæreditate paterna filij adoptiui soluere teneãtur: contrariũ tenet Cuman.in d.l.cũ auus. & Fulgo.in d.§.cũ aũt.Soci.vero in d.l.cũ auus.col.24 tenet primã opinionẽ qũ filij adoptiui fuerunt adoptati ab extraneo, eo q̃ non transeunt in familiã seu potestatẽ adoptantis.vt in d.l.cũ in adoptiuis.In adoptatis tamen ab ascendente naturali cũ transeant in familiã adoptantis,& in eius potestate.vt in d.l. & etiã in filio arrogato, qui & eius filij transeunt in familiam arrogantis,vult q̃ habeant locũ leges istæ,licet vltimo loco relinquat cogitandũ Ego vero indistincte adhærerẽ primę opinioni ex eo: quia hoc casu,neq; patria potestas nec transitus in familiã cõsideratur,sed affectio naturalis,quæ nõ ita cadit in adoptiuis sicut in naturalibus: & quia non reperitur in iure talis exẽtio ad adoptiuos,prout reperitur in naturalibus in d.§.cũ autẽ.& hic & licet ista lex partitarũ super his dicat,quicr ambos fuessẽ legitimos , non intelligas de legitimis adoptiuis,sed de legitimis & naturalibus,prout istæ.ll.partitarũ filios legitimos intelligunt.vt pater in l.1.tit.13.par.4.quãdo vero causa naturalis & accidentalis cõcurreret in adoptiuo grauato , prout est in adoptato ab ascendente plane procederent istæ leges.Pone etiã ex ista l.q̃nõ procederet eius dispositio,si filij grauati essent spurij,secũ Alberi. & alios in d.§.cum autẽ,nisi sint legitimati,cum per legitimationem iura filiorũ legitimorũ cõsequantur,vt in authentico quibus mod. natura effici,sui.§.illud.l.fi.circu.15.partit.4.tenet Soci.quo ad casum nostrum in d.l.cum auus.col.24.versi.infertur ex præmissis.

5 b ¶*Q̃ mutiesse primer amente.* Quidã hoc non fuit dictum sed institutio descendentis fuit facta in vita tantum,& post mortem alter directo instituitur hæres,an procedet huius.l.dispositio, videtur q̃ non per l.fi.C.de lega.& quia lo de Imol.in l.filio præterito.ff.de inius.& rupt.dicit qđ ista l.est exorbitans,& ideo non extendenda. contrarium tamen tenet Socin.in d.l.cum auus.col.10.& 11.& ita refert fuisse consultum,vid.ibi late per eum.Not.etiam ex isto verbo.l.q̃ non procederet ista.l. in grauato pure , scilicet non adijciendo post mortem,& consonat in hoc ista l.cum cõmuni opinione doctõ. contra quam videtur tenere Socin.in d.l.cum auus col.12.& 13.

6 c ¶*Los bienes del muerto.* Ex hic loquitur ista l.in substitutione vniuersali, dic tamen idem esse in relictis particularibus factis filijs si grauatur de restituendo post mortem,vt est casus in d.l.generaliter.§.cũ aũt. versic.quæ omnia.C.de institu.& substitu. & procedit siue filius fuerit vniuersaliter institutus: vel in quota,& grauatus de re certa restituenda siue ei erat relicta certa res vel quãtitas & grauetur post mortem de ea restituenda,secundum Baldum. in l.cum acutissimi.C.de fideicommiss.col.1.de quo vid.Soci.in d.l.cum auus.col.13.& 14.cũ consequenti.& per Decium in d.§.cum autem.versi.4.limitatur.vbi vult qđ quando instituitus vniuersaliter grauatur in re certa post mortem non habet locum dispositio illius.§.cũ autẽ. in fi. & tenuit Albericus in d.l.cum acutissimi.C.de fideicommiss. & hoc satis placet maxime cũ ista l.partitarũ non loquatur in legatis particularibus,sed in successione vniuersali: & quod habetur in d.§. cum autẽ. in fi.restringendum est ad proprium casum in quo loquitur,scilicet in legatis particularibus ipsis filijs grauatis relictis.

7 d ¶*Q̃ se muriesse.* Loquitur de filio instituto grauato morient:nõ enim procederet ista.l.quando non ipse filius honoraretur , sed alius tertius grauaret a testatore post mortẽ filij, vt in l.qui filium.§.sabinus.ff.ad Trebell. & ibi Bar. Angel. & Ioan.de Imol.quid tamen si sit bannitus:Bald.in l.cum. acutissimi. col.fi.C.de fideicommiss.dicit,quod adhuc non esset locus fidei cõmisso.& quod in hoc casu filij eius excluderent substitutum, & si peteret sibi caueri de fideicommisso restituendo : quia quotiens conditio est in medio,illa cautio non potest præstari.ita tamen.§.primo ff.ad Trebellia.

¶*Dexasse fijos.* Non exprimit an naturales & legitimos vel naturales tantũ,& sic videtur velle q̃ & si decedat cum filijs naturalibus,tantũ excludant illi substitutũ sicut & habetur in l.ex facto.§.si quis rogatus.el.1.ff.ad Trebell.vnde hic probatur,q̃ etiã si filius naturalis sit ille qui fuit grauatus fideicommisso qui decedat cum filio naturali talis filius excludit substitutũ: cuius contrarium probari videtur in d.l.generaliter.§.cum autem.C.de institu.& substitu.& ita ibi docto.magis communiter intelligunt illum text. vt requiratur talis casu ad excludendum substitutum darum filio naturali,qđ debeant extare filij legitimi & naturales ex naturali, & ad.§. si quis rogatus respondent,q̃ procedat quando illa conditio,si sine liberis decesserit fuit expressa a testatore.d.§.cum autẽ. intelligatur quando talis conditio fuit a lege tacite subintellecta,quæ fuit.3.solu.glossin d.§. cũ autẽ.in parte,sobole.in fi.Sed Bart.ibi tenet prima solutionẽ gl. ibi,scilicet,quod d.§. cum autem.quatenus dicit de iusta sobole intelligatur,secundum distinctionem positam in d.§. si quis rogatus. & sic quod nihil noui inducatur in hoc per d.§.cũ autẽ.& ista opinio fuit Azo.& idem tenet Bar.in d.§.si quis rogatus. & tenent etiã Ang.& Ioan.de Imol.qui dicunt istam communem opinionem, & idem dicit Alexan.& Decius,in istam partem inclinat in d.§.cũ aũt. sed re vera communior est opinio primo posita,quæ fuit.3.d. glosll. quam etiam dicit verisimam Socin.in d.l.cum auus.col.29. tenenda est opinio Barto.per istam l.partitarum,quæ declarat verba d.§ cum autem.dum dicit sine iusta sobole,vt.s.casu intelligatur, secundũ subiectam materiam,vt etiam naturales comprehendantur, & spurij solum excludãtur,secundũ iura antiqua,nam iusta dicitur.i.legitima.l.3.§.de illo.ff.pro soc.l.si vxor.in principio.ff.de adulter.& naturales filij in excludendo substitutum dicuntur legitimi, vt in dicto.§.si quis rogatus. ¶An autem filij excludant ecclesiam, seu piam causam substitutam, videtur dicendum,quod sic : ex quo excludunt coniunctum patrium filium testatoris,vt hic habetur & in dicta.l.cum auus.& ex quo filium prætulit ecclesiæ continuata affectione censetur voluisse preferre omnem eius posteritatem. tenet Bal.in d.l.cum acutissimi.col.1.& ibi etiam Paul.de Cast. circa fine & istud teneas quidquid in contrarium tenuerit Barba.in cõmento. d.l.cum acutissimi. & Iason in dicto.§.cum autem.quorum fundamentis late respondet Soci.in dicta.l.cum auus.col.19.& 20.& Decius in dicta l.generaliter. columna tertia. vide tamen que adducit Felin.in cap.ecclesia.S.Mariæ.col.38.de constitu.vbi referens consilium Ancharra.limitat nisi filij ex hoc non depauperarentur.¶Item quid si grauatus ingressus est religionem,an monasterium habeatur locofilij,& sic excludat substitutum Bal.in d.l.cũ acutissimi.col.fin. C.de fideicom.distinguit, an ingrediatur religionem minorum fratrum,qui sunt incapaces hæreditatis,& tunc non excludatur substitutus,si vero ingrediatur aliam religionem capacem excludatur. vide de hoc per Ioan.Baptist.de S.Seueri.in repetitio.dicti.l.generaliter.§.cum autem.quæst.7.& per Socinum.in d.l.cum auus.9.quæstione.Aduerte etiam,quod in casu huius.l.quando est grauatus restituere alteri filio testatoris , nullo casu excluditur substitutus, vt probatur hoc per casum.in authentico de sanctiss.Episco.§.sed hoc præsenti.collatio.9. vbi monasterũ non facit deficere conditionẽ, de qua ibi quando contendit cũ alio monasterio substituto, vt dicit etiam gl.in cap.in præsentia.de probat.igitur idem erit dicendum. si contendat cum alio filio testatoris substituto , quia non est minoris fauoris,sed similis & fortioris,cũ dilectio maior videatur in filijs quos testator cognouit,quã in nepotibus quos non cognouit,& ita in facto consuluit & obtinuit Maria.Socin.vt refert ibi. filius in d.l.cum auus.col.19.& in 9.q.ad finem. quod si esset verum esset singulariter notãdum,sed caue,quia ista.l.destruit istud dictum: nam

in ea filius erat grauatus restituere fratri suo, & tamen adhuc habet locum ista tacita coniecturata conditio,vt nepotes ex filio prẽmortuo grauato excludat patrium filium testatoris. & idem probatur in ex d.l.cum auus.vbi patruus non excludit pro nepotem nepotis grauati,ideo intelligę dictum Socin.quãdo institueretur filius & grauaretur de restituẽdo vni filio eiusdẽ grauato, quia tunc alij filij ex eisdem filijs,non possent ex coniecturata mente auocare fideicommissum,quia sunt in pari gradu: & sic procedit fundamentũ Socini.dum arguit de monasterio,& vbi est expressa voluntas de restituendo vni nepoti cessat coniecturata contra mentem expresse.

3 q ¶An autem filij adoptiui quos reliquit grauatus excludant substitutũ,dic q̃ non,quia esset in potestate grauati adoptando filium excludere substitutũ: quod in filio naturali non potest dici , cum non tantum ab eius voluntate,sed a dei dono sibi agnascatur,& quia liberi adoptiui non sunt in cõsideratione in præiudicium substituti. l.fideicommissum. ff.de condi,& demonst.l.si ita quis.§.fi.ff. de lega.2.Ang.in d.§.cum autem.Socinus in d.l.cum auus.col.24.& Decius in d.§.cum autẽ.veril.7.ista lex.& q̃ hic dicitur quãdo reliquit filios: idẽ est quando reliquit nepotes vel pronepotes, seu alios viriores descendentes,vt probatur in d.§.cum autẽ.& in d.l. cũ acutissimi.& tradit Socin.in d.l.cũ auus.col.17.Procedit etiã ista.l.sine filij sint masculi,siue fœminæ seu nepotes ex fœmina.l. si ita quis. in princ.ff.de testa.tutel.Bart. plene in l.1.C.de verb.signifi.l.4.C.de condit.insert.Si tamen testator expresserat in conditione qualitatẽ masculinitatis tunc deficientibus masculis propter fœminas,nõ excluderetur substitutus,vt dicit Bar.in d.l.cũ auus.4.q.& eius opinio teneatur communiter,& a nullo reprobatur , vt attestatur Socin.in d.l.cũ auus.char.9.col.2.& circa hoc,vide eundẽ Socin.ibi char. 10.col.4.cũ sequenti.Procedit etiã hæc lex,siue filij sint nati, siue nasciturí tempore conditionis, secundũ Rapha.Cuma.in d.l.cũ auus. & videtur de mente Bar.ibi.3.q.& tenent aliqui moderni.in d.§.cũ aũt Prout est Ioan.Bapt.de S.Seueri.qui late ibi ista quæstionem examinauit,& in hanc sententiã inclinat Soci.in d.l.cũ auus.fol.9.col.3.& 4.& sequenti.& istud videtur tenendũ, licet contrariũ tenuerit Ludouic Roma.cõsil.170.in proposita consultatione,cui videtur adhærere Iason.& Decius in d.§.cũ autẽ.& pro ista opinione Rapha.mul tũ confert ista l.partitarũ,quæ indistincte excludit substitutũ per liberos grauati,si extent & signanter,cũ dicitur , esto es porq̃ siempre se entiende por derecho,maguer el padre,no lo diga paladinamẽte q̃ muriendo el vno y dexando hijos, que el otro hermano que finca biuo,no deue heredar lo suyo.Ponderandũ est verbũ semper,& sic importat q̃ ide fit in omni casu,& in omni tẽpore,vt dicit glos. in verbo.semper in l.1.ff.solu.matri.¶Quid tamen si ille grauatus decedat cũ filijs,qui tamen sint incapaces,vt quia sunt deportati vel damnati in metallum,an tales filij faciant deficere fideicommissum? dic vt per Bar.in l.filius familias.§.cum quis.ff. de lega.1. Adquire etiam,quia sufficit liberos extare,& si nõ sint hęredes quia noluntadire paternam hæreditatẽ,vel fuerunt ex hæredati, vt in d.§.cũ quis.de hoc tñ vid.quæ infra.5.limi dicã in glo.quæ incipit, lo deuen auer.Not.etiã q̃ & si filij isti premoriere habeantur a minore.14.annis viri potentes,q̃ etiã isti non tantũ facient cessare substitutionẽ fideicõmissariã,de qua hic,& in dictis iuribus: sed etiã pupilla rem.Bart.in l.gallus.§.etiam si parente.ff. de libe. & posth. & idem Bar.& apostilla.in l.in pupillari.fina.verb.ff. de vulg. & pupil. idẽ est si talis pupillus relinquat vxorem pręgnantẽ,nam talis posthumus,ex eo faciet cessare pupillarem substitutionẽ,vt notanter tenet Bal.in l.neque ei.ff. de adopt.ibi dum dicit. Item si malitia supplet ętatem & acciperet vxorem & cõciperet.arg.l.ex facto. ff.de vulg. & pupil.licet tantũ ipse loquatur de extinctione pupillaris substitutionis.Not.etiã istum tex.in quantũ dicit, de casse hijos, quia vult q̃ non sufficiat habuisse liberos,si decesserunt ante mortẽ grauati, vt sic casus singularis in l.ex facto.§.pen.ff.ad trebell.Requiritur ergo q̃ extent tẽpore mortis eius & hoc sufficiet , licet postea moriantur, vt excludatur substitutus,vt probatur in d.§.pe.& habetur in cap. Raynutius.de test.& in cap.in præsentia.de probatio.l.cum vxor&. C.quando dies legat.ced.Item intellige istam.l.in filijs qui nascuntur non monstruosi , & tendentes ad prodigium : nam illi & si viui nascantur non faciunt deficere conditionẽ.l.nõ sunt liberi.ff.de stat. hom. Similiter intellige quando tales filij perfecte nascuntur : nã si in actu nativitatis moriantur puta dũ fuit totus extractus præter vnum pedem secus esset.l.quod dicitur.ff. de libe.& posth.l.pe. & ibi Albe.Bal.& alij.C.de posthu.hęredi.instit.Si tũ inciso aliquo perfecto mẽbro nascęretur vitius,tunc ille excluderet substitutũ, sicut accidit in eo,qui sine aliquo mẽbro perfecto nasceretur, quia est perfectus homo,vt adducit Soci.post lo2.de monte spere in d.l.cũ auus. char.pen.col.2.intelligę etiã de nato ex partu qui viuere posset , secus si sit quinque vel sex mensiũ quia non est perfecte natus,vt in d. l.pen.Socinus vbi supra vbi refert se in hoc consuluisse. vide etiam super his de iure regni l.13.l.2.ci. tauri. quæ est lex notabilis.

In no. recęst 8

9 ¶*Los bienes de su padre.* Ex hoc verbo patet quod loquitur ista l.in substitutione fideicommissaria , quia non sequuta adictione vel immixtione non dicerentur bona patris qui fuit grauatus , sed primi testatoris qui grauauit, argumento. l.post aditam. C.de impuber. & alijs substit.ex quo videtur inferri quod ista l.& similes non procederent in substitutione directa vulgari, & ita dicit Albericus in dicta lege generaliter.§.cum autem.vbi glo.in verb. fusticuit. videtur hoc velle,& hanc dicit esse communem opinionem Socinus in dicta lege.cum auus. colum. 7. vbi etiam notabiliter dicit hoc debere intelligi & limitari, nisi essemus in casu in quo institutus filius transmitteret ius adeundi ad nepotes: nam licet alias sit magna dubitatio nunquid ille qui admittitur ex vulgari substitutione excludat illum qui venit per ius adeundi transmissum , de quo per Bartol. & doctores in l.1.ff.de vulg.& pupilla. tamen in hoc casu indubitanter,secundum eum substituras excludetur per rex. in l. vnica.C.de his quæ ant.apert.tab.& argumento tex. in l.cum acutissimi.C.de fideicommiss.Limitat etiam Socinus istam communem opinionem , quando vulgaris substitutio esset iuncta cum compendiosa,vt si dixit testator quandocunque decesserit , nam cum in compendiosa contineatur vulgaris , secundum doctrinam Bartol. communiter approbatam in l.centurio.colum.10: versicu. quæro vtrum substitutio compendiosa facta.&c. ff. de vulga. & pupilla. & in l.precibus.C.de impube. & alijs substitu. quia sicut in fideicommissaria,quam etiam amplectitur compendiosa intelligitur tacita conditio,si decesserit sine liberis,vt hic & in dicta lege cum auus.pariter idem est dicendum de vulgari substitutionem compendiosa comprehensa, vt æqualis sit determinatio , argumento.l. iam hoc iure.ff.de vulga.& pupilla.l.quamuis. C. de impuber. & alijs. Contra istam tamen dictum Socini consuluit Decius consil. 416.in testamento illustris & magnifici domini capitanei.&c.motus inter cætera ex eo quod licet sit verum quod a principio & potentialiter substitutio compendiosa applicari possit ad vulgarem vel fideicommissariam,secundum quod casus occurrit,si tamen talis compendiosa resoluta sit in vulgarem vel fidei commissariam de tali vulgari,vel fideicommissaria,in qua compendiosa resoluitur iudicari debet tanquam de vulgari vel fideicommissaria simpliciter & absolute ex not.per Bar.in l.heredes mei.§.cũ ita.ff.ad trebel.& sequitur Alex.cõsil.per spectis verbis eis.col.fi.vol.8.Stergo occurreret casus de vulgari iudicaretur simpliciter & absolute , secundũ eũ,& sic q̃ non subintelligetur in ea talis tacita conditio si decesserit sine liberis,& ita fiat comprehensio,q̃ vtraq; substitutio cõseruetur in statu suo,& vtraque propriam naturam retineat, quia illa determinatio quæ æqualiter debet fieri respicit illud quod exprimitur & non videtur habere locum in eo quod tacite intelligitur,prout est dicta conditio liberorum,de qua nihil fuit dictum,adducit etiam alia quæ videas per eum , & ista l.partitarum satisfacit pro ista parte quam tenuit Decius.Nam videtur loqui in compendiosa substitutione inquantum dicitur,que el que muriere primeramente,& quod fuerit facta hoc casu substitutio per verbum cõmune,sicut & de verbo succedat,dicit Barto.in l.centurio.colu. fina.ff. de vulga. & pupilla. & hæreditate enim tantum est dicere quantum succedere,vt in l.nihil aliud est hæreditas.ff. de verbo.signifi. & tamen l.ista vult quod vt conditio liberorum subintelligatur, quod succedant ex fideicommissaria, vt dixi in principio,& patet etiã ex alijs verbis istius.l.inserius positis ex quibus constat bona paterna tam fuisse filij grauati, & sic quod tam erat factum suum patrimoniũ per additionẽ seu immixtionẽ.l.sedsi plures.§.filio.ff.de vulga.& pupilla.& institu.ita.de hered.qualit.& differen.in princ. Pro opinione tñ Socin.multum urget contentura pietatis & parentis affectio præsumpta,quæ fuit originarium motiuum harum dispositionum , & quod quis præponere voluit extraneum suæ posteritati quæ ratio ita milnat,si succedatur ex vulgari,sicut si ex fideicommissaria,& pro ista parte potest in decisita.l.partitarum, neque obstarent verba supra ponderata: nam etiam ante additionem vel immixtionem bona patris dicuntur filij.l.in suis.ff.de libe.& posthu.l.21.supra titulo primo. & multum interest ad conjecturandam istam voluntatem defuncti : an facta fuerit substitutio per verba compendiosa: an solum per verba directa , importantia tantum vulgarem

Universidad de Deusto
Biblioteca

subfitution.m & sic quod debeat esse diuersitas inter vnum casum d
& aliū & attenta illa requisite, & testatoris affectione potius inclinarē in opinionē Socini, cogita, qui pallus est certe dubius, quid autē ibi dicendū in substitutione pupillari. vide late Socin. in d.l.cū
auus. col. 7. 8. & 9. Cuius resolutio videtur quod pupillaris substitutio nō firmatur
susceptione liberorū prout
dixit Barto. in
dicta. l. in pupillari. ff. de
vulga. & pupil
la. neque etiam
potest dici, qđ
substitutio pu
pillaris rumpi
tur natiuitate
posthumi, prout est magis cō
munis con
sio. in dict. l. in
pupillari. sed
bene verum
esse & potest dici quod expiret mortuo pupillo cum filijs. argu. d.l.
cum auus. quid autem si testator duobus pupillis filijs substituerat
pupillariter per adiectionem nominis collectiui & primus decessit
pubes relictis filijs, & postea decessit impubes alius, an filij pueris
excludant extraneum ab hereditate impuberis? vid. Bal. quod sic
in l. pe. col. 1. C. de impuber. & aliis substi. & Alex in l. hæredes mei
§. cum ita. ff. ad trebell.

10 a ¶ *Siempre se entiende por derecho.* Nota hoc verbum, nam ex eo tollitur magnum dubium quod est inter docto. in d.l. cum auus. An illud q ibi & hic disponitur sit fictio legis, vel an sit præsumptio iuris; nā Raphael Cuma. ibi vult, quod sit fictio eo quod fingant scripeum vltra id qđ apparet. Paul. vero de cast. dicit, qđ sit præsumptio & rationes pro vtraq; parte discutit late ibi Socinus. col. 30. & 31. & 32. effectus est magnus. nam si esset fictio non admitteretur probatio e
in contrarium, secus tamen esset si esset præsumptio iuris tantū, & nō
præsumptio iuris & de iure. & q. sit præsumptio iuris tantum tenet Iacob. Butri. Cynus. Bal. in d.l. cum acutissimi. C. de fideicommiss. &
sic admitteretur probatio in contrariū per coniecturas vel alias: tene
ergo menti istā l. particulā quæ disponit q. hic sit iuris præsumptio
seu tacita conditio a iure subintellecta non fictio: nā si voluerat qđ
esset fictio non dixerat, entiendese por el derecho, maguer el padre
no lo diga, sed dixerat ius fingit fuisse dictum, sed quia proceditex
coniectura pietatis ideo dicit, entiendese por derecho.

11 b ¶ *Lo dexen auer.* Quid si nolint & repudient, an erit locus substitutoi? Alberic. mouet istam quæstionē in d.l. generaliter. §. cum autē. C. de
institu. & substitu. & refert opinionē quorundā dicentium quod suficit liberos extare, licet non succedant, vt excludāt substitutū arg.
l. filiusfamilias. §. cum quis. ff. de lega. 1. & l. ex facto. §. fi. & ibi nota
tur. ff. ad trebell. & in l. Iutius. ff. de hæredi. institu. l. cum pater. §. volo. de lega. 2. Sed in contrarium dicit, q videtur tex. in §. fi vero testamentum, inst. de succes. liber. & quia negare nō possumus extitisse si
deicōmissum conditionale. licet descendentes ex priuilegio isto substitutum excludant, vt in d. §. cum autē. cum dicit liberis eā excludentibus. ergo alij de tali priuilegio non opponent, nisi ipsi l. qui liberis. §. fi. ff. de bonor. post. secundum tabul. alij vero dicūt secūm eū
quod aliud est quando conditio expressa apponitur ab homine, &
tunc sufficiat liberos extare, vt excludatur substitutus: aliud quando a lege subintelligitur. nam tunc oportet eos hæredes esse per d.
§. cū autē. alias cessaret ratio quæ mouet coniecturam, de qua in d.
§. cum autem. & in d.l. cum acutissimi. & in hac resident Alberi. in d.
§. cum autem. cuius opinioni adhærere videtur Soci. in d.l. cū auus.
char. §. col. 2. & Ias. in d. §. cum autē. col. pe. & vid. in hoc Socin. consi.
182. vol. 2. incipit licet filia fœmina.

12 c ¶ *El otro hermano.* Quid si decesit iste frater fideicōmissarius antequā
grauatus, an trāsmittat ius petendi fideicōmissum ad hæredes. Paul.
de castr. in d.l. cum auus. in fi. dicit q nō ex quo istud fideicōmissum
erat conditionale, licet conditio esset tacite subintellecta, & sic condi-
tio legalis, quia tamen non est necessaria, imo prouenit ex coniectu
ra tamente defuncti, ita q eam testator tollere posit, si vult iudicatur conditio non necessaria, & sic dicit cessare qđ habetur in l. cōditiones quæ extrinsecus. ff. de cōdi. & demōst. Tu vero dic q. ista quæ
stio est facilis, ex quo hic intervenit conditio expressa a testatore. s.
cum mo. eretur. l. dies incertus. ff. de condit. & demonst. & sic nō cō
tinuant proprie verba Paul. de Cast, dictum tamen est verum.

S Sesta partida.

heredero. E esto es porq̄ siēpre se entiē de por derecho [a], maguer el padre nō lo diga paladinamente, q̄ muriēdo el vno, e dexando fijos, q̄ el otro hermano q̄ finca biuo, non deue heredar lo suyo, mas los fijos del muerto lo deuē auer [b]. Pero si muriesse sin fijos, estōce el otro hermano [c] heredaria lo suyo, assi como el padre ouiesse puesto. Mas si el q̄ faze el testamento establesciesse a dos omes estraños [d] por sus herede-

ros, so tal condicion: que el q̄ muriesse primero, q̄ el otro q̄ heredasse sus bienes, maguer que esteq̄ muriesse primero, dexalle fijos, non heredarian ellos estos bienes atales, mas el otro aquien establecio el testador por su heredero.

¶ *Ley. XI. Como el padre non deue poner condicion ninguna en la legitima, que dexa a su fijo.*

Libremente [e] e sin ningund agrauiamiento, e sin ninguna condicion, [a] deue auer el fijo [b] su legitima parte de los bienes de su padre, e de su madre, segun diximos enel titulo, de quiē puede fazer testamēto, o quien nō en la ley que comiença Religiosa vida. Pero si el padre quisiere establesçer su fijo por heredero en mas de su parte legitima, en aquello q̄ le dexa de mas, bien puede el padre poner aquella condiciō, que es en poder [c] del fijo de la cumplir, mas ninguna de las otras cōdiciones, assi como las que acaesçieren por auēntura, o las que son mezcladas segun diximos en las leyes ante desta, non las puede poner. E si las pone, non empescen [d] al fijo heredero maguer non se cumplan.

guentem, quod nō intelligatur tunc ista conditio, licet in fine relinquat sub dubio, dicens æquitatem suadere contrariam opinionem Socin. ibi post Ioan. Baptil. de S. feueri in d. §. cum autē. & in l. in testamēto. C. de testa. milit. tenet quod in persona filij subintelligatur vid. ibi per eum, & pro ista opinione satis facit ista, l. partitarum. dō in hoc versi. ponit hæc verba, dos omes estraños, quasi secus velit esse quando non ambo essent extranei.

¶ *Dos omes estraños.* Approbat glo. l. cū acutissimi. C. de fideicom. & d. §. cum autē. quæ sunt communiter approbatæ: cessant enim in extraneo rationes, quæ sunt in filio & eius liberis: cōiectura, scilicet pietatis & sanguinis, de qua in d.l. cum auus. & etiam cuitatio absurditatis in testāte ne videatur alienas successiones suis preponere. Quid autē si filius & extraneus essent instituti, & de restituendo post mortem grauari, an in persona filij subintelligatur ratio conditionis Socin. tradit istam quæstionem in d.l. cum auus. char. 6. col. 2. versic. 7. infertur & est pulchra quæstio. & refert ibi Cumanum ar-

13

Lex. XI.

Non potest testator filijs apponere conditionem in legitima. In eo tamen quod est plus ei iure institutionis relictum potest apponi conditio potestatiua. Casualis autem vel mixta nequaquam, sed habetur pro non apposita. h.d. Habuit originem a l. quoniam in prioribus. C. de inoffi. testamento.

¶ *Libremente.* Non ergo poterit a parente filio relinqui legitima, vt 1
compensetur cum debito, ad quod filio tenebatur, veluti dotis materne, vel alias, vt in specie not. Cynus & etiā Bal. in fi. in l. 2. C. de iur. dot. ¶ Et quid si pater relinquat filiæ iure institutionis aliqua bona 1.q.
vel quantitatē pro legitima & dote materna & bona nō sufficiāt ad solutionem dotis & legitimæ? vid. notabile consilium Soci. 2. vol. consi. 225. diligentissime & subtiliter. vbi etiā vide, an acceptando hoc filia sibi præiudicet. & quæ habētur in d. cōsi. Adde ad dicta Roderici Suarez. in l. qui in prioribus. C. de inofficio. testa. 7. ampliatione vbi vid. de hoc. ¶ Et quid si filius instituatur in sua legitima? 2.q.
iubetur restituere titio, qui recusans adire & restituere compellitur a iudice: an tunc habeat locum ista. l. vt adhuc reiecto grauamine cō sequatur, & retineat legitimam? Paul. de Cast. dicit, q. non imo tūc limitabitur ista l. & similes. per tex. quem ipse ad hoc ita intelligit in l. ita tamen. §. si patronus. ff. ad trebell. vbi Roman. dicit hoc esse
nouissimū dictū, sed Alex. ibi reprobat istū intellectū, & dicit esse cō tra tex. in l. pe. §. si patronus. ff. de bon. liber. vid. ibi per eū cuius dicta satis placent. Si tamē filius sic grauatus recusans adire, adiret & restitueret: tunc videtur, q. cū agnouerit iudicū defuncti nō posse repetere legitimā per tex. in d.l. pe. §. si patronus. & videtur de mēte Alex. vbi supra. ¶ An autem grauamēq̄d per istas ll. reiicitur in per 3.q.
sona filij de legitima reiiciatur etiā in personā eius in quē filius trāsmisit ius adeundi? istam quæstionē tractat Socin. consi. 116. vol. 1. incipit non potest negari. col. 7. neque memini alibi me legisse vbi concludit, q nō per pulchra verba. vid. ibi per eū: & in materia qđ ipse ibidē dicit. col. pe. versi. 6. & vltimo. ¶ Aduerteetiam quia si pa 4.q.
ter ex facultate regia posset grauare filios in legitima iuxta ea quæ tradit Roderi. Suarez. in d. sua eleganti repetitio. l. quoniam in prioribus. 18. limitatione. & in lectu. l. fori. consequenti. in secunda limitatione, adhuc debet constare de voluntate expressa patris volentis grauare, & quod in dubio potius coniecturare debemus grauare noluisse, ad quod bene facit, qđ dicit Oldral. consi. 28. visa donatione, vbi consuluit, quod si pater dat aliquid filio in vita, cū onere restitutionis, & postea in testamento aliquid sibi legatur ire institutio nis, & vult illum esse contentū cum eo, & cum eo quod sibi donauit in vita, qđ videtur propter hoc remittere onus restitutionis appositum in donatione, quod est bene notandū, neq; dicit obstare confusio
tudinem loci, ex qua permittitur grauare in legitima, quia locū habet secundū cum, quando de expressa voluntate testatoris appareat aliās fit abitur iuri communi. l. 2. C. de noxa. c. cum dilectus de consuetu. & teneas semper mētiad istas regias facultates, ex quibus per

mittuntur fieri maiores in vnum ex filijs, licet alij grauentur in legitima: dum modo eis relinquatur alimenta prout est de forma dictaru facultatem regalium, q̄ debes sine. ligere dum tamē id quod reli
li quitur filijs pro alimentis, relinquatur eis in proprietate ista quod iudicetur suum proprium patrimonium non subiacens regulis alimentorum & ita erit transmissibile ad
heredes prout
volunt Hispani doct. nostri
doctor de Pa
la. Ribe. in re
pert. c. per ve
stras. in text.
col. 250. Rode
ric. Suarez. vbi
supra in d. 2. li
mitatione illo
l. fori. sub repetitione. l. quoniam in prioribus. fol. 62. & 64. licet con
trarium voluit Bal. in l. 1. §. tus naturale. circa fi. ff. de iustit. & iur. qui tamen loquitur in casu in quo per statutum tollitur legitima non tamen vbi minuitur salutis alimentis, & sic non recte potest allegari in contrarium quia de mente principis in istis facultatibus maioriæ nō est in totum collere legitimam sed tantum minuere, inter quæ longe interest vt patet ex nota. per Pau. de Castr. in d.l. quoniam in prioribus. Veruf. item quæritur, & q̄ istæ facultates regiæ sic debeant intelligi, vt non tollant, sed minuant legitimam confert notabile dictum Bald. in l. cum lege. C. de episco. & cler. vbi loquitur in terminis qñ statutum ratione primogeniti excludit secundo genitum. & si pr se habeat severe cōtra alios filios vel filias in taxatione talis legitimæ sic diminutæ pro sustentatione filiorum & contra pietatis officium tunc iudex in hoc succurrere debet, & bono arbitrio taxare & mode rare poterit iuxta qualitatem personarum & patrimonij quantitatē, & alias circunstantias sicut & ego pluries fieri vidi in regali auditorio, nam cum pater valde enormiter, & contra boni viri arbitrium minuit occasione talis facultatis legitimas filiorum, idem est ac si in totum tolleret, vt adducit Soci. consi. 150. vol. 1. col. 5. & Domini de Ror. decisio. 18. in nouis, in princi. 2. col. & tenebitur pater ita prouidere alijs filijs, licet ipsi habeant aliunde vnde possent alimentari cū principis intentio non sit in totum tollere, sed diminuere legitimam & sic cessat quod in contrarium sentit Abb. in c. raynuntius. de testa. 5.q.
vlti. nota an autem filius contra quem fuit impetrata facultas, vt pos sit sibi diminui legitima poterit isto iure vti contra patrem suum diminuendo patri legitimā. Bal. dicit quod non in l. fi. versi. pone princeps. C. de fruct. & liti. expen. cętera ad istam materiam pertinencia. vid. late per Roderi. Suarez in d. sua repeti. l. quoniam in prioribus. & per Gail. Bene. vbi ponit. 10. limitationes in repe. c. Raynuntius. de 6.q.
test. fol. 352. col. 4. & fo. sequenti est super verbo reliquit, quibus addē de quid dicendum sit in milite an ex directa militari, de qua in l. centurio. ff. de vulga. & pupil. & l. præcibus. C. de impub. & aliis substitu. & in l. in testamento. C. de testa. mili) possit priuare filiū legitima, quæ dicam in l. 12. incipit compendiosa. 7. tit. 1. Adde etiam quod substituere filio vulgariter non reputatur grauamen, vt in specie dicit Paulus de Castr. in d.l. quoniam in prioribus. per l. si posthumus. §. quod vulgo. ff. de vul. vbi etiam Alex. quem vide.

a ¶ *Condicion.* Sed cum substitutio dicatur conditionalis institutio, vt in l. cohæredi. §. cohæres. ff. de vulga. & pupil. in ratione. §. quod vulgo. ff. ad l. falcid. si filius substituatur vulgariter, vel compendiose & a primo gradu sit præteritus, an videatur institutus reiecta conditione in quam fuit facta substitutio? & videtur quod sic per l. si filius familias substituatur. ff. de hære. instit. & l. si pater filium. & l. ex facto. §. Iurius. ff. de vulga. & pupil. & per d. l. quoniam in prioribus. & per istam. l. & videtur fuisse de mente Roderic. Suarez. in d. l. quoniam in prioribus, in 15. limitatione, & expressius habetur per Alex. in l. si pater impuberes. ff. de vulga. & pupil. super glo. in verbo substitut & probari etiam videtur in l. scimus. §. cum autem. C. de inoffic. testament. & sic si alter filius sit institutus in primo gradu & ei sit datus substitutus vulgariter vel pupillariter, vel compendiose alter filius talis filius substitutus reiecta conditione concurret cū instituto quod est tenendum menti, quia non ita declarat Roderi. vbi supra, sed adu
uerte quia neque Alexand. nec Roderic. faciunt mentionem de Oldrald. consi. 171. thema tale est titius filium. col. 3. versic. sed quæri d
tur, vbi vult oppositum loquens in casu suo in filio substituto pupillariter qui fuit a præcedenti gradu præterirus, & dicit non obstare. d. l. quoniam in prioribus. neque d. §. cum autem. quod ostendit, quia d. l. quoniam in prioribus. commemorat. l. omnimodo. ejusdem tituli. at d. §. cum autem, & l. sancimus, commemorat vtranque, ergo oportet quod ambæ intelligantur eo casu quo loquitur. l. omnimodo. ad cuius interpretationem factæ sunt, & authen. de filijs ant. doctorum instru. natu. colla. 3. Sed l. omnimodo dicit in text. ergo, &c. Item. l. omnimodo. inuenit petitionem supplementi, & circa illud versatur intentio illarum triū. ll. & hoc nomē supplementum dicit duo vnum præexistens aliud et accedens sine prioris tamen interitu. argument. l. fi. ff. de diuers. & tempora. præscrip. l. pomponius. §. cum quis. ff. de ac-

cessionem quantitatis, ad quantitatē vel speciem, vel speciei ad quātitatem, vel speciē vt lo. jutur. l. omnimodo. & interpretabitur per amotionē conditionis adiectæ institutioni factę ex legitima vel modi, vel dilationis, vel alterius cuiuscunque grauaminis capiendi, tū modus non mutatur, sed representatur. argu. l. hæreditas. ff. de hære. institu. vnde si quis aduertat ad. l. scimus. §. cum autem. legitima quę ibi representatur non expectata die vniuersali fideicōmiso adiecta, non capitur iure directo, sed iure fideicommissi, & per restitutionem de manu hæredis facudam, vt ibi dicit litera dum subdit quæ quidem partis restituto, &c. & sic non mutatur capiendi modus neque primus intermittur, sed in proposito per amotionem conditionis adiectæ de pupillari substitutioni non solū succedēdi modus representatur, sed gradus ipse permittur. l. fi. §. 2. ibi sed si extiterit contra. ff. de vulga, & pupilla. vt hęc & alia in isto proposito adducit Oldrald. vbi supra, confirmatur hoc quia illud quod dicitur quod testamentum potest incipere a tacita vulgari contenta in expressa pupillari, & si filius succedat ex tali tacita vulgari satis dicitur institutus, vt probatur in l. si pater filium. & ibi Bart. ff. de vulga. & pupilla. tamen hoc procedit secundum terminos d. l. si pater filium. scilicet, quando filius nascturus qui fuit filio iam nato substitutus inuenit tempore quo nascitur purificatam conditionem sub qua est substitutus, quia tunc non potest dici prætereitus per l. eum posthumus. ff. de liber. & posthum. non ergo procedet quando filius aliquo tempore reperitur prætereitus a primo gradu conditione non purificata. Sed quicquid dicat Oldrald. qui in hoc adhæret dictis antquorum in quæstione illa, an conditio casualis vel mixta sub qua filius fuit substitutus reiiciatur de legitima. iuxta nota. per docto. in l. si pater. C. de institutio. & substituto. & in l. suus quoque. in princ. ff. de hæred. institu. & in dicta l. quoniam in prioribus. per eo quod prius dixi, videtur casus in dicto. §. cum autem. ex cuius decisione infertur quod cum hodie legitima debet relinqui filio, titulo institutionis. secundum iura autenticorum & iitarum. ll. partitarum. si filius substituatur in euentum alicuius conditionis alteri hæredi instituto reiecta conditione concurrere debet cum instituto prout habetur in d. §. cum autem.

b ¶ *El fijo.* Idem dic in nepote, vel pronepote primum locum obtinente, vt probatur in d.l. omnimodo. & dicta l. quoniam in prioribus. C. de inoffic. testament. vbi vi. Roderi. quarta ampliatione, & idem dic de ascendentibus & patronis, & etiam in fratribus quando turpis persona hæres instituitur ab eo, nam isti etiam non possunt grauari in legitima, vt dicit glo. nota. in authentica. de hæredib. & falcid. §. si vero expressum. colla. 1. in glo. prima. l. panthonius. §. fin. ff. In no. rec. est
si quis a paren. fuer. manu. vide etiam per Roderic. in dicta l. quo- l. 1. tit.
niam in prioribus. 36 ampliatione, & probatur optime in l. 6. in or- 8. li. 5.
dina. Tauri.

c ¶ *Que en su poder.* Probatur ergo hic quod in legitima quæcūque cō- 4
ditio poteitatiua etiam si fit facilis reiicitur de legitima sustentatur vero in residuo vltra legitimam, vnde & illa conditio si voleat reiicitur de legitima vt hic, tenet Bald. in d.l. quoniam in prioribus. Ioan. de Imol. in l. fina. ff. de conditio. institu. & in l. iam dubitari colum. 7. ff. de hæredi. instituen. & Roderic. in d.l. quoniam in prioribus. 5. & 6. ampliatione.

d ¶ *No empescen al fijo.* De hoc vi. Roderic. vbi supra secunda ampliatio- 5
ne. qui legem istam intelligit quando solus iste filius erat hęres institutus ne obstet. l. scimus. §. cum autem. C. de inofficio. testa. cui adde Paul. de Castro in l. suus quoque. in princip. col. 2. ff. de hæred. instit. vbi in isto casu quæritreiecta conditione de legitima quid erit de residuo, & respondet quod si non habebat cohæredem vel substitu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

eum totum sibi accrescit: quoniam in omnem euentum est illud habiturus siue deficiat conditio siue non, si tamen haberet cohæredem, vel substitutum spectabitur euentus conditionis quæ si non existat illud residuum peruenietad cohæredem vel substitutum, si tamen existat accrescit sibi sine noua additione sicut videmus in eo qui est substitut[a] partim pure partim sub conditione, vt. ff. de hære. instit. l. si liber homo. §. titius ex semisse. & licet Rode. Suar. post multa ita velit intelligi istã l. partitæ. semper tamen visus est remanere cum aliquo scrupulo erga intellectum verum huius. l. subdense non determinate referre, sed vt peritiori daret occasionẽ, aut probandi aut corrigendi dicena hoc esse magnæ importantiæ in practica, ego vero, licet imperitus, cogitabam istum intellectum non cõuenire huic. l. partitarum: tum quia diuinatorius cum in hac. l. nulla mentio fit quod habuerit filius cohæredem, vel substitutum, vel quod nõ habuerit, tum etiam quia ista l. iuxta. l. suus quoque. & alias legẽs iuris communis facit differentiam an filius instituatur sub conditione potestattiua, an sub casuali, vel mixta vt primo casu reiecta conditione potestatiua de legitima, iuxta dictam. l. quoniam in prioribus. & istam. l. teneat institutio contionalis in residuo, & expectetur conditio. Secundo vero casu non solum reiiciatur conditio de legitima, sed neque etiam respectu residui expectetur, & si tota ista lex intelligi deberet quando non fuit datus cohæres, vel substitutus dicendum esset nullam in vtraque conditione faciendam esse, differentiam, quia vtroque casu non esset expectandus conditionis euentus cum in omnem euentum illud esset habiturus. restat ergo quod vt ista differentia inter conditionem potestatiuam, & inter casualem vel mixtam possit hic applicari de necessitate debemus intelligere quod fuerit datus in ista. l. substitutus, vel cohæres & tunc versatur labor in respondendo ad dictam. l. scimus §. cum autem. vbi habetur quod in residuo vltra legitimam non reiicitur conditio casualis, vel mixta. forte posset non improbabiliter dici quod cũ ille §. cum autẽ. quatenus innuit, quod legitima possit filio relinqui titulo fideicommissi, sicut & aliæ. ll. illius tituli dispositorum, vt habetur in l. omnimodo. eodem titulo. sit correctus per ius authenticorum ex me te docto. ibi cum legitima hodie relinqui debeat titulo institutionis, vt in authent. vt cum de appella. cognos. §. aliud quoque capitulum. colla. 8. & in l. 5. tit. 8. 7. eadem parte. per quæ iura reditur ad antiquas. ll. secundum quas filius institui non poterat sub conditione casuali, vel mixta, & licet. §. cum autem. sit incorrectus, quatenus etiam disponit quod conditio casualis, vel mixta reiiciatur de legitima, & testamentum teneat, vt in l. 9. supra eo. & ibi dixi tamen non potest negari quin in legitima, simul & in residuo legitimæ pater hodie non possit filium, instituere sub conditione casuali vel mixta sicut erat per. ll. antiquæ ante. ll. C. si ergo institutio peccet in forma, vt si fiat sub conditione casuali, vel mixta reiecta conditione tenebit testamentum, & euentus talis conditionis etiam dato cohærede, vel substituto non expectabitur, & quod per d. ll. antiquas disponebatur, vt filius taliter instituta posset dicere testamentum nullum hodie per ista. ll. partitarum, licet hoc non possit dicere & testamentum teneat: tamen dicere poterit filius conditionem talem sibi non potuisse apponi, & eius euẽtum nulla tenus esse expectandum. oportet ergo patrem esse cautum, vt filium instituat in legitima, vel parte legitimæ puræ nõ sub conditione casuali, vel mixta, vel in residuo institut alium, vel si in stituat filium in omnibus bonis grauet, si velit vt alteri restituat residuum pure, vel sub conditione, & similiter poterit filium instituere in legitima, & in residuo sub conditione casuali vel mixta dato sibi cohærede: vel substituto, vt hæc omnia probantur in d. l. 5. titu. §. ea. part. si autem filium institueret sub conditione casuali vel mixta, tam in residuo quam in legitima, vel simpliciter, tunc procederet huius. l. dispositio etiam dato sibi cohærede, vel substituto, & forte idẽ esset dicendum attentis. ll. iuris communis, & sic quod non procedat dicta Paul. de Castro. in d. l. suus quoque. & Cin. in l. si pater C. de instit. & substitu. & sic quod in hoc. l. ista partitarum, non corrigat ius cõmune, se declaret. nã supposito quod talis conditio reiiciatur de legitima & testamentum teneat secũdum Bart. & docto. vt dixi in d. l. 9. supra eo. erat necessaria declaratio quid erat faciendum de residuo qũ non reperitur declaratum de iure communi & ista l. partitarũ declarat. neqꝫ obstabit. l. si tot solum. & l. si quis ita scripserit. ff. de hæredi. instit. quia loquuntur in casu in quo nullum peccatum fuit in forma institutionis, & ibi etiam extraneus est ille qui instituitur non filius, vt hoc casu. Præterea & in istis legibus. & in d. l. si liber homo, §. titius. in institutio fuit pro parte pura & in parte conditionali: & nullum, vt dixi fuit peccatum in forma in institutione vero filij aliter sit etiam dicendum in re communi dicendum quod ista. l. partitarum optime declarat. in conditione vero potestatiua recte distinguitur habuerit filius in residuo legitimæ cohæredem vel substitutum, vel non: quia institutio non peccat in forma, & in tali conditione loquitur lo. de Imol. relatus a Rode. in l. iam dubitari. 7. col. ff. de hære. instit. versi. & hęc opinio tutior videtur intelligendo eam sane, &c. & non in conditione casuali, vel mixta, confirmantur ista autoritate insignis doct. Anto. de But. cõsi. 69. incipit visis actis & iuribus, vbi vult quod. d. §. cum autem. nihil de iure antiquo immutet quando filius haberet iure institutionis. cum ergo per. ll. antiquas filius institutus sub conditione casuali vel mixta habebat totam hæreditatem, neque curabatur in aliquo de talibus conditionibus etiam in residuo vltra legitimam etiam si daretur sibi cohæres, vel substitutus, idem erit etiam hodie dicendum, nec obstabit. §. cum autem. qui loquitur secundum iura C. secundum quæ sufficiebat quoquo relicti titulo legitimã filio relinqui absque honorabili titulo institutionis, & videtur ad confirmationem prædictorum, quod hæc l. approbare voluit opinionẽ Ol. dra. in d. l. quoniam in prioribus. quam ibi refert Alber. col. 1. vers. vel posses dicere. quatenus dicit quod etiam si filius instituatur sub conditione casuali, vel mixta in legitima, & vltra legitimam quod vt legitima manere debeat integra filio, tales conditiones remouentur seu habentur pro non appositis. ¶ *Lex.* XII.

condicion so que sue estableſcido por heredero.

¶ *Ley. XII. Como aquel que es eſtableſcido por heredero, ſin condicion ninguna, pue de entrar la herencia, maguer la condicion que es pueſta a ſu compañero, non ſea cumplida.*

SI el testador [a] estableſciere a dos omes por herederos, al vno ſo condicion que puede ſer [b], e al otro ſimplemente. Eſte atal a quien nõ fueſſe pueſta condicion, luego que ſea muerto el testador, puede entrar en ſus bienes, en aquella parte, en q̃ le eſtableſcieron por heredero, e el otro que es eſtableſcido con la condicio ſobredicha, non puede entrar [c] en la ſu parte, a menos de ſer cumplida [d] primeramente la condicion ſo que ſue eſtableſcido por heredero.

¶ *Ley. XIII. Como deuen ſer cumplidas las condiciones, que ſon pueſtas en los eſtableſcimientos de los herederos ayuntadamente, o ſo departimiento.*

POnen los testadores a las vegadas muchas condiciones a los herederos ayuntadamente, a las vegadas las ponẽ ſo departimẽto. E ayũtadamẽte pueden ſer pueſtas é esta manera, como ſi dixeſſe el testador, eſtablezco a fulano por mio heredero, ſi fiziere tal egleſia, o tal oſpital, e diere tantos marauedis a pobres. Quando el testador pone tales cõdiciones [a] como eſtas, o otras ſemejãtes dellas todas en vno, eſtõce conuiene en todas guiſas que las cũpla el heredero, para valer tal eſtableſcimiẽto. E el ayuntamiento deſtas cõdiciones ſe haze por eſta palabra, e. [b] E las cõdiciones puedẽ ſer pueſtas departidamente en eſta manera: como ſi dixeſſe el testador: eſtablezco por mi heredero a fulano, ſi diere ciẽt marauedis por mi anima: o ſi fiziere tal egleſia: o tal monaſterio. E eſtõce dezimos: q̃ abonda para valer tal eſtableſcimiento, ſi el heredero cumple alguna dellas [c]. E el departimiẽto deſtas condiciones ſe faze por eſta palabra, o. Otroſi dezimos, que ſi el testador pone vna cõdicion ſobre muchos omes que eſtableſcieſſe por ſus herederos: ſi qualquier dellos cũple [d] la condició, valdra el eſtableſcimiẽto, maguer todos nõ lo cũplan. E eſto ſeria, como ſi dixeſſe el testador: eſtableſco a mis ſieruos por mis herederos, ſi fueren mios quando yo finare. Ca maguer eſtonce non fueſſen ſuyos todos, ſi acaeſciere que lo ſea el vno [e], aquel heredara los bienes del teſtador, que era ſuyo a la ſazon.

¶ *Ley. XIIII. Como deue el heredero auer la herencia, ſi non finco por el de cumplir la condicion ſo que fue eſtableſcido.*

EN manda o en eſtableſcimiento del heredero, poniendo condicion el teſtador, dezimos, que ſi la condicion fueſſe a tal, que es en poderio de aquel a quien es pueſta de la cumplir, ſi la non cumple por alguna ocaſion que acaeſce, de guiſa que non finque por el de la cumplir, valdra el eſtableſcimiento [f] del heredero, o la manda. E eſto ſeria, como ſi el teſtador dixeſſe, eſtablezco a fulano por mio heredero, o mando le tal coſa, ſi aforrare tal ſieruo que ha. Ca ſi eſte atal quiere voluntad de cumplir, lo que el teſtador mando, e non finco por el, mas por alguna ocaſion que acaeſcio en la perſona del ſieruo, muriendoſe, o perdiendoſe en otra manera, ſin culpa [g] del que le deuia aforrar, por tal razon como eſta, non ſe embargaria el heredamiento, nin la manda que aſsi fuere fecha. Pero ſi el teſtador, que faze el teſtamento, dixeſſe, mando a tal muger cient marauedis: o fago la mia heredera, ſi caſare con tal ome [h], ſi acaeſciere que la

¶ *Lex.* XIIII. Si conditio potestatiua heredi vel legatario appoſita caſu nõ potest adimpleri habetur pro impleta, ſi autẽ est mixta vt lego tibi centum ſi cum tali nupſeris: & ipſa moriatur antequam impleri poteſt vt tu moriaris nõ habetur pro impleta, vbi vero ipſa velit ſed tu nolis habetur pro defecta niſi ipſa ſit talis cũ qua tibi non licet de iure contra here. hũc Habuit ortum. a c. ſicut ex literis. de ſponſa.

¶ *Valdra el eſtableſcimiento.* Ad de l. quæ ſub conditione. §. quotiens. ff. de condi. inſtitu. & gl. in l. 1. C. de inſtit. & ſubſtitu. vbi hoc limitat, niſi heres fuerit in mora an mortem ſerui qui debebat manumitti per l. penul. §. 1. ff. de condit. & demonſtr.

bres. Quando el testador pone tales cõdiciones [a] como eſtas, o otras ſemejãtes dellas todas en vno, eſtõce conuiene en todas guiſas que las cũpla el heredero, para valer tal eſtableſcimiẽto. E el ayuntamiento deſtas cõdiciones ſe haze por eſta palabra, e. [b] E las cõdiciones puedẽ ſer pueſtas departidamente en eſta manera: como ſi dixeſſe el testador: eſtablezco por mi heredero a fulano, ſi diere ciẽt marauedis por mi anima: o ſi fiziere tal egleſia: o tal monaſterio. E eſtõce dezimos: q̃ abonda para valer tal eſtableſcimiento, ſi el heredero cumple alguna dellas [c]. E el departimiẽto deſtas condiciones ſe faze por eſta palabra, o. Otroſi dezimos, que ſi el testador pone vna cõdicion ſobre muchos omes que eſtableſcieſſe por ſus herederos: ſi qualquier dellos cũple [d] la condició, valdra el eſtableſcimiẽto, maguer todos nõ lo cũplan. E eſto ſeria, como ſi dixeſſe el testador: eſtableſco a mis ſieruos por mis herederos, ſi fueren mios quando yo finare. Ca maguer eſtonce non fueſſen ſuyos todos, ſi acaeſciere que lo ſea el vno [e], aquel heredara los bienes del teſtador, que era ſuyo a la ſazon.

1 a ¶ *Tales condiciones.* Ex hoc ſume quod conditiones plures debent eſſe tendentes ad diuerſa implementa & diuerſum finem attenta mente teſtatoris qui vtranq; conditionem voluit adimpleri, nec eius mens & intentio verificatur vna tantum conditione impleta ſecus nãque eſſet ſi plures cõditiones etiam copulatiue poſitæ tenderẽt ad vnum finem & qualibet earũ impleta verificaretur & impleretur quod ex earum implemento præterebat teſtator nam tunc ſufficeret, cuiuslibet earum implemẽtum veluti, ſi teſtator dicat ſi ille mortuus ſit ſine liberis & presbiter fuerit talis ſit hæres, vel talem ſubſtituo nam tunc cum mẽs teſtatoris fuerit prouidere de ſubſtituto propter carentiam liberorũ quæ ita inducitur ex presbyteratu ſicut ex morte ſine liberis ſufficeret conditionẽ presbyteratus extare vt late cõſuluit Alex. conſi. 100. vo. lu. 4. incipien. Viſa parte teſtamenti, &c. tali enim caſu in effectu ex mente teſtatoris ambæ conditiones ſunt purificatæ, & quod hic dicitur in inſtitutione idem dicas in ſubſtitutione, ſi plures conditiones in ea copulatiue ponantur cum & ſubſtitutio ſit ſecunda inſtitutio, & ita in ſubſtitutione conſuluit Petr. de Anchara conſi. 266. incipi. iſte magiſter Gerardus, & Ludo. Roma. conſi. 1 c 1. prima dubitatio, &c. & conſil. 138. noua ſuperuenit. Decius conſi. 89. & conſi. 417. viſis conſiliis clariſsimorum docto. &c.

2 b ¶ *Esta palabra.* Et an ſubſtitutio vulgaris facta duobus copulatiue habeat locũ in perſonam vnius vel intelligatur in perſona vtriuſq; vi. Bart. & Deci. in l. quanuis. C. de impub. & aliis ſubſti. & adde ad iſtã ll. 2. 4. & ibi dixi ti. 11. 5. part. ſi tamen non eſſet vna inſtitutio ſub duabus conditionibus copulatiue poſitis, ſed ſint duę vel plures inſtitutiones eiuſdem perſonæ eodem contextu factæ tunc purificabitur inſtitutio ex illa conditione quę prius euenerit, vt in d. l. ſi plures. ff. de condi. inſtitu. ſi vero ex interuallo facta fuerit. ſecũda inſtitu. in eadẽ proportione ſub diuerſa conditione, tunc videtur receſſum a prima & purificabitur exiſtente conditione ſecundo loco poſita. l. quod tradi tum. & l. non ad ea. ff. de condit. & demonſtra. ſecundum Paul. de Caſt. in d. l. ſi plures. gl. tamen ibi, & Bart. volunt quod fiat hoc vltimo caſu differentia inter legata, & inſtitutiones. vi. ibi, & in opinionem gl. & Bart. inclinat Ioan. Fab. in §. ſi plures. inſt. de hære. inſtit.

3 c ¶ *Alguna dellas.* Sufficit enim ad veritatẽ diſiunctiuæ alteram eſſe veram, vt hic, & in l. ſi hæredi plures. ff. eod. & in §. ſi plures. inſtitu. de hæred. inſtitu. quod limitat niſi aliud eſſet de mente teſtantis. vt in l. generaliter. in princ. C. de inſti. & ſubſtitu. cuius l. diſpoſitio, an procederet, ſi daretur capacitas in inſtituto. vi. per Roder. ſua allega. 27. vbi late conatur probare quod non, & de illius. l. intellectu, vltra docto. ibi, vid. elegans conſilium Soci. 52. volu. 1.

4 d ¶ *Qualquier dellos ſumple.* Et ſic habes hic. & in l. 2. §. ſi. ff. eo. quod vna pluralitas geminat plures ſingularitates, vbi pluralitas reſpicit plures & varios effectus in ſingulis ſubiectorum. adde l. falſa. §. fin. ff. de

g ¶ *Sin culpa.* Videturi ex iſta. l. probari quod ſi ſeruus occidatur ab alio tertio conditio habeatur pro impleta acſi naturaliter moreretur cum dicit moriendoſe, o perdiendoſe, en otra manera ſin culpa, &c. Et ſic ſi ſeruus occidatur a tertio viuo teſtatore, licet non competat actio contra occiſorem ad extimationem hæreditatis tamen reſpectu conſequendi hæreditatem cõditio habetur pro impleta, licet contrarium voluit gl. cõmuniter ibidẽ approbata in verbo retrorſum. in l. inde neratius. §. idem Iulia. ff. ad. l. aquil. ſed quod dixi tenẽt Io. de Imo. & Soci. in l. in teſtamento. la ſegunda. ff. de condi. & demõ. & ſatis probatur hic: ſi tamen ſeruus a tertio occideretur poſt mortẽ teſtatoris, tunc ſi occiſor eſſet ſoluendo pretium hæreditatis, cõditio non habetur pro impleta: ſed agitur contra occiſorem. vt in d. §. idẽ Iulianus & ibi gl. Soci. tamẽ vbi ſupra vult q̃ etiam iſto caſu habeatur pro impleta, licet & hoc caſu datur actio cõtra occiſorem in eius odium veluti non impleta conditione. vide per eum in 1. & 2. colu. ſed tu vide l. 22. tit. 9. 7. eadem part. & quæ ibi dicam.

5 ¶ *Si casare con tal ome.* Quid e contra vt ſi dixerat ſi talis homo cum ea matrimonium contrahat, an hæreditas debeatur ſi nõ ſtat per mulierem, ſed per illum hominẽ? videtur q̃ non ex quo conditio apposita eſt principaliter in perſonã talis hominis, & ſic in eius poteſtate eſſe debet ſi velit nubere, vel non, vt in l. cũ ab eo. ff. de contrahen. emp. & ita tenet Iacob. de Raue. & Cin. in l. 1. C. de inſti. & ſubſti. Ioan. de Imol. & Rapha. Cuma. in l. in teſtamẽto la ſegunda. ff. de condi. & demon. gl. tñ. in l. inde neratius. §. idẽ Iulia. el primero. in verb. quoniã retrorſum. ff. ad l. aqui. tenet contrarium Alex. in d. l. 4. licet prio allegat pro d. gl. tandẽ dicit tutius eſſe tenere cũ opi. Iacob. de Raue. & aliorũ, forte in hoc conſiderari debet cuius intuitu & fauore teſtator voluit vt matrimoniũ contraheretur nã ſi fauore mulieris inſtituæ vel cui fuit legatum hoc fiat ſi non ſtet per ipſam conſequi debet hereditatem vel legatum, ſi vero teſtator hoc fecit intuitu & fauore illius hominis ſi contraheret cum iſta muliere: tunc cum eius volun-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tati relinquatur, & eius fauore fecit si ipse nolit contrahere non debebitur hereditas, vel legatum, & facit ad hoc. l. seruo legato. §. si testator. ff. de lega. 1. & ad istam distinctionem facit etiam quod dicit glo. in d. l. 1. in prin. glo. magn, inquantum distinguit. Erat testator, alias reluctarus, vel non. facit etiam. l. illis libertis. in fi. ff. de condit. & demonst.

muger se muera [a], o aquel con quien la mandaua casar, ante que se cumpla la condicion: estonce, non vale el establescimiento, o la manda, que assi fuesse fecha. Mas si aquel con quien la mandaua casar, queriendo ella cũplir el mandamiento del testador, e el otro nõ quisiesse: [c] estõce sera la muger heredera: o aura tal mãda, e non se le embargara, [d] por esta razon. E si la muger non quisiere cumplir la condicion: non queriẽdo casar con aquel con quien le mandaua el testador: non aura el heredamiento, nin la manda. Fueras ende, si aquel con quien la mandaua que casasse, fuesse pariente della, o tal ome con quien nõ deuia [c], nin podria casar segun derecho.

4 a ¶ *Se muera.* Et sic si conditio mixta deficit per casum, habetur pro non impleta. l. legatum. C. de condit. insert. l. in testamento. la segunda. ff. de condit. & demonst. & quid si pro parte cõditio impleatur pro parte deficiat casu. vi. l. pe. §. 1. ff. de cond. & demõ. & quid in legato libertatis, vel ad pias causas. vide. l. cum ita datur. ff. eod. & in legato alimentorum. vide. l. annua. ff. de annuis lega. & Bart. in l. illis libertis. ff. de condit. & demonst. & quid si mulier impediatur ab aliquo tertio ne possit contrahere, & non ab illo cum quo debebat contrahere? glo. in l. in testamẽto. la. 2. ff. de condit. & demonst. dum al legat. l. 3. ff. de condi. ob causam. vult tunc eadem esse ac si casu fortuito conditio defecisset. Bart. ibi distinguit an alle tertius impediat directo, vel per consequentiam, aut dubitatur. vide ibi per eum. & per Ioan. de Imol. & Socin. col. 6. versi. 7. casus. & vid. bonum tex. & ibi Bart. in l. si titius ft. tuas. ff. eo. tit. de condit. & demonst. & l. mæuio. in princ. & ibi Bar. ff. de annuis lega. tamen illa l. mæuia loquitur, quando conditio deficit propter factum illius in cuius persona debebat impleri, vt etiam est casus huius l. particrã. Item etiam. in d. l. si titius. conditio impeditur ab eo, sine quo conditio impleri non poterat: cum eius licentia requireretur, secus si impediretur a tertio cuius consensus non requirit ad implementum nam tunc videtur perinde iudicandum, ac si conditio deficeret casu fortuito, & ita confideratur Socin. vbi supra. prædicta intellige quando tertius iniuste non impediret, nam si iniuste tunc recurrendum est ad ea quæ habentur in l. inde neratius. §. idem Iulianus. el primero. ff. ad leg. aquil. & dixi supra in glo. 2.

5 b ¶ *La condicion.* Quid si non sit relictum sub conditione, sed sub modo & modus deficiat per casum fortuitum? vid. l. si titio. & ibi Bart. ff. de lega. primo. & per Bald. in l. generaliter. §. 6. 7. colum. C. de episco. & cleri.

6 c ¶ *El otro lo quisiesse.* Sed an possit pœnitere? Docto. in d. l. 1. C. de institu. & substitu. inst. super hoc, & satis placet resolutio Socin. in d. l. in testamento. la segunda. colum. 4. versi. ul. sextus casus. vide per te. & nota, quod vbi non esset conditio sed modus, tunc haberet locum pœnitentia, & agi posset ad implemtionem modi, secundum Bartol. in l. quibus diebus. §. termilius. in fi. ff. de condit. & demonst.

sin mandado de su guardador: [g] e aura porende [h] la heredad, o la manda.

¶ *Ley.* XVI. *En que caso la condicion que es puesta en el establescimiẽto del heredero, vale, si la cumple de fecho, maguer estonce non se puede cumplir de derecho.*

Cvmplir se pueden algunas condiciones ya de fecho, maguer se non pueden cumplir de derecho. E esto seria [i]. como si dixesse el testador, establezco a fulano ome por mi heredero, si el tornare libre tal mio sieruo que he. Ca maguer este a tal de derecho non puede tornar libre a aquel sieruo, porque es ageno, si el fiziere quanto es en el, e lo tornare libre puede despues entrar la heredad del testador e auer la, e por esta razon [k] sera verdaderamente libre el sieruo, e aura el otro la herencia.

d ¶ *E non se le embargara.* Sed an dispositio huius. l. & similũ procedat in contractibus? Docto. fuerunt varij. in d. l. 1. C. de institu. & substit. sed tenenda videtur opinio Cyni. quod non. cum qua tenet ibi Alex. col. fi. & etiam Iaso. qui dicit esse magis communem. col. 3.

e ¶ *Non deuia nin podra.* Adde. l. cum ita legatum. ff. de condit. & demõst.

¶ *Lex.* XV.

» Alienus seruus cui est apposita conditio non potest eam sine iussu domini implere alias pro nõ impleta habetur, minor tamen. xxv. annis libere potest conditionem ei appositam citra curatoris voluntatem adimplere & hæreditatem, vel legatum habere. h. d.

f ¶ *Sin mandado.* Concordat cũ l. sub conditione. ff. eod. vbi glos. opponit. de l. conditionibus. ff. de cõdit. & demon. & secunda glo. ibi videtur approbari hic.

g ¶ *Mandado de su guardador.* Ad. de l. si pupillus ff. eo. & l. conditionibus pupillus. ff. de cõdit. & demon. & intellige secundum Bart. ibi quando implementum conditionis non contineat alienationem rerum minoris, nam si alienationem facere deberet necessario requiritur auctoritas tutoris vel curatoris. Ad. de inst. & vulg. & pupil. & C. & Iason. & Imol. & C.

h ¶ *Aura porende.* In filio suo qui est hæres necessarius, plane procedit, vt in d. l. conditionibus. ff. de condit. & demonstra. & declara vt ibi per Paul. de Castro. in alio vero licet ad purificandum conditionem ipse minor possit parere conditioni non tamen posset adire sine auctoritate tutoris vel curatoris, vt in l. potuit. C. de iur. delibe. l. cum quidam. C. de administra. tuto.

¶ *Lex finalis.*

» Si instituto quem hæredem sub conditione si fierum hereditarium manumiserit: licet de iure ante quam sit hæres manumittere non possit quia est alienus, tamen si de facto manumittat, acquirit hæreditatem. hoc dicit.

i ¶ *Esto seria.* Adde. l. mulier. §. 1. ff. eod.

k ¶ *Por esta razon.* Et sic sufficit conditionem impleri de facto. de quo vide Baldus in rubrica. C. de substitu. & institu. in fine. & in l. si pater. penul. colum. versicul. sed nunquid ista conditio. eodem. titul. Si tamen conditio potest impleri de iure non sufficit, tunc implemtum de facto. l. si seruus. ff. de solut. vide per Docto. in l. mæuius. ff. de condit. & demonst.

¶ *Titulus. V.*

Tit. V. De como pueden ser establescidos otros herederos enlos testamẽtos, en logar de los que y fueren puestos primeramẽte, a que dizen en latin substitutos.

Establescen sus herederos los omes en los testamentos, e ponen y condiciones, assi como mostramos ẽ el titulo ante

¶ *Herederos.* Et non solum in hæreditatibus sed etiam in legatis potest fieri substitutio. l. vt hæredibus. ff. de lega. 2. l. vnica. §. in 1. & §. pro secundo. C. de cadu. tollen. & etiam in donatione causa mortis. d. l. vnica. §. fin. sed etiam in contractibus & actibus inter viuos, vt in l. quotiens. C. de dona. quæ sub modo.

4 b ¶ *En lugar.* Dicitur enim substitutio secundus gradus vel tertius omnium eorum qui in locum institutorum deficiẽtium vel non adeuntium instituuntur, & sic dicitur secũdus gradus quia sequitur primũ & substitutio, quia sub prima institutione stat vt in l. 1. ff. de vulg. & pupil. l. 1. §. prio gradu. ff. de bonorum pos. secũdũ tabu. Azo. C. de instit. & substit. in summa. in princi. & fo. eo. l. 1.

¶ *Lex. I.*

» Substitutio ẽ secunda institutio, seu secũdus gradus, vel tertius eorum qui in locum institutorũ deficientium, vel non adeũtium instituuntur: & sunt sex genera substitutionum, vulgaris, scilicet, pupillaris, exẽplaris, compẽdiosa, breuiloqua, fidei commissaria. h. d.

1 c ¶ *Dezir.* Habes hic quare dicitur vulgaris, quia a quolibet de vulgo fieri potest actiue & cuilibet de vulgo fieri potest. l. in ratione. §. quod vulgo. ff. ad l. falc. sit enim a milite vel pagano patre vel extraneo, fœmina, vel masculo, dũmodo sit habilis ad testandum secundum Azo. C. de impube. & aliis substitutio. in summa. & quia potest fieri cuilibet vt hic dicitur. & in §. fi. instit. de vulg. substi.

2 d ¶ *Substitucion.* I. ista, enumerat species substitutionum, de quibus etiã per glo. in rubri. ff. de vulga. & pupill. & per gl. in §. quarationem institu. de pupilla. substitu. & per glo. in capit. Raynuntius. de testam. in glo. quarta.

3 e ¶ *Breuiloqua.* Habes hic quod breuiloqua est species substitutionis de per se. quod not. contra glo. in c. Raynuntius. de testa. quæ non enumerat istam inter alias. Soci. in rub. ff. de vulg. & pupill. concludit quod substantialiter & essentialiter non sit ista noua species substitutionis quia nihil aliud est quam vulgaris & pupillaris vel vulgaris tantum. iuxta ea quæ not. Bart. in l. lucius. col. 1. ff. eo. formaliter tamen bene dicitur noua species nam in forma, in duobus differt a simplici vulgari, primo, quia breuiloqua, de necessitate fit plurib⁹, vulgaris vni tantũ. Secundo quia vulgaris vel est omnino expressa vel omnino tacita: breuiloqua vero semp̃ est expressa verbis generalib⁹.

f ¶ *Fideicommissaria.* Dicitur ergo substitutio illa quæ est fideicommissaria, vt hic vides, & in §. fi. vbi gl. magistralis. instit. de pupil. substitu.

quæ aperte, arg. text. ibi vocat hanc substitutionem fideicommissariam & facit ad id qd̃ doctr. tradunt an in statutis appellatione substitutionis veniat fideicommissaria. de quo late per Soci. in rubr. ff. de vulga. & pupil. 2. col.

4 ¶ *Fideicommissaria.*

¶ *Lex. II.*

» Per verba negatiua fit substitutio vulgaris vt institutio talem hæredẽ, & si hæres non erit, Titius sit hæres. time si institutus ante aditam hæreditatem moritur: vel nolit aut repudiet hereditatem ex tertitius hæres, & etiam tacite fit vulgaris substitutio vt talem, & talem instituo & quis eorum sit vivus, sit hæres, quia tacite intelligitur qd̃ si vnus sit mortuus vel nolit adire alius habeat hereditatem. h. d.

g ¶ *Negatiuas.* Sequitur dicta Azo. C. de impube. & aliis substitut. in sum. col. 1. & gl. in c. quarõne. instit. de pupilla. substitu. glos. tamen in d. ca. Raynuntius. de testa. dicit quod concipitur verbis affirmatiuis. & vtrunque dictum potest esse verum & procedere secundum extremum cui verba applicantur secundum Barto. in l. 1. ff. de vulga. & pupill. col. 4. versi. vlterius quæro. cum quo communiter docto. transeunt.

5 ¶ *Heredero.* Quid si dicat rogo, vt restituat hæreditatem titio an erit ad huc vulgaris? Bar. tenet quod sic in l. quærebatur. ff. de testa. mili. limita tamen & intellige nisi dicat rogo, vt restituat ex fideicõmisso: nam tunc esset fideicõmissaria & hæres institutus cogeretur adire & restituere & ita procedit dictum Guillel. de Cug. in l. precibus. C. de impuber. & aliis subsiti. secundum Soci. in l. 1. ff. de vulg. & pupil. co. 15. versi. circa tertiam quæstionem Bar. vi. etiam per Bal. in l. humanitatis. C. de impu. & aliis subsitu. col. 12. versi. mirabile dicam.

6 ¶ *Primeramente.* Procedit etiam si viuo testatore decedat. vt in l. si pater filium. ff. de vulg. & pupil. l. Thais. & splendoforus. ff. de fideco. liber. glo. & Bar. in l. gallus. §. quidam recte. ff. de liber. & posthu.

Universidad de Deusto
Biblioteca

4 a ¶ *Segundo.* Qui habebit hæreditatem cum fructibus qui augent hæreditatem, vt in l. ita tamen. §. 1. ff. ad trebell. l. centurio. in fin. & ibi Ang. & doct. ff. eodem.

5 b ¶ *Esso mismo seria.* Habes hic quod substitutio vulgaris si hæres non erit comprehendit non tantũ casum noluntatis, sed etiam casum impotentiæ, adde l. cum proponas. C. de hæredi. instit. aliquando tamẽ ista verba si hæres non erit solum includũt casum noluntatis & non casum impotentiæ. vt in quæstione gl. in l. si mater. §. si filius. ff. de vulga. & pupil. & ibi vi. per Bar. de ratione. aduerte etiam q̃ substitutio vulgaris facta in vno existis casibus noluntatis, scilicet, & impotentiæ cõprehendit aliũ. vt in l. gallus. §. & quid si tantũ. ff. de liber. & posth. l. fi. scdm lecturam Raine. & Bar. C. de insti. & subst. tradit Bart. & post eum moder. in l. 1. col. 4. ver. hoc premisso quæro. ff. de vulg. & pupi. vbi Soci. colligit. 11. limitationes a col. 11. vsq; ad col. 15. vide ibi per eum & etiam per Alex. & Ialo. & Guillel. Bene. in repeti. ca. Raynutius. de testa. super verbo, si absque liberis moreretur. la. 2. fo. 4. 5. 6.

6 c ¶ *La desechasse.* Admittitur ergo substitutus statim q̃ hæres repudiat. q̃ procedit etiam si institutus possit restitui aduersus repudiationem secundum Bar. in l. 1. ff. de vulg. & pupi. in 4. q. princ. col. 5. illius repetitio. & idem si ex beneficio suitatis possit reuocare abstensionem intra triennium iuxta l. fi. C. de repudi. hęre. Bar. in l. 3. ff. de acquired. vi. per Soci. in repeti. d. l. 1. fo. 4. col. 4. versi. circa primam quæstionem. an tamen ille in quem transmissit institutus ius deliberandi excludat substitutum; vi. ibi per Bar. concludentem quod potentior sit ius transmissionis quam ius substitutionis & sic quod præferatur hæres hæredis substituto. & opinio Bart. communiter tenetur licet passus sit disputabilis, secundum Alex. & Soci. ibi. quid autem si filius familias institutus repudiet, an admittatur pater, vel substitutus. Bart. tenet quod pater. vt in l. si. §. similiq̃ modo. C. de bon. quæ li. & tenet gl. in principio illius. l. super verbo recusante filio. Bart. in d. l. 1. col. 6. Cuius opinio communiter approbatur ibi per doct. moriẽte vero filio ante aditam hæreditatem substitutus admittetur excluso patre secundum Bar. & communiter docto. ibi. quod tamen limita. 7. modis de quibus per Soci. ibi Char. 7. col. 4. cũ prin. sequen. Sed an fideicommissarius præferatur substituto vulgari repudiante instituto. Bar. ibi tenet q̃ sic. si fideicommissum sit repetitum a substituto. sed tu dic idem esse & si non sit repetitum secundum Io. de Imo. ibi per tex. in l. facta. §. Iulianus. ff. ad Trebell. vbi idem tenet Bart. & Alex. & est communis opinio quod ius restitutionis præferatur iuri substitutionis secundum Soci. ibi col. 1. Char. 8. versi. circa. 6. quæstionem Bar. Si tamen ipse hæres esset indignus fiscus præferetur substituto, quasi potentior sit ius indignitatis quam ius substitutionis secundum Bar. ibi col. 9. & eius opinio est communis. procedit tamẽ in hærede indigno aliud in incapace vt notatur per docto. in l. 1. C. de hære. instit. & idem quando indignus mortuus fuisset ante defunctũ, vel ante aditam hęreditatem cessante fraude, secundum Soci. & alios moder. fo. 4. col. 2. versi. circa. 7. quæstionem Bart. vel nisi institutus repudiaret antequam esset indignus. si antequam. ff. ad Sillania. vel nisi fit datus substitutus hæredi indigno in eo quod capere non posset secundum Ange. per illum tex. in l. 2. C. de hære. Inst. & sequitur ibi moderni & idem Angel. in l. io tempus. ff. de hæredi. instituen.

7 d ¶ *Call adamente.* Istud exemplum tacitæ vulgaris ponit. l. Titius, & Seyus. ff. de hæredi. instituen. cum. l. sequenti. aliud exemplum est de vulgari tacita quæ est comprehensa sub pupillari expressa, vt in l. iã hoc iure. in principio. ff. de vulga. & pupill. & in l. quanuis. C. de impube. & alijs. & per Bar. in l. 1. col. 2. ff. de vulga. & pupilla. & secta pupillari expressa eo quod filius decesserit in vita testatoris extinguatur etiam ista vulgaris tacita: vt in l. quod si filius. & ibi vi. Bar. ff. de capti. & postli. reuer. & tradit Paul. de Cast. consi. 13. vol. 1. super primo dubio, sciendum, &c. versic. venio nunc ad quintum dubium. vbi dicit secus esse in tacita vulgari contenta in compendiosa vel reciproca, vide per Bar. in l. 1. col. 2. versi. 2. principaliter quæro. ff. eo. de vulga. & pupil. & per Guillel. in repeti. c. Raynutius. super verb. si absq; liberis moreretur. la. 2. fo. 5. col. 2. ver. sed dubitatur. apud doctor. cui adde Bart. in d. l. 1. versi. vlterius quæro. col. 8. & Soci. fo. 14. col. 1. & 2. & quid si pupillaris expressa expiret per filij emancipationẽ, an etiam tunc extinguatur tacita vulgaris. Bart. tenet q̃d sic in d. l. a. col. pe. ver. vlterius quæro. vbi sequẽti quæstione. vide quid si pupillus efficiatur pubes, & ibi ad fin. vide quid si pupillaris fiat maiori. vel extraneo an contineat tacitam vulgarem, & nota quod licet per dationem substituti vulgaris expressam tollatur suitas. vt in l. si filius hæres. ff. de liber. & post. non tamen tollitur per tacitam vulgarem secundum communem conclusionem doctorum in d. l. si filius hæres. & in l. si filius qui patri. ff. eo. & in l. apud iulianum. §. idem Iulianus. ff. ad trebel.

¶ *Lex. III.*

e la deue auer toda.

¶ *Ley. III. Quando muchos herederos son establescidos en el testamento fustitutos entresi, quanta parte acresce a cada vno dellos, si alguno dellos non quisiere ser heredero.*

Si algun e testador establesciesse tres omes, por sus herederos, al vno en seys onças, e al otro en quatro, e al otro en dos, en tal manera, f que si alguno dellos muriesse ante que entrasse la heredad o non la quisiesse, que los otros g heredasslen en lugar del, estonce dezimos, que si alguno dellos non quisiesse ser heredero, o heredero, sera heredero el segundo. a Esso mismo, seria b si fuesse biuo, e non quisiesse recebir la herẽcia, o la desechasse c. E aun calladamẽte d se podria fazer tal sustitucion, como si el testador nombrasse dos omes por sus herederos, diziendo assi, q̃ qualquier dellos nõbrandolos, el que fuesse biuo, que aquel fuesse su heredero, estonce dezimos, que si fuessen biuos amos auran la heredad. E si el vno moriere tan solamente, auer la ha el otro que fuere biuo. E esto es porque en tal establescimiento como este, se entiende calladamente, que si el vno es muerto, o si fuere biuo e non quisiere la herẽcia el otro entrara en su lugar,

¶ *Lex. III.*

Partes adiectæ in institutione censentur repetitæ in substitutione. hoc dicit.

1 e ¶ *Si alguno.* Concordat cum l. qui liberis. §. fi. ff. eo. & cum l. si plures. eo. titul. & cum l. 1. C. de impub. & alijs. & cum §. & si ex disparibus. institu. de pupil. substitu.

f ¶ *En tal manera.* Licet ista l. ponat exemplum in substitutione directa idem tamen dicendum est in fideicommissaria. l. lutius. §. pater in fi. & §. mæuia. & l. quotiens. in princip. ff. ad trebel.

2 g ¶ *Que los otros.* Non aperit vtrum testator istos substitutos nominauerit proprijs vel appellatiuis nominibus. l. nonnunquam, ff. ad trebellia. in hoc distinguit, & gl. & communiter docto. in l. 1. C. de impube. & alijs. & ibi Salice. versi. 3. casu principali. vbi declarat inter quod dicantur nomina appellatiua omnia illa, quæ non sunt propria: vt si dicat vos inuicem, vel quos inuicem substituo vel alios hæredes substituo, vel fratrem suum substituo, vt in d. l. lucius. §. mæuia. ff. ad trebell. & ratio differentiæ secundum Rapha. Fulgo. in d. l. 1. est quia nomina propria exprimuntur cum copula, & quæ diuidit pro virili. l. reos. §. cum in tabulis. ff. de duob. reis. l. 1. C. si plures, vna senten. fue. condemna. ex quo infertur secundum Philip. Dec. & alios moder. in d. l. 1. quod data paritate terminorum non est differentia inter nomina propria & appellatiua, vt concludit Rapha. Cuma. in l. turpia. §. fi. ff. de legatis primo. vnde si sub substitutio de hæredibus sit facta cum copula & non haberet locum ista. l. sed pro virili concurrerent in substitutione quod est bene notandum sed quia ex communi vsu loquendi ista copula nunquam ponitur inter nomina appellatiua, sed inter propria ideo l. fecit differentiam, si ergo testator in appellatiuis nominibus vtatur copula, idem videtur dicendum quod in proprijs, vt si diceret primum & secundum hæredem substituo: secus tamen si diceret quos hæredes, scilicet Petrum & Ioannem substituo, quia tunc pro hæreditarijs portionibus succederent ex quo in nomine appellatiuo hæredes, quod præcessit, deficit copula. vt vult Bald. in d. l. 1. & idem si in proprijs nominibus deficeret copula vt si duo hęredes eiusdem nominis essent vocati Ioannes, & diceret quos Ioannes substituo, secundum quod declarat ista. so. in d. l. 1. quia tunc succederent pro hæreditarijs portionibus, & ista differentia proprij nominis, vel appellatiui procedit in institutionibus secus in legatis, vt in l. vnica. §. sed vt manifestius. & ibi glo. C. de caduc. tollen. in parte pro virili, quam sequitur Alex. & Ialo. in dicta. l. 1. & idem Alexand. in dicta. l. quotiens. ff. ad trebel. & vide etiam in ista materia decisio. Neapolit. numer. 309. incipit pater quidam.

42 ¶ *Segund la quantia.* Limita nisi ex onere iniuncto heredibus equaliter, aliud colligatur. l. quotiens. ff. ad Trebel. l. vtrũ. §. fin. ff. de reb. dub. Limita etiam ista, l. per casum singularẽ. l. cohæredi. §. qui discretas. ff. de vulga. & pupi. de quo vltra Docto. ibi vide Alex. consi. 66. vol. 2. Dettum. cõsi. 186. & consi. 304. Limita etiã nisi constaret de mente testatoris aliud, vt est videre in quæstione illa. de qua per Bar. in l. si. ff. ad Trebel. Setliget de filijs masculis vniuersaliter institutis, filia vero in re certa. & per cũdẽ in l. Lucius. cõsil. pe. versi. sed quæro circa hoc ẽ pulchra quæstione. ff. d vulg. & pupi. & facit ad quæstionẽ maiorig quod prohibitiones & vincula apposita in prima substitutione cẽsentur repetita in secũda. vide. l. Cayo. in prin. ff. d ali. & ciba. lega. l. si tibi. & l. sequen. ff. de adi. lega. l. cum pater. §. ab instituto. ff. de lega. 2.

¶ *Lex. IIII.*

Expirat substitutio vulgaris adita hæreditate per institutum. hoc dicit. Habuit ortum a l. post aditam. C. eo. tit.

1 b ¶ *Vulgaris.* Si tamen esset substitutio militaris, id est milite facta (quam Alex. in l. in testamento. C. de testa. milit. vocat militarẽ) ibi post secretiam post aditã hęreditatẽ, nam miles substituere potest etiã directo post aditam hæreditatẽ si constat, q̃ vti velit priuilegio militari. vt in l. Centurio. ff. de vulg. & pupi. & idẽ erit in alijs personis priuilegijs militũ gaudẽtibus, vt Doctores regentes, & in vniuersitate approbata legentes aduocati etiã sacerdotes. vt adducit Guillel. Benedict. in repetitio. c. Raynutius. de testa. fol. 17. col. 3. in parte si absque liberis moreretur. la. 2. vbi vide in 4. col. quid in substitutione ad pias causas.

2 c ¶ *Entra la heredad.* Gerendo se pro hærede. & not. quod per additionem primi gradus, omnes gradus expirant, vt probari videtur hic. & in l. cum in testamento. ff. de hæred. instit. & in l. si mater. §. fi. ff. de vulg. & pupil. & si substitutio fiat pluribus, an vno tantum adeunte expiret quod ad omnes? vide Bar. in l. 1. in prin. col. 11. ff. de vulga. & pupil. & latissime Socin. Considerantem in hoc plures casus ibidẽ. fol. 17. col. 4. versicu. circa secundam quæstionem Barto.

3 d ¶ *Ante que muera.* Quia si non adita hæreditate moreretur, admitteret substitutus nisi institutus transmisisset ius adeundi in eius hæredem: qa tũc præferetur eius hęres substituto. vt dixi supra eo. l. 2. gl. mag.

4 e ¶ *Esso se prueua.* Dicit Azo. in summa. C. eo. in prin. col. 2. hoc patere li pis, & consoribus.

5 f ¶ *La heredad.* Quid in institutione facta in vsufructu, si fit instituto de tur substitutus, & institut' agnoscat vsumfructum, & moriatur an ex piret substitutio? vide Alex. quod non in l. prima. in prin. 14. col. ff. de vulg. & pupill. per tex. in l. 1. §. fina. ff. de vsufruct. accrescen.

¶ *Lex. V.*

Substitutio pupillaris fit quandoque expresse per verba si talis hęres erit & infra ætatem pupillarem decesserit tetium sibi substituo: si enim infra dictã ætatẽ moritur succedet ei substitutus etiã in bonis pupilli aliunde quæsitis. item fit tacite fic, quisquis mihi hęres erit sit hęres filio meo. aut sic: si filius meus impubes non erit hæres talẽ ei substituo: nam licet ista sit vulgaris expressa, continet tamen tacitã pupillarem, quia & si hæres fuerit si moriatur in pupillari ætate admittitur substitutus: sed quando vulgaris fit disparibus in ætate vt vni puberi alij impuberi instituti: tunc non continet tacitam pupillarẽ quia non posset ambos compreadere: & idem si talis sit substitutus cui non potest testator pupillariter substituere. h. d.

1 g ¶ *Que de su.* Supra eod. l. 1.

h ¶ *Los padres.* Mater vero cum non habeat filium in potestate non potest pupillariter substituere. l. si mater. ff. de vulg. & pupi. quid autem si pater sit monachus qui & testatur inter liberos iuxta formam authentic. si qua mulier. C. de sacrosanct. eccle. & supra eod. partita. titul. 1. l. 17. an possit filius substituere pupillariter. Speculi. in titul. de statu monacho versiculi. 14. dicit simpliciter quod non: ex quo filios non habet in potestate. & idem tenet Bald. in authentic. ingressi. col. 1. 2. C. de sacrosanct. eccle. & in authent. si qua mulier. col. 3. versic. 5. quæritur eo titu. vbi & dicit quod vulgariter recipitur & per si deceõmissum, etiam compendiose quãtum attinet ad prędictas substitutiones, poterit ei si libros tuere, & etiam exemplariter si casus eueniat. vide ibi per eum. nota etiam quod & si adsit patria Potestas: si tamen pater esset vilis personæ, non posset filio pupillariter substituere, qa sicut auferetur ei administratio bonorum in vita: sic & in morte. secũdũ Bar. in l. sed si vnus. §. filiofamilias. ff. de iniur. Bal. in l. humanitatis. col. 7. vers. 7. differẽtia. C. de impuber. & alijs substit. vbi de patre male viuente. & ibi vide in additio. Sed aduerte, quia secundũ Alex. & Ialo. in l. 2. ff. de vulga. & pupi. communis opinio in hoc est cõtra Bart. duobus tamen casibus saltuari potest opinio Bart. de quibus vide Ioan. de Imo. in c. Raynuntius. de testa. & in d. l. secunda. vbi etiam Alexand. substitutio tamen pupillaris facta extraneo: bene continet tacitam vulgarem. secundum Bar. in d. l. 1. in princi. ff. eo. & Bald. in l. fin. colum. una. C. de institu. & substitu. poterit etiam pater pauper & mendicus filio etiam valde diuiti substituere. vt etiam voluit Bal. in l. 1. C. de iur. fisc. lib. 10.

3 i ¶ *Ados fijos.* De legitimis & naturalibus intellige. vt inst. de pupil. substi. in princ. l. 2. & ibi Bar. col. 1. ff. de vulg. & pupil. & idem dic de legitimis tantum, vt in arrogatis. l. si arrogator. ff. de adopt. sed si plures. §. in arrogato. ff. de vulg. & pupil. non fit in filio adoptiuo. quãdo non transit in potestatem adoptantis. vt insti. de adopt. § sed cũ nostra. & in l. cum in adoptiuis. C. de adopt. naturalibus tamẽ filijs pater non potest substituere l. Lutius. ff. de vulg. & pupi. nec alijs filijs spurijs. nisi sint legitimati etiam post mortem patris de voluntate tamen patris. secundum Bar. in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de libe. & posth. Ioan. de Imo. Iaso. in d. l. 2. ff. de vulg. & pupil. post Bar. ibi. col. 1. & ita intelligit verba Bar. Socinus. ibi. col. 5.

4 j ¶ *Que de estenden dellos.* Nepotibus scilicet pronepotibus, & vlteriorib liberis, qui essent in potestate aui, secundũ ius cõmune, & etiã secũdũ ista iura partiorũ, secundũ quę filius per contractũ matrimonij non liberabatur a patria potestate; & sic eius filij erant in potestate aui, vt habetur in §. in fin. de patria potest. ff. & §. permissum. instit. de tute. in prin. inst. quib. mod. ius pat. pot. soluit. in prin. cver. si vero. & l. 1. tit. 18. part. 4. si vxor. & ibi Bar. C. de cõdit. insert. l. 1. §. idẽ ait, & ibi Bart. ff. de iur. & si filia fœmina transiit in potestatem mariti: adhuc tamen pater retinebat patria potestatẽ in ea. vt in l. si in vita, & ibi Bal. C. de nup. hodie tamen cũ de iure huius regni filius per cõtractũ matrimonij liberetur a patria potestate. vt in l. fin. tit. 11. libr. 1. fori. & l. 1. tit. 9. lib. 3. eiusdem fori. & tradit Doctor de Palat. Rub. in sua repetitione rubricæ. de donat. inter vir. & vxo. col. 186. in formis minoribus. & habetur hodie clarius in l. 47. in fi. de Toro. nõ potest auus in regno isto substituere pupillariter nepotibus seu liberis vlteriorib. exigit tamen q̃ sic velatus. vt dicit. d. l. Taurina. & si q̃ receperit solennẽ benedictionẽ nupiarũ iuxta ea quę habentur in cõstitu. & c. fœming. 30. q. 5. & in c. vir autẽ de secundis nup. & l. 2. tit. 12. part. 4. & tenent aliqui ex oloiis toribus illarum. il. Tauri cũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad liberandum a patria potestate copulatiue exigat illa.l. conractũ matrimonij,& solennem nuptiarum benedictionem: illa tamẽ Tauri. Et no. na.l. in illo verbo,y velado, semper mihi ingesit scrupulũ, que fuerec. de rit moriua & finalis ratio illud statuẽdi: cum ante iliam nihil de hoc quasu erat cauũ per d.ll. fori. nec in ordinatione de Sepulued, nec in con pra. suetudine & practica aliud exigebat, quã contractus matrimonij, vt perinde filius a nexu patriæ potestatis liberaretur: & potius videtur illud verũ y velado temmariũ fuisse futurarum

ren en su poder[a] seyendo ellos de aquella edad[b], que diximos de suso en la ley que fabla en esta razon. E puede se fazer tal sustitucion como esta, a las vegadas manifiestamente, e a las vezes callada. E manifiestamente se faria como si dixesse el testador: establezco por mio heredero a fulano mio fijo, e si fuere mio heredero, [c]e muriere ante q̃ sea de edad de catorze años: establezco a fulano que sea su heredero[d]. Ca si se muriere [e] el fijo, o el nieto, que assi fuesse puesto por heredero, ante de la edad en q̃ puede fazer testamento: aura este sustituto en logar del, la herencia del padre o dl auuelo. Otrosi calladamente se faria

rum, in verbo pupillarite. licet ipse in §. 1. instituta. de pupill. substit. tenuit contrariam sente-tiam, scilicet quod duo tempora requirentur, tempus scilicet factæ substitutionis, & tẽpus mortis: quę opinio a multis iunioribus sequuta est, & a Paul. de Cast. Cuma. Imol. & Iaso. in l. 2. ff. de vulga. & pupi. quam etiam refert Doctor de Couarruuias studiosus vir, & laude dignus in lectura sua. c. Raynuntius. §. 5. de testa. verũ, ga ex istra. l. partitarum, non bene perpẽdituꝛ vtiuꝛ que tempus requiri, nõ recederé a cõmuni opinioe: cum enim testamentum morte cõfirmatur, & tunc filius reperitur in potestate, tũc videtur etiã fieri substitutio pupillaris. Ex hoc requisito infertur, q̃ pater hereticus non poterit filio pupillariter substituere: cum nõ habeat filios in potestate. c. 2. de hęretic. libr. 6. neque etiam pater schismaticus, secundũ Bal. in l. nam ciuium. ff. de his quę sunt sui alie-iur. posthumo tamen, bene potest substitui pupillariter, si natus esset in potestate. l. 2. §. posthumus. versic. plane. ff. eo. l. ff. de colla. bo no. miles. etiã potest filio emãcipato substituere pupillariter. l. miles ita. §. ex hæredato. ff. de testa. mili. licet tũc tantũ valeat substitutio, quoad bona militis, non quoad bona pupilli. vt ibi dicitur. paganus vero licet filio emancipato nõ possit pupillariter substituere: poterit tamẽ pater habens vnum filiũ emãcipatũ, & aliũ in potestate, vti remedio. l. cum ex filio. in principio. ff. de vulg. & pupill. vbi vid. Bar. & docto. not. etiã quod licet non possit filio non existenti in potestate pupillariter substituiꝛ: valebit tamẽ substitutio iure fideicõmissi. gl. vbi Bar. & Alex. & est cõmunis opinio in l. verbis ciuilibus. ff. eo. Aduerte etiã, ga requiꝛitur quod tẽpore mortis patris filius sit in eius potestate. vt in l. cohęredi. §. cũ filię. ff. eo. Quid tamen si exeat a potestate per dignitatem? vid. per Bar. in d. l. 2. col. 3. versũ quęro quid si exeat.

heredero, [e] se muriere ante q̃ sea de edad de catorze años: establezco a fulano que sea su heredero[d]. Ca si se muriere [e] el fijo, o el nieto, que assi fuesse puesto por heredero, ante de la edad en q̃ puede fazer testamento: aura este sustituto en logar del, la herencia del padre o dl auuelo. Otrosi calladamente se faria

mentum morte cõfirmatur, & tunc filius reperitur in potestate, tũc videtur etiã fieri substitutio pupillaris. Ex hoc requisito infertur, q̃ pater hereticus non poterit filio pupillariter substituere: cum nõ habeat filios in potestate. c. 2. de hęretic. libr. 6. neque etiam pater schismaticus, secundũ Bal. in l. nam ciuium. ff. de his quę sunt sui alie-iur. posthumo tamen, bene potest substitui pupillariter, si natus esset in potestate. l. 2. §. posthumus. versic. plane. ff. eo. l. ff. de colla. bo no. miles. etiã potest filio emãcipato substituere pupillariter. l. miles ita. §. ex hæredato. ff. de testa. mili. licet tũc tantũ valeat substitutio, quoad bona militis, non quoad bona pupilli. vt ibi dicitur. paganus vero licet filio emancipato nõ possit pupillariter substituere: poterit tamẽ pater habens vnum filiũ emãcipatũ, & aliũ in potestate, vti remedio. l. cum ex filio. in principio. ff. de vulg. & pupill. vbi vid. Bar. & docto. not. etiã quod licet non possit filio non existenti in potestate pupillariter substituiꝛ: valebit tamẽ substitutio iure fideicõmissi. gl. vbi Bar. & Alex. & est cõmunis opinio in l. verbis ciuilibus. ff. eo. Aduerte etiã, ga requiꝛitur quod tẽpore mortis patris filius sit in eius potestate. vt in l. cohęredi. §. cũ filię. ff. eo. Quid tamen si exeat a potestate per dignitatem? vid. per Bar. in d. l. 2. col. 3. versũ quęro quid si exeat.

10a ¶ *Calladamente.* Approbat opinionẽ Azo. C. de impuber. & alijs substi. colum. 3. scilicet quod hęc verba (quisquis mihi hæres erit, sit filio meo impuberi hæres) continent vulgarẽ expressam, & pupillarẽ tacitam. per l. cũ filio. & l. qui liberis. §. hęc verba. ff. eo. gl. tamen in §. qua ratione. instit. de pupil. substi. vult q̃ ista sit expressa pupillaris, & tacita vulgaris, & sic totum e contra. & idẽ tenet Bar. in d. §. hæc verba. posset pro cõcordia dici, q̃ auc testator dixit, quisquis mihi fuerit hæres, sit filio meo impuberi hæres prout fuit in casu. d. l. qui liberis. §. hęc verba. put loquitur Bart. & d. glo. ad illum le referentes. & ista sic pupillaris expressa: si vero nõ dicatur impuberi: sed filio meo sit hæres, tunc procedat dictũ Azo. & ista l. q̃ ita lo tenet. bñe tamẽ credo q̃ respectu exclusionis matris, etiam si substitutio fieret modo de quo in hac. l. non adiecto illo verbo impuberi, q̃ excluderet substitutus matrem: cã quoad mentem & quoad verba parum sit expressa, sitcut alias dici solet, per Bart. & docto. de substitutione reciproca, vel de compendiosa. in l. Lucius. & in l. centurio. ff. eo. & per eundẽ Bar. in d. l. 2. in princ. col. 5. in fi. ff. eo. & facit ad dictam concordantiam notabilis doctrina Bar. in d. l. centurio. col. 10. versũ. sed quid si dixi filio meo impuberi. ff. de vulg. & pupill.

11b ¶ *Los que nombro.* Hoc intellige vt habetur in d. l. cum filio. & in l. qui liberis. §. hęc verba. ff. de vulg. & pupill.

12c ¶ *Si no fuere mio heredero.* Et sic comprehendit casum voluntatis & cetiã impotentię. idem tamen dic, quando in vnum casum ex his concipe retur. vt in l. fi. C. de instit. & substitu. vbi vid. per Bart. & docto.

13d ¶ *La callada sustitucion pupilar.* Habes hic quod vulgari expressa cõiunctur tacita pupillaris. Adde. l. ista hoc iure. ff. de vulga. & pup. & procedit ista conclusio, etiam si mater sit in medietate ista adhuc tacita pupillaris cõprehenditur in vulgari secundũ gl. in l. precibus. C. de impube. & aliꝭ, quã ibi cõmuniter docto. sequũtur: est tamẽ dubia & incerta talis tacita pupillaris matre extante in medio. quia si mater superuiuat filio, & velit ei in pupillari ætate decedenti succedere, tũc tacita contenta in vulgari nõ sortitur effectum: si vero nolit succedere aut filius superuiuens matri decedat adhuc in pupillari etate, tunc tacita pupillaris consequitur suum effectum, secundum q̃ not. Iason. in d. l. precibus. col. 4. & Alex. in l. centurio. ff. de vulg. & pupi. & si mater esset negligens in nõ petendo tutorem filio. seu non acceptando eius tutelam propter q̃ priuatur successione filij. per. l. 2. §. confestim. ff. ad Tertu. l. sciant. C. de legit. hære. §. sed quemadmodũ instituꝭ de legi. agna. succes. f. hoc etiam casu. dicitur substitutus ex tacita pupillari. secundum Paul. de Cast. in d. l. precibus. & vide. ad predicta Guil liel. Benedict. in d. repet. cap. Raynuntius. super verbo si absq̃ liberis moreretur. la segunda, in materia substitutionis vulgaris. fol. 295. col. 1. & 2. &. 3. & q̃ dixi in vulgari contineri tacitã pupil

Item, limita nisi de contraria testatoris voluntate appareat. vt in l. quidam. C. de impub. & alijs. substitu. & secundũ quod tradũt Bal. & Alex. ibi ad istã declarationẽ voluntatis sufficerent duo testes. Contrariũ tamen vult Bar. in l. 2. in prin. col. pe. ver. quęro ergo. ff. de vulga. & pupi. imo q̃ requiruntur tot testes, quot requiruntur in probatioẽ vltimæ voluntatis. & cũ Bar. tranſit Decius in d. l. quidam. col. 1. sed tenẽda. est opinio. Bal. & Alexã. & idem voluit Bar. vbi supra licet in contrariũ & non recẽte referatur a Decio. quãliter autem dicatur cõstare de tali testatoris voluntate vi. Dec. ibi. Limita etiam vt infra. §. tim subditur in hac lege.

¶ *Diziendo assi,* Scilicet ergo si separatim cuilibet substitueret vulgariter: nã tunc in persona pupilli cõtineretur etiam tacita pupillaris, vt vo luit glo. & ibi docto communiter in d. l. quidam. C. eo & in dict. l. iam hoc iure.

¶ *Por razon de la sustitucion.* Concordat. l. iam hoc iure. ff. de vulga. & pup. & in l. testamẽto. la. 1. C. de

14

15

fuesse heredero, e muriesse ante que fuesse de edad de catorze años, si fuere varon, o de doze años si fuere fija, estonce aquel que fuesse establescido por heredero sustituto en su lugar, heredera tambien la heredad del testador, como los otros bienes que vinieren al moço de otra parte. E esto es por razõ de la callada sustitucion[d] pupilar, que se entien de siempre en la vulgar, assi como sobredicho es. Fueras ende quãdo el testador q̃ oui esse dos fijos, el vno mayor de catorze años, e el otro menor, e los establesciesse por sus herederos diziendo assi[c] que qualquier que muriesse dellos en ante que entrasse en la heredad, o que non quisiesse ser heredero, quel otro, que fuesse heredero en su lugar. Ca si aquel que fuesse menor de catorze años, quisiesse ser heredero, e entrasse la heredad, e muriesse, non seyendo de la edad sobredicha, non podria el otro auer la heredad, por razon de la sustitucio[e] callada, como quier que la ganaria, por razõ q̃ es mas propinquo pariẽte[f]. E esto es porque deue ser guardada egualdad[g] entre ellos. E pues q̃ en el mayor hermano non pueden auenir estas dos sustituciones, pupillar, e vulgar

resse. milit. quanuis C. de impuber. & alijs substitu. siue ergo substitutio vulgaris fiat personis imparib*, siue reciproca, siue breuiloqua nõ continet pupillarẽ tacitã, vt in dictis iteribus. Quid autẽ si & cũ reciproca iniũgatur substitutio cõpendiosa an tunc continebit substitutionem pupillarẽ in persona pupilli: videtur dicendũ. q̃ non ex ratioẽ istarũ. d. l. propter vniformẽ determinationem. & ita elt de mẽte. Bar. in l. Lucius. 2. col. versũ. sed quęro quãdo ista substitutio sit duobꝰ. ff. de vulg. & pup. iunctis his quę dicit in præcedẽti quæst. dicit enim, q̃ etiã si cũ substitutione reciproca cõiungatur cõpendiosa adhuc non cõtinentur sub ea substitutiones imparis numeri, nisi aliud appareat de mẽte testãtis. & idẽ voluit Ange. cons. 132. incipit quidã Nicholaus. & dicit esse punctũ nouũ, & ista dicit communẽ & verã cõclusionẽ. Socinus. cõs. 290. col. 2. vol. 2. incipit q̃ præsens consultatio.

¶ *Propinquo pariente.* Ab intestato intelige si ipse reperiatur proximior tempore mortis pupilli, non alias vt probatur. in l. hæreditatem. C. de impube. & alis substitutio.

¶ *Egualdad.* Not. de equalitate fructuũ. vid. cõcordãtias per glo. & docto. in d. l. iam hoc iure. versic. sed si aliter. & de multis in quibus attenditur æqualitas. vid. per Ioã. de Plate. in l. in sacris. versũ. fin. C. de pact. facro. scrinio. lib. 12. & q̃ seruãda si etiã in numero iudi. ti. m. addẽ Bal. in e. super tex. libi de cõtrouer. feudũ. apud pares ter. Adde etiã de æqualitate cõcordię inter fratres. l. cũ pater. §. cui. 8. ff. de leg. 2. cum gl. & volũtas patris testãtis inter filios taliter est interpranda q̃ inter eos resultet æqualitas. l. cũ pater. §. pater pluribus. & ibi gl. & docto. ff. de lega. 2. sic etiã in successionibus ab intestato seruat æqualitas, vt cui non succedatur, nec̃ possit succedere, vt in auth. qb. mod. naturã effectã. sui. §. nullũ. col. 7. & ibi Bar. similiter. & in cõtractibus tam in eis interpretãdis, quã iustificandis seruanda est equalitas. Bal. in l. 2. colũ. 9. C. de rescindend. vẽdit. facit. d. fi. socius pro filia. ff. pro socio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

18 a ¶ *Guisada cosa es.* Cum enim vna determinatio respiciat plura determinabilia, pariformiter debet ea determinare, vt hic & in d.l. iã hoc iure. ff.eo. & l. Lucius. d.l. hæreditatem. & l. quanuis. C. de impuber. & aliis substitu. l. in testamẽto. la. 1. vbi vi. Deciũ. 3. not. C. de testa. mili.

19 b ¶ *Otra persona.* Quicunque extraneus, qui non sit de liberis existẽtibus in testatoris potestate. vt ind. l. quãuis. & in d.l. Lucius & huic l. vltra p̃dictos casus ad de, q. vbi substitutio vulgaris sit cũ dictione taxatiua, nõ continet tacitã pupillarẽ. vt in d.l. iam hoc iure. versie. sed si alter. ibi in vulgarẽ tantũmodo casum S. li cet. in l. precibus. co. 1. C. de impub. & aliis substi. vbi Alexã. col. 2. Item adde, q. quãdo prohibitus succedere testator daretur substitutus vulgariter, veluti si filio legitimo testatoris substitueretur spurius eiusdẽ testatis q. tũc nõ includeret tacitã pupillarẽ, cũ substitutio sit nulla propter incapacitatẽ substituti. vt tradit Guilliel. Benedict. in repet. c. Rynũtius. de testa. super verbo. si absque liberis moreretur. la segunda. fol. 293. colum. 4.

mas la vulgar tan solamẽte: guisada cosa es [a] que aq̃lla sola sea guardada en el menor, e esso mismo deue ser guardado si otra persona [b] qualquier fuesse assi establescida para heredar cõ el fijo del testador, q̃ fuesse huerfano e de tal edad.

¶ *Ley. VI. Como el padre puede dar substituto al fijo en los bienes que heredare de la madre: maguer lo ouiesse desheredado de lo suyo.*

PVede el padre estableſcer otro heredero en logar de su fijo, q̃ fuesse menor de catorze años en la manera q̃ es llamada en latin substitutio pupillaris: faziendo su heredero [c] al moço sobredicho, assi como de suso diximos. E aũ puede esto fazer, maguer lo desheredasse [d] de lo suyo, por alguna derecha razon diziẽdo assi: desheredo tal mio fijo, por razon de tal tuerto [e], o yerro q̃ me fizo, e establesco por su heredero a fulano, en los bienes que a aquel mio fijo vinieren, de parte de su madre, e de los otros sus parientes [f]: assi q̃ si el muriere ante q̃ sea de edad de catorze años, que este [g] q̃ establezco por heredero, aya en su logar los bienes sobredichos. Pero para poder el padre desheredar tal fijo como este, ha menester que el moço aya mas de diez años e medio [h] a que llaman en latin proximus pubertati: que quier tanto dezir como que es cercano a ser de edad, e ha entendimiento. Ca si menor fuesse non lo podria desheredar de lo suyo: porque non semeja [i] que puede façer tuerto a su padre malicioſamẽte que lo fara por necedad, e por mengua de entendimiento.

¶ *Ley. VII. Que fuerça ha la substitucion pupilar.*

AL fuerça ha la sustitucion, que es dicha pupillar, que aq̃l q̃ gana la heredad por razon della, deue auer los bienes del moço, en cuyo logar fue establescido por heredero: tambien, como si el mismo lo ouiesse establescido por su heredero, en tiẽpo que pudiesse fazer testamento. E por estas razones, tal sustitucion como esta, es como otro testamento [k], que faze el padre al moço sobredicho. E heredar tal sustituto, como este todos los bienes [l] que fueren del padre del huerfano, e non los que ouiera el moço de parte de su madre, o de los parientes della: dezimos [d] que si este sustituto fuesse establescido por heredero en vno cõ el moço [e], en el testamento de su padre: e otro si, si le fue dado por sustituto: [f] que estõce, conuiene en todas guisas, que sea otrosi heredero, [g] en los bienes dl moço, maguer non quiera, o los desamparare todos [h]. Mas si el moço, quando era biuo, e aquel q̃ fue establescido, por heredero en su logar, se acordasse de so vno, q̃ non quieran entrar los bienes del padre de aquel moço: si en aquel mismo testamẽto ouiesse establescido el testador bienes que fueren del padre del huerfano, e non los que ouiera el moço de parte de su madre, o de los parientes della: dezimos [d] que si este sustituto fuesse establescido por heredero en vno cõ el moço [e], en el testamento de su padre: e otro si, si le fue dado por sustituto: [f] que estõce, conuiene en todas guisas, que sea otrosi heredero, [g] en los bienes dl moço, maguer non quiera, o los desamparare todos [h]. Mas si el moço, quando era biuo, e aquel q̃ fue establescido, por heredero en su logar, se acordasse de so vno, q̃ non quieran entrar los bienes del padre de aquel moço: si en aquel mismo testamẽto ouiesse establescido el testador

1 c ¶ *Faziendo su heredero.* Posit aliud requisitum in pupillari substitutione. scilicet quod filius instituatur, vel nominatim ex hæredetur. adde l. 2. §. sed si eos. ff. de vulg. & pupill. & vid. circa hoc quæ ponit Bart. in l. 2. in princ. in. 7. requisito. ff. eo.

2 d ¶ *Lo desheredasse.* Adde. §. non solum instit. de pupill. substitu.

3 e ¶ *Por razon del tuerto.* Debet cũ exprimi causa vt in l. 4. ti. 7. 5. ea. partit.

4 f ¶ *De los otros sus parientes.* Vel etiam ex donatione amicorũ, vt qui forte pupillus erat gratiosus. vt dicit gl. in d. §. non solum inst. de pupil. substitu. An autẽ ab isto substituto filij ex hæreditati posit aliquid relinqui, seu possit a testatore grauari. vid. l. 3. titu. 9. infra ea. partit.

5 g ¶ *Que este.* An autem ab isto substituto filij exheredati posit aliquid relinqui: seu an possit iste a patre testatore grauari. vid. in d. l. 3. tit. 9. in fra eadem. partita.

6 h ¶ *Diez años y medio.* Semper istæ. ll. partitarum taxant istam ætatem, de qua hic: ad declarandum ius commune quando pupillus dicatur proximus pubertati, vt hic & in l. 4. titu. fi. infra. ea part. & l. 9. infra tit. 1. & l. 8. titu. 3. 7. partita.

7 i ¶ *Porque non semeja.* Adde. l. fi quis in suo. §. legis. C. de inofficio. testa.

¶ Lex. VII.

»Per pupillarem substitutionem succeditur pupillo in omibus bonis ei vndecunque quæsitis sicut si ipsemet hæredem instituisset: nisi substitutus sit in capax bonorum aliunde venientiũ. h. d.

1 k ¶ *Otro testamento.* Et sic reputatur diuersum testamentum a patrono. sed intellige quoad quædam: nam quoad quædam etiam est vnum, quod declarant gloss. & Barto. & Paul. de Castr. in l. patris & filij. ff. eod. & declarat etiam plene Angel. Aretin. in §. igitur. instit. de pupilla. substitu.

¶ *Todos los bienes.* Procedit hoc etiam si fuerit substitutus in re certa non dato alio cohærede vniuersali, vt est casus in l. cohæredis. §. fi. ff. de vulg. & pupil. & intelligetiam quando fuit facta talis substitutio, verbis directis de quibus in l. verbis ciuilibus. ff. eo. vt declarat Alexan. in l. 2. colũ. 10. ff. eod. tit. procedit etiam & si substitutus succedat ex tacita pupillari. vt not. Barto. per text. ibi indistincte loquentem in. l. sed si plures. §. ad substitutos. ff. eo. & ne detur inconueniens, ne pupilly pro parte decedat testatus, scilicet si substitutus tantum admittatur ad bona paterna: & pro parte intestatus si non admitteretur ad alia bona pupilli. Quid autem si succedat ex expressa vulgari. quæ continet tacitam pupillarẽ, an in ea veniant bona pupilli, sicut veniunt ex expressa pupillari: quæstio fuit valde disputata inter Docto. antiquos prout late tradit Alberic. in rubrica. ff. de vulg. & pupill. colum. 14. & sequen. versicul. vlterius quæritur, &c. & ibi dicit quod opinio Dyni, quod omnia veniant, tenetur communiter per doct. moder. quod tamen debet declarari secũdum Iacob. de Are. vt repudiante pupillo hæreditatem patris statim admittatur substitutus ad bona paterna, & decedente postea pupillo impubere, capiet bono eiusdem ex pupillari tacita. vt in l. si pupillus. ff. de acquir. hæred. & ita tenet Bart. & Docto communiter in. l. prima. colum. 9. in 4. effectu vulgaris substitutionis. ff. eod. Aduerte etiam quod in ista substitutione pupillari, per quam succeditur pupilli pupillari expressa, non continetur tacita vulgaris: de quibus casibus tradit Barto. & Alex. in l. 2. in princ. in 5. principali quæstione. ff. eo. Hoc probatur in l. paterfamilias primis tabulis. & ibi Bartol. in principio. ff. eo. tenet Alexan. in d. §. ad fustitutos. & nimirũ ex quo per additionem impuberis bona coeperunt esse vnita. l. sed si plures. §. fi. lio. eo. titu. quid etiam si succedatur ex vulgari tacita comprehensa in expressa pupillari, an etiam veniant bona impuberis: Dynus tenuit q. sic per tex. in l. qui fundum. §. cohæres. ff. ad. l. falci. Bar. in d. l. infra. in princ. col. 10. tenet idẽ in hoc dicendum, q. dictũ supra fuit: quando succeditur ex expressa vulgari. & cũ Bar. comuniter docto. tenent prout attestatur Socin. in d. l. 5. col. 3. fol. 15. veniet etiã in pupillari legitima filij cũ prælegatis. l. ex tribus. C. de inofficio. testa. nõ tamen habebit substitutus bona per pupillã alienata ante suã mortẽ, secundum Angel. & Imol. in l. Marcellus. §. res quę ff. ad Trebell. dũmodo alienata sint ex iusta causa, & debito modo: alias nõ tenebit aliena tio. l. 1. §. sed nonnullos. ff. de tute. & ra. distra. vi. per Alex. in d. §. res quę & Bal. in l. nec ei §. eorũ. ff. de adopt. Item si bona alienata erãt talia, quæ sine causa & solennitate alienari potuissent, iuxta l. ex quæ

tutores. C. de administra. tuto alienatio non reuocareturnam vt dicit Francis. de Aret. substitutio pupillaris, quę inuenta est fauore pupilli. vt in d. l. ex tribus. C. de inofficio. testamen. non debet pupillo tollere facultatem disponendi inter viuos, de rebus suis, & sib. [illegible] iudicium inducere. l. quod fauore. ff. de legi. quod etiam patet. quia talis substitutio est testamẽtum pupilli, vt dicit ista lex, & nemo ex p̃rio testamẽto obligatur ad non alienãdum. vt in l. nemo. ff. de regul. iur.

3 a ¶ *Del moço.* Probatur hic matrem pupilli, etiam quo ad legitimam excludi per expressam pupillarem. adde. l. Papinian. §. fi neque impuberis. ff. de inofficioso testam. & clarius habet in ca. si pater. de testa. lib. 6. in fi. & hoc tenet Bart. & cæteri Docto. cõmuniter. in d. l. 2. in princ. in. 3. effectu pupillaris substitutionis. ff. eo. Archidiacon. tamen in d. c. si pater. dicit hoc procedere iure fori, non iure poli. argu. c. fi. 17. q. fi. d iuncta. l. nam & si parentibus. ff. de inofficio. testa. Socin. in. d. l. 2. colum. 8. versi. circa tertium effectum. referens hoc dictũ Archidiacon confirmationem eius adducit, quod videtur contra dicere æquitati naturali, quod mater excludatur in totum, vt patet ex pulchre e adductis per Bal. in l. precibus. post principiũ. versi. circa tertium. C. de impub. & aliis. & quãdo lex posititua contradicit naturali equitati non ligat in foro conscientiæ, vt voluit notabiliter Inno. in c. quia plerique. de immunit. eccles. vnde infertur, q. non possit substitutus in foro conscientiæ retinere legitimam debitam matri, & quod per denunciationem euangelicam ad eam prestandam cogi possit argumento notarorum per Bar. in extrauagan. ad reprimendũ. in verbo per denuntiationẽ. Idem tamẽ Socinus ibidem dicit istam opinionẽ Archidia. esse valde dubiam, quia lex posititua, quæ nõ est nutritiua peccati, ligat & debet seruari in foro conscientiæ. allegat Ioã. Andr. f post S. Thomã. in c. quanquam. de vsur. lib. 6. & quod non peccat, qui auctoritate canonis aliquid facit. 2. 3. q. 4. cap. qui peccat. nec lex canonica permittit aliquid cum peccato. vt in ca. fin. de præscriptio. bona glos. in cap. cum cõtingat. de iur. iuran. Subdit tamẽ Socinus, g quod teneatur mente dictũ Archidia. propter eius auctoritatẽ: quia Poteris aliquando ratione concordę aliquid consequi; & certe istud dictum Archidia. videtur durũ. Cũ legitima etiã filio debita potest tolli per statutum, vt est cõclusio Bar. in l. Titio centum. §. Titio gene h ro. ff. de condit. & demonst. Cum quo multi Docto. tenent, licet communis conclusio sit, quod possit minui: non autem in totum tolli, vt attestatur Decius. cõsi. 106. & pro tenui, &c. quę debet limitari, quando filius nõ haberet vnde se aleret: nam si haberet in totum tolli posset, secundã Abb. in c. Raynũtius. col. 3. de testa. & cũ communiter matres habeant ad alimenta alias, & prout in plurimum transeũt ad secũdas nuptias, iustum fuit & equitati consonũ remedium legale & canonicum prouidendi filio, & patri eius familię per paternã pupillarem, substitutionẽ, & multo fortius hæc procederent in legitima debita matri, vt in tertio possit excludi, cui nõ est ita debita legitima sicut descendentib. vt in. d. l. nã & si parentib. 9. & tradit late & pulchre Guilliel. Benedi. in repeti. d. c. Raynuntius. in verb. & vxorẽ nomine Adalasiã. fol. 52. cũ sequẽti. Si tam ẽmater esset valde pauper ita q. nõ haberet alimenta, tunc posset agere contra substitutũ pupillarem ad alimenta, qui est hæres filij. vt in l. fi quis a liberis. §. item scriptũ. ff. de libe. agnos. l. 6. & quę ibi dixi, tit. 19. part. 4. Et prædictam cõclusionẽ: quod mater excludatur per pupillarem expressam. extende etiam si substitutus sit turpis persona. vt probatur in d. §. sed nec im puberis. iũcta gl. & ibi tenet Ange. vi. quę dixi supra eo. l. in glo. fi. 4 b ¶ *Heredar.* Deberenim substitutus esse capax tempore testamenti & mortis pupilli, & etiam tempore aditæ hæreditatis. vt in l. fi is q. hæres. & ibi Bart. ff. de vulg. & pup. & quid si substitutus sit filius naturalis, vel spurius testatoris: vid. l. fi is qui ex bonis. ff. ã vulg. & pup. vbi Bartol. & Docto.

¶ *Deste libro.* Forte dicit, prter ea quæ habentur in l. 8. tit. 13. infra ea parti. & in l. fi is qui ex bonis. ff. de vulga. & pupil. & l. 22. tit. 3. eadem partita. ¶ *Lex.* VIII. 5

»Si pater instituat hæredes duos filios, & vno instituto aliũ substituat, & moriatur institutus, necesse habet substitutus pupillariter omnia bona pupilli agnoscere nec paterna potest repudiare & alia adire vel econtra, si tñ alij tertius fuerit in testamẽto patris institutus, & mortuus dum viueret cõuenit cũ superstite substituto de repudiando bona paterna, tunc mortuo pupil lo substitutus succedit pupillariter in bonis pupilli mortui, & potest si velit paterna bona repudiare & in tali casu habebit paterna bona tertius hæres patris, alias non. h. d.

¶ *Dezimos.* Ortum habet ista lex a l. quidam eulogio. C. de iur. deliber. & a l. quæsitum. & a l. fi pupillus. ff. de acquir. hæred. & a l. pater. ff. de priuileg. credito. & a nota. per Azo. in summa. C. de impub. & aliis substi. col. 3. versi. an autem instituto. 1

¶ *Con el moço.* Idẽ esset dicendum si p. pillus esset exhæredatus: & iste alius siue sit extraneus, siue frater pupilli, fuisset institutus in totũ, q. a in tali casu acceptando paternã, cogitur acceptare pupillarẽ, secundum Ioan. de Imol. in l. qui patri. ff. de acquir. hære. in l. quod supra quadrantẽ. ff. ad l. Falcid. vbi gl. reputata singularis voluit contrariũ, sed cũ Io. de Imo. tenẽt Alex. & Ias. in d. l. quidã eulogio, quia militat ratio. l. sed & si plures. §. quos possum. ff. de vulga. & pupi. quæ fuit ratio fundamẽtalis istarũ. ll. scdm Bar. po st Dyn. in l. fi. ff. de acq. hgre. vbi Bart. plene discutit per latã distinctionem. quã facit in tribus fin. col. vbi videbis alios casus vltra positos per istam. l.

¶ *Substituto.* Procedit hoc siue sit expressa pupillaris siue tacita cõtenta 3 in vulgari, quia etiã militat ratio. d. §. quos possum. de qua in p̃cedẽ. gl. & satis probat ista l. cũ generaliter loquat. & l. qui patri. ff. de acq. hære. vbi Alexã. post Roma. in d. l. quidã eulogio. vbi etiam Iaso.

4 ¶ *Heredero.* Ipse si viuat intellige, & etiã si decesserit ante pupillũ quia adhuc eius hgres cogit adire seu acceptare pupillarẽ hæreditatem, vt est casus singularis. in d. l. qui patri. ff. de acqui. hgre. Qui si adiuit eo actus ad petitionẽ fideicõmissarij hgreditatẽ paternã, an etiã tũc p̃cedit ista. l. vid. Alex. post Bar. & Rapha. Cuma. in l. ita tñ. §. qui suspectã. ff. ad Trebel. tenẽtes q. sic: qa tũc etiã militat rõ. d. §. quos possũ. licet Ias. in d. l. qdã eulogio. dicat q. hoc nõest sine magna dubitatione

5 ¶ *Todos.* Id est, vt nec paternã, nec pupillarẽ substitutionẽ acceptaret; nã si prius acceptaret paternã, nõ poterit postea deferre eã pupillarẽ l. sicut. C. de repud. hære. Bar. cũ in d. l. fi. col. 3. ff. de acqui. hgre. per. l. eũ hæreditatem. ff. eo. vult, q. fi obuenẽti pupillari hgreditate, vellet repudiare paternã, q. põt hoc facere ne & habeat pupillarẽ: cuius dictũ videt approbari p istã l. p̃ita. fed cõtrariũ. put etiã tenuit ipsemet Bar. ibi cõtrarius in l. testõ. C. de imp. & aliis. & Ang. in l. n. p̃a tri. ff. de acqui. hgre. Io. de Imol. in d. l. fi. col. 2. Pau. de Cast. in d. l. gl. dã eulogio. col. 4. C. de iur. deliber. vbi etiã respõnder ad d. cũ hæreditate. & istam. l. partitæ, intellige vt dixi. vel etiã potest intelligi q. si est minor cũ adiuit, & restituatur contra additionem, sic restitutus vtranque hæreditatem deferat, sed quid si te institutus, qui erat minor restituatur contra additionem paternæ hgreditatis, & sic restitutus vẽ lit habere pupillarẽ ex substitutione, an possit? videtur hic ꝑbari q. non. Contrariũ tñ videtur de mẽte Azo. in summa. C. de impube. & aliis substi. co. 3. vbi dixit: q. si impubes adiuit paternã hæreditatẽ & decesit in pupillari ętate, & eius substitutus velit in integrũ restituti vt repudiet portionẽ paternę hgreditatis delatæ sibi ex p̃sona impuberis: q. forte restituetur sicut etiã pupillus poterat restitui. vt in. l. nõ solũ. ff. de integ. restit. licet Azo. videt loqui in casu in quo erat alius cohæres pupilli. seu in casu in quo per existentiam sui hæredis

Universidad de Deusto
Biblioteca

tabulæ pupillares erant confirmatæ. vt in l. si filius qui patri. ff. de vulg. & pupil. hodie de iure regni videt idē dicendū. & si ex testamē to paterno hæreditas maneret sine aditione. per l. 1. tit. 2. l. 5. ordi. & quia etiā de iure cōmuni loquēdo, si quis restituat cōtra hæreditatis aditionē: cū tū nudo nomine hæres re maneat, vt in l. & si fine. §. sed

In no. rec. est l. 1. tit. 4. li. 5.

9 Papinianus. ff. de mino. ex eo solo remanēt cōfirmatæ tabulæ pupillares, vt tenet Bar. in d. l. si. & est etiā de mente eius in d. l. si filiꝰ. q patri. vbi etiā. Soī. de Imol. & Cuma & alij moderni illud declarant super. t. ie ctur. illius. l.

6a ¶ *A otro alguno.* A cōtrario ergo, si nullus esset datus cohæres, cuius aditione cōfirmarentur tabulæ pupillares nō posset substitutus habere pupillarē hereditatē, vt pbatur hic & in i. sed si plures. §. ex asse. ff. de vulga. & pupi. sed opponitur de l. si filius qui patri. eo. tit. nam cū institutus hic fuerit pupillus, cui datus fuit substitutus cohæres cū eo institutus, licet vterq; repudiauerit paternā hereditatē, substitutus habere debet pupillarē: cum existentia sui hæredis pupilli, cōfirmatę fuerūt tabulę pupillares: sed dic. q talis existētia per dationē cohæredis extranei fuit sublata. vt in. l. apud Iultanū. §. idem Iulianus. ff. ad Trebell. & sic de iure cōmuni: cum non adeatur hæreditas ex testimento paterno, tabulæ pupillares euanescunt: si vero cohæres fuisset, alter hæres suus. vt filius in potestate, tūc præderet: q habetur in d. l. si filius qui patri. & ita declarat gl. & doct. in d. l. sed si plures. §. filio. ff. de vulga. & pupi. hodie tamē de iure regni, cū etiam hæreditate non adita, valeant relicta & quęcūq; in testamento cōtenta, videtur q etiā si nō esset cohæres qui adeat, substitutꝰ habere possit pupillarem hereditatem, per. d. l. 1. tit. 2. lib. 5. ordina.

7b ¶ *Entrase en ellos.* Est enim tūc iuncta & facta vna hæreditas patris & pupilli: & ideo non potest illā substitutus separare. vt in l. sed si plures. §. filio impuberi. ff. eo. l. si pater. ff. de priuileg. creditor. versi. at cum substitutus. si vero pupillus, qui solus fuit institutus, abstinuit se a paternatūe substitutus bene potest habere pupillarē, d. l. si pater & l. si pupillus. in prin. de acqui. hære. si tamē pupillus q adiuit poterat restitui, cōtra immixtionē vel aditionē, poterit hoc beneficio vti eius hæres. vt in d. l. nō solū. ff. de in integ. restit. Azo. vbi supra. Bar. post Dynū. in l. fi. col. 3. ad fi. in primo mēbro distinctionis. ff. de acq. hære. sed aduerte in hoc quia gl. mag. in vers. vel melius. in d. l. si pater. tenuit contrariū per tex. ibi imo q. ex quo substitutus approbauit voluntatē testatoris adeundo ex pupillari, videtur etiā approbasse additionē factā per pupillū, secundū voluntatē testantis, & sic q. d. l. non solū habeat locū in successione ab intestato pupilli, non autē in succedēte sibi ex substitutione pupillari, & illā gl. sequitur ibi Bar. dicens esse notabilē ad declaration. d. l. non solū. & idem. vult Joan. de Imol. in d. l. si. col. si. ff. de acquir. hære. vbi dicit istā esse singularē limitationem ad d. l. nō solū. & casum. in d. l. si pater. esse in hoc singularē, & non alibi Alberi. etiam in d. l. si pater. tenuit cum dicta glos. post Dynū. Idem tenet Ioā. de Imol. sibi contrarius. in d. l. si filius qui patri. & in l. sed si plures. §. filio. ff. eo. vbi etiam Pau. de cast. tene primū dictū Azo. & Bar. in d. l. si. Alex. perpendit istā cōtrarietatem in d. l. quidam eulogio. colū. 2. vbi ipse pro concordia opinionum distinguit, quod aut fumus in casu in quo absque additione seu immixtione pupilli, substitutio pupillaris erat confirmata: vt quia filius erat institutus in potestate absque datione cohæredis extranei: & sic existentia suitatis cōfirmata erat pupillaris substitutio: & tunc non sequitur ex necessitate, quod substitutus agnoscendo hereditatē pupilli ex substitutione pupillari, videatur confirmare immixtionem facti. a pupillo: & quod tunc merito procedat opinio Bart. in d. §. fi. & in d. l. si. secus vero, si erat necessaria immixtio pupilli ad confirmationē substitutionis, vt quia datus erat filio pupillo cohæres extraneus. Certe iste articul' est valde mihi dubius: nec ista concordia domini Alexan. multū stringit, licet videatur colorata, & forte in puncto iuris verior est opinio Bar. in d. §. filio, seu in §. si ex asse. & in d. l. si. quę vt dixi fuit opinio Azonis. cū d. l. non solum procedat siue hæres minoris succedat ab intestato, seu ex testamento: nec de necessitate sequitur, q. adeundo ex pupillari substitutiōe, videatur approbare aditionē factā pupillū de hæreditate patris cū posset dici eū posse

In no. rec. est d. l. 1. tit. 4. li. 5.

9 probat, ista tamen, vt saluū sibi remaneat beneficiū restitutionis sibi cōpetēs ex persona minoris, per d. l. non solum. & l. si pater. in qua se fundat glos. ibi non probat. q. per hoc excludatur suscitutus a beneficio restitutionis: quo & ipse minor in casu, in quo esset necessaria immixtio ad cōfirmationem tabularum pupillariū, posset restitui, ergo & eius hæres & procedit maxime stante hodie d. l. ordin. ex qua nō egent aditione ex testamento paterno tabulę pupillares.

Et di. l. no rec.

In no. rec. est d. l. 1. tit. 4. li. 5.

8 ¶ *No lo podria auer.* Habita tamen vtraq; hæreditate ex agnitione pupillaris poterit ex persona minoris restitui. vt dixi in gl. §. proxima.

¶ *Ley.* IX

»Arrogato filio potest arrogans pupillariter substituere in quarta solum bonorum arrogantis & ea quæ intuitu arrogationis ab amico eius arrogatus est consequutus: in cæteris vero bonis succedent pupillo venientes ab intestato. hoc dicit. Habuit originem ista l. a l. sed plures. §. in arrogato. ff. de vulga. & pupil.

1 ¶ *En latin arrogato.* Idem si esset adoptio, ex qua filius transiret in potestatem adoptantis, vt si detur a patre naturali auo iuxta l. cum in adoptiuis. C de adopt. §. sed hodie inst. eo. l. 9. tit. 16. 4. partita.

2 ¶ *La quarta parte.* Quæ debetur arrogato. vt in l. 8. tit. 16. parti. 4. & in l. si arrogator. cum concordan. ff. de adopt. & aduerte, quod tunc debetur ista quarta, quando filius arrogatus esset impubes: secus autē esset, si esset pubes: quod satis probatur hic in ista l. & in d. l. si arrogator, & in §. cum autem. in institutā de adopt. & ita tenet & declarat Salycet. in l. pe. in prin. in 2. col. C. de adoptio. & in l. 2. eo titu. lex tamen. 8. tit. 16. partit. 4. de qua supra indistincte loquitur, vt arrogato filio debeatur ista quarta, neque distinguit siue sit pubes vel impubes, vnde videtur forte dicendum, quod illa sit intelligenda, secundū istam, scilicet quando impubes fuit arrogatus. & quod alias ista quarta non debeatur: sed quod tunc debebitur arrogato filio pubere. tradit Salicet. in d. l. 2. vid. quæ dixi in d. l. 8.

3 ¶ *Su amigo.* Adde. d. §. in arrogato. l. sed si plures. ff. de vulg. & pupill. dicitur ergo profectitium quidquid habet filius cōtemplatione seu occasione patris, vel alias vt hic & in d. §. in arrogato. & ibi Bar & docto. late. Adde Bart. in l. annua. §. 1. de annuis lega. Abb. in ca. fedes. columna 5. de rescript. Ioann. de Plate. in. l. 1. C. de castren. palapecu. lib. 12. Bal. in l. cum te. C. de donat. ant. nupt. adde l. pen. & ibi Bald. C. de iur. de liber.

4 ¶ *Non omesse.* Potuit enim pater naturalis, & legitimus ei substituere vt supra eo. l. 5.

¶ *Ley.* X.

»Expirat pupillaris substitutio per maximam, mediam vel minimam capitis diminutionem pupilli: idem si in vita instituentis efficitur sui iuris pupillus, aut iusta ratione ab hæreditate patris se abstineat: si recised si iniusta: cogitur agnoscere eam: & si ab abstinētia in integrum restituitur, reintegratur substitutio quæ per abstentionem expirauerat. Item expirat si testamētum patris posthumi agnatione vel alias infirmatur: aut si pupillus ad ætatem. xiiij. & pupilla ad ætatem. xij. anno. peruenerint, hoc dicit.

1a ¶ *Desata se.* Ortum habet ex ratis per Azo. C. de impube. & aliꝰ substitu. in summa. col. 3. versic. expirat pupillaris substitu. & agl. in l. in pupillari. ff. d vulga. & pupil.

1b ¶ *Trinte edad.* Id est, quam primum ætigerit 14. annorū vltimum dicē in masculo. & 12. in fœmina. vt in l. qua ætate. ff. de testa. glo. in l. 2. ff. eo. Bar. & Alex. in l. pupillari. ff. de vulga. & pupil. posset etiam pater minori tempore taxare metam pupillaris substitutionis. l. si quis ita. ff. eodem.

1c ¶ *Fuesse captiuo.* Si intelligas filium fuisse captū vitio patre, plane procedit, vt in l. ex cornelia. versi. si vero viuo patre. ff. de vulga. & pupil. not. a glo. in l. pater. ff. de capti. & in l. quod si filius. eo. tit. non tamen expirabit tacita vulgaris contēta in expressa pupillari, vt vult glo. & ibi Bar. in d. lex Cornelia. idem Bar. in l. 1. col. 8. versi. vltetius quæro. eo. tit. si vero intelligeres mortuo patre pupillum fuisse captum: tunc licet de rigore iuris, videbatur substitutionem pupillarem expirasse vt in l. si quis filio exheredato. §. irritum. ff. de iniust. rupt. tamen de æquitate confirmantur tabulæ pupillares. vt in d. l. pater. in fin. & in d. l. lex cornelia, hoc siue in captiuitate decedat impubes, siue pubes: quia si non reuertatur, fingitur decessisse præambula hora captiuitatis.

1d ¶ *Enemigos de la fe.* Sentit ista. l. inter Christianos non habera locum iura captiuitatis, quoad personas. vide per Bartum in l. hostes. in fine. ff. de capt.

1e ¶ *Al padre.* Adde. l. lex eo rubricia in principio. & dicta. l. pater. in principio. si vero pater & filius sunt capti. vide. l. si pater. ff. de vulga. & pupilla.

1f ¶ *Quando pierda la ciudad.* Hæc est media capitis diminutio. vide l. neque ei. §. eorum. de adopt. possunt enim hæ pœnæ cadere in pupillū doli capacem. l. si arrogati. ff. de tute. l. impubere rem. ff. de fur. l. impuberem. ff. ad l. cornelium. de fal. ratio est secundum Bar. post Guilielmum de Cugn. in l. in pupillari. ff. de vulg. & pupil. qui etiam si pupillus esset pubes, in tali statu non posset testari. l. eius qui. §. si. ff. de testa. l. 5. tit. primo. supra ead. part. vnde testamentum factum fruit retentur. vt in dicta. §. irritum. Sed cum hodie per. l. 4. Tauri possit testari, videtur, quod non procedat quod hic habetur, & sic quod substitutio pupillaris non expiret.

7g ¶ *Quando pierde la familia.* Hæc est minima capitis diminutio. & vide l. neque ei. §. eorum. ff. de adopt.

8h ¶ *Que le perjasse otro.* Tunc tamē in effectu non expirat pupillaris substitutio: quia ex stipulatione debetur hæreditas illis, qui succedūt ex substitutione, si facta non esset arrogatio l. non aliter. & l. his verbis. ff. de adoptio. & quid si moriatur arrogator, an reconualescat pupillaris substitutio facta a patre naturali: vide glo. s. vbi le-ganter Bal. col. 5. ff. de adopti. & quid si ex dispensatione papæ pupillus in. r. de retur monasterium, vel traderetur monasterio a parentę, an tunc expiret pupillaris substitutio: vide p. r Bart. & Imo. in dicta l. in pupilli. ff. vbi vid. Alex. & Iaso.

9 ¶ *Qualquier manera.* Et sic videtur, quod si per dignitatē exeat, substitutio pupillaris expiret: cuius contrariū tenet Bart. in l. 2. in principio. col. 3. versicu. vltetius quæro. q. si exeat, &c. ff. de vulga. & pupilli. & secundum hoc ejus videtur intelligenda ista lex partitarum. vt etiam tetigi in l. 14. tit. 8. par. 4. est enim commodum filij in puberia, vt pater sibi faciat testamētum per legem ex tribus. C. de inoffitio. testamen. licet forte ex verbis generalibus huius l. posset dici contrarium, quantū ad substitutionem pupillarem. & tex. in authen. consti quæ de dignit. in. §. si lud. columna sexta. liberans filiū a patris potestate, in quo se fundat Bartolus. non loquitur in substitutione pupillari non tamen auder & recedere a dicto Barto. cum quo communiter docto transeunt quia (vt dixi) substitutio pupillaris est favor & commodum filij. glos. ibi dicta. l. ex tribus.

10 ¶ *Non quiere ser heredero.* Habes sic, quod substitutio pupillaris efficit pupillo repudiante paternam hæreditatem: & sic quod ex ista sui hæredis non confirmat tabulas pupillares. Cuius contrariū probatur in l. pater. ff. de priuileg. credito. & in l. si filius qui patre. ff. de vulg. & pupi. & in l. si pupillus. ff. de acquir. hære. vnde videtur corrigere ius commune, quod non credo verum, quia vbi iste leges partitarum hoc non exprimunt, non est de earum intentione sus cōmune corrigere. imo debent suppleri intelligi & limitari per iura cōmunia. vnde intellige istam. l. quando pupillo fuit datus cohæres extraneus: quia tunc suitas tollitur, vt sit. l. apud Iulianū. §. idem Iulianus. ff. ad Trebellia. quando vero ex sistentia sui hæredis non esset sublata, fatendum ex ea confirmari tabullæ pupillares: cū neque per istas. ll. partitarum iura suitatis sint sublata in his, in quibus suitas est favor filiorum suorum, vt in l. 2. 1. & ibi dixi d. 3. supra. ead. part. & favor est, quod confirmetur testamentum pupillare, vt instit. de pupil. substi. in princi. vide late in ista materia Barto. & Alexand. & docto. in d. l. si filius qui parti. vbi etiā vide an reuiuiscat suitas, si extraneus cohæres repudiet, vt ex ea pupillaris substitutio confirmetur, & cōmunis conclusio est quod non, vt etiam tradit Socinus. ibi. col. 10. quem vide, an autem hodie etiam non adita hæreditate conseruetur pupillaris substitutio. ex. d. ordina. vid. quæ dicam infra in gloss. super verbo. se desataria.

Quæ in no. rec. est d. l. 1. tit. 4. lib. 5.

11 ¶ *Engañosamente.* Concordat cum l. secunda. versicul. plane. col. 2. ff. de vulgari & pupillari.

12 ¶ *Del testador.* Volens abintestato habere. & vide quæ in hoc notat Bar. in l. si arrogator. in fi. ff. de adop.

13 ¶ *Del testador.* Et etiam hæreditatem pupilli. vt probatur in d. l. 2. versic. plane. & ibi Paul. de Cast. notat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

14 a ¶ *Asi masse.* Concordat cum l. secunda. versi. ergo si minor. ff. de vulga. & pupil.

15 b ¶ *Se desataria.* Concord. cum l. Papinianus. §. sed neque impuberis. ff. de inoffi. testa. de iure tamen communi per authen. ex causa. C. de liber. præter. communis conclusio est, quod conseruetur pupillaris substitutio, rupto testamento ex causa præteritionis, vel exhæredationis, vt tenet Bart. in l. 1. §. 1. & ibi cõmuniter docto. ff. de vulg. & pupil. & in dicta authenti. ex causa. post gl. ibi Dyn. tamen, vt refert Bar. in dicto §. 1. tenuit cõtrarium dicens q̃ authen. ex causa loquitur in legatis & fideicommissis, quæ etiam sine testamento possunt: bi intestato relinqui, non in substitutione pupillari: quæ non tenet sine testamento paterno. l. 2. §. adeo. & §. prius. ff. de vulg. & pupil. & supra eod. l. 9. & istam opinio. approbat ista l. partitarum, quæ etiam videtur fuisse opinio Azo. C. de impuber. & aliis subsiti. in summa. col. 3. ad finem. quod tene meni: nam licet ex. l. 11. tit. 7. & l. 5. tit. 8. eod. part. approbetur id, quod habetur in d. auth. ex causa. tamen in substitutione pupilli procedet hodie in regno ista l. & opinio etiam Di. i cõtra cõmunitur comprobare Jas. in d. l. 1. §. 1. vbi vide per eum. opinionem etiam Dini tenet Bal. in auth. ex causa. colũ. 9. & 10. C. de liber. præteri. nec obstabit. l. 1. tit. de los testamentos. lib. 5. in ordina. rega. quia illa l. tantum decidit casum illum, quando deficit hæredis institutio. quia testator illam non fecit, vel si fecit hæres non adiuit hereditatem. & iste casus, de quo in ista l. partitarum quando testamentum dissoluitur ex causa præteritionis vel exhæredationis, non decidit. ibi: ideo remanet sub dispositione iuris cõmunis. l. commodissime. ff. de liber. & posth. si extraneus. ff. de condit. ob caus. nisi ad hoc respondeas quod paria sunt institutionem nõ fecisse vel inutilem fecisse. cinter corporalia. de transla. epis. vel. le. & facit bonus tex. in l. si aut nullum. C. de legi. hære. & paria sunt nullo modo facere vel inepte facere. l. 2. & ibi notat Bal. in princ. C. de succes. sedi. Præterea si substitutio pupillaris toneret vigore illius. l. ordi. etiam quãdo nullum instituit hæredem ex verbo en las otras cosas. ibi posito nam ista appellatio cæterorum etiam continet tabullas pupillares vt tradit Bar. in d. §. 1. a. fortiori tenebit quando instituit & ex causa præteritionis rumpatur ex his quæ dicit glosin d. §. 1. Item quod procedit illa l. ordina. in his quæ necessario institutionem hæredis exigunt & non debet restringi ad ea quæ ab intestato in codicillis fieri possent de quo vide quæ dixi in l. 2. titu. 7. eod. par. in glo. super verbo, no quisiera. quid autem in substitutione exemplari Bal. vult in l. humanitatis col. 5. C. de impub. & aliis subsiti. quod non possit fieri filio præterito. & vide ibi additionator.

16 c ¶ *Otro testamento acabado.* Concordat cum l. si quis eum. §. 1. ff. de vulga. & pupilla.

17 d ¶ *Otro si.* Et sic agnatione postumi subsitutio pupillaris expirat eo quia rumpitur pater eum testamentum quod Barto in l. in pupillari. ff. de vulga. & pupil. dicit quod procedebat olim: & quod hodie non expirabit per. d. authen. ex causa. contra cuius dictum habes casum hic de iure partitarum, & dixi in glos. præceden. adde etiam q̃ si pupillus moriatur viuente testatore, quod expirabit pupillaris substitutio, vt in l. quod si filius. ff. de capt. & nos. Ioan. And. in additio. ad Specula. rit de testa. in princip. in prima additio. magna. in tertia colum, versic. ex quo sumus. vbi dicit, quod substitutus non venit neque ex pupillari neque ex ea. ita vulgari: quod tamen intellige, vt per Barto. in l. lex cornelia. in fi. ff. de vulga. & pupil. & in l. cum patronus. ff. de lega. 2. & in l. pater. ff. de adoptio.

¶ *Ley. XI.*

18 a Exemplariter substituit pater filio fatuo, sic: instituo filium meum hæredem & si in stultitia moriatur Titium sibi substituo: sed fidescedentes habet mente captus illi sunt substituendi: alias eius frater: & si frater non habet, quilibet extraneus potest substitui: & dicitur exemplaris exemplopupillaris: quia vtraque propter sensum defectum fit & si in furore mo ritur admittitur substituto. Eo resipiente: vel ei nato filio: aut testatore per aliud testamẽtum substitutionem re uocante: expirat dicta subsitutio. hoc dicit. Habuit ortum a l. humanitatis. C. de impubes. & aliis subsitit. & alege. ex facto. ff. eo. tit.

Extende hoc etiam si mater transierit ad secundas nuptias, secundũ Bali. in l. 1. u manitatis. col. 8. C. de impub. & aliis subiti. contra Bart. in l. ex facto. ff. de vulg. & pupil. cum quo contra Bar. transit Ioã de Imo. in d. l. ex facto. & Sali. in d. l. humanitatis. & idem Imol. in cap. Raynuntius. de testa. in materia exemplaris substitutionis, quod in dubie procedit, si mater humaniter & honeste circa filium testata fit, non si corrupto animo tali, quod filius si esset sanæ mentis aliter testaretur, vt tradit Ang. Aret. in. §. quarationc. insti. de pupil. subsiti. cuius verba valde placent Guillel. Bene. in repe. d. c. Raynuntius super verbo. si absque liberis moreretur. l. 2. a. in materia exemplaris substitutionis. Poterit etiam mater filiis suis bastardis non natis ex damnato coitu. iuxta id quod habetur in l. 9. Tauri. exemplariter substituere, vt vult Bal. in d. l. humanitatis. col. 10. versic. 2. videamus de personis. & tradit Guliel. Bene. vbi supra col. 4. quid autem si mater vel auus maternus concurrant in substituendo exemplariter, quis præferatur: vide per Bal. in d. l. humanitatis. col. 11. vers. 5. quæritur. & melius per Bar. in d. l. ex facto. col. 8. versi. quæro si auus. vbi etiã in quæstione antecedenti vid. per eum. Quid si pater & mater ambo substituerint, qualiter & in quibus bonis substituti succedent:

b *Fijos.* Sed an filio exhæredato possit exemplariter substituti. Ista in ferius, in forma huius substitutionis videtur velle quod non, & idẽ probari videtur in d. l. humanitatis. vbi Bar. hoc tenet. & in d. l. ex facto. & vtrobique doct. communiter. Sed in puncto iuris forte verior est opinio, quod possit filio exhæredato ista substituti: cum etiã furiosus recte exhæredari possit ex causa ingratitudinis cõmissa ante furorem. l. nonnunquam. §. si vi. ff. de vlucapio. l. fi. §. sed cũ antequitas. C. de cura. furio. Barto. in d. l. ex facto. sicut enim pupillariter substituitur filio exhæredato, vt in l. 6. supra eo. sic etiam poterit exemplariter: cum etiam ista substitutio illam imitetur, vt hic habes, nec obstabit ista l. in modo formali: quia ex hoc non potest id inferri: cũ idem dixit in l. 5. supra. eo. in forma pupillaris. neque d. l. humanitatis. ita vrget quod ex ea fundetur communis opinio, & contra communem tenet Decius ibi. col. 4. & Didacus a Couarruuias in suo cõmento. c. Raynuntius. §. 6. de testa.

c ¶ *Las madres.*

g ¶ *La cosa y sin memoria.* Adde l. ex facto. & d. l. humanitatis. & l. si. §. fina. C. de cura. furio. poterit ergo substitui exemplariter furioso, vel mente capto, vt mutis & surdis, qui testari non possunt: & etiam prodigis. quibus facta est interdictio, vt omnes dicunt in d. l. ex facto. ff. de vulg. & pupil. Bal. etiam in d. l. humanitatis. C. de impub. & aliis subsitu. col. 11. vers. 6. quæritur.

h ¶ *Esta se esta manera.* Fit etiã verbis generalibus, vt si dicat: instituo titium & sempronium filios meos heredes. & eo instuicem substituo: ã si vterque eis furiosus, vel mente captus, sub his verbis inest ex-

Titul. V. Como deuen ser dados los sustitutos a los herederos. 32

pressa substitutio, secundum Bar. in l. Lucius. ff. de vulg. & pupilla. vbi etiam Alex. col. penul. & in col. 11. vel si diceret, substituo filium meo Titium. licet nulla fiat furoris mentio, vt voluit Bar. in l. ex facto. ff. de vulga. & pupilla.

3 a ¶ *Mudar se en aquella locura.* Institutio sub hac forma concepta completur vulgariter, si filius restituta sibi integre mente noluerit esse hæres, vel adhuc in furore existens fuerit eius nomine hæres: sibi legitime reputata comprehendetur. deretur etiam pupillaris, si prædefunctus filius decesserit ante pubertatem in furore secundũ communiter in dicto. l. ex facto. col. 3. ff. de vulga. & pupilla. & est pulchrũ dubium an substitutione concepta sub forma huius. l. scilicet si filius meus decesserit in furore. si contingat, qui id ipsi is intra pubertatem cessante furore decedat, an succedet sibi substitutus ex pupillari contenta in exemplari. & sic an tali casu in exemplari contineatur pupillaris: quæ inuestigari magni est momenti, & vel status: quia in exemplari solum potest instituti: quid debet succedere alias ab intestato, vt statim habetur in ista lan pupillari vero substituti potest quilibet extraneus. & Alexan. in dicta lege ex facto col. 6. post Salice. in l. humanitatis. col. 7. C. de impube. & aliis subsitu. versic. nunc quæro. vulgariter quod casu tali, & facta substitutio nullo modo valeat: ex quo expressit casum, si filius decesserit in furore, qui tamen non cumulat, quod est bene notandum. An autem hoc possit limitari, nisi in aliter facta substitutione, dartis esset substitutus, extraneus, & nõ de illis de quibus hic, & in d. l. humanitatis. nam tunc videtur de mente testatoris substituere pupilliariter: ex quo nõ posset sub titutus capere ex exemplari. & quidem si substitutio, ex mente & potestate testatoris dependet in testamento. C. de testa. milit. l. si ita quis. ff. de vulga. & pupil. Cogita, quia etiam videtur posse dici quod etiam isto casu tunc videatur substituere pupilliariter, si filius decesserit in furore, non si fatue mentis. vilius ergo erit, vt exemplaris substitutio sic fiat: filio meo furioso talem substituo, tunc enim com; rebũditur expresse pupillaris, si filio impub. rifacta sit exemplaris, secundum Bart. & doct. vbi supra & quod nõ se astringat testator ad ser nam hac l. potestatem. nota tamen quod etiam si exemplaris concipiatur in casu iuxta, vt hic trahetur etiam ad casum, si filius prodigus vel mutus, vel surdus decesserit. l. gallus. §. & quid si tantum. ff. de libe. & posthu. Bar. & Alex. in d. l. ex facto.

5 b ¶ *Hijo o niere.* Non distinguit sit captens seu sanæ mentis, vel ne: intelligendum tamen est de capiente, prout habetur in d. humanitatis. C. de impub. & aliis subsitu. nam mente capti excluduntur ab isti sub stitutione, licet non excludantur a legitima: vt dicam in gl. sequenti. & tenet Angel. in dicto. humanitatis. vbi etiam Decius, columna penultima.

7 c ¶ *Dexe los sustituir.* Et si plures sint filij furiosi, posset vnum eorum ex eis substituere, vt in l. humanitatis. C. de impuber. & aliis subsitu. dũ tamen alios institu at in legitima, vel exheredet, prout voluit glos. in dicta. humanitatis. cum qua resident Alex. & est communis opinio secundum Ang. in. §. qua ratione. insti. de pupil. subsitit. in hoc etiam resident Decius in d. l. humanitatis. in fin. vbi respondet ad l. Papinianus. §. sed neque impuberis. ff. de inofficio. testa.

8 d ¶ *Otra estraño.* Qui etiam matrem pupilli furiosi exheredet, vt satis hic innuitur. & tenet Bart. in l. ex facto. ff. de vulg. & pupilla. col. 6. vers.

pilli substituto, secundum Bar. in l. Lucius. ff. de vulg. & pupilla. vbi etiam Alex. col. penul. & in col. 11. vel si diceret, substituo filium meo Titium. licet nulla fiat furoris mentio, vt voluit Bar. in l. ex facto. ff. de vulga. & pupilla.

3 a ¶ *Mudar se en aquella locura.* Institutio sub hac forma concepta completur vulgariter, si filius restituta sibi integre mente noluerit esse hæres, vel adhuc in furore existens fuerit eius nomine hæres: sibi legitime reputata comprehendetur. deretur etiam pupillaris, si prædefunctus filius decesserit ante pubertatem in furore secundũ communiter in dicto. l. ex facto. col. 3. ff. de vulga. & pupilla. & est pulchrũ dubium an substitutione concepta sub forma huius. l. scilicet si filius meus decesserit in furore. si contingat, qui id ipsi is intra pubertatem cessante furore decedat, an succedet sibi substitutus ex pupillari contenta in exemplari. & sic an tali casu in exemplari contineatur pupillaris: quæ inuestigari magni est momenti, & vel status: quia in exemplari solum potest instituti: quid debet succedere alias ab intestato, vt statim habetur in ista lan pupillari vero substituti potest quilibet extraneus. & Alexan. in dicta lege ex facto col. 6. post Salice. in l. humanitatis. col. 7. C. de impube. & aliis subsitu. versic. nunc quæro. vulgariter quod casu tali, & facta substitutio nullo modo valeat: ex quo expressit casum, si filius decesserit in furore, qui tamen non cumulat, quod est bene notandum. An autem hoc possit limitari, nisi in aliter facta substitutione, dartis esset substitutus, extraneus, & nõ de illis de quibus hic, & in d. l. humanitatis. nam tunc videtur de mente testatoris substituere pupilliariter: ex quo nõ posset sub titutus capere ex exemplari. & quidem si substitutio, ex mente & potestate testatoris dependet in testamento. C. de testa. milit. l. si ita quis. ff. de vulga. & pupil. Cogita, quia etiam videtur posse dici quod etiam isto casu tunc videatur substituere pupilliariter, si filius decesserit in furore, non si fatue mentis. vilius ergo erit, vt exemplaris substitutio sic fiat: filio meo furioso talem substituo, tunc enim com; rebũditur expresse pupillaris, si filio impub. rifacta sit exemplaris, secundum Bart. & doct. vbi supra & quod nõ se astringat testator ad ser nam hac l. potestatem. nota tamen quod etiam si exemplaris concipiatur in casu iuxta, vt hic trahetur etiam ad casum, si filius prodigus vel mutus, vel surdus decesserit. l. gallus. §. & quid si tantum. ff. de libe. & posthu. Bar. & Alex. in d. l. ex facto.

5 b ¶ *Hijo o niere.* Non distinguit sit captens seu sanæ mentis, vel ne: intelligendum tamen est de capiente, prout habetur in d. humanitatis. C. de impub. & aliis subsitu. nam mente capti excluduntur ab isti sub stitutione, licet non excludantur a legitima: vt dicam in gl. sequenti. & tenet Angel. in dicto. humanitatis. vbi etiam Decius, columna penultima.

7 c ¶ *Dexe los sustituir.* Et si plures sint filij furiosi, posset vnum eorum ex eis substituere, vt in l. humanitatis. C. de impuber. & aliis subsitu. dũ tamen alios institu at in legitima, vel exheredet, prout voluit glos. in dicta. humanitatis. cum qua resident Alex. & est communis opinio secundum Ang. in. §. qua ratione. insti. de pupil. subsitit. in hoc etiam resident Decius in d. l. humanitatis. in fin. vbi respondet ad l. Papinianus. §. sed neque impuberis. ff. de inofficio. testa.

8 d ¶ *Otra estraño.* Qui etiam matrem pupilli furiosi exheredet, vt satis hic innuitur. & tenet Bart. in l. ex facto. ff. de vulg. & pupilla. col. 6. vers.

quella locura[a] en q̃ agora es: establezco por su heredero en su lugar a fulano ome, Pero si este loco a quien dan el sustituto ouiere fijo o nieto[b]: o alguno de los otros que descienden por derecha liña del, deuen los sustituir[c] en su lugar, e non otros. E si alguno destos non ouiere, estonce le pueden dar sustituto a su hermano, si lo ouiere. e si non ouiere hermano pueden le dar por su sustituto otro estraño[d]. E tal sustitucion como esta es dicha exemplar porque es fecha a semejança, e a exemplo de la pupilar. Ca assi como al moço menor de catorze años, dan sustituto, porque non ha entendimiento de fazer testamento, si mutiere en tal tiẽpo por esta misma razon le puedẽ dar al loco, o al desmemoriado, e si muriere en la locura, aura el sustituto todos los bienes del. Pero tal sustitucion como esta se puede desfazer en tres maneras. La primera es, si quando aquel a quien dan el sustituto, es desmemoriado, e despues desso torna en su memoria[e]. La segunda es, quando le nace fijo[f] o fija. La tercera[g] es, si aquel que la fizo, la reuoco por otro testameto que fizo despues.

¶ *Ley. XII. Como se faze la sustitucion, a q̃ llaman en latin compendiosa, e que fuerça ha.*

Compendiosa sustitucion de que de suso fablamos, se faze desta guisa[h], como si dixesse el testador: fago mio heredero a fulano mio fijo[i], e quando quier q̃ el muetellige de filio legitimo, & naturali: puta ex matrimonio ante furorem contracto. l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui vel alien. iur. & vide per Jaso. in d. l. humanitatis. col. fi. dicit etiam Guisel. Benedict. in repet. c. Raynuntius. de testa. super verbo. si absque liberis moreretur. la secunda. in materia exemplaris substitutionis, quod intelligi debeat de filio sapienti: quia si nasceretur demens, & in dementia perseueraret, non rumperet secundum eum sustitutionem patri suo factam. Mouetur, quia eo casu filij iam nati, eam non rumperent, si dementes essent, vt in d. l. humanitatis. cuius dictum in hoc nõ videtur verum, propter generalitatem huius. l. & d. l. ex facto. In princ. nihil in hoc distinguentium. Et quia vt dixi, quod dispontur in d. l. humanitatis debet intelligi, dum tamen alij filij meute capti instituantur in legitima, vel exhæredentur: & imo licet sibi testator pater, qui non prouidit circa istum casum, si filius furiosi demens nasceretur, relinquendo ei legitimam.

g ¶ *La tercera.* Quartam adde ex defectu eius, cui est facta. tradit Bar. in l. ex facto. ff. de vulg. & pupil. in fi. principij. quem alij doct. seq.

¶ *Lex. XII.*

a Substitutio compendiosa fit in hæc verba: tale filium meum instituo: & quandocunque moriatur talis sit hæres: quæ sit a milite, mortuo filio infra pupillarem ætatem admittitur substitutus pupilli exclusa matre: sed post pubertatem: habebit mater tertiam bonorum patris & omnia eius bona alias de obuentia: & iura sepulchrorum patris. Sed alia bona habebit substitutus. Si vero miles eã dem substitutionem extraneo hæredi fecit: ad omnia bona quandocunque decedit admittitur substitutus. Si autem per dicta verba ex fecit paganus admittitur substitutus matre exclusa infra pupillarem ætatem: posset autem repellitur in totum substitutus: sed si eam fecit per verba substitutionis: ut dixi volo quod sit talis hæres: tunc post pupillarem mortuo habebit mater tertiam bonorum patris & alia de quibus supra. & substitutus alia bona. h. d.

h ¶ *Se faze desta guisa.* Potest etiam fieri verbis generalibus, & si non adiciatur verbum (quandocunque) vt si dicat, si decesserit filius meus, substitutio petrum: hæc enim indefinita æquipollet vniuersali. l. si pluribus. ff. de lega. 2. tenet glo. magna. in l. in testamento. la. l. C. de milit. item si dicat si sine liberis filius meus decesserit. gl. in ea si paeer. de testa. lib. 6. item etiam ita fit, si filius meus decesserit infra pupillarem ætatem, vel post; vel intra vicesimum quintum annum. l. centurio. & ibi Bar. ff. de vulg. & pupil.

i ¶ *Mio fijo.* Reste ponit exemplum in filio: vt appareat sub compendio ista substitutionem amplecti diuersa tempora pupillaris. ætatis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tis & pubertatis. l. precibus. & ibi gl. C. de impuber. & aliis. & in capit. si pater in verbo, absque deductione. de testa. lib. 6. sic cuã a mihi te hæc substitutio extraneo. vt infra ea. l. & ibi dicam.

3 a ¶ *Sea su heredero.* Ista sunt verba directa, vt dicit glos. in l. verbis ciuilibus. & in l. Centurio. ff. de vulgar. & pupilla. vide per glos. in l. eam quam. in verbo directis. C. de fideicommiss. & Bart. in lege secunda. C. communia. de leg.

4 b ¶ *Cauallero.* Idē in doctore, vel aduocato, & clerico, tenet Alexand. qui late hoc examinat in lege. Centurio. 1. & sequenti. a. columna. cum sequentibus. ff. de vulga. & pupilla. qui licet in hoc ibidem impugnetur a Socin. tenenda videtur opinio Alexand. cum istud priuilegium nō detur militibus ratione simplicitatis, sed ratione exercitij militaris: quod militabit in doctore adu legente, & aduocato aduocationis officium exercente: & clerico, qui est miles cælestis militiæ. vide legem octauam. & quæ ibi dixi titul. fin. secunda par. & de quo milite intelligatur. vide ibidem per Alex. & Bald. in l. in testamento. in fine. C. de testamen. militan intelligitur de militantibus causa rei publicæ. & quæ dixi in l. 49. titulo quinto. parti ta quinta.

5 c ¶ *Su madre.* Idem si habet auiam vel alios ascendentes, quibus deberetur legitima, vt in l. nam & si parentibus. ff. de inofficio. testamen. l. 6. in ordina. Tauri.

In to. rec est l. tit. 8. li. 5. 6 d

¶ *Antes de catorze años.* Et sic patet, quod in casu huius. l. substitutio compendiosa facta fuit filio impuberi. Quid autem si per verba directa de quibus hic substituerat miles filio puberi, an etiam matre existente in medio, val ret iure dicto, & excluderet matrem etiam a legitima: glo. in lege. precibus. super verbo, fideicommissi. C. de impuber. & aliis substi. vult quod sic. & est de mente Azo. C. eodem. in summa. & opinio illius gl. est communiter approbata. & ibi per ea videratione mi diuersitatis.

7 e ¶ *Ninguna cosa.* Concor. cum. l. precibus. C. de impube. & alijs substi. & l. Papinianus. §. sed neque impuberis. ff. de inofficio. testam.

8 f ¶ *Minore despues.* Sine liberis intellige l. cum auus. ff. de conditio. & demonstratio. l. cum acutissimi. C. de fideicom. l. 10. tit. 4. ead. part. vbi vide quæ dixi.

9 g ¶ *Aura la madre.* Sed an hab-bit, vt succedens ab intestato in bonis filij, cum onere fideicommissi restituendi, reliqua bona paterna substituto: vel an habebit ex eo quod directa militaris post pubertatē non comprehendat legitimam filij, nec alia de quibus hic fauore matris, licet ex directa militari substitutus succedat in bonis patris, priuilegio militari non satis aperti ista lex. imo cum hic non exprimat, quod substitutus capiat reliqua bona patris de matris matris, prout expressit in casu fina. huius. l. videtur isto casu voluisse quod substitutus dire-o per se capiat: & ista inuestigatio magni est effectus ob ampliores vtilitates, quas haber directa substitutio, quam fideicommissaria. vt tradit Bar. & Ang. in l. Centurio. col. 2. ff. de vulg. & pupilla. vbi etiam Alex. & latius Guliel. Benedi. in repet. cap. Raynūtius. de testa. in verbo. si absque liberis moreretur. 1a. segunda. in tractatu compendiosæ. vide quæ dicam in glo. sequenti. & in glo. super parte, de linaje de su padr:.

10 h ¶ *La tercera parte.* Hæc erat iure isto partitarum & de iure communi legitima filij. l. 17. titulo primo. 6. partita. & in authenti. nouissima. C. de inofficioso testamento. & ex hoc videtur reprobari hic communis doctorum opinio, in lege. Centurio. ff. de vulga. & pupilla. qui sequentes' bi Barto. volunt, quod substitutio compendiosa verbis directis facta a milite filio impuberi, post pubertatem valeat, vt directa militaris & substitutus succedat in omnibus bonis patris exclusa matre etiam a legitima filij: licet Paul. de Cast. in dicta. l. precibus. columna penultima cōcludat, nec per directam militarem post pubertatem posse legitimam tollinedum matri si ipsa existat: sed neque alijs venientibus ab intestato ad successionem filij, quod etiā tenet Alexander. de iure nouissimo authenticorum hodie procedere, licet non de iure antiquo digestorum quo poterat miles filium priuare legitima: quia etiam illo tempore poterat filium etiam sine causa exhæredare. l. fina. C. de inofficioso testamento. sed hodie dicto iure nouissimo statutum fuit, quod non posiit exhæredari etiam a milite, vt est magis communis opinio iuxta glos. in lege. a diuersus. & in l. fina. C. de inofficio. testament. tenent Barto. & docto. in authenti ca. ex causa. C. de liber. præte. vnde videtur, quod hodie non possit filio militis legitima colligi na collitex directa militari. Socinus vero in dicta lege. Centurio. respondens adhoc fundamentum Alexan. tenet opinionem Barto. & aliorum dicens, quod licet facta sit correctio in actu odioso, vt non possit filius exhæredari: non sequitur, quod etiam facta fit correctio quādo filius est institutus & gratuatus per substitutionem directam: & in materia correctoria stricte procedit ur. Decius etiam in dicta lege. precibus. columna penultima. numero vigesimo quinto. tenet idem cum Socin. dicens, quod etiam videtur quod alia sit ratio, vt possit miles ex directa militari filium priuare legitima, quā illa quæ colligitur ex dictis Alexand. videlicet quod hoc sit ex natura ipsius directæ subbūtutionis: quæ est, quod omnia bona absque diminutione in substitutum transferantur. hæc enim videtur peculiris natura directæ substitutionis. vnde secundum eum opinio quod ex hac directa filius priuetur legitima, indistincte videtur verior et iam de iure nouissimo vide ibi per eum & per Socinum in dicta lege. Centurio. char. penultima. columna tertia. approbatur ergo hic ista. l. partitarū fauore matris existentis in medio opinio Azo. in summa. C. de impuber. & alijs substitu. columna tertia. versiculo, compēdiosa substitutio, vt directa militaris fauore matris obliqueatur post pubertatem, & valeat iure fideicommissi: quam etiam tenet glos. in dicta lege precibus. in qua. l. satis hoc probatur, cui nulla responsio doctorum tenentium contrarium satisfacit. & sic in fideicommissaria substitutione non comprehenditur legitima filij, vt in lege. quoniam in pri-tibus. & in l. ex tribus. C. de inofficioso testamen. l. 1. titu. 4. eadem parti. Aduerte tamen quod cum hoc sit fauore matris, si mater non existat alijs hæredibus filij existentibus, quibus non debetur legitima, tales hæredes in totum excludētur a bonis patris ni litis ex directa militari, etiam quo ad legitimam debitam filio: per rationes de quibus supra si tamen miles substitueret per verbū commune. veluti per verbum (substituo) tunc post pupillarem ætatem etiam matre non existenti in medio, traheretur ad fideicommissum. vt tradit Alexand. in dicta lege. Centurio. decimaquarta columna. versiculo, ex prædictis. Aduertē etiam, quia in casu quo mater debet habere legitimam filij, videtur intelligi debere si filius hæreditatem patris adiuit, prout etiam habetur in d. l. precibus. nam si nō adiisset, succederet substitutus ex vulgari in compendiosa contenta: & matrem etiam a legitima excluderet: cum per vulgarem succedatur defuncto, non ei cui facta est substitutio. institu. de vulga. substitu. in princip. & quæ notantur per glos. & docto. in lege finali. C. de insti tu. & substitu.

i ¶ *De linaje de su padre.* Intelligi debet de omnibus sepulchris tam familiaribus, quam hæreditarijs. l. quia perinde. §. restituta. ff. ad Trebel. l. familia. & l. vel quæ. ff. de religios. & sumpt. fune. & C. eodem. l. si sepulchrum. & sic substitutio compendiosa de qua in isto primo casu huius legis post pubertatem filij, fauore matris, obliquatur & valet vt fideicommissaria: quia si valeret vt directa militaris: iura sepulchrorum, tam quæ habentur a genere paterno, quam reliqua trā firent in hæredem directum, vt habetur in dicta lege, vel quæ. & in dict. lege. si sepulchrum. quia tamen. l. ista isto casu voluit, quod ista substitutio obliqueretur, & valeret iure fideicommissi inde est, quod iura sepulchrorum ex parte patris siue hæreditaria, siue familiaria manere debeant apud matrem succedentem filio, & non transeant in substitutum: eo quia venit iure fideicommissi, vt in dicta lege. quia perinde. quia fideicommissarius non est hæres, licet loco hæredis habeatur, idemque erit dicendum in iure patronatus ecclesiæ: vt non transeat in substitutum fideicommissarium, vt not. Bartol. in dicta lege. quia perinde. & ibidem Alexand. legens dictam legem sub lege. quanuis. §. nihil. eodem titulo. & in lege. Centurio. columna nona. ff. de vulgari & pupillari. Ioan. de Imol. in l. si patroni. in principio. ff. ad Trebellianum.

k ¶ *Todos los otros bienes.* Sed an prælegata, & donationes, ¶ *Las pa-* 12

tercecit filio, venient ad substitutum, vel manebunt apud matrem, colligas. ex l. Marcellus. §. quidam. & ibi per Alexand. ff. ad Trebellianum. & ex l. cum virum. C. de fideicommiss. & nota. hic cum dicit, todos los otros bienes. nam probatur expresse matrem non posse deducere Trebellianicam, vt etiam voluit glos. in lege. precibus. in glossa finali. C. d impuber. & alijs substitu. & sic habes ex testamento militis non deduci Trebellianicam, contra opinionē Bartoi. & docto. in l. prima. §. in filij. ff. ad Trebellia. quorum sententiam Socin. & Rip. asserunt communem in dicto §. in filij Iason in lege. in testamento. la primera. C. de testament. militta. & in hoc sequitta fuit ista l. opinionem glos. in dicta lege. precibus. in glos. fina. cuius opinionem etiam asserebat esse communem Alexand. in lege. Marcellus, in princip. in tertio notabi. ff. ad Trebellianum. vide quæ dicam infra eadem lege. glos. fina.

finado[a], deue auer el sustituto. Mas si el cauallero non auiendo fijos estableciesse en su testameto por heredero alguno que non fuesse de los que descendiessen del[b], estonce el sustituto q̄ fuesse y puesto por las palabras sobredichas[c], auria toda la heredad[d] del heredero, quando quier que muriesse. E si aquel que fizo la sustitucion por las palabras sobredichas[e] non es cauallero, e aquel a quien dan el sustituto, es menor de catorze años, si muriere este a tal ante que sea de edad de catorze años, seyendo varon: o muger de doze:

aura el sustituto la heredad, e la madre non aura ende ninguna cosa. Mas si muriere despues desta edād, estonce el sustituto no heredara ninguna cosa s de los bienes de aquel en cuyo lugar fue sustituto: ante los deue auer la madre, si la ouiere, o sus parientes del muerto los mas propincos. Pero si este que non es cauallero dixesse assi, quando fiziesse su testamento: establezco tal mio fijo por mio heredero, e quando quier que el muera sin fijos[b], dexo le por sustituto en su lugar a fulano ome, o quiero que sea su heredero fulano:

13 a ¶ *Dellinado.* Ex isto verbo poteris dicere, quod fructus inuenti in hæreditate tempore mortis testatoris, pertinent ad substitutum, vt in lege. Centurio. ff. de vulga. & pupilla. si vero percepti fuerunt per hæredem & recollecti post mortem testatoris, licet reperiantur non consumpti tempore mortis hæredis, non pertinent ad substitutum: cum illa non fuerunt bona defuncti, sed hæredis, quæ non veniunt in restitutione. l. in fideicommissaria, in principio. & l. mulier. §. si hæres. cum. §. sequenti. ff. ad Trebellianum, nec pertinent substituto ex directa militari, secundum magis communem conclusionem docto rum, Angel. Paul. Alex. & aliorum in d. l. Centurio. contra Barto. ibi

14 b ¶ *Que non fuessen de los que descienden del.* Prosequitur dicta Azo. C. de impub. & alijs substitu. in summa. columna tertia. versicu. compendiosa. cum dicit, at vbi miles homini extraneo puberi posteaque hæres existit. substituit directo, non habetur illa consideratio, habet vel non habet matrem: nam nihil ad legem vel ad testatorem de matre eius.

15 c ¶ *Por palabras sobredichas.* Ex hoc collige & ex dictis Azo. quæ retuli in glo. præcedenti substitutionem a milite factam extraneo per verba quando. si. que decesserit, dici compendiosam: licet non scribi tē ports diuersitas pubertatis, vel impubertatis: sed additionis, vel non additionis hereditatis: isto casu sub milite est propria specie compendiosæ: vt radix Ioannes de Imol. in l. Marcellus. §. quidam. ff. ad Trebellianum.

16 d ¶ *Erada la heredad.* Non tamen venient prælegata, quæ relicta sunt a milite primo hæredi, secundum Alex. contra Ioan. de Imol. ibi in lege. Marcellus. §. quidam. col. 2. ff. ad Trebell.

17 e ¶ *Quandoquier que muriesse.* Potest enim miles ex priuilegio etiam post aditā hæreditatem directo substituere. & pro tempore habere vnū hæredem, & pro tempore alium. l. milites. & ibi gl. & l. miles ita. in princip. & in. §. exhæredato. ff. de testamen. mili.

18 f ¶ *Por las palabras sobredichas.* Id est verbis directis quæ posuit supra. Si vero vt vis obliquis concipere substitutionē, omni tempore substitutio esset fideicommissaria. vt in l. cohæredi. §. cum filiæ. ff. de vulga. & pupilla. Bar. in l. Centurio. eod. titu.

19 g ¶ *No heredara ninguna cosa.* Et sic post pubertatem talis substitutio expiratita vt neque valeat, vt fideicommissaria: quia compendiosa facta a pagano per verba directa non valet vtira tempus pubertatis neque iure fideicommissi. l. verbis ciuilibus. ff. de vulga. & pupill. & approbatur hic opinio Azo. C. de impub. & alijs substi. in summa. col. 3. versic. compendiosa. quam etiam tenet glo. in l. in pupillari. &

in dict. l. verbis ciuilibus. & in l. Centurio. ff. de vulga & pupilla. & in l. precibus. C. de impuber. & alijs substitu. & in. §. qua ratione. institu. de pupil. substi. & glos. in capit. si pater in verbo, absque deductione. de testa. libro sexto. & istam opinionem, vt communem tenet Alexand. in dict. l. Centurio. columna decima sexta. cum sequenti. & Iason numero decimo nono. cui opinioni satis fauet dictū capitulum. si pater. vbi habetur, quod compendiosa verbis directis facta ob causam trahitur interdum ad fideicommissariam, innueus, quod regulariter nō possit esse fideicōmissaria, reprobatur ergo hic opinio. Ioā. Andr. in dicto capitulo. si pater volentis, quōd tunc trahatur ad fideicōmissum: quam plerique docto sequuti sunt, quos refert Alexan. l. in dicta. l. Centurio. vbi late insistit. Decius etiam in dict. l. precibus. columna sexta. numero decimoseptimo. dicit istam opinionem Ioan. Andre. maiori iuri æquitate: quia conseruatur voluntas testatoris, qui voluit ea facere substitutionem fideicommissariam, faciendo compendiosam: in qua etiam fideicommissaria includitur, vt probatur in dicta lege precibus. & licet vtatur verbis directis, quæ non conueniunt fideicommissariæ verbā testatoris, debent potius impropriari: vt voluntas testatoris seruetur, vt dicit Bar. in l. in ambigua. ff. de reb. dub. & subdit, quod ista opinio Ioan. Andre. maxime deberet seruari in curia Delphinali, vbi vt plurimum æquitas abundat, & voluntas testatoris inspici ur, etiam coram barratore, vel si persona substituta esset multum dilecta testatori, vel esset pia causa substituta: vt tradit Ioā. Baptist. de S. Seuerin. in dicta lege. precibus. quem Decius refert. limita tamen istam legem partitarum tenentem primam opinionem: nisi testator in substitutione compendiosa adiecerit verbum (sine liberis) vt si dixisset, quandocunque sine liberis decesserit: tunc enim & si concipiat substitutionem sub verbis directis, trahetur post pubertatem ad fideicommissum, vt infra. in ista. l. vbi dicam. Secundo limita nisi in testamento apponatur clausula codicillaris quæ hodie communiter apponitur in testamentorum tunc traheretur ad fideicōmissum, vt notabiliter voluit Bal. in d. l. verbis ciuilibus. vbi etiam Ang. Imo. & Alex. decius in d. l. precibus. col. 10. & probatur in l. si frater tuus. C. de fideicom. & ibi Paul. de Castr. & idem vult Guliel. Benedi. in repe. c. Raynutius. de testa. super verbo. si absque liberis moreretur. 1a. 2. in tractatu compendiosæ. col. 18. si testator verba æquipollentia clausulæ codicillari apponat, vel fauore liberorum sub intelligeretur. & vide per Ioan. Bapt. vbi sup. & ex prædictis bene infertur, quod si substitutio compendiosa fiat in testamēto puberi a pagano per verba directa, quod erit funditus nulla, & nihil habebit substitutus. vt etiam voluit glo. in. §. extraneo. insti. de pupil. substit. tradit Alex in d. l. centurio. col. 19. ver. & ex prædictis.

20 ¶ *Sin hijos.* Iste fuit vltimus casus, quem in materia huius compendiosæ posuit Azo. vbi supra. quid autem si istud verbum non fuerit additum: sed per verbum commune, puta (substituo) paganus fecisset istam substitutionem: tunc tunc infra tempora pubertatis valebit iure directo, & post pubertatem iure fideicommissi. si vel an omni tempore erit fideicommissaria ista. l. non aperit: quia non posuit istum casum, si substitutio tantum esset facta quandocunque decesserit, non addens si sine liberis decesserit. & Azo. vbi supra. dicit hanc substitutionem omni tempore esse fideicommissariam: quia verbū (substituo) adaptatur ad fideicommissum. l. generaliter. §. fina. C. de instit. & substitutio. & quia talis interpretatio rem omni tempore valere suadet. l. quotiens. ff. de rebus dub. & idem voluit glos. in. l. centurio. ff. de vulga. & pupilla. & in l. precibus. C. de impuber. & alijs substitu. etiam glos. in dicto capitul. si parer. & istam dicit communem opinionem Bald. in l. iam hoc iure. ff. de vulga. & pupilla. & in

Universidad de Deusto
Biblioteca

aliquibus consistis relatis, a Decio in dicta lege precibus, vbi etiam refert alios in eam opinionem tenentes. glos tamen in §. quarationē. instit. de pupil. substitutio. tenet quod si impubes moriatur in pupillari ætate, sit directa substitutio ture pupillaris ætatis. & ita valeat & matrem excludat: post pubertatem tamen obliquetur. & istam opinionem comprobat & sequitur post alios quam plures, quos refert Alexand. in dict. l. Centurio. columna secūda. & sequenti. & multi alij a Decio relati in dicta lege precibus. columna vndecima. Bar. to. in dicta lege. Cēturio. & in d. l. precibus. tenet primam opinionem, quando mater est in medio. & Bald. in dict. l. precibus. columna secunda. & multi alij: ita q̄ Francis. de Are. consil 159. dicat istam esse magis communem opinionem: alij vero dicunt magis communem opinionem esse contra Bar. to. contra quos insurgit Decius in d. l. precibus. dicens, quod non facile iuricari potest, quæ sit communis opinio referturque ibi quā plures opinionem Bar. tenentes subdens quod hæc opinio Barto. habet magnam æquitatem: & per illam iusto fœdere distinctionis opiniones concordari possunt. & quia incertum est de communi opinione, iudex qui habet iudicare de æquitate, deberet si posset componere cum matre, quod ipsa habeat solam legitimam debitam iure naturæ: & non Trebellianicam. & quod talis concordia, videtur iuridica in rebus valde dubijs, ¿Guliel. Benedict. vbi supra colum. 24. & 25. tu facter asserit opinionem glo. in d. §. qua ratione esse communem ibique eam late defendit, inducens aliquas absurditates, quæ resultarent, si opinio contraria teneretur. Vt dixi lex ista partitarū non decidit istum casum: sed casum quando fuit incompendiosa adiectū, si sine liberis moreretur, in quo casu etiam loquitur. d. capitulum. si pater. de testa. libr. 6. voluitque l. ista in hoc multum esse ponderis, vt etiam si substitutio tali casu concipiatur, etiam per verba directa, obliquetur post pubertatem iure fideicōmissi: quæ tamen non obliquaretur, si non addito dicto verbo (substituo compendiosa) etiam cum verbo (quandocunque) conciperetur, vt ista l. dixit in præcedēti casu. Ergo videbatur concludendum, quod casus iste remaneat sub dispositione iuris communis, & quod ista l. non decidatur: imo ista l. in fina. casu posset induci contra opinionem glos. in dict. §. qua ratione. eum velle videatur, quod verbum (substituo) quod est commune, tunc intra tempora pubertatis inducat directam substitutionem: post pubertatem vero fideicommissariam, quando fuit facta si sine liberis moreretur, & non alias. Ego vero arbitror opinionem glo. in d. §. qua ratione. esse veriorem, & magis accedentem voluntati testatoris, & dispositioni iurium & menti huius l. partitarum: nā & si cum testator concipit substitutionem compendiosam sub verbo, si sine liberis moreretur, per verbum commune, vel directum: & posset dici sensisse de tempore post pubertatem, & non de tempore ætatis pupillaris, in quo non est verisimile pupillum habere liberos: nihilominus disponit intra puberiatem valere iure directo. & postea iure fideicommissi ulteriori idem videtur dicendum, quando hoc verbum non fuisset adiectum & verba communia conueniunt tam directæ quam obliquæ substitutioni: vnde nimirū si mutatis temporibus mutetur ipsi substitutio ex mente testatoris.

a 1 a ¶ *Despues de la edad sobredicha.* Id est post pupillarem ætatem: a contrario ergo vult, quod si decedat intra pupillarem ætatem, substitutus admittatur in omnibus bonis exclusa matre & cæteris venientibus ab intestato ex pupillari contenta in compendiosa: reprobat ergo in hoc ista l. opinionem Azo. in summa. C. de impub. & aliis substitutio. circa finem qui interpretatur ralem substitutionem omni tempore fideicommissariam: quia talibus verbis non directa; sed fideicommissaria substitutio consueuit de iure, & de facto fieri. Et nisi verba directa traherentur ad fideicommissum, nullo tempore valeret magis, quam alio: quia etiam illud verbum (sine liberis) innitit, quod etiam in pupillari ætate substituerit per fideicommissū: quia tunc liberos habere non potest. & istam opinionem Azo. tenet glos. in lege. precibus. C. eodem. & pro ista opinione Azo. & glos. satisfacit text. in lege. credendum. §. si vero marītus. ff. qui per. tuto. allegatus ad hoc per Baldum contra quendam repetentem, vt refert Paul. in d. l. precibus. ista vero lex partitarum. videtur sequi dispositionē capituli. si pater. de testamen. libro sexto. vbi idem videtur probari. & ista conclusio de qua hic in ista lega tenebatur. etiam per glos. & Barto. in dicta lege, Centurio. ff. de vulga. & pupilla. & Alexan. columna quinta & sexta. Salset. in dicta lege. precibus. & est de iure communi opinio communis, vt attestatur Guliel. Benedict. in dicta repetitio. capit. Raynutius super dicto verbo (si absque liberis) la segunda. in tractatu compendiosæ. antepenultim. foli. & etiam Alexand. in d. col. 6. & istam etiam partem tenet Oldrald. consil. 145. vbi vide.

e que fuerça ha.

Breuiloqua substitutio en latin, tanto quier dezir en romance, como segundo establecimiento de heredero, que es fecho brebremente [d]. E tal sustitucion como esta se faze [e] en esta manera. Como si algund testador ouiere dos fijos menores [f] de catorze años, a quien estōce si el mutiere despues de la edad sobredicha [a] aura la madre del fijo dlas tres partes de los bienes la vna, e las otras cosas [b] que de suso diximos, e todos los otros bienes [c] deue auer el sustituto de mano della, quando quier que muera el moço.

¶ *Ley. XIII. De la sustitucion a que dizen en latin breuiloqua, como se deue fazer*

b ¶ *Las otras cosas.* Bona scilicet filij & iura sepulchrorum, de quibus dixi supra.

c ¶ *Todos los otros bienes.* Ex hoc videtur, quod etiam in testamento pagani de iure isto partitarum non poterit mater vltra legitimam filij deducere quartam Trebellianicam, licet grauatus fuerit filius sub conditione, vt hic fuit si sine liberis decesserit: & licet diuersis temporibus legitima & Trebellianica veniant deducendæ, vt est quando filius non grauaretur pure: sed sub conditione, vel ad diem incertum, quod videtur contra communem doctorum assertionem in lege. Centurio. ff. de vulga. & pupil. dum ponunt effectus directæ substitutionis, quos non haberet substitutio fideicommissaria: vnde infertur, quod attento isto iure partitarum, & fori & legum Tauri quibus permittitur libera dispositio patri in quinta bonorum, vel filio habenti ascendentes legitimos, in tertia, non sit locus illi disputationi, an filius vel pater grauatus a filio possent deducere duas quartas, legitimam scilicet & Trebellianicam, in quo articulo magis communis erat Canonistarum & Legistarum opinio, vt tali casu possint duæ quartæ deduci ex dispositione capituli, Raynutius. de testamentis. quod plenius tangam in lege prima. & fina. titulo vn decimo. infra eadem partita. & licet a filio legaretur, vel restitui haberetur pro patrem testantem quinta pars bonorum, vel a filio tertia non posset filius vel pater deducere Trebellianicam: quia ille cui relinquitur indicatur legatarius, vt tradit Bartol. in lege. si quis seruum. §. fina. cum l. sequenti. ff. de legat. secundo. glo. in l. mulier. §. fina. ff. ad Trebellia.

¶ *Lex. XIII.*

Breuiloqua substitutio sit sic: talem & talem filios meos hæredes instituo & eos inuicem substituo & tunc si ambo sunt impuberes cōtinet duas pupillares & duas vulgares substitutiones: ita quod alijquo eorum non adeunte admittitur alius pro vulgari: & si adeat & in pupillari ætate decedat admittitur substituty pro pupillarem substitutionem. hoc dicit.

d ¶ *Breuemente.* l. cum in testamento. §. hæc verba. ff. de hæredibus instituendis.

e ¶ *Se faze.* Fit etiam reciproca verbis de quibus in l. si fundum sub cōdictione. §. his verbis. ff. de legat. primo. Bartolus in lege. Lucius. col. 1. ff. de vulga. & pupilla. vbi etiam vult quod fiat etiam iuxta formam. l. Titius. ff. de hæredib. instituen. quid autem si fiat vltimo morienti. an ex hoc inducatur reciproca substitutio. vide. l. Titia. Seio. §. Seia. ff. de legat. secundo. plene per docto. signanter Socinum in l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebellianum. & l. vel singulis. ff. de vulga. & pupilla. & §. vel singulis. institu. de pupilla. substitutio. & vltra prædicta ad materiam dict. §. Seia. liberis quæ est multum practicabilis. vide Socin. consilio. 113. ad finem. volumine primo. & cōsilio. 238. per ultim. & fina. colum. 2. volu. & eodem volu. vbi latissime consilio. 249. col. 4. 5. 6. & 7. & consilio. 104. col. 5. & 7. volu. vbi vide etiam Decium. consilio. 238. in primo dubio. & vid. quod not. Bar. in l. quandiu. la. 3. ff. de acqui. hæredi. & not. consilium Alexan. 91. volu. 1. & eo. vol. consi. 105. & consi. 14. volu. quarto. & Ipenul. & fin.

f ¶ *Dos fijos menores.* Adde legem. iam hoc iure ff. de vulg. & pup. & ponit de filij gratia exēpli, & vt ostendat quam r substitutiones sub ista breuiloqua contineri, nā etiā extraneis ita substituti potest. l. certum tempus, veluti post mortem suam alteri: & interim sic grauatus deportetur, seu eius bona publicentur, an fiscus capiet bona vsque ad mortem naturalem condemnati, & post ea restituet, vel an fiscus excludetur. l. imperator. in princ. & ibi Bar. ff. de fideicommiss. liberta. & tradit late & notabiliter Alexand. quem vide primo volu. consi. 23. incipit oppime considerantis. Item & si grauatus restituere hæreditatem post mortem suam, intret monasterium, licet censeatur mortuus mundo, vt in hoc nobis. C. de episcopis & cleri. nō tamen admittetur substitutus, nisi eo naturaliter mortuo. l. cum pater §. hæreditatem. ff. de lega. 2. Bart. in d. §. Cornelio Felici. quod intelligit & limitat Bart. in d. §. hæreditatem. nisi intrasset monasterium minorum, qui nec in particulari neque in communi possunt habere proprium. per Clementinam. exiui de paradiso. de verbo. significa. & idem vult Ioan. de Plat. in l. 1. C. pœn. fisca. credi. præterr. ad finalib. decimo. C. & fideicommissum relictum simpliciter post mortē aliquorum, an intelligatur post mortem omnium vel an admittatur substitutus statim ad partem cuiuslibet morientis? vide l. Lucius. §. Caio. ff. ad Trebellia. & l. codicillis in princip. & ibi Bart. notabiliter. ff. de legat. 2. & l. hæredes mei. §. cum ita, vbi Barto. & docto. ff. ad Trebellia. & communis videtur resolutio, quod si substitutio fiat post mortem plurium, etiam in tota hæreditate substitutus admittatur, post mortem cuiuslibet ad illius partem: cum hæc plura latens resoluatur in plures singularitates. l. falsa. §. fina. ff. de cōdition. & demonstratio. l. 2. ad finem. ff. de condi. institu. quæ tamen conclusio limitatur, nisi adsit persona, quæ ex verisimili mente testatoris sit substituto præferenda: tunc enim mors omnium erit expectanda, & inter substitutos censebitur substitutio reciproce facta, ex ratione. l. penulti. C. de impuber. & aliis substitutio. vbi Alexan. & Decius. col. penul. Barto. & Imol. in d. §. cum ita. vbi Socin. fatetur hanc esse communem opinionem. & adde Curtium Iuniorem consilio quadragesimotertio. numero nono. Aduerte etiam quod fideicommissum in dubio videtur relictum ab ipso instituto, licet post eius mortem relinquatur. l. cohæredi. verſi. quod si hæredem. & ibi not. Barto. ff. de vulga. & pupilla. & probatur in l. duodecima supra eodem. An autem fideicommissum relictum post certum tempus, vel sub conditione possit restitui ante diem, vel pendente conditione? vide notabi. & magistralem text. in l. filiusfamilias. §. Diuus Seuerus. ff. de legat. primo. & ibi Bart. & l. post mortem. C. de fideicom.

f ¶ *Todo ome.* Ita quod habeat testamenti factionem actiuam, vt subijcit: de quibus habes in l. 13. titu. 1. ead. parti. & per glo. in l. si quæramus. ff. de testa. per Abb. in rubri. de testa.

g ¶ *A cada vno del pueblo.* Et etiam ipsis ciuitatibus & populis. l. omnibus. ff. ad Trebel. & etiam collegijs vel ecclesijs cæterisque pijs locis l. 1. C. de sacros. eccles. Item & fratribus ordinis minorum, nō vt bona retineant: sed vt illa vendant, vt pretium in alimenta, seu aliā necessitatem suam conuertant, secundum Barto. Alex. & docto. in l. apud Iulianum. §. fina. ff. de legat. 1. quos sequitur Abb. in c. recolentes. de stat. mona. vbi dicit, quod si emprorem non reperirent,

in testamento. §. hæc verba. ff. de hæredib. instit. item ideo hic dixit, menores de quatorze años: quia aliud esset, si vnus filiorū esset puberes alter vero impubes, vt in d. l. iam hoc iure. & l. 2. & l. quibus. C. de impub. & aliis substi. l. in testamento. l. 2. 1. C. de testa. multi. & po

1 testē contingere ista substitutio sit personis disparibus ab initio & semper, aliquādo personis disparibus ab initio sed nō semper: puta, quia eis postea superuenit æqualitas, aliquādo sit personis paribus ab initio quibus postea inæqualitas cōtingit, quæ singula prosequere vt per Guliel. benedict. in repe. c. Raynutius. de testa. sub verbo si absque liberis. la. 2. in tractatu breuiloquæ. col. 13. cum sequētibus. Et aduertere, quia quando vnus filiorum esset pubes, alter impubes, licet in breuiloqua seu reciproca substitutione adiungeretur cōpendiosa: vequia testator dixerit, quādocunque decesserint: tū propter vniformē determinationē talis reciproca cum cōpendiosa non continebit pupillarem substitutionem, vt est de mente Bar. in l. Lucius. col. 2. versi. sed quæro quando. ff. de vulg. & pupil. & tenet Ang. in consi. 151. incipit quidam Nicolaus. & Petrus de Anch. consi. 68. incipit subtiliter, & ad plenum. & Socin. consi. 290. incipit quoniam presens consultatio. vol. 2. col. 2. vbi dicit istam esse veram & communem conclusionem. & adde in ista materia, quæ dixit Alex. post Bart. in d. l. Lucius. col. 3. versi. quid autem si testator.

2 ¶ *Quatro substituciones.* Item etiam poterit esse, q̄ contineat octo, vt si fieret duobus filijs impuberibus mente captis, si substitutio cōciperetur per hæc verba quādocunq; decesserint eos inuicem substituo nam contineret duas vulgares & duas pupillares & duas exemplares & duas fideicommissarias. Bar. in d. l. Lucius. col. 2. ff. de vulga. & pupil. & est communis conclusio secundum Alex. ibi. & iste substitutiones sunt expresse generaliter licet tacite specialiter secundū Bar. in d. l. Lucius. & limita secundū Alex. ibi in verbo subsequenter quærit hic Bar. Quid autem si cū reciproca non iungeretur cōpendiosa? et tamen clausula codicillaris in testamento vbi tantū continetur reciproca, an virtute clausulæ codicillaris substituto reciproca cōprehendat fideicōmissariam? Socinus consi. 6. volu. 3. merito in presenti consultatione tenet quod sic in prima. & in 2. col. quem vide distinguentem in hoc post Philip. Corne. in l. si sracer. C. de fideicommis. & volētem, quod in clausula codicillari dicatur, quod si non valet vel valebit iure directo, valeat iure fideicommissi. l. vide ibi per eum.

¶ *Lex. XIIII*

Fideicommissaria substitutio sit sic: talem hæredem instituo & rogo vel mando seu volo quod post tantum tempus restituat hæreditatem Titio: tunc iustitutus restituens potest sibi quartam Trebellianicam retinere: sed si adire recuset vel restituere, cogitūr per iudicem ad instantiam substituti hoc facere. h. d.

1 b ¶ *Instituto.* Adde §. 1. & §. si. initi. de fideicommiss. hæredi. & quod habetur in l. fi. C. de fideicom.

2 c ¶ *Establezco.* Est enim necessaria hæredis institutio, vt in §. in primis. instit. de fideicommiss. hæred. & hoc quando constat voluisse testatorem facere testamentum: alias secus. vt in. §. preterea. instit. eo. hodie in regno indistincte tenebit fideicommissum & si constet testari voluisse, & nullam fecerit hæredis institutionem, vt colligitur ex l. 1. tit. 4. lib. 5. ordi. rega.

3 d ¶ *Ruego.* Quæcunq; verba siue deprecatiua siue preceptiua sufficiūt, vt hic. & in l. omne verbum. C. commu. de lega. & ff. §. fi. instit. de singul. reb. per fideicommissē relict. l. sequela. ff. ad Trebellia.

4 e ¶ *Tanto tiempo.* Intellige si testator ita voluit nam si iuberet statim hereditatem restitui, ad impiendum ita esset, vt in §. cum igitur. instit. de fideicommiss. hære. quid autem, si quis grauetur de restituendo post

Universidad de Deusto
Biblioteca

tenerentur illa bona dare pro Deo, vel aliter extra manus ponere & omnino dimittere. Et aduerte, quod si relinqueretur fideicommissum omnibus hominibus talis ciuitatis, vel loci: videtur relictū non ipsi ciuitati, sed singulis habitatoribus ciuitatis. l. 1. in fi. ff. de colleg. illi ci. & per istum textum. hoc asserit Guliel. Benedict. in repeti. c. Raynuntius. de testamen. super verbo, si absq; liberis morere tur. in. 2. col. 4. sed contra hoc est tex. in l. ciuibus. ff. de rebus dub. vbi habetur quod legatum factum ciuibus, ipsi ciuitati videtur relictum; per ciues namq; ciuitatis ciuitas representatur. l. Lucius. §. ciuibus. ff. de lega. 2. & tenet Abb. in c. requisiti. circa fin. de testa. & vt considerat Socinus. in d. l. ciuibus. cum legata fiant ob merita præcedentia vt in l. nec adiecit ff. pro soc. & in l. qui filiabus in princ. ff. de lega. 1. ideo potius cēsetur factum legatum ciuitati, in qua possunt cadere merita præcedentia: quæ tamen non possunt considerari in particularibus ciuibus omnibus, vnde in dubio hoc est sequendum, secundū eum. Procederet ex eo dictum Guliel. quando ex coniecturis alias constaret non ciuitati: sed hominibus ciuitatis fideicommissum fuisse relictū: quando tamen vniuersitas seu collegium esset reprobatū: tunc non colligeo: sed ciuibus deberetur. l. cum senatus. ff. de reb. dub. si vero fideicommissum relinquatur canonicis talis ecclesiæ: tunc non ecclesiæ: sed ipsi collegio canonicorum acquireretur secundum Abb. & Cardin. a. q. 10. in d. c. requisiti.

In no. Fec. est d. l. 1. tit. 4. lib. 5.

3 a ¶ *Defendido.* Vt quia est incapax passiue iuxta id quod habetur in l. 4 tit. 3. sup. ea. part. & per glo. in §. legari. inst. de lega. & ex ista l. videtur approbari opinio glo. in l. eam quam. super verbo cogūtur. C. de fideicom. quæ ibi approbatur per doctos communiter vt non valeat fideicommissum vniuersale relictum ab incapace instituto, quando in totum erat incapax, & si grauetur, vt statim restituat. qđ etiam videtur fuisse de mente Azo. in summa. C. ad Trebellia. col. 1 versi. quid si instituto. licet non bene se firmet. & eius fundamenta reassumpsit glo. in d. l. eam quam. vbi Bal. hoc tenet expresse in spurio a patre instituto. & idem tenet Ioan. de Imo. in l. si quis solidum. ff. de hæred. instit. & Alexan. in l. cogi. §. hi qui solidum. ff. ad Trebel lia. contra Nico. de Neapol. qui tenebat contrarium. Aduerte tamē quia cum præcipuum fundamentū gl. & doctorum sit, q; cum institutio non valeat, quę est initium & caput testamenti, vt inst. de lega. §. ante hæredis & supra ead. part. tit. 3. in summa. nihil in testamento scriptum valere debeat. l. proxime. ff. de his quæ in testa. delen. attēta ista ratione, videtur q; attento iure regni, de quo in l. 1. tit. 2. delos testamentos. lib. 5. ordin. rega. q; illa opinio cōmunis non procedat cum velit dicta. l. ordinamen. q; etiam deficiente hæredis institutione legata, & fideicommissa debeantur: & licet illa. l. dicat, si el heredero no quisiere acceptar. & ādem videtur velle, & si adire non potuerit propter incapacitatem, vel alias sicut videmus subintelligi in illo verbo (substitutionis vulgaris) si hæres non erit: siue hoc eueniat ratione noluntatis, vel impotentiæ: cū eadem sit ratio, vt tradit Bart. in l. 3. §. fin. ff. de libe. & posthumis. vbi ponit exemplum in spurio instituto. Item etiam, quia substitutio in casu noluntatis includit casum impotentiæ. l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de liber. & posthumis. l. fin. secundūm lectūram Rayne. & Barto. C. de institutio. & substitutio. & dixi in lege secunda. supra eodem. in glo. super verbo, esso mismo, & quod dixi in filio spurio instituto, attenta æquitate canonica capituli cum haberet. de eo qui dux, in matri. quā poll. per ad el. quam etiam visa fuit sequi. l. quinta. titu. 19. 4. partita. & ibi dixi non procederet dicta communis concluso, eo quod sit capax respectu alimentorum. & ita tenet Alexand. in d. §. hi qui solidum.

8 b ¶ *Esté que es rogado.* Et si conditio fideicommissi veniat post mortem grauati, tenentur hæredes grauati. vide per Barto. in l. sed si sic. ff. de lega. 3. & Alexand. consi. 22. ad finem. 3. volumi. & quid si dies cedat viuente fideicommissario, qui postea decesserit ante aditionē vel coactionem? videl. ille a quo. §. 1. vbi glo. & docto. ff. ad Trebel. & l. Seyus saturninus eod. titu.

9 c ¶ *La herencia.* Et an in restitutione talis fideicommissi veniant prælegata: vide l. Marcellus. §. quidā. & ibi Barto. & l. Lucius. §. pluribus. ff. ad Trebellia. & tenet, si supra eod. in l. 72. & vide. l. cum virum. C. dē fideicom. vbi glo. distinguit an prælegata præcedant fideicommissum, vel sequantur: quæ ibi communiter approbatur. & idem per glo. in d. §. quidam liberis. vbi Alexand. dicit istam esse communē opinionem. Et aduerte quod eo casu, quo alias prælegata non veniunt in restitutione fideicommissi, vt est quando facta fuit mentio de portione hæreditatis, vt in dicto. §. quidam liberis. tamen quando maior pars hæreditatis continetur in prælegatis, veniunt prælegata in fideicommissum: quia talia prælegata in effectu succedunt loco portionis hereditatis secundum Bart. in d. l. quid ergo. in 2. per illum tex. ff. de lega. 1. & in l. ex parte. §. intestatus. ff. famil. hercis. & in d. §. quidam liberis. Bal. in d. l. cum virum. col. 2. & istam dicit esse communē opinionem Decius consi. 254. incipit, viso puncto. vbi hoc eleganter extendit & si prælegata facta sint aliquibus, vt faciant decis ad voluntatem suam. vide ibi per eum debita tamē a testatore hæredi, licet prælegentur non veniunt in restitutione fideicommissi; nisi specialiter dicatur. & tunc quarta Trebellianica ad talia debita sufficiat, vt in l. Lucius. §. maritus. ff. ad Trebellia. donationes vero, etiam, quæ mortę defuncti confirmatæ fuerunt, non veniunt in restitutione fideicōmissi. l. sequens quæstio. ff. de leg. 2. nisi sint testamento confirmatæ vel sit specialiter dictum, quod vero datur hæredi causa conditionis implendæ, non venit in tali restitutione. l. qui hæredi. §. 1. & ibi Bart. ff. de conditio. & demonstra. & quid in donatione inter vinos, quæ sit filio vide per Bald. in d. l. cum virum. versi. quæro nunquid in substitutione hodie per l. 17. in ordi. Tauri. in tertio teneret donatio facta filio in potestate, vt dixi in lege tertia. titu. 4. 5. parti. vnde non veniret in restitutione fideicommissi. Item non veniunt in restitutione fideicommissi ea, quæ quis iudicio defuncti, non percepit. l. cum quis. & ibi Bar. ff. de dot. prælcg. & non veniunt nisi ea, quæ quis habet ex vltima voluntate. l. vxorem. §. testamento. ff. de lega. 3. & per Iaso. in dicta lege. cum virum: venit tamen quod hæres debebat defuncto vide. l. penulti. in princip. ff. ad legem Falcid. Quid autem de eo, quod capitur ex substitutione vulgari, pupillari, vel exemplari, compendiosa vel ex iure accrescendi? vide per Bartolū in dicta lege. Marcellus. §. quidam. vbi etiam vide per Paulum de Cast. quid si captum sit ex alio fideicommisso vniuersali. & adde quod not. Bar. in l. liberto. §. filium. ff. de annu. lega. & Decius consi. 80. incipit, visis duobus consiliis. & Barto. in lege. ita tamen. §. qui suspectam. ff. ad Trebellianum. Bal. in lege. ex tribus. C. de inofficioso testamento. & in dicta lege. cum virum. & an veniat hæreditas delata seruo hæreditario: vide l. quidam ita. §. si quis. ff. ad Trebellianum. & an veniant fructus percepti facente hæreditate: vide per gl. in lege. in fideicommissaria. ff. ad Trebellianum. & glo. in lege. in fideicommissi. in princip. in verbo (non lucrum) ff. de vsur. & per Alexand. in dicta lege. in fideicommissaria. col. 5. vbi concluditur, qđ veniunt tales fructus in restitutione fideicommissi. & vide in materia regulam, quam ponit Bartol. per glossam ibi in lege. si patroni. ff. eodem. & eodem titulo. l. debitor. §. fi. & an veniat dos per patrē & data, vel promissa filiæ: vide l. a filia. & ibi Paul. de Castro. ff. eodem. & vide omnino quod not. Bar. in l. scæuola. ff. eodem, an ætate veniat, quod ex pacto de reuendendo hęres habuit: vide per Decium consi. ducentesimo trigesimo octauo. incipit, proponitur, quod nobilis domina. col. fin. vbi consuluit quod sic: quia facta recuperatione dicuntur esse apud hæredem ex causa prima. allegat Barto. in l. in diem. ff. de aqua plutia. arcend. debet tamen fideicommissarius secundum eum soluere pretium quod dedit hæres: quia videtur remisse de suis pecunijs, prout in dubio præsumitur, vt not. Bart. per illum tex. in l. 2. C. pro socio. & an quæ reperiuntur in hæreditate gratiati præsumantur fuisse hæreditatis, quæ fuit relicta per fideicommissum, tangit Socinus consilio ducentesimo quadragesimono. columna finali. secundi volumi. incipit, materia præsentis consultationis, faciunt nota. per Andream de Isern. de controuer. inter masculi. & fœmi. de beneficio. columna fina. & per Speculator. titu. de loca. §. nunc aliqua. versicu. quinquagesimonono. & 62. & quæstione. 78. & quæ Decius. consilio. 146. tertio dubio. & Alexan. consilio. 55. columna octaua. quarti volumi. Socinus consi. 167. antepenul. & penul. colum. secundo volum. & an id, quod filius percepit, agens ad supplementum legitimæ, computetur in eo quod sibi debetur restitui iure fideicommissi? vide Barto. quod sic per tex. ibi in l. liberto. §. filium. ff. de annu. lega.

10 d ¶ *Al otro.* Et si viuente fideicōmissario fideicōmissum sit deiectum, trāsmittetur ad hæredes, secundum Bart. qui bene hanc conclusionem probat, & sequuntur ibi doct. in l. cū filio. in prin. ff. de leg. 1. & limi bonus tex. ff. ad Trebel. fideicōmissum vero conditionale ante euentū conditionis, non transmitteretur. vt in l. vnica. §. fin. autē sub condītione. C. de caducis toll. quod etiā gl. in l. vnica. C. de his qui ante aperti. tabu. voluit procedere, ēt si esset de liberis ad liberos. & ita cōiter tenetur cōtra gl. quę cōtrariū voluit in l. 15 cui. §. ff. de acti. & obligatio. vt adducit Bald. in l. si in personam. C. de fideicommiss. & Guliel. Benedict. in repeti. cap. Raynuntius super verbo si absque liberis. 2. in tractatu fideicommissariæ subst. tutionis, folio rotis repetit. 9. 2. col. 2. non potest tamen ius fideicommissi vniuersalis cedi & delegari. & sic procurator in rem suam non potest fieri restitutio fideicommissi. vt probatur in l. si mulier ita dotem. §. ex asse. ff. de iure dot. dicit tamen Ang. in l. apud Iulianū §. vtrū. ff. ad trebellia. & sequitur Paul. de cas. in l. restituta. in princ. eo. titu. quod procurator in rem suā vt cessionarius cum fideicōmissarius cesserit iura sua, bene potest petere vt cedenti fiat restitutio ad. cū modum cessionarij, licet non possit petere, vt fiat sibi per d. §. si ex alle. & quod ita obtinuit Bononiæ. Aduerte tamē, quod dę æquitate iuris canonici, vt inferius tangam, nō videt. rapus esse aliqua actuali verbali, vel rea li restitutione fideicommissi: imo illo die fideicommissicdente hæreditas transit ipso iure in fideicommissarium substitutum, vt est text. & ibi ad hoc ponderauit eum Bald. col. 6 in cap. in præsentia. de probatio. & secundum hoc iura iam competentia fideicommissario cedenti transirent in cessionarium, qui posset petere: vt actualiter sibi tradatur. Cogita tamen, quia per hoc non videtur recedendum a dispositione d. §. ex asse. & a doctrina. Ang. ad quod faciunt dicta Paul. de Cast. in l. quidam ita. §. 1. ff. ad Trebel. super glo. quę incipit ergo. pro curatori tamen fideicommissarij habenti ad hoc speciale mandatū bene potest fieri fideicommissi restitutio. & tunc iura recta via in fideicommissarium transeunt: nec momento resident apud procuratorem. d. l. qui ita. §. 1. ff. ad Trebellia.

11 a ¶ *La quarta parte.* Hæc vulgo dicitur Trebellianica, quæ inducta fuit per senatusconsultum Pegasianum, vt in. §. sed quia. Inst. de fideicōmiss. hæredi. & de ista habetur. ff. & C. ad Trebellia. & in capit. Raynuntius. de testa. & c. Raynaldus. de hac etiam habetur in l. fi. tit. 11 infra ea. parti. vbi vid. quæ in materia huius quartæ deo dante dicam.

12 b ¶ *Aprestar el judgador.* Et sic iudicis officio sit ista coactio, vt est in §. quia autem. Inst. de fideicommiss. hæredita. l. quia poterat. ff. ad Trebellia. quod fa diret sponte cogeretur hæreditatem restituere, actione directa vel vtili ex eo testamento. glo in l. restituta. §. 1. ff. ad Trebellia. & in l. ex ea. C. eo. ti. Bart. in l. si legatarius. §. 1. & in l. non est cogendus. ff. ad Trebellia. & quando seruus institutus posset cogere heredem adire, vide distinctionē Bart. in l. si res aliena. §. seruus. ff. ad Trebellia. & hæres qui coactus adiit, potest cogere fideicommissarium, & eius hæredem, vt hæreditatem recipiat; & si hæredē non reliquit, bona vendi debent, & creditoribus assignari. l. postulante. in princ. ff. eod. hæres namque debet manere sine incōmodo. l. quia poterat. eodem titu. vbi etiam habetur, q; hæres, qui coactus adiit, non habet quartam Trebellianicam adde. l. ita tamen. §. qui

do maior por algunas leyes deste nuestro libro. Pero dezimos, q este q̄ es rogado[b] e establescido en esta manera, q̄ deue dar e entregar la herecia[c] al otro[d], assi como el testador mando: sacādo ende la quarta parte[a] de toda la herencia, q̄ puede tener para si. E esta quarta parte es llamada en latin, trebellianica. E si este q̄ assi fuesse establescido por heredero, nō quisiesse recebir la heredad, o despues q̄ la ouiere rescebido nō la quisiere entregar al otro, puedele apremiar el judgador[b] del logar, q̄ lo faga.

Titu. VI. De como los herederos pueden auer plazo, para cō sesta si tomaran aquel heredamiento, en q̄ fueron establescidos herederos o non, e como se deue fazer el inuētario. Otrosi como deue ser la muger guardada, despues de muerte de su marido quando dizen q̄ finco preñada del.

PEligros e trabajos muy grandes a las vezes vienen alos herederos, quando son dañosas las herencias en que fueron establescidos: e mayormente si las debdas, e las mādas, que son a pagar, son mayores, e montan mas, de quanto vale el heredamiento. E por desuiar los herederos deste peligro e deste daño: touierō por bien los sabios antiguos, q̄ pudiessen ante auer consejo q̄ rescibiessen la heredad, si les era pro, o daño en tomarla. Onde pues mostramos en los titulos ante deste, de como los herederos pueden ser establescidos en los testamentos, queremos aqui dezir, & como pueden demandar plazo para demandar consejo, si rescibiran la heredad enque los establescieron. E mostraremos que cosa es este plazo. E a que tiene pro. E quien lo puede demādar. E a quien. E quando: e quanto tiēpo deue ser otorgado para tomar consejo. E en que manera deue tomar la herecia del finado, si el entendiere que le es prouechosa o desecharla, si la non quisiere.

¶ *Ley. I. Que cosa es plazo quel heredero deue auer para conseiarse si tomara la herencia, o non, e aque tiempo, e aquié lo puede demandar, e aquien non.*

DEliberare en latin, tāto quier dezir en romāce, como auer acuerdo por si mismo, o con sus amigos[c], si es bien de fazer aquella cosa, sobre q̄ tomo plazo para consejarse. E tiene gran pro[d] este departir, ca muchas vezes acaesce, que los omes se fallan en muchos pleytos, e en muchas cosas, que les es mester consejo, e non saben que se fagan. E por esto es menester, que ayan plazo, en que lo puedan auer. E por esta razon fueron puestos los plazos, e los tiempos, en que los omes pudiessen auer consejo, en todas las cosas, que les fuessen mester. E porque este titulo es fecho, para departir de los plazos, que son puestos, en que los herederos pueden auer consejo, si tomaran la herencia, o si la desecharan, queremos departir primeramente, que cosa es plazo, e despues mostrar, en que manera es partido, e quantos plazos son puestos, en que los herederos pueden auer consejo, e en que cosas, e en que tiempos, e aquien, e por quien, e en que manera, e quien los puede demandar, e aquien, e por quien, e en que manera, e quien los puede demandar, e aquien non.

Er d. l. 1. tit. 4. lib. 5. nouæ rec

Ad tit. C. eo. ti. de iure delib.

Titulus. VI.

¶ Text. 1.

Deliberare idem est, quod eum amicis consilium an recipiat hæreditatem quis habere: & prodest vt informetur deliberans an sit ei lucrosa vel damnosa hereditas: quoniam deliberationem potest habere is cui hæreditas est delata: sed si seruus est institutus, eius dominus petere debet deliberationem & si minor, eius curator: & debet peti ante additionem hæreditatis. hic.

c ¶ *Con sus amigos.* Sequitur dicta Azo. in summa. C. de iure deliber. co. t 1. versi. deliberare.

d ¶ *Gran pro.* Deliberatio indiscussos hominum calores refrenat: & a malo iudicio retrahit. c. anteriorum. in princ. & ibi Archidia. 2. q. 6. & in auten. de appella. & intra quæ tempo. colla. 4. in princ. & vide Aristo. 6. ethicorum. c. 7. & dicit Bal. in l. cum precum. C. de liber. cau. quod vbi præcessit deliberatio præsumitur, quod cōfessio fuit facta ex certa scientia. & adde Bal. in l. accusationem. col. 3. C. de accusatio. & glo. in c. si quis ita tus. 2. q. 3. dicentem per tex. ibi quod ibi nō errat ur vbi ex deliberatione aliquid fit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

libramiẽto a los que son establescidos por herederos en testamento de otri, e aun a los otros[a] q̃ han derecho de heredar por razon de parentesco, los bienes de alguno q̃ muriesse sin testamento. Ca en tal plazo como este, pueden ver si tomado la herẽcia, les viene ende pro, o daño. E deuẽ demandar los herederos plazo, para esto al rey, o al juez del logar, do es la mayor partida dela herencia[b] del finado. E este plazo deuen demandar ante q̃ se otorguen[c] por herederos de palabra o de fecho. Otrosi, les pueden pedir, q̃ les fagã mostrar las cartas[d], e los escritos q̃ pertenescen ala herẽcia, por q̃ ellos se puedã mejor cõsejar. E estas cosas dezimos, q̃ pueden pedir los herederos, quantos quier q̃ sea vno, o muchos. Fueras ende, si alguno dellos fuere siervo[e] de otri. Ca el que tal fuesse non lo puede fazer ante lo deue demandar su señor por el. Otrosi, quãdo alguno de los herederos fuesse menor de veynte e cinco años[f], non podria el demandar por si tiẽpo, para demandar, e auer este cõsejo: mas deuelo demandar por el, aql que lo ouiere en guarda.

¶ *Ley. II. Quanto tiempo deue ser otorgado por plazo alos herederos para auer el consejo sobredicho.*

[1] ¶ *Cient dias.* Adde. Ita que. ff. eodem. sed an post lapsum terminalis signati poterit, si adhuc viuar adire. text. cum gl. est q. non in l. quãdiu instit. de acquiren. hær. licet nullo assignato termino perpetuo possit adire. l. licet. C. de fure delt. gl. in l. cum antiquioribus. C.

Vn año[g] de plazo puede el rey dar a los herederos, en que le consejen, si quisieré tomar la herencia, en q̃ son establescidos o nombrados los otros juezes les deuen dar nueue meses[h]. Pero si entendieren que en menor tiempo, le podria acordar, bien les pueden menguar este plazo, dandoles cient dias[i] alomenos[k]. E si por auẽtura algũo delos herederos muriesse, ante q̃ le cũpliesse el plazo, q̃ les era puesto[a]: aquel tiẽpo que le fincaua[b] despues de su muerte, deuelo auer su heredero para cõsejarse. Pero si se muriesse despues del plazo[c] ante q̃ se otorgasse por heredero, si este atal era estraño, el su heredero, nõ aura derecho ninguno enla herẽcia, sobre quel finado auia tomado plazo para consejarse. Mas si aql que fino descendiesse dela liña dercha[d] del testador q̃ lo establescio por su heredero[e]: estõce su heredero puede auer la herẽcia maguer aquel aquiẽ heredaua, sea muerto despues del plazo, e que le fue dado[f] para consejarse.

eo. & tenet Azo. in summa eiusdem tituli. Bal. in d.l. licet. in hoc tamen die latius, q̃ si iste terminus assignetur ad petitionem filij exheredati, seruandum est q̃ habetur in l. scimus. ff. illud. C. de inofficio. testam. vero ad petitionem creditorum, tunc post tempus prefixum videtur adire vt in l. scimus §. penul. C. de iure deliberan. dixit tamẽ in hoc Bal. in rubri. C. de succed. edict. vnum verbum singulare, q̃d hoc non prodest omnibus, sed solum creditoribus ad quorum petitionem est terminus assignatus. argumen. l. de ætate. §. qui tacuit. ff. de interro. actio. versic. contumax autem. & l. si tenementi hoc dictum Bald non enim reperto docto. ibi qui in hoc ei contra dicantes si vero terminus statuatur ad petitionem substituti, tunc elapso termino videtur hæres repudiasse, seu habetur pro repudiante. vt in d.l. quandiu. & ibi glo. & Bart. & idem Bart. in l. si quis sung. ff. de iure delib. & in l. filium. ff. ad Tertul. Aduerte etiam, quod si hæres sit deliberis, videtur quod ex lapsu termini sibi præfixi ad deliberandum, non excludatur a successione per istam legem partitarũ. in fine. vbi dicam. quid aũt si motu proprio heredis, & non ad instãtiam alterius petita esset dilatio ad deliberandũ. Cynus & Fulgon. in lege fina. versi. fin autem hoc. C. de iure deliberand. dicunt quod tunc procedet ille tex. sci licet, quod habetur pro adeunte elapso termino, quod limita & intellige vt per Alexand. ibi quando tempus ad deliberandum fuit datum integrum: secus si fuerit per iudicẽ abbreuiatum: quia tunc secundum eum etiam si datum esset ad instãtiam substituti, non videretur repudiare, vide ibi per eum qui & alios modos eum dictam limitat cõclusionem. Aduerte etiam, quod si heres dicat: credo hereditatem esse reluendam; ei cum his verbis non inseratur cursus trium mensium, inducitur repudiatio, vide in l. finem princ. cum glo. ibi super verbo, melius. & ibi Bar. & Paul. & Alex. C. de iure de iber.

[k] ¶ *Nueue meses.* Innuit, quod iste terminus non possit per iudicem abbreuiari: non enim hæredes sunt præcipiendi. vt in lege prima. §. Iaryus. ff. de succed. edict. & ita tenet Bartol. in lege. si quis. institutur. ff. de hæredibus instituendis. dicens, quod ex hoc mille processus de ua fabuntur. & Barto. sequitur ibi Ioannes de Imol. & idem tenet Barto. in lege. quandiu institutus. ff. de acquirenda hereditate. quod tamen limita & intellige, vt procedat quo ad habendum hæredem pro adeunte vel repudiante, iuxta id quod dixiãn glo. præcedenti; sed quo ad hoc vt curator detur bonis, qui respondeat creditoribus, minor terannus potest prefigi vt in lege prima. §. Iane. ff. de succedi. & l. si curatoris. C. de iure deliberan. & tenẽ docto. contrariter, vbi etiam Iason. & Alexan. in rubri. C. de succello. edict. vbi Alexand. & Decius volunt quod ex causa possit iudex etiam istum terminum abbreuiare ex regu. quam tradit Bart. in l. 2. ff. de reiudicatiu. cum sit romana. vbi etiam Decius de appella. & causa posset esse si aliquid celeritatis requireret, ita vt heredis longa deliberatio damnum afferat: vt si iussus sit hæres dare alicui alimẽta ex die quam hæreditatem adierit, qui interim periret fame, vel alius casus occurreret desiderans celeritatem, vt etiam tradit Barto. in dicta lege secũda. & satis hoc placet.

[2] ¶ *Que le sera puesto.* Idem dic & si nullus terminus esset a iudice datus: tũc enim succedit respectu transmissionis iuris adeundi annus legalis, de quo in l. cum antiquioribus. C. de iure deliberandi. & ibi glo. in verbo, meruerit, quæ cõmuniter approbatur: sed pone, quod aliqs sciens hæreditatem sibi delatam, fecit per. 10. menses, quibus neque adiuit, neque repudiauit: quia cũ intra duos menses, qui restabãt ad cõpiendum annum, petijt a iudice dilationem ad deliberandum, iuxta ter minos huius. l. & sic iudex dedit ei nouem menses, vel centum dies, nunquid infra istũ terminum a iudice prefixum, licet annus legalis sit elapsus transmitter ius adeundi ad suum heredem, vt hic dicit Baldus in d.l. cum antiquioribus. in quinta quæstione determinat, quod sic vbi idem tenet Paul. de Cast. & idem Paulus in l. fi. §. finali. C. de iure deliberandi. Iason tamen ibi tenet contrarium, dicens in contrarium esse text. clarum & apertum in d.l. cũ antiquioribus ibi, cum dicit ita tamen vt vnius anni spatijs eadem transmissio fuerit conclusa, iunctis precedentibus, in quibus imperator loquitur etiam quando nouum spatium est impetratũ a principe, vel a iudice, & ita dicit quod tenuit expresse Raphae. & Alex. in l. fin. §. fi. vbi dicit Alexan. in fi. glo. in verbo, minime positam. in d.l. cum antiquioribus. hoc ita voluisse. Tu tene menti istam legem partitarum, quæ videtur approbare dictum Baldi, & Paul. cum nullã mentionem faciat, quod transmissio ista concludatur anno: & quia d.l. cum antiquioribus. non clare & aperte, vt dicit Iaso. est contra dictũ Bal. imo vide illa. l. quod & si dilatio maior anno detur a iudice, qđ posset ex causa per iudicem fieri ex nota. per Bartolum in l. 2. ff. de re iudicata. & per Abbatem in cap. 1. col. 2. de dilatio. sicut etiã posset minuere ex causa, vt dixi supra in glo. super parte, alomenos. tamen respectu transmissionis, non poterit prorogari annus ille per dictam legem: non vero negat illa. l. quod si beneficium iudicis iungitur cum beneficio legali, procedat dictum Baldi.

[a] ¶ *Aquel tiẽpo que le fincaua.* Et sic si fuerunt assignati centum dies, & decesserit hæres post quinquaginta, hæres eius poterit adire intra alios quinquaginta, & non postea: quia vbi habetur terminus a iudice ad deliberandum, non est standum de termino legali anni: & tantum trãsmittitur residuum illius temporis, quod defunctus a iudice habuit, vt etiam declarat Paul. de Cast. in d. l. cum antiquioribus. vbi etiã vulr glo. in verbo, meruerit.

[b] ¶ *Despues del plazo.* Intellige de dilatione a iudice statuta, vel si nõ fuit statuta de annali dilatione a die scientiæ delatæ hereditatis, iuxta dictam legem. cum antiquioribus. C. de iure deliberandi. & nota, q̃ vehemens opinio habetur pro scientia. l. in summa. §. idem labeo. ff. de aqua pluuia. arcenda. licet ei non constet distinctio sciẽtiæ, quæ tunc haberur. cum quis nouit causas & principia vsque ad elementa. vt tradit Aristot. in princip. Metaphy. ita Angelus in dicta lege. cũ antiquioribus.

[c] ¶ *Despues dela linea derecha.* Nam hæreditatem suorum parentum exparterna vel materna linea, quilibet de liberis perpetuo potest adire; & perpetuo potest transmittere, etiam ignorans delatam sibi esse hæreditatem. d. licet. C. de iure delib. randi. & l. vnica. C. de his qui ante apertas tabul. & sic ista. l. partitarum in hoc videtur aduersari dictis Azon. C. de iure deliberandi. in summa. col. 3. versi. præter hæc sciendum est & glo. in d.l. cum antiquioribus. super parte, beneficio. vbi glo. dicit, quod suus teuquisest de liberis testatoris, perpetuo adit & perpetuo transmittit ad liberos suos. vt in lege. vnica. §. in nouissimo C. de caducis tollend. & in d.l. vnica, hoc ita dicit glo. nisi repudiauit vel certum tempus adeundæ hæreditatis non præterijt. per tex. quem gloss. allegat in l. quandiu institutus. ff. de acquirend. hæredita. Barto. etiam in lege. ex militari. §. primo. ff. de testamen. mili. quando terminus ad deliberandum est statutus a iudice. vult idem esse in suo, quod in extraneo, vbi vere nullum tempus est statutum, tunc dicit ipse, quod remanet differentia inter suum & extraneum: quia suus ad quemcunque & quandocunque transmittit: extraneus infra annum tantum. & idẽ vult Alexan. in d.l. cum antiquioribus. numero quarto. & cum sic tam glo. quam docto. distinguunt, an terminus ad deliberandum sit legalis, vt annus: de quo in dicta lege. cum antiquioribus, vt tũc suus vel qui est de descendentibus perpetuo transmittat, etiam elapso anno illo: vel an sit terminus statutus a iudice & tunc etiam in suo procedat, vt elapso termino habeatur pro adeunte, vel repudiante, secundum quod habetur in dicta. l. quandiu. cum glo. & dixi supra super glo. in verbo, cient dias. & vt dixi tam glo. quam docto. mouentur per tex. in d.l. quandiu. intelligentes eam tam in suo, quam in extraneo. & vt in ista l. partitarum videe decidi tur contrarium, imo quod in hoc sit differentia inter suum seu descendentem testatoris, & extraneum. Ludouic. vero Roma. quẽ etiam refert Alexand. in d.l. cum antiquioribus. in lege. ventri. ff. de acquirenda hæreditate. relinquebat cogitandum, an decisio Barto. in d.l. ex militari sit vera. & adducebat contra Bartolum. quia licet filius petijsset terminum ad deliberandum, potuisset illi renuntiare, & venire recta via per facultatem adeundi sibi perpetuo concessam, lege suum. iuncta. l. licet. C. de iure deliberandi. ergo hæres eius debet etiã idẽ posse facere: quia est eiusdem conditionis, cuius erat transmittens. l. si quis filium. §. 1. ff. de acquirenda hereditate. & idem tenet Fulgosius vbi vide Iaso. in l. qui se patris. C. vnde libe. & vide per Iasonẽ in l. si. C. de repudian. hære. in 9. limitat. & dictis Roman. satis fauet ista l. partitarum. menti igitur eam commenda & non potest dici, quod in hoc corrigat aliquam. l. iuris communis. d. enim l. quandiu licet indistincte loquatur; non tamen exprimit de suo hærede, seu de descendente, qui perpetuo potest adire & transmittere. & quatenus dict. glo. & docto. intelligebant eam etiam in tali suo hærede, reprobatur hic per istam. l.

[3] ¶ *Alos otros.* Idem dic in fideicommissario vniuersali, in quem transeunt omnia bona, secundum Barto. & Paul. de Cast. quem vide in l. 1. §. ait prætor. ff. de iur. deliber. licet legatario non detur, vt ibi dicit glo.

[4] ¶ *La mayor partida de herencia.* Nec hoc quia non ita bene aperiebatur per ll. iuris communis, qđ terminus ad deliberãdum petiti debeat certa iudice, vbi est maior pars hæreditaris. facit l. fi fideicõmissum. in princi. ff. de iudi.

[5] ¶ *Ante que se otorguen.* Adde l. ii curatoris. C. de iure delib.

[6] ¶ *Las cartas.* Intellige tam de debitis quam de creditis. & vt exhibeatur instrumẽta creditorum hæreditatis fiet proclama, vt infra tale tempus exhibeantur vt heres deliberans possit inspicere vt dicit gl. Bar. & Paul. in l. Aristo. ff. ee. & post terminum non audientur creditores si non exhibuerint l. 1. §. cum igitur. ff. si cui plus quam per l. falci. & facit secundum Ang. in d.l. Aristo. quod si actor in libello faciat mentionem de aliquibus instrumentis, possit petere eius vt illa exhibeat: vt deliberare possit, & quod aliàs non tenebitur respondere. & est practica Innocen. in c. 1. de probat.

[7] ¶ *Siervo.* Et si delata sit hæreditas monacho, Abbas & nõ monachus potest tempus ad deliberandum: cum iura loquentia in seruis, locũ habeant in monachis secundum Innoc. in c. cum olim. de priuil. maxime quia & Abbas solus potest adire hæreditatem sine monacho, vt not. Innoc. in c. 1. de probatis. fi. glo. magnæ Paul. de Cast. in l. 1 ff. de iure delibe.

[8] ¶ *Menor de veynte e cinco años.* Non ita bene expressum reperies de iure communi. nam l. ait prætor. ff. eodem. loquitur in pupillo, & non in adulto: imo videbatur, quod sicut adultus per se potest adire hæreditatem. vt in l. puberem. C. de iure delib. l. 1. 3. infra eo. in ista. etiam posset petere terminum ad deliberandum: vide videtur quod ista l. debeat intelligi in adulto habente curatorem. l. si curatoris. C. de in integrum restitu. nam si non haberet, sicut posset adire, posset etiam a iudice petere tempus ad deliberandum.

¶ *Ley. II.*

[a] Quando tempus deliberandi petitur a rege: Rex concedit annũ: sed si petatur a iudice loci, vbi est maior pars bonorum hereditatis: indulget nouem menses. vel minus, si sibi visum fuerit: non tamen minus, quam centum dies: & si hæres intra tempus deliberationis inducium moritur eius hæres habebit reliquum tempus, q̃ supererat. Si vero post tempus illud moritur, si non erat mortuus de liberis eius hæres repellitur, si autem erat de liberis admittitur hæres eius tempore lapso non obstante. h. d.

[b] ¶ *Vna año.* Ortum habet a Dd. §. & hæc qui dem. C. de iure deliberan.

[c] ¶ *Nueue meses.* An procedit hoc, etiam si hæres sit de liberis testatoris, quibus ad agnoscendam bonorum possessionem dabatur annus. vt in l. 1. per totum. & in §. largius. ff. de succello. edict. & videtur inducere in prefixione huius terminiinitari prætoris edictum, vt in lege quis instituatur. §. 1. ff. de hæredi instituen. docto. cõmuniter videntur, qđ non possit minus anno dari liberis. vt tradunt Alex. & d.l. in rubri. C. de succed. edict. sed Ludo. Roma. in l. quandiu. ff. de acquir. hæredi. & consi 4, incipit. in casu consultationis adueretendum. vide, q̃ nõ habita distinctione inter hæreditatem suorum vel extranei; hodie tamum detur nouem menses per text. in l. ii. §. sed quia quidam. C. de iur. delibe. Ad quẽ tex. respondent Alex. & Iaso. vbi supra. quod loquatur in extraneo hærede, vidẽtur de mente huius. l. partitarũ, q̃ tam hæredi de liberis, quam extraneo tantũ assignentur nouem menses: & non annus ille, qui dabatur de iure prætorio ex eo: quia ista. l. vt patet ex fine loqui videt in vtroque: & quia in fræ. ff. partitarum non curarũnde illis bonorum possessionibus, indutiis a iure prætorio.

[d] ¶ *Cient dias.* Adde. l. itaque. ff. eodem. sed an post lapsum terminalis signati poterit, si adhuc viuar adire. tex. cum gl. est q. non in l. quãdiu instit. de acquiren. hær. licet nullo assignato termino perpetuo possit adire. l. licet. C. de fure delt. gl. in l. cum antiquioribus. C.

[e] ¶ *Menos.* Innuit, quod iste terminus non possit per iudicem abbreuiari: non enim hæredes sunt præcipiendi. vt in lege prima. §. Iaryus. ff. de succed. edict. & ita tenet Bartol. in lege. si quis. institutur. ff. de hæredibus instituendis. dicens, quod ex hoc mille processus de ua fabuntur. & Barto. sequitur ibi Ioannes de Imol. & idem tenet Barto. in lege. quandiu institutus. ff. de acquirenda hereditate. quod tamen limita & intellige, vt procedat quo ad habendum hæredem pro adeunte vel repudiante, iuxta id quod dixiãn glo. præcedenti; sed quo ad hoc vt curator detur bonis, qui respondeat creditoribus, minor terannus potest prefigi vt in lege prima. §. Iane. ff. de succedi. & l. si curatoris. C. de iure deliberan. & tenẽ docto. contrariter, vbi etiam Iason. & Alexan. in rubri. C. de succello. edict. vbi Alexand. & Decius volunt quod ex causa possit iudex etiam istum terminum abbreuiare ex regu. quam tradit Bart. in l. 2. ff. de reiudicatiu. cum sit romana. vbi etiam Decius de appella. & causa posset esse si aliquid celeritatis requireret, ita vt heredis longa deliberatio damnum afferat: vt si iussus sit hæres dare alicui alimẽta ex die quam hæreditatem adierit, qui interim periret fame, vel alius casus occurreret desiderans celeritatem, vt etiam tradit Barto. in dicta lege secũda. & satis hoc placet.

[f] ¶ *Menor de veynte e cinco años.* Non ita bene expressum reperies de iure communi. nam l. ait prætor. ff. eodem. loquitur in pupillo, & non in adulto: imo videbatur, quod sicut adultus per se potest adire hæreditatem. vt in l. puberem. C. de iure delib. l. 1. 3. infra eo. in ista. etiam posset petere terminum ad deliberandum: vide videtur quod ista l. debeat intelligi in adulto habente curatorem. l. si curatoris. C. de in integrum restitu. nam si non haberet, sicut posset adire, posset etiam a iudice petere tempus ad deliberandum.

[g] ¶ *Vna año.* Ortum habet a Dd. §. & hæc qui dem. C. de iure deliberan.

[h] ¶ *Nueue meses.* An procedit hoc, etiam si hæres sit de liberis testatoris, quibus ad agnoscendam bonorum possessionem dabatur annus. vt in l. 1. per totum. & in §. largius. ff. de succello. edict. & videtur inducere in prefixione huius terminiinitari prætoris edictum, vt in lege quis instituatur. §. 1. ff. de hæredi instituen. docto. cõmuniter videntur, qđ non possit minus anno dari liberis. vt tradunt Alex. & d.l. in rubri. C. de succed. edict. sed Ludo. Roma. in l. quandiu. ff. de acquir. hæredi. & consi 4, incipit. in casu consultationis adueretendum. vide, q̃ nõ habita distinctione inter hæreditatem suorum vel extranei; hodie tamum detur nouem menses per text. in l. ii. §. sed quia quidam. C. de iur. delibe. Ad quẽ tex. respondent Alex. & Iaso. vbi supra. quod loquatur in extraneo hærede, vidẽtur de mente huius. l. partitarũ, q̃ tam hæredi de liberis, quam extraneo tantũ assignentur nouem menses: & non annus ille, qui dabatur de iure prætorio ex eo: quia ista. l. vt patet ex fine loqui videt in vtroque: & quia in fræ. ff. partitarum non curarũnde illis bonorum possessionibus, indutiis a iure prætorio.

[i] ¶ *Cient dias.* Adde. l. itaque. ff. eodem. sed an post lapsum terminalis signati poterit, si adhuc viuar adire. tex. cum gl. est q. non in l. quãdiu instit. de acquiren. hær. licet nullo assignato termino perpetuo possit adire. l. licet. C. de fure delt. gl. in l. cum antiquioribus. C.

[k] ¶ *Menos.* Innuit, quod iste terminus non possit per iudicem abbreuiari: non enim hæredes sunt præcipiendi. vt in lege prima. §. Iaryus. ff. de succed. edict. & ita tenet Bartol. in lege. si quis. institutur. ff. de hæredibus instituendis. dicens, quod ex hoc mille processus de ua fabuntur. & Barto. sequitur ibi Ioannes de Imol. & idem tenet Barto. in lege. quandiu institutus. ff. de acquirenda hereditate. quod tamen limita & intellige, vt procedat quo ad habendum hæredem pro adeunte vel repudiante, iuxta id quod dixiãn glo. præcedenti; sed quo ad hoc vt curator detur bonis, qui respondeat creditoribus, minor terannus potest prefigi vt in lege prima. §. Iane. ff. de succedi. & l. si curatoris. C. de iure deliberan. & tenẽ docto. contrariter, vbi etiam Iason. & Alexan. in rubri. C. de succello. edict. vbi Alexand. & Decius volunt quod ex causa possit iudex etiam istum terminum abbreuiare ex regu. quam tradit Bart. in l. 2. ff. de reiudicatiu. cum sit romana. vbi etiam Decius de appella. & causa posset esse si aliquid celeritatis requireret, ita vt heredis longa deliberatio damnum afferat: vt si iussus sit hæres dare alicui alimẽta ex die quam hæreditatem adierit, qui interim periret fame, vel alius casus occurreret desiderans celeritatem, vt etiam tradit Barto. in dicta lege secũda. & satis hoc placet.

[l] ¶ *Que le sera puesto.* Idem dic & si nullus terminus esset a iudice datus: tũc enim succedit respectu transmissionis iuris adeundi annus legalis, de quo in l. cum antiquioribus. C. de iure deliberandi. & ibi glo. in verbo, meruerit, quæ cõmuniter approbatur: sed pone, quod aliqs sciens hæreditatem sibi delatam, fecit per. 10. menses, quibus neque adiuit, neque repudiauit: quia cũ intra duos menses, qui restabãt ad cõpiendum annum, petijt a iudice dilationem ad deliberandum, iuxta ter minos huius. l. & sic iudex dedit ei nouem menses, vel centum dies, nunquid infra istũ terminum a iudice prefixum, licet annus legalis sit elapsus transmitter ius adeundi ad suum heredem, vt hic dicit Baldus in d.l. cum antiquioribus. in quinta quæstione determinat, quod sic vbi idem tenet Paul. de Cast. & idem Paulus in l. fi. §. finali. C. de iure deliberandi. Iason tamen ibi tenet contrarium, dicens in contrarium esse text. clarum & apertum in d.l. cũ antiquioribus ibi, cum dicit ita tamen vt vnius anni spatijs eadem transmissio fuerit conclusa, iunctis precedentibus, in quibus imperator loquitur etiam quando nouum spatium est impetratũ a principe, vel a iudice, & ita dicit quod tenuit expresse Raphae. & Alex. in l. fin. §. fi. vbi dicit Alexan. in fi. glo. in verbo, minime positam. in d.l. cum antiquioribus. hoc ita voluisse. Tu tene menti istam legem partitarum, quæ videtur approbare dictum Baldi, & Paul. cum nullã mentionem faciat, quod transmissio ista concludatur anno: & quia d.l. cum antiquioribus. non clare & aperte, vt dicit Iaso. est contra dictũ Bal. imo vide illa. l. quod & si dilatio maior anno detur a iudice, qđ posset ex causa per iudicem fieri ex nota. per Bartolum in l. 2. ff. de re iudicata. & per Abbatem in cap. 1. col. 2. de dilatio. sicut etiã posset minuere ex causa, vt dixi supra in glo. super parte, alomenos. tamen respectu transmissionis, non poterit prorogari annus ille per dictam legem: non vero negat illa. l. quod si beneficium iudicis iungitur cum beneficio legali, procedat dictum Baldi.

[m] ¶ *Que le fincaua.* Et sic si fuerunt assignati centum dies, & decesserit hæres post quinquaginta, hæres eius poterit adire intra alios quinquaginta, & non postea: quia vbi habetur terminus a iudice ad deliberandum, non est standum de termino legali anni: & tantum trãsmittitur residuum illius temporis, quod defunctus a iudice habuit, vt etiam declarat Paul. de Cast. in d. l. cum antiquioribus. vbi etiã vulr glo. in verbo, meruerit.

[n] ¶ *Despues del plazo.* Intellige de dilatione a iudice statuta, vel si nõ fuit statuta de annali dilatione a die scientiæ delatæ hereditatis, iuxta dictam legem. cum antiquioribus. C. de iure deliberandi. & nota, q̃ vehemens opinio habetur pro scientia. l. in summa. §. idem labeo. ff. de aqua pluuia. arcenda. licet ei non constet distinctio sciẽtiæ, quæ tunc haberur. cum quis nouit causas & principia vsque ad elementa. vt tradit Aristot. in princip. Metaphy. ita Angelus in dicta lege. cũ antiquioribus.

[o] ¶ *Despues dela linea derecha.* Nam hæreditatem suorum parentum exparterna vel materna linea, quilibet de liberis perpetuo potest adire; & perpetuo potest transmittere, etiam ignorans delatam sibi esse hæreditatem. d. licet. C. de iure delib. randi. & l. vnica. C. de his qui ante apertas tabul. Et aduerte: cum hic dicit, descendiesse: nam ex hoc videtur decidere quæstionem illam, an liberi transmittant hæreditatem ad ascendentes ex dispositione. d.l. vnicæ, de qua per glo. in l. 2. C. ad Orficia. quæ voluit, quod transmitteretur etiam ad ascendentes: sed cõmuniter doctores. tenent contrarium ibi & in d.l. vnica. & in l. si infanti. C. de iure deliberandi. & hoc quando trãsmissio considerat ur ex potentia sanguinis, vt est in casu huius legis. & d.l. vnicæ. nam si esset ex potentia suitatis, filius suus hæres nedum transmitteret hæreditatem patris ad matrem vel alios ascendentes: imo etiam ad quoscunque hæredes extraneos vt in l. apud hostes. vbi glo. C. de suis & legiti. hære. Barto. & Alexan. in d.l. si infantu. & alij multi relati a Decio consilio 331. col. 3. incipit, pro resolutione casus propositi. & consilio ducentesimoquinquagesimo, incipit, antiqua. & satis nota.

[9] ¶ *Su heredero.* De filio vel alio ab eo descendẽti intelligi, qui etiam debet esse hæres: nam si esset exhæredatus, licet esset de liberis non fieret in eum ista transmissio. glo. & docto. ind. l. vnica. & propterea ista. l. dixit, su heredero. Item intellige de liberis legitimis & naturalibus: nam ad adoptiuos non fit hæc transmissio, neque ad naturales non legitimos: quia appellatio liberorum in legali dispositione, non refertur ad naturales. l. generaliter. C. de institutio. & substitut. secundum Angelum. in d.l. vnica.

[10] [f] ¶ *Muerto despues del plazo que le fue dado.* Tene perpetuo mentiistam legem, quę vult quod ille qui est de liberis testatoris, & ii decedat post terminum sibi a iudice præfixum ad deliberandum, non per hoc excludatur ex lapsu termini: imo & adhuc transmittit ius adeundi ad suos descendentes ex potẽtia sanguinis, prout hic habetur. & ind. l. vnica. C. de his qui ante apertas tabul. & sic ista. l. partitarum in hoc videtur aduerlari dictis Azon. C. de iure deliberandi. in summa. col. 3. versi. præter hæc sciendum est & glo. in d.l. cum antiquioribus. super parte, beneficio. vbi glo. dicit, quod suus teuquisest de liberis testatoris, perpetuo adit & perpetuo transmittit ad liberos suos. vt in lege. vnica. §. in nouissimo C. de caducis tollend. & in d.l. vnica, hoc ita dicit glo. nisi repudiauit vel certum tempus adeundæ hæreditatis non præterijt. per tex. quem gloss. allegat in l. quandiu institutus. ff. de acquirend. hæredita. Barto. etiam in lege. ex militari. §. primo. ff. de testamen. mili. quando terminus ad deliberandum est statutus a iudice. vult idem esse in suo, quod in extraneo, vbi vere nullum tempus est statutum, tunc dicit ipse, quod remanet differentia inter suum & extraneum: quia suus ad quemcunque & quandocunque transmittit: extraneus infra annum tantum. & idẽ vult Alexan. in d.l. cum antiquioribus. numero quarto. & cum sic tam glo. quam docto. distinguunt, an terminus ad deliberandum sit legalis, vt annus: de quo in dicta lege. cum antiquioribus, vt tũc suus vel qui est de descendentibus perpetuo transmittat, etiam elapso anno illo: vel an sit terminus statutus a iudice & tunc etiam in suo procedat, vt elapso termino habeatur pro adeunte, vel repudiante, secundum quod habetur in dicta. l. quandiu. cum glo. & dixi supra super glo. in verbo, cient dias. & vt dixi tam glo. quam docto. mouentur per tex. in d.l. quandiu. intelligentes eam tam in suo, quam in extraneo. & vt in ista l. partitarum videe decidi tur contrarium, imo quod in hoc sit differentia inter suum seu descendentem testatoris, & extraneum. Ludouic. vero Roma. quẽ etiam refert Alexand. in d.l. cum antiquioribus. in lege. ventri. ff. de acquirenda hæreditate. relinquebat cogitandum, an decisio Barto. in d.l. ex militari sit vera. & adducebat contra Bartolum. quia licet filius petijsset terminum ad deliberandum, potuisset illi renuntiare, & venire recta via per facultatem adeundi sibi perpetuo concessam, lege suum. iuncta. l. licet. C. de iure deliberandi. ergo hæres eius debet etiã idẽ posse facere: quia est eiusdem conditionis, cuius erat transmittens. l. si quis filium. §. 1. ff. de acquirenda hereditate. & idem tenet Fulgosius vbi vide Iaso. in l. qui se patris. C. vnde libe. & vide per Iasonẽ in l. si. C. de repudian. hære. in 9. limitat. & dictis Roman. satis fauet ista l. partitarum. menti igitur eam commenda & non potest dici, quod in hoc corrigat aliquam. l. iuris communis. d. enim l. quandiu licet indistincte loquatur; non tamen exprimit de suo hærede, seu de descendente, qui perpetuo potest adire & transmittere. & quatenus dict. glo. & docto. intelligebant eam etiam in tali suo hærede, reprobatur hic per istam. l.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Lex. IIIa

Deliberatione pendente non potest hæres vendere rem hæreditariam nisi ex mandato iudicis & ex iusta causa. h. d.

1 a ¶ *Vender ne enagenar.* Innuit prohibitionem venditionis non comprehendere omnẽ speciem alienationis: in contrarium videtur tex. in l. statu liberi. §. 1. ff. de statu. liber. vide per Bald. & Ias. in l. fi. ff. de cõdi. ob caus. per Abb. in cap. 1. de his quæ fiũt a prel. & in c. 1. de rer. permuta. & Io. de Plate. in l. quẽadmodum in princi. C. de agricol. & censit. lib. 11. & dixi. supra. 5. part. titu. 5. l. 43.

1 b ¶ *Non dene.* Hoc dicit quia si aliter faceret hæres, videretur adire vnde ne sibi præiudicet, ita ad alienationẽ procedere debet. l. Aristo. §. si maior. ibi sine præiudicio. & ibi Bart. ff. de iur. de ibe. vbi etiam dicit Paul. de Castr. quod & requiratur vt protestetur expresse quod non facit animo adeundi, argum. l. 4. ff. quib. mod. pignus vel hypothe. solui. quod non credo, quia satis est adire super hoc iudicem, ex quo videtur tacite hoc protestari, vt patet in d. l. Aristo. §. 1. & hic. sit tamen hæres infra tempus deliberãdi esse constitutus curator hereditatis, quod fieri posset iuxta l. si quis instituatur. ff. de hæredib. instituen. §. fi. posset etiam sine iudicis licentia ista facere, vt declarat Bart. in l. ait prætor. ff. de iur. deliberan. & hoc quando hæres est maior: si ramen sit pupillus, licet datus sit curator hæreditati nihil posset minuere sine licentia iudicis, vt in d. l. ait prætor. & ibi Bar.

3 c ¶ *Enterramiento.* Sumptum est a d. l. ait prætor. verficulo ergo & funeris causa. ff. de iure deliberan. vbi etiam de his quæ statim subijcit ista, l.

4 d ¶ *Las casas o para labrar la heredad.* Ange. in d. l. ait prætor. §. 1. inducit, vt pro bonibus emendis ad culturã agrorum & pro ædificijs sarcidis, quæ sunt destructa possit prælatus ecclesiæ vendere de bonis ecclesiæ: & intelligitur etiam de prælatis, qui non possunt alienare in consulto principe, seu papa: vt sunt communiter omnes magni prælati.

¶ Ley IIII.

Si deliberans repudiet tenetur bona hæreditaria creditoribus vel successoribus restituere vel præuia iudiciali taxatione iurabunt ipsum litem super bonorum quantitate. h. d.

1 a § *De tornar.* Innuit ista l. quod pendente dilatione, quæ datur hæredi ad deliberandum res hæreditarię debent esse penes se. Idem probatur in l. fi. ver. fi autem hoc & ibi no. Alex. posi Fulg. C. de iur. deli. & in verbo quod si post deliberationem.

2 f ¶ *Los bienes del testador.* Quæ defunctus reliquit tẽpore mortis: non tñ ea quæ per donationẽ inter vivos seu alio cõtractu hæres habuit a defuncto sed contractus firmi permanent licet hæres repudiet. l. fi. ciut. C. de actio. & oblig. etiã si fiant in testamento iuxta gl. in l. hæredes palam. in fi. ff. de testa. quantãcunq; postea irriterur testamentũ. arg. l. fi. ff. de rebus eorũ. secundũ Bal. in l. hæredes. C. de omni agr. delet. lib. 10. vbi etiã Io. de Plat. tmo capere posset etiã prælegatum. l. qui filiabus. §. fin. & l. sequenti. ff. de lega. 1. & donationes rata manent, vt in authẽ. vn. de ſt parent. C. de inofficio. testa. casus tñ est specialis in d. l. hæredes. in quo hæreditati renuntians perdit omnia, q̃ quocunque titulo a defuncto pervenerat. & in hæredes cripto a debitore tributario fisci, quã. l. Bart. & Io. de Plat. inducunt in argumentum, quod institutus hæres debitore cõmunis peruisi repudiet eius hæreditatem, priuetur omnibus bonis, quocunque titu. a testatore acquisitis. Lucar tamen de Pen. in d. l. hæredes, intelligit aliter il lam. l. scilicet quando nulla sit specialitas in hæredes nec illa. l. dicat, hæres nolẽs pro minus ido neis prædijs prestare tributa fisco amittat alia bona, quæ alias quocũq; titulo sibi a testatore obuenerunt: imo vult illa. l. quamittas alia bona vtiliz, quæ a fisco quocunque titulo fuerunt & cũ text. dicit ex eisdem bonis, exponit, scilicet fiscalibus non testatoris: quia sic esset etiam in alio possessore. l. qui fundos. & l. sequenti. eod. tit. & l. quæ vtilia. quæ statim sequitur post. d. hæredes. cũ aliis concordatis allegatis ibi per eum Ang. etiam in l. 1. ff. de acquiren. hæred. vbi glo. allegat. d. l. heredes. dicit istam. l. esse peregrinã, & quod loquatur cum ex dispositione legali aliquid defertur. quo casu licet illud si diuiduum non tamen est licitum pro parte acceptare: & pro parte renuntiare, & ideo secundum eum si ex forma statuti bona immobilia patris condemnati: filijs conseruantur: ne cogantur mendicare, non possunt accepta parte eorum, & partem repudiare: quinimo si ciuitas statiens habet priuilegia fiscalia, vt Florentia, cogitur filij talia bona agnoscere, si obnoxia sunt debitis fiscalibus: & nisi illa agnoscant, priuantur aliqs bonis iam quæsitis a paterna substantia, ex alio capite. Alex. in d. l. 1. intelligit. d. l. 1. hæredes. præd Bart. & Plat. intelligunt, quando bona obuenerunt iure hereditario. & q̃ sit specialis casus fauore fisci. vnde non posset ad allum casum extendi. Tu cogita quia lex illa vtrunque intellectum patitur.

g ¶ *Por su jura.* Intellige quando hæres non fecit inuentarium, prout loquitur. l. fi. §. pen. versi. q̃ si post deliberationem. C. de iure delibe. de qua ista sumpta est.

¶ Lex V.

Inuentarium debet incipere hæres infra xxx. dies postquã scit se hæredem & tenetur perficere infra tres menses: sed si omnia nõ sunt in eodem loco datur ei anni spatium vltra illos tres menses: & cõtocatis legatarijs debet scribi per notariũ eis præsentibus & si absunt vel præsentes non veniunt fiat coram tribus probis testibus hæredem cognoscentibus. Et in eius principio faciat hæres signum crucis: deinde omnia bona hæreditaria scribantur: & in fine subscribat hæres se ibi omnia bona scripsisse. h. d.

h ¶ *Los herederos.* Quid de vsufructuario omnium bonorum, an teneatur ad confectionem inuentarij: ne alias insolidum teneatur credito ribus, & legatarijs? videtur q̃ sic cum onus gris alieni eum sequatur licet non onus legatorum, vt tradit Bar. in l. fi. ff. de vsufruct. lega. & vide per Decium consi. 418. incipit visa & iterum lecta in. 4. dubio.

Tit. VI. Del plazo que han de auer los herederos. 37

Pueden poner plazo a los herederos, para fazer inuentario de los bienes del finado.

Han posisi sibi per testatorem remitti confectio inuentarij de veritate tamẽ dicti Bar. in d. l. fi. videas omninõ per Alex. in l. vsufructus in verbo cætera bona. 6. & 7 fol. Et nota bene cum hic dicit heredes, nã succedentes non hæreditario iure, vt illi quibus bona adijciũtur causa liberatum conseruandarum, vel monasterium occupãs bona ingredientis, propter ingressum religionis vel pater occupans bona filij iure peculij, vel fiscus occupans bona confiscati, & si non faciant inuentarium, non tenebũtur in solidum, & idem de executoribus hæreditarijs, qui tenent vicem hæredum vt tradit. Io. Andr. in addi. ad Specu. tit. de instrumen. editio. §. nunc aliqua. in ad. litione incipien. Iacob. de Aren. & Angel. in l. 1. §. hæc stipulatio. col. 2. ff. fi cui plusquam per legem falcid.

2 a ¶ *Las dendas.* Adde etiam legata, vt in authen. de hæred. & falcid. §. fi vero non fecerit. coll. 1. & 2. & eo. l. 7. & ex ista ratione, quam dicit ista l. videtur probari, quod hæres cohæredi, neque vniuersali fideicommissario, non teneatur facere inuentarium, quod etiam tenuit Ioan. Andr. in addit. ad Spec. tit. de instru. editio. §. fi. in additio. super verbo fecerit: contrarium tamen, respectu vniuersalis fideicommissarij, tenet Soc. consi. 51. 3. vol. incipit viso testamento, vbi non allegato hoc dicto Ioã. Andr. dicit quod licet lege non caueatur, quo hæres fideicommissario vniuersali teneatur facere inuentariũ, tamen concludendum est ex mente doct. quod teneatur hac ratione: quia tenetur reddere rationem vt est casus. & ibi gl. Bar. & doct. in l. cum tale. §. titius. ff. de condit. & demon. sed inuentarium est caput rationum. l. 1. §. officio. ff. de tute. & ratio. distra. igitur tenetur facere inuentariũ, & satis hoc placet ex quo militat eadem & maior ratio, quam in legatis particularibus. Adde Alber. in d. l. fi. versic. sin autem dubius. col. 2. versi. item quæritur. vi. quod dicit Alex. in l. in ratione. §. quod vulgo. col. 8. ff. ad l. falcid. post Rapha. Cuma. vbi vult quod licet hæres ad instantiam fideicommissarij vniuersalis teneatur facere inuentarium tamen si non faciat non tenebitur vltra vires hæreditarias neque poterit ob hoc itrari in litem, contra hæredem.

3 b ¶ *Bienes.* Adde. l. fin. versi. & si præfatam. C. de iur. deliber. vbi etiam ponitur aliud commodum quod sentit hæres ex confectione inuentarij, scilicet quod sibi non impuratur, si soluat primo venientibus, quã procedit etiam si aliquibus defunctus extorserat vsuras (quibus licebat Archie. in c. sane. 14. q. 5. prius esse soluendum, quã legatarijs licet primo veniant) vid. per Alex. in d. §. & si præfatam. versi. item nota. vbi etiam quod iudex laicus scribat superiori ultius sacerdotis, vel prælati, si eius copia de facili haberi potest, quod monetur talem sacerdotem vel prælatum, quod si sua putauerit interesse, compareat coram tali iudice laico ad videndum fieri inuentarium.

¶ *Llenadas.* De citatione creditorum, non reperitur text. qui de hoc faciat mentionem, sed glo. in dicta l. fina. in principio. super verbo cæterorum idem voluit quod in legatarijs, & glo. in authenti. de hæredi. & falcid. in. §. sancimus. in verbo in fideicommissarios. & istæ glo. magis communiter approbantur secundum Alexand. in dicta l. fina. in principio. In quarta columna, qui etiam concludit quando sunt certi creditores, & legatarij, non sufficere generalem citationem, secus si essent incerti, & si aliqui fuerunt citati alij vero non tenebit inuentarium. quo ad non citatos, vt adducit Baldus in authentica. si omnes. C. si minor se ab hæred. abst. & an sufficiat citatio procuratoris absentium, vel vna tantum citatio. vid. per Bald. in d. l. fin. §. cum igitur. columna quinta. quid autem si plene & fideliter hæres fecit inuentarium, defuit tamen ista citatio? vid. per Bald. in authen. sed cum testator. colum. 2. C. ad l. falcid. qui vult non tenere inuentarium. vide tamen in hoc Bartol. consi. 154. incipit maritus. columna. fi. vid. omnino. & ponit etiam Bal. ibi vnum bonum verbum: nisi alia sit consuetudo loci in confectione inuentarij, & vide eundem Bald. in fine principij dict. l. fin. & Paulum in §. cum igitur. columna. 2. & aduerte quod hæres debet facere inuentarium, coram iudice non ratione decreti, quia non est necessarium sed propter citandos creditores & legatarios. vide Bald. in lege prima. columna secunda. C. qui bon. ceder. poss. & Speculat. titul. de instrument. editio. §. fin. col. 3.

¶ *Terminos.* Glo. in l. fi. in prin. super verbo delatam. C. de iur. deliberan. & postquam adita sit hæreditas, volens vt tempus cõsecutionis inuentarij non currat ante aditam hæreditatem. allegat glo. §. si vero postquam. in eadem. l. qui text. non concludenter hoc probat quia ibi non dicitur quando incipiat tempus conficiendi inuentarij: & id. si fecit mentionem de additione, quia si nõ adiisset. non posset hæres conuenirj in solidum. Bart. etiam in d. l. fi. & in l. fi. ff. de statu libe. per illum tex. tenet opinionem glo. qui tex. reuera hoc non probat: quia in casu illo non poterat legatarius dare hæredi, vt iussit testator nisi esset hæres per additionem. & ista opinio glo. & Bar. est magis cõmunis secundum Alex. in d. l. fi. in prin. col. 2. vbi refert tenentes istam opinionem & illam etiã tenet Abbas ibidem in verb. sin autem dubius qui etiam refert Marti. Silla. dicit. etiã. q̃ conficiendo inuentarium, hæres videtur adire per text. in l. pro hærede. §. pe. ff. de acquir. hære. q̃ tamen nõ credo verum, neque d. §. pe. hoc probat & contrarium probatur in d. l. fi. §. pe. vers. quod si post deliberationem. C. de iure de li be. potest nantue Ber. in uentarium citra additionem hæreditatis. vt ibi colligitur. & in §. fin autem hoc aliquis. eiusdem. l. contrariam opinionem & q̃ istud tem

5 d ¶ *Despues de.* Glo. in l. fi. in prin. super verbo delatam. C. de iur. deliberan. & postquam adita sit hæreditas, volens vt tempus cõsecutionis inuentarij non currat ante aditam hæreditatem. allegat glo. §. si vero postquam. in eadem. l. qui text. non concludenter hoc probat quia ibi non dicitur quando incipiat tempus conficiendi inuentarij: & id. si fecit mentionem de additione, quia si nõ adiisset. non posset hæres conuenirj in solidum. Bart. etiam in d. l. fi. & in l. fi. ff. de statu libe. per illum tex. tenet opinionem glo. qui tex. reuera hoc non probat: quia in casu illo non poterat legatarius dare hæredi, vt iussit testator nisi esset hæres per additionem. & ista opinio glo. & Bar. est magis cõmunis secundum Alex. in d. l. fi. in prin. col. 2. vbi refert tenentes istam opinionem & illam etiã tenet Abbas ibidem in verb. sin autem dubius qui etiam refert Marti. Silla. dicit. etiã. q̃ conficiendo inuentarium, hæres videtur adi. e per text.

esta, porque despues non sean tenudos de pagar las debdas[a] de aquel que here dare, tueras ende en tanta quantia, quãto montaren los bienes[b] que heredará del finado. E deuen começar a fazer este inuentario a treynta dias[c] desque supieren[d] que son herederos del finado, e ha lo acabar fasta tres meses. Pero si todos los bienes de la herencia non fuessen en vn lugar, estõce bien les pueden dar plazo de vn año, de mas de los tres meses[e] para reconoscer los, e meter los en escrito. E la manera de como deue ser fecha la escritura de tal inuentario es esta: que se deue escreuir por mano de algund escriuano publico, e deuen ser llamados[f] todos aquellos, a quien mando el testador[g] alguna cosa en su testamẽto, que esten presentes, quãdo fizieren tal escrito. E si por auentura alguno de a-

munis, maxime cum temperamento Bar. in d. l. fi. quando non maliciose, & inculpabiliter hæres distulit additionẽ, pro qua satisfacit ista. l. partitarum. ibi, fazen los herederos, tal escritura como esta por que despues, &c. Sentit enim de hærede, qui iam adiuit. & qui alias astrictus esset omnibus oneribus hæreditarijs, & clarius, & expressius probatur in l. 10. §. eodem. ibi, de que ouiere entrado la heredad del testador. & idem videtur dicendum de substituto per fideicommissum, vt currat sibi istud tempus a die acceptationis fideicommissi, & non a die scientiæ, licet Ioan. Andre. in dicto §. fi. in additio. ad Speculato. colum. sexta. in additio. incipien. secundum Vber. aliud voluerit.

6 ¶ *Tres meses.* In l. fi. in prin. de qua ista sumpta est, dicitur de nonaginta diebus: & sic vult ista. l. partitarum quemlibet mensem continere 30. dies cum sit mentio mensis, & gl. vult aperte. in d. l. fin. in prin. super verbo. 60. vide de hoc per glo. in e. quam sit. de elect. lib. 6. super verb. mensem & per alios relatos per Alexan. in d. l. fi. quibus adde Bart. in auten. vt fact. nou. constitu. colla. 5. & in authen. vt cum de appella. cognos. §. 1. colla. 8. & Rochum in tractatu de iure patronatus. Char. 11. col. 2. & notatur per Alex. consi. 114. col. pen. & in. 5. volu. & per Baldum in l. 1. ff. si quis cautio. videtur tamen ex quo ista lex, vsa est hoc termino trium mensium, quod etiam si inuentarium perficiatur nonagesimo primo die, quod satis sit, vt in l. vbi lex. ff. de regu. iur.

7 ¶ *Llamados.* Sufficit vnica citatio, & si non sit perẽ prorsus, cum iudex nullam debeat ferre sententiam: sed tantummodo coram eo debet explicari actio inuentarij, secundum Angel. in l. 1. §. hæc stipulatio. col. 5. ff. si cui plusquam per l. falcid. vbi etiam vult quod ista requisitio posset fieri per iudicem laicum, & si legatarij vel creditores sunt sacerdotes prælati vel iudices assistẽtes in magistratu. licet tutiorem dicat esse viam, quod iudex laicus scribat superiori vltius sacerdotis, vel prælati, si eius copia de facili haberi potest, quod moneat talem sacerdotem vel prælatum, quod si sua putauerit interesse, compareat coram tali iudice laico ad videndum fieri inuentarium.

8 ¶ *Testadores.* De citatione creditorum, non reperitur text. qui de hoc faciat mentionem, sed glo. in dicta l. fina. in principio. super verbo cæterorum idem voluit quod in legatarijs, & glo. in authenti. de hæredi. & falcid. in. §. sancimus. in verbo in fideicommissarios. & istæ glo. magis communiter approbantur secundum Alexand. in dicta l. fina. in principio. In quarta columna, qui etiam concludit quando sunt certi creditores, & legatarij, non sufficere generalem citationem, secus si essent incerti, & si aliqui fuerunt citati alij vero non tenebit inuentarium. quo ad non citatos, vt adducit Baldus in authentica. si omnes. C. si minor se ab hæred. abst. & an sufficiat citatio procuratoris absentium, vel vna tantum citatio. vid. per Bald. in d. l. fin. §. cum igitur. columna quinta. quid autem si plene & fideliter hæres fecit inuentarium, defuit tamen ista citatio? vid. per Bald. in authen. sed cum testator. colum. 2. C. ad l. falcid. qui vult non tenere inuentarium. vide tamen in hoc Bartol. consi. 154. incipit maritus. columna. fi. vid. omnino. & ponit etiam Bal. ibi vnum bonum verbum: nisi alia sit consuetudo loci in confectione inuentarij, & vide eundem Bald. in fine principij dict. l. fin. & Paulum in §. cum igitur. columna. 2. & aduerte quod hæres debet facere inuentarium, coram iudice non ratione decreti, quia non est necessarium sed propter citandos creditores & legatarios. vide Bald. in lege prima. columna secunda. C. qui bon. ceder. poss. & Speculat. titul. de instrument. editio. §. fin. col. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

9 a ¶ *Fuesse a otra parte.* Idest absens esset, adde in authentico de hæred. & falci. §. si vero absunt. colla. 1.

10 b ¶ *E non quisiere.* Nota hoc verbum. & sumptum est a dictis Azo, C. de iur. deliber. in summa. col. 2.

11 c ¶ *Tres testigos.* Sumptum est ex dicto. §. si vero absunt.

12 d ¶ *Que conozcan.* Sumptū est ex d. l. fi. §. cū igitur, vbi vide gl. & Bart. casus i quibus requiritur, quod testes cognoscant contrahētes seu personas, de quibus testificantur. & ibi per Iaso. de tabellione vero, an debeat cognoscere cōtrahentes, vid. l. 54. tit. 18. 3. partita. & quæ ibi dixi.

13 e ¶ *La señal de la Cruz.* Omissio istius solennitatis non vitiaret inuentariū, Bar. & Bald. & Paul. & Alex. in d. §. cum igitur. & ista opinio est æquior & benignior, secundum Alexand. in l. 2. §. prius. vbi late discutit hunc passum. ff. de vulga. & pupil. opinio vero contraria, qđ requiratur de necessitate ista solennitas, est magis communis. mihi placet opinio Bart. per adducta per Alex. in d. §. prius. & maxime per ista. ll. partitarum, quæ conditionaliter non faciunt mentionem huius solennitatis, prout videbatur fieri in §. & si præfatu. d. l. fi. C. de iur. delib. quod erat præcipuum fundamentum doctorum tenentium partē cōtrariam: & sic bene facit pro ista parte. l. 1. ff. de ventr. inspici.

14 f ¶ *En el nombre de Dios.* Similiter & si hoc omitteretur non vitiaretur inuentarium ex his, quæ dixi. in glo. præcedenti.

15 g ¶ *Todos los bienes de la herencia.* Et si res non sint suæ. l. & non tantum. ff. de petitio. hære. Bal. in d. §. cum igitur. col. 4. l. fi. C. de iur. delib. & per Alex. in l. fi. de eo. §. si forte. ff. de acquir. posse. & instrumenta ponentur in inuentario iuxta formam. l. chirographis. in fi. ff. de administ. tuto. Bald. in authen. sed cum testator. col. fin. C. ad. l. Falci. & adde Bal. in l. si quis intra. C. de bonis damnato. & ibi vid. quod tunc dicitur inuentarium legitimum, quando omnia cōtinet distincte & clare. Et si hęres vnā rem subtrahit, an per hoc corruat totum inuentariū. vl. in authen. de hære. & fal. §. si vero non fecerit. super verbo lucrari. dicit quod sic, quod intelligit. Bal. in d. authen. sed eum testator. col. pen. si interuenit dolus: secus si culpa, nam culpa non nocet, nisi eatenus, quatenus. quinimo secundum eum nec nocebit culpa leuissima, & multo minus iustus error. vide, ibi per eum qui dicit vtile esse facienti inuentarium protestari. quod si quid inuenerit in posterum in inuentario ponet: nam potestatio repellit doli præsumptionem. quod nota, quia alias præsumeretur, quod fraus interuenerit, si postea res aliquæ reperiantur, vt in d. l. si quis intra. & tangit Ioan. de Pla. in l. fi. ad fi. C. de bon. vacanti. li. 10. nisi dolus excluderetur, ex aliis coniecturis. vide tamen quæ dico in l. 10. §. eo. in 1. gl. Et quid si non seruaret protestationem: imo quod postea deuenit in notitiam non potuit in inuentario? Bald. vbi supra dicit quod non perdet beneficium, nisi quo ad illam rem. vide ibi per eum. Item quando nihil reperitur in bonis defuncti, protestatio de hoc habetur loco inuentarii, secundum Bald. in l. fi. col. 2. C. qui bon. ceder. poss.

16 h ¶ *De sumanc.* In aliquibus tamen locis de consuetudine istud nō obseruatur, prout dicit Spec. tit. de inscru. editio. §. dicto. vers. fi. & credo, q̄ in isto regno ista subscriptio non est de consuetudine. & ita. l. intellige, quando hæres per seipsum conficit inuentarium: si vero conficeret per procuratorem, quod potest, vt in l. fi. versi. sin autem dubius. in fi. C. de iur. delibe. & notat Bart. in authen. de hære. & falci. §. si enim colla. 1. tunc ipse procurator facit istā subscriptionē, vt declarat Pau. de Castr. in d. §. cum igitur. col. 2. Intelligitur Pau. de Castr. & sequitur ibi Iason. quando res nō erant præsentes in loco vbi est hæres, vt tunc demū possit inuētarium cōficī, per procuratorem, vt cantat. dic. §. cum igitur. in fin. & quod alias inuentarium fieri non posset per procuratorem, & nota bene qđ nō requiritur, quod inuentarium fiat vno contextu, vt not. glo. in d. authen. de hæred. & falci. §. si vero absunt. super parte inuentarium. debet tamen fieri per eundem ea

LEgatarios llaman en latin aquellos, aquien manda el testador alguna cosa en su testamento. E si estos a tales non se acertassen, [i] quando escriuiessen el inuentario, e por auentura dubdassen, que non eran escritos en el todos los bienes del testador: estōce [k] pueden pesquerir, para saber la verdad, tomando la jura del heredero, que non encubrio ninguna cosa, nin fizo engaño ninguno en aquel escrito. Otrosi puedē fazer jurar alos testigos q̄ se acertaron, quando se fizo el inuētario, si fue fecho biē e lealmente. E aun de mas desto, puedē pesquerir en los sieruos dela heredad, metiēdo los a pena, e a tormēto: que les muestren toda la heredad, e les digan todos los bienes del testador quantos eran. E por esta carrera, puedē entender, si fue fecho por el heredero lealmēte el escrito, o nō. E esta pesquisa deue fazer el judgador del logar, a la demanda de los legatarios sobredichos.

¶ Ley. VII. Como mientra fazen el inuētario el heredero, nō le deuen mouer pleytos los que han de rescebir las mandas, e q̄ fuerça ha el inuentario, e q̄ pro viene ende al heredero.

bellionem, vt dicit. d. glo. quam ad hoc dicit Bald. notabilem in l. 1. in quæstio. 17. ff. de offic. consu. & alibi dixit Bald. quod confectio inuentarij: dicitur quid indiuiduum, in §. vassallus. si de feud. fuer. contro. inter domi. & agn.

¶ Lex. VI.

☞ Si legatarij in confectione inuētarij non affuerint possunt iudicem requirere vt per sacramentum hæredis & testiō requirat an legaliter fuit confectū, & etiam per quæstionem seruorum hereditariorū. had.

i ¶ *Non se acertassen.* Siue quia erant absentes, vel quia venire noluerint, vt supra. l. proxima. & melius probatur in authen. de hære. & falci. §. si vero absunt. colla. 1.

k ¶ *Estonce.* Non ergo procedit, quod hic habetur, si legatarij fuerint præsentes confectioni inuentarij: vt postea admittantur ad petendū ea quæ disponit ista l. Bal. ibi. per tex. ibi in l. fi. §. licentiam. in fi. C. de iur. delibe. vult contrarium, notans expresse ex illa. l. q̄ præsentia legatariorū, vel creditorū, vel eorū absentia repleta pūctia trium testiū idoneorū, non impedit cōtra inuentariū posse probari. & est ratio se cundū eū: quia res possūt eis insciis occultari. l. res fratres. ff. de pact. & l. de his. ff. de transactio. pōt dici, q̄ ista. l. partitarū. & d. §. fi vero absunt. de quo sumpta est suppleatur a dispositis in d. §. licentiam. l. fi. C. de iur. delibe. & fic remediū de quo hic, etiam cōpetat legatarijs, & creditoribus qui fuerint præsentes, si eo vti velint: maxime si de nouo superuenit scientia, quod aliquæ res fuerunt occultatæ. arguc. insinuante. de offic. de lega.

¶ Lex. VII.

☞ Durante tempore concesso ad confectionem inuentarij, non tenetur hæres creditoribus vel legatarijs respondere: saltem tamen remanebit eis debitum a testatore: nec tenetur hæres ante legatarijs satisfacere quam omnibus creditoribus satisfecerit. Item vetitur falcidia contra legatarios si ei non remanet quarta pars hæreditaris: & si primo legatarijs quam creditoribus satisfaciat si non remanet de quo extra quartam satisfaciat creditoribus non contra eum sed contra legatarios creditores agent, & his non sufficientibus contra hæredem quatenus accedit falcidia retenta. li. d.

1 a ¶ *Non pueden mouer.* Extende etiam si hæreditas sit iocupletissima, secundum Baldū in l. fi. §. cum igitur in prin. C. de iure deliberan. extende etiam & si scriptura inuentarij sit redacta in publicam formam si ibi dicatur incho atum fuit præsens inuentarium, si ibi non dicatur, quod fuit perfectum & consummatum, si adhuc tres menses ad hoc dati, nō sint elapsi: ex quo nō apparet, q̄ hæres habuerit pro perfecto & absoluto. secundum Ioan. de Imol. in l. 1. §. hæc stipulatio ff. si cui plusq̄ per. l. falci. col. 3. post Angel. ibi col. 6. & satis placet, ex q̄ ibi nō est subscriptio hæredis iuxta formā l. 5. supra eod. licet Alexan. in d. §. donec. dicat in cōtrarium facere l. fi is qui. ff. de testament.

ab ¶ *Mandado algo.* Idem dic in cæteris ditoribus hæreditarijs: de vtrisque enim loquitur l. fin. §. donec. C. de iur. deliber. de qua ista sumpta est, & vult etiam ista. l. cum inferius subdit, a ninguno de aquellos que han de auer algo. Et limita ista l. & dictum. §. donec. in his qui agunt, ve contra hæredem non audiantur durante isto tempore confectionis inuentarij, & secus est in his quæ conueniunt non vt hęres: sed vt quemlibet alium, vt ve luti, si agant rei venditatione. l. de eo. §. fi. ff. ad exhiben. l. Nensenius §. fundum. ff. de re iudi. item limita in hęrede conuento ad restitutionem vsurarum, quas defunctus iussit restitui, vel cauit secūdum formam capituli quanquam. de vsur. lib. 6. quia agitur de periculo animæ secundum Alber. post Richar. in d. §. donec. & idem si hęres conueniretur pro expensis funeris, vel pro alimētis relictis paupe ibus, qui fame perirent, secundum Angel. & Io. de Imo. in l. 1. §. hęc stipulatio. ff. si cui plus quam per l. falcid. limita etiam si ipse hæres voluntarie conueniat debitores hereditarios, quod facere potest etiam durante dicto tempore, secundum Bart. in d. §. donec. nam tunc poterit reconueniri a conuentis, secundum Ang. in d. §. hæc stipulatio. col. 6. ver. si. fallit per l. secundam. §. fed si agant. ff. de iudi. secus si necessitate compulsus eos conueniret, vt quia debitores hæreditarij fugiebant, cum pecunia: vel domus vicinæ minabantur ruinam, super domum hæreditariam, vt tradit Ang. ibid.

3 c ¶ *Su derecho.* Impedito namque impedimento iuris vel facti, non currit effectualiter præscriptio, vt hic. & in d. §. donec. & in l. 1. §. fi C. de anna. excep. & in cap. quia diuersit item. de consuetio. præben. & vide notan. in tractatu præscriptio. fol. 41. col. 2. &. 3. & Char. 57. columna. quarta. & Char. 62. columna tertia. & quarta. vbi late. & vi. quod tradit ad limitationem Alexan. consilio primo. ad fin. §. volum. limita etiam, vt non currat per laso. in l. si stipulatus fuerim. §. primo. columna prima. ff. de verbo. obli.

4 d ¶ *Las debdas.* Adde. l. li. §. & si præfatam. C. de iur. delibe.

5 e ¶ *Alos que mandasse.* Adde. §. si vero non fecerit. in authen. de hæred. & falcid.

6 f ¶ *Quanto montaren.* Et not. quod illud quod hæres soluit in pœnam contumaci, non nocebit legatarijs, & licet creditor inuentarium non proderit sibi quo minus teneatur soluere, de eo, si nihil restat in hæreditate, soluto debitis, & legatis, vt in l. cum pater. §. 1. & ibi not. Paul. de Castro. ff. ad legem falcid. limita etiam istam. l. ex eod. quod notabiliter voluit Angel. consil. 33. incip. Ad dominus Philippus colum. 1. vbi dicit, quod istud beneficium inuentarij, quod datur hæredi competit, quando agitur contra hæredem immediate ex causa hereditaria, secus si debitum hæreditarium sit reformatum ex concordia & conuentione facta cum hærede: quia si hæres postea conuenitur immediate virtute conuentionis, non habebit beneficium inuentarij, quia istud solum datur, cum ex causa hæreditaria hæres conuenitur, & talis causa removata non dicitur hæreditaria, al. egalis. l. cum hæreditas. ad tr[illegible]nit. c. fu tradit Arcti[illegible] con[illegible]. 148. incipit in c[illegible]one propon[illegible]dl. pen. & tradit Decius [illegible]sta[illegible] ferens. consilio. 147. incipit & diligenter pro tenui facultate mea. colum. penul. nume. 4. an autem hæres vēdens res hæreditarias pro soluendis debitis, vel legatis teneatur se obligare de euictione cum fecerit inuentarium vide notabiliter per Ioan. Andreæ in additio ad Specul. titu. de instrumen. edit. §. fi. col. 4. & 5. in addit one super parte fecerit. ex cuius dictis colligitur hæredem tali casu non compelli vendere proprio nomine, sed vt hæres, cum beneficio inuentarij, ne damnum patiatur, propter periculum euictionis & vid. per Cum. in d. §. & si præfatam. vbi etiam vid. laso. in vertic. 4. vtilitas est. vbi etiam Alber. col. fi. vertii. item quæritur. vbi etiam vide per eum quod ista exceptio beneficij inuentarij, si omissa fuit ante sententiam, non poterit opponi in executione sententiæ, vide ibi per eum. versi. solet etiam quæri. vbi dicit quod ita communiter docto. tenent: sed contrarium tenet Ioan. And. in addit. ad Specu. tit. de instrumen. editio §. fi. col. 7. in additio. incip. secundum Vber. & ista opinio Io. Andr. est magis communis. vide per docto. in l. ex diuerso. §. 1. ff. solu. matrim. per Bald. in l. ab executione. col. pen. C. quorum appellatione non recipiuntur.

¶ *Las debdas.* Adde l. fin. §. & si præfatam in verbo licentiam, & ibi glo in verbo acommodare C. de iur. deliberan. 7

¶ *Falcidia.* Vide in l. 1. tit. 11. 5. read. part. 8

¶ *Que las debdas.* Vel si soluitur creditoribus primo venientibus, vt in d. versi. & si præfatam. hæc enim est vna ex vtilitatibus inuentarij, quod sibi non imputatur si soluat primo venientibus, & intelligit, quando hæres ignorat bona aliorum creditores potiores, & si soluit bona fide: alias secus, si cautionem non exigeret, vt in l. dolo. ff. ad l. falc. & tenet glo. quæ tua. in d. §. & si præfatam. & ibi Bar. vnde eum Paul. de Castro. in d. §. & si præfatam. referens Archi. in cap. non sane. 14. quæst. 4. dicit quod hæres vsurarij, licet confecerit inuentarium, non debet soluere primis venientibus, nisi recepta cautione, de restituendo: quia scit vel scire potest alios subesse, & sic esset in dolo. quo ad illos: & non haberet dictum beneficium inuentarij. quod dictum intelligue, quando dolo vero vel præsumpto hæres soluerit, secus si bona fide ignorans alios creditores vsurarij, secundum Alex. in d. §. & si præfatam. referētem Lapum, & Dominicum. in c. quanquam. de vsur. li. 6. & Host. in sum. de rest. §. at quid hæres. quid autem exceptoribus datis ad restitutionem damnorum, vel abiatorum per testatorem, vel heredibus ad hoc gratuitis, an possint soluere primo venientibus? Io. And. in addi. ad Spec. tit. de instr. editio. §. nunc vero aliqua. col. 33. in additione incipi. incidit quæstio facti. Refert Iaco. de Raue. dicentem fatuum talem executorem soluentē primo venienti simpliciter, vel sine cautione. vi. ibi, cuius dictū sequitur Paul. de Cast. in d. §. & si præfatā. innuens eandem rationē ex eo: quia scire debet alios subesse dānificatos, & intelligere iuxta declarationē præcedentis dicti, nūquid ita et[illegible] alij creditores possint retractare solutiones factas alijs creditoribus? vt. in d. §. & si præfatā. & quę dicit Paul. de Cast. in l. tutores. ff. de condi. indeb. Et quid in creditoribus existē tēporis, an possint petere & admitti ad cōmunionē cū his quibus facta est solutio

Universidad de Deusto Biblioteca

sio. Oldra. dicebat quod sic per l. & si non expedierit. §. 1. ff. de bon. autorita. iudi. possiden. Alber. vero in d. §. & si præfatam. inducit in contrarium l. pupillus. in fi. ff. de his quæ in fraud. credi. & sic quod nihil abstrahatur a creditoribus qui vigilauerunt ad suum debitum consequendum. dictum. Oldral. procederet quando vtroque creditore instante, heres vni gratificauit, alias procedere posset dictum Alberic. per d. l. pupillus. & ita est de mente Bal. in d. §. & si præfatam. in fina. verbis, licet paulo ante referens d. Oldral. simpliciter per transierit. & ista inducit Angel. in l. fi. §. licentia. C. eo. pro mercatoribus qui confluunt, & concurrunt contra mercatorem cessantem fugitiuum si sunt aliqui inter eos qui de proximo ante fugam solutionem receperunt, an debeant receptum communicare cum alijs prout pluries dicit se vidisse de facto perusij. vide quæ dixi in l. 11. tit. 14. 5. part. & in l. 9. tit. fi. ea. part. & an contra emptores rerum hæreditariarum quibus hæres vendidit creditores habeant recursum? vid. in d. §. & si præfatam. & vid. ibi, Paul. de Castro. in versi. 5. vtilitas.

quarta parte [a] de la heredad, estonce aquellos, que deuen auer las debdas non pueden primeramente demandar al heredero que gelas pague, mas deuen las demandar, a los que recibieron las mandas, e ellos son tenudos de les tornar aquello que recibieron de que se puedan pagar las debdas, e si fuessen tan pocas, que non cupliessen a pagar las debdas, estonce por lo que finca dellas, deue el heredero fazer pagamiento a aquellos, que lo han de recebir, de aquella quarta parte [b] que retuuo para si. E esto es, porque el se deuia guardar de fazer pagamiento de las mandas, ante que pagasse las debdas, [c] pues que sabia [d] que non abondauan los bienes, para pagar lo todo.

¶ *Ley. VIII. Quales espensas non es tenudo el heredero de poner en el inuentario.*

LAs despensas que el heredero fiziere en razon de soterrar [e] aquel cuyo heredero es, o las que fiziere derechamente en otra manera qualquier, non es tenudo de las contar, nin escreuir en el inuentario, pero si acaesciere alguna contienda sobre estas despensas, deue el heredero prouar con testigos ante quien las fizo, o por su jura [f]. E si aquel que es establescido por heredero, ouiesse alguna demanda, o le deuiesse alguna cosa, aquel que le establescio por su heredero en saluo le finca [g] la demanda, o aquello quel deuia el testador, si el inuentario fiziere, assi como sobredicho es.

¶ *Ley. IX. Que pena deue auer el heredero, que maliciosamente faze el inuentario.*

10 a ¶ *Quarta parte.* Not. istam l. per quam limitatur, quod not. Cin. in l. 2. C. qui potio. in pigno. habean. & Bar. in l. is cui. §. postquam. ff. vt possess. legato. vel fideicom. vbi dicitur quod quando hæreditas est soluendo, dato quod hæres fecerit inuentarium, creditores non possunt inquietare legatarios, quibus primo solutum est, sed agere debent contra hæredem: nam procedet quando apud hæredem solutis legatis remanet plus quarta falcidia: secus si apud hæredem tantum remaneat quarta ista, nam tunc agent contra legatarios, & non contra heredem, nisi quando quod redderent legatarij non sufficeret ad solutionem debitorum, vt §. subditur: videtur tamen quod tali casu legatarij haberent recursum contra heredem, vt concurrant cum eo in. dicta. 4. ita vt solutis debitis de residuo hæreditatis soluantur legata deducta falcidia, de quolibet legato.

11 b ¶ *Quarta parte.* Nam quando hæreditas non est soluendo, neque valent legata, neque hæres detrahit falcidiam. l. 1. §. pe. ff. ad trebel. glo. in l. fi. §. & si præfatam. C. de iur. de liber. super parte falcidiæ.

12 c ¶ *Las deudas.* Legata enim debentur ære alieno deducto. l. creditoribus. ff. de separat. bono. l. si vniuersæ. C. de lega.

13 d ¶ *Sabia.* Vel debebat scire idem enim & si ignoraret, nam creditores agunt contra eum ratione talis quartæ, etiam si non per modum quotæ: sed in vna re, vel in certa quantitate hæredi remansisset, vt declarat Paul. in l. 1. §. si is qui. & in §. si hæres. & in §. idem Iulianus. ff. ad trebel. nam æs alienum præfertur quartæ. l. in imponenda. & l. irritum. C. ad l. falcid.

¶ *Lex. VIII.*

Expensas funeris testatoris vel alias iustas non tenetur hæres scribere in inuentario: sed probet eas per testes vel proprio iuramento, & quod hæredi debetur a defuncto consequitur hæres facto inuentario, sicut cæteri creditores. h. d. Habuit ortum a l. fi. §. in computatione. C. eod. tit.

8 e ¶ *Soterrar.* Idem in expensis, quas fecisset in curando defunctum. Bal. in l. in restituenda. C. de petitio. hæred. vel in insinuatione testamenti, vt in l. fi. §. in computatione. de qua ista sumpta est. C. de iur. deliberan. vel in eo, quod soluit hæres proxenetis, vel similibus cum venderet res hereditarias, secundum Bart. in l. vbi pure. §. fi. ff. ad trebellia. & quid de expensis, quas hæres fecit litigando cum alio contendente, se hæredem, vel creditorem hæreditarium? vi. per Ange. Pau. & Alexan. & Iaso. in d. §. in computatione. tenentes quod deducantur, quando heres obtineret, & hæreditas non esset soluendo ad omnia contra Bald. ibi aliter volentem.

f ¶ *Su jura.* Approbat opinionem glo. in d. §. in computatione. super verbo approbauerit. contra quam ibi tenebant Cinus. & Alberic. & intellige quando expensæ essent paruæ, secus si magnæ: nam tunc requirerentur testes vel instrumenta secundum Bart. & communiter docto. ibi, appellat Angel. ibidem minutas expensas, sumptus quotidianos: puta carnium, oleris, porrinæ & similium, nam adhoc difficiliter habentur testes continuo & tandem concludit arbitrio boni viri hoc relinquendum: omnibus hinc inde pensatis.

g ¶ *Le finca.* An ipso iure vel quo ad effectum glo. in dicto. §. in computatione. dicit quod quo ad effectum quasi impossibile videatur, quod hæres sibi ipsi sit obligatus, vide ibi per Alex. & in l. debitori. C. de pact. vbi tenet opinionem glo. & dicit magis communiter teneri per docto. si tamen aditio hæreditatis facta sit cum beneficio inuentarij, vel ante aditam hæreditatem fiat inuentarium, tunc confusio actionum impediri videtur ipso iure, quia si confectio inuentarij resoluit, quo ad effectum confusionem factam, a fortiori, videtur impedire confusionem fieri argumento. l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui vel alien. iur. secundum Decium in d. l. debitori. & nota dictum Bald. in d. l. debitori. col. 2. quod hæres, qui solenniter fecit inuentarium citatis creditoribus, & legatarijs, potest implorare officium iudicis, super separatione bonorum, vt pro eius debito aliqua res sibi assignetur, imo etiam secundum Bald. in dict. §. in computatione. colum. 1. versic. ex hoc sequitur. hæres possit sibi ipsi soluere eligendo rem, in qua vult sibi esse solutum, pro debito. argument. l. creditoris. ff. de distract. pigno. quod secundum Decium, vbi supra de plano procedit alijs creditoribus consentientibus, si vero contradicerent nullam deberet hæres in hoc habere prerogatiuam, imo similem cum alijs creditoribus debet habere fortunam, vt in dicto. §. in computatione. limita istam. l. nisi hæres institutus sit animo compensandi, cum eo quod sibi testator debebat. l. si compensandi. C. de hæredib. institut. limita etiam in quasi debito ex dispositione legali, vt est illud quod pater tenetur dotare filiam. l. qui liberos. ff. de ritu nupt. nam si filia instituerentur a patre, & grauaretur legatis non deduceret primo dotem: & postea falcidiam: sed primo falcidiam & si ad dotem sufficeret de illa deberet se dotare: & si non sufficeret, detraheret quatenus deficeret, per nota in l. mulier. §. cum proponeretur. ff. ad trebellia. ita tenet Paul. de Castro. in l. si debitor. ff. ad legem falcidiam. & vide etiam quod idem Paulus. not. in l. quod de bonis. §. quod auus. ff. ad legem falcidiam. ibi nota istud verbum & tene menti. Aduerte etiam quod contra fideicommissarium vniuersalem, etiam non confecto inuentario, hæres detrahit quod sibi defunctus debebat. vide Paulum de Cast. in l. ita tamen. §. si ex trebelli. ff. ad trebellia. & Socinum consil. 44. vol. 1. incipit. Non parua difficultas. alia in ista materia vide per Alexan. & docto. post glo. in dicto. §. in computatione.

¶ *Lex.* IX.

Si quid extra inuentarium fraudulenter occultat hæres tenetur ad eius duplum his qui aliquid iuris habent in bonis testatoris, & causa inuentarij non durat vltra annum: licet aliæ ciuiles instantiæ vsque ad triennium: criminales vsque ad biennium durent. h. d. Concord. l. fin. C. eo. tit. §. licentia. cum. §. sequen.

MAliciosamente faziendo el heredero inuentario, encubriendo, o furtando alguna cosa de los bienes del testador, si esto le fuere prouado, deue pechar doblado, tanto quanto encubrio, o furto, a aquellos, que deuian rescebir [a] algo de los bienes del muerto. E mandamos, que tales contiendas como estas, que acaescen en razon del inuentario [b], que las libren los judgadores, que lo ouieren de fazer, a lo mas tarde fasta vn año, como quier que los otros pleytos, que son llamados en latin ciuiles, pueden durar a lo menos, fasta tres años [c], e los criminales, fasta dos años [d].

¶ *Ley. X. Como deue pagar las mandas, e las debdas complidamente el heredero, si no fizo el inuentario al plazo que le fue puesto.*

SI el heredero de que ouiere entrado la heredad del testador, non fiziere el inuentario [e], fasta aquel tiempo, que de suso diximos: dende adelante fincan obligados tambien los sus bienes, que ouiere de otra parte, como los que ouo del testador, para pagar cumplidamente las debdas e las mandas [f] del fazedor del testamen-

1 a ¶ *Recebir.* In l. fin. §. licentia. versic. illo videlicet. de quo ista l. sumpta est, adijcitur vel hæreditatis quantitati imputare compellantur. finge enim hæreditatem locupletem ita, vt ex ea etiam vltra rem illam occultatam, vel surreptam ab hærede, remanet: vnde integre satisfiat creditoribus & legatarijs: & sic melius erit hæredi, quod istud duplum imputetur hæreditati, quia sic manebit sine pœna, quam quod ipsis creditoribus, & legatarijs soluat istam pœnam dupli vt exponit ista l. partitarum. videtur tamen quod ista l. suppleri debeat ex illa cum ista pœna sit inducta vt amplius sit in hæreditate ex quo legatarij & creditores consequantur suum debitum, quod etiam suaderi videtur ex ista l. cum dicit maliciosamente, & sic quando hæres animo fraudandi creditores vel legatarios surripit vel occultat rem hæreditariam: secus quando nullum ex hoc generaretur præiudicium, & sic fraus seu occultatio non induceret detrimentum. argu. l. pen. C. de reuocan. his quæ in fraud. alie. sunt. & l. 7. tit. fi. 5. part. & quæ ibi dixi. Adde etiam quod & vltra pœnam dupli punitur heres surripiens, vel occultans, vt perdat falcidiam quo ad omnes legatarios, vt in authen. de hæredi. & falci. §. sancimus. & ibi glo. super verbo forte, & illud ius autenticorum est rationabile: quia cum talis subtractio inducat & augmentet falcidiam, quo ad omnes æquum est vt respectu omnium puniatur; & sic a nemine falcidiam detrahat, & bene potest stare pœna huius dupli, de qua hic cum pœna amissionis falcidiæ, de qua in dict. §. sancimus. vt declarat Salic. quem vi. in d. versi. illo videlicet.

2 b ¶ *Del inuentario.* Not. hoc verbum, ex quo declaratur tex. in authen. de hære. & falcid. §. illud quoque. colla. 1. de quo ista l. sumpta est, nam largius, quam hic disponitur, glo. & docto. intelligunt illum. §.

3 c ¶ *Tres años.* Nota bene: quia habes hic approbatam de isto iure partitarum decisionem. l. properandum. in prin. C. de iudic. & non reperies alibi in isto libro partitarum. Video tamen ista in desuetudinem abijsse & sicut obseruatur in curijs ecclesiasticis, vt instancia non expiret triennio, vt voluit gl. in d. l. properandum. in parte triennij. in fi. & gl. in c. fi. de dol. & contu. gl. & doct. in c. venerabilis. de iudic. sic etiam video in curijs regalibus, & certe bene, cum per hoc parcatur laboribus, & expensis partium & breuiori via iustitia ministretur.

4 d ¶ *Dos años.* Adde l. 7. tit. 29. part. 7. cuius dispositio, & etiam istius in hoc in desuetudinem abierunt. vide quæ ibi deo dante dicam.

¶ *Lex.* X.

Heres intra tempus iuris inuentarium non conficiens tenetur creditoribus & legatarijs etiam vltra vires hæreditatis, & falcidiæ commodo priuatur. hoc dicit. Habuit ortum a l. fi. C. de iure delibe. §. si vero postquam.

1 e ¶ *El inuentario.* Quid si fecit, sed omisit ponere aliquam rem in inuentario fraudulenter, vel maliciose, an tenebitur in solidum creditoribus, vel legatarijs, ac si nullum fecisset? Bar. in l. Pau. ff. ad legem falcid. tenet quod ex hoc hæres perdat beneficium inuentarij in omnibus. Ange. vero ibi tenet, quod solum perdat beneficium inuentarij quo ad falcidiam, non vero vt ex hoc teneatur vltra vires hereditarias, & idem tenet Pau. de Cast. & Io. de Imo. & Alex. & idem tenet Salic. in l. fi. §. illo videlicet. C. de iur. delibe. in fi. vbi dicit de hoc fuisse quæstionem arduam: & ita se consuluisse, solum ergo tenetur creditoribus & legatarijs in duplo rerum occultatarum, vt supra. eo. l. proxima. & in amissione falcidiæ, quid autem si imperfecte fecerit inuentarium, quia non designauit res prout habetur. in l. 100. titu. 18. 3. part. sed simpliciter dixit pono in inuentario res, quæ sunt in tali loco, an gaudebit beneficio inuentarij? videtur dicendum quod non, cum hoc ita sit substantiale, & probatur in l. fin. §. si vero postquam. C. de iur. deliberan. ibi secundum formam præsentis constitutionis paria enim sunt non facere vel inutiliter facere. ca. inter corporalia. de translatio. episcopi, vel elect. cum similib. & adde quod supra dixi in l. 5. in glo. super verbo. todos los bienes.

2 f ¶ *Las mandas.* Limita nisi agentes contra heredem, in solidum confiterentur, quod in hæreditate non remansit vltra id quod hæres asserit: quia contra omnem præsumptionem iuris, & de iure facientem contra hæredem non conficientem inuentarium, quod occultauerit bona, admittitur probatio in contrarium per confessionem partis, vt notant Cinus, & Bart. in authentica. sed iam necesse. C. de donat. ant. nupt. & gloss. in corpore vnde sumitur, illa authent. & ita tenet Bal. singulariter. in l. filium quem habentem. colum. penult. C. famil. hercis. & licet Bald. ibi loquatur de legatarijs ex eius mente & ex dicta ratione, idem vult in creditoribus, & ita etiam vult Alexand in l. fi. §. & si præfatam. colum. prima. C. de iure deliber. vbi etiam Iaso. columna secunda. versicul. limita tamen. dictum Baldi, non caret scrupulo. prout etiam tradit Socin. in l. prima. §. si is qui ante. ff. ad trebell. & Alexand. in l. in ratione. §. quod vulgo. columna octaua. numero 13. ff. ad legem falcid. & quia hæres adeundo videtur quasi contrahere cum creditoribus & legatarijs. l. apud Iulianum. §. final. & l. sequenti. ff. quib. ex caus. in possess. eat. & in §. hæres. institu. de obligationib. quæ ex quasi contractu nascuntur. & sic ex suo quasi contractu ex proprijs bonis tenetur. hoc etiam vult ista l. partitarum ibi cum dicit, tambien los sus bienes que ouiere de otra parte, como los que ouo del testador.

¶ Præterea. §. sancimus. in authentico. de hæredib. & falcid. qui videtur esse fundamentum dicti Bald. non videtur se omnino fundare in illa præsumptione subtractionis, vt patet: cum dicit forte, & sic innuit quod idem sit, si non subtraxerit, & videtur illa ratio impulsiua, & non finalis. text. cum gloss. & ibi Ioannes de Imola. in clementina prima. de appellatio. gloss. in l. in commodati. §. sicut. ff. commoda. hoc etiam suaderi videtur ex l. final. §. si vero postquam. C. de iure deliber. vbi non sit fundamentum in præsumptione surreptionis, & occultationis rerum hæreditariarum, imo quia ex quo non fuit hæres vsus beneficio inuentarij, remanet in antiqua dispositione iuris communis, ex cuius dispositione tenebatur creditoribus, etiam vltra vires hæreditatis. l. quæ dotis. ff. solut. matrimo. l. si te bonis. C. de iure deliber. & quia in pupillo cessat dicta præsumptio vsurpationis, & nihilominus in pupillo etiam non doli capace procedit, vt teneatur vltra vires hæreditatis. §. pupillis. in dicto authentico. de hæredi. & falcid. vt etiam adducit idem Alexand. in l. fin. §. fina. C. de iure. delibe. in illa quæstione, an ecclesia non conficiens inuentarium teneatur vltra vires hæreditatis, hoc etiam probari videtur ex. §. si vero non fecerit. in authentico. de hæred. & falcid. ibi licet puræ substantiæ morientis transcendat mensuram legatorum datio, & ibi licet dabit et pœnam exactio suæ malignitatis: cum transcenderit leges ex quibus caute omnia agens nihil poterat damnificari. forte posset distingui inter creditores, & legatarios, vt dictum Baldi procedat in legatarijs prout re vera ipse loquitur, & non in creditoribus: & est ratio differentiæ maxima: quia creditores tractant de damno: legatarij vero de lucro. Item quia hæres reputatur eadem persona cum defuncto, vt in authentico, de iureiurand. a mori. præsti. & sicut defunctus tenebatur in solidum, sic & eius hæres, qui non fecit inuentarium, quæ ratio cessat in legatarijs, quibus defunctus in nihilo tenebatur, & quia de iure communi antiquo ita erat constituta in hoc differentia inter creditores, & legatarios, nam respectu creditorum hæres tenebatur in solidum, etiam si constaret hæreditatem non esse soluendo. dicta l. quæ dotis. legatarijs vero non tenebatur vltra vires hæreditarias, vt in l. prima. §. si is qui ante. ff. ad trebellia. l. in ratione. §. quod vulgo. ff. ad legem falcid. gloss. in dicto. §. si vero postquam. de iure tamen authenticorum additum fuit, vt etiam similiter legatarius teneretur in solidum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

non facto inuentario: vt in d.§.si vero non fecerit. & in authent. sed cum testator. C. ad leg. Falc. & dictum authen. quodammodo se fundat in præsumptione subtractionis. & sic in legatarijs habere possit locum dictum Bald. attento iure communi. ista tamen. l. partitarum resistit cum æquiparet in hoc creditores & legatarios nihil afferens de tali presumptione timo ex presse disponens vt de proprijs bonis hæres teneatur, & in rigore iuris istud videtur verius tam in legatarijs quã in creditoribꝰ. tu cogita, quia Ad. ti. dictum Bald. ff. de fulcitur maxi- acqui. ma æquitate. hæred. & Docto. ma- vsque gis communi- in fine ter cum eo transeunt, & adde Paul. in l. in ratione. §. quod vulgo. ad huius si. ff. ad leg. Falci. an autem in foro conscientiæ hæres teneatur ad de- tit. & bita vltra vires hæreditarias: Bart. nenet quod non in rubrica. ff. de C. de acquir. hæred. versi. & ex hoc sequitur allegat Hostien. in summa. de repu- testa. §. pe. versic. quid si bona, & Ioan. Andr. in capit. quanquam. de her. 7. vsur. lib. 6. in nouella, & quod ita tenent Theologi, vt dicit se vidisse i. l. 18. in multis sententijs eorum. & idem tenet Bal. in d. l. filium quem habentem. col. pe. allegat. ca. parrochiano. de sepultu. subdens quod si alijs legatarius plus extorqueret, tenetur ad restitutionem in foro conhuius scientiæ: quia ille forus non sequitur ius ciuile, quia ius ciuile fun- tit. iũ- dat se in fictione non in veritate. & ibi subdit quod licet ad petitio- ta. l. fi. nem hæredis, super talibus articulis, quod nulla alia bona manserunt, nisi talia non cogantur legatarij respondere: tamen iudex optime faciet, si interroget ex officio, vt obuiet iniquæ extorsioni. l. illicitas. in prin. ff. de offic. prefid. Io. de Imo. in d. rubrica. ff. de acquir. hære. postquam retulit Angel. in l. 1. §. hæc stipulatio. ff. si cui plusquam per legem Falci. volentem quod etiam in foro conscientiæ hæres teneatur vltra vires hæreditatis, distinguit, quod si hæres sciebat vires hæreditatis, non sufficere, & nihilominus adiuit: quia tunc videtur obligari ex suo quasi contractu, teneatur etiam in foro conscientiæ: cum videatur se creditoribus obligasse, si autem ignorauit, vel dubitetur, an sciuerit vel ignorauerit, & tunc non teneatur vltra vires hæreditarias: quia tunc non videtur se obligasse vltra vires, cum sententia Bart. transit Alex. in d. rubrica. vbi laso. dicit. ita esse communem opinionem. Fredericus vero de Senis. consi. 21. & Io. de Imol. sibi contrarius. in l. gerit. ff. de acquir. hæred. & Paul. de Castin d. rubrica tenent contrarium dicentes nullam in hoc esse differentiam inter forum conscientiæ & iudiciale. lex etenim humana quæ b iusta etiam in foro animæ est seruanda, secũdum S. Tho. 1. 2. q. 96. art. 4. gl. communiter approbata. in c. quę in ecclesiarum. de constitu. articulus iste est satis disputabilis. & totum pondus ad decisionem cõsistit, an lex humana se fundet in præsumptione, vel non: quia si ex præsumptione non obligaret in foro animæ, vbi veritas attenditur, quod autem istæ leges de confectione inuentarij disponentes non se fundent ex sola præsumptione, satis liquet ex supradictis. Aretin. in d. rubrica distinguebat inter creditores & legatarios, vt etiam dixi in quæst. præcedenti, quæ distinctio forte posset procedere attento, quod dictus. §. si vero non fecerit. moueatur ex præsumptione. & quod saltim suspicans ita statuit: sed attẽta dispositione huius. l. partitarum, quæ non se fundat in tali præsumptione, videtur de rigore idem debere dici in legatarijs, quod in creditoribus, benignior tamẽ est sententia ita distinguens: cum forte ista. l. partitarum habuerit eundem intentum, quem dictus. §. si vero non fecerit. de qua ista sumpta est. eu cogita. Alios casus in quibus hæres non conuenitur in solidum, licet non fecerit inuentarium, vide per alex. in d. §. & si præfatam. & quid de ecclesia, vide eundem in d. l. fi. §. fi. & per gl. & Doct. in cap. 1. de testament.

3 a ¶ *Delas mandas.* Non ergo perdet Trebellianicam, vide per Barto. & Docto. in l. Marcellus. §. quod autem. ff. ad Trebellian. & Bald. in authenti. sed cum testator. C. ad l. falcid. colum. 1. neque obstat. §. Sancimus. & §. si vero non fecerit. in authen. de hæredib. & falci. cum dicit de fideicommissarijs: nam intelligitur de fideicommissis particularibus, non de fideicommisso vniuersali: vnde constitutiones loquentes de falcidia amittenda, corrigentes in hoc ius commune, non sunt trahendæ ad Trebellianicam. vide late per Alexand. in dict. l. Marcellus. in princip. columna penult. & fin. versic. 3. quæsuit. hic Barto. vbi refert plures, qui tenuerunt contrarium, sed ipse refidet quod non amittat Trebellianicam dicens esse magis communem opinionem & satis in istam partem confert hęc. l. partitarum. & vide quæ dixi supra eodem. l. 5. in glo. 1. contrariam tamen opinionem, in quo quod hæres non conficiens inuentarium, priuetur Trebellianica, dicit magis cõmunem & veriorem Decius consi. 236. in. 5. dubio vbi plures istam partem tenentes refert. & idem vult Didacus a Couarruuias. in c. Raynuntius. §. 11. num. 10. de testa. neque perdet legitimam debitam iure naturæ. gl. in. §. si vero non fecerit. in authent. de hæredi. & falcid. remanebit tamen dato, quod non perdat legitimam soluere debita, & credita de suo, vt declarat Bart. in dicto. §. si vero non fecerit. & adde glo. in d. l. fi. §. pe. in glo. fi. in fi. C. de iure deliberandi. vbi Alexand. dicit istam opinionem magis communiter teneri, quæ opinio approbatur per 1. 7. ff. 11. §. ead. part. diminuuntur ergo legata ratione legitimæ, sed sic diminuta soluentur vltra vires hæreditarias, vt per Barto. & Alberic. in d. authent. sed cum testator. C. ad leg. Falcidiam vbi declarat Albericus, quæ vtilitas erit filio detrahere legitimam: cum de residuo & proprio teneatur soluere legata integraliter. Adde etiam Baldum in l. prima. C. de bon. auctorit. iudic. possi. gratioso ergo filio legatis deducetur legitima, & tenebunt legata respectu quintæ partis, & integraliter soluet illa filius, licet excedant quintam, interesse ergo affectionis ad bona paterna erit vtilitas quam ex hoc consequetur filius, & quia propria bona filij augentur ex deductione legitimæ.

¶ Lex. XI.

Potest hæres declarare se verbis hæreditatem adire vel etiam factis, vt colendo prædis & alia quæ citra ius & nomen hæredis & domini fieri non possunt. sed si quis non vt hæres sed pietatis causa faciat, vt seruos hereditarios curare, vel res ne perdantur custodire non videtur propter hoc adire: debet tamen (ne de hoc dubitetur) prædicta non vt hæres se facere potestari. h. d. 4

b ¶ *Dexe lo dezir llanamente.* An autem aditio hæreditatis solo animo consistens non declarata per actum verbi, vel facti, obliget hæredem in foro conscientiæ vltra vires hæreditarias? tangit Angelus Aretin. in §. fin. instituta. de hæredum qualita. & differentia. & vide quæ dixi in precedenti. l. requiritur ergo vt hic vides, quod animus adeundi declaretur per actum verbi vel facti. glo. & Bart. in l. gerit. ff. de acquir. hæredi. & glo. in dicto. §. fin. & requiritur actus exterior ad declarandum animi motum: nam consilium in corde retentum non facit quem hæredem: quia consensus mentalis tantum neque verbo, neque facto demostratus non accommodatur actibus hominum, neque reddit actus ipsos essentialiter perfectos, verba sunt Baldi in l. potuit. colum. 1. C. de iure deliberandi. & ibidem. colum. 3. versiculo non quæritur. dicit, quod si positio fiat alicui quod animo adiuit hæreditatem, non tenetur ei respondere, nisi positio sonet de his) inducatur aditio: Bald. tenet quod sic. in dicta l. potuit. columna secunda versiculo sexto quæritur posi Bartol. in l. si filius familias. ff. de tutelis. & ibidem vide per Baldum. colum. tertia. versicu. octauo quæritur de aditione facta per hæc verba, adeo si de iure possum, vel si prædecessor meus non adiuit. & post tempus datum ad deliberandum, si quis dicat, puto mihi hæreditatem expedire: videtur ex hoc adire. l. omnes. & ibi not. Barto. ff. ad Trebellianum. & idem si dicat volo adire. glo. & Bart. in l. serui electione. in princ. ff. de legatis primo. vide Bart. & Docto. in d. l. gerit.

c ¶ *Labrando la heredad.* Sumptum est a §. fina. instituit. de hæredum qualitate, & differentia. facit quod not. glo. in l. tertia. C. finium regundorum. 3

3 a ¶ *Arrendando.* Ex eod. §. fi. sumptum est. & ibi not. Bald.

4 b ¶ *Desfrutandola.* Adde. l. si filius. ff. de tutelis. & ibi Bartol. & not. hoc quod colligere fructus hæreditatis inducit additionem, quod limita nisi possit capi alia coniectura, quod non animo adeundi forte fecisset, prout declarat Bar. in l. gerit. colum. 6. versi. ad secundum. & col. 7. ibi fructus colligi fecit & reponi. ff. de acquren. hæred. & probatur in l. prima. C. de repudiã. hereditta. & tene mẽti istam. l. partitarum: nã Bar. d. colum. 7. volebat, quod cum ist: actus colligendi fructus poterat fieri licite vtro que modo nomine. f. suo, vel nomine alieno, quod fit ire tur super hoc declaratiõi hæredis: nam ista l. vult contrarium: imo quod cessante protestatione, de qua infra in ista. l. probaretur aditio. & ita etiam Ioan. de Imol tenet contra Bartol. in dicta. l. gerit. columna penult. per d. l. 1. C. de repudian. hæred. oporteret ergo probari de protestatione, vt dixi, vel quod probetur quod actus d tite colligendi fructus, non fuit animo adeundi, vt expresse habetur in dicta. l. prima. & tradit Bart. in d. colum. 6. versic. ad secundum. & e Bald. d. l. 1. quem vid.

5 c ¶ *Aemejança de dellas.* Vt si possideat res hæreditarias. vt in. l. gerit. ff. de acquirend. hæredita. & in l. eum qui bonis. eo. titu. & not. Bal. in l. 1. colũ. 1 1. C. qui admit. in secũda quæst. Alexan. cõsi. 32. volu. 3. incipit viso processu. & aduerte, quod licet filius accepta pecunia facit pacẽ u nocentibus patris, non per hoc videtur se immiscere seu adire hæreditatem paternam, neque propter illud quod accipit posset conuentiri a creditoribus patris. secundũ. Nisco. de Neapo. in l. eũ tutor. ff. de tute. & ratio, diffah. limitat tamen nisi statutum diceret, quod occisores debent habere pacem ab hæredibus defuncti: quia tunc filius accipiendo aliquid, videtur hæreditatem adire. adde l. quæsitũ. & ibi per Bar. ff. de sepulc. viola. quod faciens pacem accepta pecunia de morte patris, seu agens actione iniuriarum, pro iniuria illata patri non videtur adire. vid. etiam per Salicet in l. eum qui. C. arbitri. tute. & ibi etiã per Bal. & alios. vbi est text. elegans quod etiam si filius consequatur interesse a tutoribus suis, pro eo quod abstinuerunt eum ab hæreditate paterna locuplete, non tenetur creditoribus patris. & adde Bar. in l. si filius qui patri. in fi. ff. de vulg. & pupilla. & vide Ioan. de Plate. in l. fi. C. de primipil. lib. 12. & adde laso. in l. ea. §. cato. pe. colum. ff. de verbo. obliga. nota etiam, quod & legatarius ex facto, non videtur acceptare legatũ, nisi sit factũ tale, quod fieri non posset citra ius & nomen legatarij. secundum Bartol. in l. vero Procuratori §. sed si non vero. ff. de solut. sed an pater, qui mortua vxore retinuit diu penes se dotem maternam, videatur per hoc adire nomine filiorum. Bald. notabiliter dicit, quod non in l. dos a patre profecta. C. solut. matri. contra Bar. in l. gerit. ff. de acquir. hæred. columna. & versicu. venio ad quartum mouetur, quia ista mens est in corde retenta, quæ non accommodatur actibus hominum. & quia aditio hæreditatis requirit actum verbi, vel facti, in casu autem isto nihil simpliciter gestum est a patre, inducit etiam. l. si præteritus. ff. de bonor. poss. contra tabu. vide ibi per eum & per eundem in l. eum antiquioribus, colũ. 1. C. de iur. delibe. & in l. si certis annis. ad ff. C. de pact. per Bar. in d. l. gerit. & ibi vide distinctionẽ Io. de Imol. colũ. penul. & finaliter etiam quod similis modus erit. si soluat creditoribus nõ ex hoc videtur adire. l. 2. C. de iure delibe. & vide quot not. laso. in l. frater a fratre. column. 17. ff. de condi. indeb. & idem si soluat legata, vel soluere promittat: nam videtur adire secundum Paulum de Castr. in. l. quod bonis. §. 1. ff. ad legem falcid. filius etiam recipiendo, quando patri erat debitum, licet naturaliter tantum videtur adire, vt vult Bartol. & vide ibi per lasoti. columna. 17. in d. l. frater a fratre. ff. de condicti. indebi. & ibi multũ exaltat dictum Bar. & not. bene quod oportet, vt allegetur quod hæres fuit visus adire seu adiuit: quia ita demum prædicta procederent, quod ex actibus quæ fieri nequeunt, citra ius & nomen hæredis inducatur aditio, si hoc allegetur. vt tradit Alexand. cons. l. 49. volu. 2. columna 2. ve. si plus dico. i. quæpiit cõsilium in causa & lite vertenti te coram aliquo iudice. videtur per eum. Et quod si hæres det electionem aspro anima defuncti, an ex hoc videatur adire? vide per Barto. in dicta. l. gerit colũ. 7. versic. sed quæro. & versi. quæro & per Baiol. in l. cum tes. in prima lectura. col. fi. C. de donatio. ante nup. quid autem de tutore gerente pro hærede? vide Baldi in l. potuit. C. de iur. delibe.

6 ¶ *Por piedad.* Concordat cum. l. pro hærede. versicul. cæterum. & versicu. seruus. ff. de acqui. hære.

7 ¶ *Dexe de dezir.* Sed an si non protestetur, præsumatur aditio? glo. in hoc fuerunt contrariæ. in d. l. pro hæred. & quod docto. magis communiter tenent est, quod hoc perpendatur ex qualitate personarum, & casuum super quo Bartol. facit longum tractatum in d. l. gerit. ff. de acqui. hæred. vide ibi per eum. & per Ioan. de Imol. & hoc idem videtur velle ista. l. cum dixit. porque de tal vsança non nazcaende dubda: & sic immit quod ne veniant in dubium, an fecerit causa pietatis vel animo adeundi, vtile erit quod protest. tur.

o arrendádo[a] la, o desfrutádola[b] o vsando della en otra manera qualquier semejante destas[c]. Ca por tales señales, o por otras semejãtes, se prueua que quiere ser heredero: e es tenudo de guardar e de fazer todas aquellas cosas, que heredero deue fazer. E esto ha logar, non tan solamente en el que es establescido por heredero: mas en otro qualquier, que ouiesse derecho de heredar algund ome que muriesse sin testamento. Pero si algund ome que ouiesse derecho de heredar, los bienes de otri vsasse de la heredad, o de los bienes del muerto, nó con entencion de ser heredero: mas mouiendo se por piedad[d] assi como en fazer guarescer los seruos, que fueró del testador, si fuessen enfermos, o en dar les a comer, o les dar otras cosas, que les fuesen menester, o en guardar la heredad, e los bienes della, porque se non perdiessen, nin se menoscabassen, por tal vso como este dezimos, que non se muestra que quiere ser heredero: pero porque de tal vsança como sobredicha es non nazca ende dubda, e si la fizo cõ entencion de ser heredero o non: este atal deue dezir[e] e afrontar manifiestamente ante algunos omes, como lo faze por piedad, e non con voluntad de ser heredero.

¶ *Ley. XII. Como el fijo se otorga por heredero del padre por algunas cosas que faze, maguer non lo diga por palabra.*

Si el fijo de algund ome, que fuesse finado, non quisiesse recebir[f] la heredad de su padre

f ¶ *Non quisiere recebir.* Videtur in istis verbis lex ista approbare intellectum glossi. & Dyn. in l. si is qui bonis. ff. de acquiren. hære. ad illam. l. scilicet quod illa. l. loquatur, quando ante abstinentionẽ filius meritus est bona patris, quasi velit, quod secus esset si post abstentionem & merito, quia etiam si post abstentionem furto furtiue rapuerit res paternas, non videtur se immiscere hæreditati, & abstensionem renocare, vt in l. si seruum. §. fin. ff. de acquirend. hæredita. a fortiori debet hoc protedere, si non furripiat: sed etiã post abstentionem. licet mala fide & maliciose etiat, & cum. d. l. dicit se abstinuit dicebat Dynus. i. abstinere potuit. Sed docto. communiter in dicta. l. si is qui bonis. & in l. 2. C. de repudi. hæred. tenent contrarium, & intelligunt dictam. l. si is qui. prout facet non violando literam abstinuit, & sic q dispositio illius. l. procedit etiam post abstentionem, quod etiam videtur gloss. in d. l. 2. C. de repu. l. hæredi. ex eo enim, quod filius licet post abstentionem emit res hæreditarias præsumatur, mala fide fecisse in damnum creditorum, & obstentionem procedentem non fuisse veram: sed fictam & simulatam, & quod censeatur reuocata abstensio. & ad. l. si seruum. §. fina. respondet, quod ibi non constabat, quod mala fide abstinuit, sicut constat in casu isto, ex quo infert Alexand. in d. l. 2. in fin. quod si in casu. d. l. si seruum. §. fin. hæreditas vel melior a bona hæreditaris consistebant in illis rebus, quas filius furto subtraxit post abstentionẽ: præsumeretur similiter abstentionẽ fuisse factã mala fide, & q intelligi debeat reuocata sicut in casu d. l. si is qui. q dicit esse notandum & docto. non ita tradi, volumq

Universidad de Deusto
Biblioteca

docto. quod etiam ista mala fides in tribus casibus præsumatur. Primus quando post abstentionem reperiatur omnia bona possidere. d vt dicta. l. si is qui. Omnes. §. Lucius. ff. quæ in fraud. credit. Secundus quando aliquid clam per interpositam personam mercatus est. dict. l. si is qui. Tertius, quando inuenitur incontinenti post abstentionem possidere: ita Cynus, & Albericus post Iacob. de Aren. in dicta l. 12. vbi etiam addit Angel. quartum casum, scilicet & si non omnia bona emisset: sed tantum meliora. vel pretiosiora: quia parratio fraudis est per. l. summa cum ratione. in principio. ff. de pecul. Alexand. ad hoc dicit melius facere notata per gl. & Bartol. in l. nomen. §. 1. ff. delega. 3. Alias etiam præsumptiones malæ fidei vide ibi per Bald. tit

entendiendo que era mucho cargada de debdas, e maliciosamente[a] compraſſe los bienes [b] del padre: faziendo esta compra[c] fazer a otri para ſi, o ſi traſpusieſſe, o furtaſſe[d] algunas cosas de la heredad, o de los bienes della: dezimos, que por razon de aquello que encubrio o furto, ſe entendio que reſcibio la heredad de ſu padre, e que es obligado por ella, de manera que non la puede deſpues deſechar[e], ſi alguna coſa deſtas le fuere prouada. E eſto ha logar enel fijo[f] o en los otros herederos, que deſcendieſſen por liña derecha del finado: e que eran en ſu poder[g] a la ſazon que fino: mas en los otros herederos, que ſon dichos eſtraños[h] que non deſciendé por la liña derecha, nó ſeria aſsi. Ca maguer alguno eſto fizieſſe, non seria obligado porende a reſcebir la heredad, como

quier que les seria mandado, que torné a la herencia lo que tomaron della, aſsi como en manera de furto.

¶ *Ley. XIII. Quales omes que son eſtableſcidos por herederos pueden tomar, e ganar la herencia por ſi: e quales por otorgamiento de otri.*

PVede ganar[i] e entrar la herencia quel pertenesce por teſtamento, o de otra manera derecha, todo ome que non es sieruo: e que non es desmemoriado: e que es mayor de veynte y cinco años[k]: e que ſabe que aquel cuya heredad quiere entrar que es muerto. Ca maguer el sieruo puede ser eſtableſcido por heredero, nó puede el[l] para ſi ganar, nin auer la heredad, mas para ſu señor, e con otorgamiento[m] del. E eſſo miſmo dezimos del

nat iſta duo.

¶ *Traſpuſieſſe o furtaſſe.* Concord. cum l. ſi ſeruum. §. fin. ff. de acqui. hæred. & in hoc etiam clare patet, quod l. iſta in caſu præcedente loquitur, quando filius non ſe abſtinuerat. 5

¶ *Deſechar.* Not. hoc ad limitationem l. iſta infra. eod. & l. ſi. C. de repud. hæred. vt d. poſitio illius. l. non procedat, e contra ſi filius velit reuocare immixtionem. & adde. l. ſuus hæres. & ibi ſalicol. 1. C. de repud. hæred. imo & plus probatur hic, quod etiam ſi talis immixtio ſit inuoluntaria, vel quæ a lege poſitiua inducitur non poſſit amplio reuocari. 6

¶ *En el fijo.* Cum enim filio in poteſtate bene ſicut abſtinere diſſuit indultū ex bñficio ſpeciali, contra rigorem iuris ciuilis. vt in. §. ſed his permittit prætor. inſt. de hæred. quali. & differ. facilius amittit filius ſus abſtinendi, quam extraneus ius repudiandi, cum facilius perdatur beneficium ex iure ſpeciali, quam conceſſum ex iure communi. l. eius milit. §. militis miſſus. ff. de teſta. mili. iſtam rationem ponit glo. in l. ſi quis extraneus. in principio. ff. de acquir. hære. 7

¶ *En ſu poder.* Vide quæ dixi in l. 2. tit. 3. ſupra ea. partita. de aliquibus effectibus ſuitatis, qui etiam adhuc hodie durant. 8

¶ *Eſtraños.* Concor. cum d. ſi quis extraneus. in prin. ff. de acquir. here. 9

¶ Lex. XIII.

Paterfamilias compos ſuæ mentis maior vigintiquinque annis, qui ſcit eum cuius fuit hæreditas iam defunctum, & ſibi delatam hereditatem poteſt adire. Filius tamen familias: vel ſeruus iuſſu patris vel domini præcedente adire debet hæreditatem: aduentitia tamen hæreditate bene poteſt filius familias adire ſine iuſſu patris, & ſi filio abſente pater poteſt adire: furioſus vero vel demens hæreditatē non adit, nec infans, ſed pater nomine infantis, vel curator nominē furioſi, & mortuo infante, adire poteſt pater & acquirere ſibi minor autem quatuordecim annorū maior infante, adire debet cum auctoritate patris, vel curatoris, vel iudicis, ſi patrem, vel curatorē habeat. Si vero ſit maior quatuordecim annorum, ſed minor. 25. & careat curatore: adire poteſt ſaluo ſibi reſtitutionis beneficio. h. d.

¶ *Puedenganar.* Proſequitur l. iſta dicta Azo. C. de iure. delibe. & de acquir. here. in ſumma. col. 4. verſi. poteſt hæreditatem adire 1

¶ *Mayor de veynte e cinco años.* Hoc dicit: quia minores non poſſunt hæreditatem adire: niſi vt infra iſta. l. ſequitur. 2

¶ *Non puede el.* Concord. cum. §. item vobis. verſi. ſed ſi ſeruus. inſt. per quas perſ. nob. acqui. & cum. l. ſi quis mihi bona. in prin. & §. 1. ff. de acquir. hære. & l. placet. ff. eo. 3

¶ *Otorgamiento.* Otorgamiento in vulgari noſtro idem eſt, q̄ licētia. l. 32. tit. 4. 1. part. & licentia idem videtur, q̄ iuſſus vel præceptū, vt declarat Bart. in l. ſi gs mihi bona. §. iuſſum. ff. de acquir. here. vbi Bart. voluit, q̄ ſi licētia debet in aliquo actu interuenire requiritur. q̄ præcedat ſicut eriā iuſſum, bene facit tex. in c. licet. de regū. & adde Ioan. And. in c. cum veteri. de elect. vbi dicit, quod vbi requiritur licētia ſatis eſt quod interueniat ante, etiam ex interuallo ab ipſo actu. Habes ergo hic & in d. §. iuſſum quod non poteſt ſeruus hæreditatem adire, niſi præcedat licentia ſeu iuſſus domini. & idem dic in repudiatione hereditatis. ſecundum Bart. in l. quia aliena. in principio. & in l. is qui hæres. §. fina. ff. de acquiren. hereditate. & eſt communis concluſio. ſecundum Alexan. in d. §. iuſſum. quanuis Salicet. tenuerit cōtrarium. in l. final. in princio. C. de bon. quæ libe. facit bene texto in l. ſeruus dotalis. ff. ſo'ut. matrimo. Satis autem dicitur præcedere, ſi dominus & ſeruus ſimul agnoſcant, vel repudient hæreditatem. l. is qui hæres. §. fina. ff. de acquir. hereditate. & tener Angel. in d. §. iuſſum. & factis probatur hic, & quæ ſit ratio, quod iſte iuſſus, ſeu licētia debet præcedere neque ſufficiat ratihabitio ſequens. vide per Bart. & Alexand. in l. qui aliena. in princip. ff. de acquir. hæred. 10

5a ¶ *Para ſu padre.* Adde. l. additio. ff. de acquir. hæred. & l. ſed & ſi plures. §. in arrogato. ff. de vulgā. & pupill. & gloſ. in l. cum oportet in princip. ſuper verbo. ex eius ſubſtantia. C. de bon. quæ liber. & ibi vide per Bald. columna. 2. verſic. quæro quando dicatur relinqui filio contemplatione patris. & vide. l. filio. ff. de condit. & demonſtrat.

6b ¶ *Non puede el fijo.* Approbatur, vt hic vides communiſſimū opinio gloſſ. & Doctō. quod in profectitijs hæreditate iura antiqua remanent incorrecta. glo. in l. 1. C. qui admit. & in l. fin. ff. quis ordi. in bono. poſſeſſ. ſeruc. Barto. & communiter Doctō. in l. is qui hæres. §. fi. ff. de acquir. hæredit. & loan. de Imol. & Paul. de Caſtr. in d. §. iuſſum. licet contrarium voluit Bart. in l. fin. §. ſimiliq; mod. C. de bon. quæ liber. quem ibi ſequitur. Pau. de Caſt. in prin. c. illius. l. col. 1. idem tamen Paul. in dict. l. is. qui hæres. §. final. & in d. §. iuſſum. ſequutus eſt communem opinionem. & hinc dicebat Bal. in d. l. cum non ſolum. in priuc. columna. 3. verſicul. quæro filius meus. quod quando filius meus eſt inſtitutus ex contēplatione, ſi filius nō vult adire, pater non habebit beneficium illius. l. vt recuſante filio pater poſsit adire. Subdit tamen ibi Bal. vnum verbum ſatis notabile, quod ſi filius eſſet furioſus, ſuccurrendum eſſe patri de æquitate illius. l. aliegat. in argumentum. l. neque infantes. §. ſi. ff. de iudeicommiſſ. liberta. 7c

¶ *Conſu otorgamiento.* Adde. d. §. iuſſum. & l. qui in aliena. in prin. ff. de acquir. hæred. 8d

¶ *De ſu madre.* Vel ab auo vel auia ex linea materna, ſeu proauo vel proauia. l. 1. & 2. C. de bon. mater. l. 1. C. de bon. quæ libe. & ideo videtur ſi ab auunculo vel alio cognato ex parte matris. l. ſed & ſi plures. §. in arrogato. & ibi Bart. & Doct. ff. de vulga. & pupil. & ad. de authen. item hæreditas. C. de bon. quæ libe. 9e

¶ *Con intencion.* Quia non fuit contēplatione patris, vt ſupra dixit. in profectitia, ſed contemplatione ipſius filij, vel matris filij. 10f

¶ *Puede el fijo.* Concord. cum. l. ſi. C. de bon. quæ libe. & ſic correcta eſt hodie. l. qui in aliena. in princ. ff. de acquir. hæred. quatenus loquitur in hæreditate filij ſibi delata per Orficianum. & ita poſt Dyn. ibi tenet Paul. de Caſt. & adde gl. in d. l. ſi. ſuper verbo recuſante. in prin. & diſtingue in hoc circa ætatem filij. vt habetur in d. l. ſi.

11g ¶ *En el lugar.* De longa abſentia intellige. vt in d. l. fin. §. vbi autē voluntas. C. de bon. quæ liber. abſens enim. & infans æquiparantur: vnde ſicut adit pater filio conſtituto in infantili ætate. vt in dicta l. fina. §. vbi autem puerilis ætas. & l. ſi infanti. C. de iur. delib. ſic etiam ſi longe ſit abſens.

12h ¶ *Non puede el el padre.* Quid in alia hæreditate, in qua eſſet inſtitutus pater an poſsit pater excludere ab ea filium repudiando, vel nolendo eam adire, vel an tali caſus filius poſsit eam adire, ſicut pater poteſt recuſante filio in caſu huius. l. dictæ. l. final. vide per Iaſon. in l. cū proponas. col. 8. de hered. inſtit

13i ¶ *Non puede contraſtar al padre.* Vide in dicta l. cum non ſolum. in princ. & in. §. fin autem. C. de bon. quæ liber. & l. is qui hæres. §. fin. ff. de acquirend. hæredit. & quod hic dicit, quod nō aya el vſufructo. Adde. l. quod imo recuſante filio adire hæreditatem aduentitiam ſibi delatā, pater poterit eam adire, & pleno iure ſibi quærere. vt in dict. l. fin. in

principio. & §. fin autem in ſecunda. quid autem in querela inofficioſi teſtamenti delata filio an pater recuſante filio, poſsit iſtam intentare. Paul. de Caſtr. in l. Papinianus in principio. ff. de inofficio. teſtament. reliquit ſuper hoc cogitandum, eo quod querela ſit odioſa: videtur quod hanc quæſtionem decidat text. ille, vt inuito filio, pater non poſsit mouere quæſtionem inofficioſi cui. legi videtur ſtandum etiam in hæreditate aduentitia. Cum quo ad quæreiam nō reperiatur correcta. vnde per ſi. in l. dicebat Angel. ibi quod inuito monacho exhæredato a patre, monaſterium non tollit quærelam, & ibi etiam in alia quæſtione, dicit Angel. quod dicta l. fina. corrigens iura antiqua non eſt extendenda etiā ad caſum ſimilem. limitat etiam Bald. in l. ſecunda. C. ad Orficia dictam. l. finale. volentem patrem poſſe adire hæreditatem aduentitiam delatam filio, re. uſante filio: vt procedat quando filius fuit inſtitutus in totum: ſecus ſi pro parte tunc enim cum voce tur cohæres per tus accreſcendi, ipſe præferetur patri veniente ex priuilegio dicta. l. fina. cum potentius ius ius commune, quam priuilegium: hoc tamen dictum impugnat Ioan. de Imol. in l. ſi paterfamilias Titium. columna ſeptima. ff. de hæredibus inſtituendis. & inducit dictam gl. in verbo recuſante. in dict. l. ſi. in principio. quę vult patrem præferri ſubſtituto. vide ibi Imol. qui etiam reſpondit ad dictam l. ſecundam. §. ſi quis ex liberis. ff. ad Tertullia. in qua Balde ſundat. vide ibi per eum.

¶ *Mas ſi el heredero fueſſe deſmemoriado, o loco.* Adde. l. qui ſeruum. & gloſſ. in. l. is poteſt. de acquirend. hæreditat. & gloſſ. in l. murum. primo reſponſo. ff. eodem. adibit tamen hæredē tatem eius curator. vt in liña. §. tali itaque. & ibi gloſſ. de curatoribus furio. & vide ibi in. §. ſin autem. vbi patet quod hoc debet intelligi agnoſcendo bonorum poſſeſſionem, & ſic impropric. gloſſa. ibi. & in l. pupillus. ff. de acquirend. hæredita. dixit adit. vt declarant Angel. Imol. & Alexand. in dicta. l. pupillus. vbi Alexand. quod iſto caſu hodie erat neceſſaria bonorum poſſeſsio, & ſi furioſus in furore decedat, habetur pro non agnita. vide in dicto. §. tali. qui eſt valde notabilis. ſi tamen furioſus eſſet ſub poteſtate patris, cum pater ſit eius legitimus adminiſtrator, poterit adire hæreditatem pro furioſo, ſicut tutor infanti ſecundum Bartolum quem ſequuntur ibi Angel. Alexand. & alij. in l. ſi infanti C. de iure deliberandi, ſuper gloſſ. in verbo queſita. vide ibi per Alexand. & adde Bald. in l. infantis. in fine. C. qui admittī ad bonorum poſſeſsionem poſſ. & not. bene ad limitationem eorum, quæ habentur in dicto. §. tali. 14

1 ¶ *No menor de ſiete años.* Adde. l. pupillus ſi fari poteſt. ff. de acquirend. hæredita. & l. ſi infanti. C. de iur. deliberandi. 15

m ¶ *Pero aquellos que lo ouieſſen en guarda.* Adde dictam l. ſi infantis. C. de iure deliberandi. ſed an ipſe infans tutore actore poſſet adire: communiter concluditur, quod ſicſi pupillus fari poſsit. gloſ. Bartol. & Alexand. in d. l. pupillus. ff. de acquirend. hæredit. & non repugnat. l. iſta partitarum: eum dicit, no podria ganar por ſi miſmo nam intelligi debet quando ipſe ſolus ſine tutore, non quando tutore auctore. Si vero infans, neque tutorem, neque patrem habuit: & in infantili ætate d. ceſsit. vide quæ habentur in dicta. l. ſi infanti. C. de iure deliberandi. vbi vide per Baldum in quarta colum. an tranſmittat per exiſtentiam ſuitatis. vel per beneficium reſtitutionis. vide per eum vbi ſupra. columna quinta. & in l. vnica. §. in non ſimile. C. de caducis tollendis. & an tranſmittat, per l. vnicam. C. de his quæ ante apertas tabulas. vide ibi per Bal. notabilitcr. 16

Universidad de Deusto
Biblioteca

17a ¶ *Fuesse en poder de su padre.* Idem dic si infans esset emancipatus. vt in l. si infanti. versi. ea vero. C. de iur. delib.

18b ¶ *Bien puede el padre.* Adde l. si infanti. C. de iur. delibe. & idē dic in auo, vel alio ascendente per lineam paternam, vt ibi habetur.

19c ¶ *La heredad que era dexada al fijo.* Videtur velle ista. l. quod pater debeat adire hæreditatem delatam filio infanti, non aditam viuente filio: dic tamen quod satis erit, quod pater adeat hæreditatem infantis absque eo, quod aliter adeat hæreditate n, quę delata erat infanti, quæ iuxta quam fuit adita, vt intelligunt Angel. & Paul. de Ca & Alexan. in d. l. si infanti. vbi Alexan. in 4. nota. Si vero neque hęreditatem infantis, pater adiret non trasmitteret hæreditatem sic delatā, si moreretur pater post annum datum ad deliberandum, vt vult Baldus. in lege cum antiquioribus. columna. tertia. versic. 7. quæritur. C. de iur. deliberand.

su padre[a], bien puede el padre[b] entrar la heredad en nome del fijo. E si por auentura muriesse el moço, ante que fuesse de edad de siete años, ante que el padre la entrasse: estōce puede aun el padre entrar, e tomar la heredad que era dexada al fijo[c], e auer la para si. Esto es por razon del fijo que la auia ya como ganada. E otrosi dezimos, que ningund moço que fuere menor de catorze años, q̄ estouiesse en poder o en guarda de otro non puede ganar, nin tomar la herēcia en que le estableciessen por heredero, a menos de otorgamiento de su padre[d], o de aquel que lo ouiesse en guarda[e]. E si por ventura non estouiesse en poder de ninguno, non la puede otrosi ganar sin otorgamiento del juez del logar[f]. E si el que fue establescido, es menor de veynte e cinco años, e mayor de catorze años, e non esta en guarda, ni en poder de otro: estonce bien puede por si entrar la heredad e auer las mas si por auentura despues que la ouiesse entrada, entendiesse que non era su pro de la tener bien se puede arrepentir e desampararla. E esto puede fazer por nerecho de restitucion[h], porque non era de edad complida de veynte e cinco años, quando la resçibio.

20d ¶ *De otorgamiento de su padre.* Concord. cum l. fina. §. sin autem in secunda ætate. C. de bon. quæ libe. & in. §. vbi autem voluntas. & l is qui §. fi. ff. de acquir. hæred.

21e ¶ *En guarda.* De tutore dicit. adde l. pupillus. ff. de acquir. hære. & l. potuit. C. de iur. delibe.

22f ¶ *Sin otorgamiento del juez del logar.* Concord. cum l. bonorum. C. qui ad mi. & l. si infanti. in fi. C. de iur. delibe. & approbatur hic opinio illa quod etiam quoad aditionem hereditatis auctoritas iudicis suppleat defectum tutoris, quæ fuit opinio Azo. C. de iur. delibe. in summa. col. pen. licet non allegat. ll. prædictas. tenet etiam Bar. in l. si curatorem. C. de in integr. resti. mino. Bal. & Salicet. in l. potuit. C. de iur. delibe. gl. in §. neque. inst. de auctori. tuto. Alexan. in d. l. bonorū. licet contrarū tenuit Paul. de Cast. ibi & Ange. in l. fin. C. vnde legiti. & in l. restituta. §. fi. ff. ad Trebellia. & nota quod si pater recuset adire hæreditatem aduentitiam delatam filiofamilias pupillo, tunc ipse pupillus etiam sine tutore neque auctoritate iudicis, poterit adire. vt est text. in l. fi. §. fin autem in secunda. C. de bon. quæ libe. & tenet Alexand. in dict. l. bonorum. in prima limitatione. & est communis opinio. secundum Decium ibi. licet lason contradicat.

23g ¶ *Por si.* Adde l. impuberibus. & l. ei qui se. & l. necessarijs. ff. de acquir. hære. & l. puberem. C. de iur. delibe.

24h ¶ *De restitucion.* Adde l. necessarijs. ff. de acquir. hæred. & l. 1. C. si minor se ab hæredita. abstī. & an detur istud beneficium restitutionis minori, & si non probet hæreditatem esse damnosam? istam quæstionem tractat Ioan. Andr. in addit. Specul. titul. de restitu. in integ. §. qui autem. in principio. in secunda additio. super parte minores. & ibi refert opiniones contrarias, dicit enim quod Guillielmus in d. l. prima. C. si minor se ab hæredita. abstin. tenet minorem qui adiuit restitui etiam si de bonis suis nihil diminuatur, Allegat. l. si hæreditatem. ff. mandati. & l. quia poterat. ff. ad Trebellia. & quod dicit, q̄ n alt qui cōtra. sed male. Refert etiam quod Cynus post Iacob. de Are. tenet contrarium: & ibi refert eorum motiua, & tandem dubius videtur residere Ioan. Andr. neutram sententiam firmans, licet respondeat aliquibus motiuis Cyni & Iacob. de Are. primam opinionem tenuit Bald. post Iacob. Butrica in dict. l. 1. & etiam Salicet. in authentica. si omnes eo. dem. titul. qui pro hac opinione allegat textum in l. defendente. ff. de auctorita. tutor. Ioan. de Imol. vero in dict. l. necessarijs. tenet secundum opinionem Cyni & Iacob. de Are. & vult quod non sufficiat minori probare, quod sunt creditores in hæreditate quia non sequitur, sunt creditores ergo ego sum hæres, quia potest esse quod hæreditas sit locuples: sed dicit tamē Imola quod si minor probasset alios creditores esse in hæreditate, quorū creditum ascendit usque ad mille & in hæreditate nō dicit esse vltra certum, quod obtinebit & volens dicere cōtrarium probet. allegat. text. cum glo. in l. cum de lenocinio. ff. de probatio. & in ista sententia Imolæ residere videtur Alexand. in dict. l. necessarijs. per text. ibi dicens istam opinionem esse veriorem. ista. l. partitorum satis facit pro prima opinione ibi cum dicit, mas si despues que la ouisse entrada entendiesse que no era a su pro de la tener, &c. & sic innuit in hoc stari arbitrio potentis restitutionem, an hæreditas sit damnosa, vel non.

¶ *Ley.* XIIII.

Como deue ser cierto el heredero de la muerte de aquel quel establescio, ante que entre la herencia, otrosi si es a tal ome que gela podria dexar.

CIerto deue ser el que es establescido por heredero, o ha derecho de heredar los bienes de otri, por parentesco, de la muerte[i] de aquel a quien quiere heredar. Ca demientra que dubdare[k], si es biuo o muerto: non puede entrar, nin ganar la heredad del, nin la puede renunciar, maguer quiera. E otrosi, el q̄ fuesse establescido por heredero so alguna condicion: non puede entrar la heredad, nin desamparar la[l], fasta que la condicion sea complida[m]. E aū dezimos que todo ome que establesciesse por heredero, deue ser cierto de la persona de aquel q̄ lo establesce, si es ome que pueda fazer testaméto,[n] o nō. Ca si tal ome fuere a quien defiendan las leyes deste libro, que non pueda fazer testaméto, nō puede el heredero entrar la herencia de tal ome. E como quier que ella entre, non gana derecho ningūo en ella. Mas si el heredero dubdasse de la condicion de si mismo[a], si por segund derecho podria ganar la heredad, o non, tal dubda nō le empesce. E esto seria, como si dubdasse, si era salido de poder de su padre, o non, o si era siruo o forro. Ca maguer dubdasse en algūas destas cosas, o en otra semejante dellas, non se le embarga porende, que non pueda entrar e ganar la heredad, pues que cierto es, q̄ el testamento vale, e que lo fizo aquel que auia poder de lo fazer.

¶ *Ley.* XV.

Como el heredero deue rescebir la herencia llanamente sin condicion, e por si mismo e non por otra persona.

SEyendo algun ome establescido por heredero en parte cierta, maguer el non sepa quanta es: bie puede entrar la herēcia[b], solamēte q̄ la entre cō condició[c] de la auer quāta quier q̄ sea. Esto deue fazer puramente sin ninguna condicion[d]: ca si condicion alguna y pusiesse, como si dixesse, quiero entrar la herēcia de fulano, que me establescio por heredero, so tal condicion q̄ si yo fallare que es atal, q̄ me pūede aprouechar[e] della, sere heredero, o si dixesse so heredero della fasta tal tiēpo[f], o otra condicion qualquier, que el pusiesse semejante destas, quando la entrasse, non valdria, nin ganaria porēde la heredad. Otrosi dezimos, que el heredero non puede ganar la herencia por procurador[g] Fueras ende, si fuesse rey[h] o concejo[i]: ante ha menester que el por si mismo vēga dezir, e otorgar, si la quiere recebir, o non. Mas despues que quiere el otorgado, que quiere ser heredero: bien podria entrar e tomar la possessión della[k] por personero.

¶ *Ley.* XVI.

Como quando algun ome muere sin testamento, e dexa a su muger que es preñada, non deuen los parientes del finado tomar la herencia, fasta que sean ciertos si es assi, o non.

SIn testamento[l] muriendo algun ome dexando su muger preñada, o cuydando que lo era[m]: dezimos q̄ nin hermano nin otro pariente del muerto, non deue entrar[n] la heredad del finado, ante deue esperar, fasta que la muger encaesca[o]. E estonce si el fijo o la fija naesciere viuo[p]: el aura la heredad, e los bienes del padre.

6a ¶ *De si mismo.* Adde l. sed & si de sua. ff. de acquir. hære. & eo. tit. l. is qui putat. §. fina. & l. qui se pupillum.

¶ *Lex.* V.

Non valet aditio sub conditione facta, nec potest fieri per procuratorem, nisi sit rex vel communitas hæres instituta: sed aditione facta potest possessio bonorum per procuratorem recipi. hodie.

b ¶ *Puede entrar la herencia.* Cōcordat cum. l. si quis extraneo. §. iciendu. & l. ex semisse. ff. de acquir. hæredi. & ibi glossi.

c ¶ *Con condicion.* Idest eo proposito. vid. l. qui iure. ff. de militaresti. & glos. in d. §. sciendum. & in dict. l. ex semisse. quę communiter approbatur. Quid tamen si de tali proposito non constaret? dic q̄ in dubio si sibi vtile erat habere etiam aliam partem præsumēdum est, q̄ illam voluerit: secus si esset damnosam illam habere. vbi autē apparet de vtilitate vel damno præsumitur, quod si adiuit minorem velit adire maiorem. vt in d. l. ex semisse. voluit glos. secus e contra. secūdum Bar. & Ioan de Imo. in d. l. ex semisse. licet Bal. ibi sit vltimo casu voluit contrarium, eo quod in maiori parte inest minor, & procedit dispositio huius. l. siue dubiter de quota, siue errer: nam quando adiens talis erat propositi, vt hic dicitur, error nihil nocet. vt tenuit glos. & dos. com. munit er in d. §. sciendum. & tale propositum, seu voluntas ex eo ostendetur, si is qui fecit additionem, dixerit, q̄ eam facit omni via iure modo & forma, quibus melius potuisset. vt tradit Decius consil. 14. & pro tenui facultate mea diligenter consideratis. & ibi allegat ad hoc quoddam consilium Ancharr. vid. ibi per eum.

d ¶ *Sin ninguna condicion.* Nam actus legitimi non recipiunt conditionē, neque diem. l. actus. ff. de regul. iur. & cap. actus. eo. tit. lib. 6.

e ¶ *Que me pueda aprouechar.* Sumptum est a l. eum qui. §. fina. ff. de acquir. hæred. & procurator constitutus adeundum sub tali conditione, non acquiret etiam si simpliciter ipse procurator adeat secundum Bald. in rubrica. C. qui admit. ad fin. 4. colum. & ibi in additio. Posset tamen constitui sub ista conditione ad petendum bonorum possessionem. secundum Bald. ibi & Ioan. de Imola in l. Paulus. ff. de acquir. hæredi.

f ¶ *Fasta tal tiempo.* Vitiatur enim hæreditatis aditio, quæ sit vsque ad talem diem, vel tempus. d. regula. actus. ff. de regul. iur.

g ¶ *Por procurador.* Concordat cum l. Paulus. alias incipit per procuratorem. ff. de acquir. hæredi. & intellige siue sit generalis, siue specialis.

h ¶ *Rey.* Adde l. 1. §. fin. §. de officio procura. cęsa.

i ¶ *Concejo.* Nota bene, quia non meminiit vidisse expressum in iure communi: bene tamen facit quod notant Bart. & Angel. in dict. l. per procuratorem, quod vbi aliqua opera requiritur in aditione, vt est quando mo acius vult adire hæreditatem, quod non potest nisi precedat iussus abbatis, vel pupillus, qui non potest nisi cum tutore auctore, vel filius, qui non potest sine iussu paterno; posset tunc constitui procurator. & idem dicit Bal. in mulere, quæ nō potest adire sine consensu consunctorum. in l. 1. in 30. oppo. C. qui admit. vbi etiam idem dicit in ecclesia: cum enim non possumus aliquid facere sine ministerio, & adminiculo alieno, licitum est constituere procuratorem bene tamen esset concedendum quod ciuitas vel collegiū posuit per se cōtrahere, & sic etiam adire hæred. tatem absq; eo, quod ad id constituat syndicum vt not. Paul. de Castr. post Bart. in. l. 1. §. fuit quęritum. ff. ad Trebell.

k ¶ *La possession de ella.* Idem si constitueretur procurator ad agnoscendam, & petendam bonorum possessionem, quę iuris est. l. 3. §. ad quirere. ff. de bonorum possessi. & per glos. & docto. in d. l. per procuratorem.

¶ *Lex.* XVI.

l Si dubitatur an vxor intestati remanēs sit prægnans, vel non nullus potest ingredi hæreditatis bona: & si peperit filium ille erit hæres: alias proximior. hoc dicit. Habuit ortum a lege, cum quidam. §. quod dicitur. cum sequent. ff. de acquirendo hæredita.

m ¶ *Sin testamento.* Idem dic si cum testamento, si posthumus fuit prætertius, vel exhæredatus, cuius exhæredatio pro prætermissione habetur: cum posthumus non possit committere causam ingratitudinis. l. si quis in suo. §. legis. C. de inofficio. testa. l. non putauit. §. non quę uis. ff. de bonor. poss. contra tabul. gl. in l. si posthumus. ff. de libe. & posthu. in glos. Cum enim posthumus si nasceretur rumperet testamentum. vt in l. 20. titu. l. proximo supra ead. partita. cum ibi allegata & antequam nascatur impediet institutum adire. vt in l. cum quidam. §. quod dicitur. ff. de acquir. hære. si vero posthumus fuisset cum alio institutus: tunc adire posset. quod glossi. & Ioan. de Imol. & Paul. de Cast. declarant in dict. §. b uod dicitur. si esset extraneus pro quinta parte, secundum leges regni, nam reliqua bona sunt legitima filiorum.

n ¶ *O cuydando que lo era.* Item si sciret esse prægnantem: nam in hoc nō est vis. vt in. d. §. quod dicitur. sed hoc posuit ista. l. gratia exempli innuens, ideo non testatus pater: quia sciebat vel credebat vxorem prægnantem.

o ¶ *Non deue entrar.* Vt in d. §. quod dicitur.

p ¶ *Encaesca.* Vulgare antiquum Hispanorum. i. pariat.

q ¶ *Naesciere hiuo.* Hodie per l. Tauri. requiritur, quod etiam sit baptizatus, & viuat per. 24. horas, & quod tali tempore nascatur, quod sit possibile eum viuere naturaliter. vt in l. 13. in ordin. Tauri. per quam. l. fuerunt sublata multa dubia quæ erant de iure communi, & propter istam. l. partitarum. & l. 3. titulo. 6. libro. 5. for. ll.

1 L. 9. titul. 5. li. 3. fo. li. 1. 9. & 10. Taur. & in no. re. l. 7. & 8. ti. 8. li. 5. & l. 12. titul. 6. in d. l. 5. no. teco.
2
3
4
5 In no. rec. est l. 2. ti. 8. li. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Pero si supiere cierto [a] que la muger nõ finca preñada: estonce puede el mas propinquo pariente, entrar la heredad del muerto, como heredero del, parandose a pagar las debdas, e fazer las otras cosas, q̃ e era tenudo de dar, e depagar el señor cuyos fueron los bienes. E esto deue fazer con otorgamiento [b] del juez del logar.

¶ Ley. XVII. Que guarda deuen poner los parientes del finado, quando su muger dize que es preñada del.

MVgeres y ha algunas, que despues q̃ sus maridos son muertos, dizẽ que son preñadas dellos: e porque en los grandes heredamientos que fincan despues de muerte de los omes ricos, podria acaescer que se trabajarian las mugereres de fazer engaño en los partos, mostrando fijos agenos, diziendo que eran suyos: porende mostraron los sabios antiguos manera cierta, porque se pueden los omes guardar desto, e dixeron, que quando la muger dixesse que fincaua preñada de su marido, que lo deue fazer saber [c] a los parientes mas propincos [d] del, diziendoles de como era preñada de su marido. E esto deue fazer dos vezes en cada mes, desde el tiempo q̃ su marido fuesse muerto, fasta que ellos embien catar si es preñada, o non. E si por auentura los pariẽtes dubdaren en esto deuen embiar cinco buenas mugeres q̃ seã libres, que le caten el vientre, de manera q̃ nõ la tangan cõtra su volũtad [e] e de si puedan embiar quien la guarde, si quisieren. E la guarda desta muger, deue ser desta guisa. Ca el juez de aquel logar do esto acaesciere, si los parientes del muerto lo demandaren, deue catar casa de alguna buena dueña, e honesta, en q̃ more esta muger, fasta que para. E ella morando en casa desta buena dueña, quando ásmare que deue parir, deue lo fazer saber a los parientes del finado, treynta dias, ante que encaezca: porq̃ ellos embien otra vez algũas buenas mugeres e honestas, q̃ le catẽ el vientre. En aquella casa do ouiere a parir, nõ deue auer mas de vna entrada, e si mas tuuiere, deuẽ la cerrar: e a la puerta de aq̃lla casa, do esta la muger que dizẽ que es preñada, pueden poner los parientes del finado, tres omes e tres mugeres libres, e ayan ellos dos compañeros, e ellas dos compañeras que la guarden. E cada que ouiere esta muger a salir de aquella casa a otra que sea dentro en aquella morada, para entrar en baño, o por otra cosa q̃lquier, que sea menester: deuen catar aquellas que la guardan, toda la casa, do quier que entrare, o el logar do se quisiere bañar: de guisa q̃ non sea dentro otra muger, que fuere preñada: o algund niño ascondido, o otra cosa alguna en que pudiessen rescebir engaño. E quando algun ome o muger quisiere entrar a ella deuen la escodriñar [f], de manera que en su entrada, otrosi non pueda ser fecho engaño. Otrosi dezimos que sintiendo la muger en si misma tales señales porque entẽdiesse que era cerca el parto, de uelo aun fazer saber a los parientes otra vez que la embien a catar e guardar si quisieren. E quando fuere cu ytada, por razõ del parto nõ deue estar en aquella casa do ella esta, ome ningũo: [g] mas pueden estar y, fasta diez mugeres buenas, q̃ seã libres, e fasta seys seruiẽtes, [h] q̃ non sea ninguna dellas preñada [i] e dos o tres mugeres sabidoras [k] que sean vsadas de ayudar a la muger, quando encaesce. E deuen arder en aquella casa cada noche tres lumbres fasta que para, porque non pueda ser fecho algund engaño ascondidamente. E quando la criatura fuere nascida deuen la mostrar a los parientes del marido, si la quisieren ver. E seyendo guardadas estas cosas en la muger, de que fuere dubda, si era preñada o non, heredara el fijo q̃ nasciere della, [l] segun dize.

Adri. te heres in situ ff. de tus ingrederevẽtre tur hæreditainspitem.

¶ Lex. XVII.

Hæc. l. Iate ponit formam quæ debet seruari quando mulier post mortẽ viri dicit se prægnantem: vt euitetur dolus & fraus ne alienus partus supponatur. h. d. Habuit ortum a l. 1. ff. de ventre inspi. §. de inspiciendo.

¶ Lo deue hazer saber. Si nõ malicia: sed imperitia mulieris hoc factũ non esset, remittendum esset vt in l. edictum. ff. de vent. inspi. cũ videamus istud non esse in vsu nisi quando peteretur a propinquis defuncti, & mos regionis inspiciendus est, & secũdum eum, obseruari ventrem & partum & infantem oporteret l. edictũ. ff. eo. & infra ead. l. in fin.

¶ Mas propinques. Hrs scilicet quos proxima spes successionis contingit, non autem substitutus. l. 1. §. denunciari. ff. de vent. inspic. facit ad quæstionem, an sententia lata contra possessorem maioriæ, & bonorum eius præsu licet aliis post eum vocatis ad maiorram: de quo vide quæ dixi in. l. 20. titu. 22. 3. partita.

¶ Que non la tangan contra su voluntad. Concor. cum l. 1. versi. mittatur. ibi cũ dicit, & nequa earũ dum inspicit inuita muliere ventrẽ tãgant, q̃ hoc forte ne sequatur abortus ex tactura vẽtris, datur enim licẽtia inspiciẽdi ventrẽ, etiã inuita muliere, sed nõ tãgendi vẽtrẽ ea inuita.

¶ Escodriñar. Facit vt custodes qui ponuntur in limitibus regni possint trãseuntes perscrutari, ne secum deferãt extra regnum res vetitas extrahi. vide per Ioan de Plate. in l. 3. C. de comm. publ. libr. 12. per tex. ibi dũ tener quod restitutores raliseruitinio debẽt arcere punire, facit etiam vt officiales possint de nocte perscrutari deferentes arma prohibita deferri. vid. l. omnis seruitus. & ibi Iaso. de Plac. C. de aquæ duct. lib. 11. & quæ traduntur per Bart. Bal. & alios in l. requirendi. C. de seruiti fugiti.

¶ Hombre ninguno. Nor-hoc sano ita clare dicitur in l. 1. ff. de vent. inspic. vi. in vers. mittatur. amẽ mulieres. & facit quod virl seu masculi nõ debeant adesse in partu mulierum, sed tantum fœminæ.

¶ Sirvientes. In d. l. 3. vers. mittantur. has vocat ancillas.

¶ Preñadas. Et deo ofa mulieres, quę ibi futuræ sunt, debent excuti ne qua earũ prægnãs sit, vel ne aliquę parulum potuit fecisse, & submittere. vid. in die. l. 3. mittantur.

¶ Mugeres sabidoras. De obstetricibus dicit, nã & scientia & experientia requiritur in obstetricando, vt hic & habetur etiam exodi. c. 1. ibi non sunt hebrææ sicut Ægyptiæ mulieres, ipsæ enim obstetricandi habent scientiam & confert vt ad protomedicos regni, sicarum sicut & medicorũ examinatio competit. l. 1. versi. ad obstetrices. ff. de variis & extraordinariis cogniti. l. item si obstetrix. ff. ad l. Aquil.

¶ Treslumbres. Qua tenebræ ad subijciendum partum apriores sunt

dicta. l. prima. versicu. tria lumina.

¶ Non le entregarian. Ex facto ergo matris generatur filio præiudiciũ in possessorio non in petitorio iudicio, vt hic, & in l. 1. §. si cui. vbi glo. & docto. ff. de vent. inspi. ¶ Lex. XVIII.

¶ Poreste hæres verbis vel factis hæreditati renunciare & si vnus ex

despues de la muerte de su marido los bienes del. E si esta muger sobredicha, de que fuere dubda, si era preñada, o non, non se quisiesse dexar catar el vientre, o non quisiere q̃ la guardasse, assi como sobredicho es, o en otra manera q̃ fuesse guisada e vsada en el lugar do bine, maguer pariesse e biuiesse el fijo, nõ le entregaria [a] delos bienes del muerto, a menos de ser prouadd, q̃ la criatura nasciera della, en tiempo q̃ pudiera ser fijo, o fija de su marido.

¶ Ley. XVIII. Como puede el heredero desechar la herencia que le pertenece por testamento, o por razon de parentesco.

REnunciar puede el heredero la heredad en dos maneras, por palabra, o por fecho, por palabra, como si dixesse ante que entrasse la heredad, que non la queria rescebir [b] e de fecho como si fiziesse algũ pleyto, o postura, o alguna cosa en la heredad, o en los bienes della non como heredero, mas como estraño, e como ome q̃ lo quiere auer por otra razõ [c], o si fiziesse alguna cosa en la heredad, porq̃ se entẽdiesse, q̃ nõ auia volũtad [d] de la recebir como heredero. Otrosi dezimos q̃ aniẽdo el heredero desechada la heredad que le perteneciesse por testamẽto, o por razõ d̃ parẽtesco nõ la puede despues demãdar, nin auer. Fueras ende si el heredero fuesse menor de veynte e cinco años. Ca si este a tal entẽdiere q̃ fizõ mal en renũciarla, e la quisiesse demãdar, e cobrar despues: bien lo puede fazer [e], por razõ q̃ nõ era de edad cũplida, quãdo la desecho. E otrosi dezimos q̃ aquel que se ouiesse vna vez otorgado por heredero de otro: nõ puede despues desamparar [f] la herẽcia. Pero quãdo dos omes [g] fuessen establecidos en vno por herederos, e el vno dellos otorgasse [h], q̃ lo queria ser e el otro nõ la quisiesse [k], nõ auiẽdo sustituto [l]. Dezimos, que este que

[a] ¶ Entregarian. Adde l. primam, & secundam. C. si vt omis. hæredit. vel bono. pos. & l. ii. C. si minor. se ab hæredi. abstinu.

[b] ¶ Desasiparar. Adde d. l. sicut. C. de repudian. hæredi. & limita nisi ex beneficio minoris ætatis, vt supra in casu præcedenti. l. 1. C. si min. se ab hæred. abstinu. & l. necessarijs. ff. de acquirend. hæredi. & supra eo. l. 13.

[c] ¶ Comes. Siue sint sui, vel extranei, vel vnus suus hæres, alter extraneus. glos. & docto. communiter in l. cum hæreditate. ff. de acquiren. hæredit. de qua ista supra est: nam propter beneficium abstinendi, idẽ habet suus, q̃ emancipatus. l. nam neque emancipatus. ff. de lega. primo. l. pro hærede. §. papinianus. ff. de acquiren. hæred.

[d] ¶ Otorgasse. quid si repudiasset partem suam, & postea cohæres similiter repudiasset partem suam, an possit primus repudians adire totam hæreditatem? videbatur, quod sic quia additio, & repudiatio sunt conuertibilia. l. is potest. ff. de acqui. hæred. quod bene procederet in suo, qui abstinuit, & postea veller adire, seu abstentionem reuocare iuxta. l. fi. infra eod. & l. fi. C. de repudian. hæred. in emancipato vero, seu extraneo hęre de non videtur, quod possit procedere, vt supra ista. l. ibi, otrosi dezimos. & l. sicut. C. de repudian. hære.

[e] ¶ Quisiesse. Post additionem cohæredis: nam si cohæres adisset post repudiationem alterius, tunc non procederet ista l. sed indistincte cogeretur habere vtranque portionem. l. si duo. ff. de acquirend. hæredi. intelligę etiam quando cohæres postea repudiet ipso iure, fine aliquo beneficio restitutionis: nam si adiuerat, & postea repudiet beneficio restitutionis: non cogitur cohęres, qui adiuit habere portionẽ repudiantis, vel dimittere suam. Sed potest habere suam, & allam dimittere creditoribus. l. si minor. ff. eodem. q̃id autem in fideicõmisso. vid. l. antepenultimam, & penultimam. ff. ad Trebellianum, & ibi Batto.

[f] ¶ Substituto. Nam substitutus præferetur coniunctio. l. 2. §. si duo. ff. de bono. poss. secundum tabul. l. penultima. ff. de iniust. rup. & in authen. hoc amplius. C. de fideicommiss. & in l. vnica. §. in primo. & in §. pro secũdo. C. de cadu. tol. & notatur in l. qui patri. ff. de acqui. hære. & non solũ expressa substitutio: verum etiam tacita potentior est, quamuis accrescendi. gl. in l. ii. & ibi Bal. C. de institu. & substitu. si tamen substitutus repudiaret (quia & tũc accresceret illa portio cohęredi, vt in d. §. si duo) procederet adhuc tũc ista. l. quid autem si ęipse cohęres, qui prius adiuit, erat substitutus cohęredi repudianti, an etiam tũc procederet huius l. dispositio? Bar. in l. in testamento. C. de impub. & aliis substitu. vult q̃ tũc non procedat ista dispositio, quia tũc deuoluitur ex expressa dispositione defuncti, quã ignorare non potuit. & sic ei inuito illa portio repudiata accresceret, quia eo ipso, q̃ adiuit, censetur obligatus, seu se obligasse ad recipiendũ aliam partẽ in qua erat substitutus vulgariter, sicut etiam obligatur ad recipiendũ hęreditatem pupilli, in qua est substitutus pupillariter. l. qui patri. ff. de acqui. hæred. & idẽ tenet Ang. in d. l. cum hæreditate. non allegans Barto. & sibi hoc dictum approprians forte vt dicit Paul quia non vidisset ibi Bar. & est singularis limitatio secundum Pau. de Castro. ibi, idẽ etiã tenet ibi Io. de Imo. motus ex eo, quia iste casus potuit per heredem prouideri, & non fuit inopinatus. aduerte tamen quod gloss. in d. l. in testamento. tenuit contrarium: imo quod etiam

[g] ¶ Hombre ninguno. Nor-hoc sano ita clare dicitur in l. 1. ff. de vent. inspic. vi. in vers. mittatur. amẽ mulieres. & facit quod virl seu masculi nõ debeant adesse in partu mulierum, sed tantum fœminæ.

[h] ¶ Sirvientes. In d. l. 3. vers. mittantur. has vocat ancillas.

[i] ¶ Preñadas. Et deo ofa mulieres, quę ibi futuræ sunt, debent excuti ne qua earũ prægnãs sit, vel ne aliquę parulum potuit fecisse, & submittere. vid. in die. l. 3. mittantur.

[k] ¶ Mugeres sabidoras. De obstetricibus dicit, nã & scientia & experientia requiritur in obstetricando, vt hic & habetur etiam exodi. c. 1. ibi non sunt hebrææ sicut Ægyptiæ mulieres, ipsæ enim obstetricandi habent scientiam & confert vt ad protomedicos regni, sicarum sicut & medicorũ examinatio competit. l. 1. versi. ad obstetrices. ff. de variis & extraordinariis cogniti. l. item si obstetrix. ff. ad l. Aquil.

[l] ¶ Treslumbres. Qua tenebræ ad subijciendum partum apriores sunt

Universidad de Deusto
Biblioteca

si cohæres fit substituitus, adhuc habeat locum dispositio d.l.cum hereditate. intelligens d.l.testamento cum dicit inuitis acerescere, scilicet si nolunt dimittere partem suam iuxta dispositionem istius. l. & d.l.cum hæreditate. & opinio glo. confirmatur, quia si ratio istius dispositionis, vt docto. volunt, est casus inopinatus, ita hoc est, inuocato per ius substitutionis, sic vt etiam in iure accrescendi cum qualibet via hæres fieret seu scire deberet partem hæredis repudiatã sibi accrescere: & expressio eorum, quæ tacite insunt, nihil operatur. l. 3. C. de fideicussio. l. hæc verba ff. de legat. 1.

¶ Præterea etiam succedere per ius accrescendi ex dispositione testatoris venit: sicut & quando ex substitutione. l. si titio & mæuio. §. Iulianus. ff. de legat. 2. licet huic rationi posset responderi, quod non exprimitur per eundem modum, qui tacite inest quando cohæres est substitutus: imo additur sibi ius ex substitutione vnita cum iure accrescendi, nam & si repudiaret partem suam, posset venire ad partem cohæredis per ius substitutionis: & ita demum habebit partem suam per ius accrescendi l. si tu ex parte. ff. de acquirend. hære. & tamen si nõ esset substitutus, & repudiaret partem suam, perpetuo esset excluſus: opinionem etiam glos. aliquibus rationibus defendit Aretinus in dicta l. cum hæreditate. Et rationibus, quas adducunt docto. tenentes cum Barto. respondet etiam Decius in dicta l. testamento. & licet iste articulus sit dubius, mihi magis placet opinio glos. in dicta lege. testamento. cum enim substitutio fiat inter hæredes ad commodum ipsorum, non debet redundare in odium. l. quod fauore. C. de legib. & in odium esset, si præcise cogeretur acceptare portionem repudiantis, & ista opinio videtur æquior licet tu posses etiam istam l. partitarum inducere pro opinione Bar. Ange. & aliorum cum dicit, non autẽdo substituto. Si intelligere velis, & si ipse cohæres esset substitutus. Sed non videtur iensus ger manus literæ. & Loctaua. tit. quinto. supra ead. parti. potest induci pro opinione dict. glos. nisi intelligas, vt ibi dixi in glos. super verbo, o los desampare todos. nihilominus opinio Bar. est magis communis. & pro se habet dict. l. testamento. quę multum facit. Vnde in practica non esset ab opinione Bar. recedendum.

11 a ¶ *Escogencia.* Intellige quando erant creditores, a quibus iste hæres posset conueniri, & vexari: cum & hæc videatur ratio finalis huius l. vt patet in d.l.cum hæreditate, a qua ista sumpta est, si vero nulli essẽt creditores neque legatarij, hoc non procederet secundum Bartol. & Paul. in d.l.cum hæreditate ex quo Barto. ibi infert. ad quæstionem notabilem. vid. ibi per eum, & an si confectum esset inuentariũ, procedat dispositio huius l. Bar. & Paul quod non in d.l.cum hæreditate, vbi contrarium tenet Io. de Imo. & magis mihi placet cum hęc. l. non distinguat, fiat vel non inuentarium: & quia vt dicit Imol. licet fecit inuentarium pro sua parte, non tamen fecit pro parte cohæredis, in quo sentit Imol. quod si de qualibet portione factum fuit inuentarium, non procederet illa l. neque ista: & sic isto casu procederet opinio Bar. & Paul. de Castro. & quia adhuc militat alia ratio, ne sumptibus & laboribus in respondendo creditoribus hæres vexetur: & verecundi & honesti viri eximit lites exercari l. 4. ff. de alienatio. iudic. mut. caus. fact. & hinc dicebat Bald. in d.l.cum hæreditate. quẽti im si essent creditores, licet non tot, quod absorbeant vires hæreditatis: quod adhuc habebit locum beneficium aliius. l. quia interest hæredis ad euitandas vexationes. l. minoribus. ff. de mino. vide ibi, per Imol. qui vult in hoc contrarium, & docto. in dicta l. cum hæreditate ponunt duplicem practicam circa istam electionem. vide ibi, per eos signanter Paul. & Io. de Imo. post Bar.

12 b ¶ *La suya.* cum hæreditate, addit de creditoribus, vt si dicant, se cõtentos portione adeuntis, & quod non conueniunt eum vltra vires hæreditarias in casu quo non conficit inuentarium, nisi pro illa dimidia, & quod repudiatam accipient ipsi creditores, vel dato quod maneant apud hæredem, non conuenient eum pro illa vltra vires hæreditatis: quod tunc compellerur hæres habere veranque portionem, vel dimittere repudiatam creditoribus, & respondere pro altera quam adiuit secundum duas practicas positas ibi per glos. & docto. & est hæc aduertendum, quod. l. ista partitarũ. nihil de hoc dixit, & merito, nam vtitur illa l. cum hæreditate in hoc verbis obscuris, & quæ vix bene intelligi possunt, supplendum tamen videtur huic. l. cum vt dixi ratio finalis recedendi a regula iuris fuit, ne ex inopinato casu hæres vexetur a creditoribus & legatarijs, & conueniatur vltra vires hæreditatis, quæ ratio cessat, si creditores contentẽtur iuxta prædicta. Solum enim propter creditores defertur hæredi ista electio. vt ibi patet. ex quo infert Bar. quod si non essent creditores, neque legatarij, licet in hæreditate essent aliæ implicationes, quæ forte requirunt laborem animi & personæ, non tamen propter hoc deferetur hæredi ista electio: cum enim ex benignitate hæc electio concedatur contra regulas iuris disponentes, quod qui semel est hæres, non potest desinere esse hæres. l. & si fine. §. sed quod papinianus. ff. de mino. & quod pars cohæredis repudiantis cohæredi inuito accrescat. l. qui ex duabus. §. fina. ff. de acquirend. hæredi. restringenda est, vt locum nõ habeat: si creditores contententur prædictis, & tene menti circa materiã huius. l. notabile dictum Baldi in l. mater. in fine. C. ad Tertullian. vbi voluit, quod in casu, quo mater priuatur proprietate bonorum filij: cui successit propter tranſitum ad secundas nuptias: & tantum sibi remanet vsusfructus, quod si mater sit grauata soluere legata relicta in testamento filij de propria bursa, quæ postea nubat: quod tunc cedendo vsufructui, liberaretur. allegat d.l. cum hæreditate. quod dictum non video, quod possit esse alicuius effectus, cum mater succedens ex testamento, succedat pleno iure, vt in authentica. ex testamento. C. de secundis nuptijs.

¶ Lex. XIX.

Si instituitur in testamento alterius sit eius propinquior cõsanguineus; & hoc seiendo repudiet hæreditatem ratione propinquitatis si statim non adeat ratione testamenti excluditur vtraque via, si autẽ ignorans se scriptum hæredem renunciet ab intestato, non excluditur ex testamento, quia non potuit quod sibi ignorans competebat renuntiare. h. d.

a ¶ *Se entiende.* Probatur hic dictum glo. in l. prima. §. sed videndum. ff. de succesſo. edict. de quo dixi supra eodem. in l. decimaoctaua. in glo. prima. patet etiam hic, quod ad destructionem consequentis sequitur etiam deductio antecedentis. l. illud. ff. de acquirend. hæredi. l. ad rem mobilem. & l. ad legatum. ff. de procurator. & ad istum Brocardum, qui vult consequens, &c. vide notabile consilium Decij. 77. incipit viso puncto supra scripto.

b ¶ *La podria.* Adde. l. neque is. §. hæres. in fine. ff. de acquirend. hæredi. ex cuius enim ab vno remedio, non videtur excluſus ab alio. l. si filius qui patri. ff. de bon. liber. l. si domus. ff. de seruitu. vrbano. prædior.

c ¶ *Non sabia.* Quia non videtur quis renuntiare iuri, quod quis ignorabat sibi competere, vt hic. & in l. mater. ff. de inofficio. testament. l. Clodius. ff. de acquirend. hæredi. & idem si dubitaret sibi competere. l. manifestissimi. §. sin autem. necius. C. de furt.

42 a ¶ *De renunciar.* Hæreditati enim nondum delatæ renunciari non potest: vt hic, & l. si ita scriptum. §. si suis conditione. ff. de legatis secundo. l. is qui heres. ff. de acquirend. hæred. nisi talis renuntiatio hat per pactum. l. 1. C. de pactis. l. de fideicommisso. C. de transact.

¶ *Lex finalis.*

a Filius vel nepos minor ætate discedentium hereditatem repudians potest eam habere si bona non sunt alienata: vsque ad trienniũ, sed si alienata sunt non potest nisi sit minor. h. d.

1 b ¶ *Desechando.* ita sic. l. ista loquitur in repudiatione expressa, quid autem in tacita per lapsum temporis datum ad iniciendum vel abstinendum? gloss. & Bartol. in lege tertia. C. de iu. & fa. igno. volunt, quod non habeat locum dispositio. l. finã. C. de repudiã. hered. de qua ista sumpta est & tenet Bald. & Paul. in l. si quis suus. ff. de tur delibe. Alexand. & laso. in sexta limitatione. in d.l. fina. contrarium tamen videtur probari. in l. secunda. in fine. supra eodem titu. vide quæ ibi dixi in glo. si quid autem si filius repudiaret legitimam, an habeat locum ista lex? Bald. vult quod non in dict. l. fi. vide tamen Ioan. de Imo. qui vult contrarium. in l. quia poterat. ff. ad Trebel per l. ista tamen. §. si patronus. ff. eodem.

2 c ¶ *Et fijo.* De suo in potestate loquitur iuxta l. fi. C. de repudian. hæred. de qua supra est hæc l. & l. si quis suus. ff. de iure delib. rand. licet glo. in d. l. fi. voluit, quo l. procederet etiam in filio emancipato per l. nonnunq. ff. de collatio. honor. quæ tutis vrgebat: communiter tamen docto. tenent contra illam glo. & quod fil. d. l. fi. non procedit in filio emancipato, vt attestatur Alexan. ibi. & idem voluit gl. in l. fi emancipata. vbi bonus tex. C. de iur & fact. ignor. Paulde Castro in d. l. fi emancipata. tenet contra communem opinionem. quia emancipato ita de æquitate prætoria debita est hæreditas patris, si non filio in potestate, & quia hodie præterito filio emancipato, ita redditur testamentum nullum, si præteritio facta fuit sine causa, vt in prælectione, sicut si filius in potestate esset præteritus sine causa, vt in authentico. de hæred. & falcid. §. exhęredatos. quę tamen fundamenta dicit fragilia. Alex. in d. l. fi. fatetur tamen post Cinum & Ray. in d. l. fi. & Bal. in d. l. fi emancipata. quod emancipatus infra annum potest renocare repudiationem suam. argum. dicta. l. nonnunquam. idemque esse in quocunq; descendente qui non esset suus vel emancipatus eadem ratione, sicut in hæreditate materna potest repudiatio renocari per filium intra annum. l. filij mater. §. primo. ff. ad Tertullia. & ibi Bar. & idem Bar. in d. l. si quis suus. licet contrarium tenuerit, in d. l. fi. Primum tamen tenet Alex. in l. qui se patris. colum. 4. C. vnde liber. & in d. l. fi. post Cin. & Ful. ibi. & Iacob. de Ra-g
ue. Cin. & Bal. in d. l. 2. C. de iur. & fact. ignor. & ad l. secundum. C. de iur. & fact. ignoran. quæ videtur obstare, respondet, vt per Alex. ibi. dem post glo. in d. l. secunda. quod ibi erat elapsus annus vel sequẽs adiuerat.

3 d ¶ *Heluiero.* Intellige de eo, qui est suus hæres, auo: veluti quia est in po
In no. testate aui, vt in. §. primo. instit. de nupt. tenet Bart. in l. si quis suus. ff. de iure deliber. & in dicta l. fina. vnde cum hodie, per l. Turi filius per matrimonium liberetur a patria potestate filij ab eo geniti: n. li. §. cum non sint in potestate aui, non habebunt in succesione aui bene ficium huius. l. habebunt tamen beneficium. l. nonnunquam. ff. de collatio. bonor. vt & ibi tenet gloss. & vt hic videtur. cum suum privilegium detur descendentibus ratione suitatis non procedet hæc. l. econtra in successione descendentium quo ad ascendentes, quia cessat ibi suitas, tenet glo. ſi. in fine. in l. non iudicem. C. ad Trebel. l. possent tamen vsque ad annum reuocare abstẽtionem per dicta. l. fi. §. materia. §. primo. ff. ad Tertull. tenet laſon in dicta. l. fi.

4 Ad rd. C. de libe. præt. & infr. in ti. 8. l. fin. & ti. 13. l. 2. & instit. de exhe. libe. & ff. & C. de bo. no. poſcõ tra tabul. & ff. de li be & postli.

e ¶ *De veynte cinco años.* Quid si esset minor tempore absẽtionis? dic vt indicta. l. fina. aqua ista sumpta est, & aduerte, quia ista l. videtur reprobare opinionem gloss. & Bartol. in dict. l. finali. volentium per text. ibi, vbi etiam idem tenet Alberic. & Bald. quod etiam a maior viginti quinque annis, repudiet hæreditatem pærnam: si tamen repudiet intra vigesimum nonum annum, & sic intra quadriẽnium, quod adhuc habebit aliud triennium, quod etiam tenet ibi Paulus de Castro, reprobata opinione aliorum, qui dicebant, tunc non dari nisi tantum triennium: quæ videtur fuisse opinio Azo. quam approbat ista l. tene ergo menti istam legem partitarum. & tex. in d. l. fi. non probat opinionem gloss. & Bar. & Paul. quia loquitur in tempore, quo filius vult absẽtionem, vel repudiationem renocare, & sic quod si reperit se in minori ætate, vel intra quadriennium tempore talis renocationis, non vero si tempore repudiationis cum erat maior, & fecit illum intra quadriennii: quia cum tunc nulla tempora restitutionis ei super sint, illico curritur triennium, vt etiam habetur in d. l. fi.

¶ *Despues cobrar.* Limita nisi suus hæres haberet substitutum, nam per dationem substituti vulgaris tollitur suitas. l. apud Iulianum. § idẽ Iulianus. ff. ad Trebellian. l. fi filius hæres. ff. de liberis & posthum. & tenet Alexand. & Iason. in dicta lege finali. post glo. ibi. in casibus tamen specialibus, in quibus per dictionem substituti non tollitur suitas, adhuc procederet ista l. secundum Alexandrum ibi, & sic videtur, quod si filius repudiasset maiorem in qui fuit infirmitas, nõ posset pœnitere, cum semper in maiori habeat substitutum. Item limita, si haberet conditionem, qui adiuerat quia tunc iam non esset res integra, secundum eundem Alexandrum ibi, secus si non adiuerat, & idem dic si legitimus iam adierat secundum Baldum in l. secunda. C. de iure & fact. ignor. quasi æquiparentur isti duo casus, bona iam esse distracta, vel hæreditatem per additionem iam alteri esse acquisitam, pro quo Alexand. in dicta lege fina. allegat. l. filij mater. §. primo. ff. ad Tertul.

f ¶ *De la herencia.* Omnes vel aliquæ earum ita quod rerum distractio ponderosa sit: non enim venditio vnius vegetis vini vel vnius sacci tritici faciet hæreditatem in eodem statu non esse, secundum Angelum d. l. fi. argu. l. cui dens abest. ff. de ædilit. ædict. 6

h ¶ *Diximus.* Supra eodem. l. decimaoctaua. & adde. l. fina. C. eodem. & ad contrarium de. l. quod si minor. §. sciaula. ff. de mino. respõde vt per Alber. in d. §. sciaula. vbi optime loquitur. 7

Titul. VII. De como e porque razones puede ome deshe redar en su testamento a aquel q̃ de ue heredar sus bienes. E otrosi, por que razones puede perder aquel q̃ fuesse establecido por heredero en el maguer non lo desheredasse.

GRauemente yerran los omes a las vegadas cõtra aquellos en cuyos bienes deuen ser herederos, porque los han a su finamiento a desheredar dellos. Onde pues que en los titulos ante deste mostramos d los establecimientos de los herederos, como pueden ser fechos, e de todas las otras cosas que les pertenecen, queremos aqui dezir de los desheredamientos que los omes fazen a las vegadas a su fin, con pesar que reciben de aquellos de quien deuen recebir seruicio, e plazer. E mostraremos primero q̃ cosa es desheredamiento. E quien lo puede fazer. E a quien. E como deue ser fecho. E porq̃ razones. E que fuerça ha.

¶ Lev. XX. *Fasta quanto tiempo puede el fijo, o nieto cobrar la heredad que ouiesse desechada.*

DEsechando b el fijo c, o el nieto d la heredad de su padre, o de su abuelo despues de la muerte dellos, seyẽdo mayor de edad de veynte e cinco años e, si la heredad, o los bienes della non fuessen enagenados, bien los puede despues cobrar f, e auer fasta tres años. Mas si las cosas de la herencia g fuessen enagenadas, non las podria despues cobrar, nin auer. Fueras ende, si fuesse de menor edad, assi como de suso diximos h.

Titul. VII. De como e porque razones puede ome deshe

redar en su testamento a aquel q̃ de ue heredar sus bienes. E otrosi, por que razones puede perder aquel q̃ fuesse establecido por heredero en el maguer non lo desheredasse.

GRauemente yerran los omes a las vegadas cõtra aquellos en cuyos bienes deuen ser herederos, porque los han a su finamiento a desheredar dellos. Onde pues que en los titulos ante deste mostramos d los establecimientos de los herederos, como pueden ser fechos, e de todas las otras cosas que les pertenecen, queremos aqui dezir de los desheredamientos que los omes fazen a las vegadas a su fin, con pesar que reciben de aquellos de quien deuen recebir seruicio, e plazer. E mostraremos primero q̃ cosa es desheredamiento. E quien lo puede fazer. E a quien. E como deue ser fecho. E porq̃ razones. E que fuerça ha.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Lex prima.*

Exhæredatio est consanguinei ab hæreditate in qua ius habet sue cedendi expulsio, & fit per hæc verba, exhæredo filium meum propter talem causam, & alienum eum facio a bonis meis. h. d.

1 a ¶ *Deserdar.* Sequitur dicta Azo. C. de liber. præteri. in summa. versi. exhæredare.

2 b ¶ *El testador.* Si te sit masculus siue fœmina: cum neque pater neque mater præterire debeat filium sine exhæredare vel præterire filium sine insertione iustę causæ, vt ibi authen. non licet. C. de liber. præte. & in authen. vt cum de appellatio cognoscen. §. sed quoque capitulū. colla. 8. vnde hodie etiā contra testamentū matris, in quo filium non rite exhæredauit, daretur bonorum possessio contra tabulas. licet enim de iure antiquo, ff. orum. filius contra testamentum matris non habebat bonorum possessionem contra tabulas, vt in l. illud. §. ad testamenta. ff. de bonor. possess. contra tabul. & §. liberi. inst. de exhereda. libero. tamen post iura authenticorum, & iura ista partitarum eum eodem iure detur bonorum possessio contra tabulas, quod datur ius dicendi nullum, vt inquit Bar. in l. post mortem. §. fin. ff. de bonor. possess. contra tabul. per l. 1. in princip. eod. titu. & filio exhæredato a matre sine expressione causæ detur ius dicendi nullum, per dict. §. aliud quoque capitulum. & infra eod. l. 10. & dict. authen. non licet. dabitur ergo etiam bonorum possessio contra tabulas contra testamenta fœminarum, & hoc etiam voluit Alexand. con. 89. col. 2. volu. 2. incipit visso puncto.

3 c ¶ *Que sea estraño.* Adde l. si quis filium. C. de liber. præte. & facit ista l. quod per exhæredationem fiat extraneus exhæredatus etiam a bonis quæ titulo maioratus fratri maiori fuerunt relicta & eius descendentibus, & his deficientibus aliis fratribus: vt in tali substitutione non veniat exhæredatus. vide ad hoc bonum tex. in authen. de hæredi. & falci. §. hæc quidem in ver. exhæredatos. Et quid si maledicat filium cum expressione causæ, an ex hoc dicatur rite exhæredatus? Bal. quod non in procemio decretalium, col. 6. versi. item quæro numquid pater maledicendo filium, quod dictum retulit & sequutus fuit Iason in dict. authen. non licet. col. 1. C. de liber. præteri. & in aliis locis relatis per Gulielm. Benedict. in repetitio. cap. Raynuntius. de testamen. super verbo in eodem testamento relinquens. num. 213. Idē tamen Iason in l. si pater tuus. C. de hæredib. instit. columna secunda, tenet contra dictum Baldum. ex quo maledictio non est in genere, sed in specie. Allegat. l. Quotiens. §. si quis nomen ff. de hæred. instit. & ibi glossa. & forte hoc esset verius dum tamen ex coniecturis constet patrem animo exhæredandi filium maledictionem protulisse, cū lex non sit imponenda verbis, sed rebus. l. secunda. C. comunia de lega.

4 d ¶ *Que le ouiesse de heredar de derecho.* Ex ista. l. videtur comprobari dictum Bal. in repeti. l. pater filium. col. 6. ff. de inoffi. testa. & in repetitio. l. in suis. ff. de liber. & posth. & in 2. posthumorum. ad ti. ff. de iniust. rupt. testa. quod quando exhæredatur vel præteritur sine causę expressione, ille qui non tenet primum locum in successione: valeat exhæredatio vel præteritio. & ratio huius dicti est, quia ille qui nō tenet primum locum non est instituendus, neque exhæredandus. l. Gallus. §. in omnibus. ff. de liber. & posth. l. si quis filio exhæredato. in princ. ff. de iniust. rup. ex quo dicto resultat, quod si filius emancipatus exhæredauit filium: & etiam exhæredauit, seu præterijt patrēs cuius præteritio habetur pro exhæredatione, vt in d. l. pater filium, & ibi not. Bar. & mortuo testatore filius in iudicio motiōe querelæ fuit exclusus per sententiam a querela, & per hoc fuit aperta via querelandi patri qui tempore mortis non tenuit primum locum, cū præcederetur a filio testatoris, quod pater non poterit succedere abintestato, neque dicere testamentum nullum: & habebit necesse intentare querelam inofficiosi testamenti, tanquam rite exhæredatus quia filius in sua exhæredatione vel præteritione non fuerit inferta causa, vt etiam tradit, & not. Alex. in auth. non licet. num. 5. & 6. C. de liber. præte. & eadem ratione idem videtur dicendum, si pater filium rite exhæredet causa inserta: nepotem vero ex eo exhæredet sine expressione causę, quod excluso filio a querela, nepos non poterit rū pere testamentum per ius dicendi nullum, vel per contra tabulas. Sed habebit necesse intentare querelam inofficiosi testamenti tanquam exhæredatus cum exhæredato etiā de iure antiquo sine causę expressione nō dabatur cōtra tabulas, neque ius rumpendi testamentum, vt in l. non putauit. in princ. ff. de bonor. posse. contra tabulas. si vero nepos esset præteritus a patre tunc eius præteritio non haberetur pro exhæredatione, imo competeret nepoti ius dicendi nullum, vel contra tabulandi, vt not. glo. in l. illud. §. 1. ff. de bonor. possess. contra tabulas. & in l. si is qui. ff. de inoffici. testamen. & quę habentur in l. Gallus. in princ. & per totam. l. ff. de libe. & posth. & procederet hoc, si filius exhæredatus decesserit viuo patre, auo, nepotis: secus si superuiuerit: nam tunc nepoti opus esset querela, vt in l. si quis filio exhæredato. in princ. & ibi gl. ff. de iniust. rup. & tradit nouissime late & plane Rode. Sua. *in repet.* l. quoniam in prioribus. in. 10. ampliatione. fo. 11. versi. superest. & fol. sequenti post Bal. & docto. in l. si quis filium. C. de inofficio. testa.

¶ *Lex. II.*

Euacuato testamento seu annullato vel infirmato euacuatur exhæredatio in eo facta & potest fieri exhæredatio cuilibet ascendentium & descendentium, dum tamen sit maior decem annis cum dimidio. Item collateralis potest præteriri. hoc dicit:

e ¶ *Ha poder de desheredar.* Prosequitur dicta Azo. C. de liber. præter. in summa. col. 1. versi. potest exhæredare. & colligitur hic ad validitatem exhæredationis opus esse, quod fiat in testamento: quia in codicillis neque dari neque adimi hæreditas potest. l. quidam. §. fin. ff. de condition. institu. & instit. de codicillis. §. codicillis. & l. non codicilli. C. de testa. quid autem si exhæredatione facta in codicillis: codicilli testamento confirmentur: an tenebit exhæredatio? Azo. videtur vel le quod non, vbi supra versic quod dixi in testamento. quod est dictum singulariter: cui adde quod notabiliter tradit Io. And. in additio. ad Spec. titu. de instru. æditio. §. cōpendiose. col. 15. in additio. super parte habetur. & Azo. ibi loquitur sub dubio forte. & vidi semel hoc in causa arduissima, in casu quo paterfamiliam exhæredauerat extra testamentum in quadam scriptura: & postea contentum in dicta scriptura approbauit in testamento, & refricabatur in dubium validitas dictæ exhæredationis, & pronuntiatum fuit valere dictā exhæredationem: & bene, ex quo testator in testamento in hoc expresse se retulit ad exhæredationem contentam in scriptura, per. l. alfetoto. & ibi Ioan. de Imol. ff. de hæredib. instit. Alex. & Iason. in l. hæredi tatem. C. de codi.

f ¶ *Se rompiesse.* Modis de quibus. in l. i. ff. de iniust. rupt. & in. l. 18. & 19. cum sequentibus. titu. 3. supra. ea. partita. absurdum enim est vigere exhæredationem, vbi testamentum non valet. l. si patronus. §. ex testamento. ff. de bon. liber. & adde quæ habentur in. l. si. ff. de liber. & posthum.

g ¶ *Contra la heredad.* Concordat cum l. filium. §. sed cum exhæredatio. ff. de bonor. possess. contra tabulas. & cum dicta lege. si patronus. §. ex testamento. ff. de bon. liber. hodie tamen de iure regni ordinamentorum. libro quinto. titulo secundo. lege prima tenebit exhæredatio: licet non adeatur hæreditas ex testamento: nisi dicas, quod illa lege tantum procedat in his, quæ abintestato sine testamento

poterant fieri. prout dicebat Dynus ibi. Iatus a Bar. & docto. in l. 2. ff. de vulga. & pupil. quæ certe esset magna restrictio ad dictam. l. ordinamen. de cuius intentione fuisse videtur idem velle disponere in casu, quo non adeatur hæreditas per hęredem scriptum, quod dispenbatur a iure ant. quo iuris communis & partitarum in casu, quo testamentum rū

Etno. ifta ratio, & quia nemo auderet asserere stante. d. l. ordina. vitiari dacc. de tionem tutelæ non adita hæredicate, quæ tamen vt dixi, non potequasfu rat ab intestato relinqui, cogita tamē, quia articulus est dubitabilis. prap & vide quæ dixi in. l. 4. tit. infra proximo. & quod not. Barto. in. l. il xime. ul. in principio. ff. de bonor. poss. contra tabu.

4 a ¶ *Decimos.* Prosequitur dicta Azo. vbi supra.

5 b ¶ *De dicho a medio.* Nam ante istam ætatem non potest committere ingratitudinem: & sic neque poterit exhæredari. l. si quis in suo. §. legis. C. de inofficioso testamen. & post decimum annum cum dimidio lista reputat eum dolicapacem, quia committere posset omne delictum præter vitium carnis, vt in l. auxilium. §. 1. & ibi per glo. & docto. ff. de mino. l. 9. tit. 1. p. 1. 7.

6 c ¶ *Por tres uezes.* Concord. cum l. fratres. & l. fratris. C. de inofficio. testa. & in fratre. vid. l. 12. infra eodem.

¶ *Lex. III.*

Certus & indubitatus debet esse exhæredandus siue nominatim siue per signa, idem si habeat vnicum filium dicendo filium meum exhæredo: sed si haberet plures: per hæc verba nullus esset exhæreda tus, posset etiam pater cum comitio filium exhæredare: vt si diceret non nominandus vel non filius meus, latro, gladiator, ex adulterio natus, & exhęredario debet fieri pure sine conditione a tota hęreditate alias non valet. hoc dicit.

1 d ¶ *Ceyrtamente.* Concor. cum. l. prima. ff. de liber. & posthu. & institu. de exhęred. tib. libero. §. nominatim.

2 e ¶ *Quier sea varon, quier sea muger.* Adde legem. Maximum vitium. C. de liber. præter.

3 f ¶ *Poder, o non.* Adde. d. l. maximum vitium. & §. sed hęc quidem vetus. institu. de exhęredatio. libero.

4 g ¶ *Por fuyo.* Adde l. secundam. ff. de liberis & posthu. per quam dicebat ibi Bar. quod quando non præcesit nisi vnicum tantum testamentum, sufficit generalis reuocatio, & si nihil dicat de cleusula derogatoria in pri no testamento contenta, quod dictum reprehendunt ibi, Angelus, & Ioannes de Imola, & Paulus de Castro. & Alexand consilio. 25. volu. 3. vbi dicit communiter teneri contra Bar. in hoc. Sed aduerte. quia Bartol. in d. l. secunda. refert se ad ff. quod dixit in l. si quis. in principio testamenti. ff. de lega. 3. col. 4. vbi formaliter dicit, sed quęro si esset ponere casum, in quo sufficeret reuocatio generaliter facta, dicens cassans omne aliud testamentum, in quo sunt verba derogatoria, & hoc voluit pręualere? respondeo sic, si verum tātum

Certamente [d] nombrandolo por su nome, o por sobrenome, o por otra señal cierta, de ue el testador desheredar a qualquier de los que deciendẽ del por la liña derecha, quando lo quisiere fazer, quier sea varon, o quier sea muger [e], o sea en su poder, o non [f], de manera que ciertamente pueda saber, qual es aquel que deshereda. Pero manera y ha en q̃ desheredaria el testador alguno de los q̃ decendiessen del: non nombrādol por su nome. E esto seria como si el testador ouiesse vn fijo [g] tan solamente, e dixesse: desheredo mio fijo. Ca assaz se entiẽde, que desheredado es, pues que non ha mas de aquel fijo. Mas si ouiere mas fijos, non seria desheredado ninguno dellos por tales palabras [h]. Otro si dezimos, que quando el testador ha vn fijo tan solamẽte, a quien quiere desheredar, e dize le mal, que lo puede fazer diziendo assi, el malo, e el ladron [i] e el matador, que non merece ser llamado mio fijo, [k] desheredo lo por tal yerro que me fizo, ca tal desheredacio co

que fue fecho en el. Otrosi dezimos [a], que todos aquellos que deciendẽ por la liña derecha, pueden ser desheredados de aquel mismo de quien deciendẽ, si fizieren porque, e fuerẽ de edad de diez años e medio [b] alomenos. E aũ todos los otros que suben por la liña derecha, pueden ser desheredados de los que deciendẽ della, en los bienes que pertenecẽ a los fijos, o a los nietos tan solamente por essa misma razon. E todos los otros parientes que son en la liña de trauiesso [c], maguer que los otros pueden heredar a los otros, seyẽdo los mas propincos, si non ouieren fijos, e muriendo sin testamento: con todo esto, qualquier que faga testamẽto, puede desheredar en el a los otros, si quisiere, tãbien a sin razõ, como con razõ. E puede a otro estraño establecer por su heredero, e heredara todos sus bienes, maguer nõ quierã estos parientes a tales, e aũnq̃ el testador non fiziesse mencion dellos en su testamento.

¶ *Ley. III. Como deue ser fecho el desheredamiento.*

sunt in tali, & tali parte, mea propria manu sū scripsi, & adieci si, sitamen est vnica tantum suprascriptio, sufficit, si dicit, quod suprascriptum est, nam ad illud tantum refertur. vide etiam in simili, quod not. Bal. post Gulielm in. l. in ipsius. in fine. C. famil. herciscun. dicit etiā Bartol. in lege prima. §. inter. ff. ad legem Corneliam. de falsi. quod generalis subscriptio habet vim specialis subscriptionis quando testamentum haberet solum vnum casum. Adde etiam in simili, quod not. Paulus de Castro, sic limitans illum textum in l. Lucius. §. marius. ff. ad Tebellianum. in versiculo. si. facit dubium. & vide l. fundus quem. cum l. sequenti. ff. de vsufructu. legat. quando enimmō de alio, nisi de vno necessitas nos cogit sentire, clausula generalis ad illud refertur, vt in quæstione notabi tradit Bal. in lege. eam quam, nona columna. C. de fideicommiss. versiculo. demum quæro. & dicebat Baldus in lege. liberti. columna octaua. C. de oper. liber. quod si filia quæ cessit sus, quod habebat super bonis patris nullum aliud ius habebat, nisi ius dotis materne, quod illud videtur cedere per. l. fundus qui locatus. ff. de fundo instruct. & licet alias stipulatio intelligi debeat de eo, quod de præsenti debetur pure, & non de debito conditionali, vel in diem, vt in lege. si stipulatus fuerim. §. primo. ff. de verborum obligationibus. si tamen nullum aliud debitum purum subesset, tunc comprehenderetur debitum in diem, vel sub cōditione, alias dispositio reddatur inutilis, vt tradit Iason in dicto. §. ad finem. columna prima. versiculo. tertio principaliter limita. argumento dictæ. l. fundus. qui locatus. vide etiam insita materia multa alias per Felinum in capitulo primo. columna quinta. & sexta. de rescrip. quę tamen non adducit prædicta, quæ tū nota ex longo studio collecta.

h ¶ *Palabras.* Adde dictam legem secundam.

i ¶ *El malo e el ladron.* Concordat cum. l. si pepercerit. in principio. ff. de liber. & posthum.

k ¶ *Se llamado mio fijo.* Quid si exhæreder eum dicens, non esse suum filium? vide l. primam. §. idem ait. & ibi gl. & Bar. ff. de Carbonia. edicto. & l. si posthumus. §. fi. ff. de liber. & posthum. & d. l. & si pepercerit. in principio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mo esta, tanto vale, como si lo'nõbrasse señaladamente quando le deseredasse, e qualquier a quiẽ desheredassen deue ser desheredado sin ninguna cõdicion [a], e de toda la heredad lo deue desheredar, e nõ de vna cosa [b] tan solamẽte, e si assi non lo fiziessen, nõ valdria.

¶ *Ley.* IIII. *Porq̃ razones puede el padre, o el abuelo deseredar a los q̃ deciendẽ dellos.*

Muchas razones son porque los padres [c] pueden desheredar [d] sus fijos, assi como quando el fijo a sabiendas, e sañudamente, mete manos yradas [e] en su padre para ferirle o para prenderle, o si le deshõrrasse de palabra grauemẽte [f], maguer non lo firiesse, o si lo acusasse [g] sobre tal cosa, de q̃ el padre due morir, o ser desterrado [h] si gelo prouassen, o enfamádolo [i] en tal manera porq̃ valiesse menos. Pero si el yerro de que le acusaua fuesse atal, que tãgesse a la persona del rey, o al pro comunal de la tierra, estõce si lo prouasse el fijo, nõ lo puede el padre desheredar porẽde. Otrosi dezimos, que el padre puede deseredar al fijo, si fuere fechizero [j] o encantador [k], o fiziesse vida cõ los q̃ lo fuesse, o si se trabajasse de muerte de su padre [l] cõ armas, o cõ yeruas [m] o de otra manera qualquier: o si el fijo yoguiesse con su madrastra, o cõ otra muger que touiesse su padre paladinamẽte por su amiga [n] o si enfamasse [o] el fijo a su padre, o si le buscasse tal mal [p], porq̃ el padre ouiesse a perder grã parte de lo suyo o a menoscabar. Ca por qualquier destas razones, q̃ seã puestas en el testamẽto [q] del padre, o del abuelo si fuere prouado, deue el fijo, o el nieto perder la herẽcia, q̃ pudiera auer de los bienes dellos, si non ouiesse fecho porque. Otrosi dezimos, q̃ seyendo el padre preso por debda q̃ deuiesse, o de otra manera, si el fijo nõ le quisiere fiar en quanto pudiere [r] para sacarlo de la prisiõ [s], q̃ le puede deseredar el padre. E esto se entiende delos fijos varones, e nõ de las mugeres. Ca a las mugeres [t] defiendeles el derecho, que non puedan fiar a otri. E aun puede el padre deseredar el fijo, si le embargare q̃ non faga testamento. Ca si el padre fiziere despues otro testamẽto, puedelo deseredar enel, por esta razon. E de mas dezimos, que aquellos aquiẽ tiene el padre en voluntad de mandar algo, e nõ lo puede fazer [u] por embargo q̃ le fizo el fijo puedenlo acusar por esta razon, e si lo prouaren, deue perder el fijo [v] aquella parte que deuia auer dela herẽcia del padre, e ser del rey. E cada vno delos otros aquien queria mandar algo enel testamento, deuelo auer segũ que fallaren en verdad, que el testador auia voluntad de les mandar, si el testamento ouiesse fecho.

¶ *Ley.* V. *Como el padre puede deseredar al fijo si se fiziere juglar contra su voluntad, e delas otras razones porque lo puede fazer.*

Otraua causa exhæredationis est: si quis se fecit foculatorem: patre hoc officium non exercente. nona si pro pretio cum homine aut cum fera bestia pugnauit. decima si patre filiam maiorem viginti quinque annis maritare nolente ipsa meretricalem vitam elegit. vndecima si filius patrem furiosum alimentare seu custodire noluit. hoc dixit.

a ¶ *Sin ninguna condicion.* Prosequitur notata per Azo. vbi supra. col. 2. versic. exhæredatio autem debet fieri pure: & etiam si conditio tacite insit, non tenet exhæredatio conditionalis. l. si quis sempronium. ff. de hæred ib. institut.

b ¶ *E non de vna cosa.* Concord. cum l. cum quidam. ff. de liber. & posth. & sic in exhæredatione nõ est locus iuri accrescendi secũdum Bald. ibi eo, quia exhæredatio inducit priuationem, non positionẽ: & ideo non est habilis, ad recipiendum incrementum. vide ibi per Alexã. duas limitationes in ista materia.

¶ *Lex. IIII.*

Ingratitudinis multæ sunt species. xiiij. assignãtur quibus liberi exhæredãtur, vel prætereuntur a parentibus, vt in hac. l. cum duabus legibus sequentibus. h. d.

c ¶ *Padres.* Intellige de omnibus parentibus ascendentibus, vt in authẽ. vt cum de appell. cognoscitur. §. aliud quoque capitulum. collat. 8.

d ¶ *Desheredar.* Et adde, quod etiam istæ causæ excludunt filium a iure agendi ad supplementũ, & a remedio. l. hac edictali. in principio. C. de secund. nupt. secundum Bal. ibi. col. 3. & eisdem causis non cogitur pater ad alimenta filij, vt in l. si quis a liberis. §. idem iudex. ff. de liberis cognoscen. l. 6 tit. 19 parti. 4. & ex istis etiam causis filius perdit priuilegium filij. vnde si pater eum occideret, non teneretur. l. pompeia de parricidijs, & idem si pater committeret aliquam causam ingratitudinis, ex qua posset a filio exheredari, quia vt in dicta. l. sexta perderet ius petendi alimenta: & etiam perdet ius paternum, & filius patrem occidens non tenebitur pœna parricidij, secundum Bartol. in l. diuus. ff. ad legem Pompei. de parricidijs. vbi idem dicit de collateralibus. An autem extra istas causas hic expressas ex alijs æque grauibus, vel grauioribus filius possit exhæredari? vide per Ias. in authen. ibi eo, quia exhæredatio inducit priuationem, non positionẽ; & ideo non est habilis, ad recipiendum incrementum. vide ibi per Alexã. duas limitationes in ista materia.

¶ *Lex. IIII.*

Ingratitudinis multæ sunt species. xiiij. assignãtur quibus liberi exhæredãtur, vel prætereuntur a parentibus, vt in hac. l. cum duabus legibus sequentibus. h. d.

¶ *Padres.* Intellige de omnibus parentibus ascendentibus, vt in authẽ. vt cum de appell. cognoscitur. §. aliud quoque capitulum. collat. 8.

¶ *Desheredar.* Et adde, quod etiam istæ causæ excludunt filium a iure agendi ad supplementũ, & a remedio. l. hac edictali. in principio. C. de secund. nupt. secundum Bal. ibi. col. 3. & eisdem causis non cogitur pater ad alimenta filij, vt in l. si quis a liberis. §. idem iudex. ff. de liberis cognoscen. l. 6 tit. 19 parti. 4. & ex istis etiam causis filius perdit priuilegium filij. vnde si pater eum occideret, non teneretur. l. pompeia de parricidijs, & idem si pater committeret aliquam causam ingratitudinis, ex qua posset a filio exheredari, quia vt in dicta. l. sexta perderet ius petendi alimenta: & etiam perdet ius paternum, & filius patrem occidens non tenebitur pœna parricidij, secundum Bartol. in l. diuus. ff. ad legem Pompei. de parricidijs. vbi idem dicit de collateralibus. An autem extra istas causas hic expressas ex alijs æque grauibus, vel grauioribus filius possit exhæredari? vide per Ias. in authentica. non licet. C. de liber. præteri. columna secunda. vbi dicit cõmuniter teneri quod sic, vide ibi late per eum. licet Alexan. ibi. tenuit contrarium. & pro dicto Alexand. satis vrget. l. octaua infra eodem. & ibi dicam. An autem sit iusta causa exhæredationis, si filius ignominiosam vxorem duxerit? vide gloss. & Bar. quod non in l. et ea. §. si emancipatus. ff. de bonorum possess. contra tabul. & vide quę dixi in l. 10. & 11. vbi bonus textus. titulo primo quarta partita. & quid si post ingratitudinem commissam filius fuit gratus pater faciens ibi magna feruitia? vide per Bald. ibi. & Salicet. in l. liberi. C. de inofficioso testamento. & si pater exhæredauit filium ex iusta causa, & postea se recõciliauit cum eo, quod videatur adempta exhæredatio, vide per Bartol. in l. certa. §. non solum. in fin. ff. de adimendis legatis.

c ¶ *Manos yradas.* In. §. causas. in authent. vt cum de appellatio. cognosc. vnde ista sumpta est, dicitur si quis parentibus suis manus intulerit, ex quo videtur, quod non sufficeret, si leuaret manus minando, si nõ esset inferendo: sunt enim hęc diuersa, vt patet ex l. item apud labeonem. §. si quis pulsatus. ff. de iniur. & ibi Angelus qui dicit non teneri tanta pœna, manus leuans contra aliquem, sicut si actum consummasset per nota. per Cynum & doctores in l. si quis non dicam rapere. C. de episcopis & clericis. in contrarium tamen facit ista lex partitarum, cum subdit, para ferir, o para prender le. & etiam. l. sexta. titulo nono. partita septima. ibi, alçando la mano con palo, o cõ otra cosa para lo ferir, maguer non lo fiera, faze le muy grand deshonrra. Primum videtur verius cum. ll. istæ requirant manus iniectionem, seu illationem: quæ non verificatur in minatione, vel leuatione manus: quæ non est ita grauis iniuria, & istud verbum, mete manos yradas, non bene verificatur, nisi realiter manus inferantur in parentem. facit etiam in cap. fina. de donatio. ibi impias manus iniecerit. & etiã ista. l. cum loquitur de iniuria verbali inferius dicit, maguer nõ le firiesse. & sic sentit primum procedere, cum actualiter manus sunt iniectæ. facit etiam. l. 1. ff. de obseq. parent. & lib. & tit. paren. & patrocin. præstan. si vel impias manus eis infert.

d ¶ *Palabras grauemente.* In dicto. §. causas. dicitur si grauem & infamem iniuriam eis ingesserit. vnde tene memoriã istam l. partitarum, quę hoc exponit in iniuria verbali graui. sic etiam Ioannes Andreas in dicto cap. fina. de donatio. super glo. in verbo, atroces. columna tertia. exponit illum textum cum dicit, Atroces iniurias de verbali cõtumelia, quem ibi si quis ut alij docto. sic etiam intelligit. dict. §. causas. Alexand. consilio. 203. volumine secundo. incipit super themate. quæ autem sit grauis iniuria verbalis, collige ex notatis in. §. atroces instit. de iniur. & in l. 20. titul. nono. 7. partit. & vt hic videsis non quælibet iniuria verbalis facta per filium sufficeret, sed debet esse grauis, & si vocauit patrem proditorem, dicitur grauis iniuria, secundũ Alexand. in dicto consilio dicens, quod tali casu non potuisset esse quasi grauior iniuria, cum ex hoc, si verum esset, pater esset decapitandus, nam censetur quid esse graue, vel leue ex qualitate pœnæ. l. secunda. ff. de public. iudic. l. auxilium. ff. de minor. glos. in l. adeo. ff. de regulis iur. cum alijs ibi per Alexand. allegatis, & multum est in hoc attendenda consuetudo regionis, vt cognoscatur quæ sit leuis, vel grauis iniuria. Angel. in l. leuia. ff. de accusatio. l. sacularij. §. sunt quædam. ff. de extraordinarijs crimi. qui est adhoc melior text. quam sit in iure. secundum Baldum in lege secunda. in fine. C. de noxalib. idem si filius vocaret matrem affacturatricem, quæ vulgo dicitur, hechizera. vide glo. iuncto textu in lege prima. ff. de obseq. parenti. præstan. & adde de iniuria facta parentibus. legem primam. titul. nono. libro octauo ordinis regalis.

e ¶ *Si lo acusasse.* In dicto. §. dicitur si eos in criminalibus causis accusaverint, quæ non sunt aduersus principem vel rempublicam.

f ¶ *Morir, o ser desterrado.* Non ponitur hoc verbum in dicto. §. causas. & per hoc videtur, quod loquitur de accusatione in capitalibus causis, iuxta. l. secundam. ff. de public. iudic. requiritur ergo quod delicti accusatio sit talis, ex qua veniat imponenda mors naturalis, vel ciuilis: ita quod perdatur vita vel ciuitas. vnde etiam si esset pœna absciss. membri, cum impropriè dicatur pœna capitalis: cum ex eo non perdatur vita vel ciuitas: vt not. Bart. in dicta. l. secunda. non posset filius exhæredari, licet de crimine inferente amissionem membri parentem accusaret, in contrarium tamen facit. l. 3. titulo secundo. tertia partita. ibi, fueras ende si entendiesse, que la demanda era tal, de que pudiesse nacer muerte, o perdimiento de miembro, o enfamamiento, &c. Item etiam. l. 18. titulo quarto, eadem partita. ibi, de muerte, o de perdimiento de miembro, o de echamiento de tierra. Item etiam. l. duodecima. titulo quinto. eadem partita. ibi, sobre que pueda venir sentencia de muerte, o de perdimiento de miembro, o desterramiento de tierra para siempre. Item & expressim. l. octaua infra eod. ibi, o perder algun miembro. & in multis alijs legibus ista rum partitarum. vbi reperies semper æquiparari pœnã mortis, vel absciss. membri. Facit etiam ista eadem l. cum inferius dicit enfamãdole, vnde istam partem credo veriorem. & quia text. in d. §. causas non dicit in capitalibus causis, & si pro iniuria verbali graui potest exheredari filius, quãto fortius ex accusatione ad membri absciss. onem? vnde supplenda est in hoc lista per alias leges, & quod dicit, desterrado. intellige de perpetuo exilio: hæc enim est mens istarum legum partitarum cum loquuntur de exilio, & si crimen esset leue de quo accusaret filius patrem: non videtur quod procederet hæc pœna, si ex eo non sequeretur infamia. arguo. l. si magnum. & l. si soldurem. C. qui accusare non poss. & etiam istius l. partitarum.

g ¶ *Enfamandole.* Ex hoc patet, quod si ex accusatione, seu condemnatione posset sequi infamia contra patrem, potest filius exhæredari, vnde procedit hoc, etiam si parens non accusetur de crimine capitali, sed de alio inferente infamiam, & forte procederet ex generalitate huius. l. & ex eo quod habetur in lege. sed si hac. §. prætor. ait. ff. de iniurijs vocando. & si sequeretur tãtum infamia facti apud bonos & graues. & facit l. secunda. titulo quinto. & l. secunda. titulo sexto, infra septima partita.

h ¶ *Si fuere fechizero.* In dicto. §. causas. habetur, si cum maleficis non iniuit, vt maleficus versatur. glo. vero. in c. quintaullis. de iur. iuran. posuit separatim istos duos casus. Si cum maleficis versatur: si maleficus efficiatur. & istud intellectum approbat hic ista. l.

i ¶ *Encantador.* Qui sunt incãtatores, habes in l. 1. §. medicos. ff. de var. & extraordina. cogni. ibi. non tamen si incantauit vel imprecatus est. (vt vulgati verbo impostorum vtar) sit exercitatus, non sunt ista media, inter genera, tamẽ si sunt, qui hos sibi profuisse cũ prædicatione affirmẽt. de his etiam. vi. C. de maleficis. & mathematicis. per totum. vbi Ang. in l. eorum. notat per incantationem animũ mulierum ad libidinẽ flecti. & subdit, ideo nõ tu feris, cũ audis istas facturas fieri, quia vere sunt. vide etiam ibi in l. multi. vbi Angel. summat. qui Dæmones incãtauit, alias inuocauit, vel per imagines cereas incantauit punitur ibi? subdit super glo. nota bene contra facientes imagines ceræ, qui pingendo eas, vitas hominũ labefactam: & ideo non derideas ista.

j ¶ *Se trabajasse de muerte de su padre.* In d. §. causas. habetur vel vitæ parẽtum suorum per venenum, vel alio modo insidiari tentauerit. & punitur hic attentatum, licet non fit secutus effectus.

k ¶ *Con yeruas.* Venenosis. l. vt in l. eiusdem. §. 1. vbi Bart distinguit tripliciter genus veneni. ff. ad l. Cornel. de Sicar. l. qui sæpe. §. venena. ff. de contrahen. emptio. l. capitalium. §. veneni. cum glo. ff. de pœn.

l ¶ *Por su amiga.* Vide quæ dixi in l. fin. titu. 24. supra. 4. parti. in glo. ante penul.

m ¶ *O si enfamasse.* Supra dixit de ista infamia quæ sequeretur ex accusatione criminali: nunc vero loquitur de infamia extraiudiciali. Adverte tamen quod in d. §. causas. vnde ista. l. sumpta est, hoc non sic habetur? sed dicitur ibi, si delator contra parentes filius extiterit: & per suam delationem grauia eis dispendia fecerit sustineri. vnde videtur dicendum, quod ista l. partitarum restringatur ad formam, & dispositionem filius, de qua sumpta est? vel dic, q̃ hæc l. apertius declaret illam: & sic si ex diffamatione, vel ex delatione filij parens sua linea magnã iacturam suorum bonorum: filius possit exheredari, & ita videtur verus sensus huius litteræ. vel dic, quod etiam hęc l. velit, quod non solum q̃n ex tali diffamatione vel delatione actualiter parens sustinuit talem iacturam, verum etiã si ex parte filij diffamantis, vel deferentis fuit data occasio, vt hoc fieri posset, filius possit exhæredari. & probatur ibi cũ dicit. porque el padre ouiesse a perder, &c. & idem crederem, si ex tali diffamatione vel delatione immineret periculum parenti sustinendi aliquam pœnam corporalem a iudice per sententiam? cum talis pœna sit maior quauis pecuniaria. l. in seruorũ. in fi. ff. de pœn. si vero crimẽ, de quo filius diffamaret parentes, esset leue, vnde ista sequi nõ possent: nõ videtur, q̃ filius possit exheredari ex diffamatione extraiudiciali circa accusationẽ arg. l. 8. tit. 6. 7. part. & huius l. supra cũ dixit de iniuria verbali graui. tu cogita quia passus iue in terminis. quibus. l. ista loquitur, dignus est cõsideratione. vel dic, quod si ex diffamatione filij etiam extraudiciali, parenti sequeretur infamia facti iuxta formam. l. 2. titulo sexto, infra. 7. partita. quod etiam ex ista causa filius posset exhæredari ex verbis, & mente istius. l. partitarum, hic & superius. cũ dixit enfamandolo, &c. licet de iure communi hoc non ita reperiatur cautum, quando infamia sequeretur circa accusationem: sed potest dici, quod cum diffamare aliquem, sit cum iniuria, vt in l. item apud labeonem. §. ait prætor ne quid infamandi causa. ff. de iniuriis hoc idem comprehẽdebatur de iure cõmuni. cum in d. §. causas. dictum fuit, si grauem & inhonestam iniuriam eis ingesserit: benetamẽ placet vt dixi q̃ diffamatio de crimine leui non sufficeret ad exhæredationem per prædicta.

n ¶ *Le buscasse el mal.* Deterendo partem vt dixi: & habetur in d. §. causas. & ex generalitate huius l. par titarum idem esset, si alio modo, quã ex delatione, hoc danũ procuraret parentibus. 14

o ¶ *Pues se en el testamento.* Et non tenetur exhæredans in testamento, exprimere locum, & tẽpus cõmissæ ingratitudinis, vel delicti per filium, quia hoc non reperitur iure expressum; hęres tamen debet probare locum, & tempus. argu. l. item exigit. ff. de dol. & l. prætor ait. in princ. ff. de iniur. &c. præsentium. de testib. lib. 6. & secundum Alexan. vbi refert consilium quoddam Bal. in consi. 205. 2. vol. versi. confirmo. & idem tenet Soci. 3. volu. consi. 105. col. fin. 15

p ¶ *En quanto pudiere.* In d. §. causas. dicitur in quantum esse qui petitur, probatur idoneus. vnde non esset inspiciendum an se obliget vltra quintam partem bonorum, dato quod habeat filios legitimos: non enim hoc est donare, sed id facere, ad quod filius ex debito pietatis, & ne exhæredetur, tenetur. facit l. non vsque adeo. ff. si quis a parente fuer. manumiss. vide per Bal. in l. 2. C. si in fraud. patro. 16

q ¶ *De la prision.* Idem si ab excommunicatione, cum sit grauius ligamẽ animæ quam corporis secundum Ioan. Fab. in auctor. si captiui. C. de episco. & cleri. 17

r ¶ *Ca a las mugeres.* Nota istum text. ad id quod dixi in l. 3. tit. 12. 5. part. in glo. quod ob piam causam mulier non possit pro alio fideiubere. nor. etiam quod licet renunciando velleyano, & legibus disponẽtibus mulierem non fideiubere pro alio perdat hoc beneficium, vt in d. l. 3. non tamen licet non renuntiet, poterit a patre in hoc casu exhæredari per istam. l. quæ noluit eam adstringere ad talem renuntiationem. quod multum nota ad similia. 18

s ¶ *E non lo puede fazer.* Quia decessit in ipsa prohibitione sine possibilitate faciendi libere testamẽtum, vt declaratur in d. §. causas. ibi, si autem in ipsa prohibitione. 19

t ¶ *Perder el fijo.* Sequitur glo. in d. 4. causas. & l. 11. ff. si quis aliquem test. prohibu. & l. 2. C. eodem. & vide supra eadem part. tit. 11. 26. & 27. & quæ ibi dixi. 20

Universidad de Deusto
Biblioteca

a *Juglar.* Istos in d.§. causas. appellat mimos, vt sunt saltanter & representantes in scena. vt in l. 2. §. ait prætor. ff. de his qui notãt. infa. & hos ibi Ang. vocat ioculatores, & repelluntur isti a promotione ordinum: vt in cap. martinus. 33. dist. ibi. autin scena, &c. quod Bald. in l. si fratres. C. ex quibus caus. infa. irro. intelligit in maioribus ætate, & q̃ parcendum sit minoribus, vt illi possint promoueri ad ordines. & istos Baldus vocat ioculatores. & idem videtur, quo ad istam l. vt intelligatur de maioribus, nõ de minoribus per d. l. si fratres. & donare istis histrionibus vitium est immane. cap. donare 86. dist. & vide Chrysost. super Matthæum homil 49. col. pe. & fin. & intellige istam. l. quando filius in hac professione permanserit, prout etiam habetur in d.§. causas. videtur etiam ista. l. limitãda in his ioculatoribus, qui sine delectu sui ludibrium faciunt, isti enim sunt infames, vt in d.§. ait prætor. qui autem cum delectu ex eo quod in loco omnes intrare non possunt ad videndum, vt est exemplum cum in militia & actu doctoratus alicuius, magna fiunt conuiuia, & intra domum canitur, vel saltatur: tales enim non sunt infames, vt declarat Ange. in d.§. ait prætor. & hoc etiam probatur in l. 4. titu. 6. 7. partita. vbi declaratur de istis ioculatoribus pretio recepto, seu causa quæstus: requiritur enim, quod assuefecerint se in arte ista: vt declarat Innocen. & ibi Abb. loquentes quoad promotionem ordinum in cap. cum decorem. de vit. & honesta. clerico. iocus autem secundum eos, vbi in occulto hoc fecissent, maxime ad complacentiam infirmi. Idem dicit Innocent. si semel. vel pluries in publico hoc fecerit: dummodo non assuefecerit se: quod Abba. ibi limitat nisi in publico saltim bis illam artem causa quæstus exercuerit: nam efficeretur infamis. argumento. l. palam. ff. de rit. nuptia.

b *¶ El padre fuesse juglar.* Num nihil dolosus dolose, nihil Cathilina Cethego, vt etiam tradit glo. in d.§. causas.

c *¶ Lo dexasse por dineros.* Vt erant arenarij. l. in arenam. C. de inofficio. testa. & in d.§. causas. sunt enim infames, qui causa quæstus in certamina descendunt. d. l. 2. in fi. ff. de his, qui notant. infa.

d *¶ Segund la riqueza q̃ el vuiesse, o segund que pertenesciesse, &c.* Tene menti istam. l. vt status qualiter dicatur, quod pater dotet competenter filiam. & adde l. si filiæ pater. ff. de lega. 3. non ergo legitima erit meta dotis. vide quod dixi in l. 8. titu. 4. in glo. super parte a otro, circa finem. 5. part.

e *¶ Que no querria casar.* Hoc idem habetur in d.§. causas. ibi & illa non consenserit: quid tamen si hoc non contigit. scilicet quod pater antea quam filia peruenisset ad ætatem. 25. annorum, nõ se obtulit maritare, & dotare filiam: quia forte facultas non se obtulit, vel alias hoc fieri non potuit: seu factum non fuit etiam negligenter per patrem: an tunc filia luxuriosam vitam eligens ante. 25. annos, posit exhæredari a patre: ista litera videtur innuere quod non, quod vero subditur (pero si el padre alongasse el casamiento) innuit contrarium, cum pater non videatur negligens, neque culposus vsque ad illam ætatem. & ita intelligit hoc glo. in d.§. causas & effgl. & super parte si alicui: & est de mente glos. in cap. quintauallis. de iur. iur. & probatur in l. fi filiam. cum auctentica ibi posita. C. de inofficio. testa. & ad istam. l. & ad dictum. §. causas. in verbo si alicui. potest dici, quod intelligantur, quando pater hoc fecisset, etiam quando filia habet ætatem. 25. annorum: & per eam stetisset nolens nubere cum eo, quem pater volebat, & si filia esset minoris ætatis supplerium ad hoc esset maxime, quia idem esset si pater ante dictam ætatem ad hoc se non obtulisset.

f *¶ En puteria.* In d.§. causas. non ponitur istud verbum: sed dicitur luxuriosam vitam degere elegerit. vnde videtur quod l. ista partitarũ requirat, vt locum possit habere exhæredatio, quod filia in lupanari reperiatur in actu vel habitu meretricio. & sic intelligit Bal. in l. ancillarum. ff. de petitio. hære. & sic quod in loco publico meretricetur, quod videtur durũ, cum sufficere debeat ad causam exhæredationis, quod filia vitam luxuriosam etiam extra locum lupanaris faciat: & istud videtur veritas, & iuxta. ll. iuris cõmunis & mentẽ ipsarum, de qua ista sumpta est. intelligere ergo istã legẽ iuxta dictas. ll. iuris cõmunis. d. l. si filiam. C. de inofficio testa. & d.§. causas. & q̃ hic dicit (en puteria) non intelligas pro loco publico lupanaris, sed intellige, q̃ filia faciat malam vitam meretricãdo, & sic q̃ intelligatur (en puteria) id est luxuriose viuẽdo, seu meretricando. & probabitur filiam luxuriose vivere per locum a communiter accidentibus, vt quia passim iuuenes accedebant ad iuuenculam cum fama publica, secundũ Bal. 2. vol. consiliorum, consi. 253. neque excusabitur secundum eum: si dicat quod non potuit cognosci, quia erat arcta: nam licet stuprum non sit consummatum, sufficit conatus, allegat cap. 1. §. item si fidelis. quibus mod. feud. amitta. & quod sine contactu corporalis immixtionis potest vita luxuriosa, indecens, & inhonesta interuenire. l. nõ tantum. §. si emancipatus. ff. de cont. tabu. l. athletas. §. pomponius. ff. de his, qui notan. infa.

g *¶ Desheredar.* Sed an mater, quæ similiter esset meretrix, posset filiam ob meretricatum exhæredare? Bal. post Bar. per tex. ibi in l. in arenam. C. de inofficio. testa. dicit quod non. Idem tamen Bald. in l. fi filiam. C. eo. dicit, quod si tempore mortis mater erat correcta, & ad honestam vitam redacta, quod tunc poterit filiam exhæredare, cum non debeat tunc reputari turpis persona: & vltima consuetudo inspicienda sit. l. mella. §. 1. ff. de admin. lega. & Idem tenet ibi Angel. post Guille. l. per l. imperialis. in princ. & §. tales. C. de nupt. quod autem in ipsa filia, quæ ob luxuriosam vitam poterat exhæredari, si ipsa ante testamentum patris, eo viuo, ad honestam vitam rediit, an etiam tunc poterit exhæredari? videtur quod non ex nota. per Specula. titu. qui filij sunt legiti. §. 1. col. 4. versi. quid si ipsa pœniteat de peccato. vbi concludit tali casu patrẽ tenere ad alimenta. & sic vult, quod non posit exhæredari cum ista ambulent pari passu. l. siquis a liberis. §. si quis ex his. ff. de libe. agnos. & similiter tali casu pater tenebitur eam dotare, secundum Abb. in cap. quintauallis. col. 2. de iur. iur. quia causa dotis non minus fauorabilis est, quam causa alimentorum: Balaiouel. in suo tractatu. de dote. fol. 13. colu. 2. in. 16. speciali prisulegio. vult idem in dote: licet non alleget Abba. vt supra. & respondit ad d.§. causas. versi. si alicui, dicens quod illa dispositio non debet extendi ad istum casum dotis, ne matrimonium impediatur: & sic innuit, quod licet filia tali casu adhuc posit exhæredari, deberet, tamen dotari: ne matrimonium impediatur. Alex. 2. vero de Imol. relato. d. Host. in l. 1. col. 9. num. 3. infert ex eo, q̃d si tamen vxo patre pœnitentiam agat, vel ante testamentum conditum, non poterit exhæredari: satis facit pro hoc dicto seu illatione Alexand. d.§. causas. in versi. si præter. ibi & in hac professione permanserit. & facit quod not. Bal. in l. fratres. versic. quæro quid si institutus. C. de inofficio. testa.

h *¶ Que ella passasse de edad de veynte e cinco años.* Quid si de consuetudine patriæ, filiæ maritantur vsque ad vigesimum annum, & filia post illud tempus nupsiliet, patre ignorante vel contradicente, cum indigno: an propter hoc posit exhæredari? Bald. nouel. in tractatu de dote. in. 16. speciali prisulegio. fol. 13. columna secunda. tenet, quod non: ne alias per indirectum tollatur ipsi filiæ libertas matrimonii, quam libertatem non potest impedire ius ciuile, vt notatur in capitulo primo, de sponsa. vbi Abb. hoc tenet. secus tamen secundum Ang. si filia non expectauit tempus consuetum, secundum morem patriæ. vide ibi per eum: (licet non in ista materia) quod attendi debeat consuetudo patriæ circa ætatem, qua nubere

lieres maritentur: vide per Alex. consi. 20. col. 2. vol. 2. incipit, viso processu, ætas tamen ista. 25. annorum expectabitur, adhuc etiã stante dicto more regionis, si filia inhonestam vitam elegerit meretricãdo, secundum Bal. nouellum vbi supra.

a *¶ Otro estraño se mouiesse.* Quid si nullus procuraret furiosum? dic q̃d etiam adhuc hæreditas est auferenda filiis. vt not. glo. in authentica libe ri. C. de episcopa audien.

b *¶ Non deuen ellos.* Intellige si sint maiores decẽ & octo annorum. vt infra eodem. l. proxima.

¶ Lex. VI.

In hac l. ponuntur xij. causa exhæredationis, si filius patrem captiuum redimere valens nolit. hoc dicit.

c *¶ Captiuando.* Sine capiatur ab hostibus, siue a latronibus seu piratis, seu alia priuata persona, quia ille qui patitur quem in carcere mori, videtur eum necare: secundum Bald. in authen. si captiui. C. de Episcopis & clericis. & idem dic, si condemnatus a iudice detineatur in carcere, vt tædio carceris affectus veniat soluturus. l. 1. C. qui bonis cedere. posse. l. 3. §. tuto. ff. de separat. tuto. Bal. dus ibidem. colum. 1. quia ex quo carcer pecunia redimitur, habebit locum ista l. secus, si detineatur in carcere, vt quia est ei inflicta pœna perpetui carceris, vel ad tempus: quia non cadit iuditio, nisi sequenia tur compositio: vel si detineatur pro inuestigatione delicti. l. 2. C. de exhiben. reis. Bal. in d. authẽ. si captiui. & etiam Paul. de Cast.

d *¶ Negligentes.* Quid si ipse carceratus vel captiuus, fuit similiter negligens, quia ipse poterat se redimere sine aliorum auxilio, & neglexit? Bal. in d. authen. si captiui, dicit quod tunc parcendum est aliis, si eum non redimant. argum. l. 5. ff. mandat. & c. 2. de fideiusso. Si tamen constaret quod ipse noluisset redimi: tunc deceretur filius vel consanguineus negligens, si ipse non redimat: & ipse vel heres scriptus priuaretur hereditate eius. argu. l. 18. qui reipub. causs. la. 2. & quod ibi not. ff. ex quib. caus. maio. secundum Bal. vbi supra.

e *¶ Non deue heredar.* In d.§. causas. versi. vnum de prædictis, dicitur, filios ad successionẽ eius venire non patimur, in authentica. si captiui. C. de Episcopis & cler. dicitur sed etiam lege denegatur eius successio. ex quo patet, q̃ tales filij, vel coniuncti, seu heredes scripti sunt in successibiles ipsi captiuo, ipso iureabsque alia sententia, vnde supervacua est quæstio quã in hoc ponit Bal. in d. authẽ. si captiui. an isti sint indigni, & in successibiles ipso iure, vel per sententiam, vt etiã aduertit ibidẽ Paul. de Castr.

f *¶ El precio en redencion de captiuos.* Non ergo hereditas deuoluitur ad sequentẽ in gradu: ex quo l. ista aufert existenti in primo gradu, ad quẽ hereditas pertinet & defertur ad episcopum vel ecclesiam in redemptionẽ captiuorũ: quia cum l. prius, põt, in quẽ vult, conferre secũdum q̃ declarat Paul. de Cast. in d. auth. si captiui.

g *¶ Bienes que sean otros rescatados.* Nota istam rationem, quæ etiam ponitur in iuribus, vnde ista. l. sumpta est. scilicet in d. authen. vt cum de appellatio. cognosc. §. si vnum de prædictis. & potest ad alia induci.

h *¶ Mas valdra.* Tenet enim eius testamentum, licet capti ab hostibus quia fingitur decessisse præambula hora captiuitatis. l. lex cornelia ff. de vulga. & pupil.

i *¶ Mayores de diez, e ocho años.* Et non cõperit eis restitutio in integrũ si post istam ætatem, etiam ante. 25. annum negligant, secundum Bal. in d. authen. si captiui. col. 2. & sufficit, si patre existente captiuo, ista ætas compleatur. secundum eum ibidem. quia obsequium filij, ergà patrem habet fructum successiuum, non instans mentis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

h a ¶ *Vender.* Istud verbum non ita exprimitur in d. §. si vnum de prædictis. neq; in d. auctẽ. si captiui. vbi dicitur: qui autẽ redimere studeret, si propriæ non habeant pecuniæ super rebus ipsius, in eã causam recte contrahunt. Et sic limitat istam. l. qñ isti filij vel coniuncti proprias non haberent pecunias, & inducit Bal. in d. auctẽ. si captiui. ad fidei iussorem, non habentem vnde soluat, & timẽtem se poni in carcerẽ, quod possit vendere bona principalis. l. si procurator. ff. si ignorãtes. ff. mãdati.

9 b ¶ *En las leyes.* Nõ ita bene sicut hic ibi hoc explicatur.

¶ *Lex. VII.*

Hæc l. ponit xiij. causam exheredationis. si filius hat hæreticus, Iudeus vel Maurus. h. d. Habuit origẽ inem ab authẽ. vt cũ de appel. cogn. §. causas. versi. si quis de parentibus.

i c ¶ *Hereges.* Adde d. §. causas. versi. siquis. de prædictis. &. c. excõmunicamus §. credentes. de hæretic.

2 d ¶ *Catholicos.* Ad de l. cognouimus. C. de hæretic. & in d. §. si quis. de prædictis. & sic habes, q filij catholici succedunt patri hæretico. Contrarium tamen cauetur de iure canonico. vt in cap. vergentis. de hæretic. & in c. filij. & in c. quicunq;. §. hæretici. de hæretic. lib. 6. habetur etiam in authentica gazaros. C. de hæreti. idem tamẽ q. in ista l. partitarum habetur vti in l. 2. tit. 26. 7. partita. An autẽ in hoc seruabimus ius canonicum, vel istas. ll. partitarũ? diuersæ opiniones fuerunt circa hoc. Nam glo. 23. q. 7. in summa dixit eo. rectas esse leges in hoc disponentes, vt orthodoxi filij habeant bona parentum hæreticorum. Et sequuntur ibi Archidiaco. & Ioan. de Fatu. Gofred. autem tenuit contrarium, silicet quod in bonis temporalibus seruentur leges, & non canones, nisi in terris subiectis Romanæ ecclesiæ, etiam quoad iurisdictionem temporalem, ita notauitin summa. titu. de hæretic. §. quid si hæretici filios habeant. & istud etiam voluit Ioan. And. in d. cap. vergentis. vbi dixit, q in terris imperij seruentur ea hoc ll. seculares, quæ maiori æquitati nitũtur. Abb. vero ibidem dicit mirandum esse de opinione Ioan. And. quia non habet in ista ratione, & probabilitatem cum in d. c. vergentis. Papa ex presse faciat mentionem de terris imperij, & mandet principes seculares ad hoc compelli: neque curãdum est in hoc casu de legibus cũ crimen hæresis sit mere ecclesiasticum, vt in cap. inquisitionis. §. ipro hibemus. de hæreti. lib. 6. & pœnæ impositio spectat ad iudicem ecclesiasticum, non ad secularem. §. in hoc. 24. quæst. 2. & istud etiam tenet Alberic. in d. l. cognouimus. C. de hæreti. & tenet glos. quam ibi dogo. communiter sequuntur in d. c. vergentis hoc etiam voluit glo. in. in cap. cum secundum leges. de hæreti. lib. 6. Aduerte tamen quia de iure antiquo minus dubitationis ista quæstio habere videbatur, stante dispositione. d. authenticæ gazaros. Attentis vero istis ll. partitarum maius dubium videbatur: sed adhuc tenendum est, quod iuris canonici dispositio in hoc seruetur, cum istud crimen sit mere ecclesiasticum: & ius canonicum hanc pœnam filijs infligit, cõfiderans pœnam filiorum esse parẽtum. l. isti quidem. ff. ad. met. caus. & cum idem sit in crimine læsæ maiestatis tẽporalis, quanto magis diuinæ, vt in d. c. vergentis. & ita in practica seruatur. & adde Ioan. Lup. de palat. rub. in repetitione cap. per vestras. super tex. col. 340. in formis minoribus. versic. existis. vbi videreum, an filij de æquitate debeant alimẽta habere a fisco, vel filiæ dotes? & ibi etiã quid in filijs ante delictum hæresis a patre cõmissum natis.

¶ *Establesçer.* Innuit hæreticũ posse condere testamentũ. vt. l. 16. titu. 1. supra ea. parti. & quæ ibi dixi.

¶ *Los catholicos deuen heredar.* vt de supra in gl. 2.

¶ *Tornassen alas.* Innuitur hic, q bona debent restitui hæreticis reuertis ad fidẽ adde glos. 23. q. 7. in summa. quæ dicit: qñ licet bona sint ablata hæreticis: si tamen reuertantur ad fidem, ex misericordia eis restituuntur. vt in cap. ipsa pietas. 23. q. 4. & non cum dicit (de misericordia) nam de rigore nõ sunt eis restituenda, vt voluit Archidia. in ca. si vos. 23. q. 5. Adde etiã quod in nouo. habetur in cap. ad abolendam. de hæretic. & in c. vt officium. §. si vero. de hæreti. lib. 6. & c. vt commissi §. necnon. & ibi Archidia. eod. credo tic. & lib. & vide Domin. in cap. cum secundum leges. de hæreti. li. 6 fuisse & pragmaticam regum catholicorum datam Cordubæ. anno Domini. 1487.

¶ *Los frutos.* Facit vt ei cui subentur bona restituti. veluti bannito, vel alias damnato non debeant restitui fructus. & adde Alberic. in authen. idem de nestorianis. C. de hæretic.

¶ *Parientes.* Hoc etiam corrigitur per ius canonicum: quia nec filijs reseruantur bona parentum hæreticorum. vt dixi supra in glo. 2. i

¶ *Clerigos.* Adde ex communicamus. §. 1. de hæreti. vbi vide Abb. & Ioan. de Ana. vbi videbis quid faciendum de bonis clerici hæretici.

¶ *Essa vaõ.* Nota de annali prescriptione, vt etiam not. gl. in d. §. causas. versi. si quis de prædictis. An autem leges istæ regiæ hoc tempus ecclesiæ præfinire possint, non est sine dubio ex his, quæ habentur in c. quæ in ecclesiarum. & in c. ecclesia. S. Mariæ. de constitu. licet in cõtrarium adduci possent ea, quæ cumulat Guillel. Benedict. in repet. c. Raynutius. super verbo, & vxorẽ nomine Adelasiam. nu. 240. cũ sequenti. vide quæ dicam in l. 2. titu. 26 part. 7. in gl. pe.

¶ *Lex. VIII.*

Legitima causa exhæredationis a testatore inserta & ab hærede probata tenet exheredatio: & si plures causæ inferantur, sufficit vna legitima probari. h. d.

¶ *Si fuere prouada.* Adde l. omnimodo. C. de inofficio. testamẽ. & in authẽ. non licet. C. de libe. prẽte. & in corpore, vnde sumitur in authẽ.

vt cũ de appella. cognos. §. siue igitur. & dicit Ang. in auth. de nupt. §. ingratitudinẽ. col. 4. quod sit cautus aduocatus, vt semper contra filium exhæredatum faciat causam ingratitudinis probarimam etiam si pater in exhæredatione filij, causam ingratitudinis nõ inseruerit, licet testamentum ob hoc non teneat, & succedatur ab intestato, vt pote exheredatione nõ legitime facta: tamen adhuc filius exhæredatus, probata causa ingratitudinis, excluditur a successione intestati per text. in d. §. ingratitudinem. Et istud dixit Ang. dicit singulare Iason in d. authẽ. nõ licet in septima limitatione, & transit ibi cum eo. ¶ Ego tamẽ semper dubitaui de veritate huius dicti, quia videtur contra textum. in dicto authen. vt cum de appell. cognos. §. aliud quoq; capitulũ. colla. 8. & §. siue igitur; & contra. l. 4. & 10. titu. 7. parti. 6. & quia ingratitudo non excludit a successione intestati. l. cognatis. ff. vnde cognati. & tenent Gulielm. Bar. Bald. & alij in l. fratres. C. de inofficioso testa. vbi respondent ad d. §. ingratitudinem. & tenet etiam & late probat hoc Franciscus de Areti. in l. 3. §. filius quoq;. ff. de liber. & posth. tenet etiã Socin. consi. 165. incipienti, vilo processu. in causa querelæ. 3. vol. col. fin. de iure tamen partitarum ingratitudo excludit fratrem etiam a successione intestati, vt in l. 12. infra eod. vbi vide & quæ dixi in l. 10. infra eodem.

a a ¶ *Vna cosa.* Adde d. §. siue igitur. & §. si eales in authẽ. vt cũ de appella. cognos. & facit ad illud dictũ singulare Innocen. in capit. in præsentia. de renunti. quod sententia lata expressa duplici causa, si vna sit vera, licet alia sit falsa, tenet sententia ex causa vera. & adde Bald. in l. 2. §. ignominiæ. ff. de his qui notan. infa. & inducit Barto. d. §. siue igitur. quod si in libello plura simul narrantur, vel mandatur: quorum alterũ per se sufficit non esse necesse omnia probari: sed alterũ tantum. & remittit ad nota in cap. licet causam. de probatio. & in c. a. de referip. vbi vide Abb. & late per Felin. col. 16. & 17. cũ sequẽti. An autem videatur quis se adstringere ad probandum eo modo, q̃ in libello narrat: vide Bart. in l. habebat. in princi. ff. de instito. & in dubio nemo videtur se adstringere, nisi quatenus agere desiderat. vt tradit Bald. in. l. ædita. in. 2. lectu. col. 2. C. de eden. & nota etiam quod licet quis se adstringat ad probandum, nõ per hoc fundat intentionem aduersarij agentis. Bal. in l. 1. C. si aduersꝰ credito, & vide quod not. Ilson post Salice. in l. cum virum. C. de fideicõ. Item not. quod licet pars se astrinxerit ad probãdum per testes, & inst rumẽ. poterit congruo tempore facere positiones. Bal. in l. 2. §. quod obseruari. C. de iura. calumniæ, vide not. ab. in ista materia per Bal. in l. 5. pe. col. C. de condi. indeb. vbi ad intellectum. d. cap. licet causam in verbo, se adstringit. & ibi dat regulam, quod ad qualitatem probãdã, nũquã videtur quis se adstringere, nisi qñ qualitas mutat speciẽ actionis, vel exceptionis vel facit aliquẽ admitti ad id. ad quod alias nõ admitteretur. & dat etiã aliam regulam, quod quando plura requiruntur loco vnius causæ finalis: tunc omnia sunt probanda connexim. Secus si resultent plures causæ finales. vide ibi per eũ. & in causa criminali adstringere se ad ea, quæ nõ sunt de natura punitionis, nihil operatur. glo. in. d. c. licet causam. & Bal. in. d. l. penul. vide etiam in ista materia quod not. Bal. in. l. secunda. colu. prima. C. de proba. & in l. secunda. col. 6. C. de seruit. & in. l. fructus. & in. l. cũ te minorem. C. eod. tit. & in. l. testium. col. 3. C. de restitu. & in. l. si nõ C. de contra. empt. & Bar. in. l. qui vxori. § quid tamen. ff. de adulte. & quod dicit Bald. in. l. 1. 14. & 15. col. C. qui accusa. non poss. & in l. fin. C. de fal. & in. l. fin. colum. 12. C. de edict. diui Adria. toll. & in l. rationibus. C. de his quibus vt indignis. & Ioan. de Plate. in. l. secũda. C. de lata. libro decimo. nota hæc, quia collegi longo studio & poterunt prodesse, cum casus se obtulerit.

3 b ¶ *Otra razon qualquier.* Nota valde istam legem, nã per eã videtur reprobari illa communis opinio, de qua dixi in l. quarta. in glo. 1. supra isto titulo. scilicet quod ex aliis causis æque grauibus vel grauioribus: quam in istis legibus expressis, filius possit exhæred. fi. nam sic aperte confunditur illa communis opinio, cũ dicit, vera ratio qualquer. & satis bene etiam quod dicitur in d. §. aliud quoq; capitulum. in princ. in authen. vt cum de appella. cognos. per quem tex. hoc idẽ voluit Alexan. in dicta authen. non licet. col. 2. num. 4.

GRados llaman en latin, al estableſcimiẽto del heredero, q̃ es fecho primeramẽte e a la sustitucio q̃ fazé despues quãdo dã sustituto a aq̃l heredero, e esto es puesto por semejãça[c]. Ca assi como ha en la escalera muchos grados q̃ el vno esta ante dl otro, assi en los establecimiẽtos dlos herederos ha grados q̃ estã vno ante q̃l otro, en q̃ son llamados sustitutos, onde si el padre desereda su fijo[e] ante dl primero grado[d] o despues[c] dtodos los grados dlos herederos instituidos, e sustituitos e su testamẽto, etiãdese[f] q̃ es desheredado dtodos estos grados sobredichos que como quier que el padre pusiesse muchas razones destas sobredichas, contra su fijo, quando lo deseredare: si non pudiere todo prouar gelo el, o el heredero, que fuesse escrito en el testamento, abõda q̃ sea prouada la vna cosa[a], tan solamente. Mas si por alguna otra razon qualquier[b], que non fuesse delas sobredichas en estas leyes, desheredasse el padre a su fijo, nõ le valdria tal desheredamiento.

¶ *Ley. IX. Como quãdo el fijo es desheredado enel comiençamiento del testamẽto, e en la fin, se entiende q̃es desheredado en todos los grados dela herencia.*

b ¶ *Otra razon qualquier.* Nota valde istam legem, nã per eã videtur reprobari illa communis opinio, de qua dixi in l. quarta. in glo. 1. supra isto titulo. scilicet quod ex aliis causis æque grauibus vel gra

Sed ista l. partitarum. probat hoc clarius cũ dicit, qualquier, de cuius dictionis natura est, quod intelligatur vniuersaliter, nihil excipiendo, vt in c. solitæ. de maiori. & obedien. tradit Iaso in hanc l. & Iason in hanc eã que. ff. de verborum obligationibus. non enim sequitur ratio generaliter intelligendo. aliqua infirmitas imo fauor & exclusio exhæredationis quæ est odiosa, vt not. glo. per tex. ibi in l. 2. ff. de liberis & posthumis, neque sequeretur aliqui ab hominẽ quo poteret per aliam legem aliquam restrictionem facere: imo expresse excluduntur omnes alię ingratitudines per ll. expresse. vt in d. §. aliud quoque. capitulum & sic cessant limitationes. quæ dantur ad id, qđ habetur in d. c. solitæ. hanc etiam opinionem vltra Alexan. vbi supra, tenuit Hostien. in summa. de testa. §. qualiter infirmetur. in sexta col. ibi sed & si alia causa. quem Felin. dicit ad hoc a nemine allegatum. in ca. pastoralis. col. 1. de rescript. & facit quod not. Salice. in l. fratres. in tertia oppo. C. de inofficio. testamen. quid autem de filia vel filio, quæ nupsit contra voluntatem patris, an possit exhæredari? vide. l. antepenul. & pen. titu. 1. 4. partita. & quæ ibi dixi. quid autem si exhæredatio fieret in fauorem filij, vel ipso filio volente? vide per Alexand. quod tunc etiam extra istos casus teneat in authen. nõ licet. col. 1. & 2. C. de liber. præteri.

¶ *Lex IX.*

Exhæredatus ante substitutionem vel post omnes gradus substitutionis videtur ab omnibus gradibus exhæredatus. h. d.

¶ *Por semejança.* Adde l. iurisconsultus §. gradus. ff. de gradi. affinita. 1

¶ *Ante del primero grado.* Azo. C. de libe. prẽte. in summa. dicit. Ité fieri 2
debet exhæredatio ab omnibus hæredibus, non ab vnius persona tã
tum. ff. de liber. & posthu. l. 3. §. filius. Item fieri potest ab omnibus
gradibus hæredum. quod est si fiat exhæredatio ante gradus omnes
vel post gradus omnes, vel intra gradus, & est tũc inter gradus qũ
persona præcedens exhæredationem, est in alio gradu quam persona quæ sequitur exhæredationem. d. §. filius. & §. ante. & §. in eodem
& C. eod. l. & vide de hoc per glo. & Docto. in d. l. 1.

¶ *O despues.* Adde. d. §. filius. & d. l. 1. C. de liber. præte. 3

f ¶ *Entiendese.* Ita quod dicebat glo. in d. l. 1. quod nec probatio in con- 4
trarium admitteretur, cum exhæredatio facta fuit post omnes gradus. Sed communiter docto. ibi tenent contrarium. & in d. §. filius.
Si vero exhæredatio fiat a persona vnius exhæredibus, non valet,
vt dixi in glo. 1. cum enim exhæredatio sit ab hæreditate exclusio,
vt in l. quidam cum filiam. ff. de verborum obligatio. non valet si
a persona tantum fiat. argu. l. cum quidam. ff. de liberis & posthu. &
quia si respectu illius a quo fit, valeret: & respectu alterius non vale
ret: esset dicere quod quis decederet pro parte testatus. & pro parte
intestatus. contra regul. l. ius nostrum. ff. de regul. iuris. Si tamẽ vnus
tantum esset institutus, tunc valeret exhæredatio, licet ab illius persona etiam proprio nomine nominata fieret, arguendo a contrario
ex dispositione dicti. §. filius. & l. non putauit. §. si ab vno ex hæredibus. ff. de contr. tabu. l. si a primo. ff. de liberis & posthumis. & idem
esset, si plures essent instituti, & ab omnibus etiam proprio nomine
nominatis fieret exhæredatio, vt probatur in l. penult. ff. de iniusto
rupto. item ex ista l. cum eius concordan. Nota, quod clausula in
principio, vel in fine apposita refertur ad omnia in scriptura contẽta. & adde. l. si quis ex argentariis. 6. si initium. ff. de eden. & l. talis
scriptura, & ibi plene nota. ff. de leg. 1 nũ clausula in medio capitulo

Universidad de Deusto
Biblioteca

rum posita refertur ad precedentia & sequentia. vt in d.§.filius. & ca. requiris. de appella. & procedunt predicta etiã in pœnalibus dispositionibus, quando ipsamet clausula continet dispositionẽ pœnæ &c, adeo q̃ non potest dispositio censeri repetita sine pœna, sed quãdo pœna esset distincta à dispositione, tunc nõ refertur ad capitula sequentia. glo. magna in Clement. 2. ad fin. iuncta gl. ii. de vita & hone. clerico. est tamen glo. cõtraria iu. c. de multa. de preben. quam dicit veriorem ibi Abb. co. fi. vbi not. quod si in fine alicuius statuti pœnalis fit aliqua additio, qd pœna apposita in principio videtur repetita in illa additione, ex quo enim adijcitur videtur quod sit pars illius statuti, quod intelligit cũ ponitur in statuto verbum adijcientes vel simile. vide late in materia per Alex. in d.l. talis. scriptura. & per Felin. in c. caulamque. de rescript. vbi etiam Abb. col. 2. vide etiã per Abb. in c. ecclesia vestra. 6. not. vbi bonus rex. de electio. & quod dicit glo. in c. constituimus. 3. q. 5. & vide quod dicit Bal. notabiliter in l. 1. C. de legiti. hæred. & in §. pen. ff. de seu. fuer. contro. inter domi. & ãgnatum & per Bar. in l. si seruus. §. erit que differentia. ff. vi bonorũ rapto. & in l. marith. §. hoc quinquennio. ff. de adulte & in l. si legatum. ff. de annuis legat. & in l. si. §. pe. ff. de libera. lega. Adde etiã de pœna in fine apposita loã. de Pla. in l. pe. C. de aquæ ductu. lib. 11. Et quod etiã de clausula in fine apposita dicit Bart. in auctẽ. vt liceat matri & auiæ. §. si colla. I. & notabiliter per eundẽ Bar. & Paul. in l. ii. vbi bonus rex. ff. de reb. dub. & Bal. in l. 1. ff. de constitu. princ. & quod dicit Bal. in l. quisquis. C. si cert. pet. & adde quod habetur in c. inquisitioni. de appel. Et nota quod qñ cõmode non possunt referri verba clausulæ sequentis ad præcedentes non fit ista relatio, seu repetitio. l. 1. §. hoc edicto. ff. de postul. glo. & docto. in l. si idem cũ eodẽ. ff. de iurisdi. om. iudi. Item qñ præcedentes clausulæ habent suam propriam & specialẽ determinationẽ generalis clausula sequens, non refertur ad illas. l. doli clausula. ff. de verb. ob. l. talis scriptura. 2. & ibi Bar. ff. de lega. 1. c. cũ dilecti. de dona. vbi Cardi. & Imola Bal. in l. 1. C. de leg. hæred. & q̃ verba quæ sunt in vltima clausula, non sunt per se principaliter posita sed ad aliã dispositionẽ qualificandam, vt quia cõditionalis modus infertur legato vbi nõ loco appositio, tunc ad vltimo loco positũ, ratũ refertur. l. filiũ. ff. qñ dies lega. cedit. Bar. in l. si. ff. de rebus dubijs. Itẽ neq; referuntur qñ ex tali relatione annulleretur precedens dispositio. Paul. de Cast. in d. l. si. & in l. 1. C. de libe. præte. Itẽ si clausula apponitur in medio alicuius cap. tunc ad solũ illud cap. refertur. d. l. 1. §. filius. gl. Bar. & docto. cõmuniter in d. l. 1. C. de libe. prete. Abb. in d. c. 2. requiris. & eleganter consi. 75. incipit illud de iure quæritur. In his locijs reperies in ista materia multa notanda, quæ sparsim dispersa tibi collegi quæ cum casus occurrerit, dabunt tibi honorem.

¶ Lex. X.

¶ Ley. X. Como el testamento en que el padre nõ desheredava su fijo, nin fabla del non valé.

PRæteritio, en latin, tanto quiere dezir en romance como passamiẽto, que es fecho calladamente, non faziendo el testador mencion enel testamento, delos que auian de heredar lo suyo por derecho. E esto seria como si el padre estableciesse algũ estraño [a], o otro su pariente por su heredero, non faziendo enmiẽte de su fijo, heredandolo, nin deshere dandolo [b]. Pero el testamẽto, que fuesse fecho en esta manera, non valdria [c], e porende ha menester que quando el padre quisiesse que vala su testamento, e ouier sabor de desheredar su fijo ẽ el, que muestre razon cierta porque lo faze nõbrãdola: diziendo señaladamente, [a] que por aquella razon lo desereda. Ca de otra guisa non valdria [b] el testamento. Pero dezimos, que maguer diga el padre en su testamento razon cierta, porque desereda su fijo, o su nieto, que nõ deue ser creydo, a menos de la prouar [c] el mesmo o aquellos que establescio por sus herederos. E si por ventura el padre non dixesse en su testamento razon cierta, porque desheredaua a los que descienden del: o porque non fazia enmiente dellos [d] en su testamento, non la podria despues mostrar [e] el heredero: nin deue ser oydo sobre esta razon, maguer diga que el prouara contra el fijo, que erro en tal manera cõtra el padre, porque deuia ser desheredado, ante dezimos, que el fijo deue auer la heredad de su padre. E el otro estraño que fue escrito en el testamento, non deue auer ninguna cosa.

[a] ¶ *Estraño.* Idem dic, si instituerit alios filios, & vnum præterierit. l. si post mortem. §. fi. ff. de bono. poss. cont. tabu.

[b] ¶ *Desheredandolo ni desheredandolo.* Habes hic quod præterito dicitur, qui non fuit institutus, neque exheredatus, vnde licet de eo alias facta sit mentio in testamento, dicitur filius præteritus. l. quidã. & ibi not. Bart. C. de fideicõmissum. idem Bar. in l. 3. C. de libe. prete. Bal. in auctẽtica ex causa. col. 1. C. eo. & procedit etiã, si relinqueretur hæreditas filio præterito p fideicõmissum. l. ita tñ. §. quinquagatus. & ibi Bar. & Paul. ff. ad Trebel. An autem filius, cui pater in vita dedit suã legitimam, possit adhuc ttãquã præteritus dicere testamentũ nullũ Bar. in l. galli. §. & quid si tantũ. col. 4. versi. preterea posito. dũ allegat. l. papinianus. §. quarta. ff. de inofficio. testa. velle videtur, quod nõ ibi etiã notanda dicto. post eũ: file enim cui non debetur legitima non põt regulariter impugnare testamentum, eo q. tunc nulla sibi fit iniuria. ita etiã consulendo tenet Alex. consi. 180 incipit visis duobus instrumentis. vol. 5. col. 2. Decius consi. 86. nu. 2. tu adde, q̃ hoc probatur in l. cũ quæritur. C. de inofficio. testamẽ. & limita nisi turpiter persona esset a patre instituta: nã tunc filius, etiã si sibi sit relicta integra legitima, poterit agere querela ad residuum, odio insituti. per l. Pantonius. ff. si quis a par. fuer. manu. idẽ tenet Paul. in l. fratris. C. de inofficio. testa. licut etiam est in fratre, instituta turpi persona, secundũ eundẽ Paul. quod not. Cõtrariũ tñ in fratre voluit Salice. in l. fratres. C. de inofficio. testa. 4. qõ. ad fi. idẽ etiam volẽs in filio. & respondet ad l. Pantonius. quod loquitur quando pater ex toto erat præteritus & istud etiam in fratre tenet Bart. in. §. 1. in authẽ. de hæredi. & falci. & Ang. in d. l. fratris. & istud videtur verius, tam in filijs quam in fratribus.

[c] ¶ *Non valdria.* Intellige siue filius præteritus sit in Potestate. vt in l. inter cætera. ff. de liber. & posth. & l. 1. ff. de iniust. rupt. siue sit emancipatus, hodie per iura auctenticorum, & per ista. Indistincte loquentem. & tenet Bart. in d. l. 1. & in l. gallus §. in omnibus. ff. de liber. & posth. Limita tamen in ista. l. per tex. singulare. secundũ Bart. ibi in l. si duobus. §. Iporius. ff. de bo. pos. contra tabu. & per illũ tex. inferebat quida solẽnis aduocatus & satis doctus, q̃ si pater habens facultatẽ faciendi maiorã in primã filiũ vel secundũ: & eorũ descendentes q̃ si fecit per viã testamenti maioriam in primũ filiũ, & eius descendentes. Et deinde mortuo isto filio, relicto nepote eius filio, pater fecit secundũ testamentũ, in quo præterijt quẽdam alium filium monachũ novitium forte in ordine sancti Francisci: & fecit illam maioriam in secundum filium, q̃ tenebit maioria secundo loco facta, & nõ prima per illum tex. quod procederet, si teneremus opinio. Paul. de Castr. consi. 327. incipit dubiũ facit. vol. 1. q̃. §. si quis aũt. l. hac consultissima. C. de testa. procedat. & si in primo testamento essent instituti verientes ab intestato. cuius contrarium tenet Alex. in d. §. si quis aũt in fi. vt dixi in l. 2 2. tit. 1. supra eadẽ part. forte tñ conseruaretur maioria secundi testamenti, quando non esset facta per viam institutionis, per authenticam ex causa. C. de libe. prete. secus si per viam institutionis, cogita. Et quid si pater tendens ad mortem fecit maioriã in filiũ ipsum q̃ grauauit, vt daret mille filio spurio: contigit, q̃ testamentũ, in quo facta est maioria tumpitur ex cruda præteritionis vel allegatur alias. q̃ ille spurius non põt habere: quia habuit plusquã filij legitimi: & sic est obtentũ cuius lucro cedent ista mille, an maioriæ vel ad lucrum aliorũ filiorum: & videtur q̃ lucro filiorum per tex. in ibi quibus, secundũ secundã lecturã. glo. & Bar. in l. 3. § item si quis. ff. de lega. prest. Quid autẽ si filius præteritus taceat per annũ an excludatur a iure dicendi nullũ: gl. in l. si impubes. §. fi. ff. de eart bonia. edict. vult q̃ excludatur: & cũ illa glo. transit Barto. in l. filio præterito. col. pe. versi. si vero tanto rẽpore non taceat. & hoc etiam tenet idẽ Bar. in l. vxoris. C. de postli. hære. inst. & l. nõnunquã. Balvero in l. 1. C. de legit. hæred. argumẽto illius. l. dicit Bar. pessime loquẽtũ in hoc in d. l. filio præterito. & ponderat, q̃ glo. in d. §. fi. l. si impubes. dixit interim, ex quo patet fuisse de mente glo. quod adhuc dici possit testamentũ nullũ, interim tamen donec dicatur nullũ, & postquam per cursum anni præteritus est excluśus a contra tabulas bene valet testamentum equitate prætoris: ita quod interim institutus etiam mouet actiones, & lucratur fructus hereditatis: & istum dicit esse casum singularem in d. §. fi. incipienti quæritur. & idem tenet Bal. in l. 2. col. 1. C. de bonorum poss. cont. tabu. vbi Alex. co. 9. versi. iuxta prædicta est videndum, tenuitidem post Bal. Ang. Paul. de Cast. & Ludouic. & Francis. de Rampo. & Imol. in d. l. filio præterito. & alios per eum relatos. vbi late de intellectu d. §. quæritur & cum per præteritionem filij, testamentum sit nullum: nõ potest hæreditas adiri. vide in l. ventre. ff. de acquir. hæred. & in l. illud. §. fi. de cont. tabu. & quæ not. gl. & ibi docto. in l. 2. C. de bono. possess. contabu. in glo. fi. Et quid si filia præterita nolit dicere testamentum nullum: an possit petere dotem ab extraneo hærede in stitutor. vl. Baldquod sic in l. fi. C. de dot. promissio. an autem præteritus possit approbare testamentum in præiudicium fratrum, quibus sit aperta? vide per Bal. in d. l. 2. C. de bono. poss. contra tabu. col. 2. vbi Bonet, quod non per l. si post mortem. §. fi. ff. de bono. posses. contra tabu. in quo sunt opiniones. vide per Alexan. in d. l. 2. col. 2. versi. sub sequenter quæritur.

[a] ¶ *señaladamente.* Adde dicta authent. non licet. & in corpore, vide sumitur & intellige, & limita quando filius venit per modum hæredis: secus enim si beneficio. l. vocetur ad aliquid inam tunc repellitur ingratus. & si nulla fieret expressio causæ vt in l. fin. & ibi Baldus. 2. lectu. C. de secund. nupt.

[b] ¶ *Ca de otra guisa non valdria.* Approbatur hic opinio Io. ann. de qua in authen. ex causa. C. deliber. præteri. & est opinio communis, de qua per Bart. & alios in l. 1. ff. de testam. & per Bal. & Saly. in dict. authẽ. ex causa. & repro batur opinio Fulgosi, ibi & Ioan. de Imol. in d. l. 1. qui dicebant, quod etiam hodie, quando filius est exhæredat fine expressione causæ legitimę nihilomi nus valet testamentum: & opus sit illud per querelam rescindere.

[c] ¶ *Dela prouar.* Vide quæ dixi in l. 8. supra. eod. & est liquido probanda in gratitudo, vt in d. l. fi. C. de secun. nupt. vbi Bal. quod non posit in defectum probationis deferri iuramentum, ex quo lex exigit liquidam probationem: & ratio huius. l. est ideo, quia filij habent legitimam a lege: & ideo est probanda: & non statur solo dicto testatoris, alias vero staretur etiam sine alia probatione, vt in l. diui. & ibi Bart. ff. de adimen. lega.

[d] ¶ *O porque non faza emiente dellos.* A contrario ergo si præteritio fieret causa legitima ingratitudinis in ferta, teneret testamentum, & probata causa filius excluderetur. vide per glo. in authent. de hæredib. & falcid. §. exhæredatos. & formam apponendi causam in præteritione ponit Bal. in authen. ex causa. col. 6. C. de libe. præte. vt si testator dicat, talem filium meum ideo non instituo, quia me vulneravit: vel si dicat, ideo eum prætereo, vel non instituo, neq; exheredo quia, &c. si enim apponeret verba priuatiua, tunc esset exhæredatio, & nõ præterito. & cum ista. l. partitarum indistincte loquatur, videtur quod etiam hoc procedat, & si filius in potestate sit præteritus: dummodo causa legitima præteritionis inferatur. glo. tamen in d. §. exhæredatos. super verbo noluit tenet contrarium in filio in potestate: imo q̃ testamentum, ipso iure, non valeat, si prætereatur filius in potestate etiam causa expressa. quam gl. ad hoc dicit singularẽ Alex. in d. authen. non licet. col. 4. vbi dicit, hanc esse communem opinionem: licet asserat bene esse fatendum secundum Angel. ibi & Paul. de Cast. in authen. ex causa. C. de liber. prætc. & in l. 3. eo. tit. quod si causa expressa in præteritione probaretur, excluderetur filius a iure dicendi nullum: sicut excluditur a querela, quando probatur causa expressa in exhæredatione. vide late ibi per Alexand.

[e] ¶ *Non la podria despues mostrar.* Not. bene ad id quod dixi in l. 8. supra eodem. in glo. 1. & adde in authen. vt cum de appella. cognosci. §. fi. ue igitur. quid autem si nullo condito testamento, pater decedat: an ingratitudo probata per succedentes ab intestato repelleret filium integratum a successione intestati? ista l. non aperit, quia loquitur quando fuit conditum testamentum, & in eo non fuit seruata forma in exhæredatione, vel præteritione filij, quo casu vult quod licet res reducatur ad causam intestati, filius succedat patri, & non hæres lerpius. quando vero non fuit a patre factum testamentum, sed decessit ab intestato. l. ista nihil dicit. quo casu videtur dicendum, quod si ingratitudo possit probari per succedentes ab intestato, repelletur filius: sicut etiam repelleretur frater, in successione ab intestato fratris, ingratitudine probata. vt j. eo. l. 12. in fin. & isto casu saluari potest dictum Angel. in §. ingratitudinem. in authent. de nunpt. de quo dixi supra eod. in l. 8. in contrarium tamen facit. l. omnimodo. C. de inofficio. testamen. vbi habetur expresse, quod ingrati non repelluntur a successione, nisi testator eos exhæredauerit: nam si nullam eorum, quasi ingratorum, fecerit mentionem: non licebit eius hæredibus, ingratos eos nominare. sed potest respõderi, quod illa. l. similiter loquitur, quãdo fuit conditum testamentum: & non loquitur, quando succeditur ab intestato, quia testator non fecit testamentum: licet adhuc posses instare, si filius non repellitur a successione redacto testamento, in quo filius non fuit rite exhæredatus ad causam mestati. & sic in casu, quo pater ostendit signa ingratitudinis, vt in l. si defunctus. C. de iuis & legiti. hæred. a fortiori non debet excludi, quando nulla mentio facta fuit neque exhæredationis, neque ingratitudinis. Item quod id quod. l. duodecima statuit in fratre, non videtur extendendum ad filios seu alios descendentes, seu alcendentes, quibus debetur legitima, & hæreditas est eis quasi debita. l. scripto. ff. vnde liberi. & inter quos est maior pietas, quam inter fratres, & istud videtur tenendum tanquam æquius & verius.

¶ Ley. XI. Por quales razones puede el fijo desheredar al padre, de los bienes que ouesse apartadamente, e por quales non.

CHo razones son ciertas, por que los fijos pueden por qualquier dellas desheredar sus padres, e sus madres: o los parientes de quien descienden, de aquellos bienes que fueron suyos propriamẽte. E pues que en las leyes ante desta, mostramos las razones, porque los padres pueden desheredar los fijos: porende conuiene que mostremos, quales son estas ocho razones. E dezimos, que la primera razon es: si el padre se trabaja de la muerte de su fijo, acusandole que auia fecho tal yerro, porque deue morir o perder algun miembro, [f] fueras ende si la acusacion fuesse fecha sobre cosa que tocasse a la persona del Rey. E la segunda razon es, si el padre yoguiere con la muger de su fijo, o con la que auia de auer por muger. La tercera razon es, si el padre fiere a su fijo, o le faze otra fuerça sobre manera. La quarta razon es, si el padre yoguiere con alguna de las mugeres de sus parientes mas propinquos, assi como con la muger de su hermano, o de su tio, o de su primo hermano. La quinta razon es, si el padre fiere a su madre, o la deshonra de fecho. La sesta razon es, si el padre es fecho alcalde, o sabidor de fuero, o de derecho, e iudga mal a sabiendas, o por yerro, a tuerto, o sin derecho, assi que pierda por su juyzio lo suyo, o lo ajene. La setena razon es, si el padre es fecho ome de mal fecho, assi como si fuesse fecho ladron, o robador, o matador de omes, o robador de camino, o quebrantador de yglesias, o de otras cosas semejantes destas. La octaua razon es, si el padre es fecho fechizero, o fechizera, o encantador, o encantadora, o si faze alguna destas cosas, o otras semejantes destas, que son dichas, e defendidas por ley. Mas si el padre fiziere alguna destas cosas, o otras semejantes destas, que son dichas, e defendidas por ley, e el fijo lo sopiere, e lo callare, e non lo acusare, o non lo fiziere saber a la justicia, o a otro que lo pueda acusar, o fazer saber a la justicia, estonce el fijo non puede desheredar al padre por ninguna destas cosas, ca tan grand culpa ha el fijo en callar, como el padre en fazer.

[f] ¶ *O perder miembro.* Hoc non dicitur in §. siue igitur. in authen. vt eum de appellatio. cognosa. quo ista. l. sumpta est. solum dicitur, si parentes liberos in interitum vitæ tradiderint, vnde tu nota istam. l. in hoc. & ad id quod dixi in lege quarta supra eodem. An vero etiam sit iusta causa exhæredationis in filio contra parentem, si parens eum criminaliter de graui crimine accusauerit inferente exilium vel infamiam, licet non posit sequi mors, vel membri mutilatio: proue etiam habetur in filijs supra eodem. in dicta lege quarta. & in §. causis. in authentic. vt cum de appellat. cognos. videtur quod sic ex natura correlatiuorum: nam pater & filius sunt correlatiua. quia non potest stare vnum sine alio, quę est regula cognoscendi correlatiua, vt tradit Iason in l. quarta. §. eato. columna. decimanona. ff. de verborum obligatio. vbi ponit exemplum de patre & filio: & domino & seruo: & etiam in pœnalibus, & in correctorijs sit extensio de vno correlatiuo ad aliud, vt late dicit Iason in l. fina. C. de indict. vidutollen. in contrarium tamen facit ista l. & dict. §. siue igitur. quæ voluerunt dicere sufficare istum casum inter patrem & filium: & quia maior reuerentia debetur a filio patri: & grauius est filium accusare parentem, quam parentem filium, & quando in correlatiuis est diuersa ratio dispositum in vno non extenditur ad aliud. Bartolus in dicta lege fina. per l. fina. C. de rescin. den. venditio. vnde etiam dicebat Bald. in l. quicunque. colum. 4. C. de serui. fugitiu. quod si statuto cauetur, quod filij bannitorum expellantur de ciuitate, non expellentur filiæ fœminæ: quia non est eadem ratio præsumenda. Ex quo minor audacia est in mulieribus vein l. quisquis. C. ad. l. iul. maiest. præsumitur etiam, patrem non ita præue filium accusaturum: cum nullus amor vincat paternum. l. fina. C. de cura. furio. l. iiii. qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

dem.ff.quod met.caus.facit optime.l.si filius.& quod ibi Bald.C.de patri.potestata.

2 a ¶ *Se trabaja.* Adde quod habetur supra.eo.l.4.& in d.§.siue igitur.

3 b ¶ *Amiga.* Adde.§.siue igitur.& supra.eo.l.4.

4 c ¶ *La quarta.* Adde d.§.siue igitur.& supra.eo.l.4.

5 d ¶ *Desheredar.* Nor. istã causam & an possit hoc casu filius accusare parentem, qui tale delictum commisit: vide quæ no. Salycet.in l. iniquum. C. qui accus.non pos. & quæ dicam in l.2.tit.1.7. part.

6 e ¶ *Desmemoriado.* Adde.d.§. siue igitur.l.& authen. hi gri. C. de episc.op. audi.& supra. eod.l.5.

7 f ¶ *En las leyes.* Supra eod.l.6.& in.d.§.siue igitur.& authenticam.si capitui. C. de episco.& cleri.

8 g ¶ *Heregé.* Adde d.§.siue igitur. & sup.eo.l.7.

9 h ¶ *Señaladamente.* Adde.dic.§. siue igitur. & in authen. non licet. C. de libe.præteri.

10 i ¶ *Non valdra el testamento.* Approbat opinionem communem de qua per Alexan.in authentic. ex causa. colu. 3. C.de libe.prete. contra loã. de Imola. qui aliud voluit in l.filio præterito.ff.de iniust.rupt.

11 k ¶ *Mas las mandas e las otras cosas.* Adde. d.§.siue igitur ad fi.& in auth. ex causa.C.de liber.parte.vel exhæredat.& l.fi.ti 8.§.ead.part.

razon es, si el padre se trabaja [a] de muerte de su fijo, queriendolo matar con yervas, o con fierro, o con algun maleficio: o de otra manera qualquier que fuesse. La tercera es: quando el padre yoguiere con la muger: o cõ la amiga [b] de su fijo. E la quarta [c] razon es: quando el fijo, quiere fazer testamẽto de los bienes, de que ha poder de lo fazer con derecho, e el padre lo estorua por fuerça, de guisa que lo non puede fazer. La quinta es: si el marido se trabaja de muerte de su muger: o la muger de la muerte de su marido, dandole yeruas o de otra manera qualquier. Ca por tal razõ puede el fijo destos deseredar [d] qualquier de los que destos se trabajasse. E la sesta razon es, quando el padre non quiere proueer al fijo desmemoriado, [e] o loco, de las cosas que le son menester. La setena es: quando el fijo cayesse en catiuo, e el padre nõ le quisiesse redemir. Ca deseredar le puede por tal razõ el fijo. E todas aquellas cosas que dichas son en las leyes [f] deste titulo, que fablan del padre, quando cae en catiuo, que deuen ser guardadas en los bienes del padre essas mesmas hã lugar, e deuen ser guardadas en los bienes del fijo, q̃ cayere en catiuo, si muriesse en catiuidad: o si saliesse ende ante q̃ muriesse. La octaua razon es: quando el padre es herege, [g] e el fijo es catholico. Ca puede lo deseredar el fijo por esta razon. E sobre todo dezimos, que quando el fijo quiere deseredar a su padre, que ha menester, q̃ diga señaladamente [h] alguna delas ocho razones sobredichas, porque lo faze, e que sea auerigado: e si non lo fiziere assi, non valdra el testamento, [i] quanto en el deseredamiẽto del: mas las mandas e las otras cosas, [k] que el testador establesciesse en el testamento, son valederas.

¶ *Ley. XII. Como el ome puede deseredar a sus hermanos con razon, o sin ella.*

LAs razones porque pueden ser deseredados los parientes que descienden, e que suben por la liña derecha mostramos fasta aqui. E agora queremos mostrar, en que manera pueden ser deseredados, los que estan en la liña de trauiesso, assi como los hermanos. E dezimos, que el vn hermano puede deseredar al otro cõ razõ, e sin razon [l]. E aun que non fiziesse mẽcion del, en el testamento, puede dexar lo suyo aquiẽ quisiere, quando non ouiere fijos: nin otros q̃ descendiessen del de la liña derecha: nin padre nin abuelos, fueras ende si establesciesse por su heredero a tal ome, q̃ fuesse de mala vida, o enfamado. [m] Ca estõce nõ valdria el establesciemiẽto de tal heredero, ante dezimos, q̃ el hermano [n] puede quebrãtar el testamẽto, [o] e auer la heredad [p] de su hermano, prouando este ante el judgador assi como deue. Pero tres razones [a] son, porque se non quebrantaria el testamento en que el hermano ouiesse establesciido por su heredero a ome maguer fuesse enfamado [b] o de mala vida. La primera [c] es: si el testador ouiesse deseredado a aquel su hermado, por razõ que se ouiesse trabajado de su muerte en alguna manera. La segunda es si en algun lugar o tiempo le ouiesse acusado criminalmente a muerte, o perdimiento de miembro. La tercera es: si le ouiesse fecho perder la mayor partida de sus bienes, e aun que los non perdiesse, si non finco por el de gelos fazer perder. Ca por qualquier destas tres razones sobredichas, que fueren auerigũadas, puede el vn hermano deseredar al otro, maguer establesciesse a ome mal enfamado por heredero. E aun dezimos, que si pudiere ser prouado quel hermano erro contra el otro, en alguna de las tres maneras que diximos, que si el hermano aquiẽ es fecho el yerro, muriesse sin testamento: [d] non podria el otro que auia errado contra el, demandar, nin heredar ninguna cosa de los bienes del, por razon del parentesco.

¶ *Ley. XIII. Porque razon deuen perder los herederos la herencia que deuian auer.*

SEys razones principales mostraron los sabios antiguos, que por cada vna dellas deue perder el heredero la herencia del finado. La primera [e] es: quando el señor de los bienes fue muerto [f] por obra, o por consejo de alguno de su compaña, si el heredero sabiendo [g] esto entrasse [h] la heredad [h], ante que fiziesse querella [i] al juez, dela muerte deaquel cuyos bienes

¶ *Lo.* XII.

Potest frater fratrem suum in testamento præterire seu exhæredare eum causa: vel etiam siue causa; nisi malæ vitæ aut diffamatum instituat: vel seruum: tunc enim per querelam in officiosi. ruptotestamento succedet frater nisi infratris morte captauit, aut eum criminaliter de casu mortis vel membri accusauit, vel maiorem partem bonorum eum perdere fecit aut posse suum ad hoc posuit: nec in aliquo istorum casuum viuus potest succedere fratri ab intestato, si probetur. hoc dicit.

¶ *Lo.* XIII.

Ponuntur in hac.l.sex casus in quibus hæres institutus perdit hereditatem. primus si quis ope vel consilio familię interficitur & ante additionem hæres sciens quærelam iudicialem nõ apposuit. Si autem ex extraneo interficitur: potest hæres adire & intra quinquennium conqueri aliàs auferetur ei hereditas & applicatur regi.

1 a ¶ *Tres razones.* Sumpsit ex authent. de nup.§.ingratitudinẽ.coll.4. an aurem vilitas vitæ & infamiæ, quę ante dictum.§. ingratitudinem. repellebat fratrem agentem querela vt in l. in arenã. C. de inofficio.testa. hodie eum repellet: Salyce.dispũtat, in d.l.fratres. in tertia oppo.& cõcludit quod sic, & quod talis causa non sit correcta, cum sit quædam causa intrinseca. a lege inuenta, per correlationem ad turpitudinem instituti, vnde potest dici innata per regulas iuris naturalis, & ciuilis: quibus dicimus nihil dolosus dolosо, licet ergo repellantur secundum eum aliæ causæ similes istis expressis, quę ex rei natura non veniunt, sed a facto extrinseco, non repellitur dicta causa extrinseca & velut innata.

2 b ¶ *Enfamado.* Approbat quod glo. in tertio intellectu dicit in dict. §. ingratitudinem.

3 c ¶ *La primera.* Aliquantulum latius ponuntur hic istæ tres causæ, quã in d.§.ingratitudinem. vbi tantum dicitur, qui mortem voluit fratri, aut criminalem inducere contra eum inscriptionem, aut substantiæ eius properauit inferre iacturam, ideo tene menti istam.l.

4 d ¶ *Sin testamento.* Habes hic quod ingratitudo ex causis supra scriptis repellit fratrem etiam a successione ab intestato. & sic approbat ista l. primum intellectum glo. in dicto. §. ingratitudinem. quem etiam ibi tenuit Angel. Barto. tamen & Bald. & alij post Guiliel. in l. fratres. C. de inoffic. testament. reprobant communiter dictum intellectum: & tenent quod ingratitudo non repellat fratrem a successione ab intestato. & etiam Angel. in l.1. in fin. ff. de inofficio. testament. vt etiam dixi in l.8. supra eod. in glo. 1. Ideo tu tene menti istam. l. partitarum approbantem. dict. glo. cuius opinionem etiam tenet Salyce. in d.l. fratres. quæst.8. de cuius mente etiam est, quod hoc procedat, si frater ostendit signa ingratitudinis contra fratrem ingratum. per l. si defunctus. C. de legit. hæred. & si ingratitudo durauit, quæ esset magna restrictio ad istam. l. indistincte & generaliter loquentem, & forte sufficeret quod ingratitudo tacite vel expresse non fit a fratre remissa: & quia. l. si defunctus, non loquitur in fratre, sed in auia: vbi requiritur exhæredatio vel præteritio cum insertione causæ, vt in authen. de hæred. l. & falci. §. exhæredatos. & supra. eo. l. 4. & 10. & vt hic videtis in.§.a. l. 10. supra eo. ll. istæ partitarum aperte voluerunt constituere differentiam inter exhæredationem vel præteritionem, quæ fit inter ascendentes & descendentes absque insertione causæ: & inter eam, quæ inter fratres vt primo casu & si ingratitudo probetur, non excludantur descendentes vel ascendentes a successione ab intestato, quando non fuit facta exhæredatio vel præteritio cum insertione causæ. frater vero repellatur propter ingratitudinem a successione intestati, & si in præteritione nulla fit inferta causa. & adde, quæ dixi supra. eod. in l. 10. in aliis vero cognatis, ingratitudo non repelleret a successione intestati vt in l. cognatis. ff. vnde cognati. & per Salycet. in d.l. fratres.

5 e ¶ *La primera.* Hic tractat materiam senatusconsulti Syllaniani, in quo continetur, quod neque adire hereditatem, neque bonorum possessionem petere hæres debet, nisi vindicauerit necem defuncti, Ad. tit. & quæstionem ff. ad habuerit de fi. familia, & sup. eod. plicium ex ea Silla. sumpsit ric, id. & C. est pœnam ea. de his pœnam politu quib. laueri impo. vt inni cũ domino dig. & potuerit, suc. ff. ex. l. eum reiteneque l. 5. enim hæres p compendium

6 f ¶ *Muerto.* Quid si non appareat? vide l. & si certus. §. si vnus. & ibi Ange. ff. ad Sylla.

7 g ¶ *Sabiendo.* Nam secus si ignorauerit vt in l. si id. o. & in l. cum frater. C. de his quibus. vt indigna.

8 h ¶ *Entrasse la heredad.* Approbat opinionem Hugo. relatam per glo. in l. in cognitione. ff. ad Sylla. & reprobat opinionem Ioan. & Azo. de qua etiam ibi per gl. & opinionem Hugo. approbat glo. in l. si eo. C. de his quibus vt indign. & in l. 3. §. quod ad causam. ff. ad Syllania. & pro ista opinione est text. in l. necessarios. §. noo alias. ff. eod.

9 i ¶ *Querella.* Innuit sufficere accusationem proponi absque eo, quod expectetur quod supplicium sumatur ab officialibus vel seruis, qui dominum non iuuarunt. aduerte tamen, quod Salyc. in l. enim fratrem. C. de his quib. vt indig. in 2. oppo. quærit de hoc an quando defunctus necatur a familia, fuerit quæstionem prius habere de familia, & ea habita statim hæreditas adiri possit, an vero necesse sit supplicium expectari? in quo dicit quod text. videntur contrarii: nam in l. 3. §. quod ad causam. & in l. necessarios. § 1. ff. ad Sylla. videtur text. requirere quod supplicium expectetur, sed in d. l. 3. § non tantum. & in l. si ea. C. de his quib. vt indig. videtur text. exigere solum quæstionem haberi, & refert quod quidam illos text. supplent per primos. & sic volunt quod supplicium semper debet expectari in necato palam, si vero clam, quod tunc sufficiat quæstionem haberi, ipse vero Saly. quando necatur palam a familia, vult quod ante vindictam mortem defuncti, hæres non possit adire: & sic quod supplicium expectetur, si vero clam, dicit necessario prius haberi quæstionem de familia. & quæstione habita, si confessio aliqua sufficiens habetur: tunc expectetur supplicium, alias si nihil sufficiens ex tortura ab eis haberetur, tunc possit adire impune, neque aliter sic de supplicio quærendum. & cum dictis Salycet. transit ibi Alexand. & certe hæc distinctio est satis æqua ad concordiam dictarum. ll. & secundum eam videtur hæc. intelligenda, & limitanda & supplenda per alias leges. & nota hoc bene, quia iura & docto. videntur loqui diuersimode, & etiam ista. l. breuiter in hoc transit: & si casus occurrerit, cum hac notula subleuabis laborem in intellectu dictarum. ll. & docto. & etiam huius. l.

Universidad de Deusto
Biblioteca

6 a ¶ *Estraños.* Non distinguit ista, l. siue clam siue palam occisus sit ab extraneo: & sic videtur, quod vtroque casu ante vindicatam mortẽ defuncti hæres possit adire, cuius sententiæ fuit Azo. vt patet ex dictis eius. C. de his quibus vt indign. & refert gl. in l. cum fratrem. C. de his quib. vt indig. sed opinio Azo. videtur esse contra casum in l. minoribus. ad fi. C. eod. vt in d. l. cum fratrẽ. dicũt Bart. Salye. & Paul. de Castr. Et sic volunt, quod quando occiditur palam ab extraneo, hæres non possit adire ante vindicatam mortem defuncti, & supplicium sumptum; & cum ista l. non dicat siue palam siue clam occisus fuerit ab extraneo, limitari & intelligi debet iuxta id, quod habetur in dict. l. minoribus. & ita limitatur & intelligitur infra. eod. l. ibi la segunda razon es.

queria heredar. Mas si al testador ouiessen muerto otros estraños,[a] q̃ nõ fuesse de su compaña: biẽ podria su heredero entrar la herẽcia, e despues fazer querella de la muerte del fasta cinco años. [b] E si fasta este tiempo nõ la fiziere, deuela perder, [c] e deue gela tomar el rey, assi como a ome q̃ la non meresce. [d] La segũda razon, es quando el heredero abre el testamento[c] de aquel q̃ loestablescio ante q̃ fiziesse la acusacion de los matadores del, seyendo sabidor de los que le auian muerto. Pero si non lo supiesse o fuesse aldeano necio: [e] estonce non perderia la herencia por esta razon. La tercera es, si fuesse sabidor en verdad, q̃ el testador fuesse muerto por obra, o por consejo, o por culpa del heredero. [g] La quarta

Andr. de Yser. in tit. quæ sint rega. in versic. & quæ indignis. vult contrarium: imo quod fiscus accuset occisores de homicidio, si non sit alius, qui accuset p̃ text. in l. 1. C. vbi caus. fisca. ibi cum dicit neque bona a fisco peti posse priusquam de crimine constiterit apud eum, cui conuictis pœnam irrogare licet: & tene menti illum text. & dicta Andre. de Ysern. quia opinio. dict. glo. communiter ibi tenetur per docto. non tamen allegant, neque respondent ad text. in dict. l. prima adde etiam quod & ista pœna priuationis procedit in his qui loco hæredum sunt vt in l. ei qui. cum l. sequenti. ff. de his quib. vt indig. vide per Barto.

7 b ¶ *Fasta cinco años.* Istud quinquennium non arctat hæredes eius, qui occisus fuit a familia sua: quia solum tali casu statuitur, quod hæredes non adeant ante quæstionem de familia habitam & mortem vltam, vt dixi supra in gl. super parte querela. & ita vult Paul. de Cast. in l. 1. col. 2. C. de his quib. vt indig. ibi cum dicit ante autem quam adeat, non videtur, quod debeat sibi aliud tempus præfigi: cum senatusconsultum imponat sibi hanc necessitatem, antequam adeat, vnde sufficit sibi abstinere ab aditione, absque eo quod compellatur citius vindictam facere, & idem videtur dicendum quando occisus fuit palam ab extraneo: quia cum sibi iubeatur, ne adeat ante vltam mortem defuncti vt dixi supra in gl. proxi. idem erit tunc dicendum, sicut in occiso a familia. & idem tenet Salycet. in d. l. 1. in 4. oppo. ibi ante aditam hæreditatem statuere non potest, quia totum tempus anterius est ei pro dilatione datum ad accusandum: neque punitur si non accusat, nisi adeat. & tene menti istam. l. partitarum præfigẽtem hoc tempus quinquennij hæredi quando defunctus occisus fuit ab extraneo a die aditæ hæreditatis: nam de iure communi hoc non ita reperitur: imo vt dicit Azo. C. de his quib. vt indign. in summa. quod cum non sit determinatum tempus, iudex statuet suo arbitrio vel quod forte inerit tempus, quo quis potuit accusare vel esse tempus quinquennij, vt ff. ad Syllani. l. in cognitione. & istud vltimum approbatur hic. glo. etiam in d. l. 1. voluit tempus esse arbitrium. vide ibi per docto. tene ergo menti istam. l. partitarum. ita prolixum tempus statuentem. & forte ex causa posset a iudice arctari. l. si quis homicidij. C. de accusatio. & in. l. prætor edixit. §. si dicatur. ff. de iniur. & quia ex causa dilationis a iure statutæ moderantur iuxta nota. in cap. 1. de dilatio. vbi Abb. col. 2. & in capit. cum sit romana. de appellatio.

8 c ¶ *Deuela perder.* Adde. l. propter veneni. ff. ad Syllania. & l. 1. & l. cum fratrem. C. de his quib. vt indig. & l. 1. tit. 3. lib. 5. ordinã. reg. 2. vbi etiam ab hac pœna. l. illa excepit minores & fœminas, & requirit, quod occisor sit in prouincia, ita quod possit accusari. & adde l. 11. tit. 8. lib. 5. ad Syllaniã. vbi idem habetur in rustico: licet contrarium & male tenuit Paulus de Castro. in dict. l. secundum Alexã. ibi ad fin. & Iason. in l. fi. C. eod. & habetur in rustico infra eadem. l. ibi la segunda razon. Item limita, nisi sit præuentus ab alio in accusando. l. sororem. C. eodem. limita etiam in filio instituto hærede: quia si eius pater occidit testatorem, filius institutus non debet accusare patrem, nec tenetur: vt essi necem defuncti contra proprium patrem, & si adeat, nec inulta, non redditur indignus secundum Alberic. post Pileum ab eo relatum in rubrica. C. de his quibus vt indig. allegat tex. notabilem in l. si adulterium cum incestu. §. liberto. ff. de adult. quod dicit singulare Iason. in dict. l. prima. colum. secunda dicens, quod ab alio, non dicit nisi ab Alber. ego etiam dicit a Io. Andr. in additio. ad Specula. in rubrica. de successio. ab intest. colu. 3. vbi refert. de quæstionem Pilei. & addit Iason in dict. l. 1. idem dicendum e contra, si filius occidisset, & parer fuisset institutus per rationem d. §. liberto in fin. & limita etiam vt infra eod. l. proxima. quid autem si ipsemet hæres occidit, an teneatur se deferre: Bald. dicit quod non in l. 1. C. in quibus causis in integr. restit. non est necessa. & ibi quod nullus nisi fiscus potest referre istam quæstionem hæredibus vindicantibus necem defuncti: hæres tamen qui occidit, licet non inducetur indignus ex eo, quod se non defert. erit tamen indignus ex eo, quod occidit secundum Bald. vbi supra. & habetur infra ista l. ibi la tercera. vide etiam in ista materia. l. 15. & 16. ff. eo. fiscus vero non tenetur vlcisci mortem defuncti secundum gl. singularẽ in l. 1. c. cusare. §. si fisc. in verbo vindicauerit. ff. ad Trebellia. Aduerte tamen, quod

9 f ¶ *Adeano necio.* Not. bene, quia non parcitur rustico: nisi quando est ignorans, seu quando est rusticus opere & conuersatione. l. athletæ. §. de rusticis. ff. de excusatio. tuto. l. fina. C. de testa. Bal. in l. 2. columna quinta. C. de rescindenda venditio. rusticus nanque, qui ingax est, non excusatur prætextu rusticitatis secundum glo. not. in d. §. de rusticis. & not. Bal. in l. 1. C. de interdict. matr. inter pupil. & tut. in vtraque lectu. vbi glo. præsumit contra rusticum facientem actum clam.

10 ¶ *Abre el testamento.* Non sufficeret sola apertura testamẽti, nisi etiam hæreditatem adeat, vt ex hoc perdat hæreditatem: vt tenet Barto. in l. in cognitione. ff. ad Syllania. & dixi supra eadem l. in glo. super verbo entrasse la heredad: ideo supplendum hic est, & hæreditatem aderet: nisi forte velis dicere, quod per istam. l. partitarum. concordent opiniones Hugo. & Ioan. & Azo. de quibus dixi in d. glo. videlicet vt opinio Hugo. procedat, quando hæres ignorat occisores: vt non sufficiat apertura tabularum, opinio vero Ioan. & Azo. procedat, quando hæres sciuit, qui essent occisores: vt tunc sola apertura sufficiat, sed magis placet primum dictum, vt suppleatur ista. l. per dict. §. non alias.

11 g ¶ *Del heredero, &c.* Nota in summa. C. de his, quib. vt indig. col. 2. sic dicit, mulier magis auferetur hæreditas hæredi: si ipsemet occiderit testatorem: nam auferetur ei, si eius negligentia, & culpa testator decesserit. ff. eodem. l. indignum. tu adde. l. cum ratio. in fi. ff. de bon. damnatorum. & l. Lucius Titius. in fin. ff. de iur. fisci. & ibi Barto. & l. sequens. in princi. & §. fin. ff. ad Sylla. & ibi Barto. & l. 8. titul. 1. supra 7. partit. & l. penult. titul. nono. lib. 3. for. il. & l. his consequenter. §. primo. ff. famil. herciscun. vbi colligitur, quod licet hæreditas possit auferri ab occisore defuncti auferri. velut ab indigno: nihilominus interim, antequam fiscus auferat, ipse est hæres cum effectu, & exercet in actiones hæreditarias. & not. Bal. in l. hæreditas. col. 3. C. de his qui recedunt. Nota

12 ¶ *Que la non meresce.* Habes hic quod regulariter applicari debet fisco id quod aufertur ab indigno. & adde l. Papinianus. §. meminisse. ff. de inofficio. testa. & ibi per Paul. de Castr. & l. qui contra. & ibi Bal. C. de incest. nupt. limita tamen, vt in l. ii. §. eo. & quæ ibi dixi.

13 a ¶ *Yoguiesse.* Azo. in summa. C. de his qui. vt indign. colu. 2. dicit fore idem, & si grauissimam iniuriam ignoranti testatori fecerit, puta cum vxore sua concubuit: nam etiam tunc adimeretur ei legatum: & forte adimetur ei hæreditas, vt. ff. de adimen. lega. l. 3. §. fin. sed argumentum contra est in eod. tit. l. ex parte Bald. etiam in l. fideicommissum. C. de fideicommiss. dicit, quod si non offenderit testatorem viuum, sed eius memoriam, vt quia stuprauit viduam & concludit post glo. quod perdit legatum, & multo fortius, si testatore viuente, cum ea adulterentur, siue ergo hoc fiat testatore viuente, siue eo mortuo: videtur quod procedit, quod hic habetur. & ista l. loquitur indistincte. vnde vtrunq; casum complectitur. Bar. etiam in d. l. ex parte. concludit, quod propter causas inimicitiæ tantum possit quis a successione repelli quando hæres institutus præbuit causas inimicitiæ, vt quia occidit filium testatoris, vel fecit sibi aliquid grauissimũ, si tamen testator vel extraneus dedit causas inimicitiæ, & non ipse instituens, tunc habet locum, quod habetur in d. l. ex parte. quia non repellitur ab hæreditate. & ita soluit, quod Azo. reliquit insolutum, hoc etiam quod in ista l. disponitur, tenuit gl. in l. sororem. C. de his quib. vt indig. Aduerte tamen pro intellectu huius. l. quia videtur, quod intelligi debeat, quando hæres post mortem defuncti concubuit cum eius vxore: nam si viuente testatore hoc fieret, & eo ignorante tunc reuocaretur institutio, & legatum ex præsumpta voluntate testatoris: quod si fuisset reuocasset, vt no. glo. in d. l. fideicommissum. C. de fideicommiss. & quia tunc legatario vel hæredi instituto ad hue non erat aliquid quæsitum, neque testamentum confirmatum, non potest dici, quod auferatur ab eo, tanquam ab indigno, ita dicit notabiliter Bart. in l. 1. ff. de his quib. vt indig. Bar. tamen loquitur ibi in legato: & aliud videtur dicendum in hæreditate, quę non potest adimi voluntate nuda, sine solemnitate: vt in d. l. ex parte. & in l. militis. C. de illis. §. veteranus. ff. de testa. mili. & tenet Paul. de Cast. in l. fideicommissum. C. de fideicommiss. vbi vult, quod hæreditas tunc applicetur fisco, auferendo ab hærede, vt ab indigno: prout etiam voluit Bal. Alexan. vero in l. sororem. C. de his quib. vt indig. dicit hoc, quod applicetur tunc fisco, esse contra tex. in d. l. ex parte. & contra mentem glo. & docto. in d. l. hæreditas. C. de his quib. vt indign. dum reprobant solutionem, secundum gl. ad. d. l. ex parte. & sic vult quod tunc hæreditas non applicetur fisco, sed remaneat penes heredem. vnde articulus iste redditur dubius, ex conflictu istarum opinionum videtur dicendum, quod ista l. in distincte procedat, vt dixi. & est de mente Bar. in d. l. ex parte. & de mente doctorum in d. l. fideicommissum: vbi vt dixi Bal. tenet expresse: & fuit etiam de mente Azo. & quia l. ista generaliter loquitur: & quia videtur absurdum, vt hæreditas maneat apud hæredem ita indignum.

14 b ¶ *Con la muger.* Idem videtur si cum filia, vel nuru: vt in l. 9. tit. 26. 4. partit. & quæ ibi dixi.

15 c ¶ *Que era falso.* Adde. l. qui cum maior. §. accusasse. ff. de bon. liber. & l. alia causa. C. de his quib. vt indig. & vide per Azo. C. de his quib. vt indign. in summa. col. 4. versi. est secunda causa. vbi hoc intelligit in hærede maiore viginti quinque annorum: nam minori ætati eius

sit filius occisoris succederet in maioria. vide bonum tex. in l. post legatum. §. si patet. ff. de his quibus vt indign. & l. in seruitute. §. si quis bonorum possessionem. ff. de bon. liber. & in ead. l. in §. si patronus filius & l. diui fratres. & ibi Bart. ff. de iure patro & l. 1. §. si filium. ff. de bon. pos. contra tabu. & Barto. in authent. vt cum de appel. cog. §. si quis de prædictis. coila. 8. gl. & Bart. in l. 1. ff. si quis alteste. prohi. sed an si filius occisoris moriatur sine filijs succedet pater occisoris? & tex. videtur quod nõ in d. l. Lucius. ff. de iure fisc. aduerte etiam quia illa. l. loquitur in bonis quæ habentur a patre non in his quę habentur ab antiquioribus titulo maioris sed ad ea quæ habentur a progenitoribus antiquis: quod indignus paterna hæreditate perdat ista facit. l. si ex patronis. §. Iulianus. ff. de bon. liber. Item ex quo pater fuit exclusus propter delictum perpetuo debet esse exclusus quia causa exclusionis fuit perpetua. facit ad hoc quod not. Bal. in §. quin etiam. epist. vel abbatem Soc. consi. 9. 2. vol. col. 1. o. Petrus Parisius consi. 72. vol. 4. nu. 101. cum tribus seq.

es, quando el heredero yoguiesse [a] con la muger [b] de aquel q̃ le establescio por heredero. La quinta es: si el heredero acusasse el testamento, o la escritura en q̃ fuesse establescido, diziendo que era falso [c] siguiẽdo esta acusacion falta q̃ diessen juyzio [d] sobre ella. Ca si fuesse fallado el testamento por verdadero perderia el porende la herẽcia. Esso mismo seria si el heredero fuesse personero, o abogado, para seguir tal acusacion como esta contra el testamento, en que fuesse establescido. Fueras ende si lo fiziesse por pro, o por mandado del Rey, [e] o si fuesse guardador [g] de algund huerfano, e razonasse cõtra el testamẽto por pro del: ca estonce nõ le empesceria. La sesta [h] razon es: quãdo el testador rogasse al heredero en poridad [i] que diesse aquella heredad en que le establesciesse a algun

16 d ¶ *Juyzio de sẽtencia.* Imponẽ. telinem litis intelliget: nam si appellauit, & pendente appellatione, decessit: idem est, ac si in prima instantia destitisset. argu. l. qui cum maior. §. ac. si asse. ff. de bon. liber. gl. in l. Papinianus. §. meminisse. ff. de inofficio. testa. ita etiam declarat Azo. vbi supra: sufficit enim, vt euitet istam pœnam siue a principio siue pendẽte appellatione desistat, & ita est intelligenda & limitanda. l. ista partitarum ad terminos iuris communis, vnde sumpta est. Quid autem si desistat post conclusionem in causa? Cynus in d. l. alia. volunt. idem esse, ac si ita esset sententia: quia causa censetur consumpta post conclusionem in causa per l. quanuis indubitati. C. de adulteri. vnde cautela est reuocandum eum, quod expectet sententiam, & postea appellet: & deinde ante cõclusionem in causa renuntiet, seu desistat: quia sic non patietur pœnam priuationis. per dic. §. accusasse. & idem tenet ibi Bald. allegans glo. notabilem in l. 1. in princip. in glo. 2. ad fi. ff. de actio. empti. si tamen ille, qui desisteret ante sententiam post conclusionem in causa non agebat litem improbam & ita ex actis appareat excusaturus renuntians post conclusum in causa secundum Paul. de Castr. & Alex. in dict. l. alia. per tex. in dict. §. meminisse. ibi lite improba, perseuerauerit: per quem tex. etiam decidit, quid si sententia esset lata contra absentem contumacem.

17 ¶ *Personyero abogado.* Adde. l. post legatum. §. sunt qui putant. ff. de his quib. vt indignis. & l. si. 1. rũ. ff. de inofficio. testament.

18 f ¶ *Del Rey.* Vide in d. §. sunt qui putant. versi. aduocatum fisci. & nota istam. l. partitarum, cum dicit por pro o mandado del Rey. nam ex distinctiua vult, quod & si non necessitetur ex necessitate officij, excusetur procurator vel aduocatus fisci assumens hoc officium solum pro vtilitate fisci. excusabitur ergo quicunque procurator vel aduocatus, & si non sit ille, qui ad ista est deputatus a rege: & sic extenditur dispositio. d. versi. aduocatum fisci.

19 g ¶ *Guardador.* Adde. §. fi. tutor. inst. de inoffici. testamen. & l. etiam quædam mulier. ff. de administra. tuto. vbi vide Bald. idem volentem in quolibet legitimo administratore.

20 h ¶ *La sexta.* Adde quæ tradit Azo. C. de his quib. vt indig. in summa. col. 4. versic. est alia causa tertia.

21 i ¶ *En poridad.* Secus si palam. vt in l. non intelligitur. in princip. ff. de iure fisci. vbi vide bonum textum quando dicatur fieri clam vel palam. & not. quod licet fiat promissio de restituendo incapaci in publico instrumento: si tamen rogantur testes & tabellio, vt teneant in secreto: dicitur fieri clam secundum Bart. in l. non intelligitur. §. tacite. ff. de iure fisci. & in l. in fraudem. ff. de his quib. vt indign. vbi ponit hæc verba. Idem dicerem, si fieret instrumentum publicum adhibitis testibus; & notario in quorum fidem posuit, quod hoc secretum tenerent: tunc enim satis est tacitum fideicommissum, id enim dicitur fieri clam quod aliter fit, quod non potest deuenire in notitiam aduersarij secundum Bart. in §. tacite. & adde Decium. consil. 399. colum. fina. & in dubio quando non certificauit personam, cui restituere tur, est aliqualis præsumptio, quod reliquerit incapaci non tamen tanta quod sufficiat, nisi aliter probetur. secundum glo. in l. Lucius. §. in testamento. ff. de lega. 1. & ibi Barto. & idem Barto. in l. quem hæredi. in fine. ff. de reb. dub. & licet non sufficiat hoc ad probandum tacitam fidem fuisse accommodatam: si tamen testator rogat hęredem, vt restituat, cui vellet: non poterit hoc casu spurium eligere: quia tunc videtur capere a testatore. l. vnum ex familia. in princip. ff. de lega. secundo. & tenet Bartol. in lege finali. columna secunda. ff. de his quibus vt indign. vide etiam in ista materia per Salycet. in l. etiam. versi. item quæro. C. de fideicommiss. qualiter hoc probetur: & quid si testator habens filium spurium in-

Universidad de Deusto
Biblioteca

stituat vxorem, & roget, vt post mortem restituat quibus velit: quę postea instituit spurium filium testatoris an præsumatur, quod per eam fuit tacita fides ad hoc accommodata c Bartol. dixit quod non in dict. §. in testamento qui etiam ita consuluit per multas rationes in consilio quod incipit Cæchus despoleto. adde quæ not. idem Bart. in l. si is qui ff. de vulga. & pupil. & tradit Alexan. consi. 51. incipit visothemate ad fi. in secundo volu. & quæ not. Bald. in l. eam quam. col. 1 o. versic. subiungitur talis quæst. C. de fideicom.

su fijo, [a] o a otro, que lo non podia heredar, [b] porq̃ le era defẽdido por la ley: Ca si el heredero cũpliesse tal ruego [c], o mãdamiento del testador, e la entregasse al otro, perderia [d] porende el derecho q̃ auia en la heredad. E por qualquier desfas seys razones sobredichas pierde el heredero la herencia: e deue la auer el rey e por estas mismas razones q̃ el heredero deue perder la herencia, por essas mismas perderian las mandas [a] aquellos a quien fuessen fechas.

22 a ¶ *Su fijo.* Spurio & incapaci vt sequitur & adde l. non intelligitur. §. tacita. ff. de iur. fisci. & Bald. in l. etiam. versi. modo quæro. C. ad l. fal. Sed an si testator filio spurio reliquit palam applicetur fisco? vel remaneat apud hæredem scriptum, vel ad quos bona debeant deuenire? vide Bart. in l. si. col. 2. versi. quæro & reuoco in dubium. ff. de his quib. vt indig. vbi etiam tractat, an sit aliquis modus relinquendi filio spurio. vide ibi per eum. *Ite Horiz. fol. 6 Toledo*

23 b ¶ *Quelo nuz podia heredar.* Quid si poterat capere tempore testamenti, sed non tempore mortis: vel e contra vid. non intelligitur. §. quido autem. ff. de iure fisci. & l. in fraudem. §. 1. ff. de his quib. vt indig.

24 c ¶ *Complies se tal ruego.* Et inferius dicit. e la entregasse. innuit aperte ista l. quod ex sola accommodatione tacitæ fidei de dando incapaci, si hęres ei non traderet hęreditatem: non auferetur hæreditas ab hærede, vt indigno, neque perderet hæreditatem. & secundum hoc superflua esset disputatio Bar. in d. l. fi. ff. de his quib. vt indig. quid debeat facere in conscientia ille, qui est tacite rogatus de dando incapaci: vbi concludit legaliter, vt ipse dicit loquendo salua ratione theologorum, quod debeat dare fisco secundum conscientiam, nec potest dare spurio vel retinere: quia tenẽdo, dicitur malę fidei possessor. eum qui. ff. eod. malæ fidei est omne quod non est ex fide, peccatum est vt in c. fi. de præscript. ex quo Bar. vult aperte, quod ex sola tacita fide, etiam absque traditione, hæres patiatur istam pœnam, quod ni dictum Bart. cum dicit non posse retinere in conscientia, & quod tenetur pãdere fisco, non caret scrupulo: cum verus hæres sit, & in pœnam. d. l. hanc hæreditatem fisco deferunt: & pœna in foro conscientiæ non soluitur gl. vulg. & notabi. in c. fraternitas. 12. quæst. 2. & cõtra hoc dictum tenet Didac. a Couarru. in suo epito. matrimonia. 2. par. c. 8. §. 5. versi. 5. hinc constat. quod secundum eum ipse spurius posset in foro conscientiæ talia bona retinere, si sibi ab hærede tradũtur, etiam si præcesserit fides de restituendo. vide ibidem versi. 3 infertur. sed forte dictum Bart. verius est, ex quo iste hæres non habet voluntatem defuncti, neque sibi relinqueret, nisi fidem tacitam præstitisset. vnde non potest dici, quod sit verus hæres. item quod subdit dictus Didacus. quod spurius potest retinere, salua conscientia, si sibi ab hærede tradatur videtur contra ea quæ dixi supra ea. l. in gl. super parte en poridad. quod. l. iste spurius non ab hærede videatur capere: sed a testatore: & cum sit incapax etiam in foro conscientiæ tenebitur restituere, prout etiam ipse Didac. fatetur, quod spurius non potest cum bona conscientia retinere res sibi a patre donatas, vel relictas, vt tradit vbi supra versi. 1. & respondet ad gl. d. c. fraternitas. Tu cogita super his. & adde Lucã de Penn. in l. 1. C. de his quę se defe. li. 10. col. 2. ad fi. vbi ponit quæstionem an ille qui commisit aliquod crimen propter quod debeat perdere bona sua si crimẽ sit occultum teneatur ipse se deferre in foro conscientiæ & hoc reuelare? & ibi refert distinguentem Bar. an bona publicentur ipso iure vel per sententiam. tu vide in hoc de confiscatione ipso iure quod non liget in foro cõscientię vt teneatur se prodere quę tradit Didacus a Couarru. in dicto suo tracta. matrimoniali. parte. 2. c. 6. §. 8. & Iacob. septimancensis in suo tracta. de hæresi. q. 9. numer. 27. cum sequentibus. & hoc etiam probari videtur ex. l. non intelligitur. in prin. ff. de iure fisci. vbi totum pondus sit in accommodatione tacitę fidei de restituendo incapaci. & idem probatur in §. quando autem. probatur etiam in d. l. eũ qui in prin. ff. de his quibus vt indig. vbi habetur, eum qui tacitam fideicommissum in fraudem legis suscepit, eos quoq; fructus, quos ante litem motam percepit, restituere cogendum, respondi, quia bonæ fidei possessor fuisse non videtur, pondera verbum (quoque) nam expresse sentit de hærede, qui possidebat, & adhuc non restituerat cõuento, item quia reputat eum malæ fidei possessorem. & sic teneatur ad fructus etiam ante litemm otam, hoc etiam probat text. iuncta secunda expositione glo. ibi in l. etiam. C. ad legem falcid. & ibi Salyc. expresse no. disens not. quod non expectatur, vt fidei accõmodator soluerit, sed sufficit, vt solum fidem accommodauerit, vt patet ex lecũda expositione, quam facit gl. super verbo administrasse, quod tene cordi. hæc sunt verba Salyc. probatur etiam hoc in l. imperator. §. fi. ff. de fideicommissa. libertа. hoc etiam probatur. in l. in tacitis. ff. de lega. 1. vbi Io. de Imo. nota tria requisita per illam. l. vt quis dicatur in fraudem fidem accommodare, scilicet quod factum sit clam, & quod hæres secreta cautione se obligauerit, & quod sit fides accommodata de restituendo non capaci, & quod nisi prædicta interuenerint, non habet locum alia pœna. & sic quod spurius incapaci vel ne, non est in cõsideratione, ibique refert Iacob. de Are. Rayner. & Bal. inferentes quod si non interueniat cautio aliqua, sed forte nuda pollicitatio, vel nulla prętus appareat cautio, quod tunc non habebit locum aliqua pœna & quod sic doctores prædicti videntur sentire, q̃ licet hæres accommodasset tacite fidẽ: si tamen se non obligauit cautione priuata vel chirographo, non habebit locum pœnæ: & per consequens non applicabitur fisco, quod dicit esse singulare in materia si esset verum, ipse tenet in hoc contrarium per d. l. nõ intelligitur. §. tacito. cui ibi notatur velle q̃ necdum per cautionem priuatã recognitam per testi. probari de accommodatione tacitę fidei: sed etiam per confessionem eius qui dicitur rogatus & istud dictũ Imo. videtur verius maxime tente. l. ordina. huius regni incipienti e como quien. hæc omnia probanto peccatum hæredis, a quo pœna priuationis descendit cõsistere in fo la fides accommodationæ tacitæ de restituendo non capaci. Volle videtur q̃ ista l. partitarum supplenda sit iuxta. ll. iuris communis, de quibus sumpta est cum in hoc nulla diuersitas opinionum sint inter glossatores neque alios scribentes in iure communi. sit. si. q̃ si hæres rogatus soluit non capaci, confiscetur hereditas, vt hic & idem si nõ soluit, cũ tacitam fidem accommodauit de dando nõ capaci per dictas leges & sic secundum vtranque expositionem glo. in d. l. etiam. & quod ista l. in hoc nolit corrigere, quæ erãt de iure communi, patet ex l. 5. ff. ad. l. ea. part. vbi ponitur hęres ex sola accommodatione tacitæ fidei, nisi sit filius in potestate, vel seruus testatoris, vel dicit quod ista l. partitarum decidat casum singularem, qui non ita clare reperiebatur decisus de iure communi, scilicet q̃ si hæres secreto fuit rogatus de restituendo incapaci, non tamen constat quod hæres iuram fidem ad hoc accommodauit: si tamen hæres processit ad actum restitutionis in persona indignitate talis hereditas restituta applicatur fisco: & hæres perdit ius, quod in hereditate habebat: vt enim hic videtur casus singularis in l. si postulante. §. fi. ff. ad Trebellia. non tamen est ita clarus. & Bal. illum tex. ad hoc allegauit in l. eam quam. col. 6. C. de fideicom. versi. sed quæro, vbi quærit, quid si dignus rogatus est restituere indigno vel in minori parte digno: & respondet, quod si rogatus accommodauit tacitam fidem, succedit fiscus: sed si non accommodauit, nõ succedit, quod dicit esse verum, si res fuerit in actu verbi, sed si rogatus processit ad actum restitutionis in persona digni seu incapacis, tunc illud quod restitutum est indigno applicatur fisco per. d. l. si postulante. §. fi. quem tex. dicit vniuersaliter. casus ergo ille, quando hæres accommodauit tacitam fidem de restituendo incapaci, non deciditur hic, & remanet sub dispositione iuris communis. l. commodissime cum similibus. ff. de libe. & posthu.

¶ *Perderia.* Libertas tamen in testamento relictæ deberentur. l. imperator. §. fi. ff. de fideicommiss. liberta. & non veniunt prælegatam bonis, quæ auferuntur ex causa fideicommissi. l. eum qui. §. fin. ff. de his quibus vt indign. & nunquid ille, qui tacitam fidem accommodauit in vno nummo, censetur indignus tota hæreditate? Bal. quod sic in l. etiam. C. ad legem falci. sed in contrarium est textus in l. hæres qui certam. ff. de his quibus vt indign. Quid autem si testator, qui tale rogauit, erat presbyter: hæres vero initiatus laicus, qui bona restituit, seu tacitam fidem accommodauit: cui fisco, an ecclesiæ vel impersõ bona applicentur? Baldus. in l. si quis presbyter. C. de episcopis & clerie. versicul. secundo inducitur ista. l. dicit, quod fisco regio, ex quo bona auferuntur de manu hæredis laici, & cui erat ius quæsitum: si tamen hæres esset præsbyter, applicarentur ecclesiæ secundum eum, qui arguit a sententia iudicis ad sententiam legis: quia cum per sententiam iudicis bona clericorum non possunt fisco imperpũ applicari, sic idem est dicendum in sententia legis: & cum dictis Bald. transit ibi Pau. de Cast. & Ioan. de Plat. in l. 1. col. 2. C. de bon. vacan. li. 10. & nota, quod licet testator roget secreto hæredi, vt de bonis proprijs det tantum incapaci, habebit locum hęc pœna, si tantumdem hęredi a testatore relinquitur, quantum rogatus restituere secundum Ioan. de Plat. in l. 1. circa fi. versic. item limita. C. de delato. lib. 10. per l. sed si hoc. §. 1. ff. de condit. & demonstra.

26a ¶ *La mandas.* Nota bene istam regulam, quæ etiam probatur ex rubus allegatis superius in qualibet ex prædictis causis.

¶ *Lex. XIIII.*

Si incapaci testato aliquid relinquat fraudulenter iure institutionis, siue alias &is antequam recipiat regis curiæ hoc reueleet: habebit in præmium medietatem hæreditatis, vel legati ad minus. hoc dicit.

¶ *Ley. XIIII. Que galardon deue auer aq̃l que nõ puede ser por derecho establesçido por heredero, nin rescibir mãda si alguno lo faze su heredero, o le mãda algo e el mismo lo descubre ante que sea acusado dello.*

1 b ¶ *A la corte del Rey.* Non aperit coram quo delatio sit facienda, & de iure communi ista delatio fieri debeat coram procuratore cæsaris. vt in l. prima. C. de his qui se defer. lib. 10. & in lege prima & secunda. C. vbi cau. fiscal. forte in regno sufficiet, seu fieri deberet coram his, qui præsident in iudicijs rerum fiscalium, & patrimonij regni: qui vulgo dicuntur contradores mayores, qui videntur successisse in locum procuratoris cæsaris cum cognoscant de causis fiscalibus, & inter fiscum & priuatum, prout de iure communi faciebat procurator cæsaris, & sic in audientia istorum debet fieri ista delatio, & non videtur sufficere si fiat coram procuratore fiscali, prout etiam tradit Lucas de Penna in l. 3. ad finem. C. de his qui se defer. libro. 10. vel die, q̃ potest fieri ista delatio coram procuratore regis vulgo dicto mayordomo mayor: ad istum namque pertinet inquirere, & scire reditus & iura regis. vt habetur in l. 17. titul. 9. 2. partit. & videtur successisse in locum procuratoris cæsaris, & huic dicto consonare videtur. l. 16. infra eodem. non tamen vt videmus de facto cognoscit de causis, sicut cognoscebat procurator cæsaris. vel die quod sufficiet, si delatio fiat in regio consilio: & cum ista. l. non exprimat coram quo fiat, sed tantum dicat, ad curiam regis: videtur quod sufficeret in quocunque auditorio regali se deferat: ita quod etiam procuratori fisci nosceretur, vt causam prosequatur. vt not. glossi. in l. 1. in principio. super parte recessum. ff. de iure fisci.

2 c ¶ *En descobrir.* Statuitur præmium se deferenti, vt hic & in l. 1. C. de his qui se defe. li. 10. & in l. edicto. ff. de iure fisci. & in l. senatus. §. 2. & in l. cum tacitum. ff. de iure fisci. sic etiam reuelantibus proditionem præmium assignatur in. l. quisquis. C. ad l. Iulian. maiest. in l. in testamento. & ibi Bald. vbi etiam de reuelantibus occisores. ff. de hęredi. instit. Aduerte tamẽ quod quidam sunt ita totaliter incapaces, quod & si se deferant, non consequuntur præmium, vt hæretici: damnati in metallum: de portati. vt not. glo. 1. in l. 1. in princip. ff. de iure fisci. & vide eo. tit. l. edicto. §. eos.

3 d ¶ *Que lo non quiso rescebir.* Innuit quod si iam recepit, quod & si se deferat non consequatur præmium: contrarium tamen habetur in. l. edicto in principio. ff. de iure fisci. & ita etiam est intelligenda ista l. cum sit eadem. imo & maior ratio, cum durius sit relinquere iam habita & possessa, quam habenda. & nota, quod ista confessio sufficit quod ad sui præiudicium, licet quod præiudicium aliorum, non sufficiet absque alia probatione. vt de eis rat Bartol. in d. l. edicto. in principio.

Ley XV. Porque razones se puede escusar el heredero que non pierda la herencia, maguer non sea vengada la muerte del testador a quien hereda.

¶ *La meytad.* Adde. d. l. eum tacitum. & Ioannes. §. seruatus Adriani. ff. de iure fisci. l. tamen. 1. C. de his qui se defer. dicit tertiam quæ loquitur in hæredi rogato, non in fideicommissario, ideo distingue. vt per Alberi. & Bartol. in d. §. seruatus. & per Ioã. de Plat. in d. l. 1. & per Angel. Aret. in princip. instit. de fideicõmiss. hæredi.

4 e ¶ Engança diximos que es tenudo de demandar el heredero de la muerte del testador. E si non lo fiziesse assi, que pierde porende la heredad que deuia auer del. Pero cosas y ha en q̃ la non pierde por tal razõ. Esto seria como si el heredero querellasse la muerte, mas el juez o el señor de la tierra, non quisiesse & llegar la querella a derecho. Esso mismo seria si acusasse aquellos que sospechasse que le auian muerto, e diessen la sentencia contra el heredero, assoluiendo los acusados e quitandolos de la acusaciõ que auian fecho dellos. Ca maguer nõ se alçasse [h] de tal juyzio, non perderia porende la heredad otro tal seria, si el heredero fuesse menor [i] de veynte e cinco años: o si aquellos que oulessen muerto al testado, non pudiessẽ ser fallados [k] para fazer iusticia dellos. Ca por qualquier destas razones sobredichas en esta ley, que non fuesse tomada vengança de la muerte del testador, non perderia la heredad porende, porque se entiende que non finco por el.

5 f ¶ *Herencia.* Intellige diminutum dodrantis. vt in dict. l. cum tacitum. & vide in materia diminutionem Bartol. & aliorum quos supra in gloss. proxim. retuli.

¶ *Lex. XV.*

Si hæres accusat occisorem eius cui successit & iudex ei iustitiam non administrauit: aut succumbens non appellatur vel si occisor nõ inueniatur: aut hæres est minor. xxv. annorum nec accusauit non auferetur ei hæreditas propter hoc. hoc dicit.

1 g ¶ *Non quisiesse.* In supremo domino vel iudice ex cuius negligencia non esset superior, cui fieret querela de negligentia, vel iudicis malitia plane procedit. si vero esset iudex inferior, querelandum esset coram superiori. nam si inferior grauat denegando ius, potest adiri superior: vt cogat iudicem, vt parti petenti reddat ius. vt in authentic. vt different. iudic. §. si vero. colla. 9. vel vt ipse tibi iustitiam faciat cum ex negligentia deuoluatu. iurisdictio ad superiorem. vt in authentic. de quæstio. §. si vero forsan. & ibi Bartol. colla. 6. & per Ioann. de Plat. in l. nemo carcerem. C. de exactori. tribu. lib. 10.

1 h ¶ *Non se alçasse.* Adde l. propter venenti. §. fin. ff. ad Syllan. & intellige secundum Bartol. ibi quando sententia esse bene lata: vel est dubium quia tunc præsumitur pro sententia. vel si excusaretur propter inopiam, alias si male esset lata appellare tenetur. & etiam tenetur si pars aduersa appellauit, et respondere secundum gloss. & Ange. ibi & si appellauit prosequi tenetur. l. minoribus. C. de his quibus vt indig.

1 i ¶ *Si el heredero fuesse menor.* Adde l. minoribus. C. de his quibus vt indign.

1 k ¶ *Non podiessen ser fallados.* Adde l. tertiam. §. si quis ignorans. ff. ad Syllania.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Lex.* XVI.

Hæreditate per regem ab hærede defuncti necem non vendicãte euicta hæres satisfaciet creditoribus iuxta vires hæreditarias & legatarijs retenta falcidia quam erat hæres habiturus. h.d.

1 a ¶ *Dezimos.* Prosequitur nota. per Azo. C. de his quibus vt indign. in summa. col. fi. versicul. & est sciendum.

2 b ¶ *El mayordomo.* Facit ad id qđ dixi supra eo. l. 14. in glo. 1.

3 c ¶ *Las debdas.* Ad de. l. non possunt. ff. de iur. fisc.

4 d ¶ *Lo que el recibio.* & sic fiscus licet nõ conficiat inuentariũ non tenebitur vltra vires hereditatis vt hic & in d. l. nõ possunt. & in. l. 1. §. an bona. ff. de iure fisci, vbi hoc notat Bar. & Alber. ind. l. non possunt. colligit, quod si alicuius malefactoris bona ad fiscũ perueniãt, non tenetur vltra quã ad eũ peruenit, & intellige quãdo iure deuolutionis quia vacãtia seu confiscatiõis fiscus succederet: qa tũc non dicitur in hereditate succedere. l. 1. §. eadem constitutio. ff. de fideicommissa. liber. cum glo. ibi & ideo nõ tenetur vltra vires hæreditatis. vt in d. l. 1. §. an bona. & hic. & ita intelgit Bar. in rub. ff. de acquir. hgre. versi. & ex hoc apparet: vnde secus esset, quando fiscus succederet, vt hgres. & iure hæreditario.

5 e ¶ *Las mandas.* Adde l. cum fisco. ff. ad Syllania. & l. dicitur. ff. de iure fisci.

6 f ¶ *La quarta parte.* Adde. l. Marcellus. §. fina. ff. ad Trebellian.

¶ *Ley.* XVI. *Como quando el Rey o su mayordomo recabda las herencias de los herederos, que non las merescen, a que dizen en latin indigni, es tenudo de pagar las debdas e las mandas, a los que fueron señores dellas.*

BIen desconocencia e el yerro q̃ el heredero faze, en nõ querer vẽgar por juyzio la muerte de aquel aquien hereda non deue empescer a los otros que non auian culpa. E porende dezimos, [a] q̃ el mayordomo [b], o el procurador de la camara del Rey, q̃ ouiere a recabdar los bienes que estos a tales deuẽ heredad, assi como sobredicho es, porq̃ los nõ merescẽ auer, q̃ due pagar las debdas [c] que fincarõ del testador, fasta en aq̃lla quantia q̃ montare lo que el rescibio [d] de la herencia. Otrosi dezimos que deue pagar las mandas [e] que fueren escritas en el testamento del finado, fasta en aquella summa, q̃ montare lo que la camara del Rey rescibio de aquellos bienes, tirando ende la quarta parte [f] para el rey, segund que la deue retener para si el heredero e esta quarta parte se deue sacar des la mandas, quando non fincare tanto de la heredad de que se podiesse entregar della.

¶ *Ley.* XVII. *Por quales razones la herencia que el heredero perdiesse por yerro que ouiesse fecho, non la deue auer el rey.*

GVydarian [g] algunos, q̃ todas las cosas q̃ son tomadas a los que las non merescen, q̃ deuen ser de la camara del rey. E porende dezimos, q̃ cosas y ha [h] en que non seria assi. E esto seria como si dixesse el testador, e mandasse a algund omẽ alguna cosa señaladamente: e despues desto dixesse que rogaua a aquelome q̃ fuesse guardador de sus fijos, aquellamã en la tin tutor. Ca si este atal nõ quisiesse ser guardador de los moços, non merescia auer la manda. Pero tal mãda que se torna a este por razon q̃ era desconoscient e al fazedor del testamento, sera de los huerfanos [i] sobredichos, e non del Rey. Otrosi dezimos que si algund ome fur tasse el testamento, en que le ouiessẽ fecho alguna mãda, que la pierde [k] por esta razon, e que deue ser de los herederos del testador e non del rey. E aun dezimos, que si el testado establesciere vel expediens fisco. aliegat. l. cum fisco. ff. ad Sylla: quod tamen ipse limitat, quando indignus viuat adhuc tempore mortis testatoris: secus si decessit ante mortem: quia ratiõ indignitatis, nihil post se auferri: cũ dies indignitatis non cesserit l. h. §. fin. ff. de his quib. vt indig. quod habetur tamẽ per glos. & Bart. in l. si sequens. in princip. ff. ad Syllan. videtur his dictis obstare, cum loquitur ibi quãdo hæres fuit ser tam negligens in vindicanda nece defuncti: & sic ex negligẽtia fuit erat ius quæsitum fisco: & sic est præsumptio quod in fraudem fisci non adeat: & sic vult quod hæreditas indistincte auferatur ab indigno, siue adeat siue non adeat. Idem etiam tenet Bartol. in l. 1. in 4. quæst. princip. versi. item quæro, quid si hæres instituatus esset indignus. ff. de vulg. & pupil. vbi Alexand. colũ. 11. dicit istam esse communem opinionẽ. Soci. etiã. ibidẽ. 34. col. ver. circa. 7. q. Bar. asserit hanc cõmunem conclusionẽ, q̃ fiscus auferat hæreditatem ab indigno etiam excluso substituto: quam limitat vt nõ procedat in eo, qui nullo modo est capax, quia tunc fiscus non succedit. l. 1. C. de hæred. instit. Secũdo limita, vt procedat quando instituтus recusauit, vel in fraudem fisci distulit adire: secus si mortuus fuisset hæreditate sine fraude non adita: quia tunc fiscus non admittitur, sed substituтus. Tertio limita nisi institutus repudiares, antequam fieret indignus. l. antequam. ff. ad Syllan & voluit Barto. in d. l. si sequens. Quarto limita, nisi datus esset substitutus hæredi indigno in eo, quod capere non posset. vt tenet Angel. per illum text. in l. 2. C. de hæred. instit. & in l. in tempus. ff. eod. & licet Socin. contra istam vltimam limitationem arguat ex eo, quod expressio eius quod tacite inest, nihil operatur: & non soluat: potest dici, quod ista expressio est per alium modum quam tacite insit, cum dicit in eo quod capere non possit, quod verbum potest comprehendere etiam in capacitatem superuenientem ex indignitate: quod nõ comprendit id qđ tacite inest, scilicet si non adierit, vt adire nõ potuerit q. refertur ad aliã incapacitatẽ, quæ nõ pueniat ex indignitate ad quã. l. in isto tacito non habuit considerationem: testator vero exprimens sic.

7 g ¶ *Sera de los huerfanos.* Adde l. post legatum. §. amittere. ff. de his quib. vt indig. quando enim indignitas alicuius respicit fauorem certę personæ: illud qđ sibi aufertur a lege, applicatur illi personæ. l. pen. C. de lega. & in d. §. amittere vbi Bar. quid autem si pœna priuationis imponatur a testatore? vide. l. vxorem. §. hæres. de lega. 3. & quid si testator alias erat legaturus & si non esset tutor? vide per Ang. & Alexã. post glo. ibi in l. pen. C. de lega.

8 h ¶ *Cosas y ha.* Regula ergo erit ex ista. l. quod quidquid aufertur ab indigno, applicatur fisco. adde. ll. Papinianus. §. meminisse. & ibi glos. & Bar. & Paul. ff. de inofficio. testamen. vbi Paul. limitat, & intelligit, quando propter suum delictum erat indignus, alias secus. vt in l. penul. C. de lega. 1. C. de secundis nupt. l. si pater. C. de hæredibus instituend. idem tenet Bart. in l. aufertur. in principio. ff. de iure fisc. & ad de ad d. regulam. l. qui contra. & ibi Bal. C. de incest. nupt. hæc regula, limitatur, vt hic vides in multis casibus: tu etiam limita in hærede indigno instituto, qui non adeat, sed repudiet hæreditatem: nam tunc hæreditas non applicatur fisco. ita Bart. per text. ibi in l. istus. §. primo. ff. de iure fisci. cum enim indignus non acquisierit, non potest dici. quod auferatur ab eo. Bald. tamen in l. eam quam. C. de fideico. col. 2. ver. quæro quid si testator. limitat hoc nisi indignus repudiauerit in fraudem fisci. quod dicit præsumi si hæreditas erat locuples

k ¶ *La pierde.* Concord. cum l. si legatarius. C. de lega.

5 a ¶ *Perderia.* Adde. l. si pater. & l. nec apud. C. de hæredib. instit. vide in materia. l. 12. tit. 3. ead. partit. & quæ ibi dixi.

7 b ¶ *Fiere ejemoro o judio.* Habes hic expressum quod iudæus nec paganus non potest hæres institui. nota ad ea quæ dixi in l. 4. titul. 3. supra ea. partit.

7 c ¶ *Los mas propinquos parientes.* Nota bene nã text. in authẽt. idẽ de nestorianis. C. de hæretic. quẽ ad hoc allegat Azo. C. de his quib. vt indig. in summa. col. fin. non ita bene probat.

8 d ¶ *Leyes.* Vide sup. præced. l. 5. ibi e otrosi dezimos.

9 e ¶ *Diximos.* Supra eo. l. 6.

¶ *Titulus.* VIII. *De inoffi. testa.*

¶ *Lex.* I.

POssunt apponere querelam inofficiosi testamenti desendẽtes exhæredati & est q̃rela sic dicta: quia parens se erit contra pietatis officiũ, & idem de ascendẽte iniuste exheredato, & posita querela contra hæredẽ scripturn citabit eum iudex & pronũciabit quod testamentum non valet & hereditas sit querelãtis. sed si est prætertus descendens vel ascendens non est necessaria querela: quia ipso iure est nullum testamentum. hoc dicit.

11 f ¶ *Que ouiesse derecho de heredar.* Nam querela inofficiosi testamenti datur filio & nepoti & omni descendenti, qui tempore mortis ab intestato posset succedere, non obstante præcedente persona. vt tradit Azo. C. eodem in summa columna 2. vers. datur autem querela. & not. gl. in l. pater filium. ff. eod. nã qui non tenet primum locum, non est instituendus, neque exhæredandus. l. gallus. §. in omnibus. ff. de liber. & posthu. l. si quis filio exhæredato in princi. ff. de inoff. supt. vide quæ dixi in l. 1. tit. supra proximo in glo. supra parte que le ouiesse de heredar. & nõ potest 53 admitti ad querelã. nisi pro ea parte, qua sibi ab intestato defertur. l. mater decedens. & ibi Barto. & Paul. ff. eodem. vbi vide quid si de facto admittatur? ergo filius præcedat, nepos ex sua persona, non potest agere querela licet ex persona patris poterit: si pater decessit etiam querela non præparata, ante aditam hæreditatem. vt in l. si quis filiũ. C. de inofficioso testamẽto. & in querela locus est successorio edicto. l. si is in principio. ff. eodem. & tunc si querela est ita in esse, puta: quia adita erat hgreditas, agent nepos etiam ex persona sua per successorium edictum. vt declarat. Ias. post Rapha. in dic. l. si quis filium. in fine. de iuramen ordinam. huius regni. cũ ad validitatẽ exhæredatio nis non requiratur aditio hereditatis vt dixi supra. titul. proximo in l. 2. semper. sequẽs in gradu poterit intentare querelam experiona sua.

Ad tit. C. & ff. de inoffi. testã. & sup. in ca. parti. 2. 4. lib. 11.

In no. rec. est l. 1. tit. 4. li. 5.

¶ *Querella delante del juez.* Ista querela potius dicitur officium iudicis, quam actio. Paul. de Castr. in l. nam & si parẽtibus §. 1. & l. qui repudiantis. §. 1. ff. de inofficio. testament. vbi glo. &. an ista querela possit obiici in modũ exceptionis per viam recõuentionis. vid. Bal. in l. cum Papinian*. C. de sentẽ. & fi filius contenia tur petitione hæreditatis ab hærede scripto debet opponere de ista querela aliis non posset post sententiam lata querelare. vid. per Bald. in l. 2. columna fecũda. C. sententiam

g ¶ *Heredar.* Et contra absentem contumaciter poterit procedi ad definitiuam, etiam lite non contestata. vt tradunt Bartol. & Paul. de Castr. in l. qui repudiantis. §. primo. ff. eodem. licet glossi. ibi contrarium voluit.

h ¶ *Por heredero.* Aliquando tamen querela ista intentatur contra alium, quam contra scriptum hæredem, vt in casu. l. filium. ff. de bonorum possessione contra tabul. & in l. prima. C. de inofficioso testament.

en latin querela inofficiosi testamenti.

DEseredan a tuerto a las vegadas los que suben por la liña derecha, a los que descienden dellos. Otrosi los que descienden por la liña derecha, deseredan en essa manera mesma a los que subẽ por ella. E poren de despues q̃ en el titulo ante deste mostramos las razones, porque ome puede desheredar a aquellos que auian derecho de heredar sus bienes, si les ouiessen errado. Queremos mostrar en este las razones porq̃ el heredero puede quebrantar el testamento, en que fuesse desheredado a tuerto. Otrosi como puede cobrar su derecho. E diremos quien es aquel que puede fazer la querella para desfatar el testamento. E que quiere dezir tal querella. E contra quien deue ser fecha: e ante quien. E porque razones, e en que manera. E otrosi por quales razones, non se quebrantaria el testamento, maguer fiziesse querella, para quebrantarlo. E que fuerça ha tal quebrantamiento como este sobredicho.

¶ *Ley.* I. *Quien es aquel que puede fazer la querella para desfatar el testamẽto, o contra qual ome e ante quien, e porque razones, e de que manera.*

EL fijo o el nieto del testador o alguno de los otros que descienden del, por la liña derecha que ouiessen derecho de heredar [f] le si muriesse sin testamento, si lo ouiessen desheredado a tuerto, e sin razon: puede fazer querella delante el juez [g] para quebrantar el testamento en que lo ouiesse desheredado, e el juez deue oyr su querella, e fazer emplazar [h] al que es establesçido por heredero [i] en el testamento de su padre, e si fallare

i ¶ *Por heredero.* Ad ea quæ dixi in l. 1. tit. supra proximo in glo. supra parte que le ouiesse de heredar. & nõ potest 53 admitti ad querelã. nisi pro ea parte, qua sibi ab intestato defertur. l. mater decedens. & ibi Barto. & Paul. ff. eodem. vbi vide quid si de facto admittatur? ergo filius præcedat, nepos ex sua persona, non potest agere querela licet ex persona patris poterit: si pater decessit etiam querela non præparata, ante aditam hæreditatem. vt in l. si quis filiũ. C. de inofficioso testamẽto. & in querela locus est successorio edicto. l. si is in principio. ff. eodem. & tunc si querela est ita in esse, puta: quia adita erat hgreditas, agent nepos etiam ex persona sua per successorium edictum. vt declarat. Ias. post Rapha. in dic. l. si quis filium. in fine. de iuramen ordinam. huius regni. cũ ad validitatẽ exhæredatio nis non requiratur aditio hereditatis vt dixi supra. titul. proximo in l. 2. semper. sequẽs in gradu poterit intentare querelam experiona sua.

rescindi non posse.

¶ *Emplazar.* Et contra absentem contumaciter poterit procedi ad definitiuam, etiam lite non contestata. vt tradunt Bartol. & Paul. de Castr. in l. qui repudiantis. §. primo. ff. eodem. licet glossi. ibi contrarium voluit.

Titul. VIII. De como puede quebrantar el testamento aquel q̃ es desheredado en el a tuerto, aque dize

¶ *Que ouiesse derecho de heredar.* Nam querela inofficiosi testamenti datur filio & nepoti & omni descendenti, qui tempore mortis ab intestato posset succedere, non obstante præcedente persona. vt tradit Azo. C. eodem in summa columna 2. vers. datur autem querela. & not. gl. in l. pater filium. ff. eod. nã qui non tenet primum locum, non est instituendus, neque exhæredandus. l. gallus. §. in omnibus. ff. de liber. & posthu. l. si quis filio exhæredato in princi. ff. de inoff. supt. vide quæ dixi in l. 1. tit. supra proximo in glo. supra parte que le ouiesse de heredar. & nõ potest 53 admitti ad querelã. nisi pro ea parte, qua sibi ab intestato defertur. l. mater decedens. & ibi Barto. & Paul. ff. eodem. vbi vide quid si de facto admittatur? ergo filius præcedat, nepos ex sua persona, non potest agere querela licet ex persona patris poterit: si pater decessit etiam querela non præparata, ante aditam hæreditatem. vt in l. si quis filiũ. C. de inofficioso testamẽto. & in querela locus est successorio edicto. l. si is in principio. ff. eodem. & tunc si querela est ita in esse, puta: quia adita erat hgreditas, agent nepos etiam ex persona sua per successorium edictum. vt declarat. Ias. post Rapha. in dic. l. si quis filium. in fine. de iuramen ordinam. huius regni. cũ ad validitatẽ exhæredatio nis non requiratur aditio hereditatis vt dixi supra. titul. proximo in l. 2. semper. sequẽs in gradu poterit intentare querelam experiona sua.

Universidad de Deusto
Biblioteca

5a ¶*Mencion del.* Vid. supra titu. proxi. in l. 10.
6b ¶*Non vala.* Adde l. Papianus. §. fina. ff. eod.
7c ¶*La herencia.* Intellige pro ea parte quæ sibi ab intestato defertur, vt dixi supra & natura querelæ est, q̃ nõ detur cõtra illũ qui erat successurus ab intestato, & non habet vltra quam sibi tãgat ab intestato. d. l. mater decedẽs. & ibi Pau.

8d ¶ *Contra officio de piedad.* Adde l. secũda. ff. de inoffic. testam. cum l. sequẽti. & ista querela est quasi accusatio q̃dam dãnans quasi memoriam defuncti, quasi de animi feritate fecerit testamentum, sicut belluæ quæ deuorant filios proprios secundũ Bal. in l. 2. col. 3. C. qui res iudica. non nocẽ. & nota hic q̃ officium inter patrem & filiũ dicitur pietas. adde l. pe. ff. de obse. a libel. paren. præstan.

9e ¶ *Nimes nada.* Adde. l. inter cætera. ff. de libe. & posthu. & l. 1. ff. de iniust. rupt. & intellige in filio etiam emancipato præterito sine in sertione causæ vt in autẽ. de hæredib. & falci. §. exhæredatos. & per Bar. in d. l. 1. & supra. tit. proxi. l. 10. & idẽ erit in præterito a matre, vel ascendentibus per lineam maternam: nam si certo præterito matris habeat pro exhæredatiõe, vt in. §. fi. instit. de exhæredat. libero. si tamẽ prætereant sine causa testamentum est nullum. vt in authenti. vt cũ de appella. cognoscitur. §. aliud quoque capitulum. colla. 8. & docto. in l. filiam. C. de inofficio. testa.

10f ¶*Non se puede quebrantar.* Nam ea tuari & rescindi non potest id quod nullum est. vt hic & in. l. nam & sub conditione. versic. post defectum ff. de iniust. rupt.

11g ¶*Ascendientes.* Adde l. pater filium. cum l. sequenti. ff. eod. & §. siue igitur. authent. vt cum de appella. cognos. colla. 8.

¶ *Lex. II.*

12h Testator nõ habẽs liberos descendentes licet habeat fratres potest libere quẽ velit heredem instituere & etiam si in testamento nil fratri relinquat non potest de inofficioso agere. nisi hominem insantem vel seruum testatoris manumissum: blanditiis hoc suadentem, alij autẽ consanguinei transuersales de inofficioso agere nõ possunt. h. d.

1h ¶*Magner ouiessen hermanos.* Adde. l. secundam. & l. 12. supra. tit. 1. & l. 1. ff. de inofficio. testa.

i ¶*De mela fama.* Vide supra tit. 1. l. 12. & quæ ibi dixi.

k ¶*Por falago.* Sequitur expositionem gl. in l. fratres. C. de inoffic. testa. Bal. vero ibi intelligit de liberto ingrato erga patronũ, qui reputatur vilis persona propter ingratitudinẽ assecutę liber. & ita etiã intelligit ibi Ias. & sic cum ibi dicitur perperam, & non bene merentes: intelliguntur de ingratis quæ certæ videtur bona expositio: cum cessante ingratitudine blanditiæ non videtur ad hoc efficaces, imo concedũtur. vt in l. fi. C. fi quis aliquẽ testa. prohibu. l. 27. tit. 1. supra ea. parti. quãdo quis blanditur obij ad sium cõmodum tantum, si enim blanditur in perniciẽ alterius fingerendo falsas causas testatori ad hoc vt testator priuet hereditate eũ, cui falsam voluit relinquere aliud esset vt in l. non est enim. ff. d inofficio. testa. vbi Angel. dicit q̃ hoc se obtinuisse. semel circa quãdam magnam hereditatem in fauorem pauperum, quibus erat relicta: & agnati testatoris persuaserũt ei q̃ eleemosynã non erat bona neque accepta bilis deo. & q̃ illi quibus relinquebat nõ erant bonæ cõditionis: & in duxerunt testatorẽ, quod mutauit propositum, & ipsos hæredes reliquit, & quod ab illis hæreditas ob hoc fuit reuocata, & illis pauperibus concessa, allegat ad hoc nota. per Cyn. in l. quidquid. C. arbi. tute. tu tene menti ista. l. partarum volentem quod non requiratur, quod libertus fuerit ingratus, sed quod sufficiat, quod nõ sit ita meritus, quod defunctus ei hæreditatem reliquerit, si blanditiis ipse testatorem induxit: cum testator haberet fratrem vtrinque coniunctum vel consanguineum tantum. & nota bene & sic blanditiæ sunt reprobatæ in liberto nõ hẽne merente, qui blanditur testatori ad exclusionem fratris.

¶ *En el titulo.* Vide in l. 12. supra tit. primo.

¶ *Liña de trauesso.* Adde. l. secundam supra tit. 1. & ibi dixi.

¶ *Lex. III.*

2n Seruo testatoris necessario hærede instituto non admittitur frater ad inofficiosi querelam. h. d.

n ¶*Un seruo.* Concor. cum l. fratres. in fi. C. eod.

Tit. VIII. Quãdo podra el deseredado quebrãtar el testamẽto. 54

2a ¶*Necessario.* Vide in. §. 1. instit. de hæred. qualit. & differ. & C. de necessar. serui. hered. instit. per totum. & l. pignori. cũ alijs. ff. de hæredibus instituen.

3b ¶*E non de buena fama.* Quid tamen si iste seruus blandiţis testatorem induxit, vt eum institueret: an erit idem q̃ in liberto. de quo supra. l. proxima? vide

¶ *Contra el officio de piedad.* Adde l. secũda. ff. de inofficio. testam. & ista querela est quasi accusatio q̃dam dãnans, & ita etiã intelligit ibi Ias. & sic cum ibi dicitur perperam, & non bene merentes: intelliguntur de ingratis quæ certæ videtur bona expositio: cum cessante ingratitudine blanditiæ non videtur ad hoc efficaces, imo concedũtur. vt in l. fi. C. fi quis aliquẽ testa. prohibu. l. 27. tit. 1. supra ea. parti. quãdo quis blanditur obij ad sium cõmodum tantum, si enim blanditur in perniciẽ alterius fingerendo falsas causas testatori ad hoc vt testator priuet hereditate eũ, cui falsam voluit relinquere aliud esset vt in l. non est enim. ff. d inofficio. testa. vbi Angel. dicit q̃ hoc se obtinuisse. semel circa quãdam magnam hereditatem in fauorem pauperum, quibus erat relicta: & agnati testatoris persuaserũt ei q̃ eleemosynã non erat bona neque accepta bilis deo. & q̃ illi quibus relinquebat nõ erant bonæ cõditionis: & in duxerunt testatorẽ, quod mutauit propositum, & ipsos hæredes reliquit, & quod ab illis hæreditas ob hoc fuit reuocata, & illis pauperibus concessa, allegat ad hoc nota. per Cyn. in l. quidquid. C. arbi. tute. tu tene menti ista. l. partarum volentem quod non requiratur, quod libertus fuerit ingratus, sed quod sufficiat, quod nõ sit ita meritus, quod defunctus ei hæreditatem reliquerit, si blanditiis ipse testatorem induxit: cum testator haberet fratrem vtrinque coniunctum vel consanguineum tantum. & nota bene & sic blanditiæ sunt reprobatæ in liberto nõ hẽne merente, qui blanditur testatori ad exclusionem fratris.

¶ *Lex. III.*

2n Seruo testatoris necessario hærede instituto non admittitur frater ad inofficiosi querelam. h. d.

n ¶*Un seruo.* Concor. cum l. fratres. in fi. C. eod.

proxima? vide

¶ *Contra el officio de piedad.* Adde l. secũda. ff. de inofficio. testam. & ista querela est quasi accusatio q̃dam dãnans quasi memoriam defuncti, quasi de animi feritate fecerit testamentum, sicut bellua quę deuorant filios proprios secundũ Bal. in l. 2. col. 3. C. qui res iudica. non nocẽ. & nota hic q̃ officium inter patrem & filiũ dicitur pietas. adde l. pe. ff. de obse. a libel. paren. præstan.

9e ¶ *Nimes nada.* Adde. l. inter cætera. ff. de libe. & posthu. & l. 1. ff. de iniust. rupt. & intellige in filio etiam emancipato præterito sine in sertione causæ vt in autẽ. de hæredib. & falci. §. exhæredatos. & per Bar. in d. l. 1. & supra. tit. proxi. l. 10. & idẽ erit in præterito a matre, vel ascendentibus per lineam maternam: nam si certo præterito matris habeat pro exhæredatiõe, vt in. §. fi. instit. de exhæredat. libero. si tamẽ prætereant sine causa testamentum est nullum. vt in authenti. vt cũ de appella. cognoscitur. §. aliud quoque capitulum. colla. 8. & docto. in l. filiam. C. de inofficio. testa.

10f ¶*Non se puede quebrantar.* Nam ea tuari & rescindi non potest id quod nullum est. vt hic & in. l. nam & sub conditione. versic. post defectum ff. de iniust. rupt.

11g ¶*Ascendientes.* Adde l. pater filium. cum l. sequenti. ff. eod. & §. siue igitur. authent. vt cum de appella. cognos. colla. 8.

¶ *Lex. II.*

12h Testator nõ habẽs liberos descendentes licet habeat fratres potest libere quẽ velit heredem instituere & etiam si in testamento nil fratri relinquat non potest de inofficioso agere. nisi hominem infantem vel seruum testatoris manumissum: blanditiis hoc suadentem, alij autẽ consanguinei transuersales de inofficioso agere nõ possunt. h. d.

1h ¶*Magner ouiessen hermanos.* Adde. l. secundam. & l. 12. supra. tit. 1. & l. 1. ff. de inofficio. testa.

i ¶*De mela fama.* Vide supra tit. 1. l. 12. & quæ ibi dixi.

k ¶*Por falago.* Sequitur expositionem gl. in l. fratres. C. de inoffic. testa. Bal. vero ibi intelligit de liberto ingrato erga patronũ, qui reputatur vilis persona propter ingratitudinẽ assecutę liber. & ita etiã intelligit ibi Ias. & sic cum ibi dicitur perperam, & non bene merentes: intelliguntur de ingratis quæ certæ videtur bona expositio: cum cessante ingratitudine blanditiæ non videtur ad hoc efficaces, imo concedũtur. vt in l. fi. C. fi quis aliquẽ testa. prohibu. l. 27. tit. 1. supra ea. parti. quãdo quis blanditur obij ad sium cõmodum tantum, si enim blanditur in perniciẽ alterius fingerendo falsas causas testatori ad hoc vt testator priuet hereditate eũ, cui falsam voluit relinquere aliud esset vt in l. non est enim. ff. d inofficio. testa. vbi Angel. dicit q̃ hoc se obtinuisse. semel circa quãdam magnam hereditatem in fauorem pauperum, quibus erat relicta: & agnati testatoris persuaserũt ei q̃ eleemosynã non erat bona neque accepta bilis deo. & q̃ illi quibus relinquebat nõ erant bonæ cõditionis: & in duxerunt testatorẽ, quod mutauit propositum, & ipsos hæredes reliquit, & quod ab illis hæreditas ob hoc fuit reuocata, & illis pauperibus concessa, allegat ad hoc nota. per Cyn. in l. quidquid. C. arbi. tute. tu tene menti ista. l. partarum volentem quod non requiratur, quod libertus fuerit ingratus, sed quod sufficiat, quod nõ sit ita meritus, quod defunctus ei hæreditatem reliquerit, si blanditiis ipse testatorem induxit: cum testator haberet fratrem vtrinque coniunctum vel consanguineum tantum. & nota bene & sic blanditiæ sunt reprobatæ in liberto nõ hẽne merente, qui blanditur testatori ad exclusionem fratris.

¶ *En el titulo.* Vide in l. 12. supra tit. primo.

¶ *Liña de trauesso.* Adde. l. secundam supra tit. 1. & ibi dixi.

¶ *Lex. III.*

2n Seruo testatoris necessario hærede instituto non admittitur frater ad inofficiosi querelam. h. d.

n ¶*Un seruo.* Concor. cum l. fratres. in fi. C. eod.

2a ¶*Necessario.* Vide in. §. 1. instit. de hæred. qualit. & differ. & C. de necessar. serui. hered. instit. per totum. & l. pignori. cũ alijs. ff. de hæredibus instituen.

3b ¶*E non de buena fama.* Quid tamen si iste seruus blandiţis testatorem induxit, vt eum institueret: an erit idem q̃ in liberto. de quo supra. l. proxima? vide

quod sic ne

¶ *Contra el officio de piedad.* Adde l. secũda. ff. de inofficio. testam. & ista querela est quasi accusatio q̃dam dãnans quasi memoriam defuncti, quasi de animi feritate fecerit testamentum, sicut bellua quę deuorant filios proprios secundũ Bal. in l. 2. col. 3. C. qui res iudica. non nocẽ. & nota hic q̃ officium inter patrem & filiũ dicitur pietas. adde l. pe. ff. de obse. a libel. paren. præstan.

9e ¶ *Nimes nada.* Adde. l. inter cætera. ff. de libe. & posthu. & l. 1. ff. de iniust. rupt. & intellige in filio etiam emancipato præterito sine in sertione causæ vt in autẽ. de hæredib. & falci. §. exhæredatos. & per Bar. in d. l. 1. & supra. tit. proxi. l. 10. & idẽ erit in præterito a matre, vel ascendentibus per lineam maternam: nam si certo præterito matris habeat pro exhæredatiõe, vt in. §. fi. instit. de exhæredat. libero. si tamẽ prætereant sine causa testamentum est nullum. vt in authenti. vt cũ de appella. cognoscitur. §. aliud quoque capitulum. colla. 8. & docto. in l. filiam. C. de inofficio. testa.

10f ¶*Non se puede quebrantar.* Nam ea tuari & rescindi non potest id quod nullum est. vt hic & in. l. nam & sub conditione. versic. post defectum ff. de iniust. rupt.

11g ¶*Ascendientes.* Adde l. pater filium. cum l. sequenti. ff. eod. & §. siue igitur. authent. vt cum de appella. cognos. colla. 8.

¶ *Lex. II.*

12h Testator nõ habẽs liberos descendentes licet habeat fratres potest libere quẽ velit heredem instituere & etiam si in testamento nil fratri relinquat non potest de inofficioso agere. nisi hominem infantem vel seruum testatoris manumissum: blanditiis hoc suadentem, alij autẽ consanguinei transuersales de inofficioso agere nõ possunt. h. d.

1h ¶*Magner ouiessen hermanos.* Adde. l. secundam. & l. 12. supra. tit. 1. & l. 1. ff. de inofficio. testa.

i ¶*De mela fama.* Vide supra tit. 1. l. 12. & quæ ibi dixi.

k ¶*Por falago.* Sequitur expositionem gl. in l. fratres. C. de inoffic. testa. Bal. vero ibi intelligit de liberto ingrato erga patronũ, qui reputatur vilis persona propter ingratitudinẽ assecutę liber. & ita etiã intelligit ibi Ias. & sic cum ibi dicitur perperam, & non bene merentes: intelliguntur de ingratis quæ certæ videtur bona expositio: cum cessante ingratitudine blanditiæ non videtur ad hoc efficaces, imo concedũtur. vt in l. fi. C. fi quis aliquẽ testa. prohibu. l. 27. tit. 1. supra ea. parti. quãdo quis blanditur obij ad sium cõmodum tantum, si enim blanditur in perniciẽ alterius fingerendo falsas causas testatori ad hoc vt testator priuet hereditate eũ, cui falsam voluit relinquere aliud esset vt in l. non est enim. ff. d inofficio. testa. vbi Angel. dicit q̃ hoc se obtinuisse. semel circa quãdam magnam hereditatem in fauorem pauperum, quibus erat relicta: & agnati testatoris persuaserũt ei q̃ eleemosynã non erat bona neque accepta bilis deo. & q̃ illi quibus relinquebat nõ erant bonæ cõditionis: & in duxerunt testatorẽ, quod mutauit propositum, & ipsos hæredes reliquit, & quod ab illis hæreditas ob hoc fuit reuocata, & illis pauperibus concessa, allegat ad hoc nota. per Cyn. in l. quidquid. C. arbi. tute. tu tene menti ista. l. partarum volentem quod non requiratur, quod libertus fuerit ingratus, sed quod sufficiat, quod nõ sit ita meritus, quod defunctus ei hæreditatem reliquerit, si blanditiis ipse testatorem induxit: cum testator haberet fratrem vtrinque coniunctum vel consanguineum tantum. & nota bene & sic blanditiæ sunt reprobatæ in liberto nõ hẽne merente, qui blanditur testatori ad exclusionem fratris.

¶ *En el titulo.* Vide in l. 12. supra tit. primo.

¶ *Liña de trauesso.* Adde. l. secundam supra tit. 1. & ibi dixi.

¶ *Lex. III.*

2n Seruo testatoris necessario hærede instituto non admittitur frater ad inofficiosi querelam. h. d.

n ¶*Un seruo.* Concor. cum l. fratres. in fi. C. eod.

quiera o non, puede lo apremiar segun derecho q̃ sea heredero. E porẽde lo llamã en latin heredero necessãrio[a], e ma guer este atal sea ome vil, e nõ de buena fama[b] por todo esso nõ puede el herma no q̃rellarse nin quebrantar el testamẽto enque fue establescido por heredero.

¶ *Ley. IIII. Porque razones non pueden quebrantar el testamento los que son desheredados del.*

VChas razones son, porque nõ se quebranta el testamento, en que alguno fuesse deseredado. Ca qualquier de los que descendiessen por la liña derecha del testador, q̃ fiziessen tal tuerto, porque meresciesse ser deseredado segũ diximos enel titulo[d] de los deseredamiẽtos: e le deseredasse el testador por tal razon si el heredero esto pudiere prouar, q̃ el otro fizo el yerro porque le deseredo el testador: estonce nõ se quebrãtaria el testamento. Esso mismo seria en los otros q̃ fuessen desereda

dos por razon de tal yerro, quier fuesse de los ascẽdientes, quier de los otros de la liña de trauiesso[c]. Ca dezimos que si alguno q̃ fuesse deseredado callasse e nõ querellasse fasta cinco años,[d] despues q̃ el heredero ouiesse entrado en la heredad[e] del testador, que de los cinco años en adelante nõ se podria querellar e maguer se querellasse, queriendo mostrar razon porque nõ deuia ser deseredado, non deue ser oydo. Fueras ende, si fuesse menor de veynte e cinco años[f]. E este atal, puede fazer tal querella, fasta q̃ sea de edad cumplida, e aun en los quatro años que le siguen despues.

¶ *Ley. V. Como si el padre da a su fijo su parte legitima puede fazer de lo otro lo que quisiere.*

SI el padre faziendo testamento dexa a su fijo su parte legitima: & si esta parte le dexa como a heredero. [h] E esta

[a] ¶*Necessario.* Vide in. §. 1. instit. de hæred. qualit. & differ. & C. de necessar. serui. hered. instit. per totum. & l. pignori. cũ alijs. ff. de hæredibus instituen.

[b] ¶*E non de buena fama.* Quid tamen si iste seruus blandiţis testatorem induxit, vt eum institueret: an erit idem q̃ in liberto. de quo supra. l. proxima? vide

quod sic ne

¶ *Contra el officio de piedad.* Adde l. secũda. ff. de inofficio. testam. & ista querela est quasi accusatio q̃dam dãnans quasi memoriam defuncti, quasi de animi feritate fecerit testamentum, sicut bellua quę deuorant filios proprios secundũ Bal. in l. 2. col. 3. C. qui res iudica. non nocẽ. & nota hic q̃ officium inter patrem & filiũ dicitur pietas. adde l. pe. ff. de obse. a libel. paren. præstan.

9e ¶ *Nimes nada.* Adde. l. inter cætera. ff. de libe. & posthu. & l. 1. ff. de iniust. rupt. & intellige in filio etiam emancipato præterito sine in sertione causæ vt in autẽ. de hæredib. & falci. §. exhæredatos. & per Bar. in d. l. 1. & supra. tit. proxi. l. 10. & idẽ erit in præterito a matre, vel ascendentibus per lineam maternam: nam si certo præterito matris habeat pro exhæredatiõe, vt in. §. fi. instit. de exhæredat. libero. si tamẽ prætereant sine causa testamentum est nullum. vt in authenti. vt cũ de appella. cognoscitur. §. aliud quoque capitulum. colla. 8. & docto. in l. filiam. C. de inofficio. testa.

10f ¶*Non se puede quebrantar.* Nam ea tuari & rescindi non potest id quod nullum est. vt hic & in. l. nam & sub conditione. versic. post defectum ff. de iniust. rupt.

11g ¶*Ascendientes.* Adde l. pater filium. cum l. sequenti. ff. eod. & §. siue igitur. authent. vt cum de appella. cognos. colla. 8.

¶ *Lex. II.*

12h Testator nõ habẽs liberos descendentes licet habeat fratres potest libere quẽ velit heredem instituere & etiam si in testamento nil fratri relinquat non potest de inofficioso agere. nisi hominem infantem vel seruum testatoris manumissum: blanditiis hoc suadentem, alij autẽ consanguinei transuersales de inofficioso agere nõ possunt. h. d.

1h ¶*Magner ouiessen hermanos.* Adde. l. secundam. & l. 12. supra. tit. 1. & l. 1. ff. de inofficio. testa.

i ¶*De mela fama.* Vide supra tit. 1. l. 12. & quæ ibi dixi.

k ¶*Por falago.* Sequitur expositionem gl. in l. fratres. C. de inoffic. testa. Bal. vero ibi intelligit de liberto ingrato erga patronũ, qui reputatur vilis persona propter ingratitudinẽ assecutę liber. & ita etiã intelligit ibi Ias. & sic cum ibi dicitur perperam, & non bene merentes: intelliguntur de ingratis quæ certæ videtur bona expositio: cum cessante ingratitudine blanditiæ non videtur ad hoc efficaces, imo concedũtur. vt in l. fi. C. fi quis aliquẽ testa. prohibu. l. 27. tit. 1. supra ea. parti. quãdo quis blanditur obij ad sium cõmodum tantum, si enim blanditur in perniciẽ alterius fingerendo falsas causas testatori ad hoc vt testator priuet hereditate eũ, cui falsam voluit relinquere aliud esset vt in l. non est enim. ff. d inofficio. testa. vbi Angel. dicit q̃ hoc se obtinuisse. semel circa quãdam magnam hereditatem in fauorem pauperum, quibus erat relicta: & agnati testatoris persuaserũt ei q̃ eleemosynã non erat bona neque accepta bilis deo. & q̃ illi quibus relinquebat nõ erant bonæ cõditionis: & in duxerunt testatorẽ, quod mutauit propositum, & ipsos hæredes reliquit, & quod ab illis hæreditas ob hoc fuit reuocata, & illis pauperibus concessa, allegat ad hoc nota. per Cyn. in l. quidquid. C. arbi. tute. tu tene menti ista. l. partarum volentem quod non requiratur, quod libertus fuerit ingratus, sed quod sufficiat, quod nõ sit ita meritus, quod defunctus ei hæreditatem reliquerit, si blanditiis ipse testatorem induxit: cum testator haberet fratrem vtrinque coniunctum vel consanguineum tantum. & nota bene & sic blanditiæ sunt reprobatæ in liberto nõ hẽne merente, qui blanditur testatori ad exclusionem fratris.

¶ *En el titulo.* Vide in l. 12. supra tit. primo.

¶ *Liña de trauesso.* Adde. l. secundam supra tit. 1. & ibi dixi.

¶ *Lex. III.*

2n Seruo testatoris necessario hærede instituto non admittitur frater ad inofficiosi querelam. h. d.

n ¶*Un seruo.* Concor. cum l. fratres. in fi. C. eod.

dos por razon de tal yerro, quier fuesse de los ascẽdientes, quier de los otros de la liña de trauiesso[c]. Ca dezimos que si alguno q̃ fuesse deseredado callasse e nõ querellasse fasta cinco años,[d] despues q̃ el heredero ouiesse entrado en la heredad[e] del testador, que de los cinco años en adelante nõ se podria querellar e maguer se querellasse, queriendo mostrar razon porque nõ deuia ser deseredado, non deue ser oydo. Fueras ende, si fuesse menor de veynte e cinco años[f]. E este atal, puede fazer tal querella, fasta q̃ sea de edad cumplida, e aun en los quatro años que le siguen despues.

¶ *Ley. V. Como si el padre da a su fijo su parte legitima puede fazer de lo otro lo que quisiere.*

SI el padre faziendo testamento dexa a su fijo su parte legitima: & si esta parte le dexa como a heredero. [h] E esta

gitima sibi relinquat poterit ad supplementum agere. h. d.

[f] ¶*Su parte legitima.* Excluditur a querela filius, cui est relicta sua legitima pars, vt hic & in l. cum quæritur. C. eo. & inst. eo. §. igitur quartã & l. penul. C. de collatio. adde quæ dixi in d. 10. in gl. 1. supra titu. & not. q̃ si simpliciter instituatur filius in legitima, talis institutio dicitur vniuersalis: & perinde habetur acsi esset institutus in omni hereditate, excepta quinta iuxta l. fori. & li. Tauri. ita probat tex. secũdum Ange. ibi in l. ita tamẽ. §. si patronus. ff. ad Trebellia. vbi ipse & Paul. de Cast. refert, quod alij tenuerunt contrarium. quia legitima nõ dicitur quota pars hæreditatis, sed quot. bonorum, quod patet quia non debetur nisi de eo, quod remanet deducto ære alieno. l. Papinianus. §. quoniam autem quarta. ff. de inofficio. testament. sed institutio in quota bonorum non est vniuersalis, dato alio cohærede in hæreditate vel in vniuerso. le ogi. §. generaliter. ff. ad Trebellia. sed primum probatur in dict. §. si patronus. secundum Ange. est autem effectus maximus secundum Paul. ibi: quia si videtur institutus in quota hæreditatis, acceptando, potest pro rata conueniri a creditoribus: & secus esset si in quota bonorum, & dictum Ange. tenet ibi Paul. qui respondet ad illud quod legitima non debetur nisi deducto ære alieno: quia licet hoc sit re vera, tamen est quota hereditatis. Alexn. tamen ibi dicit, quod magis communis opinio est, q̃ legitima sit quota bonorum, & quoad effectum per d. l. Papinianus. §. quarta. & tenet Bart. in l. ex facto. in grande. ff. de hæredib. instituend.

[g] ¶*Como a heredero.* Hebes hic q̃ legitima debet relinqui filio tit. Institutionis idem in legitima debita parẽtibus. vt tradit Bar. in auth. vt cũ de appel. cogno. in §. siue igitur. colla. 8. & ista est cõmunis opinio secundũ Ias. in authẽ. nouissima. col. 12. C. de inofficio. testa. cõtra Bar. ibi, qui tenuit ibi contrariũ, sed an in dubio alio nõ expresso cũ filio a patre relinquitur aliquid pro legitima, intelligatur tit. institutionis cõmunior videtur opinio inter docto. loquentes de iure cõmuni q̃ sic prout dicunt Bar. Bal. & Rapha. Fulgo. in auth. vnde si parẽs. C. de inof. testa. Bal. in l. humanitatis. vbi bonus tex. C. de imp. ub. & alijs substitu. & hanc esse communem opinionẽ attestatur ibi Alex. & Decius. contrariã opinionem tenet Saly. in l. quotiẽs. C. de hæredib. instit. quæ. §. Ioan. de Imol. in l. his verbis. & in l. 1. §. ex fundo. ff. de hæredib. instit. Alexan. in l. nam quod §. non omnis. ff. ad Trebellia. Iaso. in authen. nouissima. C. de inofficio. testamen. Guillel. Bened.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in repe. capitu. Raynuntius in verbo relinquens. el. 1. de testa. & huic opinioni fauet ista. l. partitarum in verbo iste, & inferius cum subdit mas si aquella parte le dexassen el testamento non como a heredero, &c. & hanc conclusionem, quod filius debeat institui multipliciter limitat Guillielm. vbi supra vide ibi per eum per totam illã partem. quæri etiam Bald. in capit. per tuas. de probatio. de quæstione quam dicit tunc esse de facto si primo pater instituat aliquem tanquam verum filium ex vxore, & postea mutauit testamentum, & instituit eum in modica quantitate nõ nominando ipsum vt filium, sed tanquam nutritũ in domo: nunquid possit ẽa quam preteritus rumpere testamentum? vide ibi per eum qui arguit ad partes, & relinquit indecisum: quia pendebat de facto: & quia erat quæstio multum ardua. & de isto dicto Bald. meminit Alexand. consi. 87. incipit in causa mota contra Angel. tertio volu. Aduerte etiam quod filia potest instituí in dote. glos. in l. tertia. §. sed vtrum. ff. de mino. & est communis opinio, prout attestatur Alexand. consil. 179. 5. volu. columna. penult. & in consi. 168. co. 5. vol. & quid si testator in codicillis declaret, quod id quod reliquit filio in testamento, valeat iure institutionis: Bal. in l. non codicillũ. C. de testa. vult quod non sufficiat, quod multum nota & forte secundum leges regni quando testamentum fuit nuncupatiuum: & in codicillis interuenerũt tot testes, quot in testamento, contrarium esset dicẽdum. quid autem si pater substituat filio vulgariter dicendo. si filius meus hæres non erit, talem substituto. an tunc filius dicatur preteritus, vel institutus? vide Bald. post gl. & Bart. in l. antequam. C. communia. de succes. Quid autem si pater reliquit filiæ centum, neque dicit iure institutionis: & prohibuit eam plus petere, vel habere: nunquid filia dicetur præterita? Bal. dicit quod non in l. si adulta. C. de hæredita. actio. cũ videatur reliquisse animo compẽsandi cum legitima allegat. l. si debitor. ff. ad legem falcidam. alij etiam tenuerunt cum Bal. vt refert Guilliel. vbi supra in tertia limitatione Salycet. tamen tenet contrarium in d. l. si adulta & sequitur Guillielm. & videtur verius. & probatur aperte in ista. l. partitarum, quid autem si pater diceret, reliquo centum filio meo, iure falcidiæ, an inporret idem quod ti. institutionis? glo. dixit quod sic in l. patronus. §. 1. ff. de donatio. super verbo de illo. quam ad hoc allegat Bart. in l. si. ff. de pecul. lega. quæ hoc non probat: sed rãtum probat quod etiam legitima debita iure naturæ dicitur falcidia. dictum Bart. tendit ad suam opinionem, quod satis dicitur relinqui iure institutionis, quando relinquitur pro legitima, & secundum hoc inducit illam glos. satis tamen placet dictum Bar. cum testator diceret relinquo iure legitimæ quod videtur tit. institutionis, ex quo se refert ad ius quod debet relinqui: legitima, & non ad legitimam tantum iure legati: & adde quæ dicam infra ead. l. in glos. super parte como a heredero.

3 a ¶ *Quebrantar.* Dicendo de nullitate contra testamentum: cum tale testamentum, in quo deficit institutio filij est nullum. vt in authent. vt cum de appellatio. cognos. §. aliud quoque capitulum. & §. quæ igitur. colla. 8.

4 b ¶ *Casta rescebiesse.* Adde l. si pars. §. fina. & l. nihil. & l. penult. & fina. ff. de inofficio. testa. & l. si ex modica. §. fina. cum. l. sequẽ. ff. de bonis liber. & Bald. in l. prima columna. fi. vers. item pone filio legatũ. C. de iure fisci. lib. 10. & limita, nisi tale legatũ recepisset, vt alij, illico resti tuere: vt habetur in dict. §. fina. qui text. secundum Ange. ibi allegatur pro casu q. filius exhæredat. vel preteritus relictus executor in testamento, licet acceptet fideicommissariam, non excluditur proinde a iure querelandi, vel dicendi nullum. & hoc dicit ibi Ange. quod tenebat Bald. ipso Angel. audiente. idem tamen Ange. ibi tenet contra

blesciesse en esse mesmo testamento a otro en los bienes otros q̃ ouiesse, o ordenasse dellos en otra manera qualquier: estonce, maguer se querellasse el fijo, non podria quebrantar el testamento. Mas si aquella parte le dexasse en el testamento, non como a heredero: mas como en razon de manda: estonce podria quebrantar[2] tal testamento. E esto se entiende, si el fijo non rescibiesse aquella parte que le era mandada. Ca si la recibiesse, [b] e non lo protestasse[c], diziendo que le fincasse en saluo la querella, [d] que auia del testamento, non podria despues quebrantarlo. Pero si el padre non fiziesse testamento, e partiesse lo que ouiesse entre sus fijos, faziendo codicilo, o alguna escritura, en que mostrasse su voluntad: maguer en tal escritura nõ dexasse al fijo, aquella parte que le mandaua como heredero, por todo esso nõ se podria querellar para quebrantar aquel testamento. Otrosi dezimos, que dexando el padre al fijo alguna cosa en su testamento como a heredero[f], maguer non le dexasse toda la su parte legitima, que deue auer segun derecho, por todo esso dezimos, que non podria quebrantar el testamento, mas podria demandar que aquel q̃ le mentauaua de la su parte, que denia auer, q̃ gelo complieſſen[a], e los otros que son escritos por herederos[b] en el testamento, son tenudos de lo fazer.

¶ *Ley. VI. Como aquel que otorga, o consiẽte en el testamento en que lo desheredan su padre, non lo puede desfazer despues.*

EN qualquier manera q̃ otorgasse, o consentiesse el fijo, o el nieto en el testamento en que le ouiessen desheredado, assi como si le ouiessen dexado manda en el, o a su fijo [c], o a otro alguno que fuesse en su poder, e la recibiesse [d], o si el fuesse abogado[e], o personero en defendiendo el testamento, o alguna de las mandas que fuessen enel escriptas, o consentiesse en el testamento en alguna otra manera semejante destas [f] non podria despues querellarse[g], para quebrantar el testamento, nin deue ser oydo.

¶ *Ley. VII. Que fuerça ha el juyzio que es dado para quebrantar el testamento.*

QVebrantado seyendo el testamento por alguna de las razones sobredichas, en las leyes deste titulo[h], tal fuerça ha este quebrãtamiento, que luego que la sentẽcia es

ad Specula. tit de instru. editio. §. nunc vero alsqua. in additio. quę incipit admittatur.

¶ *E non lo protestasse.* Not. hoc de protestatione, quia non ista exprimebatur clare in. ll. de quibus ista sumpta est. & induci potest ad quæstionem de filio recipiente rem a patre sub certo grauamine quæ tamen erat res antiquæ maioriæ quod ex hoc sibi filius præiudicet de qua quęstione vide quod not. Bal. in cap. vnico. de feu. guards. §. ii. versi. modo quæro. vbi dicit quod si talis recognitio fiat per errorẽ vel impressionem aliter quam more solito non nocet sibi neque potieris. & dicit etiam Bald. in cap. 1. qualiter iurare debet vassa. domi. fideli. quod noua iuramenta exorta contra antiquam cõsuetudinem præsumuntur impressiua. quod tu nota.

d ¶ *La querella.* i. ius dicendi nullũ, quia non fuit relictũ iure institutionis. vt in dict. §. aliud quoque capitulum. vel dic, quod intelligatur propriè de querela inofficiosi testamenti: & sic quod per istam. l. limitetur conclusio dicto. per d. text. quod testamentum sit nullum, si filius nõ instituatur, licet aliquid sibi relinquatur iure legati vel fideicõmissi: vt non procedat quando filius simpliciter acceptauit legatũ sibi relictũ pro legitima: nam tunc renebit testamentum, neq; poterit rescindi per querelã, nisi protestetur, cum recipit quod saluũ sit sibi ius querelæ. imo etiam vlterius probari videtur ex ista. l. q cũ si filius non acceptet legatum relictum sibi pro legitima tamẽ: adhuc ad rescissionem testamenti opus erit intentare querelam. & sic quod non competat sibi ius dicendi nullum. & isto casu poterit procedere opinio communior, de qua dixi supra in glos. secunda. obstat tamẽ adhoc text. in §. aliud quoque capitulum. ibi nec si per quamlibet donationem vel legatum vel fideicommissum, vel alium quemcunque modum eis dederint legibus debitam portionem. vnde cũ ista. l. superius dixi (quebrantar.) expone vt dixi supra in glos. 3. dicendo testamentum nullum.

e ¶ *Partiesse.* Prosequitur nota. per Azo. C. de inofficio. testamen. in summa. columna. fina. versicu. si autem non faciat pater perfectum testamentum & concordat cum. l. parentibus. C. eod. & l. final. C. familhercis. & vide per Alexan. consi. 168. quinto volum. incipit pondera tis narratis in themate. columna secunda. vbi probat, quod talis diuisio non requiritur, quod fiat titu. institutionis. & quod ita debeat limitari. d. §. aliud quoque capitulum. & distingui per d. l. fina. & ita approbatur hic.

f ¶ *Como a heredero.* Approbat glossa. in l. omnimodo. C. eodem. in verbo vel fideicommisso. quid autem, si testator, qui per verbum relinquo aliquid, dat filio suo, adiciat quod vult. quod testamẽtũ valeat omni meliori modo, via & forma, &c. an per hoc sustentetur testamentum, & censeatur relinqui iure institutionis? Bald. notabiliter vult quod sic in l. quotiens. columna secunda. C. de hæredibus instit. ex eo. quod verba sunt trahenda & aptanda personis, cuibus loquimur. secundum qualitates personarum allegat. l. qui iure militari. ff. de testa. milit. & alia quæ ibi videbis: & quia vulgares homines illiterati nesciunt vulgarizare aliud verbum, quam relinquo, & durũ & contra æquitatem esset dicere, quod verbum generale non capiatur in ea specie, in qua magis fit natum. Subdit tamen, quod si testator expresse diceret relinquo iure legatorum filius esset præteritus. Et satis placet ista dictum Bal. quia consonat rationi. & l. ista partitarũ non repugnat imo confert, cũ superius dixit, mas como en razon de demãda.

g a ¶ *Ode cõplieſſen.* Cõcordat cum l. omnimodo. C. de inofficio. testa. & procedit etiam si pater qui instituit minus legitima prohibeat plus petere, nã adhuc agitur ad supplementum, vt in. §. cæterum. in authẽ. vt cum de appella. cognos. & docta. cõmuniter in d. l. omnimodo. Et si relictum minus legitima fuit acceptatũ. Et adde Paul. in l. quod de bonis. §. cum fideicommissum. ff. ad l. Falcidiem procedit hoc non solum in liberis, sed etiam in parentibus & in fratribus instituta turpi persona. gl. & ibi Bal. in d. l. omnimodo. & aduerte quod licet ista ad ius agendi ad supplementum succedat loco querelæ. vt in d. l. omnimodo, non tamen tollitur quinquennio, sicut tollitur querela. vt supra proxima. & ita est communis conclusio contra Bar. in l. si quis filium. C. de inofficio. test. vt dixi supra l. proxima. & tradit nouissime Rode. Suar. in commento. l. fori postea sub repet. l. quoniam in prioribus. in. 3. limitatione. fol. 66. col. 3. et ergo hoc remedium per octuum vsque ad triginta annos, etiam stante. l. Taurina. 63. qua cauetur actionem personalem competentẽ ad perendum debitum præscribi viginti annis. nam talis lex non excluditur ad supplementum legitimæ, vel ad legitimam, pro qua datur petitio hæreditatis: & ita loquendo in simili statuto concludit Philip. Corneus. consi. 274. in hac consultatione. col. 1. & 2. in. 1. volu. & Balb. in sua tractatu præscriptionum. fol. 36. col. 4. versi. 23. quæro. & ibi ad ius agendi ad supplementum transmittitur ad hæredes. vt not. Bal. in l. vnica. §. in nouissimo. C. de caduc. tollend. Salicet. in 1. scimus. in princ. versi. quæro. cum gl. C. de inofficio. testa. Decius vbi refert aliqua consilia Alex. consi. 81. num. 1. vt tamen excluditur hęres stringinta annis, si non petat supplementum: sic excluderentur & hæredes: quia cursus temporis induci videtur repudiatio, vt tra di Roderi. vbi supra: qui laborat in respondendo, quomodo excludi posset etiam respondere ad hoc, quod repletio ita fit ipso iure: dum tamen petatur a parte, vt dixit glo. notabilis in d. l. scimus. in princ. pio. quam ibi approbant Alber. Barto. & Pau. de Cast. & idem vult Bal. ibi quoad immutabilem acquisitionem. quæ non fit nisi per agnitionem. Solus Salice. ibi vult, quod suppletio fiat ipso iure, & si nihil petatur a parte, & sic quod fiat pure, & non conditionaliter si petatur, nio tertio: quia si aliter diceretur, grauamen inesset: quod est contra. l. quoniam in prioribus. C. eod. neque tunc secundum eum transmitteretur ad hæredem si supplementum non fuisset petitum. l. si ita legatum. §. illi si volet. ff. de lega. 1. tandem fatetur Salice. quod in ea sentia repletionis non prodesset: nisi petatur per filium vel eius hęredem, in quem transmittit: & ita simpliciter transit ibi Bal. & vt videtur opinio glo. est magis communis. vnde admirari nõ desino, qualiter Rodericus. vbi supra dixerit glossam illam communiter reprobari: cum solus Salice. reprobet eam, motus forte fragili fundamento: illa nam quæ tacita conditio a lege subintellecta, si filius petierit, non impedit transmissionem, vt in l. conditiones extrinsecus. ff. de conditio. & demonst. Sed pone quod pater per viam legati fecit maioriam in vnũ filium, & alium filium hæredem vniuersalem instituit, & filium monachum forte præterijt vel ei minus legitima reliquit: modo iste filius monachus vel qui alias vult agere ad supplementum vult agere tam contra illam cui fuit relicta maioria quam contra hæredem vniuersaliter institutũ, vt supplеatur legitima, an possit? & videtur quod sic. imo quo ad vtrosque repetat per text singulorem in l. si libertus sub conditione. §. libertus. in fine. ff. de bonis libertor. neque obstat. l. 1. C. si cert. pet. quia illa procedit respectu creditorum: hic vero loquitur de supplemento legitimæ.

h ¶ *Herederos.* Et sic videtur velle ista l. quod onus supplementi spectet ad hæredes tantum, prout etiam vult text. in auth. vt cum de appell. cognos. §. cæterum. sed Bar. in l. Papinianus. §. quarta. ff. de inoffi. testa. tenet, quod debeat fieri ab hæredibus quam a legatarijs. pro rata & ibi respondet ad dict. §. cæterum, quod non dicat simpliciter ab hæredibus, sed subiungit secundum alias nostras leges secundum quas debet fieri tam ab hæredibus quam a legatarijs: vt habetur in legitima patroni. in. l. si libertus sub cõditione. §. libert. ss. ff. bonis libertorum. Vt hic vides. l. ista partitarum loquitur, simpliciter, videtur dicendum cum Saliceto postalios quod cum legitima filijs debita censetur vt æs alienum, vt in dicto. §. quarta. omnes alienum primo ab hæreditate deducetur, secundo vero ad æris alieni si militudinem legitima filij deducetur, ex residuo vero soluentur legata detracta falcidia iure institutionis hæredi debita & per hũc modum potest dici, quod detrahitur de vtroque: vt vbivero portio remanet sura hæredi ita sit opulenta, quod sufficiat ad repletionem legitimæ filij, & pro sua falcidia: tunc integra legata soluentur, & nihil eis minuetur. Et ita videtur intelligenda ista l. partitarum.

¶ *Lex. VI.*

QValitercunque exhæredatus consentiat testamento, vt puta legatum recipiendo, ei vel suo iuri subiecto relictum, vel si testamentum vt procurator vel aduocatus defendat excluditur ab ista querela. h. d. Habuit ortum a l. parentibus. C. eo. tit. & l. penultima. & fina. ff. eod. tit.

i ¶ *Ajusteſe.* Adde. l. nihil interest. ff. eod.

k ¶ *Recebieſſe.* Adde. l. supra proximam ibi, ca si la recibiesse. cum cõcordan. ibi allegat.

l ¶ *Abogado, o perſonero.* Concord. cum l. fin. ff. eod.

m ¶ *Semejante destas.* Vt in casu l. penul. §. si hæres. ff. de inoffic. testam. in verb. diuersum. & versic quid ergo. & in casu. l. si proponas. §. ii. eo. tit. & in casu. l. parentibus. C. eod.

n ¶ *Querellarse.* Et in fine etiam subditur (ni deue ser oydo, & sic exhæredatus agnoscens iudicium defuncti repellitur a querela, & nihil habebit de bonis testatoris, & si petat legitimam. Nam, quod dicitur, quod agnoscens iudicium defuncti, non præiudicat sibi legitima, vt habetur in l. si quando. §. & generaliter. C. de inoffi. testamen. procedit. vt ibi habetur, quando filius fuit in aliquo instituts: tunc enim & ii recipiat, quod fuit relictum sine aliqua protestatione, remanet sibi salvum ius legitimæ, prout nouissime post alios adducit Rode. Suar. in repet. l. quoniam in prioribus, in nona ampliatione. Requiritur enim tunc specifica renuntiatio legitimæ secundum Bal. & alios in d. §. & generaliter. & secundum Alex. consi. 8. vol. 2. & vide in materia elegans consilium Petri de Anchara. consil. 152. incipit. plura sunt dubia. si vero filius fuisset exhæredatus, tunc agnoscens iudicium defuncti repellitur a querela, & etiam a iure petendi legitimam seu supplementum legitimæ, vt declarat Pau. de Cast. in. l. Papinianus. §. si conditioni. ff. de inoffi. testamen.

¶ *Lex. VII.*

RVpto testamento per sententiam quæ transiuit in rem iudicatã hæredis institutio remanet nulla, & succedunt venientes ab intestato: legata tamen & libertates valida remanent. h. d.

o ¶ *Deste titulo.* Siue ex causa exhæredationis, siue ex causa præteritionis, vt supra eod. l. 1. & in auth. ex causa. C. de liber. præteri. & quod hic dicit, quebrantado, intelligе largo modo, vt procedat etiam euacuato, seu annullato testamento ex causa præteritionis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dada por el juez, para quebrantarlo, si non se alçare, o alçando se si fuere dado el juyzio del alçada cõtra el heredero: cõtra quien fuere dada, pierde [d] por ende aquella parte en que era estableci do por heredero. Fueras ende si fuesse fijo, o nieto [b] del que fiziesse el testamẽto. Ca estonce este a tal, maguer se que brantasse el testamẽto por querella de alguno de sus hermanos, aura, la su parte que deuia auer segun derecho [c]. Otrosi dezimos, q̃ como quier que el fijo [d], o el nieto, q̃ fuesse desheredado [e] en el testamento, lo quebrantasse [f] por alguna de las razones sobredichas, cõ todo esso, las mandas [g] que fueron y escritas, e las libertades que fuessen y mãdadas e otorgadas a los seruos, no le embargan, nin se desatan por esta razon. E sobre todas las razones que auemos dichas en este titulo, dezimos q̃ el yerro que el padre pusiere al fijo en el testamento, para desheredallo, quel heredero que estableciere, es tenudo d lo prouar, assi como diximos enel titulo de los desheredamientos.

2 a ¶ *Pierde.* Adde l. Papinianus. §. fi. ff. eod. & l. mater decedens.

3 b ¶ *Fijo, o nieto.* Adde. l. mater decedens. ff. eodem.

4 c ¶ *Segun derecho.* Non aperit quam partem, intellige ergo de ea, quam habiturus esset ab intestato, secundum opinionem Yrnerij, de qua per gl. in d. l. mater decedens. quam approbant ibi Alberi. & Paul. de Cast. & satis hoc vult. l. ista pariter. fum cũ rescisso testamento, & fedaeto ad causam intestati, de inte debent filij in viriles partes succedere.

5 d ¶ *Fijo.* In patre vide. l. 11. ad fin. supra titul. primo. & quid in fratre præterito vel exhæredato turpi persona instituta? Bal. in l. fratres in 3. q. C. de inofficio. testam. tenet quod idem erit: & quod legata conseruentur Ang. vero in authen. vt cum de appellatione cognos. §. fi. colla. 8. & Imol in l. filio præterito. tenet contrarium, quia cum istæ ll. sint correctoriæ. & solum loquantur in filijs & parentibus, non debent extendi ad fratres: & sic isto casu rumpentur etiam l. Papinianus. §. fin. ff. de inofficio. testament. idem tenet Paul. de Cast. in l. si patronus. §. fi. ff. ad Trebelli. vbi etiam idem tenet Alex. col. penul.

6 e ¶ *Desheredado.* Vide quæ dico in glo. frequenti. & quid si pater, vel mater prætereat filium, quem ignorabat habere, an procedat ista l. & d. authentic. ex causa in hoc fuerunt contrariæ opiniones, de quibus late vide per Alexan. in dict. authen. ex causa, columna decima. vndecima, & duodecima. vbi concludit eam esse opinionẽ Bartol. & aliorum tenentium, quod tunc legata non conseruentur cum Imitationibus Angel. quas ibi refert, sed veriorem esse opinionem contrariam in puncto iuris, quæ fuit Bald. & aliorum. vide ibi late per eum.

7 f ¶ *Lo quebrantasse.* Siue per querelam, siue per ius dicendi nullum, vel per bonorum possessionem contra tabul. hic etiam docto. communiter intelligunt text. in. §. siue igitur. in authen. vt cum de appel. cognos. dũ loquitur de rescissione, vt accipiatur diuersimode, id est, ipso iure quando a principio testamentum fuit nullũ. Et de rescisione per remedia rescissoria, quando fuit validum, facit text. cum glossis in l. secunda. ff. de offic. proconsu. & satis hoc probatur in l. vndecima. titul. supra proximo. ad finem legis, verbum enim semel positum aliquando proprie, vel improprie ponitur. glossis in dicta l. secunda. & sic etiam ũ filius in potestate præteratur, conseruantur legata per istam legem. & per dictam authenticam ex causa, & in corpore, vnde sumitur. licet Oldrald. consi. 138. incipit thema tale est. Durandus habens quatuor filios in prima quæstione contrarium tenuit per fundamenta, quæ ibi videbis: & tenuerunt etiam alij docto. anti qui, inter quos fuisse videtur Azo. C. de inofficio. testam. in summa. columna penultima. verfic. hodie autem non videtur. Et fundamentum istorum est, quia cum tunc legata non pendeant ab institutione per se ipsa derecta nullitate subsistere non possunt, & quod text. in dicto §. siue igitur dum tractat. de conseruatione legatorum, non loquitur de præteriti, sed de exhæredatis, vel de emancipatis præteritis: qui laborant in eumpendo per contra tabulas magis communis opinio tamen est in contrarium, secundum Alex. in dicta authentica ex causa. columna decima. verfic. extra glossem. est videndum, qui respondet motiuis antiquorum, & Ioann. de Imol. qui tenuerunt contra communem, & sustentat opinionem communem, ista tamen. l. partiarũ videtur velle, quod tunc legata & cætera hic contenta conseruentur, quando filius fuit exhæredatus, patet expresse, cum dicit (que como quier que el fijo, o el nieto fuere desheredado.) Et sic aperte videtur approbare opinionem Azo. & Oldraldi, & aliorum antiquorũ nisi sustentando communem opinionem dicas, quod istud verum, exhæredatio, large sumitur pro exclusione ab hereditate facta tacite vel expresse, prout respondet Bartolus in lege. filio præterito. columna secunda. ff. de iniust. rupt. & quia negari non potest, quin ista l. & dict. §. siue dicitur in versicu. sin autem sine obseruata. habeat locum, quando filius fuit exhæredatus a patre sine expressione causæ, quod tunc legata conseruentur. vt dicit glossi. in dicta authentica, ex causa. vbi late hoc probat Bar. versic. expediti sumus de contrarijs circa verbum præteritionis. & quia l. prima. supra isto titu. loquitur de exhæredatione facta sine causa, tanquam non solennis haberi debet pro præteritione paterna. l. non putauit. §. non quæuis. ff. de bonorum possess. contra tabul. ego ista l. & d. §. siue igitur. habent locum in præteritione paterna, quæ vt largo modo dixi dicitur exhæredatio: & quia hoc expressum habemus in patre exhæredato a filio sine causa, quod cõseruentur legata, & cætera præter exhæredationem in l. 11. titulo. 7. supra eadem partita.

igitur idẽ dicendũ in filio nõ rite exhæredato, vel præterito, & hoc videtur tenendum. quid autem si pater fecit testamentum, sin quo filium præterijt: & neminem heredem instituit, an habebit locum ista l. x dict. authenti. ex causa, glo. in l. prima. §. fi. ff. de vulga. & pupil. vult quod non, quam ibi not. Bart. & sic quod authentica ex causa, non habeat locum, quando quis fecit testamẽtum, & nemo in eo fuit heres institutus. Et idem tenet Bart. allegans dict. glossi. in dict. §. siue igitur. & Alexand. post alios in dicto §. fina. & idem si testamentum sic nullum ratione non rectæ institutionis, vt in quæstione Angel in l. Gallus. §. ille casus. ff. de liberis & posthumis. hodie tamen per l. ordinatum. de los testamentos. l. prima. etiam nemine instituto, conseruantur legata & alia in testamento contenta. & sic non procedet dispositio illius glossi. & cum. l. ibi dicit, quebrantasse, intellige quo ad institutionem, vt in dicta authentica. ex causa. de qua sumpta est, sed est pulchrum dubium, an saltem quo ad quintam partem, in qua potest instituere extraneus. filio exhæredato vel præterito, cõseruabi ur institutio? & videbatur quod sic per textum in l. filium. §. sed si portio. ff. de legat. præstan. contra tabul. bono. possessori. tu dic quod in nullo conseruabitur quo ad institutionem, quando exhæredatio nõ fuit rite facta. vel filius fuit præteritus, q erat in potestate, vel si erat emancipatus, fuit præteritus sine causa, quia cum istis casibus testamentum sit nullum, v nor. glo. in auth. de hæredib. & falcid. §. exhæredatos. in nullo tenebit quo ad institutionem, & hereditas equis portionibus veniet ad liberos, & successores ab intest. to, si vero exhæredetur filius vel prætereatur causa inserta, & sit emancipatus, est magis dubium. Cum tali casu tenebat testamentum, & opus erat remedio rescisorio. Sed etiam adhuc videtur idem dicendum in isto casu, & ita probatur in d. §. siue igitur in principio. & in versi. si tales. nam rupto testamento quia causa non est probata, testamentum redditur nullum quo ad institutionem, & hereditas equis portionibus deueniet ad liberos, vt ibi habetur, & ita vult. Alex. in d. auth. ex causa. colum fina. verfic. limitatur etiam ista authen. & adde Bal. in l. & in epist. 14. C. de fideicom. dum tenet, quod etiam si pauperes sint instituti, filio præterito, præteritus filius dicet testamentum nullum. & pauperes instituti nihil consequentur, allegat dict. authen. ex causa.

8 g ¶ *Mandas.* Extende eũam in legatis relictis sub falsa demonstratione iuxta. l. si non designata. C. de falsa causa. dict. lega. secundum Salicetum, vbi licet ibi contrarium voluit Angel. & opin. Salicet. approbat Alexand. in dict. authentic. ex causa. columna antepenul. Verum autem legata relicta filio præterito qui testamentum rupit, debeantur gloss. mouit istam quæstionem in l. maximum vitium. C. de libe. præter. super verbo. totius substantiæ. & ponit opiniones non se firmant. Bar. in l. filium. §. 1. ff. de legat. præstan. refert quod Martinus Sillæ. disputauit hanc quæstionem & tenuit, quod non debeatur ei, qui impugnauit testamentum: cuius opinionem tenet ibi Bar. quem videas plenius in hoc loquentem, & idem tenentem in d. auth. ex causa. col. 9. & in prin. 10. & ista opi. Bar. tenetur per Alexan. post alios quam plures per eum relatos in d. l. maximũ vitium. ad finem. quid etiã si vnus ex filijs esset ab intestato institutus, & ab eo legatũ relictũ, & alij præteriti, vel exhæredati rũpant testamentũ: an tale legatum debeatur ab omnibus vel solum ab institutore? vt le tex. cum gl. in l. nõnunquã. §. 1. ff. de lega. præstan. quid etiã si testator fecerit prin. cum testamenti

validum & secũdum fecit inualidum propter vitium præteritionis: a virum hoc casu hæredes scripti in primo testamẽto tenebuntur præstare legata relicta in secundo. Bar. in l. si iure. ff. de legat. 3. simpliciter tenet quod si volens quod authen. ex causa etiam habeat locum in isto casu: contrarium tamen tenet Ang. in consi. 86. incipit, berta hanẽs virum, motus ex eo q̃d authen. & in corpore, vnde sumitur, corrigit iura antiqua eo casu, quo rupto testamento vadit hæreditas ad succedentes ab intestato. Ergo cum simu. in correctoriis, non debet fieri extensio ad simile casum. Et ista opinionem Ang. post alios sequitur Alexã. in d. authen. ex causa. col. 8. limitans post Barto. nisi in secundo testamento esset clausula codicillaris, licet in hoc cõtrarium etiã tenuit Bal. in l. si filiũs qui in potestate, in vltimo dict. ff. de libe. & posthum. & in dicta. ex causa. col. 12. vers. quæro. & Imol. in capit. cum esset. de testament. quinta charta. Quid autem in donationibus causa mortis. an conseruentur similiter sint legata? vide Bald. quod sic in l. licet. ad finem. C. de pact. vide etiam Bal. in l. secunda. col. tertia. C. quib res iudi. non nocet, & Bar. in dict. authentica. ex causa. columna antepenul. de substitutione pupilla. vide l. decimam titu. quinto supra ead. partita. vbi etiam vide quæ dixi in exemplari substitutione, de fidei commisso vniuersali, an conseruentur. Bar. tenet quod sic in l. ita tamen. §. quotiens. ff. ad Trebel. post glo. ibi. & idem tenet Bal. in dicta authentica ex causa. columna decima. versicu. secundo. oppono. & ibi dicit quod filius habebit legitimam, & reliquum vigore fideicõmissi restituet, & hanc dicit communem opinionem Alexand. in dicta authentica. Ex causa. columna quinta. & in dict. §. quotiens. columna quarta. dicit hanc esse magis communem opinionem. mouentur ad hoc docto. quia per dictam authenticam cætera firma manent & appellatione cæterorum venit fideicommissum vniuersale, vt ibi dict. §. quotiens. & l. si seruum. §. primo. ff. si quis omiss. caus. testa. & hoc videtur tenendum etiam stante ista. l. partitarum, quæ non stat large dicit de cæteris in testamento contentis, & suppleri debeat in hoc per alias. ll. iuris communis quibus ista non fuit derogare, & bene confer. ad hoc l. vndecima. in fine. supra titulo primo ibi cum dicit (mas las mandas, e las otras cosas.) & de alijs etiam quæ veniunt sub appellatione cæterorum. vide per Bal. in dict. authen. ex causa. colũna. 10. alias etiam limitationes ad istam. l. & d. authenti. vide per Gui. Benedict. in repet. cap. Raynuntius. de testam. in verbo in eodem testamento relinquens. fol. 227.

¶ *En el titulo.* Vide in l. quarta & decima. supra eodem.

¶ *Titulus nonus. De Legatis.*

¶ *Lex prima.*

Titul. IX. De las mandas que los omes fazen en sus testamentos.

MAndas fazen los omes en sus testamentos por sus animas, o por fazer bien a algunos cõ quien han debdo de amor, o de parentesco. E pues que en los otros titulos ante deste, fablamos de los herederos que heredan todos los bienes de aquellos que los establecieren. E otrosi de los desheredamientos que se fazen a derecho, o a tuerto, contra aquellos q̃ deuen heredar. Queremos aqui dezir de las mandas que dexa el testador de cosas señaladas en su testameto. E mostrar que cosa es manda. E quiẽ la puede fazer. E quien non. E en que manera. E de que cosas. E como se puede reuocar, o desatar. E quien la puede demandar, despues que fuere fecha. E en que tiempo. E en que lugar.

¶ *Ley. I. Que cosa es manda, e quien la puede fazer, e a quien, e en que manera.*

MAnda es vna manera de donacion [b] que dexa el testador en su testamento, o en cobdicillo a alguno por amor de Dios, o de su anima, o por fazer algo aquel a quiẽ dexa la manda. Otra donacion fazen a que dizẽ en latin, donatio causa mortis, que quier tanto dezir como cosa q̃ da el testador a otro, cuydando se morir. E deste fablamos en el titulo de las donaciones [c]. E puede fazer tal manda o tal donacion todo ome que ha poder de fazer testamento, o codicillo [d]. Otrosi dezimos, que a todos aquellos puede ser dexada manda, que pueden ser establecidos por herederos [e], e quales son los que pueden esto fazer e quales non, mostramos cumplidamẽte en las leyes que fablan en esta razon, en el titulo de los testamentos [f], e en el titulo de los establecimientos de los herederos [g]. Pero dezimos, q̃ maguer acaeciesse que alguno ouiesse tal embargo en el tiempo que le mandassen algo en el testamento, que estonce non lo pudiesse auer de derecho, si en el tiempo q̃ muriesse [h] el testador fuesse libre de aquella razon que gelo embargaua, nõ deue perder la manda que le fue dexada, ante la deue auer.

¶ *Ley. II. Quando muchos herederos son establecidos en el testamento, como el vno dellos puede auer la manda que le dexasse el testador, maguer non quisiesse el heredero.*

MVchos herederos de so vno dexando algun ome en su testamẽto, si mandasse a alguno dellos señaladamẽte alguna cosa de mas que a los otros herederos, dezimos que este a tal maguer desamparasse la heredad del fazedor del testamento que deue auer por razon que era establecido por heredero, e

» Legatum est quædam donatio in testamento vel codicillo relicta, & potest legari ei, qui potest hæres instituí. Itẽ si legatarius nõ sit capax tempore testamenti sufficit quod sit capax & liber tempore mortis testatoris. h. d.

¶ *De donacion.* Adde l. legatũ ff. de lega. 2. & ibi. si. ff. de lega. in princi. vbi etiã additur ab hærede præstãda. Quid autem si ipse testator in vita rem legatam tradat legatario: an tũc transeat in notam donationem & incipiat esse donatio inter vivos? Dynus volunt, q̃d sic Rayner. quẽ sequitur Albe ric in dict. l. iegatũ tenet contrarium, imo quod adhuc retineat suam naturam legati. vide ibi per Bartol. distinguentem, an soluat simpliciter vel exprimendo ex causa legati.

c ¶ *En el titulo de las donaciones.* In l. fina.

d ¶ *Codicillo.* Adde l. 2. ff. de lega. 1. & l. tam is. ff. de donatio. cauſ. mort. prohibitus ergo testari vel codicillari non potest legata vel fideicõmissa relinquere: vnde Cardinales qui non possunt testari, nisi de licentia Papæ secundũ consuetudinem Romanæ curiæ, vt voluit Hostien. in summa. titu. de panitent. & remiss. §. cui confitendũ. versicu. cui autem debent vel episcopi de rebus ecclesiæ intuitu acquisitis, vt in c. 1. de testa. non poterunt legata nec fideicommissa de talibus rebus relinquere, de qua materia, vide notabile consilium Soci. 3. volu. consi. 91. & Soci iunioris consi. 89. primo volu.

e ¶ *Por heredes.* Adde §. legari, instituta. de lega.

f ¶ *En el titulo de los testamentos.* Vide in l. 13. cum sequentibus.

g ¶ *En el titulo de los establecimientos de los herederos.* Vi. in l. 3. & 4. & 5.

h ¶ *Muriesse.* Adde l. si mihi, & ibi. §. regula. ff. de lega. 3. & l. seruus eius. ff. de acqui. hære. & l. si cognatis. ff. de reb. dub. & l. si deportati ser. uo. ff. de lega. 1. respon. & l. non intelligitur. ff. de iur. fisci. §. 3. & glo. in d. l. si cognatis. & approbatur hic opinio illorum qui in legatis dicebant capacitatem spectandam in legatario tempore mortis vt tradit Lucas de Penna in l. 1. C. de delato. lib. 10. ¶ *Lex II.*

» Pluribus hæredibus in testamẽto relictis si vni eorum testator singulariter aliquid legat, & is velit hereditatem repudiare potest, sed nihilominus legatum habebit nisi testator prohibuit legatum repudianti hæreditatem. h. d.

Universidad de Sevilla
Biblioteca

redero con los otros, nõ se le embárga porende que non aya la manda, [a] dela cosa señalada que le dexo el testador. Fueras ende, si le fuesse defendido señaladamente en el testamento, que non ouiesse la manda [b], si dexasse la herencia non queriendo ser heredero della.

¶ *Ley. III. Como el fazedor del testamento puede obligar a aquellos a quien manda algo en el que den a otri fasta en aquella quantia que les dexa.*

PVede el testador mandar, e obligar en su testamento, o cobdicillo a aquel que estableciere por su heredero [c], que de, o pague alguna cosa a otri. Esse mismo mandamiento puede fazer todo ome a aquellos que han derecho de heredar lo suyo si muriere sin testamento [d]. Estos herederos lo deuen cumplir luego [e], que son apoderados de la herencia del finado. E aun dezimos que si el testador mandasse a algu nõ de aquellos, a quien el ouiesse dexado de lo suyo señaladamente, que de aquello que le mandaua, que diesse alguna cosa a otri: tenudo es de lo cumplir, [f] fasta aquella quantia, [g] que montasse aquello que el auia dexado por manda. E non tan solamente son obligados a cumplir esto que dixemos los sobredichos en esta ley. mas aun los herederos dellos [a]. Fueras ende, si el testador deseredasse su fijo menor de catorze años, e mayor de diez años e medio [b], por alguna razon derecha: e estableciesse a otro por heredero del moço en los bienes que le viniessen de parte de su madre, en tal manera, que si el moço muriesse ante que fuesse de edad de catorze años, este que fuesse establecido por heredero lo heredasse e mandasse a este a tal que de los bienes que heredasse del moço diesse alguna cosa a otro, tal mandamiento como este, nõ obliga al substituto [c] nin es tenudo de lo cumplir. Ca assaz abonda [d] al padre de poder desheredar su fijo e establecer otro por heredero en lugar del, en los bienes que el fijo gano de otra parte.

¶ *Ley. IIII. Como el fazedor del testamento puede obligar a los herederos de aquellos a quien manda algo en que den a otro, fasta en aquella quantia que les dexa.*

SI el testador quando estableciesse por su heredero a alguno, dixere en su testamento assi, quiẽ quier que sea heredero de mi heredero mando que de a fulano tantos marauedis, o si dixesse ruego a aquel que ha de heredar lo mio, que mande a su heredero que faga, o de tal cosa [e] a otro, q̃ tal manda dezimos que

1 a ¶ *La manda.* Concor. cum l. qui filiabus. §. fi. cum. l. sequenti. ff. de lega. 1. cod. tit. l. filio quem pater. & cum l. miles. §. pro parte. ff. de leg. 2. & cum. l. cum responso. C. de lega. & istud est vtile quando hæreditas est multum implicata, & hæres instituetus vult potius prælegatum: quia lites execratur secundum Bald. & Ioan. de Imol. in d. §. fin. hinc orta fuit decisio l. Taur. 21. quod filius melioratus in tertio & quinto bonorũ potest acceptare meliorationẽ, & repudiare hereditatem: & habetur etiam In no. re. est l. 3. ti. 8. li. 5. in l. 29. de dote. & l. is donatio nibus. tamen in casu. d. l. 21. detrahitur pro rata æs alienũ siue melioratio facta fuerit in certare siue in certa parte bonorum. & in hoc est illa. l. singularis & notanda. & bene facit. l. quis seruũ. §. fin. cum. l. sequenti. ff. de lega. 2. & certe quando melioratio est in quota bonorum, satis ratio suadet quod melioratus pro rata teneatur ad debita. cum bona dicantur deducto ære alieno. l. subsignatum. §. c bona. ff. de verbo. significi. l. mulier bona. ff. de iur. dot. quando vero fuit melioratus in re certa, non militat ista ratio: & cum sit legatum rei particularis, legatarius non videbatur teneri ad debita. argu. l. 1. C. si cert. pet. & bene confert, quod not. Bar. in l. fin. ff. de vsufruct. le ga. versi. quæro quid si legatur. vbi dicit, quod si legatur tertia pars bonorum mobilium & immobium, videtur legatum certarum rerum: quia iura, & actiones non continet. & sic talis legatarius non debet grauari oneribus creditorum. vt in §. si quis vna. inst. de fideicommiss. hæredi. l. si hæreditatem. §. 1. ff. manda. & in donationibus donatarius non obligatur creditoribus hæreditarijs. Sed hæres donatoris. l. æris. & l. si pater. C. de donatio. & l. 2. C. de reuocã. his quæ in frau. credito. aliena. sunt. q. pedit nec dũ in donatione rei particularis, sed etiam in donatione tertiæ vel quintæ partis bonorum prout late consuluit Decius. co. si. 237. incipit. in casu proposito. & forte ratio illius decisionis fuit quia cũ omnia bona, excepta quinta parte, sint legitima filiorum. iuxta. ll. huius regni, si legatarius vel donatarius partis bonorum haberet talem partem liberam ab onere creditorum, filijs fieret præiudicium in sua legitima, ex qua deberet solui ere creditoribus: cum legitima intelligatur deducto ære alieno. l. Papinianus. §. quarta. ff. de inofficio. testa. Et ideo ne fiat præiudicium filijs in legitima legatarius vel donatarius tertiæ partis vel quintæ bonorũ in effectu tenetur ad debita, quia debet prius detrahi omne æs alienum, vt tradit Paul. de Cast. in d. l. si quis seruum. §. fi. sicut enim reuocantur legata propter æs alienum. vt in l. si. §. licentia. C. de iur. delibe. sic etiam reuocantur propter debitum bonorũ subsidium. l. ex facto. versi. vnde scio. ff. de hæredi. instit. & not. glossi. in d. l. 1. C. si cert. pet. quæ ratio ita mihi stat, si tertium vel quintum assignetur in omnibus bonis, siue in certa re particulari. Et hæc not. pro declaratione & intellectu. d. l. Tauri & eorum, quæ tradunt Docto. in locis de quibus supra. nam vbi cessaret istud præiudicium in legitima filiorum: si donaretur vel legaretur certa res, tunc nihil de trahereturde re donata, vel legata ratione æris alieni. Sed hæres teneretur, quando hæreditas esset soluendo, nam si non esset soluendo, tunc procederet quod habetur in d. l. fin. §. & si præfatam. versi. licẽtia. C. de iur. deliber. non ergo est dicendum, quod d. l. Taurina. corrigat. ll. iuris communis. & dicta Docto pront in hoc dixit quidam ex interpretibus dictarum. ll. Tauri, imo eius dispositio conformis. F. d. l. no. re. & si pra. p sime adita. est cum iure communi, & cæue ne decipiaris, cum legeris dictum consilium Decij: cum vult quod de donatione tertiæ vel quartæ partis bonorum nõ detrahatur æs alienum pro rata: sed quod totum onus spectet ad hæredem: quia hoc esset falsum. & contra tex. in d. l. si quis seruum. §. fina. cum. l. sequenti. & contra glo. ibi communiter approbatam: quæ licet loquatur in legato, idem est dicendum in donatione, cum legatum sit donatio, supra eodem. l. 1. & quia est eadem ratio: cum bona intelligantur deducto ære alieno. & Bar. quem ad suũ propositum allegat Decius sind. §. fi. non negat imo assentit, quod de tali legato deducendum sit æs alienum. & quando facit differentia in legato omnium bonorum, & partis bonorum est, respectu Trebellianicæ, & respectu deducendi pro rata æs alienum, vt in legato omnium bonorum, intelligatur non deducto ære alieno. Et sic vniuersaliter transeãt in eũ debita & creditæ: secus autem in legato partis bonorum, vt cũc deducatur æs alienum.

b ¶ *Que nõ ouisse la manda.* Adde. l. sed si non ff. de lega. primo. cum sequentib. quæ vide.

¶ *Ley. III.*

»Possum grauare hæredem meum ex testamento vel ab intestato aliquid alĩ dare & etiam legatarium vsque ad legati valorẽ. sed si filiũ maiorem decem annorum cum dimidio exheredo ei dato substituto pupillariter non possum substitutum in aliquo dando grauare. Item hæres hæredis vel legatarij tenetur sicut is cui successit. h. d.

¶ *Su heredero.* Adde. l. 1. §. sciendum. & l. si ita fuerit. ff. de lega. tertio. & instit. de lega. in prin.

d ¶ *Sin testamentre.* Adde dictam l. non fuerit. & l. si quis. & l. confitentur. in prin. ff. de iur. codicillo. a filio tamen præterito licet suus hæres erit, fideicommissum relinqui non potest. l. ex filio. & ibi vi. Bart. ff. de lega. tertio. l. quidam. C. de fideicommiss. dicebat tamen Bal. in l. prima. C. de bono. posse. contra tabu. in secunda oppo. quod si testator grauat præteritum sub conditione, si hæreditas ad eum perueniat, quod valet: secus si eum non putat successurum, & tamen graiat. argu. l. sed si sic. ff. de lega. 3. quod dictum videtur contra d. l. ex filio. & idem Bal. contrarium ibi voluit, quia ex quo præteritus nominatim est grauatus, non tenet legatum. neque conferuaretur per aitthen. ex causa. & l. fina. supra tit. primo. Si tamen generaliter grauaret venientes ab intestato, vt puta, si apposuit clausulam codicillarem, tunc præterito succedente, valeret etiam legatum. Et idẽ vult Ange. in d. l. 1.

e ¶ *Cumplir luego.* Nam hæreditatis additio moram legati quidem peritioni facit licet cessioni dici non. l. hæredis. ff. quando dies lega. ced. & rei legatæ vere dominium transit ab adita hæreditate, & quæ rei legatæ accedunt. l. si tibi homo. §. cum seruus. ff. de leg. primo. & ibi vide per Bar. quid de fructibus & accessionibus rei legatæ ante adita hæreditatem, & vide etiam in materia Barto. late. in l. in fideicommissaria. in prin. ff. ad Trebellia. & l. si quis Bonorum. & ibi Bart. Ange. & Imol. ff. de legatis primo. & Barto. & Imol. in l. seruo legato. in prin. ff. de legatis primo. & Bal. in l. grege. ff. de lega. primo. & in l. §. sed quia. C. communia de lega.

f ¶ *Tenudo de cumplir.* Adde dictam. l. primam. §. sciendum. ff. de lega. tertio. & l. ab eo. C. de fideicom.

g ¶ *Fasta aquella quantia.* Adde. l. 6. infra eo. nam in eo quod excedit non tenet grauamen, vt in d. l. ab eo. & in l. cum quis vxori. §. primo. ff. de dot. prælega. & l. facta. §. si Titius. ff. ad Trebell. quid autẽ de fructibus, quos habuit: an etiam in illis possit grauari? videtur quod sic vt in d. §. 1. & ibi vide Bar. hoc intelligentem, quando constaret hoc fuisse de mente testatoris, alias secus. vt in l. quod his verbis. in princ. ff. de lega. 3. & adde. l. filius familias. §. apud Marcellum. ff. de lega. 1. & l. si chius. §. ritia. ff. de alimen. & cibar. lega. & cæ. nota. vbi vide. & l. si. & ibi Paul. de Cast. in l. quod de bonis. §. quod auus. ff. ad leg. fal. & ad istam. l. adde etiam. l. Imperator. §. fi centum. ff. de lega. 2. vbi ponit regulam, quod oneratus in quantitate non potest vltra grauari, quam sit quantitas & eius vsuræ. & l. si cui. ff. de fideicommiss. liberta. & eodem tit. ulo. l. generaliter. §. si quis alienum. vbi bonus tex. in l. si debitor. in prin. & in §. in fideicommissaria. & in istis. ll. habetur vna limitatio in ista materia, vt procedat, quando quantitas cum quantitate compensatur. secus si cum specie propria. velut si pecunia acceptæ, rogatus sit seruum proprium manumittere, vel rem propriam quanquam maioris pretij restituere: nam legato perceptotenetur: & si plus res ista vel seruus valeat. vt infra eo. l. 6. & in d. §. si cẽtũ. & in dictis legibus. ff. de fideicomiss. liber. & idem dicitur si legaret speciem propriam animo compensandi cum debito, quod legatario debebatur: nam legato percepto, non poterit legatarius dicere, quod species sibi legata valet minus, quam quantitas sibi debita: & quod ideo petit residuum. glossi. nota in l. creditorem. ff. de leg. 2. quæ adhoc allegat. d. §. si centum. & illam glossi. dicit ibi singulariter norandam Raph. Cuma. & Ioan. de Imol. dicit eam mẽti tenendã. cum qua secundum eum transeunt Dinus & Bart. idem tamẽ Ioã. de Imol.: sub dubio forte dicit, quod dicit. glo. videtur cõtra. l. ciuitatibus. §. fi. ff. de legatis. 1. cum ibi nota. Paul. de Castro. in l. cum ab vno. ff. de lega. secũdo. & in l. si cõpensandi. C. de hæreditb. instituti. distinguit, quod aut testator legat aliquid animo cõpensandi, & plus non dicit, & tunc dato, q̃ legatarius legatum agnoscat non tenetur compensare, nisi pro rata valoris rei legatæ. l. penulti. §. fina. ff. de alimẽtis & cibar. legatis. Aut adiecit testator quod nihil amplius petere posset: & tunc si agnoscat legatum creditor nihil amplius petere potest, dato quod legatum minus valeat, quam sit debitum. & cum hoc dicto Pau. videtur transire Alex. in consilio. 132. incipit vlo instrumento diuisionis. secundo volumi. Consideranda sunt verba, quibus debitor legat speciem animo compensandi cum quantitate. nam si diceret, lego pro debito, seu loco debiti, satis apparet q̃ prohibeat, ne plus petat. vide in hoc quod tradit Salice. in. l. fi. C. de his quæ sub mod. legat.

g ¶ *Su heredero es deillo.* Dupliciter potest hæc litera intelligi, vel quod hæres hæredis teneatur ad legata, sicut etiam ipse hæres, quia hæres hæredis testatoris est hæres. l. fi. quis filium. §. fi. ff. de acquir. hæredi. l. fi. C. de codicill. vel quod etiã ab hærede hæredis vel legatarij possit legari, vel fideicommitti. l. si fuerit. §. 1. cum l. sequenti. ff. de lega. 3. & in hunc sensum loquutus est Azo. C. eod. in summa ad ll. 1. col. cuius dicta prosequitur ista lex.

7b ¶ *Diez, años e medio.* Nam ante istam ætatem nõ posset committere cautam ingratitudinis, vt habetur supra tit. 7. in l. 2. & not. glo. in. §. nõ solum. instituta. de pupillari substitu.

c ¶ *Substituto.* Concordat cum. l. ab exhæredati substituto. ff. de legatis. 3. & cum. l. cilm quidam. C. de lega. & aduerte, quia ista. l. non exprimit, an hoc procedat, & si pater filio exhæredato aliquid legauerit, vel neque respectu talis legati substitutus exhæredati possit grauari. quod tamen clare exprimit d. l. cum quidam. & l. qui fundum. §. qui filios. ff. ad legem fal. idiam. quæ extensio ita fuit mirabilis doctoribus scribentibus in dictis legibus, quod neque ipsi neque glo. scieuerunt dare rationem illius dispositionis, & merito. Cum illa dispositio aduersari videtur iuribus disponentibus, quod quando pater filio exhæredato legat, potest eum grauare ratione talis legati. l. cohæredi. §. cum filiæ. ff. de vulga. & pupilla. & l. ab eo. C. de fideicommiss. ergo potest legare ab exhæredato, multo fortius ab eius substituto. l. si fuerit. §. primo. ff. de legat. 3. & supra in ista. l. hoc satis colligitur. ex quo forte videretur dicendum, quod cum talis exẽplo careat ratione, & ista. l. partitarum illam hic non expresit, quod non sit seruanda, in his regnis talis dispositio tanquam ratione carens & nõ approbata istis. ll partitarum. in contrarium tamen videtur, quia ista sumpta est a dictis Azo. C. de legat. in summa. ad fin. 1. col. nam cũ tractat, a quo possit legari. subiungit. Item ab hæredis mei, & ab hærede legatarij mei. vt. ff. de legat. 3. l. si fuerit. §. 1. nisi in casu quando

»Possum meum hæredem vel legatarium grauare vt hæredi suo quid dare vel facere mandet, sed si dico, mando quod si talis fuerit hæres mei hæredis det tali tantum non valet, quia nõ iudicio meo est hæres, & quia quem non honoro, onerare non queo. h. d.

e ¶ *No de tal cosa.* Et dato quod ipse hæres regius a testatore non roget hæredem suum, vt det vel faciat, de beatur fideicommissum, vt ista. l. vult & etiam. ff. de legat. 3. l. si fuerit. §. si quis. & ibi not. Bal. & facit ad quæstionem. vt si condens maioratum grauet successorem, vt etiam ipse talem rem, vel quantitatem ponat in maioratu, quod licet ipse successor non ponat habere debeat pro apposita: ex quo successor habuit maioratũ, vel saltim compelletur ipse vel hæres eius vt ponat quod videtur intelligendum iuxta ea quæ dixi supra in l. proxima. in glo. super verbo, fasta aquella quantia.

d ¶ *Abonda al padre.* In istis verbis, quæ hic ponuntur, videtur approbari illa ratio, quod dispositio. d. l. cum quidam. & d. §. qui filios. l. qui fundum. ff. ad l. falci. fit in odium exhæredantis: quæ fuit opinio Azo. quam ibi ponit glo. quæ secundum Alexan. ibi est magis communis. Et certe ratio ista applicata ad casum huius. l. in qua nihil exprimitur de legato facto filio exhæredato, satis concludit, quando vero legatum est relictum non solum non concludit, imo auget difficultatem, quia si hoc est in odium exhæredantis, a fortiori non debet valere fideicommissum ab ipso exhæredato, quã si fieret ab eius substituto, vt dixi in glo. præcedenti.

¶ *Ley. IIII.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

vale. E es tenudo de la cũplir aq̃l q̃ heredare los bienes del heredero del testador. Mas si en el establecimiẽto del heredero dixesse el testador: establezco á tal ome por mi heredero. E si acaeciesse q̃ fulano, nõ brãdõlo señaladamẽte heredare los bienes deste mi heredero quãdo muriere, mãdo q̃ de tal cosa, o tãtos marauedis a tal ome, dezimos q̃ tal mãda nõ vale[a], nin es tenudo aq̃l a quié nõbro de la pagar. E esto es porq̃ este a tal, non es heredero del otro por juyzio del testador mas por auẽtura[b], e porẽde aq̃l nõ es obligado de pagar tal mãda. Ca ningũ ome nõ puede obligar a otro, q̃ de alguna cosa por el, si nõ le ouiere el dado algo[c] de lo suyo.

¶ Ley. V. *Porque razon el heredero non es tenudo de pagar las mandas, que el señor de la herencia ouiere dexadas.*

Eximos[d] en las leyes ante desta, que todo heredero es tenudo de cumplir las mãdas de aquel cuyos bienes hereda, quier los herede por razon de testamento, o sin testamento. Pero casos y a en que nõ seria assi. E esto seria, como si algũ ome que non fiziesse testamento dixesse assi ante testigos: a fulano[e] que es mi pariente mas propinco, que ha derecho de heredar lo mio, mandole que de tantos marauedis, a tal ome: ca si este a tal, non quisiesse ser heredero, de los bienes de aquel que le esto mandaua, e lo entrasse otro que fuesse mas cercano pariente despues del[f], non seria obligado este postrimero heredero de pagar tales mandas: como quier que lo fuera el primero, a quien el auia nõbrado si ouiere recebido la heredad. Mas si este[g] que tomo la herencia del muerto, era en egual grado de parentesco que el otro que la desecha: estonce dezimos, que es tenudo[h] de cũplir la manda sobredicha, tambien como lo fuera el otro si ouiesse tomado la herencia del finado. Otrosi dezimos[a], q̃ si algun ome q̃ fuesse aforrado de su señor, non ouiesse fijos[b] q̃ heredassen lo suyo, nin fiziesse testamento: mas dixesse assi, ruego a fulano que fue mi señor, q̃ ha derecho de heredar[c] lo mio, q̃ de tantos marauedis, o tal cosa a tal ome. Ca si acaeciesse q̃ este señor a tal muriesse, en ante q̃ entrasse la heredad del aforrado, maguer la entrassen sus fijos despues: non son tenudos de pagar las mãdas q̃ el aforrado ouiesse assi dexadas, como quier que lo fueran, si su padre ouiesse entrado tal herencia ante que muriesse.

¶ *Ley. VI. Si el fazedor del testimẽto diesse su sieruo a otro, en manera q̃ le aforrasse e le mandasse que diesse alguna cosa a otro como non es tenudo de lo fazer.*

Si el fazedor del testamẽto diesse su sieruo a otro, en tal manera q̃ lo aforrasse luego: e por esta razon que gelo daua lo quisiesse agrauiar, rogandole, o mãdandole q̃ diesse algũa cosa a otro: dezimos[d] q̃ non le puede agrauiar, nin es tenudo[e] de pagar la mãda, aq̃l aquiẽ diesse el sieruo en esta manera: mas si gelo diere, diziendo assi, que le daua el sieruo so tal cõdicion, q̃ se seruiesse del, e le fiziesse libre fasta algun tiẽpo[f] o dia cierto, estõce biẽ lo podria rogar q̃ diesse alguna cosa a otro: e aq̃l q̃ rescibiesse el sieruo en esta manera: tenudo es de pagar tal manda como esta, fasta aq̃lla quantia[g] q̃ montare la ganancia quel vino por razon del sieruo, o del seruicio q̃ recibio del, desde el dia que lo recibio, fasta el dia que lo aforro. Otrosi dezimos, que si el señor fráquease por si su sieruo, e non le diesse ninguna cosa de sus bienes, que por razon del aforramiento[h], nõ lo puede agrauiar mandãdole que de algua cosa a otro en razon de manda. E aun dezimos, q̃ si algun ome rogasse a otro, q̃ aforrasse su sieruo de xandole en su testamento alguna cosa de lo suyo, porq̃ lo fiziesse, si despues desto recibiesse el señor del sieruo, aquello q̃ le auia mandado, maguer el sieruo valiesse mucho mas que aquello que auia recebido tenudo es de aforrarlo[i], porq̃ semeja[k], q̃ pues que lo recibio que se tuuo por pagado dello. Pero si tal sieruo fuesse agenо[l], e valiesse mas que aquello que le dieró, de guisa que el señor non lo quisiesse dar por tanto: estõce aquel a quié rogaron que lo aforrasse, nõ es tenudo de dar por el: mas de aquello que recibio. E si por este precio non lo puede auer deue lo guardar e trabajarse[m] toda via, de lo auer por aq̃l precio, si pudiere: ca tales cosas son que non puede ome acabar en vn dia que las acaba en otro. Mas si algun testador dexasse marauedis ciertos en su testamento a algun ome e mandasse a aquel aquié los dexo, que diesse a otro mas de aquello que el le auia dexado, dezimos q̃ este a tal nõ es tenudo de pagar ninguna cosa, de mas de aquella quantia que recibio, maguer ouiesse recebido[n] aquello que el testador le mando.

¶ *Ley. VII. Como el heredero deue caber el ruego del testador, mãdãdole dar a otro fasta en aq̃lla quantia que recibio del.*

¶ *Non vale.* Adde l. sed & si ste. ff. de lega. 1. & sic habes, quod nomination a persona non honorata, non potest reuinci fideicommissum: licet postea a casu fortuito ille succedat præter auticium testatoris. ex quo infert Bal. in d. l. sed & sic quam legit sub. l. si fuerit §. si quis. q̃ si testator dicat instituo filium meum hæredem, & si decesserit cum filia hærede, rogo quod illa si habeat centum. quod non tenet ita l. fideicommissum. debetergo secundum eum verba grauaminis dirigere ita: filium instituam hoc modo. si decesserit cum filia hærede, rogo ipsum filium instituam, quod det centum. quod dicit multum esse aduertendum in forma grauaminis. q̃ dictum vel est corruptum in meo libro, vel non videtur esse verum. nam ex quo rogo possum legare, & fideicommittere ab hærede heredis mei, vt supra l. proxima. & in dicta l. si fuerit §. 1. talis filia hæres potuisse grauari. quando vero non adijceretur, cum filia hærede: sed tantum, cum filia, tunc procedere posset dictum Bal. & in materia maioriæ multum debet attendi ad formam grauaminis, & fideicommissi iuxta ea quæ not. Bar. in dict. l. sed & si sic. & in l. centurio. columna. 12. versic. quæro vlterius. ff. de vulga. & pupilla. & quia est dubia illa dectio Barto. vide late per Alexand. consilio. 105. primo volu. & consi. 185. secundi volu. & Corne. consi. 184. versi. & licet Bar. & 3. volu. consi. 24. & Decium consi. 27. dicentem, quod in illo puncto communis opinio est contra Bart. & idem dicit. consilio. 421. Paulus tamen in consi. 3. volu. 1. consuluit secundum illam doctrinam Bar. & Alex. licet se fundet ex alijs etiam medijs. consil. 64. quinto volu. vbi refert Rapha. dicentem opinionem Bart. esse communem. sunt etiam consideranda verba fideicommissi, an grauamẽ videlicet sit scriptum in rem, & sic hæreditas sit grauata vel ne: nã tale grauamen in rem scriptum affici rem ad quemcunque vadat: vt in eleganti quæstione tradit Bal. in l. præcibus col. pen. versic. extra quæritur. C. de impube. & alijs substi. & benefacit. l. plane. la. 2. §. qui rogatus. in fi. ff. de lega. primo quod quando ab initio fideicõmissum est vtile: quia est impositum ei, cui potuit imponi: licet alij acquiratur hæreditas facto illius, cui erat impositum non ideo expirat oneris impositio. argu. l. a patre. ff. de legat. tertio. & l. filialenus. ff. de legat. 2. & not. Alberic. post Din. in dicta. l. sed & si sic. & aduerte quod quando aliquid est relictum alicui ad certum tẽpus: & post illud tẽpus alij, videtur grauari primus legatarius: licet verba grauaminis ad eum non referantur. l. codicillis in princ. & ibi Bart. ff. de vsufruct. lega.

¶ *Fue auentura.* Sic & alias not. gl. q̃ non proficit fieri facto in l. 2. ff. de condi. & demonst. & tradit glo. in capitulo remittuntur. §. hinc notandum. super parte non nisi. 23. quæstio. 5. & ignoranter præsentãbunt non gaudet præmio statuti. l. si in q̃. versi. quod si seruus. & ibi Bart. ff. de acquir. rer. domi. & in l. genero. ff. de his qui notant infa. & per Bald. in l. si quis hæredem. C. de institu. & substitu. vt de tamen. hoc quod de insufficiente ex bannitum, etiam si ignoret bannum. notat Bar. per tex. ibi in l. inter omnes. §. recte. versi. ul. vltimo hunc. & allego. ff. de furt. & adde de eo, qui in veritate est iudex delegatus: sed ipse non scit, an teneat sententia. Bar. in l. multum. ff. de cõ

di. & demonst. & Nicho. de Neapo. in l. quæro. ff. de eo qui pro tuto. & de processu contumaciæ punitiuo, an valeat, quando iudici non constitit de contumacia: Bar. tenet quod non, quia ignorat fundamentum sui processus. vide per eum d. l. multum interest. & in l. si finita. §. Iulianus. ff. de damno infect. per Abb. in cap. quoniam contra falsam. colũ. 6. de proba. & an in contractibus oporteat conditionem pœnalem ex propositato vi. la. quod non in l. cum filius familias. in. §. in hac. in princ. ff. de verbo. oblig.

¶ *El dado alega.* Vide supra in l. proxima.

¶ *Lex. V.*

¶ Si quis ab intestato moriturus dicat coram testibus quod Titius qui est ei ab intestato successurus det c. aureos: si ille nolit esse hæres alius vlterioris gradus succedens non tenetur soluere secus si sit eiusdem gradus. idem dicẽdum est de liberto. hoc dicit.

¶ *Diximos.* Prosequitur d. Azo. C. eod in summa. col. 2. versi. licet autem dixerim.

¶ *Fulano.* Hic ponitur casus. l. 1. §. fi. ff. de lega. 3.

¶ *Despues del.* Id est qui erat in gradu sequẽti. Et sic collige, prout not. gl. in l. si Titio & mæuio. §. Iulianus. & ibi not. Bal. ff. de lega. 2. quod abintestato ille demum videtur venire ex tacita voluntate defuncti, qui est proximior rẽpore mortis: non ille qui est vlterior in gradu. Adde tamen secundum Bal. quod notatur in l. 1. §. vel maxime. ff. de colla. bono.

¶ *Mas si este.* Hic ponitur casus. l. si Titio & mæuio. §. Iulianus. ff. de lega. 2. & approbatur hic secunda positio. gloss. quæ fuit Azo. quam etiam tenuit Dinus. & Alberic. ibi.

¶ *Tenudo.* Videbatur dicendũ contrariũ, ex quo legatum nominatim fuit relictũ nomine proprio ab eo, qui repudiauit: vnde portio hæreditatis eius sine onere transire debebat ad cohæredes abintestato. vt in l. Celsus. §. quod alicuius. ff. de lega. 2. & ita tenet Bar. in d. §. Iulianus. & etiam Ioan. de Imo. & est cõmunis opinio. prout attestatur ibi Paul. de Cast. & idẽ Paul. in l. licet imperator. ff. de lega. 1. vnde dicendũ est, quod ista. l. sit expressa cõtra illã cõmunem opinionẽ: & quod approbet hic opinio Azo. de qua per gl. in d. §. quod alicuius. scilicet quod ille. §. corrigatur: si intelligatur in hæreditate caduca, vel quasi caduca, per rescriptũ Seueri, de quo fit mentio in l. si Titio & mæuio. §. Iulianus. ff. de lega. 2. & in l. non iustam. C. ad Trebell. quam opinionẽ Azo. tenet Paul. de Cast. in d. l. licet imperator. & in d. l. quod alicuius. & sic attenta dispositione huius. l. est dicendum, q̃ quando aliquis est institutus vel nominatus de his, qui succedunt ab intestato: & si legata nominatim & proprio nomine fuerint relicta a tali hærede instituto, vel abintestato succedenti: licet de rigore verborum non debeant a substituto vel alio succedente abintestato, & si sit in pari gradu cum eo, a quo est legatum, vt in d. §. quod alicuius. tamen ex rescripto dicti imperatoris, qui fuit interpretatus contrarium de æquitate, & ex coniecturata mente defuncti debentur, vt in d. §. Iulianus quam æquitatem amplectitur ista l. partitarũ istam opinionẽ, vt dixi, vt procedat etiam de iure cõmuni, late cõprobat Paul. in d. l. licet imperator. vbi etiã aliter respondet ad. d. §. quod alicuius. vt procedat quando legata non habuerunt originem in persona nominatim grauati: quia non erat in rerum natura tempore

grauantis: q̃ in casu huius. l. cessat cũ hic viuebat, sed repudiauit hereditatem. vide plene per Alex. in d. l. licet imperator. col. 2. & 3. vbi refert Raph. & Christofor. de Cast. idem tenentes cum Paul. & dicit vtranq̃ opinionẽ esse sustentabilẽ. Sed q̃ nõ sit recedendũ a cõmuni opinione, tene ergo mẽti istã. l. partitarũ, quæ decidit istud dubium contradictã cõmunem opinionem.

¶ *Decimos.* Concord. cum. d. l. 1. §. fin. ver. sed & si a patrono ff. de legat. 3.

¶ *Fijos.* Vide in l. 10. titu. 22. 4. part. vbi etiam ponit de fratre.

¶ *Heredar.* Vid. in d. l. 10. & in §. sed nostra. in fi. de succe. liberto.

¶ *Lex VI.*

Legato seruo vt statim liberatarius eũ manumittat non potest legatario huius prætextu aliquod onus imponi: secus si post tẽpus est manumittẽdus: tunc potest apponi eius conditionis seruitij commodo nec etiã seruo in testamento manumisso, cui nil aliud relinquitur potest onus imponi: sed legatarius rogatus seruum suũ manumittere, si legatum recepit, etiam si minus valet: tenetur: sed fies alienus, nõ tenetur pro eo plusquã recepit, dare. sic legatarius quantitatis nõ potest in maiori quantitate grauari. h. d.

¶ *Dezimos.* Prosequitur dicta Azo. C. eo. in summa. col. 2. versi. si tamen seruum tibi legatiero.

¶ *Non es tenudo.* Concor. cum l. plane si filium. §. fi. ff. de lega. 1. nã non est locupletior qui libertũ habet, vt ibi per glo. his enim demũ peculiam ex causa fideicõmissi præstare cogendus est, qui aliquid eiusdem generis vel simile ex testamento consequitur. verba sunt illius l. quæ regula secundum Bal. ibi non ita bene alibi reperitur. Ioã. de Imol. Paul. etiam de Cast. ibi notat, q̃ ex iure patronatus nõ dicitur quis locupletior vt propter ipsum possit pecuniariter grauari. Ad quod nota. in l. naturalis. §. fi. ff. de præscrip. verb.

¶ *Fasta algun tiempo.* Concor. cum l. si mulier. §. iulianus. ff. de lega. 3.

¶ *Fasta aquella quantia.* Adde l. tertiam. supra eod.

¶ *Por razon del aforramiento.* Adde d. l. plane si filium. §. fi. ff. de leg. 3. eũ enim libertas sit res inextimabilis, non potest grauari onere pecuniario vel extimabili: & ex hoc allegatur illa. l. quod finiti ad finitum nulla est proportio secundum Bal. & Paul. ibi.

¶ *Aforrale.* Concor. cum l. si legatario. & cum l. generaliter. §. si quis alienum. ff. de fideicom. libertа. & l. si debitor. in prin. & §. in fideicõmissaria. eod. tit.

¶ *Porque semeja.* Adde l. imperator. §. centũ ff. de leg. 2. & in l. sed si nõ seruus. ff. ad leg. Falci. & dixi supra eo in l. 3. & facit hoc secũdũ Bal. in d. l. imperator. §. si centũ. q̃ dãnatus in testamento vendere rẽ non possit intentare remediũ. la. C. de rescindẽ. venditio. quod limo. ibi intelligit, & limitat: quando esset a testatore designatum pretiũ certum, vi. ibi per eum.

¶ *Agena.* Adde l. si cui. & l. generaliter. §. si quis alienũ. ff. de fideicõmiss. liberta.

¶ *Trabajarse.* Adde l. heberi. C. de fideicõmiss. libe. vbi ponitur etiam ista ratio. quã hic ponit ista l. quę potest induci, vt grauatus q̃ fideicõmissum, vt emat talem rem & ponat eam in maioria q̃ licet dominus rei ab eo requisitus vt vẽdat, nolit vendere: & ita respondeat, quod propter hoc non liberatur grauatus sed remeatur ad tale grauamen si in posterum res talis possit haberi, vt ponatur in maioria. vide etiam per Bal. in d. l. deberi, vbi hoc inducit ad alia, q̃ sunt notanda, neque obstabit. l. pater filiũ §. tusculanus. ff de leg. 3. quia ibi de fuit spes possibilitatis adimplendi iussa defuncti propter dissolutionem collegij.

¶ *Maguer ouiesse aquello recebido.* Nota hæc verba, & adde quæ habẽtur supra eo. l. 3. an autem posset deducere sumptus, quos fecit in consequendo legatum: videtur, quod sic argu. l. si legatarius. ff. de leg. 3. an autem filia possit grauari in dote recepta, vt eam restituat. vid. l. fi. §. fideicommiss. alias incipit filiæ. ff. de leg. 2. & quod ibi dicit Bar. & Bal. in l. cum virum. C. de fideicommiss.

¶ *Lex. VII.*

Possum rogare illum, quem cum filio meo instituí hæredem, vt filium meum cum suis instituat; & tenetur quatenus ei accedit eum fructibus inde perceptis. item legatarius certæ rei; rogatus eam alij restituere, tenetur si eam habet; alias ad cedẽdum actionem tenetur substituto: & si plusquam res illa ei relinquitur, & habeat, & sua culpa res restituenda perditur vel negligentia in petendo imputetur tenebitur substituto, sed si aliud ei legatum non fuit, non tenetur nisi de dolo. h. d.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Que establezcas.* Potest enim quis grauari, vt aliquem hæredem instituat: vt hic, & in l. imperator. §. cum quidam. ff. de lega. 2. de quo l. ista sumpta est.

b ¶ *Dezimos.* Concordat cum l. Imperator. in princip. de lega. & cum l. si legatarius. ff. de lega. 3.

c ¶ *Por su culpa.* Cõcord. cũ l. si seruus legatus §. cũ quid. ff. de lega. 1. & intelligit de culpa leui, quia est ad si ruilitudinẽ contractus: vt ibi habetur. & tenet ibi Albericus habes ergo hic. & in d. §. cũ quid. de qua culpa teneatur legatarius fidei cõmissario: de qua autẽ tenetur hæres legatarijs, & fideicõmissarijs, dic vt in l. cum res. §. culpa. ff. eodẽ de qua vero teneatur executor legatarijs, vide per Bald. in d. §. cũ quid. vbi concludit, q̃ si erat mixtꝰ executor, vt ga aliqđ cõmodũ ibi remanebat ex testamento, tunc teneatur etiã de leui culpa: si autem fit merus executor, vt quĩ nullũ commodũ habebat ex testamento, & q̃ tunc solum teneatur de dolo & lata culpa. ꝓ illum text. iuncta. l. q̃ nerua. ff. deposit. & facit ista l. vt possessor maiorica tus teneatur ipse & eius hæredes ad restarisimẽ damnorum, quæ culpa sua euenerunt in rebus maioricæ. Sic etiam prælatus tenetur refarcire ecclesiæ omne dz̃num quod contigit propter eius negligentiam. glo. in authen. itidem de nestorianis. C. de hæretic. Et not. Ioan. de Plat. per tex. ibi in l. vnica. C. de colo. illirici. lib. 11. in fi. Adde etiam de prælato dimittente per negligentiam rẽ ecclesiæ prescribi. gl. in c. placuit. el segãdo. 16. q. 3. & Abb. in c. ex præsentiũ. de pigno. in. 3. notab. & in c. 2. de dona. & in c. 1. col. 3. de in integ. restitu. & per Francis. Balb. in tractatu præscriptio. charta. 43. col. 2. & dicebat glo. in c. sæpe fit. 12. q. 2. cleri cum posse priuari ecclesia, si negligit agros vel alias vtilitates ecclesiæ. An autem compensetur tale damnum illatum in rebus maioricæ vel ecclesiæ cum lucro fine melioramẽtis in alia re factis: vide quæ notantur in l. si negotia. ff. de negot. gest.

d ¶ *Engaño.* Vel lata culpa, quia est ad similitudinem contractuum bonæ fidei, vt in d. §. cum quid. & l. si vt certo. §. interdum. ff. cõmoda.

¶ *Lex. VIII.*

Seruo hæredis non potest pure legari, sed ad diem, vel sub condi-

DN vno con su fijo establecien do el fazedor del testamento a otro por su heredero diziẽdo assi: ruegote que quando tu mueres, que establezcas [a] a este mio fijo por heredero en vno con tus fijos, si este a tal recibiesse la heredad del testador so bredicho, tenudo es de cõplir tal ruego como este, fasta quanto monta la herencia, en que fue establecido por heredero, cõ los frutos q̃ recibio della. Otrosi dezimos [b] que faziendo algun ome alguna mãda a otro, de cosa cierta deziendole assi: ruegote q̃ despues que aurasrecebida e auida tal cosa, que yo te mando dar, que la des a fulano, en tal caso como este dezimos, que tenudo es este a quien es fecha tal mãda si la ouiere, de la dar al otro a quien el testador mando q̃ fuesse dada. E si auer non la pudiere, este que recibio el ruego del fazedor del testamento, deue otorgar al otro, el derecho que en ella ha, porq̃ la pueda demandar e auer. E si acaesciere que a este a tal ouiesse el testador mãdado alguna cosa otra apartadamente para si, de mas de aquello q̃ le ouiesse rogado quel diesse al otro, si ouiesse ya recebido aq̃lla suya, e fuesse negligente en demandar, lo que deuia auer por el otro, si se perdiesse por su culpa [c], dezimos q̃ estõce tenudo es de la pechar. Mas si apartadamẽte nõ le ouiesse mandada ninguna cosa, maguer por su culpa se parasse mal la mãda, quel deuia recabdar: e el otro deuia auer: estonce non seria tenudo de le fazer emienda ninguna por esta razon. Fueras ende, si le fuesse prouado que se perdiera por algũ engaño [d] quel ouiesse fecho.

¶ *Ley. VIII. Como quãdo el fazedor del testamẽto dexa a algun ome por su heredero, nõ puede dexar mandas al sieruo del.*

SI el señor de algun sieruo fuesse establescido por heredero de otro, non podria el fazedor del testamento despues mandar ninguna cosa de las suyas al sieruo del heredero [e], fueras ende si gela manda con cõdicion, o fasta dia o tiempo cierto, diziendo assi: mãdo tantos maruedis: o tal cosa a tal sieruo de mio heredero, si acaesciere que el aforrare su señor fasta tal dia, o poniendole otra condicion semejante desta. Ca si acaesciere que se cumple la condicion, aura el sieruo la manda, e non de otra guisa, mas si el sieruo [f] de alguno fuesse establescido por heredero de otri, si aquel mismo que lo establescio, mandasse alguna cosa al señor, estonce dezimo, q̃ si en ante que entrasse la heredad el sieruo le aforrasse su señor, o lo vendiesse, estonce aura el señor la manda, e el sieruo la heredad.

¶ *Ley. IX. Como la persona de aquel a quiẽ es fecha la mãda, deue ser nombrada ciertamente.*

LA persona de aquel aquiẽ es fecha la mãda, deue ser puesta e nõbrada ciertamente, de guisa q̃ pueda saber qual es, o por su nome o por otras señales: ca si cierta nõ fuesse, nõ valdria la mãda. E esto seria como si el testador ouiesse dos amigos [g] q̃ ouiesse tempus, quo esset effectus sui iuris. de iure vero nouo tanquam aduentitia quo ad proprietatem filio quærerentur, & sic valeret grauamen, vt etiam vult Ioan. Fab. in d. §. an seruo.

f ¶ *Mas si el sieruo.* Ratione diuersitatis inter iscum & primum casum ponit tex. in d. §. an seruo. quia in casu isto hæreditas delata seruo est ipse parata a legato mihi facto, q̃ non est qui seruo meo est legatũ a me instituto: quia legatum non separatur ab hæreditate. Et ibi declarat Ang. scilicet q̃ quando dominus est hæres institutus & legatũ eius seruo, hæreditas & legatum pẽdent a sola voluntate domini: qui vero institutus est seruus, tunc non pendet a sola voluntate dñi: quin etiam concurrere debet voluntas serui in adeundo vt in l. cil proponas. C. de hæredi. instit. ¶ *Lex. IX.*

Si legatur Titio, & sunt duo Titij; nec de quo sensit testator apparet, non valet legatũ propter incertitudinem: sed vbi de persona cõstat, error nominis vel pronominis non nocet. h. d.

g ¶ *Dos amigos.* Concor. cum l. si quis seruum. §. fi inter. ff. de legat. 2. & §

cũ l. si fuerit. ff. de reb dub. & exponit Alberic in d. §. si inter. quãdo erant amici testatoris pari amicitia. bonus text. licet ipse nõ alleget in d. l. si fuerit. vbi expresse not. Socinus q̃ debet maiori amicitia cõmunctor: licet posset arguit in contrariũ. q̃ d. §. si inter. indistincte loquitur. & non bene se firmat: secus vero si vnus non est amicus, alter sic: cũ propter meritũ & amicitiã legẽt. Item que adiecit ff. p soc. & bene cõfert q̃ no. idẽ Alberic. in l. si seruus plurium. §. fi. co. 2. ff. de legat. 1. vbi inducitur illa tex. ad quæstionẽ, quam dicit habuisse de facto de quodã, qui fuerat electus ad quoddã officiũ, qui vocabatur Lusrancus fusini: & duo erãt qui tali nomine vocabantur, & petebant se admitti ad talle officium: q̃ si vnus erat consanguineus electoris, alter nõ q̃ prferendus sit consanguineus. Capitur enim coniectura ex consanguinitate & amicitia. vt in d. §. fina. & subdit ibi notabile verbum, quod q̃n electo declarat, de quo senserit, standũ sit eius declarationi in dubio. arg. d. in prætorijs. ff. de prætor. stipulat. & in l. in ambiguis. ff. de regul. iur.

Ad tit. ff. de lega.

a a ¶ *Non se puede saber.* Facit ad quæstionem de partu gemino, de qua tetigi in 1. 2. titu. 15. part. 2. de incertitudine vero circares, vide glo. & doctos. in d. §. si inter.

b b ¶ *Non es el heredero tenudo.* Posset tamen ipse si velit eligere cui soluat, vt probat tex. cũ glo. in d. §. si inter. Et si ita solueret hæres, legatarius posideret titu. pro legato, & nõ titulo pro donato, vt ibi declarat Bart. q̃ optime confert ad quæstionẽ in materia maioriæ, vt saliqua incertitudo oriatur ex verbis institutionis maioriꝫ, quis sit vocatus a cõstituente. & de cõmuni assensu illorũ qui prætendãt ius ad bona maioriæ, declaretur quis eorũ succedat, q̃ videtur succedere titu. maioriæ, & cũ vinculis & grauaminibus in institutione maioriꝫ expressis, & nõ tit. pro donato: tene mẽti. & vt hic vides approbatur gl. d. §. fi inter. cũ glo. exposuit dictũ verbũ debet, id est, põt & est magis cõmunis expositio. licet Bal. ibi q̃ necesse habeat hæres alterũ eligere, seu alteri gratificari: q̃ a conuictus est per probationes. Cuius d. Io. de Imol. ibi dicit forte esse verius, quia probatio est facta cũ hærede, non autẽ est facta per vnũ legatarium cũ alio: & res inter alios acta aliis nõ nocet. l. 1. & 2. C. quibares iudica. nõ noc. poteris tñ ex dicto Imol. esse cautus, vt cũ hæres super solutione talis legari vocetur in ius per vnũ ex istis legatarijs, q̃ faciat aliũ legatarij euocari, & amborũ processus cumulari, vt sic probationes fiãt cum hærede, quã cum legatario. Quid autem si alter ex amicis petit, alter non, vel repudiat: vide per Bar. in d. §. si inter. & si quis opponat contra hoc. qd in ista l. habetur de. c. duobus. de rescript. lib. 6. vbi habetur q̃d si sunt duo impetrantes in eadem ecclesia, in omnibus pares, & eandẽ datã habẽtes, q̃d capitulũ, debeat & teneatur alterũ eligere. solue vt per Paul. de Cast. in d. §. si inter. qd ibi quilibet eorum habebat voluntatem papæ: hic vero non quilibet habebat voluntatem testatoris, sed vnus tm̃ tũ, de quo erat incertitudo.

c c ¶ *Maguer errasse.* Concor. cum. §. si quis in nomine. in fi. de lega.

¶ *Lex. X.*

Si testator rem alienã quã legat scit esse alienã tenetur hæres eam emere, & legatario de scientia testatoris probanti dare: & si non põt eã habere, soluat iuxta æstimationẽ arbitrio duorũ bonorũ virorũ. Si vero ignorauit alienã non valet legatum, nisi seruo alieno libertatem: aut vxori vel consanguineo relinquat legatum. h. d.

d ¶ *De las personas.* Prolequitur nota. per Azo. C. eo. in summa. colum. 3. versꝰ hucusque tertis de personis.

e ¶ *De aquel que establesca.* Cõcor. cũ §. non solũ. instit. de leg. & l. verum ex familia. §. si cẽ tuã. ff. de leg. 2. vbi habet, qd hoc procedit, etiã si testa

la diuision del ffo de legatis i legatis

mada en latin, de legatis primo. E agora q̃remos mostrar, de q̃les cosas puede ser fechas las mandas, a q̃ dizẽ en latin otrosi, de legatis secũdo. E dezimos, q̃ el testador puede fazer mãdas, tãbien de las cosas suyas como de las de aq̃l q̃ establece [e] por su heredero. E porẽde tenudo es el heredero de dar e de pagar las cosas q̃ assi dexasse o mãdasse aq̃l q̃ lo establescio, quier seã suyas del heredero q̃er del testador. Otrosi dezimos q̃ si el fazedor del testamẽto mãdasse cosa agena a otri, sabiẽdo q̃ nõ era suya nin d'su heredero, tenudo es el heredero dela cõprar [f], e d'darla a quiẽ fue mãdada. Mas si el testador a la sazon que la mando, cuydasse q̃ era suya, e fuesse agena: estõce el heredero nõ es tenudo dela cõprar, nin de darle la estimacion

se el vno nome assi como el otro, e dixesse assi: mãdo a fulano mio amigo tãtos mrs, o tal cosa, e nõ dixesse el sobrenome de aq̃l a quiẽ lo mãdaua. Capues q̃ nõ se puede saber [a] ciertamẽte, qual de aq̃llos fus amigos quisiera el testador q̃ ouiesse aq̃lla mãda, porẽde nõ vale, nin es el heredero tenudo [b] dla cũplir. Pero si fuesse cierta la psona de aq̃l aquiẽ fuesse mãdada, maguer errasse [c] el testador eñl nome, e eñl sobrenome de aq̃l aquiẽ la fiziesse, nõ empesce tal yerro, ninse embarga porẽde la mãda.

¶ *Ley. X. En quales cosas puedẽ ser fechas las mandas.*

DE las personas [d] q̃ puedẽ fazer mandas, diximos en las leyes ante desta, e otrosi de los que las recibẽ. E tal mãda como esta, es llamada en latin, de legatis primo. E agora q̃remos mostrar, de q̃les cosas puede ser fechas las mandas, a q̃ dizẽ en latin otrosi, de legatis secũdo. E dezimos, q̃ el testador puede fazer mãdas, tãbien de las cosas suyas como de las de aq̃l q̃ establece [e] por su heredero. E porẽde tenudo es el heredero de dar e de pagar las cosas q̃ assi dexasse o mãdasse aq̃l q̃ lo establescio, quier seã suyas del heredero q̃er del testador. Otrosi dezimos q̃ si el fazedor del testamẽto mãdasse cosa agena a otri, sabiẽdo q̃ nõ era suya nin d'su heredero, tenudo es el heredero dela cõprar [f], e d'darla a quiẽ fue mãdada. Mas si el testador a la sazon que la mando, cuydasse q̃ era suya, e fuesse agena: estõce el heredero nõ es tenudo dela cõprar, nin de darle la estimacion

defunctus nomine hæredis, obligauit bona hæredis: & tunc procedat opinio, q̃d possit obligare: quæ fuit opinio Petri, & Ang. in l. fiduis. C. qui potior. in pign. habeã. & Bal. & Ang. in d. l. si hæredis. aut nõ obligauit nomine hæredis: & tunc procedat opinio cõtraria, quæ fuit Cyn. & Sali. in d. l. assiduis. per tex. in l. fi Titio. ff. de pig. & per l. rẽ alienã. 2. respõl. ff. de pign. actio. idẽ tũ Alex. cõsi. 173. vol. 2. incipit, viso themate. Quod etiã est repetitũ. 3. vol. consi. 91. indistincte tenet testatorẽ posse obligare rẽ hæredis: & q̃d hæres adeundo hæreditatẽ testatoris, vt dicta obligationẽ approbasse. l. cũ a matre. C. de rei vẽdi. l. ii creditoribus. C. de seruo. pign. datomanu. & pignus solo cõsensu etiã absq̃ traditione cõstituitur. l. 1. ff. de pigno. actio. l. 3. ff. in quib. caus. pign. tacite cõtrahi. Põt & testator prohibere alienationẽ rei hæredis, sicut propriæ, vt probatur in l. si quis ita fit legatus. §. 1. ff. de manumis. testa. quẽ tex. ad hoc allegat Paul. de Cas. in d. §. si rẽ tuã. Et facit vt testator possit grauare hæredẽ: vt rẽ ponat in maiori catu facto per testatorẽ vel ab alio, a quo testator habuit: & prohibere eius rei alienationẽ, sicut si esset propria facit l. vxorẽ. in princip. ff. de leg. 2. facit etiã ista l. vt habens a rege licentiã faciendi maioricatum sub vinculis & grauaminibus sibi placitis possit maioriam etiam facere de rebus hæredis, quod bene nota.

f ¶ *De la comprar.* Concor. cum. §. non solum. instit. de lega. & C. eo. l. cũ alienã. & ff. de lega. 3. l. nõ dubiũ. §. fi. & l. in mæu us. §. fundo. ff. de lega. 2. vbi habetur, q̃ vsfructus fundi legati erat alienus. ¶ An aũt dispositio istarũ. ll. procedat de iure canonico? dofi. late in istis in d. l. cũ alienã. & in c. filius noster. de testa. propter varios intellectus illius. c. & videtur q̃ predicta dispositio procedat in vtroq; foro. vt in cap. fi episcopus. 12. q. 5. & q̃d d. c. filius. procedat in suo casu speciali, in quo loquitur, videlicet q̃n res aliena est legata ecclesiæ in pretiũ sepulturæ, prout tex. ille cãtare videtur, q̃d vt quodãmodo execrabile iuxta tex. in c. abolẽdæ. de sepul. & ideo papa. ibi noluit tale legatũ rei alienæ ad mittere. etiã q̃ad æstimationẽ ne loeus sacer vel religiosus ad sepulchrũ vendi videretur. Et licet non ita diluci. de. istũ intellectũ voluit tenere Ang. in d. l. cũ alienã. vult etiã, licet nõ ita clare, Didacus a Couarruuias in relectio sua. d. c. filius noster ad fi. dicens ita colligi per lectã epistolã beati Gregorij. de qua fit a decretalis sumpta est. & q̃d ad hoc ipse animaduertit, & certe Ang. vt credo istã animaduertebat in d. l. cũ alienã. Cõtra istũ intellectũ tñ sacit q̃d relinquere aliquid ecclesiæ & gratis sepulture, nõ est prohibitũ vt. pbat tex. in d. c. filius. & ibi notat Abb. neq; hoc prohibetur aliq̃ iure: ex quo nõ interuenit venditio sepulturæ ex cõuentione, sed liberaliter testator elargitur. vnde nulla. l. diuina, neq; canonica hoc vetat: papa tamen ibi monetur, ne quid fiat contra leges Dei. & sic patet quod dictus intellectus procedere non possit. præterea si locus sepulturæ, de quo in dicto c. erat sacer seu religiosus, etiam per ll. seculi non potest vendi: quia non est in commercio. l. in tantum

Universidad de Deusto
Biblioteca

§.sacrę.ff.de rer.diuisi.l.it.infra eo.& sic papa,ibi non potuit ex hoc mouerī cōtra leges ciuiles execrando venditionē loci ad sepulchrū: cum etiā ipse.dl.hoc exercentur.vnde pro nunc magis placet intellectus Bal.quē dat ad illū text.in repetitione.l.1.col.14.vers.itē pono tertiū casum.C.de sacrosā.eccle.q licet attento iure ciuili, legatū fa-

della.E para saber la verdad, si el testa dor sabia q̄ aq̄lla cosa era agena quādo la mādo,ha menester q̄ aq̄l a quié es fecha la manda,q̄ lo pruebe[a],e si lo proua re,deue la cōprar el heredero, e dar gela,si gela quisiere vender.E si por auētura nō la pudiere auer por copra,ō le demandassen por ella mayor precio de lo q̄ vale: estōce el heredero deue le dar tāto por ella a aq̄l a quien fue man

cū alienā.C.de lega.vers.dubitatur tamē.Et si euincatur res maioris an hæredes teneantur.vi.tex.in l.cū pater.§.cuictis.ff.de lega.2.Bal. in d.l.cū alienā.C.de lega.vers.vlterius.in fi. ¶ Quid aūt si quis legat fundū dotalē,an debeatur æstimatio glo.in l.dotalē. ff.de testamētis.dicit qđ non.Bar.cū ibi tenet contrariū.& Bal. nouel.in tractatu.de dote parte.7.priuil.22.fol.m.34.col.4 Paul.Alexā.& Iasen in l.apud Iulianū.§.constat.ff.de lega.1.Bal.in d.l.cū alienā.vbi hoc dicit cōmuniter teneri: & procedit secūdum doct. vt Bal.dicit in l.3.C.de iure dori.col.5 versic.sed tunc

dada,quāto apreciarē[b] dos omes buenos,q̄ podria valer.Mas si nō pudiere prouar,q̄ el fazedor del testamento sabia q̄ aquella cosa q̄ mandaua era agena: estōce non deue auer[c] ninguna cosa, por razō de tal māda, aq̄l a quié fue mandada.Fueras ende si fue fecha mā da de tal cosa,a tal persona que ouiesse allegança[d] con el fazedor del testamento, assi como si la fiziere a su mu-

quæro.& si maritus sit ille,qui legat rē dotalē.Idem in Bal. & Ang. in d.l.dotalem.& Salicet.l.cū alienam.C.de legā.& Ioan.de Imol.in d.§.constat.intelligunt q̄uando extraneus legaret: secus si maritus, qui tantū videtur legasse ius suum: licet eius morte peritura iuxta illā opinionē,quæ est magis cōmuni,de quā per Bart.& Alex.in l. quod in rerū.§.1.ff.de legat.1.quæ opinio, qñ testator sciebat vere vel præsumptiue,ius suum per eius mortem expirare,mihi videtur insipida.vnde contra eā tenuit Ioan.de Imo. Et multi alij relati per Alex.& ipsemet Alex.in d.l.qñ in rerum scīm quam opinionē pro tederet, quod dixi: & si maritus sit, qui legaret fundum dotalem. ¶ Quid autem,si legetur res furtiuæ dic quod tenet legatum, quia potest redimi a domino,secundum Bal.in l.1.in fin.C.de vsucapio. pro empto.si vero legetur res feudalis per errorem iuris,credens se legare posse,non debetur aliquid.l.filiho.ff.de vsufruct.lega.si ex certa scientia valet legatum,vt debeatur æstimatio scīm Bal. post Odofred.de feu.successione in princip.vide in hoc per eundē Bal.in c.1.§.donare.qualiter feud.alie.po.col.1.versi.sed ego quæro. vbi dicit nihil deberi.quia ex quo testator legat iussuum, quod morte finitur,inutile est legatum.l.vxor patrui.C.de lega.Et si quis tantum habens habitationem,eam legat:dic qđ non valet,vt per Bald.in l. habitatio.C.de vsufruct.per.d.l.vxor patrui. circa cuius.l. materiā vide per Alex.consi.9.2.vol.col.fi.& qñ nor.Abb.in c. qđ autē.de iure patro.& in donāte,an videatur tamū donare ius qđ habet in re vide Alex.cōsi.47.vol.3.qñ tamē quis habet aliquā partē, vel aliq̄d ius in re qđ illud tamū videatur legare.vide l.seruī electione.§.fi.ff. de lega.1.& tex.nota.in l.qui concubinā.§.qui fundum.ff.de lega.3 & l.fucho.& ibi Bart.ff.de vsufruct.lega.& l.si domiū.§.fi.ff. de lega.3 §.& eo.tit.l.qđ in rerū.§.1. & limita istā.l.nisi testator credidisset rē quā legabat,esse suā ex aliquo titu.speciali,qui iā extinctus erat, vt in l.stichū.ad fin.ff.de vsufruct.legā.& ibi glo.& Bar.Et adde quod tradit Abb.in dic.filius nostrer.de eo,qui habet ius pignoris tantum in re quā legat.Et aduerte,qđ leges disponentes,qđ videtur quis legare respectu iuris,qđ habet,in re aliena procedunt qñ testator sciebat illud ius,nam si ignorabat, tota res, vel eius æstimatio debebitur.tex.est,& ibi Bar.& Paul.de Castr.in l.seruum filij.ff.de lega.1. a §.1.& vi.eundem Paul.in l.si domus.§.de euictione. & §.fi.ff.eo.

a ¶ *Quelo pruene.* Et sic legatario incūbit probatio, quod testator sciuerit rē esse alienam, vt hic.& in.§.non solum.instit.de lēg.& qñ præsumatur scientia vel ignorantia in testatore in ista materia. vide per Bal.in d.l.cum alienam.col.fi.versi.dubitatur.

b ¶ *Quanto apreciaren.* Addē.d.§.non solū.inst.de lega. & l.non dubiū.§.1.& l.qui concubinam.§.fi.ff.de lega.3.& l.alienus.ff.ad.l.Falci.

c ¶ *Estance non deue auer.* Limita nisi legauerat rem alienā,quā sua putabat animo cōpensandi,et cū debitore naturali tm,quia censetur vel sibi deberi æstimationē,si res euincatur. & qđ in omnē casum voluerit eam habere.ita notabiliter Paul.de Castr.in l.hæres percepto. ff.ad Trebell.per tex.ibi quem dicit esse expressum casum.

d ¶ *Allegança.* Concor. cum d.l.cum alienam.& cum l.prædia.C.de fideicom.& l.quintus.§.fi.ff.de aur.& argen.leg.& vide per gl. in d.l. cum alienam.quæ dicatur cōiuncta persona & vsque ad quem gradum.vide ibi per Alex.& an sufficiat quod sit coniuncta persona tempore testamenti, licet postea desierit:vide per Bal.in d.l.prædia. col. fi.vbi vult qđ sic.vide ibi per eum,& an si filius instituatur in re certa alienapossit dicere testamentum nullum:vide Bald. notabiliter in l.scimus.in princ.C.de inofficio.test.col.2.versicu.extra quæritur. vbi post Guillel.vult qđ non, etiam si ito casu error induxit patrē ad relinquendum rē alienā.qđ limitat nisi res non esset in cōmercio

vel non esset in rerū natura,an autē re euicta agat legatarius de euictione:vide in l.si domus.§.de euictione.ff.de leg.1.& in l.cū pater §.euictis.& ibi Bar.ff.de lega.2.& per glo.& doctō. in d.l.cū alienā. f Limita tū singulariter & intellige qñ legans sciebat ius, q̄ habebat ince legata.si vero credebat nullū ius habere,& legauit rē alienam: tunc nō restringetur ad ius,q̄ habebat;sed debebitur pleno iure scīm Bar. & Paul.de Cas. in l.seruū filij.§ fi.quis rē.ff.de lega.1.qđ nota ad maioriā, si aliquis forte habens ius pignoris,qđ ignorabat: de tali re cōstituere.et maiorem.Et vide etiā per Paul.in l.si domus.§.de euictione.& §.fi.ff.de lega.1. Et vide omnino ad prędicta quę dicit Paul. in l.vnū ex familia.§.sed si fundum.ff.de lega.2.

2a ¶ *Mensale.* Cō cord.cū l.Paul. 1.tespon.ff.de fideicōmi.libe.

¶ Lex. XI.

»Testatore rem suam pignoratam minori pretio valoris scienter legante teneatur eam hæres luere de bonis defuncti & legatario dar: idem si pro maiori quam valet vel pro tanto etiam ignoranter erat pignori data,teneatur enim hæres luere debonis testatoris:sed si pro minori pretio erat pignorata, testatore ignorante luetur pecunia legatarij.h.d.Habuit originem a.§.fed & si rem suam.instit.eo. tit. & a.l.fi.res obligata.ff.de lega.1,

1b ¶ *Manda.* Concor.cum l.si res obligata.ff.de lega.1. & cum l.prędia C.de fideicommiss. & cum.§.sed si.§ rem.inst.de lega.

2c ¶ *Esta.* Quid si legaret rem alienā,quæ erat obligata? vide per Bar. in l.si tibi homo.in prin.ff.de lega.1.Et poteris illum tex.qui est fundamentum ad inducere ad quæst.an si possessor maioriæ leget maioriam sequenti in gradu quod operetur hoc vrsi res maioriæ erat obligata iure pignoris alicui ex facultate regis quod hæredes defuncti legantis teneantur luere talem rem per illum tex.qui non est alibi secundum Paul.de Castr.ibi post Dinum.

3d ¶ *Que el sabia.* Et in facto proprio presumitur scientia.l. quanquam. ff.ad Velleia.quod limita,nisi in facto antiquo vel multum implicito,secundum Bar.in d.l.si res obligata. Ilicitud de facto antiquo sumitur triplicitter, vt per Alexan.ibi.quod autem si testator obligauit rem post testamentum:vide quod tunc hæres teneatur eā luere indistincte.l.3.C.de lega.

3e ¶ *Empeñada.* Intellige siue sit obligata pro debito hęreditario, siue pro debito alieno alicuius tertij, secūm cōem opinionē cōtra Bar. in d.l.si res obligata.cū illa.l.& ista, indistincte loquantur.& eo casu quo erat obligata pro debito alieno,& onus luēdi spectat ad legatarium: tenetur hęres cedere legatario actionē,quā habebat hęres cōtra illū tertium.per l.apud Iulianū.§.idem Iulianus.ff.de lega.1.Si vero res fuit obligata pro debito hęredis ante mortē testatoris: tunc distincto huius.l.non habet locum: quia indistincte tenebitur hæres ad luendum,cum non luendo videatur esse in dolo & culpa.l. cum res §.culpa.ff.eo.& ita tenent Ang.& Raphael.& Paul.de Cast. & Alex. in d.si res obligata.licet Ioan.de Imol.ibi voluerit,quod etiam in isto casu procedat distinctio illius.l.& eius dispositio.cum indistincte loquatur.Sed opinio prędictorū videtur verior & æquior, quā etiā tenuit Bar.in l.prædia.C.de fideicōm.& pro ista opinione facit ista.l.partitarū.ibi cum dicit,(delos bienes del finado)nā si pro debito hęredis fuerat obligata tota de propris bonis hęres teneretur & sic erit ista vna limitatio huius.l.alias duas limitationes ponit Bal. in d.l.prędl.a.facilicet qñ res esset obligata facto legatarij, & qñ quid vniuersale vt peculium vel apotheca puta pannorum,legatū esset: nam tunc onus luendi non spectat ad hęredem,sed ad legatarium.

¶ *Nota.* Quia legatū esset quasi inutile,si legatario incūberet onus luēdi.Et ideo tunc spectat ad hęredē, etiā si testator ignorauit rē fuisse obligatā,& ita etiā intelligebat glo.d.l.si res obligata.vbi ista est communis opinio. doct. & Azon. C.eo. in suma. col.3. licet contra dictam rationem facit. l. & si equo.ff.de leg.4. pro ratione prędicta tū optime facit. l. qui concubinā §.qui hortos.ff de leg.3. vbi bonus casus. Ang.vero quā sequuntur Rapha.& Paul.de Cast.& Alex.ī.fo.d.l.si res obligata. aliter intelligit iliam l.videlicet qđ si aliquid pōt esse superfluū soluto ære alieno, tunc indistincte hæres luere tenetur, quoniā videt esse in culpa nō luendo & faciēdo, sicut quilibet diligens pater familias fecisset,licet testator hoc ignorauerit: qñ vero nihil superfit,deducto ære alieno: tūc quia hæres nō pōt dici esse in culpa nō tenebitur hæres luere:eo qđ in effectu esset legare rē alienā,& quæ quodāmodo vē extitisse de primonio testatoris, nisi qñ legatario esset cōiuncta persona,& occasionē huius varietatis inter istos Doct. dedit litera illius tex.vbi gl.supplet tex.cū dictōe nō.cū tex.dicit, vl pōt aliqd esse superfluū.supplet gl.vel nisi nō pōt aliqd esse superfluū,& sic, vt littera tex. intelligeretur plane Ang.dicens ita lectura glo.sed reuera ibi in litera debet esse illud, non,& ita vidi in alia impressione. & dīa literam cum suppletione non sequitur ista.l.partitarum tene menti.

¶ *La manda.* Limita & intellige, nisi esset coniuncta persona, seu talis cui alias testator restrictus esset; nā tunc hæres luere tenebitur.vt in l.prędia.C.de fideicō.& gl.& doctō.cōiter in d.l.si res obligata.

¶ Lex. XII.

»Possunt legari fructus nasciturī. Et si res de qua dubitatur an viuat,legatur,cauet hæres de ea restituenda cum ea habuerit, & quæret eam sois expensis.h.d. Habuit originē ab isti.eo.tit.§.ead. quoque.&.ff.de leg.1.l.quod in rerum.in prin.

¶ *Nasser.* Prosequitur ista.l.net.per Azo.C.eo. in summa.co.3.versi. item legari possit & concord.cum.l.quod in rerum.in prin.ff.de lega.1.& ibi glo.allegat concordantias.

¶ *Ceertos.* Et sic tēpore testamenti ita dubitabatur esset in rerū natura, vel ne.vñ tunc sufficit cauere legat.rio:vt hic, & in l.seruo legato.§ fi.ff.de leg.1.& no.gl.cōiter approbata.in l.cū seruus.ff.eo.fi autem sciatur,q̄ res sit in rerū natura:sed sit in loco remoto,debet hęres suo sumptu ea rē perquirere, & dare legatario, vt in d.l.cū seruus. per quā limitatur.l.cū res.§.1.ff.eo.& qđ notatur per gl.in l.qđ legatur ff.de iudi.q̄ satis sit hęredi præstare legatario rē eo loco, q̄ erat tēpore testamenti: nā hoc fallit, qñ res tunc tēporis fuisset in loco multo longinquo: ne alias fidiceremus legatarū suo sumptu cogi prosequi rē legatā inutile redderetur legatū.& ita no.Ioā.de Imo. & Alex.in d.l.cū seruus, vbi attestatur Alex.ita cōiter teneri. qđ tū ibi limitat Paul.de Cas.vt procedat qñ testator sciuit rē esse in loginquo: secus si ignorauerit: & ita intellig.d.l.cū res.§.& cuius limitatione Paul.de Cast.transit ibi Alex.asserens probari in l.seruus legatus. in prin.ff.eo.& mihi satis placet nisi in casu q̄ propter expensas prosecutionis legatum totaliter redderetur inutile.arg.d. si res obligata.ff.eo.& l.sup.proxime,& quæ ibi dixi: tūc enim sumptu hęredis deber perquiri: qñ vero seruus legatus fugit post testamentum, vel mortem testatoris,vide per glo.in d.l.cum seruus.& ibi Bar.

Universidad de Deusto
Biblioteca

3 a ¶ *Assi cosa.* Adde d.l.seruo legato.§.si.ff.eo. & facit ad id quod dixi supra in ii. glo. precedentis.

¶ *Lex. XIII.*

Res sacra aut principis, vel ædibus affixa, seu seruus christianus, in fide li non pōt legari nec debetur æstimatio: idē si res legata postea sine herede discul patuenit ad ea sum, ōleg. nō posset. b.d.

1 b ¶ *Cosas sagradas.* Prosequitur dicta Azon. C. eo in summa. co. 4. ver. licet autē dixerim. & add. de.l. & libenho minis. ff. de cōtr. emptio. & l. apud Iulianū. § constat. ff. de leg. 2. & l. 15. tit. 5. par. 5. & 1. par. l. 7. titu. 28.

2 c ¶ *De los Reyes.* Rex habet duplex patrimonium, vnū qđ dicitur priuatū & appellatur patrimonium Cesaris q̄ habet tanquā Titius, non tanquā princeps seu rex vel imperator: aliud est patrimoniū fiscale q̄ habet tanquā princeps. l. procurator. & ibi Cinus. C. de eden. l. 2. §. hoc interdictū. ff. ne quid in loc. pub. & l. 1. ff. de officio. procu. cęsa. l. 1. & 2. cum ibi notatis. C. si aduersꝰ fiscū. l. procurator. C. vbi cauſ. fiscal. & tradit Alex. 2. vol. cōſ. 6. pōderatis his quæ in ſupra ſcripto. cui adde q̄ dixit Lucas de pen. in rubri. C. de fund. rei priua. lib. 11. dixit etiā Bal. in l. 1. C. de hæred. vel actio. vēdi. de duplici patrimonio principis q̄ vnū appell. é fiscale puta introitus & exitus carere fiscalis; aliud appellatur totius patrimonij regalis ꝺ rebus quę ſunt in æterno patrimonio principis, videtur ergo intelligēda iſta, l. de his q̄ ſunt in ꝑpetuo patrimonio regis & non in his q̄ ad aliquē principē ſcōpeterēt iure priuati patrimonij. veluti ad titiū vid. l. 1. tit. 17. 2. par. & quæ ibi dixi ité non procedet in his quæ iure cōſiſcationis principi applicarent t ; ita q̄ non eſſent redacta in formā patrimonij principis prout ex primit et text. in d. §. conſtat. & in terminis q̄ a quæ cōſiſcatur non ejcātur de dominio ſeu patrimonio principis tenet And. de ſſer. de prohibit. feu. aliena. per Fede. ver. neq; dñs. col. 3. & idē vult Carolus molendinus in gl. ſua conſue. pariſien. §. 3. nu. 14. vbi dicit q̄ dominiū regis eſt inalienabile & extra cōmerciū priuatorū: qm nō eſt principis ſed magiſtratis ſuæ & reipublicæ: tū feuda & ſubfeuda & alia quęcūq; immobilia ab eodē dñio depēdentia, quę iure cōſiſcationis vel cōmiſſi ad regē deferūtur poſſunt libere per eū alienari, & in perpetuū cōcedi: qm huiuſmodi acceſſiones & obuēctiones licet dependerent & mouerētur a dñio regio & per cōſiſcationē vel cōmiſſum factę ſunt principi: tū nō ſunt de dñio antequā dñio incorporētur & ideo poſſunt per principē alienari. Allegat. ēt And. de ſſer. vbi ſupra & in ca. in prince. col. 2. de his qui feud. dar. poſ. & cōſtitutionem regni Sicilię Federici feudi quę incipit cōſtitutionē. & ibi Matthęū de Affli. & licet ibi ſta declaret aliqua eorū quæ ſunt in patrimonio principis veluti palatia & portus principis intellige vt dixiq̄n eſſent in perpetuo patrimonio principis nō de aijs: licet ſine eius cōſenſu nō poſſent alienari cū in hoc nō interueniat cōſenſus, vt conſenſus principis: ſed vt conſenſus cuuſlibet priuati & not. bene quia doctor non ita bene declarant. Itē etiā rebus hic enumeratis. Adde reditus regales de quibus in l. 6. tit. 28. 3. part. ſunt enim & illa in perpetuo patrimonio regis & regni & ſunt impreſcriptibilia vt ibi habetur. & dixi late. & quia magis furioſus videretur ille qui legat reditus tales quā ille qui legat fundū albanū vel hortos Salluſtianos princips qui reputatur in d. §. conſtat. videri furioſus & vt dicit And. de ſſer. in d. verſi. neq; dñs feud. col. 1. ſub appellatione dñi principis etiā de eius numero ſunt panes ciuiles dohanæ gabellæ demania ad victum principis ordinata. prout etiam dixit. d. l. 6.

3 d ¶ *Sin mandado dellos.* Adde d.l. apud Iulianum. §. conſtat. ff. eo. & a cōtrario videtur hic q̄ patrimoniū regale poſſit alienari per principē ſeu de eius mandato. & ſic arguebat And. de ſſer. in d.c. imperialem in d. ver. neque dñs feudi. colū. 1. qui tñ concludit quod ſi in graue præiudicium regni & dignitatis hæ alienationes fierent & dignitas regis grauiter læderetur non valerent. iuxta ea quæ habētur in ea. dero. deue dar recabdo a aquel a quien fue mandada tal coſa, que ſi la pudiere auer por alguna manera que gela de. E au dezimos, que el heredero ſe deue trabajar a ſu coſta[a] por cobrarla.

¶ *Ley. XIII. De quales coſas non puede ſer fecha manda.*

LAs coſas ſagradas[b] que pertenecen ala yglesia: otroſi las coſas que ſon señaladamente de los reyes[c], aſsi como los palacios: e las huertas, e los cilleros, que ſon coſas q̄ non deuen ſer vendidas, nin enagenadas en ninguna manera ſin mandado dellos[d]. Otroſi las plaças, e los exidos, e las otras coſas, que ſon comunales[e] de las ciudades, e delas villas e otras coſas ſemejantes non ſe pueden mādar[f]. Otroſi dezimos q̄ nin los marmoles[g] nin los pilares, nin las pilas, ni las puertas, nin madera, nin ningūa dlas otras coſas q̄ ſon pueſtas e ayūtadas a las caſas[h], e alos otros edificios, nō puedeſer mādadas en teſtamēto a otri. E ſi algū ome fizieſſe māda dellas, o de otras ſemejates, nō vale, nin es tenudo el heredero de dar aquella coſa, nin la eſtimacion della[i]. E eſto es defendido, porque tales coſas como eſtas, fazen mas apueſtas[a] las villas e los lugares do ſon, e porende non ſe deuen por tal razō arrancar en ninguna manera. E aun dezimos, q̄ quando el fazedor del teſtamento mandaſſe ſu ſeruo christiano, a otro que fueſſe judio o moro, o herege, q̄ tal manda non es valedera. [b] E ſi por auentura algun teſtador mandaſſe a otro en ſu teſtamēto alguna coſa, que fueſſe de tal natura, e de tal condicion, quādo la mādaua que lo podia fazer de derecho, e deſpues deſto ſe camiaſſe a otro eſtado que fueſſe a tal, que ſi eſtonce fueſſe por fazer el teſtamento, que la non podria mandar, dezimos que non valdria tal manda[c]. E eſto ſeria como ſi mandaſſe alguna coſa q̄ non fueſſe ſagrada quando la mandaua e acaeſcieſſe q̄ la ſagraſſen deſpues, ſin mādado e ſin culpa del heredero[d]. Ca eſtonce el heredero, non ſeria tenudo de dar la eſtimacion de tal manda. E eſſo meſmo ſeria en las otras coſas ſemejantes deſtas, quando la coſa q̄ fueſſe mādada mudaſſe ſu eſtado, o ſu condicion ſin culpa del heredero.

¶ *Ley. XIIII. Como caſtillo, o otro luger que fueſſe dado a algun ome por ſeruicio señalado que el fizieſſe por ello, non puede ſer fecha manda del a otros que non ſupieſſen fazer aquel ſeruicio.*

CAſtillo[e] o villa, o aldea, o alguna heredad, que dieſſe Emperador, o Rey a algunos omes, porque le fizieſſen algun ſeruicio señalado, [f] de las tentas que leuaſſen dēde, obligando para ſiempre aquella coſa por aquel ſeruicio, aſsi como ſi la dieſſe a caualleros que le ſeruieſſen con armas, ſegun que conuiene a orden de caualleria, o ſi la dieſſe a marineros, que le fizieſſen ſeruicio con nauios ſobre mar, o almogauares, [g] o ballesteros, ſi la coſa fueſſe dada por alguna deſtas razones ſobredichas: o por otras que les ſemejā, ſi fizieſſe manda alguno de aquellos a quien era dada, a tales omes, que non ſupieſſen fazer aquel ſeruicio, aque era obligado, dezimos, que ſi aquel que faze tal manda, fueſſe eſtonce cierto, que aquellos a quien mādaua tal coſa como eſta, que non eran omes que ſupieſſen cumplir aquel ſeruicio, que ſemeja que ſu voluntad fue, q̄ oniesſen tanto de ſus bienes, quanto vale aquella coſa que les manda. E potende el heredero es tenudo de dar la eſtimacion[h] de tal manda, e non la coſa mandada. Mas ſi non fueſſe cierto quando la mando ſi eran omes para cumplir aquel ſeruicio, o non: eſtonce non ſeria tenudo el heredero de cumplir tal manda, nin de dar la eſtimacion della. Fueras ende, ſi aquellos aquie tal manda faze el teſtador, fueſſen tan ſabidores, e tan buenos, para cumplir el ſeruicio ſobredicho, como era aquel que fizo la manda. Ca eſtonce deue le cumplir en todas guiſas.

¶ *Ley. XV. Como puedan ſer fechas mandas delas coſas que non ſon corporales.*

EAzer ſe puede manda non tan ſolamente de las coſas corporales, aſsi como de las heredades e de las otras coſas que puede ome tañer e ver. Mas aun, ſe puede fazer de

valeat quo ad ipſam rem ; valet tamen quo ad eius eſtimationem & illa gl. communiter tenetur ibi per doctos. vt atteſtatur Alex in d. l. cætera. §. 1. & ibi etiam Iaſo. Rapha. vero tenuit contrariam. pinio nem, imo quod non deberetur extimatio per aliqua fundamenta quæ ibi referunt Alex. & Iaſo. qui tamen fatentur per hoc nō eſſe recedēdum a cōmuni opinione. tu tene mēti ſtam. l. partitarum contra illam glo. & communem opinionem, & tene opinionem glo. quæ fuit Azo. in l. qui dotem. ff. ſolu. mat. quā opinionē etiā aliqui alij tenebant prout refert Io. de Imo. in d. l. cætera. in princ. & for te ratio huius. l. fuit ne hæres de facto. videns ſe teneri ad extimationem quelleret res affixas domui, vt eas potius quam extimationē ſolueret & ſic ciuitas deformatur, vt ſubdit. Et limita iſtam l. partitarum in caſu. d. l. cætera. in. §. item quæri poteſt. in verſic. ſi duobus, vt ſic ſit ille caſus ſpecialis, prout etiam dicebat Rapha. in quo ſpecialiter fuit ſtatuter deberi extimationem propter dubium quod in ea fu illo reſultabat ex his quę dicta erant in prine. illius. §.

2 a ¶ *Apueſtas.* Add. de.l. 16. tit. 2. 3. part. & quę ibi dixi. & l. 17. tit. 28. ead. part. & l. 20. & l. pen. cit. ſi. ead. partic. & l. 2. C. in materia. l. ñ & ibi Ioan. de Plat. C. de iur. rei publi. lib. 11.

16 b ¶ *Non es valedera.* Adde. l. vnicam. C. ne chriſtian. mancip. & l. fin. tit. 21. 4. part. & l. 22. tit. 11. 5. part. & c. mancipia. 54. diſt. & nor. hic, quod dicitur de hæretico & etiam dicitur in d. l. ſi. & in Fabri. C. ne chriſtia. & iſto caſu neque extimatio debetur. l. mortuo. §. labeo. ff. de legat. 2. & glo. in l. ſed ſi res. ff. de lega. 1. hinc Barto. in l. apud Iulianum. §. conſtat. ff. de legat. 1. dicit ponens aliud exemplum quod ſi per ſtatutum eſt prohibitus forenſis acquirere immobilia quod ſi legetur Bart. tenent communiter etiam reſpectu extimationis, ſed contra forenſi enim non eſt incapacitas ratione dilecti, vt in iudæo vel hæretico cui legatur chriſtianum mancipium, & ſatis facit pro dicta opinione communi quod diſponitur. ff. eo. in l. ſequenti.

11 ¶ *Tal manda.* Concord. cum Liatter ſtipulantem. §. ſacram. ff. de ver. b. obliga. & cum. l. cæt ra. §. ff. cum. l. ſequenti ff. de legat primo. quid autem e conuerſo, ſi a principio tempore teſtamenti no potuit legari, vt quia res erat ſacra vel ædibus affixa, & p ſea tempore mortis teſtatoris vel aditæ hæreditatis illud impedimentum ceſſabat vide in d. l. cætera. §. primo.

d ¶ *Del heredero.* Add. d. l. cætera §. fin. & quod ibi not. Ioā. de Imo. & quę habentur in d. §. ſacram.

¶ *Lex. XIIII.*

Si fundum incerto ſeruitio deputatum leget teſtator ei quem ſic ille ſeruitium facere no poſſet valet legatum quantum ad æſtimationem ſed ſi legatarij impotentiam ignorauit, nihil debetur: ni ſi ſicut teſtator poſſet legatarius deſeruire, hoc dixit.

e ¶ *Caſtillo.* Ordinatum habetur a l. fideicommiſſa. ſi ſeruo. ff. de lega. 1. & a l. filius familias. §. cū quid aliceni. ff. de legat primo. & a nota. per gl. in l. ſed & ſi res eod. tit. & per Azo. C. eod in ſumma colu. quarta.

¶ *Señalado.* Habes hic quod caſtra & villæ ſub oppida regni poſſunt per regem dari aliquibus militibus vt ex reditibus poſſint deſeruire regi & regno in aliquo ſeruitio deſignato neque tunc dicetur donatio, vt ſic dicatur contineri ſub legibus regni prohibentibus donationes talium, ſed conceſsio in feudum, vt in l. ſecunda, titulo 25. quarta partit. facit. l. quod autem. §. ſi vir & vxor. ff. de donatio. inter virum & vxor. vel potius hic dicetur contractus in nominatus do vt facias quam donatio. l. naturalis. ff. de præſcript. verb. l. fin. tit. 6. 5. partita.

¶ *Almogauares.* De his habes. 2. partit. tit 22. l. penul.

3 ¶ *De dar la eſtimacion.* Si legatarius tamen erat continuēta perſona debebitur extimatio, & ſi teſtator ignorauit illum cui legabat eſſe inhabilem adhoc, argumento. l. cum alienam. C. de legatis ſupra eod. l. 10. & tenet Alex. in l. apud Iulianum. §. conſtat. ſi fine. ff. de legatis 1. poſt Petr. de bella pertica & Nico. de Neapo. & Rapha.

¶ *Lex. XV.*

Poſſunt legari incorporalia & nomina debitorum, & ſi poſtquam teſtator legauerit reme egerit, videtur reuocaſſe legatum, ſecus ſi eo non perente debito ſoluat. h.d.

Universidad de Deusto
Biblioteca

aquellas que lo non son, [a] assi como de los derechos q̃ome ha contra sus debdores. [b] Ca bien los puede mãdar a otro en su testamẽto si quisiere. Esso mismo dezimos q̃ puede fazer de los otros derechos, q̃ ouiesse por razon de seruidũbre [c] en personas, o en casas, o en cãpos agenos. Pero si aq̃lla debda, o cosa de q̃ fizo la mãda el testador en su vida, la ouiesse ya demãdada e recebida [d] de aq̃l q̃ gela deuia, estõce non le valdria tal mãda, nin seria tenudo el heredero de dar la estimacion della, porq̃ se entiende, q̃ la reuoco pues que la demando, e que gela dieron. Mas si el debdor de su grado [e] pagasse aquella debda al testador so bredicho, aquié la deuia nõ gela demãdando: estõce el heredero tenudo seria de dar la cosa, o la estimació della, a aq̃l a quien fue mandada. E esto es, porque pues el debdor gelo pago de su grado, non gela demãdando el fazedor del testamento, semeja que su entencion fue de la recebir, como para guardar la, para aquel a quien la auia mandada.

¶ *Ley. XVI. Como aquel que manda la cosa que tiene en peños, non se entiende que le quita la debda.*

EN peños teniendo algũ ome cosa de otro, por dineros que ouiesse empprestado sobre ella, si este a tal [f] a quien fuesse obligada, fiziesse manda de aquella cosa a aquel mismo que gela obligara, vale [g] tal manda. Pero a sus herederos en saluo les finca su derecho, para poder demandar a aquel que la empeño, los dineros [h] que el testador le auia prestado sobre aquella cosa.

¶ Quid autem si vir legat vxori mãcipia quæ extimata recepit in dotem; an possit mulier habere mancipia & extimationem? gl. dicit quod sic in libicinius, in prin. ff. de lega. 2. & tenet Bar. quem vide. in l. 2. §. mela. ff. de dot. prælega. Et vult illa gl. quod etiam hoc procedunt etiã si testator dixerit quod legabat talem rẽ seu talia mancipia quæ fuerunt data in dotem: talia enim verba, secundum Imo. ibi videntur adiecta causa demonstrationis nõ taxationis. ¶ Quid autem si testator dicat quod petere nõ possit, an per hoc videatur legare animo compensandi? respõde ex notatis per Bald. in l. quoniam nouella. col. 1. vers. 3. quæritur. C. de inofficio. testa. Et ex his quę dicit in. l. si adulta. secundo nota. C. de hæredita. actio. in verb. sed nũquid per hæc verba. & idem Bal. in l. liberti. col. 8. C. de oper. liber. vide ibi omnino.

¶ Quid autem si pater legauit filiæ ducenta pro ea maritanda qui postea eam maritauit datis centum nomine dotis, vtrum filia possit petere rẽliquum? vide Barto. in l. lucius titius. ff. de legat. 2. vbi post Din. vult quod non, sed videas ibi per eum, & per Alex. in additio. videas etiam per Alex. in l. huiusmodi. §. cum pater. ff. de lega. 1. vbi vltra Oldra. refert multos qui tenuerunt cõtrarium, imo quod filia possit petere alia centum, sed opinionem Bar. & Diu. tenet ibi Imo. & in c. filius. de testa. per. l. libertis quos. ff. de alimen. & cibar. legat. & idem tenet ibi Rapha. & etiam Nico. de Neapo. in d. l. lucius & videtur æqua opinio, licet forte in puncto iuris contraria opinio possit esse verior. Ibi istam dicit esse communem opinionem Ias. in l. filia fegatorum. C. de legat. & Soci-consi. 101. in princi. incipit visis duobus testamentis. 2. volu. ¶ Quid vero si pater primo dotat filiam & postea legat? vide. l. titia. §. qui in vita. ff. de legat. 2. & vide. l. si cum dotem. §. si pater. & ibi Bare. ff. solut. mat. & quæ late tradit Ias. post Bal. ibi in auth. præterea. C. vnde vir. & vxor. & videtur in l. huiusmodi. §. cum pater. ff. de lega. 1. & adde quod not. Bald. in dicto. §. sciendum. & in l. quoniam in prioribus penu. & ff. col. C. de inofficio. testa. si enim distinctio an debitor sit necessarius qui legat, vel voluntarius vtin d. §. sciendum. & in d. §. cum pater. & in d. l. creditorem. vide etiam not. per Bal. in l. si vxor. C. de bon. autori. iudicio. possi. verũ quero nunquid in dubio. vbi concludit quod aut est debitum ex necessitate legis inductum, & videtur relictum animo compensandi. vt in d. authen. præterea. & in d. l. si cum dotem. §. si pater. aut ex necessitate contractus, & secus: aut mixta ratione, legis & contractus, vt in statuto disponente quod maritus lucretur certam partem dotis, & tunc aut legatum recipit sub illam eum dote, & sit compensatio, secundum Iacob. de Aret. & Bart. sed secũdum Freder. de Seal. cuius opinionem Bal. ibi dicit esse verior em non sit compensatio quia ille qui consequitur commodũ ex contractu consequitur ex sua prouidentia: legatum autẽ consequitur ex prouidentia aliena, & sic separatę sunt causę. l. si debitor. ff. ad leg. fal. si autem

[a] ¶ *Que lo non son.* Adde. l. cæteram. in principio. ff. de legat. primo. & §. tã autem. instituta eodem.

[b] ¶ *Contra sus deudores.* Et ex tali legato acquiritur vtilis actio etiam sine cessione. C. eo. l. ex legato nominis. & quid si legatario agenti opponat debitor q̃ testamentum est falsum vel non solenne, an ad euitandum eius calumniam hæres possit agere directis actionibus? vide Bald. quod tic in l. 1. col. fi. C. commu. de lega. & facit ista. quod materia potest constitui in istis reditibus annuis qui dicuntur iuros vel censos, & an si isti reditus deputentur ad maiorem ventãt reditus illi quia cucurrerant viuo testatore seu viuo eo q̃ condidit maiorem. vide. l. nomen debitoris. in princ. ff. de legat. 3. & Paul. de Cast. in l. si tibi homo. §. cum seruus. ff. de legatis primo.

[c] ¶ *De seruidumbre.* Vide de hoc plenius in l. pecoris. ff. de seruitu. rusticorum. prædio. & ff. de seruitu. lega. per totum. & in l. fina. ff. communia prædio.

[d] ¶ *E recebida.* Concor. cum. d. §. tam autem. & ibi per glo. & nota cum dicit recebida, nam per solam petitionem etiã sequuta sententia non diceretur legatum adeptum. l. nepoti. §. 1. & ibi Bar. ff. de fund. inst. & ibi vide per Bar. an per nonationem extinguatur legatum nominis.

[e] ¶ *De su grado.* Adde. l. fideicommissa. §. si rem. ff. de lega. 3. & glo. in dicto. §. tam autem.

¶ *Lex.* XVI.

Creditor pignus debitori legans non videtur debitum legare sed pignus. h. d.

[f] ¶ *Este atal.* Quid e contra si debitor leget rem pignoratam creditori? vide l. creditor. C. de lega. & l. creditorem. ff. de lega. 2. vbi habetur quod valet legatum, & per hoc creditor non repellitur a petitione debiti, & vide. j. eo. in gl. fi. ver. & quid si debitor.

[g] ¶ *Vale.* Quo ad remissionem pignoris non quo ad liberationem debiti, vt iubricit nisi alia fuerit voluntas testatoris quę non præsumitur nisi a legatario probetur. vt in l. 1. §. 1. ff. de libera. lega. & in l. si mulier. §. fi. ff. de lega. 3. de quibus ista. l. sumpta est. & a dictis ibi per gl. non tamen ob tale legatum debitor cui remissio pignoris legata videtur potest grauari quia remissio pignoris non continet commodum pecuniarium. l. si pignus. ff. quæ in fraud. credito. & non dicitur donatio vt colligit Bal. in d. §. fi. & adde. vt per gl. in l. creditor. C. eo. quid autem si creditor legans in casu huius. l. putaret eam rem esse suam, an tunc videatur remittere pignus? Bart. dicit quod non, in l. si tibi homo. in prince. ff. de lega. 1. nisi quando legaret coniunctæ personæ. per l. cum alienam. C. eo. quam limitationem recte impugnat ibi Alex. post Paul. de Cast. & facit optime text. in l. vnum ex familia. in §. si rem in ratione sui. ff. de lega. 2. quia si testator habuit animum legandi dominium rei quanto fortius videtur ius pignoris legasse? Quid autem si tibi lego rem tuam quę est alteri obligata? hic est casus. d. l. si tibi homo. in prin. vt legatum valeat, & hęres cogatur rem liberare qui casus non est alibi, secundũ Din. Bal. & Alex. ibi & procedit ille casus secundum Bar. ibi quando testator sciuit rem esse alienam & non ignorabat eam alteri esse obligatam, secus si putauit esse suam vel ignorauit alteri esse obligatam. vi, ibi per Bart. Paul. & Alex facit text. in ratione sui in l. si res obligata. ff. de lega. 1.

[h] ¶ *Los dineros* Bart. in d. l. si tibi homo. in prin. limitat vt hoc non procedat quando equiualeret quantitas debiti extimationi rei legatę, id est res esset obligata pro tanto quod non sit verisimile quod debitor eam luat, quia tunc videtur testator etiam remittere debitum principale. Alligat text. in l. qui habebat. in prin. ff. de legat. 3. & cum Barto. transeunt Nico. de Neapo. & Rapha. ibi, & Petr. de Anchar. & Iodo. Imo. in ca. filius. de testamen. Ange. vero & idem Imol. & Paul. de Cast. & Alex. in d. l. si tibi homo. in princ. tenet contrarium & ipsum videtur verius. maxime stante ista. l. partitarum, ita hoc generaliter disponente. ¶ Sed quid si debitor leget creditori rem pignoratam? l. q. dixi supra, in glo. 1. non enim debitor videtur legare animo compensandi vnde creditor habebit vtrunque, & proced tetiam si vir leget vxori cui erat obligatus ad dotem, vtin. l. §. sciendum. C. de rei vxor. actri. nisi exprimat quod legat animo cõpensandi seu pro dote, vt ibi vel si dicat alii. quid simile ex quo talis esset intẽtio cedit legatur, vt in l. cum pater. §. qui dotale. ff. de legat. 2.

¶ Quid autem si vir legat vxori mãcipia quæ extimata recepit in dotem; an possit mulier habere mancipia & extimationem? gl. dicit quod sic in libicinius, in prin. ff. de lega. 2. & tenet Bar. quem vide. in l. 2. §. mela. ff. de dot. prælega. Et vult illa gl. quod etiam hoc procedunt etiã si testator dixerit quod legabat talem rẽ seu talia mancipia quæ fuerunt data in dotem: talia enim verba, secundum Imo. ibi videntur adiecta causa demonstrationis nõ taxationis. ¶ Quid autem si testator dicat quod petere nõ possit, an per hoc videatur legare animo compensandi? respõde ex notatis per Bald. in l. quoniam nouella. col. 1. vers. 3. quæritur. C. de inofficio. testa. Et ex his quę dicit in. l. si adulta. secundo nota. C. de hæredita. actio. in verb. sed nũquid per hæc verba. & idem Bal. in l. liberti. col. 8. C. de oper. liber. vide ibi omnino.

¶ Quid autem si pater legauit filiæ ducenta pro ea maritanda qui postea eam maritauit datis centum nomine dotis, vtrum filia possit petere rẽliquum? vide Barto. in l. lucius titius. ff. de legat. 2. vbi post Din. vult quod non, sed videas ibi per eum, & per Alex. in additio. videas etiam per Alex. in l. huiusmodi. §. cum pater. ff. de lega. 1. vbi vltra Oldra. refert multos qui tenuerunt cõtrarium, imo quod filia possit petere alia centum, sed opinionem Bar. & Diu. tenet ibi Imo. & in c. filius. de testa. per. l. libertis quos. ff. de alimen. & cibar. legat. & idem tenet ibi Rapha. & etiam Nico. de Neapo. in d. l. lucius & videtur æqua opinio, licet forte in puncto iuris contraria opinio possit esse verior. Ibi istam dicit esse communem opinionem Ias. in l. filia fegatorum. C. de legat. & Soci-consi. 101. in princi. incipit visis duobus testamentis. 2. volu. ¶ Quid vero si pater primo dotat filiam & postea legat? vide. l. titia. §. qui in vita. ff. de legat. 2. & vide. l. si cum dotem. §. si pater. & ibi Bare. ff. solut. mat. & quæ late tradit Ias. post Bal. ibi in auth. præterea. C. vnde vir. & vxor. & videtur in l. huiusmodi. §. cum pater. ff. de lega. 1. & adde quod not. Bald. in dicto. §. sciendum. & in l. quoniam in prioribus penu. & ff. col. C. de inofficio. testa. si enim distinctio an debitor sit necessarius qui legat, vel voluntarius vtin d. §. sciendum. & in d. §. cum pater. & in d. l. creditorem. vide etiam not. per Bal. in l. si vxor. C. de bon. autori. iudicio. possi. verũ quero nunquid in dubio. vbi concludit quod aut est debitum ex necessitate legis inductum, & videtur relictum animo compensandi. vt in d. authen. præterea. & in d. l. si cum dotem. §. si pater. aut ex necessitate contractus, & secus: aut mixta ratione, legis & contractus, vt in statuto disponente quod maritus lucretur certam partem dotis, & tunc aut legatum recipit sub illam eum dote, & sit compensatio, secundum Iacob. de Aret. & Bart. sed secũdum Freder. de Seal. cuius opinionem Bal. ibi dicit esse verior em non sit compensatio quia ille qui consequitur commodũ ex contractu consequitur ex sua prouidentia: legatum autẽ consequitur ex prouidentia aliena, & sic separatę sunt causę. l. si debitor. ff. ad leg. fal. si autem non recipiunt functionem, vt quia dos est in pecunia legatum in species tunc non fit compensatio, quia qualitas rerum non patitur. l. 2. §. 1. ff. si certũ petat. ¶ Quid autẽ e contra si debitum sit voluntarium relictum vero necessarium ex dispositione. l. nunquid. si? et compensatio? Bal. ibidem quod non per casum illius. l. quem dicit singulare vide ibi p. eũ.

[a] ¶ *Este atal.* Quid e contra si debitor leget rem pignoratam creditori? vide l. creditor. C. de lega. & l. creditorem. ff. de lega. 2. vbi habetur quod valet legatum, & per hoc creditor non repellitur a petitione debiti, & vide. j. eo. in gl. fi. ver. & quid si debitor.

[b] ¶ *Vale.* Quo ad remissionem pignoris non quo ad liberationem debiti, vt iubricit nisi alia fuerit voluntas testatoris quę non præsumitur nisi a legatario probetur. vt in l. 1. §. 1. ff. de libera. lega. & in l. si mulier. §. fi. ff. de lega. 3. de quibus ista. l. sumpta est. & a dictis ibi per gl. non tamen ob tale legatum debitor cui remissio pignoris legata videtur potest grauari quia remissio pignoris non continet commodum pecuniarium. l. si pignus. ff. quæ in fraud. credito. & non dicitur donatio vt colligit Bal. in d. §. fi. & adde. vt per gl. in l. creditor. C. eo. quid autem si creditor legans in casu huius. l. putaret eam rem esse suam, an tunc videatur remittere pignus? Bart. dicit quod non, in l. si tibi homo. in prince. ff. de lega. 1. nisi quando legaret coniunctæ personæ. per l. cum alienam. C. eo. quam limitationem recte impugnat ibi Alex. post Paul. de Cast. & facit optime text. in l. vnum ex familia. in §. si rem in ratione sui. ff. de lega. 2. quia si testator habuit animum legandi dominium rei quanto fortius videtur ius pignoris legasse? Quid autem si tibi lego rem tuam quę est alteri obligata? hic est casus. d. l. si tibi homo. in prin. vt legatum valeat, & hęres cogatur rem liberare qui casus non est alibi, secundũ Din. Bal. & Alex. ibi & procedit ille casus secundum Bar. ibi quando testator sciuit rem esse alienam & non ignorabat eam alteri esse obligatam, secus si putauit esse suam vel ignorauit alteri esse obligatam. vi, ibi per Bart. Paul. & Alex facit text. in ratione sui in l. si res obligata. ff. de lega. 1.

[c] ¶ *Los dineros* Bart. in d. l. si tibi homo. in prin. limitat vt hoc non procedat quando equiualeret quantitas debiti extimationi rei legatę, id est res esset obligata pro tanto quod non sit verisimile quod debitor eam luat, quia tunc videtur testator etiam remittere debitum principale. Alligat text. in l. qui habebat. in prin. ff. de legat. 3. & cum Barto. transeunt Nico. de Neapo. & Rapha. ibi, & Petr. de Anchar. & Iodo. Imo. in ca. filius. de testamen. Ange. vero & idem Imol. & Paul. de Cast. & Alex. in d. l. si tibi homo. in princ. tenet contrarium & ipsum videtur verius. maxime stante ista. l. partitarum, ita hoc generaliter disponente. ¶ Sed quid si debitor leget creditori rem pignoratam? l. q. dixi supra, in glo. 1. non enim debitor videtur legare animo compensandi vnde creditor habebit vtrunque, & proced tetiam si vir leget vxori cui erat obligatus ad dotem, vtin. l. §. sciendum. C. de rei vxor. actri. nisi exprimat quod legat animo cõpensandi seu pro dote, vt ibi vel si dicat alii. quid simile ex quo talis esset intẽtio cedit legatur, vt in l. cum pater. §. qui dotale. ff. de legat. 2.

[d] ¶ *Recebida.* Concor. cum. d. §. tam autem. & ibi per glo. & nota cum dicit recebida, nam per solam petitionem etiã sequuta sententia non diceretur legatum adeptum. l. nepoti. §. 1. & ibi Bar. ff. de fund. inst. & ibi vide per Bar. an per nonationem extinguatur legatum nominis.

[e] ¶ *De su grado.* Adde. l. fideicommissa. §. si rem. ff. de lega. 3. & glo. in dicto. §. tam autem.

¶ *Lex.* XVI.

Creditor pignus debitori legans non videtur debitum legare sed pignus. h. d.

[f] ¶ *Este atal.* Quid e contra si debitor leget rem pignoratam creditori? vide l. creditor. C. de lega. & l. creditorem. ff. de lega. 2. vbi habetur quod valet legatum, & per hoc creditor non repellitur a petitione debiti, & vide. j. eo. in gl. fi. ver. & quid si debitor.

[g] ¶ *Vale.* Quo ad remissionem pignoris non quo ad liberationem debiti, vt iubricit nisi alia fuerit voluntas testatoris quę non præsumitur nisi a legatario probetur. vt in l. 1. §. 1. ff. de libera. lega. & in l. si mulier. §. fi. ff. de lega. 3. de quibus ista. l. sumpta est. & a dictis ibi per gl. non tamen ob tale legatum debitor cui remissio pignoris legata videtur potest grauari quia remissio pignoris non continet commodum pecuniarium. l. si pignus. ff. quæ in fraud. credito. & non dicitur donatio vt colligit Bal. in d. §. fi. & adde. vt per gl. in l. creditor. C. eo. quid autem si creditor legans in casu huius. l. putaret eam rem esse suam, an tunc videatur remittere pignus? Bart. dicit quod non, in l. si tibi homo. in prince. ff. de lega. 1. nisi quando legaret coniunctæ personæ. per l. cum alienam. C. eo. quam limitationem recte impugnat ibi Alex. post Paul. de Cast. & facit optime text. in l. vnum ex familia. in §. si rem in ratione sui. ff. de lega. 2. quia si testator habuit animum legandi dominium rei quanto fortius videtur ius pignoris legasse? Quid autem si tibi lego rem tuam quę est alteri obligata? hic est casus. d. l. si tibi homo. in prin. vt legatum valeat, & hęres cogatur rem liberare qui casus non est alibi, secundũ Din. Bal. & Alex. ibi & procedit ille casus secundum Bar. ibi quando testator sciuit rem esse alienam & non ignorabat eam alteri esse obligatam, secus si putauit esse suam vel ignorauit alteri esse obligatam. vi, ibi per Bart. Paul. & Alex facit text. in ratione sui in l. si res obligata. ff. de lega. 1.

[h] ¶ *Los dineros* Bart. in d. l. si tibi homo. in prin. limitat vt hoc non procedat quando equiualeret quantitas debiti extimationi rei legatę, id est res esset obligata pro tanto quod non sit verisimile quod debitor eam luat, quia tunc videtur testator etiam remittere debitum principale. Alligat text. in l. qui habebat. in prin. ff. de legat. 3. & cum Barto. transeunt Nico. de Neapo. & Rapha. ibi, & Petr. de Anchar. & Iodo. Imo. in ca. filius. de testamen. Ange. vero & idem Imol. & Paul. de Cast. & Alex. in d. l. si tibi homo. in princ. tenet contrarium & ipsum videtur verius. maxime stante ista. l. partitarum, ita hoc generaliter disponente. ¶ Sed quid si debitor leget creditori rem pignoratam? l. q. dixi supra, in glo. 1. non enim debitor videtur legare animo compensandi vnde creditor habebit vtrunque, & proced tetiam si vir leget vxori cui erat obligatus ad dotem, vtin. l. §. sciendum. C. de rei vxor. actri. nisi exprimat quod legat animo cõpensandi seu pro dote, vt ibi vel si dicat alii. quid simile ex quo talis esset intẽtio cedit legatur, vt in l. cum pater. §. qui dotale. ff. de legat. 2.

¶ Quid autem si vir legat vxori mãcipia quæ extimata recepit in dotem; an possit mulier habere mancipia & extimationem? gl. dicit quod sic in libicinius, in prin. ff. de lega. 2. & tenet Bar. quem vide. in l. 2. §. mela. ff. de dot. prælega. Et vult illa gl. quod etiam hoc procedunt etiã si testator dixerit quod legabat talem rẽ seu talia mancipia quæ fuerunt data in dotem: talia enim verba, secundum Imo. ibi videntur adiecta causa demonstrationis nõ taxationis. ¶ Quid autem si testator dicat quod petere nõ possit, an per hoc videatur legare animo compensandi? respõde ex notatis per Bald. in l. quoniam nouella. col. 1. vers. 3. quæritur. C. de inofficio. testa. Et ex his quę dicit in. l. si adulta. secundo nota. C. de hæredita. actio. in verb. sed nũquid per hæc verba. & idem Bal. in l. liberti. col. 8. C. de oper. liber. vide ibi omnino.

¶ Quid autem si pater legauit filiæ ducenta pro ea maritanda qui postea eam maritauit datis centum nomine dotis, vtrum filia possit petere rẽliquum? vide Barto. in l. lucius titius. ff. de legat. 2. vbi post Din. vult quod non, sed videas ibi per eum, & per Alex. in additio. videas etiam per Alex. in l. huiusmodi. §. cum pater. ff. de lega. 1. vbi vltra Oldra. refert multos qui tenuerunt cõtrarium, imo quod filia possit petere alia centum, sed opinionem Bar. & Diu. tenet ibi Imo. & in c. filius. de testa. per. l. libertis quos. ff. de alimen. & cibar. legat. & idem tenet ibi Rapha. & etiam Nico. de Neapo. in d. l. lucius & videtur æqua opinio, licet forte in puncto iuris contraria opinio possit esse verior. Ibi istam dicit esse communem opinionem Ias. in l. filia fegatorum. C. de legat. & Soci-consi. 101. in princi. incipit visis duobus testamentis. 2. volu. ¶ Quid vero si pater primo dotat filiam & postea legat? vide. l. titia. §. qui in vita. ff. de legat. 2. & vide. l. si cum dotem. §. si pater. & ibi Bare. ff. solut. mat. & quæ late tradit Ias. post Bal. ibi in auth. præterea. C. vnde vir. & vxor. & videtur in l. huiusmodi. §. cum pater. ff. de lega. 1. & adde quod not. Bald. in dicto. §. sciendum. & in l. quoniam in prioribus penu. & ff. col. C. de inofficio. testa. si enim distinctio an debitor sit necessarius qui legat, vel voluntarius vtin d. §. sciendum. & in d. §. cum pater. & in d. l. creditorem. vide etiam not. per Bal. in l. si vxor. C. de bon. autori. iudicio. possi. verũ quero nunquid in dubio. vbi concludit quod aut est debitum ex necessitate legis inductum, & videtur relictum animo compensandi. vt in d. authen. præterea. & in d. l. si cum dotem. §. si pater. aut ex necessitate contractus, & secus: aut mixta ratione, legis & contractus, vt in statuto disponente quod maritus lucretur certam partem dotis, & tunc aut legatum recipit sub illam eum dote, & sit compensatio, secundum Iacob. de Aret. & Bart. sed secũdum Freder. de Seal. cuius opinionem Bal. ibi dicit esse verior em non sit compensatio quia ille qui consequitur commodũ ex contractu consequitur ex sua prouidentia: legatum autẽ consequitur ex prouidentia aliena, & sic separatę sunt causę. l. si debitor. ff. ad leg. fal. si autem

dicit glo. in d. l. si fideicommissa. §. si rem. nam si venderet causa negotiandi idem esset quod in donatione, vt dicit gl. in d. l. rem legatam. ff. de lega. 1. & ibi Bart. & Bal. in d. §. si rem. & si res sub conditione legetur tunc non fit distractio, alienetur necessitate, vel ex voluntate, nam per alienationem legatum extinguitur. l. si chium. qui meus erit. ff. de lega. 2. l. scribit. §. 1. ff. de aur. & argen. lega. Bar. in d. l. rem legatam. Bald. in l. qui post testamentũ. C. de lega. vbi vide Alex. in additio Imo. notabiliter. 1. limitatiem. Item si testator legat rei fundum & postea alienat vsumfructum etiam ex necessitate in nullo videtur legatum reuocatũ secundum Iacob. de Belouis. quem sequitur Bal. in d. l. qui post testamentum. super gl. secus in fine. & vide etiam ista materia alias per Bar. in d. l. rem legatam. & per Bal. in d. l. qui post. & dicas text. in d. l. qui post. dispont. quod per pignorationem rei non extinguitur legatum. dicto. limitant nisi pignoratio esset pro tanto quod non esset spes luitionis. l. qui habebat. in princ. ff. de lega. 3. & in cõsilige, vt per Paul. de Castr. in d. l. qui post. nisi et am tunc interesse affectionis prætenderetur, vt quia fuit suorum maiorum, & sic habito respectu ad hanc affectionem non censebitur obligata pro tanto quanto valet, quia non est verisimile q̃ velit illam dimittere apud creditorem, & sic isto casu non habebit locum distinctio. l. qui habebat. Quid si testator in suit ecclesiam fieri in domo sua quam possea venderit, & emit aliam in domo empta debeat fieri ecclesia? Bar. consil. it q̃ sic si ibi commode fieri possit, vt patet eius consil. 26 incipit testator. & si ibi commode fieri non possit tunc authoritate episcopi concordatis his quorum interest constringetur alibi, vide ibi per eum.

[a] ¶ *Del testamento.* Secus si hæres etiam ex permissione testatoris alienaret. l. post quam. §. fi. ff. vt legatorum nomine caueat.

[b] ¶ *En don.* Adde. dd. rem legatam. ff. de adimen. lega. & quid si mulier res quas in testamento legauerat postea dedit marito in dotem an videatur reuocatum legatũ? vide per Alex. consi. 31. incipit ponderatis his quę in themate. 3. vol. ver. fi. vtrietiam non obstat. ex cuius fundamentis vult quod non videatur reuocatum legatum. licet ista in d. l. qui post. dicit le nulli venire hoc audere affirmare, sed certe fundamenta Alex. satis vrgent. fit hoc quod sicut reuocatur legatũ ex alienatione voluntaria, sic etiã reuocatur donatio causa mortis quę legato comparatur. l. marcellus. §. 1. ff. de donat. causa mor. Bald. post Din. in l. si chium qui meus erit in prin. ff. de lega. 1. & Alex. in d. l. qui post testamentum. C. eo. & procedit ista. l. etiã si post voluntariã alienationem testator redimat, nam non venit egrabitur legatũ. l. prædia. §. liber. ff. de fund. instru. l. cũ seruus. & ibi Bart. ff. de adimen. lega. quamen fallit in casu. l. seruum. alias incipit seu allegatur verũ. ff. de manu. test. fauare, scilicet liberatis. vñ idem dicendũ esset in legato ad pias causas ex nota. per Io. de Imo in l. 3. §. 1. ff. de hære. inst. vbi etiã Bal. & tenet Ang. in §. fi rem. inst. de lega. Sed quid si res legata fuit alienata ex causa voluntaria non tñ fuit tradita vel pretium nõ fuit receptum? Bal. in d. l. qui post. per text. in l. prædia. §. liber. ff. de fund. instru. legata tenet q̃ solus cõtractus non extinguat legatũ. & sequitur Ang. & Pau. de Cast. cõtrariũ tenuit gl. & Bar. in d. §. libert. Sal. Ale. & l. sin. d. l. qui post testamentũ. quia etiam vbi alienatio testatoris non tenuit reuocatur legatum, vt in l. legatum. §. pater hortos. ff. de adimen. leg. a fortiori reuocabitur isto casu. & adde Bald. in rubr. C. de verb. sig. ver. sed quid si testator? alia etiã vide per Bal. & Paul. in ista materia in d. l. qui post testamentum. si autem rei legatæ fiat trãsfatio in aliam speciem. vide. l. Seia. ff. de aur. & arge lega. & si rei legatæ aliquid addatur. vide. l. statuam. eo tit. ¶ *Lex.* XVIII.

Si testator legat centum quæ putat in arca sua habere siue sint tot vel minus, tenetur ea hæres legatario dare, & si plures sint quam centum, non tenetur hæres plus dare. Item si rempore mortis testatoris dicta centum erant in arca, & postea fuerunt diminuta, tenetur hæres vsque ad quantitatem legatam. h. d. Huius originem a l. seruus legatus. §. qui quinque. ff. de legatis primo.

[a] ¶ *Vendesse.* Ex necessitate rei familiaris, vel quia res esset peritura, vt

Universidad de Deusto
Biblioteca

diez marauedis que está en aquel arca[a] mia, mádo los a fulano si los marauedis fueren tantos[b] vale la manda. E si por ventura fuessen menos, vale otrosi quãto en aquello que y fallaren, e el heredero nõ sera tenudo de dar mas. E si fuesse mayor quantia de diez marauedis, non es tenudo de dar mas. E si los diez marauedis sobredichos fuessen en el arca quando murio el testador: e por culpa del heredero se menoscabaron despues tenudo es el heredero de dar fasta en aquella quantia sobredicha.

¶ *Ley. XIX. Como deue valer la mãda que el testador fiziesse a alguno, cuidando que le deuia algo, e non fuesse assi.*

Cierta quantia[c] de marauedis mandando el testador en su testamento a otro diziendo a si, cient marauedis que yo deuo[d] a fulano, mando que gelos den: si por auentura acaesciere que le non deuiesse[e] ninguna cosa, tenudo es el heredero del testador, de dar la quantia sobredicha, a aquel aquien la manda: porque se entiẽde que gelo quiso dar. E si gelos deuiesse el testador, por tal manda como esta non seria el heredero tenudo de dar le mas, de aquello que le deuia por razon del debdo.

¶ *Ley. XX. Como non le empesce a la manda, falsa o mentirosa razon, que sea puesta en ella.*

Falsa o mentirosa razon diziendo el testador, quando fiziesse la manda, non le empesce, nin se embarga por ella. E esto seria como si dixesse: mando a fulano ome que me fizo tal honrra, o tal seruicio, tantos marauedis: o tal cosa. Ca maguer nõ fuesse verdad[f] q̃ le ouiesse fecho aquella honrra, nin aquel seruicio, non le embargaria la manda[g] por esta razon, ante es tenudo el heredero de la cumplir.

¶ *Ley. XXI. De las condiciones e razones e maneras ciertas que pueden ser puestas en las mandas.*

Condiciones e razones, e maneras ciertas ponen los omes quãdo fazen sus mãdas, e las cõdiciones se fazen por esta palabra si,[h] como quando dize el que faze la mãda

[a] ¶ *En aquel arca.* Quid si dixit quæ habeo penes me deposita? videtur quod sit idem dicendum per tex. in l. 1. §. adeo. versũ. nam & si quis. ff. de dot. prælega. vbi videtur casus de hoc. Bar. tamen ibi dicit post Oldrad. quod in dubio videatur testator se referre ad quantitatem, & non ad certum corpus quando nõ fuit designatus certus locus. l. Lucius. §. quis quis el. 2. ff. de lega. 2. & ideo & similiter, vel minus reperiatur in deposito tota quantitas debetur. q̃ fuit opin. Roger. glossatoris sibi nisi probaretur alias heredem, quod testator errauit credens apud se deposita, nã tunc cum causa legandi erat obliterata, cohæret legato, & virtutur legatũ eo ipso quod error probatur, vt ibi p. Bar. & gl. ibi. Ad. tit. C. de falsi. cauſ. adiect. lega. & ff. leg. §. quisquis. sed contra dispositionem huius. l. & l. si seruus legatus. §. qui quinque. ff. de leg. primo videtur text. in l. si in prin. ff. de vino triti. & ole. lega. sed responde. vt per gl. & Bar. ibi. Et quod si testator dixit ex decem quæ legaui titio volo quod præstes quinque Scio nunquid per hoc probetur aliquid legatum titio? vide per Bald. in l. 1. col. fi. versũ. quæro testator. ff. de falsi. cauſ. adiect. lega.

[b] ¶ *Fueren tantos.* Non aperit de tempore testamenti, vel mortis, & videtur quod intelligi debeat de tempore testimenti. l. si ita. ff. de aur. & argen. lega. vnde si tempore testamenti non erant nisi quinque illa solum videntur legata, & si alia fuerunt addita non deberẽtur. dicit tamen Paul. de Cast. in d. §. qui quinque. quod si testator put. bat esse decem, & poterat reperiantur addita, tota deberentur. secus si testator sciebat tantum esse quinque, & quod probatio talis scientiæ incumbere debeat hæredi super quo tamen relinquit cogitandum. sed dictum Pau. videtur rationabile, imo etiam de mente Alberic. ibi est quod ita ibi referatur ad tempus mortis, & sic quod ista verba, licet sint præsentis temporis referuntur ad futurum, sed intelligo, quãdo non constaret, quod testator sciuit tantum esse quinque, & pro hoc facit ista. l. paruit rum cum dicit cuidando que erã diez marauediz. Si vero tempore testamẽti erat tota summa, sed testator consumpsit, & reposuit, tunc tota debetur, secundũ Bar. & Dec. in d. §. qui quinque. & vide per Bart in d. l. si ita. ff. de aur. & argen. lega. vbi vide de vestibus legatis vxori, & de frumento legato consumpto, & alio subrogato, & per Bart. & Paul. in d. §. qui quinque.

¶ *Lex.* XIX.

Si lego tibi centum, quæ debeo tibi, licet ea non debeam habebis tamen ea de bonis meis: si tamen ea debeam vel partem, tenebitur hæres solum ad id quod erat debitum. Hoc dicit, Habuit originem a l. si creditorem, & a l. legaui. ff. de libe. lega.

[c] ¶ *Cierta quantia.* Concor. cum l. 2. C. de falsi. cauſ. adiect. lega. & cum l. legaui. ff. de libera. lega & l. si sic. §. 1. ff. de lega. 1.

[d] ¶ *Que yo deuo.* Quid e contra, si creditor leget debitori? vi. d. l. legaui. & per glo. ibi. & in d. l. 2. & in d. l. si sic. §. 1. & in l. si. in princ. & ibi Bart. ff. de libera. lega.

[e] ¶ *Que le non deuiesse.* Et sciat testator nihil ei debere: secus si putaret esse sui debito rem, quia tũc cessare videtur causa finalis legati, & nõ valeret legatum. l. 1. C. de falsi. cau. adie. lega. l. titia. §. Caius. ff. de legatis secundo. & not. Alex. post Petr. in dic. l. si sic. §. 1. ff. de leg. primo. qui etiam allegat ad hoc Bart. in l. demonstratio falsa. §. 1. ff. de conditio. & demonstra.

¶ *Lex.* XX.

Causa falsa non viciat legatum. h. d. Habuit originem ab initio eodem titu. §. longe.

¶ *Non fuesse verdad.* Hoc ideo est quia causa expressa erat talis quæ etiã si vera esset nõ cõpelleret testatorem in vltimum ad dandũ l. in summa. ff. quod quis quod ob causam. ff. de condi. inde bi. secus ergo si causa expressa esset talis q̃ enim sine legato compelleret addandũ, vt si diceret, lego tibi decem quæ in negotiis meis impendisti nam tunc præsumitur causa finalis. l. si cum testi. ff. de pact. & est ratio differẽtiæ, quia primo casu, etiam si causa sit falsa, non curatur de errore testantis, sed tantummodo attenditur vtrum testator esset alias relicturus, vel non, vt in l. cum tale. §. falsam. & ibi Bart. ff. de condit. & demonstra. & Bar. in l. demonstratio. §. 1. ff. de condi. & demõstra. Ang. Aretin. in §. longe. inst. de lega. de quo. l. ista partitã, sumpra est. in secũdo vero casu probãdo simpliciter testatorẽ errasse vitiatur legatum, vt in l. 1. cũ gl. C. de falsi. cauſ. adiecta. lega. Sed quid si testator poterat compelli ad dandũ non tamen leget illud ad quod poterat compelli, sed quod vt si diceret, quia expẽdisti decem in negotiis meis lego tibi fundum, vel librum. lo. Fab. in §. hunc proxima. inst. de lega. dicit quod ista causa videretur tunc impulsiua & non finalis. si ne tabliter excedat pretium ad quod credebat se teneri quia tunc videtur donare voluisse. arg. d. §. id quoque.

[f] ¶ *La manda.* Quid autem in contractibus an falsa causa vitiet? vide per Bald. distinguentem. in l. fi. C. de falsi. cauſ. adiect. lega. & Bart. in d. i. demonstratio. §. 1. ff. de condit. & demonst.

¶ *Lex.* XXI.

Potest legari pure vel sub conditione, quæ sit per si, & ante cõditionis implementum non soluetur legatum. Item sub modo, & sic per vt: & debet statim solui cauere legatario de modi implemento, & modo impleto, aut implere nequeunt legatario quærit legatarius de minium rei legatæ. Item legatur sub causa, quæ sit per quin, & respicit tempus præteritum, & debetur etiam si causa non sit vera, quia falsa causa non vitiat legatum. h. d.

[g] ¶ *Por esta palabra si.* Adde. l. 2. t. 4. 4. part & late per Bar. in l. 1. versũ. videndum est ergo. ff. de condit. & demonstra & in l. sub conditione ff. de solutio. l. qui promisit. ff. de condic. indebi. l. huiusmodi. in fi. ff. de verb. obliga. & l. quodcunque. §. non ita. aliquando tamẽ dictio, si, potius importat monitionem, quam conditionem, quando apponitur in eo quod est de ordine necessario, vt si papa mãdet per rescriptum tibi condemnari Seio, ad dec. Si Seius probauerit illa fibi deberi, nã valebit sententia condẽnatoria, licet illud nõ fuerit probatũ secundũ Inno. in c. prudentiam. de offic. de lega Bal. in l. præscriptionis. C. si contra ius vel vtilit. publi. tradit A. ex. 81. 2. 4. vo. vbi vide. &

addel muto. §. sub conditione. ff. de tute. & l. si decem cum pet. ero. ff. de verbo. obli. l. pe. C. quando dies lega. ced. l. q̃ puto. ff. eo. & de verbis seu dictionibus importantibus cõditionem. vide per Bar. in d. l. 2. per totũ, & de dictione, vt, adde Bal. in l. si mulier. C. de iur. dot. & de dictione. Secundũ, adde Bal. in l. pe. C. de instit. & substit. tutio. & de dictione, ita, adde Bal. in prælud. feudorũ. co. 11. adde etiã de dictione si & cum per la. in l. stipulatio ista. §. incertã. ff. de ẽb. obli.

[a] ¶ *Si me le ha fecho.* Nam etiã conditio conicitur in præteritum. l. conditio in præteritum. ff. de verbo. obliga. vide. l. tertiam. in princip. & ibi. Bart. ff. de adimen. lega.

[b] ¶ *Venir.* Et licet conditio cõiciatur per verba futuri tẽporis sufficit q̃d fuerit impleta testatore ignorante tempore quo actus geritur, vt in l. hæc conditio filiæ meæ. §. ficum. l. sequenti ff. de cond tio. & demonstr. l. si ita sit scriptum. §. fi. ff. de lega. 2. l. quidam relegatus. in princ. ff. de reb. dub. vnde si Papa mandat alicui prouideri in certa ecclesia de prima vacatura poterit prouideri de ea quæ tunc vacabat tempore datæ saltem si Papa ignorabat tunc vacare: vt tenet Cinus. in l. cum vxori. C. quando dies lega. ced. Ange. & moder. in l. Titius. §. 1. per illum ibi tex. ff. de libe. & posthu. & adde quod not. Bal. in l. fi. col. fi. C. de seruit. quæ sine cert. quanti. profer. vnde si princeps concedat licentiam faciendi maiorem comprehendet etiam iam factam. arg. l. si quis filio exhæredato. §. irritũ. ver. qua ratione. ff. de inius. rupt. vbi Bal. colligit quod permittens de nouo facere videtur confirmare iam factum nisi aliqua ratio in contrarium subesset, secundum Pau. de Castro, in dict. §. irritum. & in d. l. hæc conditio. §. fi sic. vbi vide ad quæstionem quam dicit se habuisse de facto.

[c] ¶ *Cumple.* Concordat cum l. vnica. §. fin autem aliquid. C. de caduc. tollen. & cum l. cedere diem. ff. de verb. signi. & cum l. 1. tit. 4. part. 4. & l. 26. tit. 5. part. 5. & ea part. vr. l. 1. l. 14. d. huiusmodi cum similibus ff. quando dies legat. ced. l. qui hæres. §. fi. ff. de conditio. & demonst.

[d] ¶ *Causa.* Habes hic quod, razon in nostro vulgari, idẽ est quod causa in latino sermone & quid sit causa? vide per Bart. in l. demonstratio falsa. §. quod autem. in prin. ff. de condit. & demonstra. vbi Bart. diffinit quod causa est quid præteritum vel instans quo impellimur vt aliquid disponamus. & Bal. in rubr. C. de instit. & substit. dicit, quod causa est adiectio, mortium finale, vel impulsiuum testatoris ostendens. & satis cum ista diffinitione Bar. & Bal. consonat ista lex.

[e] ¶ *Verdadera.* Vide supra in l. proxima.

[f] ¶ *Manera.* Ad. l. 2. tit. 4. 4. parti. & modus est adiacens determinatio: non dispositioni, sed executioni eius secundum Bald. in l. si plures. 1 col. 7. C. de conditio. inserta. & quo modo cognoscatur modus a conditione. vide per Bal. in l. cum eorum. C. de sentẽn. & vide quod dicit in l. cum res. C. de donatio. & quod dicit Bart. in l. licet. ff. vt legato. nomi. cauea. & quando est modus licet testator vtatur verbo, ea cõditione nihilominus est modus, secundum Bar. in l. quibus diebus. §. fi. col. 2. ff. de conditio. & demon. & vide per Socin. consi. 21. 3. vol. col. pen. & fin. & per Alex. consi. 102. 1. vol. col. 2. & eod. vol. consi. 119. col. 1. & Oldra. consi. 18. col. 2.

mando a fulano tal cosa, si me fiziere tal cosa, o si me fiziesse tal seruicio, o si me le ha fecho. [a] E tal condicion como esta puede ser puesta en las mandas, tambiẽ en el tiempo passado como en el por venir[b]. E si le cumple, o es cumplida, vale la manda sobre que es puesta, e puede luego pedir la cosa mandada aquel a quien la mandaron, mas ante que se cũpla[c] la condicion, nõ la puede, nin deue demandar. Otrosi los fazedores de los testamentos, ponen razones en las mãdas quando las fazen. E a esta razon llaman en latin causa. [d] E esto es como quando dize el testador, mando a fulano ciẽt marauedis por seruicio que me fizo. E tal razõ como esta, cata siempre al tiempo passado. E la mãda que es alsi fecha, dezimos, que maguer la razon que es puesta en ella, nõ sea verdadera, [e] vale, e puede luego demãdar tal mãda, aquel aquiẽ es fecha, e deue ser entregado della. E a las vegadas fazen las mandas de otra guisa, aque llaman en latin modo, que quier tãto dezir como manera[f]. E esto es como quando dize el testador, mando a fulana muger mil marauedis por que case con tal ome. E la mãda que es fecha en esta manera, o en otra semejante della, vale, e deue ser luego entregado, [g] della aquel a quien es fecha, dando recabdo[h] que se trabajara de cumplir lo que el testador le mando, e gana el señorio[i] de la cosa que le es alsi mandada, luego que comp liere lo que le mãda fazer el testador. E esso mismo seria quando se trabajare quanto pudiere, [k] aquel aquien era fecha la manda, para cumplir lo que manda el testador, maguer non se cumpliesse. E cada vna destas tres maneras sobredichas, ha su manera cierta en latin porque se pone. Ca la primera se faze con si, la segunda con quia[l] e la tercera con vt.

¶ *Ley. XXII. Como vale la manda o non, si la condicion que es puesta en ella non se cumple por ocasion, o por otra manera.*

Si la condicion que es puesta en la manda, fuesse en poder de la acabar de aquel a quien fue

[a] ¶ *Si me le ha fecho.* Nam etiã conditio conicitur in præteritum. l. conditio in præteritum. ff. de verbo. obliga. vide. l. tertiam. in princip. & ibi. Bart. ff. de adimen. lega.

[b] ¶ *Venir.* Et licet conditio cõiciatur per verba futuri tẽporis sufficit q̃d fuerit impleta testatore ignorante tempore quo actus geritur, vt in l. hæc conditio filiæ meæ. §. ficum. l. sequenti ff. de cond tio. & demonstr. l. si ita sit scriptum. §. fi. ff. de lega. 2. l. quidam relegatus. in princ. ff. de reb. dub. vnde si Papa mandat alicui prouideri in certa ecclesia de prima vacatura poterit prouideri de ea quæ tunc vacabat tempore datæ saltem si Papa ignorabat tunc vacare: vt tenet Cinus. in l. cum vxori. C. quando dies lega. ced. Ange. & moder. in l. Titius. §. 1. per illum ibi tex. ff. de libe. & posthu. & adde quod not. Bal. in l. fi. col. fi. C. de seruit. quæ sine cert. quanti. profer. vnde si princeps concedat licentiam faciendi maiorem comprehendet etiam iam factam. arg. l. si quis filio exhæredato. §. irritũ. ver. qua ratione. ff. de inius. rupt. vbi Bal. colligit quod permittens de nouo facere videtur confirmare iam factum nisi aliqua ratio in contrarium subesset, secundum Pau. de Castro, in dict. §. irritum. & in d. l. hæc conditio. §. fi sic. vbi vide ad quæstionem quam dicit se habuisse de facto.

[c] ¶ *Cumple.* Concordat cum l. vnica. §. fin autem aliquid. C. de caduc. tollen. & cum l. cedere diem. ff. de verb. signi. & cum l. 1. tit. 4. part. 4. & l. 26. tit. 5. part. 5. & ea part. vr. l. 1. l. 14. d. huiusmodi cum similibus ff. quando dies legat. ced. l. qui hæres. §. fi. ff. de conditio. & demonst.

[d] ¶ *Causa.* Habes hic quod, razon in nostro vulgari, idẽ est quod causa in latino sermone & quid sit causa? vide per Bart. in l. demonstratio falsa. §. quod autem. in prin. ff. de condit. & demonstra. vbi Bart. diffinit quod causa est quid præteritum vel instans quo impellimur vt aliquid disponamus. & Bal. in rubr. C. de instit. & substit. dicit, quod causa est adiectio, mortium finale, vel impulsiuum testatoris ostendens. & satis cum ista diffinitione Bar. & Bal. consonat ista lex.

[e] ¶ *Verdadera.* Vide supra in l. proxima.

[f] ¶ *Manera.* Ad. l. 2. tit. 4. 4. parti. & modus est adiacens determinatio: non dispositioni, sed executioni eius secundum Bald. in l. si plures. 1 col. 7. C. de conditio. inserta. & quo modo cognoscatur modus a conditione. vide per Bal. in l. cum eorum. C. de sentẽn. & vide quod dicit in l. cum res. C. de donatio. & quod dicit Bart. in l. licet. ff. vt legato. nomi. cauea. & quando est modus licet testator vtatur verbo, ea cõditione nihilominus est modus, secundum Bar. in l. quibus diebus. §. fi. col. 2. ff. de conditio. & demon. & vide per Socin. consi. 21. 3. vol. col. pen. & fin. & per Alex. consi. 102. 1. vol. col. 2. & eod. vol. consi. 119. col. 1. & Oldra. consi. 18. col. 2.

¶ *Entregado.* Ad. l. liberto. §. lucius ff. de annuis lega. & l. quibus diebus. §. in. & l. eas. ff. de conditio. & demonst. & per gl. in l. 1. C. de his quæ sub mod. Et limita nisi testator expresse, vel tacite voluit ante impleri, quam emolumentum conse quatur. l. thais ancilla. §. fin. ff. de fideicommiss. liberta. Bart. in d. l. quibus diebus. §. fi. col. 2.

[h] ¶ *Recabdo.* Ad. de d. l. quibus diebus. §. fi. & l. eas. ff. de condit. & demonstra. l. si tibi legatum est. ff. de lega. tertio. & debet esse cum fideiussore, vt in d. §. fi. vbi vide per doct. & vtrum in vltimo casu, de modo impleto vide Bart. in d. l. eas. ibi. versũ. quæro. vbi vide. & si quibus non est necesse cauere, & quando modo non est causa finalis nam contrarium quis cauere. Tiro centum, in princ. ff. de condit. & demonstrat. & ex quo modis impẽdus respicit commodum alterius, non recipitur contractus causam finalem.

¶ *Señorio.* Et infra. luego que cumpliere, ex istis verbis innititur, quod ante implẽtionem modi, legatarius, cui est sub modo relictum, & si præstiterit satisdationem, de qua hic non acquirit dominium re legatæ quod nullibi si bene memini vidi in iure communi expressum; licet in legato sub conditione sic, vt in l. si fur. ff. de vsufructuar. & post item. §. res. ff. famil. hercis. l. 1. §. fecundus. ff. ad syllania. imo contrarium videtur de mente Bart. in l. quibus diebus, & terentius. col. 4. ff. de condit. & demonst. dum tractat, quæ remedia competant legatario, qui rem legatam suo modo traditi legatario, si legatarius non impleret modum. Facit etiam. l. 1. C. de donatio. quæ sub modo per locum ab speciali vbi in casu illo datur vtilis rei vendicatio, & non condictio ob causam. & not. glo. in l. 1. C. de his quæ sub mod. & in rubr. ff. de conditio. & demonst. & ic ergo, quod statim intelligatur, quod tunc acquirat dominium, scilicet irreuocabiliter, nam si non impleret modum præstabitur legato cum fructibus receptis. vt in l. liberto. §. lucius. ff. de annu. lega. reuocabiliter tamen bene transit dominium præstita satisdatione. d. l. quibus diebus. §. fin. l. a Titio, cum similibus. ff. de furt.

¶ *Pudiere.* Adde. l. si Titius. ff. de conditio. & demonst. & ibi gl. & l. 1. C. de institu. & substitu. l. si fundum per fideicommissum. §. 1. alias. l. si Titio. ff. de legati. 1. & in l. in testamento. ff. de conditio. & demonstra. l. sequenti. p. in.

¶ *Con que.* Sumpta sunt hæc ab Azo. C. de falsi cauſ. adiect. legat. in summa.

¶ *Lex.* XXII.

Si conditio potestatiua per casum in persona implentis vel eius in quo debet impleri deficiat, habetur pro impleta, si facto eius casus venit, in persona eius in quo impleri debet, habetur pro defecta, nisi conditio liberrati apposita, cuius fauore habetur pro impleta, si casu aut facto legatarij deficiens habet in pro defecta, si

Universidad de Deusto
Biblioteca

unte facto eius i quo erat implēda defecit, habetur pro impleta. h.d.
a 2 ¶ *Decimos.* Prosequitur ista. l.d. Azo. C. de conditio. inser. in summa. ad ſi. 1. col. & col. 2. & glo. in l. 1. C. de institut. & ſubſti. & vide ſupra ead. part. titul. 4. l. 14.
a 2 b ¶ *Se muriesse.* Quid ſi legatarius deceſſerit, an poterit conditio iſta de mari transmittēdo

a c ¶ *Al ſieruo.* Nō aperit iſta. Lan

fecha dezimos, [a] que trabajandoſe el, de la cūplir, quanto pudieſſe, maguer non ſe cumpla por ocaſion de auentura e ſin ſu culpa: eſtonce valdria la manda, tambien como ſi la condicion fueſſe cumplida. E eſto ſeria como ſi el teſtador mandaſſe alguna quantia cierta de maraued is a algun ome: ſi aforraſſe ſu ſieruo. Ca ſi el ſieruo ſe murieſſe [b] de ſu muerte, ante que lo aforraſſe: o de otra manera, por alguna ocaſion, non lo matando otri, vale la manda. E eſto ſe entiende, quando el embargo de tal ocaſion como ſobredicho es, auiene en la perſona de aquel q̄ deue cumplir ca condicion, o en la perſona de aquel en quié ſe deue cumplir. Mas ſi el embargo auieſſe por otra perſona alguna de fuera, aſsi como ſi mataſſe algū ome al ſieruo [c] ante q̄ lo aforraſſe ſu Señor: eſtonce non valdria la manda, nin es el heredero tenudo de la cumplir. Pero ſi algun teſtador mandaſſe aforrar ſu ſieruo, ſo tal cō dició, que fizieſſe algun ſeruicio a otro: ſi eſte atal ſe trabajaſſe quanto pudieſſe para cumplir aquel ſeruicio, e gelo embargaſſe otro alguno, valdria la manda, e ſeria forro [d] el ſieruo, tambien como ſi ouieſſe cumplida la condicion. E eſto es porque las leyes ſiempre ayudaron a la franqueza, e a la libertad de los omes. Otroſi dezimos [e], que quando algund

ſeruus occidatur a tertio viuo teſtatore, vel poſt mortem teſtatoris, & ſic cum generaliter & indiſtincte loquatur, generaliter videtur intelligenda, & quia etiam ita intelligit glo. communiter approbata in l. inde Neratius. §. idem Iulian. m verbo, quam retrorſum. ff. ad leg. aquil. & ita etiam videtur quod debeat intelligi l. 14. tit. 4. ſupra ead. part. vbi vide quæ dixi. & adde Azo. C. de condi. inſert. in ſumma. in princip. 2. col. & not iſtam. l. ad intellectum. d. §. idem Iulian. Forte tamen dici poſſet quod lex iſta partitarum non decidat caſum illum, quando ſeruus a tertio fuit occiſus, viuo teſtatore: ſed illum tantum, quando poſt mortem: cum iſta. l. proſequatur dicta Azo. vbi ſupra. ex cuius dictis expreſſe patet, quod loquitur quando fuit occiſus poſt mortem teſtatoris, dicit enim, ü impedior per alium, nihil cōſequor: ſed impediens tenetur ſecundum qualitatem delicti, vel lege aquilia, vel conditione furtiua, vel actione in factum, vt ff. ad leg. aquil. l. inde Neratius. §. idem Iulianus. & de condi. furt. l. 3. & de condi. cauſ. dat. l. 2. §. vlt. & ff. de condi. & demonſt. l. quibus diebus. 1. reſpōſo. & l. quæſtum. Sed illo non exiſtente ſoluendo forte æquum erit me admitti ad legatum, vt. ff. de eo per quem factum erit. in l. vlti. & ſic Azo aperte loquitur de occiſo poſt mortē: nam ſi teſtatore viuo, nō competeret legatario actio contra occiſorem, vt aperte dicit tex. in d. §. idem Iulian. vnde non poteſt dici, quod quæſtio illa, ſi occidatur ſeruus viuo teſtatore, determinetur per iſtam. l. partitarum, neq; per d. l. 14. quę expreſſe nō loquitur in iſto caſu, & non poteſt negari, quin ſit magna æquitas, vt in caſu quo nō competit actio contra occiſorē ad eſtimationem hereditatis, q̄ conditio debeat haberi pro impleta,

ſicut etiam eſt in caſu, quando occiditur poſt mortē teſtantis, & occiſor non eſt ſoluendo, & ſicut etiam eſt in caſu, quando ſeruus naturaliter moritur viuo teſtatore, vt in d. §. idem Iulia. cum virobique eadē ratio equitatis videatur, prout p̄oderant Io. de Imo. & Soci. in l. in teſtamento. la ſegunda. n. de condit. & demon. & ibi reſpondent ad d.

d ¶ *Seruo ſorro.* Adde. l. cum ita datur. ff. de condi. & demonſtr. & l. ſi. C. de condi. inſert. & eſt fauore libertatis, vt ſubiicit.
e ¶ *Otroſi dezimos.* Proſequitur dicta Azo. vbi ſupra co. 2. verſ. in 2. caſu.
f ¶ *Si ea ſare.* Adde l. 14. ti. 4. ea. par. & quæ ibi dixi.

¶ *Ley. XXIII. Quando el ſazedor del teſtamento manda algun ſieruo o otra coſa en general, cuya deue ſer la eſcogencia.*

GEneralmente mandando el ſazedor del teſtamētovn ſieruo a otro, non lo ſeñalando, ſi el ſazedor de la manda non auia mas de vno, [h] el heredero deue le dar aquel ſieruo, [i] o otro tā bueno como

el, [a] aq̄l a quien es mādado. Mas ſi el teſtador ouieſſe muchos ſieruos [b], eſtōce es en eſcogencia de aq̄l aquié fue fecha la mād a [c], de tomar vno dellos qual qui ſiere. Fueras ende, q̄ non puede eſcoger el mejor [d], nin el que fuere deſpēſero: o mayordomo del teſtador: porque es ſabidor del fecho de la herencia. Mas ſi el

teſtador non ouieſſe ſieruo ninguno: eſtōce en eſcogēcia es dl heredero [e] de le comprar vn ſieruo, que ſea communalmente bueno [f] e dar gelo, e lo que diximos del ſieruo, deue ſer guardado en las beſtias [g], e en las otras coſas ſemejantes, [h] q̄ fueſſen aſsi mādadas. Pero ſi el fazedor del teſtamento, mandaſſe a otro

vel hæredi in his rebus, quarum aliquam expedit potius non habere, vt eſt in ſeruis vel tumentis, vel ſi nihil is. in rebus vero inanimatis quarum nulla inutilis eſt legatario: tunc in legato dubio comprehēditur, & ceſſetur legata minima res. l. apud Iulianum. §. Seyo. ff. de legatis primo. l. numis. ff. de legatis tertio. ſemper in obſcuris. ff. de regulis iuris. Docto. commūiter in d. l. legato generaliter §. primo. in legaris tamen pñs id intelligitur, quod maius eſt nō quod minus. l. Titia. §. Seya. & ibi Bart. not. ff. de aur. & argen. lega. Abb. in d. cto capitu. indicante. de teſta. col. ti. vbi Bar. anum. 12. hanc aſſerit communem opinionem. Bal. tamen nouell. in tractatu de dote. parte. 6. in 37. priuilegio. dubitat de hoc. & vult contrarium motus ex textu d. §. Seya. vbi conſultus ponderat conſuetudinem dēſtorum quę in templo illo ponebantur, qui erant tantum vel aurea, vel argentea, & diſſonit, quod debeat eſſe argētea, & ſic ille ex-potius probat cōtrarium: imo quod id quod eſt minus, debeatur. hoc idem tenet Decius. in l. ſemper in obſcuris. ff. de reg. iur. quia ad iſtā partem ponderat capitul. ex parte de cenſi. & certe. d. §. Seya. multūm vrget pro opinione Bal. nouell. prout communiter habemus in libris. Si tamen illa. l. aliter debet haberi, prout ex caſtigationibus Holoandri. l. illa legitur, & tradit Didacus a Couaruuias in relectiōe ſua in d. capit. indicante. text. eſt expreſſus pro contraria opinione, quam Barba. aſſerit communem: mihi ſatis eſt perſuaſum quod iſta materia reſidere debeat in iudicis arbitrio, qui attenta qualitate legā tis, & eccleſię cui legatur, hoc decidat. quid enim, ſi legās ſit pauper homo vel multos filios habens, quibus oportet hereditatē relinqui, nonne tunc potius etiam in legato pio iudicabitur id comprehendi, quod eſt minus, quā quod maius? arg. capit. fina. 17. quæſtione viti. & bene facit ad hoc pulchrum dictum Bal. in l. 1. verſ. Sed pone quod teſtator. C. de verb. ſignifi. vbi quærit ſi teſtator legauit equū ſuum armatum: quem tamen teſtator diuerſis modis armauit: nam quandō ibat ad torneamēta, ponebat ſibi phaleras, id eſt ornamēta cū preciis & auro, quando vero accedebat ad prælium ponebat phaleras de corio, & reſpondet q̄ minores vel mediocres d. debentur. quia tenere medium eſt viri prudentis, & legis a ſapient. B. is inſtituæ. vt in. l. qui lancem. ff. de aur. & argen. leg. niſi propter eximiam nobilitatē teſtatoris atq; legatarij amplius preſtimatur. vt ff. de donatio. 1. filius & l. vxori in fin. ff. de legatis. 1. plenū. & equiū. ff. de vſu. & habitatione. hoc etiam expreſsius tenet Bal. in l. 1. C. de furt. ad fin. verſ. ul. extra nota. vbi dicit, quod ſi teſtator mandat in eccleſia emi vnum calicē, neque exprimit pretium neque materiam, quod intelligitur de calice honorabili, ſecundum conſuetudinem illius eccleſiæ, & facultates teſtatoris. quia in relictis incertis ad pias cauſas, ſemper eſt cōſeruatum tacite arbitriū boni viri. arg. l. ſi aci commiſſa. ff. de fideicōmiſſ. libera. allegat etiam ad hoc. d. l. Titia. §. Seya.

¶ *Del heredero.* Adde. l. huiuſmodi §. ſi cui homo. cum ibi nota. ff. de legatis primo. & l. Titia teſtamento. §. primo. ff. de aur. & argen. lega. glo. in d. l. legato generaliter. quę tamen non allegat dicta iura. & vide per Bar. in. l. 4. ff. de vin. triti. vel ole. lega. quod limita, niſi verba executiua legati a teſtatore prolata dirigantur ſeu ſint relata ad legatarium, veſi dix ſſet, quod legatarius recipiat ſibi ſeruum vel bouem, quem in genere legat. vt dixi ſupra in glo. ſuper verbo. a quien fue fecha la manda. vide ibi.
¶ *Bueno.* Et ſic non poteſt dare peſsimum: ſed mediocrem. vt hic. & in l. ſi hæres generaliter. ff. de lega. 1.
¶ *Beſtias.* Veluti equis, vel aliis iumētis, bobus. vel aliis ſimilibus. & quid ſi dico, lego equum meum, cum plures haberet? dixi ſupra in gl. ſuper p̄cie. El mejor.
¶ *Semēpertes.* Quæ habent terminos a natura, ſicut homo, equus vel bos

de donatio. & ibi not Bal. quod promittens certam quantitatem fru
menti in genere. videtur promittere de ſuis fundis, ſi fundos habet: &
b q̄ legatū intelligatur de his, quę ſunt in domo, ſeu hereditate adde. l.
Tuia. §. Sempronię. & l. ſi vxori. & ibi Bar. ff. de aur. & argen. legat.
a 2 ¶ *Como el.* Forte debet intelligi ſi relictus in patrimonio non poſſet da

ri forte: quia eſſet mortuus: quia cum homo in genere fuerit legatus, genus petere nō poteſt. l. in condilium. C. ſi cert. peta. Sed contra hoc videtur: quia cū vnicū ſeruum habebat, perinde videur acſi in legato illum ſpecifice demonſtraſſet. l. 1. ff. de liber. & poſth. l. fundus qui legatus. ff. de fund. inſt. vnde ſi quis legat ſeruū in genere: & habeat ſeruos in patrimonio, & illa poſtea pereant, extinguetur legatum & ita expreſse firmat Raphā. Cuma in d. l. legato generaliter. & in l. ſi ita legatum in principio. eod. tit. & Alexā. poſt eū in d. l. legato. col. 3. vel dic, quod ſi talis ſeruus eſſet multū expēdiens hereditati, veluti ſi erat actor vel caſtaldio quem dādo totius domus hereditariæ aduerſionem induceret. vt. ff. de officio pręſid. l. ſi. & l. legato generaliter. in princip. ff. de legat. 1. q. tunc poterit hæres præſtare alium æque bonum, vt hic. facit quod not. Paul. de Caſtro. in d. l. ſi domus. in principio. vbi quærit, quid ſi teſtator legat domū, & non habeat niſi vnā, & de illa non eſt veriſimile, quod ſenſerit, quia reliquit filios, qui illam domum ingredi habitur, & ea indigebant an valebit legatum in illa domo? & tenet quod non, quod eſt ſingulariter notandum, licet Alexan. ibi videatur hoc dictum impugnare, ne legatum domus ſit eluſorium, per illum text. tamen in legato ſerui ceſſat iſta inconuenientia, quod eſſet in domo quæ conſueuit habere ſi
4 b nes facto hominis, & non natura, vt homo vel equus.
¶ *Muchos ſieruos.* Quid tamen ſi teſtator habens plures equos legat dicens, lego titio equum meum: vide per Bal. in l. 1. verſ. Sed quid ſi te
5 c ſtator. C. de verbo. ſignifi. vbi cōcludit, quod intelligatur de eo quę teſtator habeat in vſu per l. ſi vxori mundus. §. primo. ff. de aur. & argen. legā.
¶ *Sea la manda.* Ojo ſed. l. cum l. legato generaliter. ff. de legat. primo. & l. ſi ſeruus legatus. §. cum homo. eo. tit. & §. ſi g. generaliter. Inſtitut. de lega. & ibi per glo. limita, niſi verba executiua legati dirigātur ad hæredem. vt ſi teſtator dicat, quod heres det ſeruum quem legat in genere: quia tūc hęredis erit electio. ſecundum Bar. in d. l. legato generaliter g. l. plane. §. ſi ita. ff. eo. & per. l. qui cōcubinā. §. 1. ff. d leg. 3. & cum Bar. tranſit Rapha. Cuma. & alij moder. ibi Anto. & Ioan. de Imol. in c. indicante. de teſta. Petrus tamen, & Cynus tenuerunt contrarium, quibus videtur adhærere Alex. in d. l. legato generaliter. Icē limita, niſi teſtator ſenſerit de certo, nō tamen cōſtat de quo. quia tūc electio eſt hæredis. vt in d. l. legato generaliter. §. 1. d. ſi quis a filio. §.
6 d ſi plures. eo. tit. quia tunc eſt potius declaratio, quam electio.
¶ *El mejor.* Poterit ergo eligere mediocrē. & etiam peſsimā ſi voluerit etiam hærede inuito. ſecūdum Ioa. de Imol. Paul. & Alexan. in d. l. legato generaliter. licet Ange. ibi tenuit contrariū, ſed opinio Imol. & aliorū ſatis probatur in iſta l. partitarū, cū dixit, quod quiſſete fueras ende que nō pueda eſcoger e lmejor. not. ergo. quod habens electionem rerum, non p̄t eligere mediocrē. quod fallit vbi duæ tātū eſſent res, ſuper quibus fieri deberet electio: quia tūc melior capi poterit. l. qui duobus. ff. de lega. 1. Bal. in l. ſi. §. ſi. C. cōmunia de legā. verſ. ponęp ſunt in hereditate. & p̄edet quod hic dicitur: q̄ nō poſſet gra
e rius eligere mediocrē: etiā ſi expreſſe teſtator electio ſit data legatario. ſecūdū glabi & Bar. & tenēt coiter Docto. in. l. 2. ff. de optio. legā. videtur etiam per Bal. & docto. in d. l. ſi. §. ſi. C. eōdē de lega. & quia in hoc fuerunt opiniones de pro concordia, quia aut teſtator qui dedit electionem legatario reliquit ſeruos in patrimonio, qui tunc poſſet exercere talis electionis expreſse legatę eligere mediocrē. ſi vero nō reliquit tunc non poſſet: & ſi procedat opinio gla. & Bartol. in d. l. 2. ff. de optio. lega. iſtam concordiam ponit Imo. l. in d. l. legato generaliter. columna 2. vbi etiā tenet Iaſon refertque Aretin. & alios moder-
f nos ita tenere. Alexand. tamen ibi videtur tranſire cum dictis Bart. in l. 2. ff. de optio. lega. nullam faciens mentionem de iſta cōcordia. ſed
g de Imol. & mihi magis placet, vt indiſtincte procedat, quod legatarius nō eligat meliorem ſiue æ. ſi tator, ſiue a lege detur electio cum teſtator dando electionem legatario, de his ſeruis vel iumentis, quæ

habet in patrimonio, non exprimat quod tacite de iure ineſt: ideo nihil debet operari. l. hęc verba. cū ſimil. Bus. ff. de legatis. 1. l. nō recte. C. de ſi deiuſſo. propter auctoritatem tamen Imo. & aliorū. tu magis cogita. & facit pro opinione contra Imol. quia etiā ſi electio expreſſe detur a teſtatore hæredi, non poſſit eligere peſsimum: ſed debet ad hiuc eligere mediocrē. vt in l. heres generali tit. ff. de legatis. 1. ergo idē debet eſſe, ſi detur legatario quod non poſſit eligere meliorem & aduerte, q̄ iſta locum habent vbi electio datur legatario, vel hæredi in his rebus, quarum aliquam expedit potius non habere, vt eſt in ſeruis vel tumentis, vel ſi nihil is. in rebus vero inanimatis quarum nulla inutilis eſt legatario: tunc in legato dubio comprehēditur, & ceſſetur legata minima res. l. apud Iulianum. §. Seyo. ff. de legatis primo. l. numis. ff. de legatis tertio. ſemper in obſcuris. ff. de regulis iuris. Docto. commūiter in d. l. legato generaliter §. primo. in legaris tamen pñs id intelligitur, quod maius eſt nō quod minus. l. Titia. §. Seya. & ibi Bart. not. ff. de aur. & argen. lega. Abb. in dicto capitu. indicante. de teſta. col. ti. vbi Bar. anum. 12. hanc aſſerit communem opinionem. Bal. tamen nouell. in tractatu de dote. parte. 6. in 37. priuilegio. dubitat de hoc. & vult contrarium motus ex textu d. §. Seya. vbi conſultus ponderat conſuetudinem dēſtorum quę in templo illo ponebantur, qui erant tantum vel aurea, vel argentea, & diſſonit, quod debeat eſſe argētea, & ſic ille ex-potius probat cōtrarium: imo quod id quod eſt minus, debeatur. hoc idem tenet Decius. in l. ſemper in obſcuris. ff. de reg. iur. quia ad iſtā partem ponderat capitul. ex parte de cenſi. & certe. d. §. Seya. multūm vrget pro opinione Bal. nouell. prout communiter habemus in libris. Si tamen illa. l. aliter debet haberi, prout ex caſtigationibus Holoandri. l. illa legitur, & tradit Didacus a Couaruuias in relectiōe ſua in d. capit. indicante. text. eſt expreſſus pro contraria opinione, quam Barba. aſſerit communem: mihi ſatis eſt perſuaſum quod iſta materia reſidere debeat in iudicis arbitrio, qui attenta qualitate legā tis, & eccleſię cui legatur, hoc decidat. quid enim, ſi legās ſit pauper homo vel multos filios habens, quibus oportet hereditatē relinqui, nonne tunc potius etiam in legato pio iudicabitur id comprehendi, quod eſt minus, quā quod maius? arg. capit. fina. 17. quæſtione viti. & bene facit ad hoc pulchrum dictum Bal. in l. 1. verſ. Sed pone quod teſtator. C. de verbo. ſignifi. vbi quærit ſi teſtator legauit equū ſuum armatum: quem tamen teſtator diuerſis modis armauit: nam quandō ibat ad torneamēta, ponebat ſibi phaleras, id eſt ornamēta cū preciis & auro, quando vero accedebat ad prælium ponebat phaleras de corio, & reſpondet q̄ minores vel mediocres d. debentur. quia tenere medium eſt viri prudentis, & legis a ſapient. B. is inſtituæ. vt in. l. qui lancem. ff. de aur. & argen. leg. niſi propter eximiam nobilitatē teſtatoris atq; legatarij amplius preſtimatur. vt ff. de donatio. 1. filius & l. vxori in fin. ff. de legatis. 1. plenū. & equiū. ff. de vſu. & habitatione. hoc etiam expreſsius tenet Bal. in l. 1. C. de furt. ad fin. verſ. ul. extra nota. vbi dicit, quod ſi teſtator mandat in eccleſia emi vnum calicē, neque exprimit pretium neque materiam, quod intelligitur de calice honorabili, ſecundum conſuetudinem illius eccleſiæ, & facultates teſtatoris. quia in relictis incertis ad pias cauſas, ſemper eſt cōſeruatum tacite arbitriū boni viri. arg. l. ſi aci commiſſa. ff. de fideicōmiſſ. libera. allegat etiam ad hoc. d. l. Titia. §. Seya.

¶ *Del heredero.* Adde. l. huiuſmodi §. ſi cui homo. cum ibi nota. ff. de legatis primo. & l. Titia teſtamento. §. primo. ff. de aur. & argen. lega. glo. in d. l. legato generaliter. quę tamen non allegat dicta iura. & vide per Bar. in. l. 4. ff. de vin. triti. vel ole. lega. quod limita, niſi verba executiua legati a teſtatore prolata dirigantur ſeu ſint relata ad legatarium, veſi dix ſſet, quod legatarius recipiat ſibi ſeruum vel bouem, quem in genere legat. vt dixi ſupra in glo. ſuper verbo. a quien fue fecha la manda. vide ibi.
¶ *Bueno.* Et ſic non poteſt dare peſsimum: ſed mediocrem. vt hic. & in l. ſi hæres generaliter. ff. de lega. 1.
¶ *Beſtias.* Veluti equis, vel aliis iumētis, bobus. vel aliis ſimilibus. & quid ſi dico, lego equum meum, cum plures haberet? dixi ſupra in gl. ſuper p̄cie. El mejor.
¶ *Semēpertes.* Quæ habent terminos a natura, ſicut homo, equus vel bos

Universidad de Deusto
Biblioteca

secundum Bar. in l. si domus. in principio. ff. de lega. 1. secus ergo erit si legetur lanx vel scutella, seu quid simile inanimatum, quod facto hominis fines habere consueuit. vt in d. l. legato generaliter. in fin. & per glo. in ca. indicante. de testa. & nota. in l. qui lancem. ff. de aur. & argen. legat. nec in his hæres cogetur eligere mediocrem sed potest dare id quod est minimum gl. & communiter doctores in dict. l. legato generaliter. vbi late per la so. quid autem si testator, qui legauit scutellam vel vestē nullam scutellam vel vestē habet in patrimonio? Alberic. tenet in l. si domus. in princip. ff. de legatis. 1. quod tūc non valet legatum, nisi ex aliquo adiuncto possit constare ad q̄ possit terminari, seu referri. vide ibi per eum & quæ dico inferius. in glo. proxima.

11 a ¶ *Vnas casas.* Idem est dicendum si legaret fundum; nā hæres debet dare vnum fundum ex his, quæ testator reliquit: vade quod hic dispōnitur in domo, habet etiā locū in fundo in genere legato. ita vult gl. relata ad text. in l. si domus. ff. de legat. 1. de qua ista sumpta est. & hoc tenent Iacob. de Aren. Petrus. & Cynus Bal. Rapha. Io. de Imo. Paul. de Castr. & Alexand. ibi & ita intelligunt. l. cum post. §. gener. ff. de iure. doti. contra glo. ibi licet opinionem gl. ssi. in §. gener. sequuntur. Bar. Angel. & Imol. in lita stipulatus. in octaua oppo. ff. de verborū obliga. & Ange. in d. l. si domus. vt si differentia inter legatum fundi, & domus; sed magis placet prima opinio, eo quia testator videtur sensisse de vno ex his fundis, & in eo modo & forma prout erat in vsu testatoris. Quid autem si legaret planetā, vel vestē, vel quid simile? vide quæ dixi supra in glo. proxima ad finem. contra id tamen quod ibi dixi, tenet Paul. de Cast. in d. l. si domus. in principio dicens hoc esse dictum. & vult quod in aliis rebus a domo generaliter legatis, legatum valeat & intelligatur, secundum consuetudinem regionis. l. si seruus pluriū. §. fi. ff. de lega. primo. l. Titia. §. 1. ff. de aur. & argen. lega. illud tamen quod in d. gl. dixi tenetur cōmuniter, & tenet gl. in l. quod in reliquis. §. fin. ff. eo. in verbo eam. limita tamen, nisi legatū esset pium. vt dixi supra in gl. super parte el mejor. Allegando. Bal. in l. 1. C. de verbo. sign. licet. & pro opinione Pau. de Cast. videtur facere ista. l. partitarum. quatenus ad finē dicit, q̄ dicta in domo procedant in aliis ex officijs, & nō extendit ad res mobiles in genere legatas, quę fines habeant facto hominis, & certe dura videtur illa cōmunis opinio, quod legatum sit derisorium, ficut est in domo, siquis in genere vestem legat alicui, vel capsam vel quid simile.

12 b ¶ *Qual quisiere.* Concord. cum d. l. si domus. in principio. si tamen testator duas habebat domos, vnam in domicilio: aliam extra legasse intelligitur illam, quam habebat in domicilio. argumen. l. quæ conditio. §. 1. ff. de conditio. & demonst. secundum Bald. in d. l. si domus. in principio. & sequitur ibi Alexan.

13 c ¶ *Casa.* Not. istam. l. & videtur satis rationabiliter. ar. l. 2. ff. de liber. & post & l. fundus q̄ locatus. ff. locati. & facit ista. l. contra id q̄ dixit Paul. de Castr. in dict. l. si domus. in principio. de quo dixi supra in glo. super parte. el mejor. quando testador reliquit domum, & vnicā tantum habebat, qua filij eius hęredes indigebant, quod illa non sit danda, & quod legatum non valeat nā hic probatur cōtrariū, & contra Paul. tenet Alex. in d. l. si domus. ad fin. principij. & in d. l. legato generaliter. & bene: vnde filij aliam sibi domū acquirent, vel cōducent, nisi aliter de mente testatoris appareat. & ista conferunt ad quæstionem, testator habens duos filios fecit maioriam in primogenitum de certis rebus & postea ædificauit magnam domū quā dicebat quod volebat eam pro maioria & deinde in suo testamento dixit, q̄ legabat filio secundo domum non designans quam domū. nam si cōstat de voluntate patris q̄ dictam domum voluit esse maiorię legatū domus in secundo filio erit derisorium per d. l. si domus in princi. si de hoc non constaret deberet domus dari secundo filio per istā & illam legem. nota etiam q̄ si testator fecit maioriā de domo sua in qua habitabat veniet etiā domus alienæ quæ erant appēdices istius domus. Bar. in l. prædijs. §. quid domū vbi & bonus tex. ff. de lega. tertio. vbi etiā habetur de horto. & vi. per Alex. cons. 26. vol. 4. & Io. Cirier. in tracta. primogenitur. lib. 2. q. 4. & Andream Tiraquellū in tract. de nobilitate & iure primogeniorum. q. 73.

14 Adde. ff. de alime. & cibar. lega. & ff. de aruis lega.

Ley. XXIIII. En que manera deue ser dado el gouierno a aquellos aquiē es mandado en el testamento.

d ¶ *Non vale tal manda.* Limita nisi testator daret legatario electionē de domo, quā velit: nā tunc etiam si nullas domos testator in patrimonio reliquerit, tenet legatū per l. titia. §. 1. in fine. ff. de aur. & argen. lega. & tenet Albe. post Nicho. de Neapo. in d. l. si domus. in princ. limita etiā secundum Paul. de Castr. in d. l. si domus. in principio. q̄ non habeat locū in legato habitationis in genere: quia licet testator nullas reliquerit habitationes in patrimonio debet præstari habitatio, secundum qualitatem legatarij, & tenebitur soluere pensionem talis domus. per tex. in l. cum antiquitas. C. de vsufruct. quod multum ibi exaltat Alexan. dicens quod multi dixissent contrarium.

15 e ¶ *Torres edificadas.* Not. bene & adde gloss. in dict. l. quod in rerum. §. fin. in verbo eam. quæ hoc exemplificat in naui.

¶ *Ley. XXIII.*

» Legatis alimentis sine quantitate præstabuntur sicut testator consueuit: & si non consueuit secundum legatarij personam & facultatem hereditatis. h. d.

f ¶ *Dezimos.* Sumpta est ista. l. a l. si cui annū. ff. de ann. lega. & a l. cū alimenta. ff. de alimen. & cibar. lega. in principio.

g ¶ *Vsado en su vida.* Quid si est diuersitas in vsu nam aliter præstabatur tempore mortis, aliter ante? dic quod inspicietur tempus mortis. l. mella. §. 1. ff. de aliment. & cibar. lega. & an comprehendet hoc legatum ea quæ non ordinarie, sed extraordinarie testator solitus erat præstare? vid. l. Seio. §. medico. ff. de ann. leg. & vid. quod notabiliter per illam. l. consuluit Oldraldus consil. 129. incipit in quæstione quā quæritur an illud quod solitum est præstari Archidiacono, &c. & quod etiam per illam. l. nor. in consi. 216. incipit circa primum articulum, an obitus, in mensæ facultatibus computentur.

h ¶ *Qual hombre fuere.* Nam pro modo ætatis: quia aliter puero, & aliter iuueni, vide. l. cum vnus. §. fi. ff. eo. & leges quę dicūt, quod alimēta quæ debent moderari, secundum facultatem patrimonij. vt in l. ius alimentorum. ff. vbi pupil. educar. debet. intelligi non respectu valoris, sed respectu redituum. l. imperator. in fin. & ibi not. Bartol. ff. ad Trebel. & in dict. l. ius alimentorum. in princ. vnde si fructus nō sufficiunt ad alimenta non properet hæres tenebitur immobile vendere, vt est text. singularis in l. qui bonis versic. dūmodo. ff. decessio. bo. nō. quem ad hoc dicit singularem Ioan. de Plat. in l. super creandis. in fin. C. de iure fisci. libr. 10. illam etiam. l. ad hoc dixerunt singularem Bal. Angel. in locis relatis per Alexand. in d. l. imperator. in 4. nota. quod tamen limitabis secundum Io. de Imo. in d. l. imperator. quando debentur alimēta alteri, quam illi qui est futurus dominus bonorum: nam si debeantur tali futuro domino, posset fieri alienatio & valeret per l. primam. §. mulier. ff. de vent. in possess. mit. & sequitur Alex. ibidem, & potest induci ad maioriæ bona vt tali casu nō obstāte prohibitione alienationis possent vendi. facit anthē. res q̄. C. communia delega. vbi Bar. contra gl. ibi. item fit tractatur de alendis seruis hæreditariis, si fructus non sufficiunt. possunt vendi corpora hæreditaris. l. dtuus ff. de petitio. heredi. vbi hoc not. Arg. limita etiā in casu authenticæ. contra regatus. vbi etiam Ange. C. ad trebel.

¶ *Ley. XXV.*

» Option alicuius rei legata legatarius semel eligens nō potest variare. sed si legetur in optione tertij eo intra annum non eligente eligat legatarius. h. d.

12 ¶ *Arrepentir.* Concor. cum. l. serui electione. in princip. ff. de leg. 1. & l. apud Aufidiū ff. de optio. legat. & sic habes, quod nō liceat variare electione semel facta, & plane procedit in vltimis voluntatibus, quę non debent esse impendenti. l. fin. ff. communia prædio. secus vero est in contractibus. l. fi. quis stipulatus sit sichum. & l. cum qui certarum. §. fin. ff. de verbo. oblig. & intellige ist. in l. quādo electio variatur. nam si non potuerit variare. l. 2. ff. de optio. lega. & requisita vt electio teneat, ponit glos. in d. l. serui electione. in principio. vbi per Bart. & doct. & an possit variari ab eo, qui habet potestatem eligendi ex rescripto, seu ex literis ad beneficia? vide per glo. in cap. grauia. de rescriptis. libr. sexto vbi dicitur, quod non. & ibi Ioannes Andr. in nouella. & an facta electione licet variare? vide in capit. publicato. de electio. & quæ tradit Alexand. in dict. l. serui electione. in principio. vbi etiam vide quid in declaratione iuditiali & an quod disponitur in dict. cap. publicato. procedat in aliis officijs quę deferuntur per electionem. vide per Abb. in capit. penul. de postula. præla. & in capit. cum inter canonicos. columna 1. fin. de electioni. & de compromissarijs ad eligendum, adde Abb. in capit. causam quę. de electio. & an possit ut de præmissa superiori, vel postulato, habeat locum pœnitētia? vide text. & ibi Abb. in decimo nota. in capit. bonę. ei secundo. de postulat. præsato. & per Bald. in l. secunda. colūna. 6. C. de iterutu. & an pater, qui recepit emphyteosim prole. & vno ānullo nominato, possit postea variando alium nominare? vide Bald. in 1 prima columna finali. C. per quas person. nob. acquiri. & qui eligit viā contractus. nō potest postea redire ad viam distractus, vel econtra. l. commissorię. & ibi Bald. C. de pactis inter empto. & vendito. l. 18. tituli quinto partic. quinta. & quando in electione rerum alternatiue debitarū admittatur variatio. vide in dic. l. si quis stipulatus sit sichum. ff. de verborum obligationib. & l. qui ex pluribus. & dict. l. cum qui certarum. §. primo. eodem. & ibi Bart. & an quod semel approbari possum postea reprobare, vel econtra? vide per Bar. in l. quo enim. §. Iulianus. ff. rem rat. habe. & l. si cui simplici via. & ibi Paulus de Cast. ff. de seruitu. & vide etiam quod habetur in l. 21. tit. 9. septima partita. & in l. fin. tit. secundo. lib. sexto. ordin. regali. & de libello semel declarato. vide quod not. Bal. in l. fin. columna. 3. C. de codici. not. etiam quod non potest variare, qui iam elegit locum, vbi conueniret eum, qui sibi erat obligatus respōdere, omni loco. vide Bal. in l. fin. §. sed & si quis. C. communia delegat. & an qui noluit recipere, quod sibi off. rebatur. possit postea pœnitere? vid. Bal. in l. si plures colum. 2. in. C. de conditio. insert. & de executore testamenti, qui renuntiauit officio, vide Bal. in l. deberi. C. de fideicommissa libertate. in casibus, in quibus permittitur variatio, non permittitur, nisi semel. Bald. in authentica. habita. colum. 5. C. ne filius propat. tradit. Alexan. l. in l. fi ex toto. §. fin. ff. de legatis. 1. Rochus in tractat. de iur. patronatus. Char. 7. colum 4. quod possitus quæsitum alteri, non liceat variare. vide Abb. vt supra in d. cap bonæ. el segundo.

13 b ¶ *Del año en adelante.* Adde l. fina. §. 1. C. cōmunia delegat. & facit ista l. ad quæstionem quod si mulier der marito faculatem eligendi vnum ex filijs ad matoriam per eam instituta, vel melioradi vnum ex eis in filijs, quem maritus elegerit, quod si maritus nō eligat intra annum, quod sit exclusus a tali electione, & si post annum eligat, vel nominet filium, quod talis electio vel nominatio non teneat. sed contrarium est verius. quia quando datur electio personarum, non finitur anno facultas. l. hoc datur sed perpetuo, quousque lis contestetur super tali electione. vt tenet Bartol. in dict. l. finali. §. 1. per tex. in l. cum quidam. 9. de legatis secundo. vbi etiam Ioannes de Imol. neque in isto casu Bal. in dict. l. finali. §. 1. columna. 4. versicul. quæro testator. dicit contrarium, imo si recte inspiciatur, vult idem. dicit enim, quæro testator reliquit vnum ex familia, quę maritus elegerit, an post annum electio remaneat hæreditati? respon. non vt. ff. de legatis secundo. l. cum quidam. quæ lex multū facit, quando legatur amico vel consanguineo: secus si legatur piæ causę, puta vni monasterio, quod ritus elegerit, non post annum, deuoluitur ep. & capo qui est legitimus executor ad pias causas tamē in aliis autem causis non est reperire legitimum executorē, vt supra de episcopis & cleric. l. nulli. hæc sunt vba Bal. & hc potius sentit quod in casu extra pias causas electio el ipso etiam anno remaneat apud maritum, ex quo a iure non datur legitimus executor in eius negligentia: quinimo & sic relicto ad pias causas etiam elapso anno ante interpellationem, per litis contestationem, facultas, eligendi durat. secundum Bartol. in dict. l. cum quidam. & alios quos refert Iason in dicto. §. primo. Angelus tamē ibi in eo quod attinet ad pias causas, videtur cum electio pauperum fuit commissa, tenet contrarium, imo quod elapso anno deuoluatur ad ep. scopum, etiam si d. hō eligere non fuerit interpellatus: & dicit ita communiter tenere, & seruari de consuetudine. & in eadem sententiam videtur inclinare Bald. in dicta quarta columna. versicu. pone quod infra annum. sec. quidquid sit in pijs causis, in quibus opinio Angeli & Baldi satis lamentabilis videtur: quia cum dies sit præfixus executioni relictorum piorum per consequens videtur præfixus electioni sine qua executio heri non possit, & sic cessat ratio dict. cum quidam. in quæstione supraformata nullum est dubium, quin lapsus anni non excludat dictam facultatem eligendi. quod etiam voluit Baldus in l. captatorias. columna finali C. de testament. mili. neque præmissæ assertioni refragabitur. l. Taurina trigesimi arretur: quia in præfixione termini, de qua ibi non comprehenditur iste casus. imo. l. ista vult isto casu commissarium semper est obligatum ad faciendum declarationem sibi commissam a defuncto, & si sine declaratione potest a iure suppleri. l. ista haber pro facta elapso illo termino ralem declarationē; si vero declaratio sit necessaria, ita quod a lege non possit suppleri ex mente illius. l. videtur quod sit adhuc hēda etiam elapsis illis terminis, de quibus ibi. & ad istam l. partitarum & similes respondetur quod procedunt in electione rerum, non in electione personarum. Quid autem si mater dedit marito facultatem faciendi maiorjam in vnum ex filijs an possit eligere filium in potestate & acquirere sibi vsumfructum? videtur quod non ex dicto Bald. in l. tutor. §. primo. ff. de excu. tuto. quod esset limitandum nisi omnes essent in potestate, vel si eligeretur filius maior, nam de mente matris & consuetudine videtur quod ille posset eligi & sic quod etiam pater habeat vsumfructum.

In no. rec. est l. 7. ti. 4. li. 5.

¶ *La casa.* Quæ consistebat in specie nam secus si in genere. quia tunc non transfertur electio in legatarium, sed in arbitrium boni viri. l. prima. ff. de legatis secundo. habes etiam hic. & in dict. l. finali. §. primo. vbi notat Angelus quod si electio rerum, vel personarū conceditur tertio, non dicitur voluntas captatoria. Adde dict. l. cum quidam. ff. de legatis secundo. & l. cum pater. §. hæreditatem. & §. a filia. ff. de legatis secundo. & l. vnum ex familia. in principio. & §. primo. & ibi Bartolum. eodem titulo l. cum quidam. §. vt vum. ff. de verborum obligationibus. optimus textus in l. hæredes mei. §. finaff. ad Trebellianum. & l. ex facto. §. si quis regatus. eodem titulo. & l. fideicommissaria. §. finali. ff. de fideicommissari. libertat. Aduerte etiam quod si electio est commissa per modum conditionis, tunc non procederet ista. l. vt si dicat, si titius arbitratus fuerit. vt in dicta l. prima. ff. de legatis. secundo. & l. qui hæredi. §. finali. ff. de cōditionibus & demonstrationibus. l. centesimia. ff. de verborum obligationibus. & hoc si arbitrium per modum conditionis appositum respiciat substantiam ipsius negotij, seu ipsum totale negocium: alias eatenus vitiat, quatenus respicit non vltra. l. tertio. ff. locati. Alberic. in dict. l. finali. §. primo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Ley.* XXVI.

»Si duobus legatur seruí optio: & discordent in electione: mãdet iudex sorte dirimi: vt quem sors prærulerit eligat, & hi heat rẽ: ginima e tionem partis alteri arbitrio bonorum virorum soluendo: idem est si vni optione legata (eo ante electionẽ relictis pluribus heredibus defuncto) si hæredes super optione discordent. h. d.

1 2 ¶ *A dos habres.* Cõiunctim vel diuisim, vt sequitur, & ibi si separati res duobus legetur. ita q̃ vni deueretur res, alteri æstimatio. l. si pluribꝰ ea. ff. delega. 1. & vnus velit rem alter similiter & sic vterque velint rẽ: quia sorte diuidetur, cui res præstetur. & cui æstimatio tenet. l. sin. ibi. in princ. C. cõmunia de leg.

a b ¶ *La suerte.* Ad. l. ii. in princi. C. cõmunia de lega. & quæ ibi Bald. tradit de sorte. & etiã Paul. de Cast. in l. in tribus. ff. de iudic. & q̃ h. b. ff. pueyb. 18. contradictiones cõprimit sors, & interpotẽtes quo que diiudicat. & vide in ista materia. Ioan. Crier. in suo tractatu primogenituræ. libro. 1. quest. 9. vbi tractat. an in quæstione de partu gemino sit ad iudicium sortis recurrendum, vbi multa accumulat.

3 c ¶ *Enca a sus herederas.* Et sic legatum optionis non est conditionale. §. optioni. ff. sic. de lega. si enim fuerat conditionale, non transmitteretur ad hæredes. l. vnica. §. sin autem aliquid. C. de caduc. toll.

¶ *Lex.* XXVII.

»Licet ad hæredem legatarij transmittatur legatum, ex quo fuit legatario ius acquisitum. fallit in legato fossionis mineræ vel lapidicinæ scindendæ, quia non tranſit ad hæredem, nisi hoc testator specialiter exprimat. h. d.

1 d ¶ *Que tajaſſe piedra.* Adde. l. idem Iulianus. §. fi quis. ff. de legat. 1. & sic habes q̃ concessio facti indeterminati tam qualitate quam tempore emanans a priuato censetur personali, secus si tale factum esset determinatum, vt si testator concessisset facultatem incidendi decem currus lignorum, ex nemore suo: nam tunc talis facultas trãsiret ad hæredes legatarij, secundum Cyn. & Albe. & alios tenuerit per Alex. in d. §. fi quis. Quod tamẽ limitat Alex. nisi legatũ esset annuũ, quia ad hæredes non tranſit. l. 4. ff. de annu. leg. & per hęc dicit Alex. posse limitari doctrinã Bar. in l. si fic. la grande. ff. de verb. obl. & doc. in l. veteris. C. de contrah. & cõmitten. stipula. vbi dicit. q̃ stipulatio fa cta affirmatiue est trãsitoria ad hæredes per d. l. veteris. cũ similibus: g quia hoc est verũ, si factũ erat determinatũ, & certũ secus si indeterminatũ. Quid tamẽ ista concessio fieret Ciuitati in terminis huius. l. partitarũ, vel simil. bus, an censeri debeat perpetuæ videtur q̃ sic. vt probatur in l. vectigalia. C. de vectiga. vbi Bal. not. q̃ priuilegia concessa ciuitatibus presumuntur perpetua. facit bonus tex. in l. fœmi. §. quanquam. ff. de censi. ibi enim idem populus per surrogationem. l. proponebatur. ff. de iudic. l. sicut. §. in decurionibus. ff. q. cum sue vniuersita. nomi. sic etiam priuilegium cõcessum ecclesiæ perpetuo h

¶ *Ley.* XXVII. *Como la manda que es fecha de minera de metales o de pedrera, non passa en los herederos de aquellos a quien la fazen.*

Mĩnera de metales, o pedrera auiendo algun testador en alguna su heredad, si fiziesse manda en su testamento a alguno de que tajasse piedra[d] en aquella pedrera, o q̃ cauasse algũo de los metales, para aprouecharse dello, valdria tal manda, quanto en la vida de aql[e] aquiẽ fuesse fecha. Mas despues que el fuesse muerto, non valdria la mãda, nin auria poder de sacar ende ningũa cosa el heredero de aql aquiẽ la ouiesse fecha. Fueras ende, si el testador dixesse señaladamente, quãdo fiziesse la manda sobredicha, q̃ la fazia tambien a el, como a sus herederos.[f]

¶ *Ley.* XXVIII. *Porque palabras pueden ser dexadas las mandas a que dizen en la tin de legatis tertio.*

DElegatis tertio, en latin tãto quiere dezir[g] en romãce, como vna razon q̃ es escrita en el derecho, que muestra, porque palabras puedẽ ser dexadas las mãdas. E dezimos, q̃ por todas palabras que ayan entendimiento[h], q̃ sean guisadas e cõuenibles, para espaladinar las cosas, q̃ el fazedor del testamẽto quiere mãdar a otri, puedẽ ser otorgadas e puestas las mandas en los testamentos, o en el codicillo que alguno fiziere, ca si de otra guisa las dixesse, nõ valdria la mãda e esto seria como si el testador ouiesse vo luntad de mãdar oro a algũo, e dixesse que le mandaua laton: creyendo q̃l oro auia tal nome, ca estõce non valdria tal manda maguer aquel aquien fuesse fecha, quisiesse prouar q̃ su intenciõ del testador, era de mãdar le oro, e non laton. E esso mismo dezimos, que seria, en todas las otras cosas q̃ hã nomes generales en que acuerdan los omes comunalmente en cada tierra en nõbrarlas: assi como plata, o vino, o pan, o paños, o vestiduras, e todas, las otras cosas semejantes destas. Ca en qualquier destas cosas sobredichas, si el testador errasse el nome de la cosa q̃ mandasse, diziẽdo otro nome e non el suyo, cuydãdo[a] q̃ aquel q̃l le dezia era su nome, non valdria la manda. Pero en las cosas q̃ han nomes señalados: assi como son los omes, non seria assi. Ca maguer el testador errasse en el nome de algun ome[b], diziẽdo otro nome e non el suyo, cuydando que aquel era su nome q̃ el le dezia valdria la mãda, e nõ se embargaria por tal yerro si fuere prouado q̃ su entencion era del testador que aquella persona que nombro, ouiesse tal manda. Otrosi dezimos[c], que quando los fazedores de los testameros vsan tales palabras en las mãdas: diziendo mando e quiero, que sula no aya tal cosa, o plazeme, o tengo por bien, que la aya, o dize al heredero, creo que tu daras tal cosa a fulano, o dexo lo en la tu fe, que lo cumplas, odize el testador, quiero q̃ el mio heredero faga tal cosa. Ca vsando el testador qualquier destas palabras sobredichas: quando fiziesse la manda, o otras semejãtes dellas porque pueda ser entendida la entencion[d] o la voluntad del; valdria la manda que assi fuesse fecha.

¶ *Ley.* XXIX. *Como vale la manda, o non que es puesta en aluedrio del heredero.*

MAndando el testador a dezir tales palabras quãdo fiziesse la manda, dexo a fulano tal cosa, si entendiere mi heredero, [e] que es derecho que la aya, o si dixesse, dexo lo en aluedrio[f] de mi heredero, si el entendiere, que sera bien que aya fulano tal cosa q̃ le mando, q̃ gela de. Ca en qualquier destas maneras, vale la manda que assi fuesse dexada. Fueras ende si el heredero

sustinere re non valet scriptura. l. quo tutela. §. penul. ff. de regul. iur. Bald. in l. voluntatis. col. 2. C. de fideicommiss. & vide. l. secundam. ff. de his quæ pro non script. haben.

3 2 ¶ *Cuydando.* Concord. cũ ista. l. l. si quis insundi vocabulo. in princip. ff. de legat. 1. vbi Angel. limitat quatuor modis. Primo si res in cuius

3 ¶ *Sus herederos.* Expressio ergo hereditum ostendit concessionem esse realem nõ personalem. & de materia quando concessio præsumat realis vel personalis, vide pul chras remissiones per Alex. in d. §. si quis & adde q̃ in dubio præsumptum deber præsumi pactum reale, quã personale secundũ Albe. in. l. iurisgentium. ff. pactorũ. colum. 2. & sina ff. de pact. Bar. in l. pater filius. ff. de seruitu. leg. & Ioan. Faber in §. q̃ que si agat col. 2. institu. de actio. vers. quid si per pactum. & ibi vide gd Adde. in priuilegio ff. de principum. de legat. 3 qu bus vide etiam per B. l. in dic. §. si quis & per Ioan. de Imo. Quid autem si testator appellatione erratur erat præsens & singulariter demonstratur, vt si dixerim lego tibi hunc equũ demonstrato boue. glo. quæ non est alibi in l. quæ extraneus. ff. de verbo. obligat. secundo vbi nomina sunt multum conformia. vt in l. l. brarum. §. si quã dam tam. ff. de lega. 3. Per tot. si fermo erraris sustinet. ri posit nec communẽ vsum loquendi alicuius ciuitatis, vel castri. d. labeo. versicu. neque mirum. ff. de supellectil. lega. & pro hoc facit ista. l. par. iterum cum dicit communalmente en cada tierra. Quarto limitat ii dispones ante dispositionem voluntatẽ in suã declaraſſet, quod cum vteretur vno appellatiuo nomine, in

telligeretur de verõ & proprio conuenienti rei in dispositione dedu cta. glo. in d. l. si quis in fund. vocabulo. Quinto limita, vt procedat in nominibus appellatiuis omnino diuersis, vt sunt equus, & mulus bus & Asinus: sed si non essent omnino diuersa, sed haberẽt se, vt excedentia excessa vt si testator voluerit legare ducenta, & dixerit centum, nã si cõstaret de errore valebit dispositio in ducẽta. gl. in l. qui quartam. in principio. & ibi Imol. Bal. & Paul. de Castr. & probatur in l. quatiens. §. sed si non in corpore. ff. de hæredib. instituen. & not. Bene istam l. & d. l. si quis ad limitationem l. non aliter. ff. de lega. 3. & quæ not. gl. in l. voluntatis. C. de fideicom niss.

4 b ¶ *De algun ome.* Adde. l. si quis insund. vocabulo. & l. si quis in nomine. C. de testam. & in §. si in nomine. insti. de lega. & limita tripliciter vt per Alex. an in d. l. si quis in principio. col. 1. & de errore contingit. vide ibi per Ima. & Alexan. & adde in ista materia text. fiota. & ibi Bar. in l. pen. ff. de reb. dub. & l. 9. & quæ ibi dixi supra eod.

5 c ¶ *Dezimos.* Concord. cum l. secunda. C. communia de lega.

6 d ¶ *La entencion.* Tantum ergo valet tacita voluntas coniecturata quantũ expressa. ad de l. cũ proponebatur. ff. de leg. 2. l. inter vestem. si de auro & arg. lega. & tradit plene Curtius Senior. cõ. 51. in 1. & 2. col.

¶ *Lex.* XXIX.

»Si legatum relinquatur in liberam voluntatem hæredis non debetur hæredem nolentem secus si ita eius arbitrium, seu per verba importantia arbitrium boni viri; quia tunc debetur si hæres causam probabilem non ostenderit cum dare nolit. item captatoria voluntas non tenet in legatis, neque in institutione hæredis. tenet tamen legatũ vni factum si tertius tale quid fecerit. h. d.

1 e ¶ *Mi heredero.* Concor. cum. l. si fic legatum. in principio. ff. de lega. 1. & not. glo. in. l. senatus. §. pen. eo. tit. & adde nota. per Azo. quæ hic pro sequitur ista. l. in summa. C. eo. cũ. intepe. versic. item legari potest si existimauerit, &c. vide etiã in l. fideicõmissa. §. sic fideicommissum ff. de lega. 3. & habes hu ,p verba si existimauerit iussum si arbitratus fuerit importãt arbitrium boni viri. & de his & de aliis hoc importãtibus. vide in d. l. si fic. & in d. l. fideicõmissa. & §. sic fideicommissum vers. quanquã. & l. fideicommissa. in prin. ff. de fideicomm. ff liber. & de qu bus idam aliis. vide per Bart. in dictis legibus, & per alios doctos. & signanter per Alex. in d. l. si fic. col. 1. & 2. vbi etiam vide quid de verbo iudicio tuo, & de verbo fiet ut, & de verbo facias tuo sensu. & de verbo cõmitto prudẽtiæ tuæ, & de verbo, liberã facultatẽ, & de verbis, facias quidquid tibi visum fuerit expedire: & de ybo confidi tuę cõmittimo: & de verbo licentiam, & verbo, potestatis & de verbo permitto stare tuo iuramento, seu verbo tuo: & de verbo ponendum in matrimoniũ tuam. & de his verbis pro tuæ voluntatis arbitrio: & de verbis cõmitto me misericordiæ tuæ: & verbo videbitur: vide ibi per Alex. & ad de Abb. in ca

pitulo primo. col. 4. de sequestra. possess. & fruct. & Bart. in l. alfo. col. 3. de alimen. & cibar. lega. & Bal. in l. 3. in 2. lectu. C. de dot. promiss. & per Cardina. Alexan. in chumanũ genus. col. 1. 1 distinctio. & per Bal. in l. captatorias. C. de test. milit. & de illo verbo facias, quod cibi videbitur expedire. Adde Bal. in verbo nomina. de pace cõstantię & plenissime per Bal. in extranagan. ad reprimendũ. in gl. super parte videbitur. vbi etiã vide de verbis importantibus libertã voluntatem & ibidẽ quid si apponantur verba significãtia tã libertã vel arbitrium, quã arbitriũ boni viri, & ibidẽ an ex concessione libertatis facultatis possit reuocare exceptionẽ prescriptionis. & adde Bart. in l. Lucius Titius. ff. de fideicom. liber. & de verbo si tibi placet. vid. l. Thais. & cilla. §. sorore. eo. tit. & ibi Bar. & per Bart. in l. 1. §. si plures. col. 7. in repe. ff. de exorci. & de illo ybo iudicio tuo. adde Bar. in d. l. Thais. & Lucius Titius testamento. & quę tradit Felt. in c. 4. 19. to & 21. co. de cõstit. vbi plene de his verbis cum aliquibus notabilibus declarationibus, vid. etiã ad declarationẽ quod notat. Bald. in l. 1. col. 4. ff. de lega. 2. & decisio quandã Neapoli. & ex his quãdo casus occurrerit, poteris bene instrui ideo nõ pertupẽdas. & quid in contractibus an hęc verba, si approbaueris, si tamen eris, vel iussũ putaueris, vel similia, importẽt arbitriũ boni viri vel liberã voluntatẽ. vide in l. in vẽdentis. C. de contrah. empt. et per Albe. in d. §. sic fideicõmissum. vbi dicit, q̃ veritas est q̃ important in contractibus merã voluntatẽ, sed in contractibus substantialia contractus nõ possunt committi arbitriũ contrahentis, etiam ad arbitriũ boni viri. l. quod sæpe. 31. ff. de contrahend. empt. licet accidentalia sic. d. hęc venditio. ff. eodem.

2 f ¶ *En dudeio.* Et sic verbũ arbitriũ importat arbitrii boni viri limitatamen sic tm Imol. in l. si filius familias. ff. de dona. nisi daret arbitriũ ei, qui alias haberet: qa tũc intelligeret de libero arbitrio, vt verba aliqd operẽtur. argu. l. si quando in princi. cum fir. ff. de legatis primo.

Universidad de Deusto Biblioteca

& si per hæredem stat quia non vult arbitrari, perinde est ac si arbitratus esset deberi secundum Paul. de Cast. in d.l. si sic. Sed vide ibi per Imo. col. 2. dicentem quod non sufficeret preceptum a iudice factum vt arbitretur vt sic eo existẽte in mora dispositio habeatur pro purificata: sed aduerte quia Imol. loquitur quando in arbitriũ tertij fuit collatũ, Pau. vero quãdo in arbitriũ heredis, quod etiam voluit Bart. in d. l. s. ff. de legat. 2. vbi etiam Paul. col. pen. & Alex. col. 5.

3 a ¶ *Alguna derecha razon.* Vt quia legatarius erat demeritus testatori. l. fideicõmissa. §. quanquã. ff. de lega. 3: vel quia forte res legata erat, ita magna quod quasi absorberet totũ patrimoniũ relinquentis. l. quidam testamento. ff. de legat. 1. vel quia patrimoniũ erat tenue, & filij testatoris egerẽt arg. c. fi. 17. q. fi. & si res certa non esset legata: sed quid incertũ debet arbitrari iuxta id quod dicũt glos. & Bar. in d.l. 1. ff. de leg. 2. vbi Bar. col. pen. versi. quæro qualiter bonus vir erit.

ro de muestra alguna derecha razon[a], porque nõ la quisiere dar nin otorgar. Mas si dixesse el testador, mãdo a fulano tal cosa si mi heredero quisiere[b] o touiere por bien[c] q̃ la aya: estõce en voluntad es del heredero de cũplir la mãda, q̃ assi fuesse fecha, o de reuocar la si quisiere. E esto es, porque vsando el testador a dezir tales palabras, quãdo hazia la mãda, semejaua q̃ en todas guisas la ponia el enel aluedrio del heredero. Mas si el testador dixesse, mando a fulano ome mil marauedis, si quisiere tal ome[d] cierto, diziendo el nome de cada vno dellos señaladamẽte, nõ valdria tal mãda, porq̃ es fecha a vno, e es puesta señaladamẽte en aluedrio de otro. E porende dixeron los sabios antiguos, q̃ las mandas e los establecimiẽtos de los herederos, deuẽ ser fechos segund su voluntad del fazedor del testamento, e non deuen ser puestas en juyzio e en plazer de otri. Mas si el testador fiziesse la manda, diziẽdo assi que mandaua a vno mil marauedis, si otro que nombraua señaladamente fiziesse[e] alguna cosa, ciertamente, como quier que aquella cosa en voluntad e en aluedrio del otro, era de la fazer o non: valdria la manda, si aquella cosa q̃ nombrasse se cumpliesse.

Si lego tibi mille quæ habeas quando hæres meus voluerit: nec hæres in vita declarauit quando, eius heres tenetur statim ad legatũ. Si autem lego tibi si volueris, nec in vita declaraste velle non dabitur tuo hæredi. hoc dicit.

f ¶ *Quando el mi heredero quisiere.* Concordat cum l. fideicommissa. §. sic fideicommissum. ff. de leg. 3. & cum not. per Azo. C. de leg. in summa. col. antepe. in vers. item legari potest. 1

¶ *Ley. XXX. Si vale la manda que el testador faze, diziendo mando que mi heredero de a fulano tantos marauedis, o tal cosa quando el quisiere.*

FEcha seyendo la mãda por tales palabras, que dixesse el testador, mando a fulano ome mil marauedis, que los aya quãdo el mi heredero[f] quisiere si acaesciere que este heredero muriesse, e nõ pagasse estos marauedis, en su vida, nin señalasse dia[g] a su heredero a q̃ los pagasse aq̃l que ouiesse de heredar los bienes del heredero dl testador: seria tenudo de pagar la manda, luego que entrasse la heredad, sin alongamiento ninguno: porque aquel cuyos bienes hereda, non lo contrasto[h] en su vida. Mas si el testador dixesse assi: mando a fulano cien marauedis, que los aya si quisiere: estonce valdra la mãda. Pero si este atal a quien fuesse fecha la mãda, non dixesse en su vida q̃ la querria[i] e se muriesse, estonce el su heredero non ha derecho ninguno en ella, ni la puede demandar despues.

g ¶ *Nin señalasse dia.* Et not. hoc verbum: quia non ita declaratur in dict. §. fideicõmissum ver. hoc autẽ de quo. l. ista sumpta est. 2

h ¶ *Non lo contrasto.* Et sic moriendo, videtur velle quod est fauore vltimæ voluntatis: quia secus in contractibus. vt in l. centesimis. §. fi. ff. de verb. obliga. Bar. & Bald. in d. §. sic fideicommissum. in versic. hoc autem. & videtur velle ista lex, quod si hæres declarauit, se nole dare legatum, quod tunc: neque ipse neque heres eius teneatur, quod nota: quia nõ ista bene aperitur in dict. versi. hoc autem. In contrarium tamen videtur l. vxorem. §. Scæuola. ff. de lega. 3. vbi habetur, quod hæres grauatus, cum volet vel voluerit. videtur grauatus post mortem, si ipse antea, non declaret se velle, & sic non est in potestate eius quod nolit. hoc etiam patet ex dictis Bart. in d.l. centisimis. §. si. ad si. 1. colum. vbi dicit, quod in vltimis voluntatibus idẽ est, dicere cum voluerit, vel cum volet heres det. quod est dicere, det post mortem suam, & sic post mortem debetur, tanquam adueniente die per text. in d. §. Sceuola. & sic illud legatũ dicitur conditionale. vt habetur in d. §. sic fideicommissum est. propter diem incertum mortis. l. dies incertus. ff. d. conditio. & demonstra. in contractibus vero facit tali casu diem & conditionem. vt declarat Bar. in d. §. fi. quem sequitur ibi Ange. & fuerunt verba Petr. ibi. Sed certe ista l. partitarum multum vrget, contra ista dict. Barto. & aliorum. & ad dictam l. vxorem. §. Sceuola. potest dici, quod intelligatur, si hæres non contradixerit in vita prout ista. l. dicit, & pro hoc facit. quia regulariter inter si & cum non est differentia. l. qui promisit. cum ibi nota. ff. de condi. indebi. & tamen si testator dixerat, si hæres meus velet, vel voluerit, poterit contradicere. vt supra. l. proxima & vult Bar. in d.l. centesimis. §. si. in principi. colum. 2. igitur idem dicendũ, si dixerit: cum voluerit: in hoc tamen erit speciale fauore vltimæ voluntatis, quod non contradicente hærede. a quo sic fuit legatum, in vita, debitur post eius mortem, vt hic & in d. §. Sceuola. cogita tamen: quia secundum istum intellectum, videtur fieri aliqua violentia. d. §. Sceuola. qui vult hoc relictum videri post mortem. 3

i ¶ *Que la querria.* Concor. cum. l. si ita expressum. ff. de conditionibus & demonstrat. l. si ita legatum. §. illi si volet. ff. de legat. 1. quid autẽ si dixerat cum voluerit: dic quod tunc non est necesse, quod legatarius ante mortem suam declaret se velle. secundum Bar. in l. 1. ff. de legat secũdo. per. l. vxorem. §. Sceuola. ff. de legat. tertio. quæ lex licet loquatur quando ista verba cum voluerit fuerũt relata ad heredẽ; tamen eadem videtur ratio, si referantur ad legatarium, secundũ Alex. in d.l. 1. col. 5. licet Ioan. de Imol. ibi velit in hoc facere differẽtiam & tenere contra Bar. vt videbis ibi per eum & per Alexã. col. 4. & 5. & aduerte quod per istam l. videtur non posse sustineri, quod Raph. Cuma. dicebat. in l. si ita. §. illi si volet. ff. de lega. 1. & in l. 1. ff. de lega. secunda. & in l. centesimis. §. fin. ff. de verbo. obliga. & sequitur cum Alex. in dict. l. prima col. 5. quod istud tale legatum, cum legatarius voluerit censetur esse purum sicut cum lego tibi cum petieris. l. Titia. ff. de condict. & demonstratio. l. si decem cum petiero. ff. de verbo. obligatio. nam, vt hic vides, tale legatum non est purum: quia si purum transmitteretur ad hæredem etiã nulla declaratione sequuta, quam tamen declarationem exigit ista l. & quod alias eius hæres habere non posit: sed dic, quod ista l. nõ loquitur, quando dixit cum legatarius voluerit: sed si voluerit, vnde tenementi in practica dictum Rapha. & sic erit differentia, an ista verba, cum volueris referantur ad hæredem, vel legatarium. 4

4 b ¶ *Quisiere.* Adde d.l. senatus. §. pen. ff. de lega. 1. & l. fideicommissa. §. quanquam. ff. de lega. 3. quid tamen si diceret lego tibi quod Titius vel hæres declarauerit se velle, quia talis volũtas requirit declarationẽ, & sic factum hæredis. dicit Ange. in l. centisimis. §. si. ff. de verb. obligat. quod tunc valeret perinde, vt valet, cum dicitur si capitolium ascenderit: vel tale quid fecerit. vt in l. nonnunquã. ff. de condi. & demõst. & infra ista l. ad fin. & Ange. sequitur ibi simpliciter. Paul. de Castr. vbi Imo. de hoc dicto dubitat, & istud dictũ dicit nõ esse verũ Alex. in d.l. 1. ff. de leg. 2. col. 5. ex eo, quia etiã verbũ, si voluerit, intelligitur de volũtate declarata. vt est tex. in l. si ita. §. illi si volet. ff. de leg. 1. ergo idem dicendum est, & si illud exprimatur: quia exprimitur, quod tacite inest. & magis placet hoc. & adde Bal. in l. voluntatis. col. 1. C. de fideicom. qui intelligit, & limitat dicta iura, quando volũtas adijcitur verbo substãtiuo, vel effectiuo: secus se in verbo executiuo voluntatis substantia vel declaratio ponitur. Allegat. l. tertiam. C. de dot. promis. & videtur in effectu idem, quod dixit. Angel. Alexand. tamen in aditio. ad Bal. ibi dicit, quod istud dictum Bal. videtur contra. l. cum quidam. ff. de lega. secundo. & quæ ibi dicit idem Bald.

5 c ¶ *O touiere por bien.* Not. hoc quod idem importat hoc verbum, sicut si voluerit, & est hoc contra Bal. in l. fideicommissa. §. quanquam. ff. de lega. 3. dicentem, quod omne verbum intelligitur sonare in arbitriũ boni viri, præter verbum volo, & facit ad istam. l. l. fideicommissaria libertas. ibi, si ei libuerit ff. de fideicommiss. liberta.

6 d ¶ *Tal ome.* Est enim voluntas captatoria. vt. ff. de lega. 1. l. captatoriæ. Addæ. l. 1 1. & quæ ibi dixi tit. 3. supra ead. part. & aduerte, cum dicit si quisiere: nã secus esset si legatũ fuisset collatũ in arbitriũ alterius quia intelligeretur de arbitrio boni viri, & legatũ teneret. l. 1. ff. de lega. 2.

7 e ¶ *Fiziese.* Adde. l. si quis sempronium, ff. de hæred. instit. & l. nonnunquam. ff. de conditio. & demonst.

¶ Lex. XXX.

¶ *Ley. XXXI. Como se puedẽ fazer las mãdas sin condicion, e a dia cierto.*

PVramente[a] pueden fazer los testadores sus mandas: q̃ quiere tanto dezir, como sin ninguna condicion. E esto seria, como si dixesse algun testador: mando a fulano tantos marauedis, o tal cosa. E aun la podria fazer a dia cierto, o d̃ dia cierto en adelante. E esto seria, como si dixesse el testador: mando que den a fulano tantos marauedis el dia de sant Iuã Baptista este primero que verna, o si dixesse: mando que del dia de sant Iuan en adelante que gelos den. E aun las podria fazer so condicion. E esto seria como si dixesse: mando a fulano tãtos marauedis si fiziere tal cosa. Otrosi dezimos, que si el testador quando fiziesse la manda dixiesse tales palabras: mãdo que den a fulano mil marauedis, quãdo fuere de edad[b] de catorze años, si acaeciere que aquel a quien la faze, llegare a aquella edad, valdra la mãda, e si muriere en ante, non la puede demãdar su heredero, nin ha derecho de la auer. Pero caso y ha en q̃ valdria la manda que fuesse fecha por tales palabras, maguer non se cũpliesse la condiciõ. E esto seria como si dixesse el testador, mando q̃ aforren a fulano mi sieruo, quãdo mi hijo fuere de edad de catorze años. Ca maguer el fijo nõ llegasse a aquella edad, nin se cumpliesse aquella condicion, valdria la manda, e seria forro por razon de la franqueza, que es otorgada a la libertad[c].

cip. ff. de lega. 1. cum glo. ibi quæ satis probat opinionem aliorum, contra Bar. Quid autem si dies non fuit præfixus substantiæ legati: sed eius præstationi, vel executioni: vide. l. ex his. C. quando dies lega. ced. & per Bar. in d. §. hoc autem. & ibi etiam per Alexan. adde etiam tex. notabilem in l. codicillis. in princ. & ibi Bar. ff. de an. lega. quod in dubio præsumitur, quod testator habuit respectum, ad tẽpus simplex: & non se retulisse ad tempus certæ ætatis legatarij, vt videbis in casu dict. l. codicillis. quæ est. l. singularis secũdum Paul. & Alex. in dict. §. hoc autem.

c ¶ *A la libertad.* Adde. l. si ita scriptum. ff. de manumiss. testa. & l. fideicõmissaria. ff. de fideicommiss. libert. in. §. etiã. & idem potest dici in legato ad pias causas: cum valeat argumentũ de libertate ad pias causas Bart. in l. proxime. ad fi. ff. de his quę in testa. delen. tradit Alex. in l. captatorias. C. de test. mili. & dixi ĩ. eo. l. 17 3

¶ *Ley. XXXII. Como las mandas deuẽ ser juzgadas por las leyes deste libro, maguer el testador lo defendiesse.*

NOn puede ningun testador fazer manda en ninguna manera, que por el derecho de las leyes deste nuestro libro, non deua ser judgada. E porende, maguer el defendiere señaladamente, que ninguna ley, ni ningun derecho non pudiesse contrastar, nin embargar la manda que faze, con todo esso si la fiziere contra derecho[d], o como non de-

¶ Lex. XXXI.

Pure & conditionaliter & ad diem vel post diẽ potest legatum fieri: & si legatur quod dentur Petro mille quando fuerit. xiiij. annorũ: & ante moriatur: non habebit eius hæres legatum: sed si lego tibi libertatem, quando filius meus habebit. xiiij. annos: filio ante illã ætatem mortuo valet legatum fauore libertatis. h.d.

1 a ¶ *Puramente.* Sequitur dicta Azo. C. eo. d. in summa. in fin. col. 6. ver. relinquitur legatum pure.

2 b ¶ *Quando fuere de edad de catorze años.* Concordat cum l. si cui legatur. ff. de lega. 1. §. hoc autem legatum. & l. si Titio. ff. quando dies lega. ced. & adde quod idem esset, si apponeretur tempus certæ ætatis, cuiusdam tertij. l. si ita scriptum. ff. de manumis. testa. quod limita nisi apponeretur tale tempus ad extinguendum legatum, vt si dixerim lego Titio centum annua, quousque Titius erit ætatis. xiiij. annorũ: nam tale legatum non est conditionale, neque extinguitur Titio ante dictum tempus decedente, vt est text qui non est alibi, secundum Bal. ibi in l. ambiguitatem. C. de vsufruct. Sed quid si legetur in tempus certæ ætatis grauati: Bar. in d. §. hoc autẽ tenet quod non sit conditionale, & quod non pereat legatum, quanuis grauatus nõ perueniat ad talem ætatem per. l. liberis quos. §. ab hæredibus. ff. de alimẽ. & cib. r. lega. & cum Bar. transeunt Ang. Bald. & Paul. de Cast. in lectur. Padu ina. ibi & Ludo. Rom. in l. in illa. ff. de verb. oblig. Dynus vero, Rapha. & Ioan. de Imol. ibidem & Cynus & Bal. in l. ex his. C. quando dies lega. ced. & Paul. de Cast. in lectura Bononien. & Salic. in l. vnica. §. sin autem aliquid. C. de cadu. tollend. tenet contrarium per tex. in d. §. hoc autem. & respondent ad. d. §. ab hæredibus diuersimode, prout videbis late per Alex. in d. §. hoc autem. qui dicit istã vltimam opinionem esse veriorem per plura iura, quibus Bart. ibi nititur respondere: sed secundum Alex. tales responsiones sunt cum maxima violentia, ibique Alex. allegat alia iura contra opinionem Bar. vt poteris ibi videre, & signanter elleg. l. si quis a filio. in prin-

¶ Lex XXXII.

Non potest quis contra iuris dispositionem testari: nec de sepultura quid iniustum vel inconsuetum ordinare: & habebit legatarius sibi relictum, etiam si iniustum vel inconsuetum in sepultura non faciat. h.d. Habuit ortum ista lex a. l. nemo potest. ff. de lega. 1.

d ¶ *Contra derecho.* Not. hic bona verba Ang. in l. nemo potest. ad finẽ. ff. de leg. 1. de qua lex ista sumpta est quod legibus prohibitiuis non derogatur per testantẽ, neque etiã per contrahentes. l. cum lex. ff. de fideiusso. similiter legibus respicientibus ordinationẽ testamenti & eius substantiam non derogatur: quia sine illis non potest esse testamentum. l. 2. ff. de testa. similiter neque derogatur legibus concernentibus durationem obligationis personalis, quæ cõtrahitur ad legata, vel fideicommissa: siue voluerit testator derogare per adiectionẽ tẽporis, siue loci, siue per adiectionẽ conditionis, legibus autẽ aliquid introducentibus mere in fauorem testantis, renuntiari potest. l. secũda. C. vt in possess. lega. vnde etiam dixit Bal. in. l. 1. in fine. 4. col. C. de his quæ pœnæ nomi. quod quando lex disponit ad executionem voluntatis, potest testator illud remittere: si vero ad necessitatem fauoris hæredis, & non potest remittere: cum tamen ipse hæres posset expresse & tacite, vt nota. in. l. 2. ff. de vsufruct. & hinc est, quod testator potest remittere tacitam hypothecam, quę oritur pro legatis. gl. singularis in l. 2. C. vt in posses. lega. & illam sequuntur magis cõmuniter docto. ibi & in dicta. l. nemo potest prout attestatur Alexan. ibi col. 4. & per illam gl. dicit Bal. ibi quod testator potest remittere, ne dominium trãseat in legatarium sine possessione. vide etiam ibi per Bal. nunquid testator posit facere, quod legatario currat præscriptio annalis, que de iure communi est perpetua, vel quod legatario non currat minor præscriptio centum annorum: de quo etiam vide per Bar. & Alex. in d. l. nemo potest. & ex prædictis etiam deducitur, quod potest testator dare legatario licẽtiam capiendi rem propria autoritate contra l. non dubium. C. de lega. vide per Bart. in d. l. nemo potest. vbi etiam Alex. col. 3. & si testator solum dicat, vim fieri veto legatarijs meis, videtur eis dare licentiã capiendi propria autoritate. Bal. in l. 1. in lectu. antiqua. C. communia de lega. per textũ fin- 1

Universidad de Deusto
Biblioteca

gularem,secundum Iacobum.de Are.in lege.permisceri.ff.de acquiren.possess.facit etiam textus.& ibi not.Ang.in l.hoc si res.ff.de rei vendicatione.& an possit remittere confectionem inuentarij: vide ibidem Bartolum,quod sic in dicta lege,nemo potest.vbi Alexand. columna quarta,tradit etiam de inuentario hæredis,quatenus tãgit prædicta

legatariorum.

Quid autem, si testator prohibuit hæredẽ alibi conueniri pro legatis,quã in certo loco,si hæres dolo,vel mora intercedente non venit ad locum illũ,dic quod tunc poterit alibi conueniri,l.bonæ fidei.ff.de eo quod certo loco.& ibi Bartolus, Baldus,& Fulgo.poterit etiam testator præfigere tẽpus in testamento hæredi ad adeundum hæreditatem,vt post illud tempus mero iure excludatur,secundum Angel.in lege.si quis hæres ita scriptus.ff. de acquirenda hæreditate per illum textum.& per nota.per glos.in lege.creticonum.C.de iure deliberandi.vbi etiam Paul.respondet ad dictam.l.nemo potest.& sequitur Alex.in dicta lege.nemo potest.in fin.adde etiam quod neque possunt facere contrahentes, quod legũ dispositio non habeat locum in actibus eorum.l.fin.ff.de stipulatio. seruo.& not.Bal.in cap.1.§,quia videmus.columna sexta.de his qui feudare pos-

2 a ¶ *O como non deuiere.* An autem si prohibeat,leges non obstare suo testamento,operetur talis prohibitio,effectum clausulæ codicillaris: vide glo.& docto.quod sic in d.l.nemo potest.

3 b ¶ *Non valdra.* Quia excepto principe omnis homo est sub lege.l.digna vox.C.de legibus.& ideo clausula non obstante,soli principi cõuenit,non alij: vt hic,& in dicta lege.nemo potest.vbi hoc nota.Angelus in lege.ius publicum.ff.de pactis.lege secunda.ff.de testamen. lege.codicillis,§.fi.ff.de legatis secundo.vbi glos.prima vocat istum testatorem volentem contra leges disponere:hinc euenit,quod volẽtes condere maioriam in vnum ex filijs,vel nepotibus: cũ ipsi non possint filijs imponere grauamen in legitima,vel eam diminuere.l.quoniam in prioribus.l.lege.quoniam nouella.C.de inofficioso testamento.l.17.tit.1.supra eadem partita.etiam respectu bonorum quæ essent extra regnum licet ibi esset latior facultas disponendi ex his quæ notat Bar.per textum.ibi in lege.ex castrensi.ff.de castrens. pecul.adeunt principem,vt super hoc rescribat:cum clausula non obstante,qui stylus emanasse videtur,post editionem istarum ll.partitarum.quod patet quia in istis legibus in titulo decimooctauo.tertiæ partitæ.nulla fit mentio formulæ talis licentiæ,& talem formulam consulit late ordinandam Roderic.Suarez in repetione.l. quoniam in prioribus.in secunda limitatione illius legis folio sexagesimo quinto.col.4.totius repetitionis,vbi ipse illam ordinat subdẽs, quod si alias sub nube & implicite aliquis impetraret a principe liberam testamenti factionem,non specifice ad supra dicta contenta in eius formula,neque cum derogatione dictarum ll.non posset vigore talis facultatis facere maioriam in præiudicium filiorum,& ibidem parum antea.folio sexagesimo quarto.columna secunda.versiculo.ex ante dictis.damnat illam formulam consuetam, quatenus dicit,do os licencia y facultad,para que de todos vuestros bienes, o de qualquier parte dellos podays hazer y hagays majorazgo en vno de vuestros hijos qual quisieredes y por bien tuuieredes,&c.Quatenus enim dicit,de omnibus bonis:asserit talem licentiam esse valde iniustam,& conscientiæ concedentis onerosam:cum per eam expresse tollatur legitima aliis filijs,quod aperte est contra ius naturale,vt ipse in eadem limitatione ante hoc late deduxit, & ibi allegat notanter Bal.in lege fina.columna secunda.C.de fructi.& hti.expendo quod princeps potest alicui concedere potestatem testandi diminuta legitima,& quod priuilegium concessum ad minuendum legitimam,non est iniquum:sed ad tollendum in totum sic:cum legitima sit de iure naturali,loco alimentorum:non tamen eius meta:sed de arbitrio legislatoris,ibique.columna tertia.dicit,quod pater,qui vigore talis facultatis,faceret maioriam in vnum ex filijs, priuando alios bonis suis,sine iusta causa.& ea quæ in.§.causas.in authentica. vt cum.de appellatio.cognosc.peccaret,neque esset tutus in foro conscientiæ:neque excusaretur prætextu talis facultatis, allegat glos. in capitulo.non est.de vot.& alia,quæ ibi videre poteris:tandẽ concludit columna quarta.dictam clausulam esse iniustissimam, consulitque ab ea abstinendum,& idem ego consulerem, si in tali facultate non contineretur illud quod communiter solet etiam apponi, scilicet,quod ita hoc fiat,vt reseruentur alimenta aliis filijs,licet non sit tanta portio,quanta alias sibi iuxta dl.regni competeret: hac tamen clausula apposita,vt semper apponitur nõ bene percipio, quid scrupuli esse possit:ex ea nanque euidenter constat principem nolle in totum tollere legitimam:sed diminuere,prout etiam dixi in lege vndecima.titulo quarto.supra eadem partita. in glossa prima.vbi vide.¶ Sed an vigore huius facultatis possit diminuere legitimam filij qui esset clericus in minoribus tempore datæ licentiæ? videtur q̃ non ex his quæ tradit Baldus in capitul.cum venissent-columna secunda.versiculo.oppono dicitur hic de eo qui missi.in posse.causa rei reseruand. vide quæ habentur.in capitul.ecclesia sanctæ Mariæ.de constitu.& quę dixi in lege quarta.titulo decimoquinto.quarta partita.super glossam.in parte,en cuyo señorio.Et cogitata in hoc nam ex hoc subuerterentur multæ facultates ad maioriam,seu ipse maioriæ:si tamen post datam facultatis regiæ fieret clericus vide capitu. sieo tempore.de rescript.libro sexto.& quod notat Bartolus in lege.vsus fructus.in fine.ff.de stipul.ser.¶ Sed quid si aliquis sine licentia principis fecit maioriam de bonis suis,& etiam de aliquibus bonis filiorum,seu quæ aliquo modo ad filios spectabant qui filij ne de facto sibi præiudicaretur impetrauerunt a principe reuocationem istius maioriæ respectu bonorum filiorum,an ex hoc videatur princeps approbare maioriam respectu bonorum patris:cum scies princeps sine ius licentia factam maioriam reuocauit tantum quoad bona filiorum.videtur quod sic ex dictis Bartol.& Pauli de Castro. in lege.legata inutiliter.ff.de legatis primo.vide ibi Paul.de Cast.versicu.& inducitur per Dynum.¶ Aduerte etiam,quod ipse rex de bonis patrimonialibus extra regnum potest cum non recognoscat superiorem facere maioriam inter filios.l.Cæsar.ff.de public.& vectiga. l.donationes quas.C.de donationibus inter virum & vxorem.Bal. in.§.item sacramenta.de pace iur.firm.quarta columna.versiculo secundo.vtrum rex.bonus textus in cap.si Romanorum in principio. 19.distinctio.l.omnium.C.de testamen. ¶ Et an habens facultatem ad faciendum maioriam de certis bonis ex autoritate regie possit vigore legis regni facere maioriam in tertia bonorum de alijs bonis: videbatur,quod sic per textum.& quod ibi notat Bal.in lege.tin.C. de repu.hære.quod priuilegium non confunditur cum iure cõmuni,in contrarium tamen facit,quod non est verisimile principem voluisse grauare filios duplici onere.l.nauis onusta.§.primo.ff.ad leg. Rhod.de iactu.cap.mandatu.vide de rescrip.¶ Et an teneat maioria facta cum facultate primogeniti filij regis patre viuẽte si maioria fiat postquam primogenitus successit in regno.vide quæ notat Bartol. in l.cum vir.ff.de vsufapio.& in l.hæreditatem.ff.de castrens.pecu. ¶ Et quid si detur facultas ad faciendum maioriam in vnum ex posteris suis,an videatur,data vt possit etiam in descendentes ex fœminactex.facit quod non.in l. prima.ff.de iure immu.vide ibi per doctores.¶ Quid si rex dedit licentiam faciendi maioriã in secundum filij maioris moritur rex,postea consensit filius maior & fit maioria in secundum an tenebit:die quod sic quia non apponitur conditio concessioni,sed executioni actus.l.1.in fine.ff. quod quisque iur. vi de Bal.in cap.1.in princi.colum.2.hic finitur lex.Iaso.in.l.si quis neque rausam.ff.si certum petatur. ¶ Aduerte etiam,quod videtur quod vt plenior sit facultas oportet quod in ea fiat mentio etiam de alijs filijs posthumis nascituris:quia licentia filios grauandi in legitima non extenditur alias ad posthumos ex notatis per Bar. in l. Titius.ff.de liberis & posthum in fine.princip.reprobando.glo.ibi & videtur text.in l.ex facto.in princip.ibi nã verisimile est.ff.de vulga. & pupil.¶ An autem virtute talis facultatis,quod possit facere maioriã in vnum ex filijs,quem veller,possit illam facere in filium spurium:& certe stantibus legitimis,crederem quod non per text.notat in capi.dicat aliquis.32.quæst.4.& quia princeps intellexisse videtur de filio legitimo & naturali.l.filium diffinimus.ff.de his qui sunt sui vel alie.iur.l.fin.ff.de iure deliberan.& ibi Paul.de Cast.& in authen.vt liceat matr.& auiæ.§.ad hoc.& per Fabr.in.§.fina.institu.de adoptio.¶ Quid autem,si princeps ex certa scientia & de plenitudine potestatis,dedit licentiã faciendi maioriã,in quendam filium spurium,vel naturalẽ,non obstantibus filijs legitimis,quibus princeps tantũ voluit relinqui alimenta,an tenebit talis constitutio maioriæ per maxime si princeps potuit moueri ad id concedendum propter strenuitatem,& bonitatem talis filij bastardi? & videtur quod nõ teneat,neque princeps hoc posset:quia neq; legitimatio filiorum spuriorũ,neque naturalium potest fieri, ex rescripto principis legitimis & naturalibus stantibus,vt in suis quibus mod.natura.efficiam.legiti.§.si quis ergo non habens.& dicebat Bal.in capit.primo.§.filij nati.si de feud.fue.controanter domin.& agna.quod imperator qui legitimat spurios existentibus filijs legitimis,vt cũ eis æqualiter succedant,videtur quoddam pecus non habens præ oculis iustitiam publicę honestatis,neq; cõsiderans,q̃ per solas nuptias cõfertur ele-

gans genus humanum.

¶ Præterea & hoc videtur de iure diuino prohibitum,Genes.21.capit.cum dicit esse ancillam & filium eius,non erit hæres filius ancillæ cum filio liberæ:& istud idem habetur.in cap.non omnis.32.quæstione.2.vbi etiam adijcitur istud a domino constitutum,prius quã anni ũ Romani iuris extitisset,adducitur quoque autoritas Apostoli ad Galatas.quarto cap.vbi etiam allegat illud Gene.à 1.facit ad idẽ quod habetur in summa.& in cap.vnico.35.quæstio.septima.facit etiam quod notat Bar.Bal.& Paul.de Cast.in l.3.ff.de testamen.& tradit late Paul.de Cast.consi.467.volu.2.incipit,visto dicto puncto: vbi concludunt non posse fieri per statutum,quod spurij filij possint succedere,& inter alias rationis adducit Bart.illam,quod esset contra ius diuinum,quo cauetur,non erit filius ancillæ cum filio liberæ. Bald.etiam adducit aliam,quæ multum confert in proposita quæstione, quia quod spurius non posset iillstitui est introductum propter turpitudinem testantis:& actus propter turpitudinem agentis reprobatus nulla constitutione permitti potest,vt in dicta authẽt:vt nulli iudicum.

¶ Item actus reprobatus propter turpitudinem æquiparatur actui prohibito de iure diuino.cap.ex parte.de consuetu.& contra ius diuinum non valet statutum,quod enim spurij non possint succedere patri est inductum propter eius delictum,& vt rebus refrænentur ab illicito coitu,vt in l.fina.C.de natura.libe.vnde contra bonos mores esset,quod princeps super hoc dispensaret maxime in exclusionem: & cum tam graui præiudicio legitimorum:imo & forsitan est,quod vt iure Ioan.de Imol.in dicta.l.tertia.ad finem quod neque valeret statutum,quod filij naturales tantum succedant patri:quia sic indistere ter habilitando naturalem præberet materiam delinquendi: & ideo non videtur valere.

¶ Præterea tale priuilegium principis quod ammodo alios alliceret ad illicitos coitus,videntes posse se impetrare tale priuilegiũ, & omnis consuetudo constitutio iuramentum & priuilegium per quę nutriri possunt peccata,non valent secundum Ioannem Andream in capitu. exirpandæ.de præbend.super verbo, consuetudine qualiber. Pro parte vero contraria facit illa decisio.Neapolitana collecta per Matthæum de Afflict.decisio.nonagesimanona,incipit,si pater.vbi refert bis in duabus causis fuisse iudicatum,quod si pater mediante pecunia recepit emphyteosim pro se,& Titio,& hæredibus dicti Titij filij sui spurij nati ex damnato coitu,quod in tali emphyteosi succedat dictus spurius, exclusis hæredibus venientibus ab intestato, per nota.per Baldum in lege secunda.C.de iure emphyteo.columna prima.dat Bal.rationem:quia non vt hæres:sed mediante stipulatione venient.& sequitur ibi Iason.in sexagesimanona columna.totius tractatus retuli supra quinta partita.titulo octauo. in lege penultima.super glo.legum se ouieren.sic ergo videtur, quod ad maioriam possit venire mediante gratia,& priuilegio principis.adducit etiam & Matthæus in dicta decisione,quod necdum spurio verum etiã seruo,potest de novo dari feudum & emphyteosis,vt in cap.1.§.personam,per quos fiat inuesti.

¶ Præterea(vt dixi superius)per principem potest minui legitima si in,licet non possit tolli in totum,secundum magis communem opinionem:poterit ergo princeps reseruata portione sufficienti ad alimenta filiorum dispensare:vt cætera bona per viam maioriæ ventãt in spurium:neque repugnabit ius diuinum allegatum: quia vt dicit Ioannes de Imola.in dicta lege tertia.ff.de testamen.illa autoritas non multum urget:quia illud erat quoddam præceptum iudiciale legis veteris,& non videntur obligare in lege noua ista iudicialia,nisi quatenus sunt approbata per habentem autoritatem legis condẽdæ,vt habetur in capitu.translato.de constitu.& per sanctum Thomam.prima secundæ.quæstione.104.articulo tertio.de quo etiam in capitu.fina.de successio.ab intesta.& in.§.his ita.6.distinctione. hoc etiam videtur de mente Hostien.in summa.in titu.qui filij sint legitimi,vbi dicit,quod licet imperator possit legitimando spurios eos ad hæreditatem admittere:non tamen hoc posset legem generalem condendo statuere,quod admittantur ad successionem:quia multi esset qui non curarent:vnde filios haberent,si scirẽt eos sibi succedere de heret:& sic si non esset legem generaliter condendo:sed in casu parti culari dispensando,videtur de eius mente,quod hoc possit imperator.hoc etiam vult Bald.in lege.eam quam.columna nona.C.de fidecommiss.vbi dicit,quod non potest princeps facere legem generalem,quod spurij succedant:quia est indirecte contra bonos mores,sicut neque constitutio valeret, quod quilibet posset adulterari & incestum committere:& subdit quod hac ratione non potest legitimare nascituros ex aliquo,qui nondũ sunt concepti in vtero:quia est dubius de futuro:sed si essent nati,vel concepti,potest:quia est dubius de præterito.circa quæ non remouetur reatus,sed pœna,& pro ista parte etiam facit,quod notat Ioan. Andreas in additio.ad Spec. titul.de successio.ab intesta.§.si tali.versicul.sed ex facto.vbi dicit, quod princeps possit statuere,quod tales succedant patribus, sicut statuit,quod succederent matribus potissime cum generatione & natura sint filij,& consanguinei,licet ad comprimendum illicitos coitus primo excluserit illos per legem suam,vt in authentica, quibus modis natura.efficiun.sui.§.si oportet.si ergo ad primordiũ naturæ reducitur spurius,cessat causa quærelandi.lege prima. C. de imponen.lucrati.descriptio.libro decimo.finaliter refert Hostiens.tenere contrarium vbi supra,ista etiam quæstio latissime tractatur per Prepositum Alexandin capitul.per venerabilem.in versicul.quod autem,qui filij sint legiti.in quinta quæstione principali.versicul.octauo.quæro.& in capitul.constitutiones.decima distinctione. & concludit necdum hoc posse statui per legem imperialem:verum etiam per aliam legem ciusdem,vel statutum:nam ex quo per legem eiusdem matribus possunt succedere,vbi etiam militat ratio peccati vitandi:ita etiam sit lex admittenda si statuat, quod succedant patribus. Adducit etiam,quod istæ successiones sint de iure ciuili delatæ, licet in filijs hoc suadeat naturalis ratio,vt in lege.cum ratio.ff. de bonis damnat.ideo ius ciuile potest eas modificare,& augere & circa eas disponere,iuxta notata per Dynum in regul.indultum.de regulis iuris.libro sexto.nec erit facienda differentia inter natos ex damnato coitu,& alios secundum eum:quia prædicta fundamenta militant in vtrisque,licet Baldus in lege prima.C.de iur.aureo.annu.faciat inter istos differentiam:cum quo etiam videtur transire Decius in capitul.in præsentia.de probationi.numero quadragesimo tertio, quia secundum eum cum differentia Bald.fundetur super peccato, non procedit:quia in vtroque est peccatum mortale,licet in natis ex damnato coitu sit maius ibique respondet ad principale motiuum tenentium statutum tale non valere,scilicet,quia dare videtur occasionem peccandi:nam secundum eum illud procederet,vbi lex dirẽte disponeret ad peccatum:secus si a remotis:nam causa remota nõ ordinatur directè ad effectum: & ideo non habetur in consideratione.lege.qui domum habebat.ff.loca.in fin.leg.Neratius.ff.de seruo corrup.capitu.de occidendis.vigesimaquinta quæstione quinta. capitu.exhibita.de homici,alias diceremus,quod lex euangelica,quæ prohibuit repudium dari vxori,per virum esset iniqua, si contingeret,quod ob hanc causam indissolubilitatis occideret aliquis vxorem suam,quam haberet exosam,& illud dictum nõ erit hæres. &c. quod etiam retulit apostolus ad Galatas quarto.non obstabit:nam secundum eum Apostolus loquitur,secundum illas leges,quatenus erant & nunc sunt:per hoc tamen non dicunt legem imperialem sit per hoc de nouo ædi non posse:facit etiam pro ista parte communis doctorum conclusio.in lege Gallus.§.& quid si tantum.ff.de liberis & posthumis.qui dicunt principem posse legitimare filios illegitimos in præiudicium illiorum legitimorum. & istud fuit sequutus Bald.in dicto.§.& quid si tantum.& in dicto.§.filij nati.si de feud.fuerit controuer.inter domin.& agna.& in lege.cunctos populos.C.de summa Trinitate & fide Catholica.& in l.1.C.de aureo.annulo.quinimo.Et de iure isto partitarum,hoc est decisum per legem finalem. titulo decimoquinto.quarta partita.vide ibi,quod dixi,& licet ista quæstio pro vtraque parte satis fit disputabilis: Mihi tamen magis placet opinio,velut iustior,& æquior,& bonis moribus & honestati congruens.& quia vt habetur in Euangelio,non est bonum sumere panem filiorum,& mittere canibus.& illud Apostoli,si filius ergo hæres.& quia licet exclusio legitimorum non habuerit fontem a iure diuino,vt supra dictum est,sed tantum a iure ciuili,& lege positiua:cum talis res ita rationabilis,& honesta princeps est obligatus ad obseruantiam talis legis adictamine rationis:quia est animal rationale,& a tali dictamine rationis princeps non est solutus,sicut neque a lege æterna,vel naturæ.vt tradit Baldus in lege secunda.columna septima.C.de seruitu.& alibi dixit idem Bal.quod licet principis sit suprema auctoritas:tamen naturalis ratio auctoritate eius mutari non potest,in lege.si non specialiter.C.de testament.& quia si lex reputat absurdissimum,quod extant bus legitimis naturales sibi introducantur in successione & si legitimentur,vt in authentica. quibus modis natura efficiun.sui.in.§.tribus multo magis reputari debet absurdissimum,si ita spurius introducatur, vt legitimos excludat,quasi a tota successione tenoriter nanque lædere in legitima est idem.quod in totum tollere,vt dixi in lege vndecima.titulo quarto.supra eadem partita.& in hanc sententiam inclinat ille vir summus feudista,& Christianus vir Andreas de Isern.in.§.naturales.si de feud.fuer.controuer.inter domin.& agna. & quia illa opinio,quod non valet statutum,quod spurius succedat est magis communis opinio.& qui eam impugnat loquuntur,quando non essent filij legitimi:& licet Imol.& Franciscus de Aretin.in dicta lege tertia.ff.de testament.conentur responsiones dare ad illud iuris diuini, esse ancillam.&c. video illam autoritatem adductam per San-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctum Ambrosium, & positam in volumine Decretorum in dicto capitul. dicat aliquis, quam auctoritatem etiam Bald. in lege. cunctos populos. in quarto folio. C. desuma Trinitate & fide Catholica exponit ideſt non erit hæres filius concubinæ cum filio vxoris legitimæ. & quia lex illa partitarum loquitur in filijs naturalibus legitimatis, vt patet ex serie illius tituli, & intelligitur vt ibi dixi de legitimatis ante natiuitatem filiorum legitimorum, & na-
In no. re. est l. 7. & 8. tit. 8. li. 5. turalium, vt ibi dixi, quod etiam & hodie non admisit dicta. l. Taurina pro ista etiam parte bene facit doctrina Bartol. in extrauagant. ad reprimendum. in gloſſ. super parte videbitur. in versiculo. secundo casu principali.

¶Bene tamen fateor, quod posset princeps concedere priuilegium facienti maioriam, quod possit vocare filios vel nepotes spurios ad maioriam, eo casu quo deficerent filij legitimi, sicut & alias in defectum aliorum lex habilitat spurios, ad honorem publicum decurionatus. lege generaliter. §. spurios. & lege. spurij. ff. de decurio. & in propijs terminis ita consuluit Decius in consilio ducentesimo septuagesimoprimo, incipit, in casu transmisso de Hispania. versicu. postremo. penult. colum. & fin. & intelige & limita, vt dixi supra quinta partita. rtul. octauo. l. penultima. in fine. gloſſ. super parte, legue ausente. non tamen ex tali facultate posset vocari spurius ad maioriam dignitatis, veluti ad ducatum, vel comitatum exē, quod not. Bal. in l. eam quam. colum. decima. C. de fideicommiſſ. verſi. quæro vtrum legitimatus. vbi quæritur, vtrum legitimatus ad feuda cōprehendatur ſub iſto generali vocabulo ad feuda dignitatis. & respondet quod non: quia dignitas, vult dignos vtero, non impetrato beneficio in iſtitute: nam talis interpretatio non extenditur ad curatas, neque ad dignitatem, quoniam in illis reddit se princeps difficiliorē in concedendo. ad quod vide bonum textum in cap. cum in illis. de præbend. libro sexto. & capitu. fina. de præbend. in volumi. decretalium. & Socin. conſilio ducentesimosexagesimo. in causa nautensis secundo volumine. columna decimatertia. verſi quarta principalis concluſio. quinimo. argument. dict. cap. cum illis in principio. videtur dicendum, quod ſi in maioria eſſent caſtra, & villæ cum iuriſdictione & vaſſallis, quod ex tali generali facultate, ſpurius ad iſta nō poſſet vocari: & quia habere vaſſallos eſt dignitas, cui iuriſdictio ineſt, vt dicit Baldus in verſicul. Marchio. ad fin. de his qui feud. dare poſſ. hoc tamen non firmo ex eo quod hodie iuriſdictiones vendantur cum territorijs, & vaſſallis & ruſticus poſſet eſſe capax: & quia maior ratio militat in cura animarum, de qua in dict. cap. cum illis. quinin iuriſdictione temporali.

¶Et ſi filius qui in defectum legitimorum, vocaretur ad maioriam, eſſet filius naturalis: crederem non eſſe neceſſariam ad hoc ſpecialē principis conceſſionem: cum de iure communi. & iſto partitarum pater poteſt deficientibus filijs legitimis, relinquere bona ſua filio naturali tantum, vt in authentica, licet. C. de natura. libe. & in l. fina. tit. decimo tertio. infra eadem partita. & ſi habeat aſcendentes legitimos, vt in l. 10. in ordina. Tauri, & ſatis bene hoc probatur in l. vigeſima ſeptima. in ordina. Tauri. neque ad hoc obſtat textus in lege. ſi is qui. ff. de vulgari & pupillari. cum gloſſ. ibi quatenus exemplificat illam legem in filio naturali vbi habetur, quod ſi pater ſubſtituat filio legitimo, & naturali impuberi filium naturalem patris, ꝙ talis ſubſtitutus aduenīente caſu ſubſtitutionis, licet poſsit habere ex ſubſtitutione bona pupillinon tamen bona patris, in quibus alias non poterat extantibus legitimis, ſuccedere, propter eius incapacitatem. nā de neceſſitate lex illa debet intelligi prout Ioannes de Imola eam intelligit in lege. Lucius. ff. eodem. quando vltra pupillum ſtabat alius filius legitimus: alias autem ſubſtitutus pupillaris admitteretur, etiam ad bona patris. quod Alexā. ibi. colum. 3. in principio. dicit ſumme eſſe notandum, pro limitatione illius legis. & licet iſte ſit electus aliqualiter diutnet ſecundum eundem Ioānem de Imol. tamen dicit eſſe tenendum, vt euitetur contrarium, quod alias poſſet formari de dicta lege. Lucius. & cum iſto intellectu tenet etiā Alexand. in dicta lege. ſi is qui. & ratio ſuadet, quia cum excluſio naturalis, quoad bona patris non ſit propter fraudem pupilli: quia imo fauor pupilli eſſet, quod naturalis ſubſtitutus caperet etiam bona patris. argumento legis. ſi pupillus. ff. de acquirenda hæreditate. reſtat dicendum id ſtatutum fuiſſe propter fauorem aliorum filiorum legitimorum, quibus non extantibus, niſil repugnat: quin etiam bona paterna naturalis capiat ex ſubſtitutione, & cum dicta text. Lucius. permittat filium naturalem venire ad totam hæreditatem ex ſubſtitutione, legitimo repudiante: & ſic, quod ſuccedat ex vulgari, idem dicendum eſt in fideicommiſſaria ſubſtitutione: cum etiam per vtranque ſuccedatur teſtatori. l. coheredi. §. cum filiæ. ff. de vulgari & pupillari ſubſtitutio. Vnde non ſtante alio filio legitimo, poterit pater filium grauando ex facultate regia vocare naturalem in defectum deſcendentium legitimorum. & quod idem ſit dicē-
In no. re. est l. 8. ti. 8. li. 5. In no. re. est l. 5. ti. 6. li. 5.

dum in fideicommiſſaria, quod in vulgari. tenet Alexand. in dicta lege. ſi is qui.

¶Quid autem ſi eum haberem filium ſpurium quem ex errore iuris credebam legitimum, & communi opinione talis reputabatur, feci in eum maioriam an tenebit? vide quod dicit Baldus in l. ſi arbiter. verſic. pone habebam. C. de ſenten. 9. q.

¶Aduerte etiam circa prædicta quod & ſi expreſſe non vocetur filius naturalis ad maioriam in defectum legitimorū, ex eo quod quis fecit maioriam in filium maiorem & cæteros deſcendentes ordine primogenituræ videtur, quod ſit vocatus filius naturalis deficientibus legitimis. l. cognoſcere. §. liberorum. & ibi gloſ. & Bar. ff. de verbo. ſignifi. videnda tamen ſunt in hoc quæ habentur & notantur in l. ex facto. §. ſi quis rogatus. ff. ad Trebel.

¶Aduerte etiam, quod licet vigore facultatis regiæ hoc concedētis, vt poſsit facere maioriam in vnum ex filijs, quem elegerit pater poſſit eligere talem filium, ſi ipſe eligat inter filios, filius ſic electus non poterit eligere vnū ex ſuis filijs: ſicut poterat pater, videtur pro hoc caſus in lege. liberi. ff. de aſsignan. liber. & quia conceſsio regia non extenditur vltra primam vicem. lege. boues. §. hoc ſermone. ff. de verbo. ſignifi.

¶Et poteſt dici, quod vigore talis licentiæ regiæ, quæ eſt in vſu qđ poſsit facere maioriam, cum vinculis, reſtitutionibus, & ſubmiſsionibus, quibus vellet, quod poterit condens maioriam dare filio ſuo, in quem fecit maioriam poteſtatem eligendi vnum filium, quē vellet, vt in ipſa ſuccedat, licet in caſu quo non concederet, ſuccederet maior, vt dixi (cum hoc ſit de more maioricatuum Hiſpaniæ) cū princeps eius arbitrio hoc reliquerit, tenebit talis ordinatio. Non tamen poterit talis filius, quē elegerit eligere tēporaliter, ſeu vſque ad certum diem: imo talis electus per filium, debet habere maioriam toto tempore vitæ ſuæ. hoc probatur per textum in lege fina. §. ex die ſtā-
ta. l. 1. quam gloſſ. ibi allegat. ff. de aſsignan. liber. quod ſine dubio procederet, quando ex verbis primi diſponentis appareret, quod ſic electi debebant poſsidere ad vitam, vt ſi inueſtituræ tenor, ſeu maioricatus diceret: filius meus eligat vnum de filijs ſuis, tempore ſuæ mortis. & illa ſic electus poſsit etiam tempore ſuæ mortis, vel in vita eligere vnum de filijs ſuis, idem tamen credrem, & ſi iſta verba vel ſimilia non eſſent in inſtitutione maioriæ: nam talis electio non debet eſſe temporalis, vſque ad certum diem. argumen. dictæ legis ſi na. §. ex die, cum gloſſ. ibi. & quia tam princeps, qui facultatem concedit quam conditor maioriæ, in vocationibus & fideicōmiſsis, quę faciunt habere videntur reſpectum ad conſuetudinem maioratuū, Hiſpaniæ, quæ eſt vt ſuccedatur ad vitam, non ad certum diem: vt in ſimili tradit Andr. Sicul. in conſilio decimo. ſapienter ſcribitur. in principio. & per totum. ſecundo volumine. & Decius in conſil. 397. viſo puncto. tertio volumine. & iuxta nota. per Bar. in lege. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebel.

¶Aduerte etiam, quod vigore talis facultatis, non videtur princeps concedere, quod facit maioriam in fauorem filij, qui ſit inimicus regis. bonus textus in lege. Lucius. §. Lucius Titius damam. ff. de legatis ſecundo. facit bene lex fina. C. de pact. inter empto. & vendit. per quam l. gloſſ. & Bald. in cap. 1. in principio. de proh. feu. alie. per Fredericum. vbi Baldus columna tertia dicunt, quod ſi dominus de licentiam vendendi ſeudum amico, non poterit vaſſallus vendere inimico domini, & facit quod not. idem Bald. in §. porro. columna prima. quæ ſit prt. cauſ. beneficij amit. de vaſſallo fideiubente pro inimico domini, adde quod not. Bartolus in extrauagan. ad reprimendum, in gloſſ. ſuper verbo, vt debitur. verſiculo. ſecundo caſu principali. In contrarium tamen facit, quod not. Bald. in lege. id quod pauperibus. columna octaua. verſicul. vigeſimo ſecundo quæritur. C. de epiſcopis & clericis. in queſtione. an executor teſtamenti poſsit eligere pauperem inimicum teſtatoris, vbi dicit, quod ſi talis erat odioſus & indignus, quod tunc non poſsit eligi per nota. in lege. fideicōmiſſum. C. de fideicōmiſſ. ſecus ſi erat odioſus. & non indignus: quia cum teſtator deceſsit confeſſus, & contritus, ſtud odium remiſit in extremis, vt notatur. inſtitu. de iniur. in fi. & ſubdit quod de hoc fiat articulus. 10. q.

¶Sed an comprehendatur filius poſthumus in facultate ad faciendū maioriam in vnum ex filijs? videtur quod ſic. vt in l. ſi quis operas. ff. de oper. liber. 11. q.

¶Sed pone, quod quis impetrauit a principe licentiam faciendi maioriā in vnū ex filijs ſuis ſimpliciter, non adiecto quod poſsit grauare in legitima alios filios, an poterit eos grauare virtute talis facultatis? dicendum eſt, quod non, & ſi rex in licentia poneret, vt libere poſsit per textum notabi. in lege. ſi quando. in principio. C. de inofficioſo teſtamento. & tradit in ſpecie Roderi. Suarez. vbi ſupra folio ſexagesimoſexto. columna prima. & adde quæ notat Abb. in capite. dilecti. de iudic. verſicu. quid ſi poteſtas. cum ſequenti. non ergo vigore talis ſimplicis facultatis poterit ponere aliquas conditiones, contra ius: vt patet ex prædictis.

12. q. ¶Sed an ille, qui habet licentiam regiam ad maioriam faciendā in filium, ſi non haberet filios legitimos poſsit illam facere in filium ſpurium, tenet ſupra & crederem quod non: quia in tali generali licentia non cōprehenditur incapax. vt in dicta lege. Lucius. §. Lucius Titius damam. & quæ notat Baldus in lege. eam quam. C. de fideicommiſſ. & facit bene quod not. Paul. de Caſt. in lege. Lucius. §. in teſtamento. ff. de legatis primo. in queſtione illa de teſtatore, qui inſtituit vxorem, & grauauit, vt poſt mortem ſuam reſtitueret, vel diſtribueret bona inter pauperes, quos ſibi placuerit vni, vel pluribus. & dicit Paul. quod in tali generali grauamine, non includitur perſona incapax. argumento dictæ legis Lucius. & Lucius Titius damam. allegat etiam Specu. tit. de inſtrumen. editio. §. nunc vero aliqua in addito. incipien. continuatur etiam hic alia quæſtio. & idem voluit Bar. in l. ſi. ff. de his quibus. vt indign. in eadem quæſtione. licet Paul. ibi teneret Bar. in contrarium.

¶Talis etiam licentia non prodeſſet, quantūcunque latiſſima eſſet data poteſtas, ſi ille cui datur, eſſet incapax factionis teſtamenti, vel diſponendi alias de ſuis bonis, vt eſt tex. cū gol. in l. verbis. ff. de verbo. ſignifi. facit. §. in extraneis. inſtitu. de hæred. qualita. & differē. & etiam dicta lex. ſi quando. in principio. adde pro hoc bonum textū in cap. ſi gratioſe. in fin. de reſcript. libro ſexto. & capit. dudum. Ieſu. in cap. de electio. & ſic in hoc magis vincit, ſeu operatur impotētia, quam priuilegium. tex. & ibi Bald. in l. Titius. §. Romæ. ff. de excuſationib. quia ſecundum Philoſophum actus actuorum ſunt in patiēti bene diſpoſito. cap. venerabilem. de electio. quod intellige, niſi princeps ſciens illum incapacem ea in capacitate, ſuper qua princeps diſpenſare poſſet, dediſſet ei hanc facultatem: quia videretur cū eo diſpenſare. l. idem Vlpianus. ff. de accuſatio. tuto. l. quidam cōſulebant. ff. de re iudic.

¶Ex quo poteſt dici quod ſi rex facta ſibi relatione quod quis poſſidet aliquam villam titulo maioriæ dedit liberam teſtandi facultatem de tali villa ei qui illam poſsidebat quod ex tali licentia poterit diſponere etiam in præiudicium ſperantis maioriam: quia erat ſequēs vocatus & ad hoc vidi bonum textum in lege. etiam in principio. ff. de bon. liber. quod procedere forte poſſet in maioria quę habetur ex l. ciuili vel a ſolo principe non tamen forte in ea quę habetur ex contractu ſeu de iure gentium in quo princeps non diſpenſat vt plene deduxi in quadam mea allegatione in fauorē Marchionis de Montemyor.

13. q. ¶An autem vigore talis facultatis, qua ſibi cōceditur, vt faciat maioriam in vnum ex filijs poſsit dare, & facere, in duos vel plures filios vocare ad eandem maioriam? videbatur quod non per textum in cap. recepimus. & capitul. porro. de priuileg. vbi habetur, quod in priuilegijs debet ſeruari iuxta eorum tenorem, pro hoc etiam videtur tex. in lege. qui ſoluendo. ff. de hæredibus inſtituen. & ibi gl. nota. ex qua videtur dicendū, quod teneret primæ maioriæ conſtitutio, non vero ſecundæ. In contrarium tamen eſt bonus textus in lege prima. in principio. iuncto. §. quamuis. ff. de aſsign. libert. cuius verba ſunt, quamuis in ſingulari ſermone Senatuſ conſultum ſcriptum eſt, tamen & pluribus liberis & plures libertos libertaſve, poſſe aſsignari certum eſt. Item etiam ſi teſtator mandauerit reſtitui rem vni de familia, poteſt fieri reſtitutio duobus. l. vnum ex familia. §. ſi duos. de legatis ſecundo. & ibi Bar. & Ioan. de Imol. & Paul. de Caſt. & Bal. in verſicul. itaque. eiuſdem legis. & per Bartolum in. §. ſed & ſi fundum. eiuſdem. l. vbi idem vult eſſe econira, vt ſi rogetur reſtituere pluribus, poſsit reſtituere vni tantum; & ſic ſi data eſſet licentia ad maioriam in plures filios, poterit fieri in vnum tantum, & iſtam partem credo verioremiam licitum eſt recedere aliqualiter a forma data per diſpoſitionem: dūmodo non recedatur a mente, vt not Baldus in dict. l. vnum ex familia. Imol. in d. §. ſi duos. cum enim mens principis ſit dare in hoc iſtam facultatem, ita vt reguletur ſecundum voluntatem & diſpoſitionem eius, vti dat de mente principis eſt concedere in vnū vel plures, pro ut condens maioriam voluerit, ſicut etiam in dicta lege. vnum ex familia. in principio. & §. ſi duos. mens teſtatoris ſeruatur, quæ fuit ne res exirent de familia, quod conſeruatur, ſive reſtituat vni, ſive pluribus de familia: & præſertim procederet, vbi bona eſſent tanta, quod ſufficerent ad vnam vel plures maioriās, prout etiam tradit Paul. de Caſt. vbi ſupra. cum tractat. de relicto pro hoſpitali fabricādo, quod poſſiant per executorem fabricari plura, ſi bona ſufficiūt: hoc etiam confirmatur ex. l. decimanona. in ordinamen. Tauri. vbi habetur, quod licet ex lege fori permiſſum fuerit meliorare in tertio vnum ex filijs, poterit pater ſi voluerit meliorare plures, cuius opinionis fuit doctor de Segura. in repet. d. § ſed & ſi fundum. folio octauo. colum ſecunda. verſiculo ſexto. & folio decimoquarto. columna prima. in fine. & hoc plane procedit, quando licentia data fuit, vt poſsit maioria fieri in vnum filium: quia quod fiat in plures, maior fauor eſt filiorum, & mens concedentis non repugnat: quando vero licentia data fuit, vt poſsit facere in duos vel plures filios: tunc non videtur quod poſsit tantum fieri in vnum: quia hoc eſſet in damnum alterius filij, cui etiam princeps voluit prouidere, vnde non videtur tunc poſſe a forma licentiæ recedi per ſupradicta. & non obſtat, qđ habetur in dicto, §. itaque. & §. ſed & ſi fundum. quia ibi non repugnabat mens teſtatoris, quæ fuit, vt bona remaneant in familia, quę etiam iſto modo conſeruatur. & bene facit, ad hoc quod per illū tex. not. Bar. in l. 1. ff. de opt. lega. v bi dicit, quod ſi teſtator iubet diſtribui bona ſua inter pauperes, eligendos per talem, quod ille non poterit eligere vnum tantum, & ei dare omnia. allegat etiam. l. tertiam. ff. de ann. lega. Ioannes de Imo. tamen in hoc de vno tantum paupere, an poſsit eligi vult in d. §. ſi duos. inſpiciendas eſſe aliquas coniecturas, vt ex eis conſtet de mente teſtatoris, vide ibi per eum. Et ex prædictis patet reſpon. ad dictam legem. qui ſoluendo: quia ibi tractatur de præiudicio creditorum, quod in quæſtione prædicta an poſsint fieri duæ maioriæ, ceſſat.

¶Et an virtute facultatis faciendi maioriam in vnum ex filijs poſsit facere filio qui eſt in poteſtate per viam donationis? videtur quod ſic ex l. decima ſeptima. in ordinamen. Tauri. & ex d. Bald. in authen. ſi quas iuſtinas. ver. iuxta hoc quæro vtrum. C. de ſacroſanctis eccleſijs. Paulus in lege. ſi quando. in principio. ff. de legatis primo. & an poſsit fieri in poſthumum. vide l. antepenultim. ff. de legatis primo. quod ſic, & an in filium extantem apud hoſtes. vi. l. illa. §. primo. ff. de hæredibus inſtituendis. & tex. cum gl. in lege. hæredis. ff. quando dies legā. cedit. 14. q. In no. re. est l. 1. ti. 6. li. 5.

¶Sed pone, quod rex conceſsit priuilegium faciendi maioriam, in vnum ex filijs: cum pater plures filios haberet, an poterit facere maioriam in nepotem ex vno ex filijs. eſt aduertendum ad deciſionem huius quæſtionis, quod appellatione filij non comprehenditur nepos, quando agitur de præiudicio alterius, ita quod eſt merum priuilegium: ſecus ſi eſſet beneficium, ſecundum Bar. in lege. libertorū. colum. 1. ff. de verborum ſignificatio. textus & ibi Baldus in l. ſed & milites. in principio. ff. de excuſatio. tuto. Bal. in. §. quia vidimus. de his qui feud. dare poſſ. vnde videtur, quod non poſsit fieri maioria in nepotem extantibus alijs filijs. ipſis tamen deficientibus, ſi euenerit caſus, quod vnicum tantum haberet nepotem naturalem, & legitimum ille comprehenderetur ſub licentia, quatenus tamen tāgeret in præiudicium legitimæ, neceſſarius eſſet conſenſus talis nepotis, iuridice præſtitus iuxta id quod habetur in l. ſi quando. §. & generaliter. C. de inofficioſo teſtamen. & licet tali caſu ſine licentia principis, fieri poterat maioria: adhuc tamen multum eſſet regis licentia profecua, vt vincula, & ſubmiſsiones, & reſtitutiones extendantur vltra quartam generationem, iuxta ea quæ habentur in authentica. de reſtitu. fideicommiſſ. & ad alia veluti ad impediendum ex prohibitione alienationis, tranſlationem dominī: ſi tamen nepos eſſet baſtardus ſeu naturalis, tunc non comprehenderetur cum vt ſuperius dixi, princeps videatur intellexiſſe de filio legitimo, & naturali. vnde in dubio non cōprehenderetur. niſi aliud conſtaret de voluntate regis, & quod ſuperius dixi, quod ſi tantibus alijs filijs, nepos non cōprehenderetur in facultate, intelligerem niſi pater talis nepotis iam deceſsiſſet: quia cum tunc intret in locum patris, videtur quod in eo poſsit vigore facultatis conſtitui maioria. ad quod facit bene doctri. Bar. in d. l. libertorum. col. 4. quod ſtatutum, quod extantibus filijs ſemina non ſuccedat, procedet ſtante nepote maſculo, patre mortuo: & procederet hoc & ſi in licentia regia cōtineatur, quod poſsit facere maioriam in filium ex ſenatum: nam mortuo patre nepotis cōprehendetur nepos, ex notatis per Bartolum in dicta lege. libertorum. ad finem. quinta columna. & intelligo iuxta prædicta, quando nepos exiſtentibus a filijs, intraret locum patris, vel ſi eſſet ſolus, fieret de eius aſſenſu quatenus tangit ſibi præiudicium in legitima, per ea quæ dixi. & Bartol. tradit in dicta lege. liberorum. columna tertia. & gloſſ. in lege. filij. ff. eodem. de verborum ſignificatione. Imo & forte poſſet dici quod dato quod viueret pater talis nepotis ſima ioria fieret in nepotem teneret & videtur relicta filio ex quo eius cōtemplatione relinquitur nepoti filio eius. pro quo videtur bonus caſus qui loquitur in fortioribus terminis in lege ſecunda. eū principio. & 6. primo. legis ſequentis. ff. de aſſign. liberi. & facit lex. dedit dotem. ff. de collatio. bono. & ibi Bartolus, & ll. quæ diſponunt qđ aliquid relinqui patri, ſufficit ſi relinquatur eius filijs in poteſtate. l. tercia. ff. de legat. præſ. & tuenda eſt diſpoſitio patris, vt ſalutior melioti modo quo poſsit. l. penultima. ff. de teſtamen. militā. & confert ad hoc. l. 18 in ordina. Tauri. & facit bonus text. in. l. ſecunda. §. ſima ter. verſic. & quid ſi nepotibus. ff. ad Tertullianum. qui tex. etiam in materia pœnali loquitur. crederem tamē idem eſſe verius quod ſtan- 15. q. In no. rec. est l. 2. ti. 6. li. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

te filio non posset facere in nepotem vide Alexan. in l. hæredes mei. §. peto. ff. ad Trebellianum & quod non acquiratur patri videtur casus in l. sed si mortis. §. hoc autem. ff. de lega. præ. & ibi Barto. nisi fieret nomine patris conferendo acquisitionem patri vt est text. ibi in. §. sequen. & Bar. in d. §. hoc autem. & vide Socin. consilio ducentesimo quadragesimoprimo. columna decima. volumine secundo. & adde ad prædicta Bar. quod non possit fieri in nepotem filio stante vt l. Gallus. §. etiam si parente. ff. de libe. & posthu. & Ioan. de Plan. in l. C. de priui. eo qui in sacro Pala-mihi. lib. 12.

16. q. ¶Quid tamen si vigore regiæ licentiæ datæ in forma solita, pater inter viuos, seu per viam vltimæ voluntatis, constituit maioriam in vnum filium, post cuius mortem vocauit nepotem eius filium, & filius in vita patris decessit, nondum habita maioria, an tenebit constitutio in personam nepotis: Christopho. de Mie. ff. vir præclari ingenij & satis mihi venerandus, qui obijt sub religione Seraphici Francisci, qui composuit tractatum intitulatum, triumphus Christi, contra infideles: in quadam ex multis quæstionibus per eum motis in ista materia maioriæ, quas in discursu sui studij collegit succincte & non pleno calamo: sed indigeste speramus dante Deo plenius tradere, in quæstione ista inclinauit, quod non teneret maioria in personam nepotis, nihil alleganus nisi tantum, quod videtur nouæ maioria in personam nepotis, ad quem facultas se non extendebat quando nepos esset solus: & non fuerunt alij in ista re quæ supra dixi. solum allegabat nota per glossam in d. l. filij. & per Bart. in d. l. liberorum. columna. 3. Ego vero in quæstione ista contrarium tenerem: quia ex quo auus constituit maioriam cum facultate in filium, cui subsequitur ex vigore eiusdem nepotē, licet filius decedat viuo patre, & auo nepotis, nepos venit ex maioria facta per dictam facultatem, & in persona eius non est noua maioria: sed antiqua, argumento l. vnum ex familia. §. primo. ff. de legatis secundo. & quia siue dicamus substitutionem huius nepotis vulgarem, vel compendiosam, non est quod obsteret quin nepos succedat ex substitutione, licet pater eius in vita aut constituentis decesserit: licet enim institutus decedat in vita testatoris, substitutus nepos succedit ex vulgari, vt in lege. si pater filium. ff. de vulgari & pupillari. l. Thais. §. splendophorus. ff. de fideicomissa. liber. gl. & Bar. in l. Gallus. §. quidam recte. ff. de liberis & posthumis. quod etiam procedit etiam si institutus vocetur ex vulgari contenta in compendiosa: nam & si institutus decederet viuo testatore, substitutus admittitur ex vulgari: sic in compendiosa contenta, secundum Cynum in l. precibus. C. de impuber. & aliis substitu. & Bar. in lege. Centurio. ff. de vulgari & pupillari. Baldus quinto volumine, consilio centesimoseptuagesimo, incipit, quidam Nicolaus. confirmatur etiam ex decisione. l. Lucius. quæ est antepenulti. in. §. filiam. ff. de legatis secundo. vbi habetur, quod relictum in defectum institutorum & substitutorum, censetur repetitum ab hæredibus, etiam veritentibus ab intestato: & si non apponatur alia clausula codicillaris. facit etiam. l. hæc conditio. in pri. ff. de conditionibus & demonstrationibus.

17. q. ¶Sed quid si rex concesit facultatem faciendi maioriam in vnū ex filijs, quem vellet eligere & fecit in vnum ex pluribus qui viuo patre decessit sine filijs & maioria reuersa est ad patrem, an pater eiusdem facultatis vigore eligere alium filium & in eum facere maioriā? casus videtur quod nō in lege. cuius bonis. ff. de cura. furio. & quia facultas expirauit in prima electione. l. boues. §. hoc sermone. ff. de verborū significatione. quod de plano videtur procedere si primus filius acceptauit & habuit maioriā & sic actus vigore facultatis fuit perfectus: si enim non venit in ūlium maioria & ante eius acquisitionem mortuus esset videtur quod possit eligere alium filium. argumento cap. si compromissarius. & capitul. si electi. libro sexto. & tradit Oldrad. consilio quinquagesimoseptimo incipit, papa reseruauit l. 44. tauri. & in no. ret. est. 4. ti. 7. libr. 5. & conferunt quæ tradit Felin. in capit. innouamus. de treuga & pace in limitationibus ad dictum. §. hoc sermone. Item si conditor maioriæ reuocasset illam in casu quo posset iuxta ll. Taurinas vide in no. tur quod non possit sine noua facultate iterum illam facere per dictum. §. hoc sermone. & l. multum notabilem in lege. matrimonij. ff. qui & a quibus manu. libe. non fiant. l. cum vir. ff. de conditionibus & demonstra.

18. q. ¶Quid autem si rex concesit licētiam faciendi maioriam, in talem filium, puta petrum an possit pater, eo mortuo facere maioriam, incipiendo a persona nepotis filij illius defuncti? & videtur tali casu dicendum, quod non per text. nota. in l. si ita quis. in princip. ff. de testa. ture. in versicu. si quis filio. in glossi parunda. ibidem: cum dicit nō expresso proprio nomine, vbi etiam Bartol. colligit, quod appellatio filij expresso nomine proprio, non comprehendit alium, quam filium sic specialiter nominatum. facit l. Gallus. §. instituens. & per totam illam l. ff. de liberis & posthumis. vbi institutio facta de filio, non extenditur ad nepotes. & facit quod not. Baltol. in dicta lege. liberorum. columna secunda. versiculo aut tractamus. vbi allegat dictum. §. instituens. adde text. cum gloss. in l. Neratius. ff. de regulis iuris.

¶Et idem esset eadem ratione dicendum, vt concessa facultate in talem filium, quod illo mortuo, non poterit fieri in alium per prædicta.

19. q. ¶Sed pone, quod dedit rex facultatem faciendi maioriam in filium Titium, qui mortuus est, & postea natus fuit sibi alius filius, quem vocauit pater similiter Titium, an poterit in illum constituere maioriam? videbatur quod sic, per textum nota. in lege. filiæ. §. a Titia. ff. de conditionib. & demonstrationib. qui videtur esse casus quæstionis. Contrarium tamen credo: quia deiuncta re destruitur etiam priuilegium: & si reædificetur, non habebit illud priuilegium, nisi eiusdem priuilegiantis auctoritate fiat, per notata per doct. signāter per Ioannem de Imol. in lege. inter stipulantem. §. sacram. ff. de verborū obligatio. ad finem. sic etiam videmus, castra vetera inhabitata reddi non posse, nisi auctoritate principis, secundum Innocentium in capit. Pisanis. de restitutione spoliatorum. Bal. in l. prima. versiculo. in initio. ff. de ofic. præfect. vrb. facit etiam l. pater. §. Tusculanus. ff. de legatis. 3. neque obstat. d. lex filiæ. §. a Titia. quia ibi sumus in casu, qui tantum pendebat a voluntate testatoris, de cuius mēte ideo præsumitur, non reuocasse legatum ancillæ Agatheæ. de qua ibi: quia aliam quam post alienationem primæ Agatheæ habuit, vocauit eo dem nomine Agatheam. in quæstione vero nostra hoc non depēdet a potestate patris constituentis maioriam: sed a potestate, & licentia regis, & huius sententiæ fuit dictus Christopho. de Mie. vir doctissimus in suis quæstionibus.

20. q. ¶Quid autem si rex concedit licentiam faciendi maioriam, prout ipse vellet, liberam sibi in hoc potestatem concedens, an per hoc solennitates iuris ciuilis, & incapacitates hæredum videntur sublatæ, vt sic tali casu possit relinquere maioriam alicui incapaci? videtur, quod sic, vt in lege prima. iuncta l. neque in. §. deportati. & quæ ibi Bar. ff. de testamen. milita. cogita tamen & vide quæ superius dixi. & per talem clausulam non tolluntur ea quæ sunt iuris naturalis, sed quæ sunt iuris ciuilis.

21. q. ¶Quid autem si quis fecit maioriam cum licentia principis, quæ expirauit posse factam maioriam, postea vero constituens cancellauit, seu incidit instrumentum maioriæ: postmodum pœnitentia ductus, vult illam valere, an possit? & videtur quod non: quia licentia expirauit per constitutionem validam, quæ facta fuit: vnde cum pœnitet & vult, quod valeat reperitur sine licētia. facit text. in lege penul. §. fin. ff. de bonorum possessio. contra tabu. ibi neque putauerit quis quam nuda voluntate constitui testamentum.

¶Præterea eadem solennitas requiritur in actu reparando, quæ in faciendo. l. si vt proponis. la. segunda. C. de nupt. & quod ibi not. Bal. & multa in materia cumulat Iason. in repetio. l. quominus. ff. de flumi. in fina. quæstione de Molendino in totum destrūgo. In contrarium tamen videtur quod not. Abb. per textum ibi capitul. per quas. de donatio. in quarto nota. vbi not. quod qui reintegrat, non dicitur de nouo facere: vnde licentia prius concessa, durat in tali reintegratione, & dicta lex si vt proponis, non videtur obstare: quæ ibi erat ius patri quæsitum ex diuortio ad dotem, quam dedit filiæ: in casu vero proposito nullum ius erat quæsitum regi, ita vt ab eo noua licentia requireretur: Præterea de mente principis fuit concedere licentiam, nedum ad primum actum constituendi maioriam, licet validum: sed etiam ad secundum actum, si primus ex aliqua causa corruerit: scieba tenim princeps istum actum de sui natura reuocabilem vsque ad mortem. l. quadragesima quarta. in ordinamen. Tauri. vnde iuxta naturam actus videtur dedisse licentiā. per argumento. l. fina. & quæ ibi notantur. C. de non numera. pecun. & etiam de constitutione maioriæ, quæ effectum haberet sensit non de reuocabili iuxta ea quæ late tradit Felinus in capitulo secundo. de treug. & pac. ad intellectum. l. boues. §. hoc sermone. ff. de verborum significatione. & conferunt multum in ista materia notabilia verba Bald. per textum ibi in capit. cum accessissent. de constitu. columna quinta. numero decimoseptimo. vbi ponit hæc verba. Iste not. quod vbi resurgit dignitas, resurgit confirmatio dignitatis: quia resurgit per dispositionem iuris communis: neque est opus, quod papa de nouo confirmet statutum, super hoc edictum ex quo non intelligitur noua creatio: sed quodammodo redire ad naturam suam. facit. l. deferre. §. fina. ff. de iure fisci. l. fina. ff. de mino. ibique respondet Bal. ad dictam legem. si vt proponis. & paulo inferius eodem numero dicit oportet. cp in noua creatione interueniat autoritas summi pontificis: sed in reparatione non requiritur noua autoritas papæ, subdit que notabilia verba porro non dicitur omnino extincta, quando superest aliqua spes, vel indicium reparationis, vel aliquis habitus, vel figura remanet, vel memoria in codicibus ecclesiæ non

cancellatis. allegat. l. peculium. §. si opem. ff. de pecul. quod satis cōfert ad quæstionem istam: nam hic licentia regis non fuit incisa: sed manifestum originalis & in registro, quam cum construens nō incidisset seu incidi fecisset, non fuit actus maioriæ totaliter destructus: nam manserunt reliquiæ licentiæ (vide quæ dixi in l. 24. tit. 1. eadem partita. & l. fina. ff. de his quæ in testa. delen.) imo & in fortioribus terminis ego induco dictum capitulum cum accessissent: natū certum est quod noua dignitas non potest creari in ecclesia, sine licentia papæ. vt in capitulo primo. vigesima secunda distinctione. & tamen ea ratione: quia ab antiquo illa dignitas primiceriatus: de qua ibi fuit in illa ecclesia licet postea autoritate papæ illa dignitas fuisset extincta: timen potuit solum capitulum illam reparare ex primæua licentia, licet extinctio autoritate papæ facta fuisset, quod est singulare ad istam quæstionem vt & si rex consensisset renouationi matoriæ facæ: per constituentem tamen si constituens vixit pœnitere & reparare maioriam, poterit ex primæua licentia.

22. q. ¶Et quid si licentia regis detur Titio comiti, & sic sub nomine proprio & dignitatis: an si Titius comes illa nō vtatur, poterit vti eius successore? decide ex his quæ dicit Baldus. in capitulo primo. §. Marchio. versiculo. Pone concessum est priuilegium. de his qui feudum dare possunt. Et facit quod notat Bald. in l. 1. §. si defunctus. ff. de rebus eorum.

23. q. ¶Sed quæro de pulchra quæstione, sæpe, vt ex more videmus, rex solet concedere facultates ad vendendum, & alienandum aliquas res maioriæ, seu obligandi eas pro dote & arrhis: quod de iure videtur principem facere posse: cum ex eius priuilegio vires sumpserit maioria, iuxta nota. per Bald. in lege. quisque patris. C. vnde libe. columna antepenultima, & traditur in plerisque locis, & facit ad hoc quod not. Bald. in cap. primo. §. hoc quoque columna secunda. vers. ficu. accidit quæstio. de successio. feud. & quia si lex mortua introducit res prohibitas alienari pro restitutione dotis, vel alias, vt in authenti. res quæ. C. communia de lega. idem dicendum in lege vitua, quæ est princeps. An sit dare aliquem modum, vt regi tollatur potestas dandi talem facultatem, ex qua potest venire subuersio maioriæ? & videtur dicendum quod sic scilicet, quod licentia ad maioriam detur propter pecuniam, vel in remunerationem, seu solutionem alicuius seruitij, vel quia princeps sibi aliquid debebat, & principem liberauit hoc actu, vt daretur sibi talis licentia: quia cū tali casu habeatur licentia mediante contractu cum principe: erit irreuocabilis, & non poterit princeps in eius subuersionem dare præfatam facultatem vendendi, seu extrahendi aliquam rem a maioria, quod probatur ex nota. per glo. in lege. quod semel. ff. de decre. ab ordin. facien. & l. secunda. ff. de iur. immunita. & Barto. vt vbique. & idem Barto. in l. omnes populi. ff. de iustitia & iure. num. 29. Bald. in dicta lege. qui se patris. Paul. de Castro in l. digna vox. C. de legib.

¶Notabis tamen singulariter ad id quod dixi principem posse dare talem licentiam vendendi, vel alienandi, quod possessor maioriæ cui data fuit tanta facultas vendidit: sed adhuc pretium non recepit vel si recepit, non consumpsit, quod eo mortuo talis pecunia pertinebit tantum ad successorem in maioria, vt in bonis maioriæ cōuertatur, & non ad alios filios vel hæredes per text. nota. in l. si operarum iudicio. ff. de ope. liberto. iuncta glo. ibi. sed quare in certa.

24. q. ¶Quæro præterea licet ex lege thaurina. 44. licentia debeat præcedere ad maioriam tamen si sine licentia fiat & a principe cōfirmetur tenet maioria, quid si aliquis fecit maioriam sine licentia, supplicauit tamen regi in suo testamento vt eam confirmaret & mortuus est ante confirmationem & hæreditate iam eius filijs delata an si princeps confirmet postea petente filio maioretenebit maioriā? videtur quod sic ex notatis per Bart. in l. Gallus. §. & quid si tantum. col. fin. versic. quandoque ipse filius petit se legitimari & tunc si pater hoc disposuisset in testamento &c. ff. de liberis & posthumis. & vide infra eadem glo. versi. sed an si quis.

25. q. ¶Sed pone quod quis leget filio talem rem in tertia parte bonorū ex lege regni in maioriam qui etiam dicit vel lego illi tales res & tales de quibus facio maioriam, si rex confirmauerit cui supplico vt confirmet, quo facto mortuus est ante confirmationem, item & mouetur filius in quem fecit maioriam antequam princeps super hoc aliquid declararet, an transmittet ad suos descendentes eam partem legati, illam videlicet rem, quam reliquit in tertia parte bonorum, quæ non egebat principis confirmatione? & videtur quod ne quidem illam transmittat, neque eius filius poterit petere confirmationem a principe alterius partis legati, scilicet rerum quas reliquit, si princeps confirmaret. & hoc per tex. in lege. cum ita. in prin. ff. quādo dies leg. cedit. & ibi Barto. & eodem titu. l. cum illad. neque obstat ad hoc. l. si vlus fructus. eod. titu. quia loquitur quando vsum legatum deficit ex morte ipsius, cui legatur. vnde purificatur aliud seu prima pars alternatiuæ, ex quo sequitur quod si legatum fieret isto modo, relinquo filio meo talem rem in maioriam, vel talem & talem si filius meus se obligauerit soluere fratribus suis certas quātitates, vel quid aliud vel si voluerit hoc soluere: tunc enim si moriatur filius ante impiementum conditionis, valebit prima pars legati seu alternatiuæ: quia purificatur primum relictum, vt habetur in d. l. si vsus fructus. in princip.

¶Item si defunctus non ita alternatiue legaret; sed per viam legati de pluribus rebus faceret maioriam in filium maiorem supplicādo regi, vt eam confirmāret, & quod si princeps non cōfirmaret, quod faciebat maioriam de vita ex illis in tertia bonorum: tunc enim & si moriatur filius antequam princeps declaret, trāsmittet ad filium rem, quæ relicta est in tertia bonorum. l. si quis ita sic scripsit. ff. de hæredibus instituen. neque obstabit. l. huiusmodi. ff. quando dies legati cedit. quia in isto casu in omnem euentum res legata erat peruenturа iure maioriæ: quod non est in casu. l. huiusmodi. & quia quando relinquitur iure maioriæ non solum relinquitur primo: verum omnibus descendentibus, & sic non est quid tractetur de iure transmittendi, seu de die legati cedentis. Imo cum in omnem euentum illa res debeat esse maioriæ, posset filius accipere eius ipsa possessionem statim, pro quo facit glo. in d. l. huiusmodi & l. Iulianus. ff. de cō dictio. indeb. l. cum quidam. ff. de acquirenda hæredita. l. antiqui. ff. si pars hære. pe. l. si pater. ff. de solu. l. si duobus. §. fi. & lege. qui filiabus. §. 1. ff. de legatis. 1.

¶Nota etiam in materia ista quod facultas principis data ad faciendum maioriam per viam testamenti, vel vti viuos, vel vti veller, intelligi debet dummodo ille cui datur sit capax factionis testamenti. l. verbis. ff. de verborum significatio. & §. in extraneis. instit. de hæred. qualita. & diffe. facit. l. si quando. C. de inofficio. testamen.

¶Item nota, quod si quis fecit maioriam, & misit ad regem, vt cōfirmaret, & tempore confirmationis, qui maioriam fecit sit furiosus, quod non tenebit confirmatio. l. si quis alieui. ff. de acquir. hære. & vide l. fi. & ibi glo. & Bar. ff. de bono. posses.

¶Item & aduerte: quia & in istis facultatibus conceditur, q possit addere, & augere in maioria, quicquid voluerit, & multotiens poterit dubitari, in his quæ addit, an videtur repetere titulo maioriæ & vt bona quæ addit sine maioriæ, ad quod vide text. notabilem. in l. Seguola. ff. de verborum significa. & l. libertis. ff. de conditio. & demonstratio. & iunge dicta Bar. in l. si tibi pure. in fine. ff. de lega. 3.

26. q. ¶Sed quid si mercator huius regni exerceat mercantias extra regnū, vbi non est necessaria ista facultas ad maioriam: quia legitima filio rum non est ita ampla, prout est in istis regnis, an poterit de talibus bonis consistentibus extra regnum disponere vt emantur ex eis bona quæ sint maioriæ vel vinculando illa prout possunt ciues regni vbi sunt mercantiæ? videtur dicendum quod nō: & quod talia bona mobilia debent sequi personam ex eo quod Bald. vult in l. mercatores. C. de commer. & mercato. dicens quod mobilia concernūt personam: immobilia autem territorij, vbi sita sunt, & in istis mercantis seu mobilibus, quæ non sunt perpetuo distinata ad locū, vbi sunt. Idem vult & pulchre Sali. in l. 3. C. de summa trini. & fide eatho. l. ex facto. §. rerum autem. ff. de hæredi. instituen. l. vxorem. §. legauerat. ff. de lega. tertio. & tradit latius Ioan. Lecirier in suo tracta. iuris primogenituræ. lib. 2. q. 8. vbi alleg. dictum Bald. quod facit in oppositum. & ipse allegat de pace iura. fir. & debet dicere de pace tenenda. col. 2. num. 9. vbi dicit, quod bona mobilia cēsentur de territorio vbi reperiuntur. & quod populo seu fisco illius loci confiscantur: sed tandem resider in conclusione Salice. vbi supra. an sine ibi perpetuo destinata vel ne. Quid autem esset dicendum si bona essent immobilia? vide per dictum Ioannem in d. tracta. & lib. q. 7. vbi late.

27. q.

28. q. ¶Et quid si habens facultatem ad faciendum maioriam cum eā fecit dicit quod facit disponendo de tertia & quinta bonorum: bona tamen quæ ponit in maioria excedunt tertiam & quintam, an sustinebitur maioria, virtute facultatis? vide quod dicit Barto. in l. ambitiosa. in fi. ff. de decre. ab ordi. faci. & in q. per eum disputata, quā ibi refert. & vide tex. & ibi Abb. in c. nisi essent. de prēben.

¶Nota etiam quod si habens facultatem fecit maioriam, si postea impetret facultatem, vt possit eam reuocare, non videtur ex sola impetratione ista illam reuocare. l. forma. §. fi. ff. de censib. & tex. cum glo. in c. ex tenore. de rescrip.

29. q. ¶Item quid si ex facultate regia, vel ex dispositione legis thauri, reuocet quis maioriam factam, in filium maiorem cum certo onere de prestando aliis filijs certam quantitatem, & instituat maioriam tantō. in secundum filium non repetens dictum gravamen, an censeatur repetitum? videtur quod sic per text. & quod ibi notat Bart. in l. Catonis. in prin. ff. de ali. & cibaria. lega.

Universidad de Deusto
Biblioteca

30. q. ¶Sed quid si rex concessit facultatem faciendi maiorìam, sub condi
tione si vxor eius vel tal. seorum filius conse.serit, contingit quod
is cui data fuit talis facultas, fecit maiorìam de rebus designatis, di
cens quod facit sub conditione predicta, si vxor vel filius consenserit
& demum consensit, vxor vel filius: eo tamen tempore, quo iam ille
qui fecit maiorìam erat deportatus, vel apud hostes, vel iam in arti
culo mortis carens loquela, an valebit constitutio ista maiorìæ? &
facit quod non valeat notabile dictum Bar. in l. posquam. in prin
cipio. ff. vt lega. seu fideicommissa. no. caue. quod forte bene procedere
deret in eo, qui de iure iam erat incapax ad faciendum actum, velu
ti in eo, cuius bona iam erant publicata, quo casu loquitur Bart. vel
in capto apud hostes: non tamen forte procederet in eo, qui de facto
non poterat, vt in eo qui perdidit loquelam: nam cum ille presumã
tur in eadem voluntate durare. l. eum qui. ff. de proba. glo. in ca. de
nepotis, 31. quæst. 2. & accedat consensus tempore habili, de iure ad ac
tum: videtur quod actus tali casu teneret: non tamen teneret si cõ
sensus accederet post mortem eius, qui fecit, vt probat tex. per locũ
ab speciali in l. si pater. ff. de manu. vindi.

31. q. ¶Sed pone quod data est facultas ad maiorìam faciendam sub con
ditione, si dotauerit competenter filias, pater vero dotauit filias tra
dens eis certa bona in dotem, & fecit de aliis bonis maiorìa, & post
modum illa bona fuerunt filiabus euicta, an filiæ poterunt agere de
euictione, vel rescindere maiorìam, tanquam non seruata conditio
ne? vide text. cum glo. qui videtur probare quod sic. in l. si vero
§. si patronus. ff. de bonis liberto.

32. q. ¶Item quid si princeps concessit facultatem faciendi maiorìam in
vnum ex filijs, quem elegerit, an possit eam facere in casu quo nõ ha
bet nisi vnum tantum filium? & videbatur quod non. per l. 1. in prin.
iuncta. l. vtrum. ff. de alsig. liber. glo. insti. de alsig. liber. in contra
rium facit: quia principis intentio in hoc non repugnat: imo magis
fauet quando vnus tantum esset filius, ex quo præiudicium aliis nõ
irrogatur, & quia dictæ ll. procedunt in melioratione inter plures,
quæ non cadit in vno: maioria vero bene cadit in vno.

¶Aduertee etiam quod ista licentia seu facultas regia, quando est ne
cessaria ad maiorìam fiendã, debet præcedere, vt cauetur lege rhau
In no. rec. est rina. 42. bene tamen sufficeret si post factam maiorìam, princeps eã
l. 3. tit. confirmaret, vt eadem lege colligitur & probatur ex his quæ no-
7. li. 5. tant Hostien. Cardi. & Abb. in c. innotuit de elect. & præpo. Alex.
in c. quicunq; el secundo. 50. dist. Sed dubium est an post talem con
33. q. firmationem posset qui fecit reuocare maiorìam si fecerat eam per
In no. viam donationis inter viuos? & videtur quod sic traditione non se
rec. est quuta vel cum ex causa non one.osa facta fuit ista tal. 44. in ordin.
l. 4. ti. thauri. illa tamen lex loquitur, quando præcessit licentia, non quã
7. li. 5. do confirmatio fuit subsecuta; sed videtur idem dicendum: quia ea
lis confirmatio intelligenda est, secundum naturam actus qui confir
matur. l. si. C. de non nume. pecu. itũ cogita. Sed quid si ille in quem
facta fuit maioria, erat incapax, & rex habilitauit eum, an qui consti
tuit maiorìam poterit reuocare in casu, quo potest reuocari maiorìa?
& ex dictis Alexandrini. vbi supra colligitur decisio quod aut ipse constituens maiorìam ignorabat habilitatem, & potest reuo
care cum sciat, aut sciebat & non potest. vide ibi per eum.

34. q. ¶Aduerte etiam quod ex licentia ad faciendum maiorìam in vnum
ex nijs, si de facto fuit masculus potest fieri in fœminam filiam, vt dixi.
in l. 2. tit. 15. 2. par. & vide l. 2. §. filijs ibi vtique & filiabus. ff. ad Ter
tul. & ibi Barto.

35. q. ¶Et quid si conceditur facultas faciendi maiorìam alicui in vnũ de
consanguineis suis, an possit in consanguineos ex parte matris? tex.
videtur quod non in l. 1. ff. de iure immu. sed attenta consuetudine
loquendi in vulgari in Hispania contrarium crederem.

36. q. ¶Sed quæro quid si rex reuocet omnes facultates ad maiorìas per
se a tali tempore concessas, an effectus istius reuocationis extẽdatur
ad maiorìas iam factas & præsertim quarum iam esse in donatarium
transitum dominium? & videtur quod non ex dicto Bal. in l. 1. co.
3 versi. & facit ad quæstionẽ. ff. sol. mat. vbi videas, quia vult quod
37. q. dominium non reuocetur iam translatum, & si princeps reuocasset
Vi. ll. etiam quo ad effectus sequutos.

no. re. ¶Item quæro an per talem reuocationem facultatum sibi datarum, in ti. 6 etiam maioriæ quæ ex lege regia in tertia & quinta fieri possunt abs
6 7. li. que aliqua facultate? & videtur quod non quia princeps suum non
legis aufert priuilegium. & ad hoc facit bonus tex. in l. nam similes.
1. q. ff. de inoff. rupt.

l. Tau. ¶Item quæro cum ex l. thaurina licentia regis debet præcedere ma
42. in iorìam, & non sufficit si subsequatur an hoc procedet, etiam si faciẽ
no. re. maiorìam vnicum tantum habuisse filium? & in hoc in quæstioni
est. l. 1. bus illius viri doctissimi de Mielles reperi quod limitabat dictam
tit. 7. legẽ thauri. nisi ille in quẽ fecit pater maiorìa esset vnicus pater suo.
li. 5. & hoc dicebat esse singulare & verum. allegabat tex. & ibi Bar. in 3.
oppo. in l. posthumus. in prin. ff. de inoff. rup. de quo ego dubito cũ
non reperiam rationem diuersitatis, an sit vnus vel plures filij cum
eadem quantitas legitimæ debeatur vni, quę & pluribus imo & ma
ior: cum si vnus sit non eadat melioratio tertij, neq; quinti & ex vin
culis & prohibitionibus maiorìæ eadem lesio inferatur quo ad gra
uamina filio vnico, sicut si essent plures. limitabat etiam dictam. l.
thaurinam in casu quo ante maiorìam fuit data facultas: nam si eius
vigore facta fuit si postea reuocetur, vel ex aliqua causa desinat, si
post ea rex iterum eam concedat reconualescet maioria. per l. siquis
filio exhæredato. §. irritum. ff. de inoff. rupt. & ibi Bar. in prin. & in
pe. oppo. & in d. l. posthumus. in prin. in. 3. oppo.

39. q. ¶Sed pone quod cauetur in maiorìæ inuestitura, quod filius bastar
dus legitimatus possit succedere in maiorìa, si sibi a patre relinqua
tur, pater ante legitimationem reliquit maiorìam filio bastardo non
dum legitimato, legitimauit tamen eum postea, an succedet in maio
ria? videtur quod non: tam ex dictæ l. thaurinæ dispositione quæ Bene
facit in argumentum, quam per l. in tempus. & l. si extraneum. §. 1. rec. de qua.
ff. de hæredib. instituen.

40. q. ¶Quid tamen si cum impetrat legitimationem vel aliascum legiti
mat dicit quod facit hoc vt succedat in maiorìa? videtur quod sus
ciat. arg. l. si quis hæres. ff. de inoff. rupto. & l. Pamphilo. §. propo
situm. ff. de lega. 3. & bene conferunt quæ tradit Iason in rep. l. quo
minus. ff. de fiumi. 21. q.

41. & 42. ¶Item nota quod si maioria fieret sub conditione si princeps eã con
firmet tenebit si sequatur confirmatio ex l. thauri. & vide. 12. q. 5. in no. re.
cap. quia Ioannes. de q. 8

41. q. ¶Item pone quod habens facultatem fecit maiorìam in filiym, & cum haberet vxorem prægnantem, dixit quod posthumo vel post
humæ quæ erat in vtero legabat mille pro alimentis, cõtigit quod
nascuntur duo masculus, & fœmina ex eodem ventre an vitiabitur
constitutio maiorìæ? dic quod non, sed qui habet post humorum ha
bebit mille, quæ fuerunt relicta. l. si ita scriptum in princip. ff. de li
be. & post glo. & Bar. in l. 3. §. fin. ff. eodẽ glo. in l. 3. ff. de inoff. rupt.
in verbo si nascuntur.

42. & 43. ¶Aduerte etiam, q licet ex l. Taurina licentia debeat præcedere, hoc
procederet quando alias non esset valida constitutio maiorìæ, si fi no. re.
sine licentia esset valida tamen ad valorẽ aliquarum vocationũ vel 3 qua
prohibitionum alienatione, seu alias qualitates esset necessaria fac supr.
cultas regia, si talis facultas subsequatur constitutionem, bene tene
bit, & vna conuertetur in aliam. vnde defuncto constituente cũ pri
ma maioria tenebit, subsecuta facultate ad illas qualitates, quę erãt
necessariæ ad eius valorem. ar. tex. cum glo. & ibi Bar. col. 2. in l. 2.
in prin. ff. de vulg. & pupil. licet enim prius fecerit maiorìam sine re
gia licentia illa confirmabitur seu validabitur, si postea habeat licẽ
tiam regiam ad constituendum maiorìam, vt probatur per text. in
l. si quis filio. §. irritũ. ff. de inoff. rup. & ibi Bart. & vide multa quæ
in proposito adduci possunt de quibus per l. si. in repe. l. quominus
ff. de flumi. q. 21. cogita tamen.

44. q. ¶Sed quæro iuxta ea quę posi principium huius glo. dixi quod rex
concesserit facultatem alicui faciendi maiorìam in quarta parte bono
rum suorum, an per hoc videatur sibi sublata facultas, ne faciat in
tertia iuxta. ll. regnic in quo videtur dicendum q; non per text. in l.
non tantum. §. si emancipatus. ff. de bonis. poss. cõtra rabu. & ibi Bar.
& facit. l. legatum. ff. de fundo instru. neque obstat. l. si ita quis. ff. de
vulga. & pupil. quia respondeo, vt ibi per Bart.

45. q. ¶Quid autem si rex dedit facultatẽ faciendi maiorìam alicui in vni
cum filium, quem tunc habebat & postea nascitur sibi alius filius, an
potuit facere maiorìam adhuc ex vigore facultatis? dic quod non
per tex. in l. ex facto. in prin. ff. de vulg. & pupil.

46. q. ¶Item aduerte, q; si non habens facultatem facit maiorìam per vi
donationis in vnum, & in eius defectum in alium, translato domi
nio in primum, non transfertur in secundũ mortuo illo. vnde si pri
mus alienaret, vel alij concederet teneret alienatio, ita colligetur ex de
cisione quadam Guidonis in decisio. Delphinatus quæst. 512. & in
tellige de carente facultate a principe vel a lege propter ea quæ ha
bentur in 7. ritu. 4. part. 5. & in l. Taurina, de qua sup proxi.

47. q. ¶Quid autem si quis faciat maiorìam de omnibus bonis suis, an ve
niant bona futura? & dic q; non l. si ita. ff. de auro & argẽt. lega. Bal.
in §. similiter. de contro. inuest. in fine. sed quid si princeps legitima
uit ad petitionem patris vel alias filium bastardum & concesit, vt
possit in eum facere maiorìam, an versa vice videatur data eadẽ li
centia filio, vt forte dicatus de his, quæ acquisiuit faciat maiorìa in
parte, ex vigore facultatis, si erat necessaria? vide per Felinum in c.
peculatus. de rescript. in quæstione illa an extendatur dispẽsatio. ex 46. q.
cuius dicta videtur quod non. ¶Pone autem, quod rex dedit licen
tiam faciendi maiorìa in filiũ fratris: quia is cui dedit non habebat
filiũ, an si postea modo nascat sibi filius, poterit ex sua facultate facere

in eum maiorìam? & videtur quod non: quia esset extensio de per
sona ad personam in materia odiosa. ex notatis per Bald. in l. sed &
milites. in princip. ff. de excu. tuto. & per Francis. de Are. in l. gallus.
§. & quid si tantum. ff. de libe. & posth. & quia hic est maior ratio
prohibitionis, vt filius nõ grauetur in legitima. & sic princeps esset
diffitesllior in cõ
cedendo. & fa
cit pro hoc: nã
si rex concede
ret alicui ca
strum, vt post
ea illius ma
neret iure ma
iorìæ in quen
dam neporem
filium fratris
donatarij, tunc
propter natiui
tatem filij, non
excluderetur ille
nepos filius fra
tris, vt vult
Bal. in l. cum a
cutissimi. G. de
fideicom. in fi.
sed considera si
forte hoc po
test limitari si concessio principis taliter tenderet in fauorem pa
trui, vt quia princeps ad illum non ad filium fratris habebat affe
ctionem. & probaretur ista limitatio ex dictis eiusdem Bald. in d. l.
47. q. vulg. & pupi. & l. socium qui in eo. ff. pro socio. ¶Sed an si quis fe
cit maiorìam sine licentia principis, an si princeps post illius mor
tem illam confirmet teneat? vide Ang. per text. ibi quod sic in l. pe.
48. q. in addi. ad Bart. C. de præpo. sacri cubi. lib. 12. & vide text. not. in c.
quia Ioannes. 12. q. 5. ¶Quid autem si in facultate regia ad maio
riam dicitur, quod dotatis filiabus possit facere maiorìam, qualiter
hoc intelligatur quod sint dotatæ, vide quæ notat Bal. in l. si. col. 1,
in quibusdam quæstionibus. C. de pactis. & idem Bald. in l. si plu
res col. pen. C. de condit. infer. & Bart. in l. cum plures. §. pe. ff. de ad
mi. tuto. & in l. titio. §. citio certum. ff. de condi. & demõstra. & quia
docto. amplo stilo commentati sunt dictam. l. nemo potest. de qua
ista sumpta est. ego similiter istam. l. his laboribus pro communi vti
litate ornare decreui, & labores isti pro maiori parte fuerunt illius
doctì viri licentiati de Mielles in quibusdam suis recollectis quæ
stionibus in ista materia. & tam istæ quæstiones quam aliæ multæ
sparsæ in ista materia per istos libros partitarum fuerunt dicti domi
ni aliquibus per me additis eius anima requiescat in pace qui spera
bat fauente deo in ista materia maiorìæ ad nostrum modum hispa
nicum, pleniori stilo multa & practicabilia, & nota. digna tradere,
sed morte præuentus & quia ante mortem monasticam vitam ele
git non potuit. & ne miseris si aliqua ex his tibi videantur non ita
digesta vt oportuit, tum quia ille in dictis recollectis non habuit rẽ
istam pro perfecte absoluta sed tantum in progressu suorum studio
rum induxit. ll. ad istas quæstiones, tum etiam quia mihi homini val
de occupato deficit tempus ad maturius cogitandum. Tu lector a
mantissime cum casus occurrerit latius cogitabis & pro leuamine
laboris tui ista placebunt: sufficit enim si cui vel in paucis amici la
4 a bore consulatur. Iuuori. C. de nego. gest.

¶Mandasse fazer. Concord. cum l. seruo. alieno. §. fi. & l. si quis inqui
5 b linos. §. hi. & l. filius familias. §. ædes. ff. de lega. 1.

¶Hizesse. Concordat cum l. quidam. in principio. ff. de conditio. in
6 c stitu.

¶O en fecho de sepultura. Vt si mandauit sibi fieri sepulcrum magni
fumptus, quæ statui suo non esset conueniens: alias hæredẽ priuat:
nam talis volunt is non est seruanda, nec hæres perderet hæredita
tem. ita exemplificat Paul. de Castr. in d. l. seruo alieno. §. fin. & facit
ad eum, qui succederem in maioria tali onere grauaret, vel secun
dum Paul. de Castr. ibidem si mandaret, se sepeliri cum melioribus
vestibus, quas habebat, vel annulis vt faciebant pagani, qui de a
lio seculo non cogitabant. & facit ad quæstionem quam late tractat
Alberic. in dicto. §. fina. de milit. qui more solito cum indumentis
singulis & equis coopertis sepelitur apud monasterium prædica
torum, an de istis debeatur quarta presbytero parrochiali? vide si
7 d late.

¶Contra ley. Adde l. conditiones contra edicta. ff. de conditio. institu.
& cod. titu. l. conditiones quæ contra bonos mores.

¶Lex. XXXIIII.

Si eadem res vni vel pluribus legatur coniunctim vel diuisim,
valet legatum & æqualiter eam diuident: & si eorum aliquis ante
testatorem moriatur: vel si in vita testatoris parti suę renuntiet, vel
alias ei non pertinet: tunc portio sua accrescit collegatariis. h. d.

¶En muchos. Pro
sequitur nota. per Azo. C. eo. dem. in summa col. 7. versicu. item legari potest vni & legari potest pluribus.

¶Por si. Quid si aliqui sunt coniuncti alij vero diuuncti? dic vt per glossl. & Barto. in l. plane. in princi. ff. delega. 1. & in gl. asc. in d. l. si plu
ribus. col. 1. quod ibi coniuncti fuerunt verbis tantum, vt quia testator dixerat æquis portionibus, licet non potest negari, quin sit diuisnare ad illum text.

uen partir.

A Vno o a muchos puede ser fecha manda de vna cosa. E quando la fazen a muchos, quier sea fecha a todos ayuntadamẽte o a cada vno por si, vale la manda, e deuen la partir todos entre si egualmente. E si por auentura, alguno dellos muriere en ãte q̃ el testador: o bi uiẽdo renũciasse su parte: o acaeciesse otra razõ alguna, porq̃ non la ouiesse aq̃la q̃ fuera mãdada: essoce acrescer seya aq̃lla parte a todos los otros, aq̃

super verbo potestate. & intellige, vt per Paul. de Castr. in d. l. si plu
ribus. col. 1. quod ibi coniuncti fuerunt verbis tantum, vt quia testator dixerat æquis portionibus, licet non potest negari, quin sit diuisnare ad illum text.

g *¶En ante que el testador.* Adde l. vnicam. §. pro secundo. C. de caducis tollen. & l. si titio & mæuio. §. Iulianus. ff. de lega. 2. & quid si tempore testamenti iam legatarius cum alio coniunctus erat mortuus: vide in d. l. vnica. §. in primo. & ibi glo. in parte ad illos. 3

h *¶Renunciasse su parte.* Adde. §. si eadem res. inst. de lega. 4

i *¶Otra razon alguna.* Vide per glossl. in d. §. si eadem. super verbo defecerit. 5

k *¶Acrescer seya.* Vt in d. §. si eadem. & in dicta lege vnica. §. in primo & §. pro secundo. si tamen deficiat legatum propter defectum legatarij, vel propter eius delictum tale quod legatum debeat fisco applicari: tunc non accrescit coniuncto vt in lege. si titio & ei qui capere potest. ff. de lega. 2. si vero legatum deficiat ratione rei legatæ. tunc etiam non accresceret coniuncto, vt in l. huiusmodi. §. si titio. ff. de lega. primo. si vero legatum deficiat attenta persona legatarij, vel mixta consideratione rei, & personæ legatarij, vel ipsius legantis, tunc dic vt in l. plane. §. si duobus. & §. sequenti. ff. de legat. 1. & vide in ista materia singulariter per Bartol. in d. l. huiusmodi. §. si titio. el primo. cum aliquibus ibi additis per Ioann. de Imol. & Alexand. quod quia l. ista tractat de materia iuris accrescendi inter col legatarios. adde latius, in l. vnica. §. his ita diffinitis. C. de caducis tollend. & in l. re coniuncti. vbi Barto. latissime. ff. de lega. 3. Et aliqua ex multis, quæ in ista materia cumulauit hic annotare decreui nam & si conditio adiecta vni coniunctorum in eius persona deficiat, non ex hoc minuitur: imo augetur ius alterius. l. si tibi & ei qui ff. de lega. 3. quæ lex est satis notabilis. not. etiam quod in habitatione pluribus relicta, habet locum ius accrescendi. vide l. codicillis. in princip. & ibi Barto. ff. de vsufruct. lega. Item habet locum inter duos correos, quibus est relicta liberatio. l. si is. & ibi Barto. ff. de libera. lega. Item etiam ius accrescendi habet locum in legitima. vide per Bal. in l. vnica. §. in primo. columna tertia. C. de caducis tollend. & vide de hoc plenius per Alexand. in l. plane. §. si duobus. columna tertia. ff. de legatis primo. Et verum filio instituto in legitima tantum accrescat totum residuum, per ius accrescendi? vt. Bal. in l. vnica. columna sexta. C. quando non perent. partes. habet etiam ius accrescẽdi locum in donationibus causa mortis. l. vnica. §. cum autem. C. de caducis tollen. adde Bal. quem vide in l. vnica. columna. 13. C. quando non perentium partes. Aduerte etiam quod coniunctus per ius accrescendi præfertur venientibus ab intestato, in eo, quod non potest capere, coniunctus ratione incapacitatis. vide per Bald. in l. eam quam. columna fina. C. de fideicom. dixit etiam Bal. in l. vnica. §. in primo. in princip. C. de caducis toll. quod etiam inutilis coniunctio parit ius accrescendi. Quærit etiam Bald. in dicta lege vnica. §. vbi autem. columna penultima. an si diffidenti um sit cum patre, quod possit legare duobus filijs suis spurijs vsque ad certam quantitatem, vel quidquid pater voluerit, num

Universidad de Deusto
Biblioteca

quid inter eos habebit locum ius accrescendi: & primo dicit videri quod non: quia dispensatio vt odiosa est restringenda: sed contrarium videtur secundum eum, quia voluntas testatoris fauorabilis est & ampliandа: demum dicit de hoc minime dubitādum, si essent
3. q. legitimati. ¶Et potest induci ad quæstionem maioriæ, vt si ex priui legio principis quis faciat maioratū in duos filios, vel nepotes spurios, qđ in defectum vnius alter habeat totū per ius accrescendi, quando maioria fieret per modū vltimæ voluntatis: dixit tamen Bal. in l. seruium. in fin. C. qui testamen. facer. posi quod relictum quod capit vires ex dispensatione non recipit ius accrescendi. vide etiam per Bald. in d. §. vbi autem. An in caduco per léritentiam habeat locum ius accrescendi: dixit etiam Bal. in l. vnica. columna quarta. C. quando non peten. partes. quod etiam contra exclusum per prescriptionem habeat locum ius accrescendi, & in l. illa, quinta sexta. & aliis col. Bald. late tractat de ista materia iuris accrescendi; & ibi Bald. colum. 7. dixit quod ius accrescendi est eiusdem conditionis, & prærogatiuæ, & rationis, cuius est suum principale, vide etiam ibi per eum in. 13. colum. an ius accrescendi locum habeat in iurisdictione ordinaria. vel delegata vel arbitrariæ & ibi per additionatorem, an habeat locum in salariis. vide in additio. super parte contractibus. & etiam ibidem per Bald. an in vocibus habeat locum ius accrescendi, & ius accrescendi est eodem iure aliquid accrescere, nec est necessaria noua agnitio. Bald. de duobus fratribus a capitaneo. inuesti. vide. l. secundam. §. si duo. ff. de bonor. possess. secundum tabu. & portio coniuncti non omnibus: sed coniuncto accrescit: disiuncti vero, omnibus. l. hæredes. ff. de hære.
4. q. instit. ¶ Nunc vero aduerte ad aliqua, in quibus cessat ius accrescendi. & primo cessat inter coniunctos coniunctione legali, si in legatis tex. notabi. in l. & proculo. ff. de lega. secundo. quod limita nisi legatum esset pro non scripturam. l. verum. §. si seruo communi. ff. pro socio. & sub limita. per l. filius. §. sequens quæstio. ff. de falc. in hæreditate vero inter coniunctos coniunctione etiam legali, locus est iuri accrescendi. l. seruus communis ab extero. ff. de acquiren. hæredi. & vide quod dicit Bald. in l. hac edictali. colum. fina. C. de secundis nupt. & vide per Bald. in lege prima. colum. 8. C. quando non petent. partes. & in d. l. hac edictali. §. 1. columna. 2. in vsufructu etiam inter coniunctos coniunctione legali, locus est iuri accrescendi. lege prima. §. 1. ff. de vsufruct. accresc. Item ius accrescendi non habet locum post quæstas portiones, nisi in vsufructu. d. l. 1. §. fin. vide glo. & Paul. de Cast. in l. aquam. ff. quemadmo. seruitu. amittan. & per Barto. in l. codicillis. ff. de vsufruct. lega. & in l. hæredes mei. §. cum ista. ff. ad Trebell. Quid tamen si aliquis petijt restitutionem, vt abstineat? vide per glo. & Bar. in l. sed cū patrono. in prin. ff. de bonor. possef. & limita, vt in l. verum. vbi glo. ff. de assignā. libert. lic̄ in exhæredatione non habet locū ius accrescendi. Bald. in l. 1. C. de liber. præte. & sic exhæredatus a quota non videtur exhæredatus a toto. Item licet accrescat ius, non tñ accrescit possessio sine noua apprehē sione, secundum Bal. in d. l. vnica. col. 2. C. quando non peten. partes. & ibi de Carbonisana, & aliis bonorum possessionibus. Item ius accrescendi non habet locum in portione, quę non defecit ipso iure: c
sed ope exceptionis. glo. cum tex. & ibi Barto. in l. si duo patroni. in princ. ff. de iure fur. vide per Iaſ. in l. si mihi & titio. col. 3. ff. de verb. oblig. Item non habet locum ius accrescendi in acquisitorū resolutione, secundum Azo. in summa. C. de assignan. liber. nisi in duobus casibus. s. in assignatione libertorū, & in vsufructu formali: nō autem in dominio directo, vel vtili. adde Bal. in aut. si quas ruinas. cō. si. ver. 3. casu. C. de sum. trini. & fide Catho. & per Iaſ. in d. l. si mihi & titio. col. 5. Item ius accrescendi non habet locum de possessione naturali ad ciuilem. glo. & ibi Bart. in l. sed & si nolit. ff. de acquir. pos. Item verba taxatiua impediunt ius accrescendi. l. Lucius. §. qui habebat. ff. ad Trebel. vide Bar. in l. pater filiū. col. pen. ff. de inoffic. testa. Bal. in l. 1. 14. col. C. de sacrof. eccle. & in l. vnica. col. 7. C. quādo non peten. partes. & vide Bal. in l. 3. col. 4. C. de secund. nup. Itē non habet locum in relicto alimentorum. l. dominus. ff. de vsufru. Bal. in d. l. 1. 14. col. C. de sacrof. eccle. & in d. l. dominus. qđ nota ad filios spurios. ¶ Quid autem de fructibus canonicatus vacātis, an accrescant aliis canonicis, vel ecclesiæ. Bald. dicit quod ecclesiæ. in l. non plures. C. de sacrosan. eccle. Item nota quod testator in legatis, potest tollere sua voluntate ius accrescendi vide per Bart. in d. l. re coniūcti. colū. 10. ff. delega. 3. & in d. l. pater filiū. col. penu. ff. de inofficī. testa. in repet. & vide per Bald. in l. quotiens. ff. de hæredib. instit. & in l. fina. C. si quis omiscaus. testa. ¶ Et an iu- 6. q.
ri accrescendi possit renunciari, vide per Bal. in d. l. vnica. col. 9. C. quando non petent. partes. Item qui admittitur ad legatum, de iure speciali non habet ius accrescendi. l. mulieri & titio. ff. de condi. tio. & demonstra. vide ibi per Bart. & docto. non parui pendas ista, sed gaude cum laboribus meis; & hæc summula sit tibi gemmula.

a ¶ *Como si dixesse.* Nota istud exemplum, & hic dicuntur coniuncti re & verbis, secundum glo. in l. 1. §. fina. ff. de vsufruct. accresc. & tenet Barto. in l. re coniuncti. ff. de lega. 3. col. 6. versicu. tertio loco. principaliter quæro contrarium: imo, quod isti sint coniuncti verbis sed disiuncti re: quia testator a principio videtur diuisisse inter eos, tenuerunt Petrus & Cynus. in l. vnica. §. vbi autem. C. de caducis tollend. quam opinionem dicit veriorem in puncto iuris Alexand. in l. plane. §. si coniunctim. ff. de lega. 1. colum. 1. ista l. partitarum: neque facit pro opinione glo. & Barto. neque pro contraria: imo posset dici, quod faciat pro opinione Petri & Cyni: nam ponit exemplum quando Titio & Scio ieqo decem: nam cum tunc intelligatur de eisdem. decem, vt in lege. si qui testamento. in princip. ff. de legat. 1. ergo æquis partibus videntur vocati, & sic erunt coniuncti verbis sed non re: sed dic quod imo & isto casu erunt re & verbis coniuncti. & facient sibi partes per concursum, sicut cum fundus legatur.

b ¶ *Apartadamente, &c.* Isti sunt coniuncti re: sed disiuncti verbis, vt hic & in dicta lege. re coniuncti. ff. de lega. tertio. vbi Barto. columna tertia. versicu. primo. de coniunctis re tantum, & si vnus istorum acceptat legatum: alter vero nondum acceptat, neque repudiat, possit ille qui acceptauit habere totam rem legatam, & illam vendere: vide per Bald. in l. vnica. §. vbi autem. C. de caducis tollen. col. pen. versi. extra quæro. qui dicit, quod quando legatum est purum, cum ambo legatarij ipso iure sibi faciant partes per cōcursum agnoscens non poterit petere totum legatum: sed faciat assignari terminum collegatario ad acceptandum, vel repudiandum. allegat. l. cum pater. §. furdo. ff. de lega. secundō. & l. cum quidam italicum l. sequenti. eodem titu. si autem vni esset legatum pure, alteri sub conditione: tunc dies legati puri cedit statim insolidum, & ideo interin totum petī potest: quia cessat concursus. vide ibi per eum. Quid etiam in hereditatibus, & an si pluribus promittatur aliquid in genere. an cuilibet debeatur insolidum vel concurrant? vide per Bald. in quæstione nota. in dicta lege vnica. §. cum autem. C. de caducis tollen.

c ¶ *Igualmente.* Nam inter disiunctos verbis, coniunctos re, vnus non præfertur alij. Quid autem de aliis coniunctis, vide per Barto. in d. l. re coniuncti. versi. 6. principaliter.

¶ Lex XXXIIII.

» Si legatum est purum, vel in diem certum moriuo testatore dominium rei sic legatæ transit in legatarium: & transmittit eum ad hæredem suum post mortem testatoris, & si ante aditam hæreditem decedat legatarius. Si vero sic legatum conditionale, moriens legatarius ante conditionis existentiam non transmittit, imo remanet legatum apud hæredem testatoris: nisi legatarius habuerit coniunctum vel substitutum: tunc impleta postea condītione admittitur substitutus, vel coniunctus. h. d.

1 a ¶ *Non valdria.* Limita, vt habetur, in l. 25. titu. 11. 3. parti. & in l. fina. C. de fideicom.

2 b ¶ *En las leyes.* Vide in l. 7. & 8.

3 c ¶ *El señorio.* Nota benenam decidit circa varietatē opinionum, quæ circa hoc erant de iure communi, vt tradit in l. si tibi homo. §. cum
ferunus. ff. de lega. 1. & in l. a titio. ff. de furt. nam vt dicebat Petrus quē refert Cynus & Ioan. de Lino. in huiusmodi. §. Sæca. ff. de leg. 3. quod ante agnitio. nē legati etii post aditā hered. tatē, verum dominiū rei legatæ est penes hæredem: sed ii iū apud legatariū, post agnitionem vel est verū dominiū penes legatarium. allegat. l. si fundum sub conditione. ē. si titius ff. de legat. 1. & l. titius. la prima. cū duabus sequentibus. ff. de actio. empti. communis tamen opinio est, quod vere ab adita hæreditate transit dominium in legatarium: ficte vero a morte testatoris, & hoc si legatarius acceptat: nam si repudiat nunquam videtur fuisse suum, vt in d. §. cum seruus. & in l. seruum filij. §. 1. ff. eod. & hoc quando legatum est purum, & tenendo communem opinionē Alex. in d. §. cum seruus. concludit, quod aut quæritur quo ad transmissionem legati: & regulariter legatum acquiritur a tēpore mortis testatoris. l. vnica. §. cum igitur. & §. in nouissimo. C. de caducis tollen. aut quæritur de acquisitione dominij: & ista est triplex. quædam dominij ficti, & tale dominium adita hæreditate fingitur fuisse quæsitum a tempore mortis testatoris: & quod ita intelligetur. d. l. a titio. & l. legatum. la secunda. ff. de lega. 3. cum simili ex eo quia aditio hæreditatis sequita post mortem testatoris, trahitur retro & fingitur facta a tempore mortis. l. hæres quandoque. cū similibus. ff. de acquirenda hereditā. ante aditam vero hereditatem non est verum, secundum Alexand. dicere quod aliquod dominium sit acquisitum legatarijs: quia hereditate non adita legata non subsistunt. l. eam quam. cum aliis. C. de fideicom. Secunda acquisitio est dominij reuocabiliter veri, & istud acquiritur post aditam hæreditatem, an te agnitionem legati, neque retro fingitur. & de hoc dominio loquitur. l. seruo legato. in princ. ff. de lega. 1. & l. cum pater. §. furdo. ff. de lega. 2. vbi legatum acquiritur ignoranti. Tertia est acquisitio veri dominij irreuocabilis, quę causatur agnitione legati, vna cum aditione hereditatis, vt in l. si quis ita hæreditatem. & ibi nota. ff. de cōditio. institi. l. proinde. ff. si certum peta. led vt hic vides apertissime. Ista partitarum, decidit, quod etiam ante aditam hereditatē a mor
In no. l. ordina. lib. 5. titu. 2. d. l. 1 hoc est magis in dubium: cum per d. l. re. est gata debeantur, & valeant etiam non adita hæreditate. tene ergo l. 1. ti. mentē istam. l. intellige tamen vt dixi, quod sequuta repudiatione
4 li. 5. legati, fingitur nunquam fuisse acquisitum. Item intellige istam. l. partitarum, quod ante aditam hereditatem dominium, quod transd ficticiter directe fictam & non verum, prouteriam dicebat glo. & Bal. & docto. in d. §. cum seruus. quod patet: quia si verum dominium transiret ad legatarius haberet fructus rei legatæ habitos ante aditam hereditatem, quos tamen non habet vt infra eodem. l. 37. igitur dominus non fuit vere: quia non facit tales fructus suos, iuxta
e nota. per glo. in l. vnica. §. libertatibus. C. de eadu. tollen. vbi habetur, quod fictum dominium tale non est sufficiens ad acquirendum f
vide tamen circa fructus sic ante aditam hereditatem perceptos.
5 q. quod dicam infra eodem. in d. l. 37. ¶ Quid autem si legatum fit ad diem certum? dic quod ante diem non transit dominium: gloss. in l. si ita fit scriptum. & ibi Barto. §. 1. ff. de lega. 2. & per Paul. de Cast. in l. Papinianus. ff. de seruitu. l. sempronius Atalus. ff. de vsufru. lega. & nota quod similiter transfertur dominium in sequentem in gradu, quando contra prohibitionem testatoris res alienatur. l. peto. §. si. ff. de lega. 2. glo. in l. fin. C. de reb. alien. non alienan. & vide glo. notā. in authenti. vt commutatio. rerū ecclesiasticarū. collat. 5. super verbo licētiam damus. & quod ibi dicit Barto., an propria auctoritate possit apprehendere possessionem & vide per Alexan. in l. qui absenti. §. 1. colum. fin. in versalias cautelas. ff. de acquirenda possef. & de eo qui legat, vel vendit binas ædes vna cōstignatione tectas, qualiter legatarij acquirāt dominium ignorum. l. binas ædes. ff. de seruitu. verba.

HAbiendo acabado testamento puede ser fecha toda manda. Otrosi en otra manera de escrito, q̄ se faze ante cinco testigos, a que llaman en latin codicillum: segun diximos enel titulo de los testamentos. E la manda q̄ fuesse fecha en otra manera qualquier, si nō en alguna destas dos sobredichas, non valdria [1], fueras ende quādo la fiziesse padre, o abuelo a fijo o a nieto assi como diximos enel titulo delos testamētos, enlas leyes [b] q̄ fablā en esta razō. E aū dezimos, q̄ luego q̄ el testador es muerto, passa el Señorio [c] d la cosa, q̄ es assi mādada, a aql aquien es fecha la manda. E maguer muera en ante q̄ el heredero del testador entre la heredad, o en ante q̄ el entre la possessiō de aq̄lla cosa que le fue mādada, por todo esso, heredara aq̄lla manda el su heredero [d], q̄ quiere derecho de heredar los otros sus bienes, de aq̄l a quien fue fecha. E esto seria [e] si la mādafuesse de tal manera, q̄ fuesse fecha puramente, o a tiēpo cierto: mas si fuesse fecha so condicion, nō seria assi. Ca muriendo aq̄l aquien fue fecha la manda, enante q̄ se cūpliesse la condicion [f], non valdria la manda, nin la podria demādar el heredero de aq̄l aquié fuesse fecha, ante dezimos, q̄ la deue auer el heredero del testador. Fueras en de, si aq̄l aquié fuesse fecha la māda so cōdicion, ouiesse compañero a q̄ fuesse mādada cōel de so vno alguna cosa, o si ouiesse sustituto en ella. Ca en qual prædio. si vero quis legat seruitutem, tunc adita hæreditate quæritur legatario, etiam ignoranti, vt in l. si partem. §. fi. ff. quemadmo. seruitu. amitta. vide per glo. & docto. in l. vnica. §. libertatibus in glo. fin. C. de caducis tollend. nam in seruitute reali, quo ad transmissionem cedit a morte testatoris. quod intellige quando legatur vni vel pluribus, non habentibus concordare circa vsum seruitutis: secus si habeant concordare, vt in seruitute itineris: tunc non acquiritur antequam concordauerint. l. itinere. & ibi Paul. ff. de seruitu. rustico. prædio. Item & hoc limita quando seruitus fuit expresse legata: secus si tacite hoc colligatur ex voluntate defuncti: quia tunc non transfertur dominium, seu ius seruitutis absque eo, quod de nouo imponatur. l. testatrix. ff. si seruit. vendice. & ibi Paul. de Castro. sic & in tacito legato non transfertur dominium. l. seruum filij. §. fina. & ibi nota. ff. de lega. 1. Item nota, quod in re legata hæres non habet titulum: sed illum proprie habet legatarius solus: ni si ipse repudiet legatum, secundum Bald. in l. 1. col. fina. C. de vsur. & fructi. legato. vbi hoc intelligit post aditam hæreditatem: nam ante aditam neuter habet, secundum eum titulum efficacem vel si habet est ad rem non in re, quod forte, hodie de iure nostri regni nō esset dicendum: imo dici debeat, quod cum aditio hæreditatis non sit necessaria, etiam ante aditam hæreditatem habeat ius & dominium in re legata. ¶ Quid autem si in proprietate res sit testatoris; 2. q.
sed vsusfructus sit hæredis? vide l. si fructuarium. & ibi Barto. ff. de manu. testa. quod transit dominium. nota etiam quod in legato quātitatis dominium non transit recta via. vide per Barto. in lege si legatum. §. quod ita legatum. ff. de adimen. lega. Item si legatur vsus fructus pecuniæ, non transit incontinenti dominium pecuniæ. l. 1. §. si decem vbi vide Bart. ff. vt legato. seu fideicommisso. nomi. cauea. & quid in legato relicto seruo legato? vide l. cum legato. ff. quando dies lega. ced. & in d. §. libertatibus.

d ¶ *El su heredero.* Adde. l. vnicam. §. cum igitur. C. de caducis tollen. & 4
extende. vt in l. fin. C. quando dies lega. ced. & limita, vt in ead. l. vnica. in §. libertatibus. & in l. sequenti. & in l. 2. ff. quando dies lega. ced. & de fideicommisso vniuersali, vide Bart. in l. cum filio. ad fine. ff. de lega. 1.

e ¶ *Esso sera.* Vide notabiliter in ista materia per Angel. Aretī. in. §. ff 5
peculium. inst. de lega.

f ¶ *Ante que se cumpliesse la condicion.* An autem aliquo casu ius lega- 6
ti vel fideicommissi conditionalis transmittatur? gloss. in l. si is cui. ff. de actio. & obligatio. dix. quod sic. s. per filios. illa tamen glo. vt Bar. ibi dicit, communiter reprehenditur: & etiā dicit hoc Bar. post

Universidad de Deusto
Biblioteca

glo.ibi in l.vnica.C.de his qui ante apertas tabu.Bal. in l.si in personam.C.de fideicom.Itē ex coniecturata voluntate testatoris,fideicommissum vel legatū conditionale ad hæredem transmittitur, vt not.Bal.in d.l.1.col.fin.ver.quæro de tali quæstione.C. de his qui ante aper.tabu.quia in vltimis voluntatibus sufficit voluntas testatoris, etiam tacita: quæ ex cō iecturis intelligatur.l.licet imperator.ff.de lega.1.& ff.de lega.2.l. cū proponeretur. & quia sicut testator potest disponere, qđ illud quod est transmissibile non transmittatur l.in conditionibus primum locum.§.hæc scriptura.ff. de condit. & demonstra.vbi Imol.ita etiam potest e contra facere, vt illud quod non transit in hæredem transmittatur.Bal.in l.si pater.q.4.C.de institu.& in l.1.in princip.C.vt actio.ab hæred.ib.& cont.hæred.& q istæ coniecturæ colligi debeant ex ipso testamento,tradit Soci. in l. hæredes mei.§.cum ita. col.5. ff.ad Trebel. & his adde quæ dico infra ea.l.in glo.fi.

quier destas dos cosas, aura la māda el compañero: o el sustituto[a] del finado, e non el heredero del testador, si despues se cumpliesse la condicion[b], que fuesse puesta en la manda.

¶ *Ley. XXXV. Como non vale la manda que faze el testador a algun ome, cuydādo que era biuo e fuesse muerto.*

CVydando el testador q̄ era biuo algū ome, a quié el fiziesse manda: si estonce fuesse muerto[c], non le valdria ni la podria demādar el heredero del. Esso mismo seria, si fuesse biuo quando fiziesse la māda, e se muriesse despues[d] naturalmente, o fuesse desterrado para siēpre[e], en ante non scripturam fit ad pias causas.vide Bartol.in l.alio.col.1. ff. de limen.& cibar.lega.& vide ibi Alex.in additione. & legatum prononscriptum remanet apud hæredem vel coniunctum, vel substitutum, sine onere, vt in d.§.in primo. exceptis casibus. de quibus ibi in gl.fin.& casum vltimum illius glo.dicit ibi Ang. singulariter notandum. per quem infert qđ legata prononscripta transeunt ad substitutum, vel coniunctum cum onere relictorū ad pias causas quod dicit nō teneri pro hoc facere optime.l. cum vero. §. si prononscripto. ff. de fideicommissa. liber. quam. l. gloss. ibi allegauit pro primo casu.& idem tenet Paulus de Castro in d.§.in primo.allegans etiam Bartol.in d.l.alio.vt supra retuli post glossam ibi. & vide quæ not.Barto.in lege.pater filium.§.Tusculanus.ff.de legatis tertio.Quid autem si onus pariter sit iniunctum in personam coniuncti,cui remanet pars,illius quæ habetur prononscripto? vide text.nota.in l.ciuitatibus.§.Lucius.ff.de lega. primo: nam si pariter sunt coniuncti in onere,coniunctus tenebitur ad totum onus secundum Albericum,Bald.& Paulum in dicto.§.in primo.licet Dynus ibi relatus ab Alberic. voluerit contrarium.& quod legatum prononscriptum remaneat apud hæredem,vel coniunctum seu substitutum sine onere,intellige quando est prononscriptum propter defectum substantiæ personæ,cui fuit relictum,vt in casu.d.§.in primo.secus autem si legatum deficiat ex alia causa:ut quia sibi ascripsit in testamento,vel quia prima voluntas fuit captatoria: nam his casibus remanet legatum cum onere,vt est casus in l.fi. & ibi Bart. ff.de his quæ prononscript.haben.& eodem titu.l.1.in fin.vbi & etiam dicit notabile verbum,quod si testator legauit vni corā duobus testibus centum, & grauauit eum de restituendo ecclesiæ, vel pauperibus:cum tale legatum in personam eius,cui legatur sit prononscriptum propter defectum solennitatis numeri testium: tamen remanebit apud hæredem cum onere suo:& ad hoc dicit esse casum in illa.l.& ex hoc dari optimā limitatio.ad.d.§.in primo.& ad istud dictum Bart.adde consi.78.1.parte.inter consilia Socini incipit, in eandem sententiam.col.2.

1 a ¶ *El compañero, o el sustituto.* Concor.cum l.vnica.§. sin autem aliquid sub conditione.C.de cadu.tollen.

1 b ¶ *Se cumpliesse la condicion.* An autem ius implendi conditionem,transeat in hæredes: vide per Bartolum in l.cui fundus.ff.de conditioni. & demonstratio. vbi vult quod si legatarius antequam decederet obtulit hæredi implementū conditionis,si hæres fuit in mora recipiendi: cum isto casu conditio habeatur pro purificata, & impleta, vt sic legatum sit purificatum.l.iure ciuili.ff.de conditionib. & demonstra.tunc transmittatur tale ius implendi conditionem. vt in d.l.cui fundus.tū licet ita sit secundum Paul.de Cast. post Petrum & alios ibi.intelligitur ita tamen quod hæredes legatarij non admittatur ad petendum: nisi conditionē impleant: quia quoad hoc non habetur pro impleta, vt est casus singularis secundum Paul. in d.l. cui fundus.necesse ergo habebit legatarius si voluerit rem sibi legatam per fideicommissum,soluere quod testator iussit causa conditionis implendæ per tex.multū notabilē.in d. l. cui fundus. idē etiā voluit Paul.de Cast.in l.si hæres.ff.ad legem Falcidiam.vbi dicit q etiam si hæres recuset recipere,quod sibi offertur gratia cōditionis implendæ,si postea eum pœnitet: & vult recipere,qđ audietur.allegat dictā.l.cui fundus.secundū intellectum Pet. referēt; idem tenere Iacob.de Aren.Bal.tamen in lege.si plures.C. de conditio. inser. col.fin.vers.sed statim quæritur.tenet contrarium dicens, quod cū semel fuerit impleuerit conditionem,non cogitur vlterius offerre si ille cui fuit oblatum,non habuit causam non recipiendi secus si habuit: puta quia ignorabat factū,& ita intelligit.d.l. cui fundus. sed est diuinare ad illam.l.ideo tene intellectum Petri,cumquo etiam tenet Bart. & Ioannes de Imol.in d.l.cui fundus.& etiam videtur tenere idem Bal.in l.1.col.2.C.vt actio.ab hæredi.& contrahere.ibi,in telligitur & tertio modo.vbi approbat dictum intellectum Petri.& quid si fit conditio,quæ a fure inest veluti, si dicat testator lego tibi decem,sub hac cōditione,si Caius mihi hæres erit, an si decesseris antequam hæres adierit transmittas? Bal.dicit quod non in d.l.vnica.in princ.col.2.ad fin.C.de cadu.tollen.ex eo quia eo animo fuit testator vt faceret conditionem,allegat.l.in conditionibus primū locum.versi.nisi.quem versiculum dicit non esse alibi.ff. de conditio. & demonstra.de cuius dicti veritate, vide ibi per Alexā. in additione conditione vero omnino extitura vide.l.huiusmodi. ff.quando dies lega.ced.& si legatum purum sub conditione transfundatur in aliud,vide.l.si pœnam.ff.eod.tit. & ibi Bar. & quid si conditio sit extrinseca,quæ non venit ex testamento vide.l.cum illud.eod.titu.in.§.fi.& quid si legatum fuit purum: sed declaratio eius alicui fuit commissa per testatorem? vide.l.1.ff.de lega.2.

¶ *Lex.* XXXV.

Quod relictum est iam defuncto,vel ei qui in vita decedit testatoris,seu perpetuo exulat,non transmittitur ad legatarij hæredē. item legatum libertatis seruo testatoris relictæ, vel alterius rei ei legatæ cedit demum ab adita hæreditate: idem si seruus testatoris vel vsus fructus aut habitatio alicui legetur.h.d.

1 c ¶ *Estonce fuesse muerto.* Istud dicitur pro non scripturam. & cōcordat ista l.cum l.vnica.§.in primo.C.de caduc.tollend.& quid. si legatū pro

d ¶ *Muriesse despues.* Istud dicitur quasi caducum.vt in.§.pro secundo.d. l.vnicæ.C.de caducis tollendis.& differt a prononscripto:quia remanet apud hæredem seu grauatum substitutum, vel coniunctum cum onere, vt ibi habetur.& in lege.si ab eo.ff. de vsufruct. lega. & debet impleri onus in diem iniunctum a testatore.l. vxori vsusfructus.ff. de vsufruct.lega.adde quod legatum translatum in alium intelligitur cum onere suo.l.Caio.in princip.ff. de alimen.& cibar.lega.& l.legatum.la secunda.& l.alumnæ.in princip.vbi vide Barto. ff.de adimen.lega.& si adimatur,vide per Barto.in l.si adimendi.vbi bonus text.ff.eodem.& eod.titu.l.penult.§.primo.vbi vide Bartol.Quid autem si testator legauit Bertæ pauperi cētum si nupserit Titio: & moriatur dicta Berta,antequam nubat, an reuertantur dicta centum,sine aliquo onere ad hæredem, vel anteneatur erogare in similem causam? vide per Bal.nouell.in tracta.de dote. fol.vigesimo sexto.col.1.in 71.priui.qui videtur concludere quod si legatū fuit ob piam causam hæres teneatur erogare in similem causam.vide ibi per eum nam loquitur late.

e ¶ *Desterrado para siempre.* De deportato vel damnato in metallum intellige,qui non sunt capaces extra causam alimentorum. l. si in metallum.ff. de his qui prononscript.haben.l.1.C.de hæredibus instituen. l. si mandauero.§.is cuius. ff. manda. non de relegato etiam si perpetuo relegetur: nam & hic non est incapax,neque perdit ciuitatem,vt in l.relegatorum.ff.de interdict.& relega.§.relegati. Instit. quib.mod.ius patr.potest.solut.l.3.titu.18.4.part.& quod intelligatur ista.l.de deportato paret in lege secunda.dict.tit. decimooctauo.quarta partit.ibi,la otra manera es quando desterran. Aduerte etiam,quia Bartol.idem vult in eo qui esset damnatus ad mortem, vel ad perpetuum carcerem in dicta lege.si in metallum. neque hoc erit hodie reuocatum ex dispositione legis Taur.quartæ in ordina. Tauri.prout dixi in lege.decimaquinta. titulo primo. supra eadem partita.

In no. re. est l.3.tit. 4.li.5.

4 a ¶ *Cosas y a.* Concord.cum.d.l.vnica.§.libertatibus.C.de cadu. tollen. & l.2.ff.quando dies lega.ced.rationem diuersitatis ponit Alberi.in g d.§.in nouissimo.

5 b ¶ *El vsufructo.* Quid si alternatiue legatus est alicui fundus,vel vsus- h fructus, & ante additionem hæreditatis decedat legatarius, an transmittat legatū, ad hæredem? Angel. in d. l. vnica.§.in nouissimo. tenet qđ sic, quia nō est legatū conditionale, cessabit tamē potentia optandi vsumfructum, qui non transmittitur. facit. l.illud.ff.de optio.lega. & l. cum illud. ff. quando dies lega.ced.

6 c ¶ *O la morada.* Vide in d. l.2. ff.quādo dies lega.ced.

¶ *Lex.* Xxxvj.

Non potest legatarius partem legati accepere, & partē repudiare,siue sit certæ rei,siue vniuersitatis, eo aūt mortuo die legati cedente,potest quilibet eius heredum partem suam capere, etiam si alius non recipiat. pluribus autem rebus ei legatis potest vnam recipere & aliam omittere, nisi vna cū onere, alia sine legetur sibi. nā si le gātur centū, & seruus vt manumittatur, si velit centum omisso altero nil habebit: & seruus erit statim liber.h.d.

1 d ¶ *En escogencia.* Prosequitur dicta Azo. C. eo, in summa. col.pec.versic. est enim in legatarij potestate.& concordat cum l.legatarius.ff.de legat.1.& cum l.2.4.5.& 6.ff.de legat.2.

2 e ¶ *De la dexar.* Et si repudiat, perinde habetur acsi nihil ei relictum esset.d.l.legatarius.§.fi legatam.& l.seruum filij.§. si quis. & l. tibi homo.§.cum seruus.ff.de lega.1.& dixi supra eo.l.34.

3 f ¶ *Dexar la otra.* Vt in d.l.legatarius.& l. nemem. & limita nisi legata esset res,vel pars eius.l.Iucio.ff.de lega.2.Pau.in d.l.neminē.quid autem si res legatur a pluribus hæredibus,an poterit acceptari quo ad vnum,& quo ad alium repudiari? Paul.in d.l.neminem.vult.qđ sic quia censetur legatum, quodammodo diuisum, nisi factum esset sub conditione dandi aliud hæredibus,quo casu dando partem vni non consequeretur partem alterius.l. qui duobus. ff. de conditio. & l demon.Et nota quod per agnitionem partis rei legatę, videtur facta agnitio totius.l.si cui res.ff.de legatis secundo.

¶ *semejante.* Vt supellectilem,vel aurum,vel argētum,aut peculium 4 instrumentum,aut vestem.l.grege.ff.de lega.2.& 20 vbi supra.

¶ *Dellos.* Et portio repudiata non accrescet acceptanti,quia ista cēsen 5 tur coniuncti coniunctione legali,secundum Bart.in l. re communi. in vers.§. principaliter.ff. de legat.3. Paul. Bal. & Alexā. in d.l. legatarius.ff.de legat.1. vbi ex hoc Bal.sumit argumentum ad quæstionem q̄ si sunt duo heredes vnius emphiteotę,propter delictum vel repudiationem vnius,sua portio non accrescit alteri cohæredi: sed redit ad dominum,quod est notabile,& sequitur ibi Alexan. & Iaso.

¶ *Agrauamien.* 6 *to.* Adde.d.l. neminem. ff. de lega. 2. & ibi Bart.induc it ad quæstionē de executore constituto a testatore, cui aliquid fuit legatum,q̄ tenetur satisdare & si velit repudiare legatum vide ibi per eū.

¶ *Libre.* Adde l. 7 si legatario.ff. de fideicommiss. liber.& l. si ea lege. &.l. si is qui. C. si māc. ita fuerit aliena. vt manu. sed cur hic disponitur sta tim fieri liberū seruum. cū fideicommissa libertas nō competat ipso iure: sed fit ab hærede vel legatario præstāda, vt in l.si tē C.de fideicommissa.libe. dic hoc esse,quia fuit in mora:cum dicit,e non quisiere aforrar el siervo. Vnde tunc habere debet libertatem,velut si directo ei a testatore esset relicta.l.ancillam.C.de fideicommissa.liberta.

k

¶ *Lex.* XXXVII.

Illud quod rei legatæ ædificatione,plantatione,seu alluuione,accedit legatario debetur:& si res erat testatoris: debentur etiam fructus ab adita hæreditate,si autem res aliena,debentur fructus & a die quæ requisitus fuerit hæres per legatarium, & eam noluit comparare,tenetur ad rem & fructus, vel ad æstimationem.h.d.

¶ *Con todo lo al que le pertenesciesse.* Concord.cum.l.si ex toto.in princ.& cum.l.quod in rerum.§.si quis.& l.seruum filij.§.si arec. ff.de lega.1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& adde. l. si tibi homo. §. cū seruus. ff. eo. & facit in argu. quod si possessor oppidi alicuius quod habet, vt bona maioris, acquirat tali oppido mercatum franchi ex priuilegio regis, q̄ similiter & tale mercatum cedet oppido vel castro. Si tamē postea pronuntiaretur tale oppidum non esse maioriæ vel alij adiudicaretur, vt bona libera an qui acquisiuit tale priuilegiū possit petere pretium valoris priuilegij. vid. tex. in ca. versi. si vassalli. hic i si. l. do. fred. facit & ista. l. q̄ si quis addidit maioritæ antiquæ aliqua bona nihil vltra ad fens de prohibitionibus & vinculis quod intelligatur sub eisdem vinculis & prohibitionibus. facit bonus tex. in ea quia cognouimus. 12. quæst. 2. & text. & ibi lo. de Pla. in l. 3. C. de agricol. & censi. li. 11. Quid autem si testator legauit rem alienam, in qua post testamentum factum fuit incrementum. vt. l. si chorus. §. area ff. de legat. 3. per Alex. & Soci. in d. l. si ex toto. in prin. & limita. vt per gl. in l. si ex toto. §. si. ff. eo. f. si testator, quia pars tem habebat in fundo, legat fundum, & postea partem alterius redemit: quia tunc pars redempta non venit in legatorsi vero non dixit quod legabat fundum suum: sed quod legabat fundum simpliciter, tunc secundum Bar. post Iacob. de Aren. est idem ac si diceret suum. Bal. vero & alij relati per Alex. dicunt contrarium. Socinus vero distinguit an portio fundi, q̄ erat aliena, erat pro indiuiso, & procedat opinio Bart. Si vero pro diuiso, tunc ibi fuit adiecta alteri portioni, includitur per l. cum fundus. in fi. ff. de lega. 2. & l. si ex toto. secus si a testatore separatim esset possessa: quia tunc videtur potius accedere personæ quam rei. Quid autem si totus fundus erat testatoris, & dixit lego fundum meum, an tāc portio postea empta cedat legatoi vide Bal. in d. l. si ex toto. §. fi. & ibi per Alex. & Socin. vbi etiam vide, quid si simpliciter legaret fundum. sed quid e contra an legando quis rem, propter quam est obligatus ad aliquod onus personale, an transeat tale onus in legatarium? distingue, vt per Bar. in l. q. ero. ff. de vsufru. lega. post gl. in l. penul. §. si. ff. de lega. 3. nam si est onus, a quod quis tenetur habitare respectu fructuum, & tunc tale onus trāsit in legatarium, vt in d. l. q. ero. Si vero est aliud onus ad quod fuit obligatus pro habenda ipsa re legata, & tunc non transit tale onus in legatarium, vt in d. l. pe. §. 1. si. & adde pulchrum tex. in l. qui concubinam. §. qui hortos. ff. de legat. 2. vbi si conductor legat fructus rei conductæ, non videtur legare cum onere soluendi pensionem: sed pensio est soluenda ab hærede testatoris, quem casum singulariter nota. Et quid etiam si legata res minuatur, an diminuatur onus iunctum? vide textum cum glo. & ibi Bartol. in l. plautius. ff. de condition. & demonst.

a a ¶ *Yzieſſe el teſtador caſa.* Adde d. l. seruum filij. §. si ære. ff. de lega. 1. vbi etiam vid. quid si legauit domum, quæ destructa est, an area veniat in legato? & quid si postea in tali area per testatorem vel hæredem ædificetur? vide ibi per Doctores.

3 b ¶ *O ſeyuntaſſen.* Doct. in d. l. si ex toto. in prin. trahunt in argumentum ad terram nouiter additam regno, quod debeat regi consuetudinibus regni & dixit supra.

4 c ¶ *Les fruytes.* Et ibi, entre la heredad. habes ergo hic, quod fructus rei legatæ debentur legatario, a die aditæ hæreditatis, & non a morte testatoris, prout dicebat lo. in l. quod seruus. ff. de lega. 2. & idem tenuerunt Iacob. de Aren. Bar. & Ang. in l. seruo legat. in prin. ff. de leg. 1. Bar. etiam in l. in fideicommissaria. ff. ad Trebell. 1. quam opinionē Alex. dicit esse multum suspectabilem, attento q̄ domi sum censetur legata ex tempore mortis, sic de etiam Albert. in l. huic scriptur. in prin. per illum tex. ff. ad l. aquil. in contrarium tñ est cōis opinio, quā tenuit gl. in l. Herennius. & in l. æquis. ff. de vsur. & in l. fi. C. de vsur. rei iudic. & ita opinio approbatur hic per ista. l. & limita quinq; modis, vt per Alex. in d. §. cū seruus. scilicet in fructibus seminatis a testatore; quis illi semper debentur legatario? & si hæres nō sit in mora, & habeat bonā fidem, vt declarat Albe. post Oldra. in l. fi. C. de vsur. & fructib. lega. & nisi res esset tradita per testatorē, vel sibi esset data licentia eam apprehendendi, & præterquā in cāmodo vsurarum debitum occasione sortis, vt tradit ibi Paul. de Cast. inducēs ad legatū pecuniarū, quas testator habebat super mōte florentino. per l. nomē de bitoris. in prin. ff. de lega. 2. & etiā nisi testator dixerit, quod legat rē cum cōmodis suis. gl. in l. Lutius. la primera. ff. de lega. 2. & ibi Bart.

item nisi hæres fecisset moram in adeunda hæreditate, secundū Bald. in l. 1. C. de vsur. & fructib. legato. & q̄ fructus essent bona fide percepti, qui ante moram pertinent ad hæredem, licet adierit hereditatē secundum gl. in d. l. 1. C. de vsur. & fructib. lega. & tenent Doct. communiter. Si tū sint extantes, tenetur eos restituere, vel si sunt consumpti, quatenus factus est locupletior: relictos lucratur propter bonā fidem. l. quæsitum. ff. de acquirē. rer. domin. & tradit Paul. de Cast. in d. §. cum sæpe. sed an hodie de iure regni per. l. 1. ff. a. li. 5. ordina. In nostra regā. qua disponitur valere legata, & deberi etiam non adita hæreditate. fructus pertinebunt ad legatarium a morte testatoris? & vide. l. 1. §. 11. batur quod non: imo a die hæreditatis aditæ. vt in ista. l. partitarum 4. li. 5. habetur: illa enim. l. solum videtur disponere in casu, quo non adeatur hæreditas ex testamento non tamen negat, quin salcta a venientibus ab intestato debeat hæreditas adiri, argu. l. 2. ff. de fideicommiss. liber. & not. gl. in l. qui filio. §. 1. quam ibi approbant Bart. Imol. & alij. ff. de hæred. instit. la so. fn l. eam quam. in 3. nota. cbi. 7. C. de fideicommiss. & hoc etiam videtur argui ex verbis d. l. ordina. cum dicit. estonce herede aquel que segund derecho o costumbre de la tierra deuia heredar. & satis operabitur illa. l. regni. quod videatur gr̄auare venientes ab intestato, & legata ab eis videntur repetita, licet testator non dixerit ad quod alias de iure non fuerant obligati, vt tradit Imol. in d. l. qui filio. §. 1. & cū illa l. clarē non exprimat, quod legata debeantur, & si hæreditas non adeatur a venientibus ab intestato, nō debemus dicere, quod ex ea leges iuris communis, & etiam partitarum in hoc corrigantur. Præterea si il. a. l. aliter ibi intelligeretur, inducerētur absurditas, & maximum damnum hæreditati, nam nolente existente hærede qui adiuuisset, propter legata pecuniaria, licet parum res hæreditatis etiā pretiosæ venderentur, & iniquo pretio: vnde nēque de mente testatoris, neque legis debemus præsumere, quod tale damnum vel simile inferre velint hæreditati. facit ad hoc quod notat Bart. in l. alio. versi. quæro, an hæres sit requirendus. ff. de aliment. & cibar. lega. in contrarium tamen faciunt verba generalia illius. l. vbi nihil dicitur de adeunda hereditate per venientes ab intestato. & quia si daretur casus, quod nullus adiret esset dicere, quod in effectu legata non valerent, cuius contrarium aperte vult illa. l. vnde etiam non adita hæreditate ab hærede scripto, vel venientibus ab intestato, legata debentur per illam. l. & competet officium iudicis, ad hoc vt etiam in legatis ad pias causas, voluit Bal. in d. l. qui filio. §. 1. & tradit Spec. tit. de actio. & petitio. col. 11. quod in isto casu non esset dubium, quod competeret ex quo l. prædicta videtur dirigere verba ad iudicem; cum dicit. cumplase el testamento. & cum verba diriguntur ad iudicem, competit officium iudicis, vt in terminis similis statuit tradit Alex. in l. 1. col. in fi. ff. de legat. 2. vbi etiam Socin. idem tractat circa tale statutum, & innuit quod vtroque modo posset quis dicere, quod intelligatur statutum, vel quod a venientibus ab intestato adiri deberat hereditas. vel quod etiam intelligatur & si nullo modo adeatur hereditas. & ibi ponit practicam quod fiscintelligendo curator detur bonis. Bene tamen esset fatendum, quod iudex officium imploratus, requirere deberet venientes ab intestato, an velint adire hæreditatem antequam iubeat solui legata. neque det curatorem bonis: vt tradit Bart. in l. 1. ff. de curato bonis dand. tradit Alex. consil. 167. col. 3. vol. 2. & si ista aditio non expectatur. per d. l. ad valorem legatorum in consequentiam videtur dicendum quod fructus debeantur legatario a morte testatoris, vt enim habetur in d. l. si ibi homo. §. cum seruus. legata pendent vsque ad aditionem hæreditatis: eo quia de iure illo, & etiā de iure isto partitarū erat necessaria aditio hereditatis, & legata corruebant nō adita hereditate, & fructus ideo nō debebantur nisi a die aditæ hæreditatis, quo obstaculo sublato, per d. l. ordina. restat videndum quod etiam legatario pertineat fructus rei legatę a morte testatoris, super quo tamen tibi, qui malus oculus habueris, relinquo proxi cogitandum. Quid autem si res quæ legatur non sit propria testatoris. sed hæredis, vel alienā? vi. per Doct. vbi supra, & per Bart. in l. in dicta fideicōmissaria. ff. ad Trebell. & per Angel. Aret. in. §. 1. Instit. de legat. col. si. per Albe. & alios in l. fi. C. de vsur. & fructi. legato, & habes. in ista. l. in legato vero vniuersali a quo tempore veniant fructus vide in d. l. æquis. & in l. peculium. ff. de lega. secundo.

5 a ¶ *Que ſaliſſen della.* Adde. l. si. & ibi gl. & docto. C. de vsur. & fructib. legato. an autem etiam tenebitur de percipiendis? videtur q̄ sic, vt in l. cū seruus. §. fructus. ff. de leg. 1. sed illa. l. loquitur q̄n legata fuit res propria testatoris, idem tñ dicit Albe. in d. l. si. si legaretur res aliena: nam post aditam hæreditatem, & interpellationem, & morā veniunt f in distincte tam percepti, quā percipiēdi per l. 1. in fi. C. eo. nota tñ quod non venirent illi, quos percipere potuisset petitor sed illi quos percipere potuit possessor secundū Albe. post Pet. in d. l. ii. ita intelligēs, quod habetur in d. §. fructus & in l. patronus. in prin. in secundo respon. ff. de lega. 3. licet quādo res propria legatur a tempore mortis veniant percipiēdi, quos legatarius percipere, scilicet potuerat. vt in d. §. fructus. l. cū seruus alias in cipit apud Iulianum.

¶ *Lex. XXXVIII. Tenetur lieres rem legatā tradere legatario, ſi eam ad manus habet.*

Onoſciēdo el heredero en juyzio, que deue dar la manda, que fue fecha a alguno si por auentura non la podiesse luego entregar b, el juez ante qnien es fecha demanda en esta razon deue dar plazo guisado a que la de. Mas si el heredero dixesse q̄ aquella cosa que ouiesse mandada a otro el testador, era agena, la tuuiesse tan cara a quel cuya fuesse, que la non pudiesse cōprar, si no por mucho mas de lo que valia, o si non la quisiesse vender: estonce dezimos c, que abonda que el heredero entregue a aquel aquien es fecha tal māda, de la estimacion della, quanto pudiesse valer comunalmente. Otrosi dezimos, que si algun testador q̄ ouiesse dos fiieruos, que fuessen padre e fijo, o si fuessen hermanos, o parientes muy de cerca, e estableciesse el vno por su heredero, e mādasse el otro a alguno, si este que fuesse establescido por heredero, conosciesse la manda, e dixesse que la nō quesiens quod videatur dōare secundo filio in casu quo primus non haberet. & facit. l. sequens quæstio. ff. de lega. secundo.

auentura non la quisiesse comprar, e aquel que la ouiesse a auer, le dixesse que la compraste, estonce dezimos que si la cosa fuesse atal, que del tiempo que la pidio en adelante, pudiesse lleuar fruto, tenudo es el heredero, de dar le aquella cosa, con los frutos que despues saliessen della a, o la estimacion de todo.

¶ *Ley. XXXVIII. Como deue dar plazo el juez al heredero, ſi non puede dar luego o entregar la coſa que es mandada.*

1 b ¶ *Entregar.* Si res est alibi, & hæres copiam non habet eam dandi. vt in l. cum res. ff. de lega. 1. nam regulariter hæres tenetur tradere rem legatam in loco, vbi est: vt ibi vide casus fallentiæ.

2 c ¶ *Dezimos.* Concord. cum. l. non dubium. §. fi. ff. de lega. 3. & cum. §. non solum. insti. de lega. & vide supra eo. in l. 1. quid autem si hæres alias potuit rem legatam redimere congruo pretio, & noluit, modo vero habere non potest, nisi immenso pretio? vide glo. nota. in l. qui convenit nam. §. fi. ff. de legatis tertio.

3 d ¶ *Parentesco.* Concor. cum. l. si domus. §. qui confitetur. ff. de lega. 1. & not. istam. l. cum dixit. o parientes muy de cerca. Nam videtur latius loqui quam d. §. qui confitetur. & facit l. 1. tit. 5. 4. partit & l. possessionum. C. commun. vtriusque iudi.

4 e ¶ *Semejantes deſtas.* Et sic vbi esset affectio rationē personarum: ne resultet aliquid inhumanum; secus ergo si esset affectio rerum, vt in d. §. qui confitetur. per quem dicit Bald. quod si pater doctor relinquit filium hæredem, & legat alteri libros, non audietur filius, & si sit doctor volens soluere æstimationem, ne libri ab eo separentur: nō enim habetur consideratio talis interesse contra dispositionem testatoris secundum eum & Paul. de Cast. ibidem.

¶ *Lex. XXXIX.*

Legatum potest reuocari expresse per testatorem tam in testamento quam in codicillis, & etiam ipso facto, vt per cancellationem testatoris, vel alterius eius mandato, sed si sine mandato cancelletur, & legi potest, vel per quinque testes probetur valet legatum. h. d. Habuit ortum a l. datum. C. de legatis.

¶ *Reuocar.* Et nota quod per ademptionem prælegati facti vni ex legatariis, videtur reuocatū prælegatum alteri hęredi q̄n ademptio fuit facta causa adequationis vt esset æqualitas inter heredes. causa est singularis in. l. alteri. ff. de adi. lega. ex quo infertur ad quæstionē q. si pater fecit maioriam in vnum ex filijs si postea dicat q̄d facit causa æqualitatis alia maioria in alterum filiū q. reuocata prima maioria; causa adequationis predictę videtur etiam reuocata secta maioria. & q̄d si ex fecit maioriam reuocat hilē de certis rebus in vnū filiū postea de eisdem rebus facit maioriā in alium filiū an videat prima reuocata si de ea facit mētionem? gl. in l. heya. ff. de don. eau. mori. in verbo. permittitur, dicit quod sic, & sequitur illam Dynus, & Paulus ibi tenet contrariū vo-

¶ *Codicillos.* Ex hoc videtur, quod etiam ipso iure videtur adēptum in codicillis, quod erat relictum in testamento, & sic non fit opus exceptione, vt dicebat glo. quam ibi tenet Paul. de Castr. in l. si ita fit scriptum. ff. de lega. 1. & illi gl. est alia contraria in l. fideicommissum. C. de fideicom. quam sequitur communiter docto. ibi. Bar. Bal. & Ang. & Alex. in d. l. si ita fit scriptum. per tex. inst. de adem. lega.

h ¶ *Cancellaſſe.* Adde. l. 1. §. sed & si legi. & §. sed consulto. & l. proxime. ff. de his quæ in testa. delen.

i ¶ *Alguno.* Adde. l. in print. ff. de his quæ in testa. delen.

¶ *Lex. XL.*

j Si rem legatam donat testator videtur reuocasse legatum, secus si vendat, aut permutet, vel pignori dedit. h. d.

k ¶ *Deſtaſſe.* Ad. l. 173. eo. & quæ ibi dixi, & facit quod si testator fecit maioriam de pluribus rebus, & postea voluntarie alienauit aliquam rem ex eis quia forte dedit secundo filio q̄d & si postea eam rehabeat non reincidat in maioriam. l. cum seruus. ff. de adi. lega. Bal. in l. 3. C. de lega. & idem si vendidio fuit nulla, secundum Bald. in rubr. C. de verb. signi. versi. sed quid si testator. ¶ Quid autem si testator reliquit maiorię domum suam principalē quam postea vēdit & aliam emit, an empta surrogetur loco primæ? videtur quod sic argum. huius. l. &

Universidad de Deusto
Biblioteca

per ea quæ notat Bart. in l. placet. ff. de libe. & posth. in materia post liminii instituti, & quod si testator instituit filios suos hæredes, & in vnum ex eis fecit maioriam de certis rebus, & de tali re quæ tunc erat aliena: sub conditione si fuerit sua tempore mortis, quia forte cogitabat illam emere emit eam postea & tradidit illi filio in quē faciebat maioriam, an videtur tradere vt sit maioria, vel an intelligatur defecta conditio dic quod erit maioriæ. l. talem. ff. de hære. instituen. iuncta glo. in verbo palam. est in. §. 1. & vide. l. lucius. ff. de lega. 2.

¶ *Lex.* XLI.

Reautem legata, perdita, vel peremptа sine culpa hæredis negligentia, vel mora non tenetur hæres, nisi adeauendum de ea inuenta tradēda, nec eiam tenetur hæres, si occidat seruum legatum cum suz vxorem in adulterio deprehensum. h.d. Habuit ortum a l.cū res. §. pe. & vlti. ff. de lega. 1.

1 a ¶ *Del heredero.* Prosequit ista l. nota. per Azo. C. eod. in summa. col. fi. versic. item liberatur hæres.

a b ¶ *Que la de.* Et sic habes, qd hæres tantum teneatur cauere de præstando rem sine culpa hæredis, non apparentem: si ad eum peruenerit non autem de persequendo rem. gl. in l. si quis seruum. in prin. ff. de leg. 2. Bart. Ang. & Imol. in d. l. cum res. in princ. & nota q etiam tenebitur hæres persequi seruum existentem in fuga, vel similem rē sumptu legatarij, & eius periculo. l. si seruus legatus. in princ. ff. de lega. 1. sed an tenebitur etiā de hoc cauere? & dicendum videtur q sic per. l. seruo legato. §. fi. eo. tit. & quod sic suppleatur ista. l. ita tenent Bart. & alij cōmuniter in d. l. si quis seruum. Pau. & Alex. in d. l. cum res. & si seruus legatus erat in fuga tempore testamenti: tunc hæres etiā suo sumptu eum debet persequi. l. cum seruus legatus. ff. eod. & ibi vide glo. & intellige, si seruus ita longe abijt, vt legatum esset inutile, si expensis legatarij quærendus esset secundum Bart. Paul. & Alex. ibi, secus vero si non exigeret ita magnam expensam.

3 c ¶ *Como las otras sus cosas.* Aduerte quia de iure cōmuni, in ista materia de qua culpa teneretur hæres legatario, cōmuniter tenetur distinctio quam ponit Bart. in l. cum res. §. culpa. ff. de lega. 1. videlicet quod si ille qui fuit contractus, qui celebratur additione hæreditatis, per quē obligatur hæres legatariis, & fideicōmissarijs fit gratia legatarij, vel fideicōmissarij tm: quod est qñ maior pars hereditatis vadit ad legatariū, vel fideicōmissariū, & tūc hæres non tenet nisi de dolo, & lata culpa. l. mulier. §. si hæres. ff. ad Trebel. qñque est celebratus cōtractus iste gratia hæredis, vt qñ apud hæredē maior pars remanet: & tūc tenetur etiā de leuissima culpa, vt in d. §. culpa. qñque celebrat gra vtriusq; quia modicū plus vadit ad legatarios, quā ad hæredē, vel e cōtra: & tūc tenetur de leui tm. l. si seruus legat. §. cū quid. ff. eo. & ista distinctio fuit originaliter Petri, in d. §. culpa, & tenuit etiā eā Bar. in l. q; nerua. ff. depos. & quasi cōiter tenet p scribētes prout attestat Alex. & Iaso. in d. §. culpa. Bal. tm ibi dicit hæredē indistincte nō teneri de leuissima culpa: cū obligetur ex quasi cōtractu additionis celebrato gra vtriusq; eius. ff. & legat. arij. l. apud Iuli. in fi. ff. quib. ex caus. in posse. ea. hæres de leuissima culpa non debet teneri. l. si vt certo. §. nūc videndū. ff. cōmoda. l. cōtractus. ff. de regiur. q̄ fuit pria opinio glo. in d. §. culpa. & il lā videt tenuisse Azo. C. eod. in sum. col. fin. vbi ponit hęc ꝓba. culpa autē æstimāda ē, nō tm dolo, ꝓxima: sed etiā leuis, & vt nō ptermittat qđ debet facere, & sit diligens in faciendo qđ pertinet ad rei custodiā, allegat. d. l. cū res. §. culpa, & certe hæc lex ptiarū satisfaue-revidetur huic opinioni ī isto verbo, assi como las otras sus cosas. imo etiā vult fingularius, q; leuis culpa de qua vult hęredē teneri, cōsideret nō prout Bartam diffinit & cōsiderat in re-b* prorsus alienis, i d. l. quod nerua. col. 8. & 9. & prout etiā l. partiarū diffinit titu. 3. l. 3. §. part. Sed prout eam diffinit ibidem Bart. in rebus cōibus incidenter, vel ex conuentione, quia licet dñium rei legatę trāseat in legatariū adhuc tñ, cum sit de hereditate nō iudicatur hic prout res prorsus aliena, quo ad istū effectum sicut etiā in simili dixi in l. 2. tit. 2. 5. part. & nimirum quia consideravit ista. l. gratia vtriusq; hęredem ex quasi contractu additionis obligarū fuisse, bene tamen placet distinctio Bar. quæ communiter approbatur cui non resistit ista. l. partiarū, & probatur satis in legibus per eum allegatis & sic concordentur ista iura, & quia d. §. culpa. non violando eius literam satis probat hæredem etiam de leuissima teneri, vnde tenenda videtur distinctio prædicta.

¶ *Lo que la de.* Et sic habes, qd hæres tantum teneatur cauere de præstando rem sine culpa hæredis, non apparentem: si ad eum peruenerit non autem de persequendo rem. gl. in l. si quis seruum. in prin. ff. de leg. 2. Bart. Ang. & Imol. in d. l. cum res. in princ. & nota q etiam tenebitur hæres persequi seruum existentem in fuga, vel similem rē sumptu legatarij, & eius periculo. l. si seruus legatus. in princ. ff. de lega. 1. sed an tenebitur etiā de hoc cauere? & dicendum videtur q sic per. l. seruo legato. §. fi. eo. tit. & quod sic suppleatur ista. l. ita tenent Bart. & alij cōmuniter in d. l. si quis seruum. Pau. & Alex. in d. l. cum res. & si seruus legatus erat in fuga tempore testamenti: tunc hæres etiā suo sumptu eum debet persequi. l. cum seruus legatus. ff. eod. & ibi vide glo. & intellige, si seruus ita longe abijt, vt legatum esset d inutile, si expensis legatarij quærendus esset secundum Bart. Paul. & Alex. ibi, secus vero si non exigeret ita magnam expensam.

3 c ¶ *Como las otras sus cosas.* Aduerte quia de iure cōmuni, in ista materia de qua culpa teneretur hæres legatario, cōmuniter tenetur distinctio quam ponit Bart. in l. cum res. §. culpa. ff. de lega. 1. videlicet quod si ille qui fuit contractus, qui celebratur additione hæreditatis, per quē obligatur hæres legatariis, & fideicōmissarijs fit gratia legatarij, vel fideicōmissarij tm: quod est qñ maior pars hereditatis vadit ad legatariū, vel fideicōmissariū, & tūc hæres non tenet nisi de dolo, & lata culpa. l. mulier. §. si hæres. ff. ad Trebel. qñque est celebratus cōtractus iste gratia hæredis, vt qñ apud hæredē maior pars remanet: & tūc tenetur etiā de leuissima culpa, vt in d. §. culpa. qñque celebrat gra vtriusq; quia modicū plus vadit ad legatarios, quā ad hæredē, vel e cōtra: & tūc tenetur de leui tm. l. si seruus legat. §. cū quid. ff. eo. & ista distinctio fuit g

se arrepintiò, pues la dio, a otro en ante que muriesse. Mas si la vendiesse, o empeñasse, non se desataria nin reuocaria porende, ante dezimos, que aquel aquiē fue mandada, que deue auer el precio, porque fue vendida, o la estimacion, si fuere empeñada, assi como de suso diximos. E esto es porque semeja, que pues que el testador la vendio, o la empeño, que su entencion fue de lo fazer por mengua que auia e non por reuocar la manda.

¶ *Ley. XLI. Como se desata la manda si la cosa de que es fecha se pierde, o se muere.*

SI la cosa que ouiesse mandada el testador a otro señaladamente, se perdiesse despues, o si se muriesse sin culpa del heredero [1]: desata se porende la manda, e non seria tenudo el heredero de la cumplir. Pero si dubdassen si se perdiera aquella cosa por su culpa del heredero, o si fuera traspuesta, o escondida, con su sabiduria, estonce deue el dar tal recabdo, que si paresciesse aquella cosa, que la de [b] a aquel a quien fue mandada. E dezimos que estōce se pierde la cosa por culpa del heredero, quando nō la guardasse, o non la fiziesse guardar, assi como las otras sus cosas [c]. o se perdio, detardando [d] a sabiendas de la dar, por non querer, o por negligencia del. E porende la deue pechar el heredero, a aquel a quien fue mandada: fueras ende, si el testador ouiesse fecha manda a otro de algun sieruo, e despues le fallasse el heredero con su muger, o con su fija [e], e lo matasse. Ca estonce non seria tenudo de cumplir la manda, nin de pechar ninguna cosa por el, aquel a quien fue mandado tal sieruo.

¶ *Ley. XLII. Como se desata o non, la manda que es fecha de lana, o de madera, o de otra cosa semejāte, si se fiziesse despues alguna lauor della.*

LAna, o madera auiendo algun testador, si despues que ouiesse fecha manda dellas, enante que se muriesse, fiziesse paño [f] de la lana, o fiziesse de la madera casa, o naue, o otro edificio, desatase porende tal manda e non vale despues, porque faziendo esto, entiende se que quiso reuocar la manda a aquel que la auia fecho. Otrosi dezimos, que si el testador fiziere manda de alguna carreta, o carro, que aquel a quie es mandada tal cosa, la deue auer con la bestia que la trae. Pero si despues en vida del testador se muriesse la bestia [g], que la solia traer, desatase porende la manda, e non vale, fueras ende, si el testador en su vida metiesse otra bestia en lugar de aquella, que fuesse muerta, ca estōce aura la manda aquel a quien fuesse fecha.

¶ *Ley. XLIII. Como se desata o non, la manda que es fecha de lana, o de madera, o de otra cosa semejāte, si se fiziesse despues alguna lauor della.*

LAna, o madera auiendo algun testador, si despues que ouiesse fecha manda dellas, enante que se muriesse, fiziesse paño [f] de la lana, o fiziesse de la madera casa, o naue, o otro edificio, desatase porende tal manda e non vale despues, porque faziendo esto, entiende se que quiso reuocar la manda a aquel que la auia fecho. Otrosi dezimos, que si el testador fiziere manda de alguna carreta, o carro, que aquel a quie es mandada tal cosa, la deue auer con la bestia que la trae. Pero si despues en vida del testador se muriesse la bestia [g], que la solia traer, desatase porende la manda, e non vale, fueras ende, si el testador en su vida metiesse otra bestia en lugar de aquella, que fuesse muerta, ca estōce aura la manda aquel a quien fuesse fecha.

¶ 5. part. Sed prout eam diffinit ibidem Bart. in rebus cōibus incidenter, vel ex conuentione, quia licet dñium rei legatę trāseat in legatariū adhuc tñ, cum sit de hereditate nō iudicatur hic prout res prorsus aliena, quo ad istū effectum sicut etiā in simili dixi in l. 2. tit. 2. 5. part. & nimirum quia consideravit ista. l. gratia vtriusq; hęredem ex quasi contractu additionis obligarū fuisse, bene tamen placet distinctio Bar. quæ communiter approbatur cui non resistit ista. l. partiarū, & probatur satis in legibus per eum allegatis & sic concordentur ista iura, & quia d. §. culpa. non violando eius literam satis probat hæredem etiam de leuissima teneri, vnde tenenda videtur distinctio prædicta.

¶ *Detardando.* Si enim res legata perit post moram, perit periculo hæredis, vt hic & in d. §. culpa. non facta distinctione, an esset eodem modo peritura penes legatarium vel non? & ista est magis communis conclusio gl. & doct. in l. quod te. ff. si cert. peta. & in l. nemo. §. si post moram. & ibi Barto. ff. de verbo. obliga. & per Alex. in d. §. culpa. vide quæ dixi in l. si tit. 2. part. 5. in glo. si. 4

¶ *Con sumuger, o con sufija.* Adde l. quid ergo. §. si hæres. & ibi glo. ff. de legatis primo. 5

¶ *Lex.* XLII.

Testatore ex lana vel tignis legatis ædificium vel pannum faciēte reuocatur legatū. Et quadriga, aut curru legato, debet etiā bestia adduces currū vel quadrigā, qua mortua, interit legatū, nisi alia eis loco apponat testator. h.d. Concor. ff. de leg. 3. l. si cui lana. & l. lanā legat.

¶ *Paño.* Prosequitur ista. l. nota. per Azo. C. eod. in sum. col. fi. versic. item liberatur hæres propter transformationem rei. 6

¶ *La bestia.* Loquitur ista. l. quādo vnus tm equus, vel mulus ducebat 7

currum. Quid vero si esset quadriga vel currus, qui duobus mulis veheretur, qui fuit legatus, an vno perempto pereat legatum vel debeantur reliquiæ quæ supersunt? distingue, an sit legata proprietas vel vsusfructus, nam si vsusfructus currus fuit legatus: cum tale legatum respiciat formam rei, illa perempta deficit legatum. vt proba-tur in l. quid tamē. §. fi. vbi Angel. & Bal. & in l. repeti. §. fi. ff. quibus mod. vsusfru. amit. si vero proprietas legatur, tunc dic vt per Imo. & Paul. de Cast. post Bart. in l. peculiū. §. quadrigæ. ff. de iegat. secundo.

¶ *Lex.* XLIII.

Si rem legatam recipiat legatarius iure donationis a testatore, vel ab alio non potest eam petere iure legati, secus si sit donata seruo legatarij per extraneum, qui nihilominus petet æstimationem iure legati ab hærede, si tamen ex titulo oneroso legatarius rē legatam ab aliquo eam tenente cōsequatur, potest pretium petere ab hærede testatoris. h.d. Habuit originem a l. si seruus legatus. §. si id quod. ff. de lega. 1. & a. §. si res aliena. instit. de legat.

1 a ¶ *Recibiendo.* Prosequitur nota. per Azo. C. eod. in summa. col. fi. versicem succurritur hæredi.

¶ *Ley. XLIII. Como se desata la manda, si el señorio de la cosa de que es fecha la manda, gana despues aquel aquien era mandada.*

REscibiendo, [a] algun ome en manera de donacion, aquella cosa misma que algun testador le ouiesse mandado, quier gela diesse aquel que la auia mandado, o otro qualquier que la touiesse, non puede demandar la despues, por razon de aquel testamento en que le fue mandada. Pero si la cosa q̄ fuesse dexada en testamēto a otri, la diessen despues algunos otros, que nō fuessen herederos del testador al sieruo de aquel mismo, aquien fue mandada estōce el señor del sieruo, bien puede demandar la estimacion de aquella cosa, que le mandaron al heredero del testador, maguer q̄ las cosas que gana el sieruo pertenescē al Señor. E aun dezimos q̄ si aquel aquien es mādada alguna cosa en testamento o en codicilo de otro, la ganasse despues por cōpra, o por cābio, de alguno que la touiesse: estonce aun bien puede demandar al heredero del testador, la estimacion della, e el deue gela pagar.

¶ *Ley. XLIIII. Como vale o non, la manda que es fecha de vna cosa en testamento de dos omes.*

MNa casa, [b] o vna viña, o otra cosa qualquier seyendo mādada a algun ome en testamēto de dos testadores que lo fiziessen apartadamēte, si acaescisse que aquel aquien la mādaron, q̄ ouiesse primero la estimacion de aq̄lla casa del heredero del vn testador: bien puede por esso aun demādar al heredero del otro, que le de aquella cosa q̄ le fue mandada. Mas si primeramente recibiesse aq̄lla cosa misma, q̄ le fue mādada del heredero del vn testador, auiēdo la possessione la propriedad della, de manera q̄ segun derecho, non gela pudiessen contrallar [c] estonce non podria demandar la estimacion della al heredero del otro que gela auia dexado.

¶ *Ley. XLIV. Como si la cosa es mādada muchas vezes en el testamento, non es tenudo el heredero de la dar mas de vna vez.*

MVchas vegadas [d] mandando el testador vna cosa misma assi como casa, o viña, o otra cosa señalada a vn ome en vn mismo testamento, non se entiende que el heredero la deue dar mas de vna vez. [e] Mas si acaesciere que el testador mandasse a otro quantia cierta de marauedis, o de otra cosa qualquier que se pudiesse contar, o pesar, o medir, e en aquel mismo testamento le mandasse tanta quantia cierta muchas vezes, si aquel a quien la mandaron [f] pudiere prouar que quantas vegadas le mando aquella quantia, tantas vegadas fue su entencion de acrescer en la manda, estōce bien puede auer todas las quantias, que son nombradas en el testamento cumplidamente, mas si non lo pudiere prouar deue se tener por pagado de la vna quantia dellas. Pero si el testador mādasse en su testamento quātia cierta de marauedis a vn ome e despues desto fiziesse otro testamento o otra escritura que es llamada en latin codicillus, en q̄ le mandasse aq̄lla quantia

¶ *Muchas vegadas.* Prosequitur dicta Azo. C. eod. in summa. col. fi. ad i fi. versi. item succurritur hæredi.

¶ *Mas de vna vez.* Concord. cum l. plane. §. si eadem. ff. de lega. 1. & 2 cum. l. meulus §. eum. ff. de lega. 2. & procedit, secundum Ioan. de Imol. Raph. Paulū & Alexā. & si testator expresse dixisset qđ eadem res ſæpius præstaretur: cum eadē res ex eadem causa ſæpius non videtur posse præstari vel deberi. Quid autem si testator legauit fundū Cornelianum tibi, & in eodē testamento eīdem fundum legauit Seruo Titij, an tunc legatum multiplicabitur. l. 14. supra eo. facit quod sic. & adde. quid ergo si maiorem. §. si quis duos inst. & in l. seruo meo in princ. ff. de legatis primo. neque refert secundum Paul. de Castr. in d. §. si quis duos. circa finem. quid prius fuerim consequtus: nam & si prius rem consequar, possum agere ad extimationem ex persona alterius: quia non obstat regula de duabus cautis lucratiuis: cum habuerunt oriri ambæ in personam eiusdem de directo, sed habeant per obliquum. istud tamen limitat & intelligit Paul. de Castro. post Dinum in dicta. l. plane. §. si eadem. versicu. item quæro. hoc esse verum, si appareat quod testator voluit pluries præstari. vide ibi, quid etiam si primo legaui tibi partem fundi, postea lego tibi fundum. Paul. de Castro. in d. §. si eadem. respondet, quod non videatur secundo legare, nisi eam partem quam prius legauerat, licet secus esset secundum eum, si hæres meus legauit tibi fundum, cuius ego legaueram partem, quia videtur sentire de alia parte non debita. per text. quem dicit notabilem in vtroque dicto. in l. meulus, in principio ff. de legatis secundo. & commendat multum primum dictum dicēs, quod prima facie quilibet diceret contrarium. Alexand. tamen ibi videtur, in hoc primo dicto tenere contra Paulum. imo quod legando secundum loco fundum videatur legare totum, & non illam partem, quam primo legauit. vide ibi per eum.

¶ *Aquien la mandaron.* Vide in dicta. l. plane. §. si eadem. versic. sed si 3 non corpus. ff. de legatis primo. & quod habetur in l. sempronius. ff. de legatis secundo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

misma otra vez, estonce se entiende que el testador quiso fazer tal manda dos vezes: [3]fueras ende si pudiere prouar el heredero, que su entencion fuera del testador, que la non ouiesse mas de vna vez.

¶ *Ley. XLVI. Si el testador manda a otri al gun su siervo en tal manera que se sirua del non se entiende que gelo da del todo.*

EN tal manera faziendo el testador manda a algun ome, como si dixesse: mando q̃ fulano mio sieruo que sirua atal ome, por tal māda como esta, non se entiende[b] que aquel a quien es fecha la manda, puede auer propriedad, nin señorio ẽel sieruo: mas aura en su vida el seruicio del tan solamente: e despues que el muriere, deue tornar el sieruo al heredero del testador.

¶ *Ley. XLVII. Como si alguno manda a otro carta de escritura de debdo que le deuan, entiende se que le manda aquel debdo, que le deuian.*

CArta o escritura algũa, que fuesse fecha sobre debda que deuiessen al testador seyendo la carta a tal que se pudiesse el debdo prouar por ella, si tal carta mandasse el testador a algun ome, entiendese que le māda aquel debdo[c] que le deuen por aquella carta. Otrosi dezimos, que si algun testador ouiesse a dar quantia cierta de marauedis a algun ome, e dixesse assi en su testamento: que mandaua a otro alguno que fuesse su debdor, que los marauedis que le deuia, que los pagasse aquel otro, por tal manda como esta, non se entiende[d] que aquel que deuia auer los marauedis del testador, que los podria demandar a aquel su debdor, aquien mando que gelos diesse: mas bien puede pedir al heredero del testador, que le constriña al otro, de manera que gelos faga dar, e el heredero[e] ha poder de lo fazer.

¶ *Ley. XLVIII. En que tiempo e en que lugar pueden demandar las mandas.*

HAzen los omes mãdas a las vegadas de cosas ciertas señaladas, assi como quando dize el testador, mãdo a fulano ome, mio sieruo, q̃ assi ha nome, o mio cauallo que es de tal color, o otra cosa qualquier q̃ le mãdasse señalandola, de manera que puedan saber ciertamẽte, qual es: dezimos q̃ la manda que fuesse fecha de tal cosa como sobredicho es, que la puede pedir aquel a quien fue mandada, luego quel heredero entra la herẽcia[f] del testador en alguno destos tres lugares[g], o alli do morare el heredero, o en el lugar do fuere la mayor partida de los bienes del testador, o en otro lugar qualquiera q̃ fuere fallada la cosa de q̃ fizo el testador la mãda. E en qualquier destos lugares do fuere demandada, la deue entregar[h] el heredero, fueras ende si el testador nõbrare lugar cierto, do sea dada la cosa, ca estonce alli deue ser dada, doel ouiesse mãdado[i] q̃ la diessen. Otrosi deximos, que si el heredero mudare la cosa mãdada de vn logar a otro engañosamente por fazer daño a aql q̃ la deuia auer, si esto fuere prouado, estõce la deue aduzir a su costa a aql lugar[k] onde la traspassõ, e dar la a aql q̃ la deuia auer. E esto deue ser guardado en las cosas señaladas, de q̃ faze manda el fazedor del testamẽto. Mas las otras cosas q̃ son mandadas de q̃ faze manda generalmẽte[l], assi como quãdo dize el testador, mando a fulano vn sieruo, o vn cauallo, non diziendo qual, o si le mãdasse quãtia cierta, de alguna cosa q̃ se pudiesse contar, o medir, o pesar, dezimos q̃ la mãda q̃ fuesse fecha de alguna cosa de las sobredichas, que la puede pedir aquel a quien fuere mandada, en aquel lugar do morare el heredero: o alli do fuere la mayor partida de los bienes del testador: o en otro logar qualquier do el heredero começare a pagar[m] las mandas: o en aquel lugar do el testador las mãdasse pagar[n]. E sobre todo dezimos, que en aquel tiempo e en aq̃lla manera deuen ser pagadas las mãdas, que el testador mando señaladamente en su testamento que las pagassen. E los pleytos de las mandas, deuen los judgadores, ante quien vinieren, librar los derechamente, e sin alõgamiẽto[o], e sin escatima ninguna.

Titulo. X. De los testamentarios que han de cumplir las mandas.

ESTamentarios son llamados aquellos que han de seguir e de cumplir las mandas e las voluntades de los defuntos, que dexan en sus testamentos. Onde pues que en el titulo ante deste fablamos de las mandas: queremos dezir en este de los testamentarios, que las han de cumplir. E mostraremos[d] que quiere dezir testamentarios, e aque cosas tienen pro, e ẽ que manera deuen ser puestos. E q̃ de poderio han en las mandas, e en los testamentos. E como deuen cumplir la voluntad del finado. E assi a quanto tiẽpo. E quien los puede apremiar que las cũplan. E quien deue entrar en el logar dellos, para cũplir el testamento, si por su culpa lo ouierẽ a lacar de sus manos. E que pena deuen auer los testamentarios, quãdo malicio[s]amente alongassẽ de cumplir las mandas del testamento.

¶ *Ley. I. Que quiere dezir testamẽtarios, e a que tienen pro: e en que manera deuen ser fechos.*

CAbeçaleros e testamentarios, e manesores como quier q̃ han nomes departidos[e] el oficio dellos vno es, e en latin llaman los fideicommissarios[f], porque en la fe e en la verdad destos[g] omes tales dexan[h] e encomiendan los fazedores de los testamentos, el fecho de sus animas. E tienen gran pro destos atales, quando fazẽ su officio lealmente, ca se cumplen mas ayna por acuçia dellos las mandas que son puestas en los testamentos. E puedẽ los establesçer para esto, estando ellos presentes ante los fazedores de los testamentos, aunque lo non sean[h].

¶ *Ley. II. Que poderio han los testamentarios en cũplir las mandas de los testamentos, e como deuen cumplir las mandas del finado.*

POderio han los testamentarios de entregar, e de dar las mandas[i] q̃ son fechas en los testamentos, e en los codicilos, en la manera que los fazedores de los testamentos lo ordenaren. E puemisse e legatarium in possessionem rei legatæ, quod nota nam Spe. eul. in d. §. nunc vero aliqua fol. 7. col. 1. verſic. ité dicunt quidã. potius inclinat, quod executor nõ possit prõpria aũtoritate capere res legatarias: mo. oporset, quod sibi tradantur. alleg. l. fi. §. fi. C. arbitr. tute. & l. orphanotrophos. §. 1. C. de episcopis & cleri. potest dici, quod inuito hærede non possit: quia non potest executor per vim expelle re hæredem a possessione. ff. de reg. iur. l. non est singulis. & ita vult Bal. in l. id quod pauperibus. col. 8. verſi. 18. quæritur. C. de episcopis & cleri. & benefacit, quod inferius subditur in ista l. iii (puedẽ proceder y demandar las cosas, &c.) hærede tamen non resistente, sarisvidetur q̃ possit hoc facere executor in rebus specialiter legatis. pro quo etiã est q̃ adducit idẽ Bal. in d. l. id q̃ pauperibus. col. 7. verſ. 15. quæro. & verſi. 16 quæritur. vbi dicit, quod restitutionẽ, quæ est facta in fideicommiss. vniuersali, potest facere executor, & restitutionem legati particularis. adde etiam Bal. in l. non dubium. C. de legi. quod si ipse executor est etiã legatarius, potest sic capere legatũ pro pria authoritate. alleg. l. fistulas. §. fundũ. ff. de contrah. empt. & q̃ not. in l. de his. C. de furt. in hoc tamen attendenda est forma cõmissionis, & potestas executori a testatore data: cum ex ea pendeat potestas executorũ. vt tradit idem Bald. in d. l. id quod pauperibus col. 4. verſic. venio ad quartum. & tradi. Bar. in l. alio cõsum. ff. de alie

4 a ¶ *Dos vezes.* Concord. cum l. quinquaginta: tallas incipit, quingenta. ff. de proba.

¶ *Lex.* XLVI.

» Si testator legat alicui, vt seruus ei seruiat, intelligit ad vitã legataria dũtaxat. b. d. Habuit ortũ. a l. vxori vsusfructus. ff. de vsufr. leg. §. vlt.

5 b ¶ *No se entiende.* Concor. cũ. l. vxori. la. 1. §. fi. ff. de vsufru. leg. quẽ casum dicit ibi Albe. de eo alibi nõ recordari.

¶ *Lex.* XLVII.

» Põt legari instrumentũ debiti: & intelligitur hoc de bitũ legatũ: si tũ testator mãdet quod debitor suus soluat debitũ testatoris creditori, nõ põt ob hoc agere creditor testatoris cõtra debitorẽ, sed cõtra hæredẽ, & hæres cõtra debitorẽ vt soluat creditori. b. d. Habuit originẽ seda pars a l. seruo legato §. si testator. ff. de legatis. 1.

1 c ¶ *Aquel debdo.* Concor. cũ. l. seruũ filij. §. cũ qui chirographũ. ff. de leg. 1. & hoc ideo: » si legatũ chirographi hoc non importaret nullã, vtilitatem legatũ afferret, vnde si quis renuntiaret instrumento, nõ ex hoc videtur renuntiare debito in eo contento, sed probationi, quam faceret instrumentum, secũdum Bal. in l. Iabeo. §. 1. ff. de pact. Alleg. l. 3. C. de fid. instau. & si lex, vel statutũ annullat instrumentum, non videtur in dubio annullare contractũ, seu obligationem: sed tantum probationes per instrumentum. Ioan. de Imol. Rapha. Paul. & Alexan. in d. §. eum qui chirographum. contra Bal. ibi. & in l. huiusmodi. §. fi. ita. ff. eo. & vide per Paul. de Castro. 2. vol. consi. 5. incipit notandum est quod præfatum fractatum. & per Decium. consi. 17. incipit viso puncto.

2 d ¶ *Entiende.* Ad. l. si cui legetur. §. si titio. & l. seruo legato. §. si testator. ff. de legatis primo. & l. si fideicommissa. §. interdum. ff. de lega. 1.

3 e ¶ *El heredero.* Cuius centẽplatione testator fecit, vt a debito liberaretur, & sic ille agit ex legato, cuius interest, licet verba legati ad eum non dirigantur, vt in d. §. si testator. & in d. §. interdum. & §. si Titio. & vide q̃ tradit Soci consi. 71. vol. 5. in 4. dubio.

¶ *Lex finalis.*

» Species pure legata statim adita hæreditate potest peti in loco domicilij hæredis, aut vbi est maior pars hæreditatis, vel vbi est res, & ibi est tradenda, nisi testator locũ vbi trãderetur, expressit. Et si ipse malicioſe transporret eam, suis sumptibus ea reducat. legatum autẽ in genere pondere: numero: vel mẽsura contentũ: potest peti in loco domicilij hæredis, vel vbi est maior pars hæreditatis: vel vbi heres soluere incœpit legatarius: seu vbi testator soluti iussit. Et causa legatorũ est breuiter abs que malitia terminanda. h. d. Habuit ortum tota ista lex a l. quod legatum. & a l. fideicommissum. in prin. ff. de iudic. & a l. cum res. ff. de legat. primo.

f ¶ *La herencia.* vel des ergo, quod ad perfectionẽ & complementum legatorũ, vt possint peti requiritur additio hæreditatis: per hæredem scriptum, vt hic & in l. eam quam. C. de fideicommiss. hodie vero dicit, vt in l. 1. tit. 2. lib. 5. ordinarum. rega. 2. lib. §

g ¶ *Tres lugares.* Prosequitur ista l. traditam per Azo. C. vbi fidei cõpeti. oportet in summa.

h ¶ *Entregar.* Imo in loco, vbi res est, vt in d. cum res. ff. de legat. 1. in §. 2. & in l. sed & si fuscepit. §. fi. ca. ff. de indi. dic q̃ in quolibet istorum locorum debet tradi: si tamen petitur extra locũ, vbi res est, debet hoc fieri expensis legatarij, & eius periculo, vt in l. si res. & l. nisi. ff. de rei vendi. & vi. supra eo. l. 38. in princ.

i ¶ *Mandado.* Vide de ind. l. cum res.

k ¶ *Aquel lugar.* Et aduerte: quia etiam si tempore mortis alibi sit res, ita quod si de illo loco non amoueretur liberaretur hæres eam præstando in loco illo. Si tamen illam inde amouit dolo vel culpa, non liberatur, & si velit eam reducere & præstare in loco illo, sed tenetur reducere eam ad locum, vbi fuit actum, si legatarius velit, vt probatur. in d. l. cum res. verſi. sed si alibi. & ibi ita intelligit Paulus de Castro. & sic ista. l. intelligetur nisi alibi legatarius velit sibi dari in loco, scilicet vbi hæres conuentur, ratione forte: ista tamen pars tantum videtur huic dicto aduersari, cum noluit vltra punire dolum, vel culpam hæredis: nisi suis expensis reducat rem in eum locum a quo amouit.

l ¶ *Generalmente.* Adde. l. quod legatur. §. præterea. & l. si fideicommissum in princ. ff. de iudic. & in d. l. cum res.

7 a ¶ *Començare a pagar.* Adde. l. si fideicommissum. §. fin. & l. quanuis. & l. sed & si. 1. respondeo. de iudi.

8 b ¶ *Las mandasse pagar.* Vel vbi verisimile est eum voluisse, q. solueretur, vel si dicat centũ modios ex illo horreo: nam ibi voluit præstari vbi est horreũ. l. quod legatur. & l. sed & si fusceperit. §. 1. ff. de iudic. & in d. l. cum res.

9 c ¶ *E sin alongamiento.* Adde. §. illud. in authentico. de hæred. & falcid. & ibi glo. & Angel. & an ad solutionem legati, procedatur via executiua? vide per Roderic. Suarez in repet. l. pomponius. ff. de rei vendi. & l. 38. in princ. ff. de re iudi. versi. sexcus casus.

¶ *Titulus. X. De executoribus testamenti.*

d ¶ *Magistrados.* Latius oxoditur, quam Iacob. de Aren. qui facit tractatum de iſtis duobus illum, in quatuor partes, de quo mẽtionem facit Ioan. Andr. in addi. ad Specu. laſit. de instrumẽto. edicto. §. nunc vero aliqua principio.

¶ *Lex. I.*

» Dicitur executor testamenti, cui testator committit, ne facium animæ suæ, & prodesse quia per eum citius ample que testatoris voluntas, & potest constitui executor testamentarius, siue sit præsens, siue absens. h. d.

e ¶ *Nombres departidos.* Dicunt etiam executores & distisores & distributores, vel dispensatores, vel ministri. vt tradit Specul. in tit. de instrumen. ædito. §. nunc vero aliqua. col. 3. verſi. porro.

f ¶ *Fideicommissarios.* Sic vocat eos Hubertus de Bobio in l. nulli. C. de episcopis & clerie. & Accursius. in l. vxorem. ff. ad l. Cornel. de falſ. & in l. si quis pro redemptione. C. de dona. & in l. diuus ff. si cui pluſ quam. per l. g. falci.

g ¶ *En la verdad destos.* Vnde & isti sic electi a testatore præferũtur epiſcopo. vt in authentico de ecclesiaſti. tit. §. si quis autem col. 2. 9 nõ tamẽ poterit testator, phibere episcopũ vt nõ impediat se cõtra executores testamẽti male agentes. vt tiot Abb. in ca. tua nobis de testa. & quid si testator nullũ reliquit executorẽ? dic q̃ potest iudex tunc ipsum dare. secũ Bart. in l. 4. ff. de alimẽ. & cibar. lega. Itẽ etiã per ista rutum cũstatis possunt deputari executores testamẽtorũ. vid. Bal. in authẽtica. hoc amplius. 2. col. C. de fideicõmi. & Felin. in c. ecclesia. S. Mariæ. col. 4. o. de consti. Item nullo executore nominato hæredi cõpetit executio, etiam in his quæ ad piam causam relinquuntur. vt in cap. 5. de testa. vide infra eo. l. pe. si tamen sit relictum ad redẽptionẽ captiuo, tunc nullo a testatore executore nominato, pertinet executio ad episcopũ. vt in d. authẽtic. de ecclesiaſt. tit. §. si quis ædificationẽ & §. pro redemptione. in relictis vero pro restitutione per vim abla torũ, seu illicite acquisitorũ de quibus nõ aliter, quã ex testantis confessione appareat, executio pertinet ad nomin tos p testatore vel hæredẽ, sic executore in a iudice constitutum. secundũ Io. de Ana. & Felin. in c. cum sic. de iudi. si vero aliunde constaret de talibus malablatis, fiet de consil. epiſc. opi, secundũ Abba. & Felin. in c. cũ in capsient dig. ũ. §. eas in super. de iromici. ad diſſintendũ tamẽ quę ex vsuris testator acquierit, non potest alium qua e. i. seopum nominare. Dominus consil. 20. quę videas. & aduerte, q̃ si fuit executor sit suspectus, poterit remoueri. vid. Speculato. in d. §. nũc vero aliqua. fol. 6. col. 3. verſi. quid si executorẽ suspectus.

¶ *Que no le sea.* Adde. l. si. §. fin. ff. de procura. sunt enim isti executores aquasi quida procuratores constituti post mortẽ. testatoris. B. Innoc. in cap. B. Innocentius. quæ fortuna. col. 7. C. de epiſcopo. actio.

¶ *Lex. II.*

» Executor testamenti potest legata soluere & ea ab hærede exigere. imo tenetur soluẽdo legata hæredi cauere si fit religiosus, vel suspicionẽ carens. aliter hoc dicit.

i ¶ *E dar las mandas.* Hoc breuiter expressit quod executor testamenti potest

Universidad de Deusto
Biblioteca

& cibar.lega.facit quod etiam statim subditur in ista.l. ibi en la manera que los fazedores de los testamentos lo ordenaren.

2 a ¶ *Demandar las cosas.* Adde.l.nulli.C. de episcopis & cleri. & vide qd habetur infra eod.in l.4.

3 b ¶ *Sospecharem.* Tunc ergo permittitur hæredi petere cautionem istam ab executore quando iusta habuerit causam suspicionis, non alias quia regulariter executor testamentarius quando est merus executor, non satisdat. vt not.Bar. vbi bonus text. in l.diuus.ff.ti cui plusquam per leg. falcid. bonus text. in l.liberto.§. largius.ff.de ann. lega. l. firmio. §.1.ff. quando dies lega. ced. & per Salicet. in l.nulli. vers. quero.2. extra glos.C.de episcopis & cleric.

den procurar e demandar las cosas [a] de q̃ fuessen fechas las mãdas, quier las touiesse el heredero del finado, quier otri. Pero si los herederos sospecharé [b], que los cabeçaleros non daran las mandas a aq̃llos a quié fueron mãdadas, deuen tomar tal recabdo dellos, q̃ sean ende seguros, que las den, segun son escritas en el testamento. E si tales omes fuessẽ q̃ nõ sean sospechosos: assi como frayles [c] e omes religiosos, nõ deuen tomar este recabdo dllos, nin son ellos tenudos de lo dar, maguer se lo mandassẽ. Ca tales personas como estas deue ome sospechar que lo faran bien [d].

¶ *Ley. III. Que los testamentarios deuen cumplir la voluntad del finado, e non segun su aluedrio.*

Si el fazedor del testamento mãdasse dar a personas ciertas de lo suyo algunas cosas señaladas, o cierta quãtia d marauedis, e todos los otros bienes q̃ouiesse, dexasse en mano de alguno q̃e table sciesse por su testamẽtario, otorgãdole poder, q̃ el segund su aluedrio los partiesse a pobres: tal testamentario como este non puede dar mas a ninguna de aq̃llas personas ciertas, de quanto el le mando dar señalada mente en su testamento, maguer viesse el q̃ alguno dellos era muy pobre, e seria bien de dar le mas, de aquello que

d ricus respondet, quod vbi lex aliquid simpliciter prohibet propter honestatem, quod valebit actus, licet sit contra legem. allegat Ioan. Andr. in capitul. sicut. ne clerici vel monachi. & ad text. in d. ca. 2. in principio. respondeti potest, quod ibi verbum, non potest, non ponitur respectu valoris facti, seu respectu iuris: sed respectu ipsius monachi tale officium suscipere, vel exequentis, & sic respectu ipsius cum velle vel nolle non habeat, non potest: non tamẽ negatur, quod si de facto faceret actus teneret: eo quia talis actus fit ad alienum commodum, & nõ ipsius monachi: quia si ipsius monachi fauor tantum esset, actus nullus esset: & ita procedat quod dicit glosl. in dict. capit. 1. &

quod habetur in l.nemo potest. ff. de legat. 1. & benefacit. nam licet alteri stipulari nemo possit. l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de verborum obligation. tamen adhuc illi acquiritur naturalis obligatio. vt late tradit Alexand. in dict. §. alteri. Aduerte etiam, quia & fœmina potest esse executrix testamenti. l. a filio. in principio. vbi Bart. ff. de alimen. & cibar. lega. & vxor relicta executrix in testamento mariti, nõ amittitius executionis, & si contrahat secundas nuptias. secundum Bartol. ibi. & tenet Decius in l. 2. ff. de regul. iur. Bar. in authentica. eisdem. C. de secundis nupt. ad fin. & vide Ioan. de Plat. in l. patrimoniorum. C. de muneri patrimo. libro. 10. minor etiam. 25. annorum maior. 17. annorum, potest esse executor testamenti. glosl. in dict. capitu. 2. in principio. de testam. lib. 6.

¶ *Lo haran bien.* Not. hic præsumi pro religiosis. & adde capitul. 2. de noui operis enuntia. & ibi glosl. & glosl. in capitul. de pœnitentia. 16. quæstio. 1.

¶ *Lex. III.*

Executor non potest excedere mandatum testatoris in legatis certis: & arbitrio executoris distributionem bonorũ testator ei committat in pauperibus potest libere inter pauperes illos quibus testator nihil certum reliquit distributionem facere. h.d.

¶ *Le mando dar seũdadamente.* Hoc ideo quia generaliter facultas data commissario executori, non refertur ad eas de personas, de quibus ipse per testatorẽ erat specialiter prouisum. vt in l. talis scriptura in principio. ff. de legat. 1. l. doli clausula. ff. de verb. oblig. l. coheredi. §. qui patrem. ff. de vulgar. & pupilla. l. alimenta. §. balilicę. ff. de alimẽ. & cibar. lega. & eo. tit. l. stichus. & ff. de lega. 3. l. vxorem. l. fœlicissimo. Si vero dispositio specialis in certis personis nõ præceserat: sed prius præcesserat prouisio generalis, & postea specialis, tunc secus esset imo generalis prouisio præcedens referetur etiam ad illum, cui specialiter est prouisum. vt est casus notabilis. in l. Titia. §. qui marco. ff. de ann. lega. Bart. post glo. in. l. quæsitum. §. fin. ff. de vsufruct. legat. columna. 3. versic. venio ad secundam quæstionem. & est ratio: quia quando generale procedit, secundum sui naturam, iam comprehendit omnia sub se contenta, & ideo speciale sub sequens non est fic potens, vt possit derogare in his, quæ iam sunt comprehensa. Sed quando speciale præcedit, & postea sequitur generale, tunc apposito primi specialis impedit omnia comprehendere. Vnde solet dici, quod facilius impeditur faciendum, quam iam factum. l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui vel alien. iur. istam rationem ponit Alberi. post Petrum. Cuius fuit dicta distinctio in dict. §. qui marco. & in terminis nostræ legis. quod si præceserat generalis prouisio, poterant speciales legatarij habere, etiam ex prouisione generali, tenet Arch. in ca. quia Ioannes. 12. q. 5. dicit enim. pone testatorem generalem fecisse mentionem, dicendo sic: volo quod centum de bonis meis distribuantur inter pauperes ciuitatis Bononiæ. & certis ex pauperibus ipsius ciuitatis reliquit cuilibet decem, nunquid illi petere

poterunt de generali legato, non obstante speciali legato eis relicto? dic quod sic. ff. de annu. lega. l. Titia. §. qui Marco. & argu. ff. de alimen. & cibar. lega. l. a filio. ego tamen crederem in casu huius. l. nihil referret an prius præcesserit specialis prouisio, vel generalis: eo: quia in casu isto non potest dici, quod generalis prouisio præcedens comprehenderet istos pauperes quibus testator specialiter legauit: qd patet qualegatum generale non debebatur omnibus pauperibus sed sufficiebat in certis distribui per executorem, & sic cessat ratio quam superius adduxi, quod propter legatũ speciale non derogetur generali, in quo etiam continebatur ille legatarius specialis, & sic cessat dispositio. d. §. qui marco. & dicta distinctio Petri & Bartoli. de qua supra, & restabit dicendum, q̃ neutro casu executor poterit distribuere in eũ, cui testator aliquid in specie seu in particulari legauit, & procedent leges dicentes, q̃ generalis prouisio non refertur ad specialiter prouisa. & ita videtur in hoc tenere Io. And. in additio. ad Specu. in d. §. nunc vero aliqua. tit. de instrumẽ. editio. col. 12. in additione incipienti, cõstat q̃ tenet institutio pauperũ. vbi refert dicta Archidi. de quibus supra. & dicit q̃ Archidia. formauit dictã quæstionem non prouide, & q̃ non potest procedere, cum in. q. per eum formata nõ debetur legatũ omnibus pauperibus, vt dixi: sed sufficit in certis distribui, vnde secundum eundẽ Io. And. procederet quæstio Archidia. si aliter formaret, videlicet si inter sacerdotes curator ciuitatis iussisset centũ distribui & postea aliquibus ex illis legasset aliquid in particulari: dicit etiam ibidẽ, q̃ si testator expressisset per iudicẽ missarios distribuẽda illa cẽtum. & fortius si dixisset lego commissariis centum distribuenda, &c. quæstio sibi non esset dubia, & idem econuerso, quando dixisset lego dictam summam centũ librarũ, &c. non tamen aperit. Ioã. And. quid velit seu quid decideret sed quod quæstio sibi non esset dubia. vnde tenenda est menti. l. partitarum hoc decidens. & confert in huius decisionis corroborationem, quod dicit Bal. post Iacob. Butri. in l. si ea eleſiæ. C. de episcopis & cleri. vbi dicit quod licet pœna statuta per illam sit quinque librarum auri, contra violantes priuilegia ecclesiæ: si tamen in concessione priuilegij, imponatur certa pœna contra non obseruantes non habebit locum tunc pœna illius. l. cum de speciali pœna sit prouisum. d. l. sanctio legũ. ff. de pœn. conferunt etiam per appositionem pœnæ specialis videatur sub lata pœna nullitatis actus. similiter dixit Bal. in auth. hoc amplius. C. de fideicõmissa. col. pe. vers. item quero vtrũ pœna. q̃ pœna illius authẽ. statuta contra heredẽ non adimplentẽ voluntatẽ defuncti, nõ habebit locũ quãdo testator imposuit aliam pœnã specialẽ. & illa est soluta per hæredem, dicit etiã Dinus, q̃ si testator fecit testamentũ. in quo instituit filiũ impuberem, & vxori reliquit alimenta, & si filius decesserit in pupillari ætate, substituit ei matrẽ impuberis, & fratrẽ testatoris demũ moritur impubes in pupillari ætate, & mater & frater testatoris adeunt hæreditatem ex substitutione pupillari, mater non poterit petere alimenta ex eo: quia prouisum fuit matri in secundo casu per viã substitutiõis: vnde videtur recessum a via tacitę repetitionis. de qua in. l. licet Imperator. ff. de lega. 1. in quo tamen Bal. tenet ibi contrarium. vide ibi per eum, dicit etiã Bal. in l. 2. col. 1. C. sentent. rescindi non potest. vers. quero iudex, q̃ si iudex statuit patri terminũ ad probandũ exceptionẽ, deinde statui generalem dilationem, q̃ omissum probari in speciali dilatione non poterit probari in generali seu sup pleri. Confert etiã quod not. Bal. in l. executorem. ad fi. 6. col. C. de executi. rei iudi. vbi dicit, quod si sunt duo statuta: vnũ quod sententiæ pupillorũ mandẽtur executioni per priorem artium tantũ: aliud quod sententiæ a centum libris, supra mandentur executioni tantũ per potestatem: quod si sit lata sententia pro pupillo in ducẽta, quod specialior iudex idest ille, qui datus est ætati exequetur, ibique subdit, quod paruum genus magno generi derogat, & indiuiduũ dero gat vtriq̃. facit etiã quod adducit Bal. in. l. si cõsul. in 2. lectura. ff. de adoptio. in quæstione illa de legato facto fratribus, & priori, q̃ quando est in diuersis orationibus prior non sungatur vice duorum: sed do speciali relicto. de qua quæstioni. vi. per Cyn. & alios. in l. cũ quæsitio. C. de lega. per Bar. in d. §. qui Marco. & in l. si seruus communis fibri. ff. de stipula. seruo. per Ioan de Plat. in. l. his scholaribus. C. de erogatio. milita. anno. lib. 12. vi. etiã per Bal. in l. obseruare. §. professi. col. 3. vers. sed nũquid iudex. ff. de offic. procõsulis. & lega. An pœna specialis iudici in aliquo articulo speciali apposita liberet eum a pœna periurij, ratione generalis iuramenti, quod fecit de obseruando leges vel statuta. Sic enim generalis sermo sequens non refertur, vt excludat ea, de quibus iam specialiter erat prouisum. l. quotiens. C. famil. hereis. & l. cum ita legatur. §. qui plures. ff. de legatis secundo & in elegans quæstione adducit Oldrad. consil. 121. incipit ad primam quæstionem columna. 2. versicul. ad terciam quæstionem. sic & etiam generalis confirmatio non refertur ad id quod est speciali tore. statum. l. si quis priore. vbi glosl. & Bartol. ff. ad Trebell. & per Iason. in l. stipulationes cõmodissime. ff. de verborũ obligat. & dixit Bar. in extrauaganti. ad reprimendum. in glo. super parte, non obstantibus. quod modus procedendi per illam constitutionem inductus in crimine læsæ maiestatis, non habet locum in casu. l. 1. C. si quis impera. maledixer. cum ibi sit specialiter prouisum, & per dictam constitutionem generaliter loquentem, non videtur ei derogatum.

le auia mãdado el testador, como quier que puede partir los otros bienes que dexo en su poder el testador, entre las otras personas que non son señaladas: e lo han menester, assi como lo el touiere por bien. [a]

¶ *Touiere por bien.* Sed an poterit distribuere in suos filios vel cõsanguineos pauperes: vid. per Bal. in repe. l. 1. col. 11. versic. super. 7. quæst. C. de sacrosan. eccle. vbi tenet q̃ sic in minuta distributione, veluti ad alimenta & bona fide. & adde Abb. in cap. 1. ad fin. de cohabita. clerico & mulie. vbi per tex. ibi vult, quod clericus executor potest distribuere inter cõsanguineos pauperes. vide etiã de hoc per Io. And. in additio. incipi. continatur hic alia quæstio. vbi vult quod nõ possit dare propinquo sibi valde coniuncto, nisi forte ille cõiunctus esset summe pauper, & ibi etiã ad fin. tenet quod possit de eleemosyna dispensare in filium spurium defuncti pauperem, non de quota aliqua iure filiationis: sed vt pauperi de eleemosynis. An autẽ executores teneantur inter plurimos pauperes distribuere, vel an possint dare vni tantũ vid. Bal. in repe. d. l. 1. colum. 12. versic. iuxta hoc quæritur. vbi dicit hoc solum auctoritate Prophetę. Pial. 111. Dispersit dedit pauperi. 2. 75. distin. §. in ipsa autẽ liberalitate. & ead. distin. c. non tatis. adde Bart. in l. 1. ff. de optio. lega. vbi dicit, q̃ si testator iubet bona sua distribui inter pauperes eligendos per talem, quod ille non possit vnũ eligere, & dare, ei omnia. arg. illius. l. 3. ff. de ann. lega. nec peccat executor præferẽdo pauperem pauperi: quia locus est gratificationi secundũ Bal. ibidẽ, vers. ité quæritur. vide ibi eius additionatorem, & dicit Abb. in capit. cum iure. colum. 2. de electio. quod plures deputati ad certa bona distribuẽda inter pauperes, possunt illa distribuere in aliquem ex ipsis dummodo alias egeat ibique remittit ad ea, quę dixit in d. c. primo. de cohabita. clerico. & mulier. vide etiam ibi Bal. de prælato executore an possit eligere suũ confessum, vel pater suum filium pauperem. & quid si testator dixit, quod daret cui velit, an possit dare sibi? vide quod in simile dicit Bal. in l. iis cui. vers. extra quæritur. C. de fur. Quid autem si testator iussit bona sua distribui pro male ablatis, & non apparet tot male ablata quę capiant vsque ad quantitatem bonorum, vel vsque ad quantitatem taxatam per testatorem, puta mille librarum: nunquid superfluum reddi debet hæredi, vel commissarius poterit de hoc disponere pro anima? vide Bal. in l. si quis ad declinandã colum. quarta. C. de episcopis & cleri. vbi post Iacob. Butri. in suo tractatu executorũ respondet, quod si testator sic disposuit, vt in aliam causam nõ conuertatur: & tunc redditur hæredi, quia expressio causę limitat legatũ. l. medico. §. fin. ff. de ann. de lega. aut non ita disposuit & tunc quod superesse debet pauperibus erogari: & sic in aliam causam conuerti hæredi adhibito. l. legatũ. l. quidã. ff. de vsufructũ. lega. l. in testamento. ff. de cõditionibus & demonstrationibus. l. fin. ff. de operib. publi. & in auctent. de ecclesia. tit. 5. si quis in nomine. & §. sequenti. Abbetiam in capitulo tua nobis. de testa. tenet idem: quia credibile est defunctum fuisse obligatum talem restitutionem, ex quo ipse hoc iussit. Nota tamen ad istam. l. quod si executor testamenti male arbitretur in eligendo pauperes, recurri potest ad iudicem. vide per Baldum in authent. præterea. C. vnde vir & vxor. Sed quid si ecclesia indigeat reparatione murorum vel pontium seu viarum, nunquid de talibus relictis pro anima arbitrio executoris erogandis poterit fieri dicta reparatio etiam inuito executore? videas per Lucam de Penna, in l. vnica. C. de expensis publicorum iudorum. libro. vndecimo. qui allegat pro vtraq̃ parte, & concludit quod possit fieri præmaxime vrgente necessitate, puta, vt ipse ait, quia bella hostium quę insidiæ frequenter insultant ciuitatem, neque aliunde possit haberi pecunia sine scandalo ciuitatis. videas latius ibi per eum qui etiam tractat in versicu. secundo quæritur an si testator ibeat capellas construi in loco religiosorum, possit hoc convertiin faciendo vel reedificare dormitorio quo religiosi indigent. & vult quod possit fieri, consulto diligente, & diuina quæ testator iussit celebrari celebrabuntur in ipsa ecclesia monasterij.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Lex. iiii.

In quatuor casibus inuito hæredi exigit commissarius in iudicio, bona defuncti, scilicet, pro executione relictorum ad pias causas vel ob alimenta indigentium, vel quando quid fuit relictum alijs vna cum commissaria, vel quando testator dedit liberam potestatem commissario petendi in iudicio, vel extra bona sua ad executionē testamēti, alias nō pōt sed legatarius aget cōtra hæredē pro suo legat. h. d.

¶ *Ley. IIII. En que cosas pueden los testamẽtarios demandar los bienes del finado en juyzio e fuera de juyzio.*

QVatro cosas son señaladamente: en q̄ pueden los testamẽtarios demãdar en juyzio, e fuera de juyzio, los bienes del muerto, para cumplir su testamento, maguer non quierá los herederos del fazedor del. E el vno es, quãdo la mãda es, para obras de piedad, [a] o de misericicordia. E el segundo es, quando el fazedor del testamento, mãda algũa cosa a otros en vno con los testamentarios [b]. E el tercero es quãdo la mãda es atal, q̄ es estableſcida para gouernar [c] huerfanos, o otras personas qualeſquier. E el quarto es, quando el fazedor del testamento dize assi: q̄ da libre poder [d] a sus testamẽtarios: que puedã demandar en juyzio, e fuera de juyzio los bienes del fazedor, para cumplir sus mandas. E sacadas estas quatro cosas sobredichas, en otro caſo ningũo, non han poder [e] los testamentarios de demandar en juyzio los biene del muerto, para cumplir sus mandas. Mas cada vno de aquellos, a quien es mandado algo enel testamento, puede poſ si demãdar a aquel que touiere los bienes del finado, la parte que le fue mandada en el testamento. E segund el departimiẽto, que se mueſtra por esta ley, se entiende en todas las otras, que fablan del poderio que han los testamentarios.

¶ *Ley. V. Quien puede cumplir las mandas que son fechas para sacar catiuos, si el fazedor del testamento non dexa testamentario que lo cumpla*

DExando algund ome en su testamento marauedis, o heredad, o otra cosa cierta, que mandaſſe dar por su anima, de que sacaſſen catiuos [f] si non señalaſſe [g] omes ciertos que cũpliessen esto: estonce el obiſpo de aquel logar, onde es natural el que fizo el testamento, o aquel en cuyo obiſpado [h] ouiere la mayor parte de sus bienes, lo deue fazer cũplir. Pero el obiſpo luego, que aya recebidos los marauedis sobredichos: o aq̄lla cosa que fue estableſcida, para sacar catiuos, deue dezir al juez ordinario de aquel logar, que faga escreuir [i] en su registro, la quantidad de aquel auer, o de aquella cosa que recebi o por esta razõ: e el dia, e el mes, e la era, en que lo recibio. Otrosi dezimos, que los herederos del fazedor del testamento, non puedẽ embargar al obiſpo, que non reciba los marauedis, o aquella cosa que fue estableſcida del testador para sacar catiuos. Pero despues que sea paſsado vn año, q̄ recibio los marauedis, para esto fazer, te nudo es el obiſpo de dar cuẽta [k] por si, o por otro al juez ordinario [l], quãtos catiuos saco, e quanto dio por cada vno de aq̄llos dineros. E tãbien el obiſpo q̄ esto ouieſſe de fazer como los otros escriuanos que eſcriuen alguna cosa de las q̄ son dichas en esta ley: non deuen tomar para si, por razon del trabajo [m] q̄ lieuan en esto ninguna cosa de aq̄llas q̄ son dadas para sacar los catiuos: ante lo deuen fazer de grado, e sin precio ninguno [n]. E esto es, porq̄ son dexadas para obra de piedad, e los obiſpos si contra esto fiziesſen errarian en quatro maneras. La vna contra Dios. E la otro contra el anima del finado. E la tercera cõtra los parientes del muerto. E la quarta al señor de la tierra, q̄ es guardador de todos los bienes [o] de su señorio. E si por auẽtura acaeſciese, que alguno de los q̄ fiziesſen tal mãda, para sacar catiuos, fueſſe ome estraño, q̄ nõ supiesſen dõde era natural nin morador, el obiſpo de aquel logar do mueriere, deue fazer cumplir la mãda del, en la manera q̄ de suso diximos si fallare de lo suyo en aquel logar, o en otro de que lo pueda fazer.

¶ *Ley. VI. Fasta quanto tiempo deuen eſtablir los testamentarios el testamento del finado.*

SI muchos fueren los testamentarios, en cuya mano dexare alguno su testamento, todos [h] deuen ſer en vno para cumplirlo, si pudieren en aquella manera [p], que dexa mandado el finado. Ca si non pudieren ser todos en vno, non deue ninguno dellos fazer cosa ninguna en razon del testamento, ante deue esperar fasta que sean todos en vno. Pero si alguno dellos fuere en vltramar, o en otra tierra muy lueñe, o fuere menor de hedad, o enfermo de tal enfermedad, que non pueda entender en ello, o fuere preſo, o desterrado, o descomulgado, o escomulgado, o en otra manera tal, que non pueda entender en ello, estonce los otros testamentarios, que fueren presentes, pueden cumplir el testamento del finado, assi como si todos fuesſen presentes. Pero si despues aquellos que eran absentes, o enfermos, o presos, o desterrados, o descomulgados, o escomulgados, o en otra manera tal, que non podian entender en ello, fueren sanos, e quitos, e libres, e absueltos, estonce deuen ellos entrar en el testamento, e cumplirlo con los otros testamentarios, que lo cumplieron en su absencia, o en su enfermedad, o en su prision, o en su destierro, o en su descomunion, o en su escomunion, o en otra manera tal, que non podian entender en ello. Pero si los testamentarios, que fueren presentes, cumplieren el testamento del finado, e despues aquellos que eran absentes, o enfermos, o presos, o desterrados, o descomulgados, o escomulgados, o en otra manera tal, que non podian entender en ello, fueren sanos, e quitos, e libres, e absueltos, estonce deuen ellos entrar en el testamento, e cumplirlo con los otros testamentarios, que lo cumplieron en su absencia, o en su enfermedad, o en su prision, o en su destierro, o en su descomunion, o en su escomunion, o en otra manera tal, que non podian entender en ello.

¶ *Ley. VII. Que deue fazer el testamentario, si fallare en el testamento del finado mandado que sea dado algo a alguno, e non fallare escripto quanto deue ser dado.*

SI algund ome fallare en el testamento del finado, que mandaua dar algo a alguno, e non fallare escripto quanto deue ser dado, deue fazer el testamentario, que lo cumple, quanto entendiere que deue ser dado, segund la calidad de la persona, e segund la cantidad de la cosa, que fue mandada dar. E si el testamentario, que lo cumple, non entendiere quanto deue ser dado, deue fazer quanto entendiere que deue ser dado, segund la calidad de la persona, e segund la cantidad de la cosa, que fue mandada dar. E si el testamentario, que lo cumple, non entendiere quanto deue ser dado, deue fazer quanto entendiere que deue ser dado, segund la calidad de la persona, e segund la cantidad de la cosa, que fue mandada dar.

¶ *Ley. VIII. En que manera deuen ser escogidos los testamentarios, e en que manera deuen ser dados.*

LOs testamentarios deuen ser escogidos, e dados en esta manera: que sean omes buenos, e leales, e entendidos, e que sepan bien fablar, e escreuir, e contar, e que sean omes de buena fama, e de buena vida, e de buena conciencia, e que sean omes de buena voluntad, e de buena intencion, e que sean omes de buena memoria, e de buen entendimiento, e que sean omes de buena crianza, e de buena educacion, e que sean omes de buena familia, e de buena nobleza, e que sean omes de buena posicion, e que sean omes de buena hacienda, e que sean omes de buena reputacion, e que sean omes de buena opinion, e que sean omes de buena fama, e de buena vida, e de buena conciencia, e que sean omes de buena voluntad, e de buena intencion, e que sean omes de buena memoria, e de buen entendimiento, e que sean omes de buena crianza, e de buena educacion, e que sean omes de buena familia, e de buena nobleza, e que sean omes de buena posicion, e que sean omes de buena hacienda, e que sean omes de buena reputacion, e que sean omes de buena opinion.

¶ *Ley. IX. Que deue fazer el testamentario, si fallare en el testamento del finado mandado que sea dado algo a alguno, e non fallare escripto quanto deue ser dado.*

SI algund ome fallare en el testamento del finado, que mandaua dar algo a alguno, e non fallare escripto quanto deue ser dado, deue fazer el testamentario, que lo cumple, quanto entendiere que deue ser dado, segund la calidad de la persona, e segund la cantidad de la cosa, que fue mandada dar. E si el testamentario, que lo cumple, non entendiere quanto deue ser dado, deue fazer quanto entendiere que deue ser dado, segund la calidad de la persona, e segund la cantidad de la cosa, que fue mandada dar. E si el testamentario, que lo cumple, non entendiere quanto deue ser dado, deue fazer quanto entendiere que deue ser dado, segund la calidad de la persona, e segund la cantidad de la cosa, que fue mandada dar.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sinitum quod etiam curret a die aditę hæreditatis.& not.Abb.in cap nos quidē.de testa.bon9 tex.in l.statu.litteros.§.si qs hęredi.ff.de statu.liber.tradit Alex.in l.si mihi & tibi.§.1.ff.de lega.1.& facit adista l.ad id qd not.Bar.p tex ibi in l.cū pater.§.a filia.ff. de leg.secūdo q executor nō possit prꝫenire diē ab ipso testatore ad exꝯcutionē suę volūtatis signatā: vñ si testator ꝓcepit, q̄ post mortē hæredis, vel post tale tempus, distribuerent bona eius inter pauperes, vel talē summam q̄ tales executores non potērūt in vita hæredis vel intra tempus deſignatum eligere pauperes vel

e fasta aquel tiempo, que el finado mando en su testamento. E si por auentura el nō señalare, dia nin tiempo, fasta que lo cūplieſſen, deuenſe ellos trabajar, luego deſpues de la muerte del testador, de lo cumplir, lo mas ayna[a] que pudieren ſin alongamiēto, e ſin eſcatima, ninguna. E ſi embargo tan grande ouieſſen, porque non lo podieſſen luego cumplir, deuen ſe trabajar que lo cumplan

en todas guiſas a lo mas tarde, fasta vn año deſpues dela muerte del testador[b]. Pero ſi acaeſciere que todos non puedē y ſer, o no quieren [c] lo que fizieren los dos, o el vno, deue valer, maguer los otros non ſe acierten y.

¶ *Ley. VII. Quien puede apremiar a los testamentarios quando ſon negligentes de cūplir la voluntad del finado, e quien deue entrar en ſu lugar para cumplirla.*

exequi ſecundum Bar.ibi in l.poſt mortem.C.de fideicommiſſis.diſtributio enim ante illud tem pus facta prꝫiudicium nō infert futuris tunc pauperibus.Idem tenent Ange.& Alexan.in l.ſtipulatio iſta.§. ſi quis dolum.ff.de verborum obligatio.Iaſo.in d.l.poſt mortē.columna ſecunda dicens hanc opinionem eſſe communem. & idem fatetur Detius.in l.cum tempus.ff.de regul.iur.Bald.tamē in dict.l.poſt mort.in columna.4.verſi.ſed pone teſtator inclinat.in contrariā ſententiam in quæſtione quam mouet de teſtatore, qui inſtituit vxorem ſuam in vita volens, quod poſt mortem ſuam bona diſtribuantur inter puellas virgines, q̄ poſsit vxor in vita eligere puellas & maritare: quia ſi teſtator hoc cogitaſſet de voluntatis vxoris, permiſſiſſet ita fieri propter fauorem animę& ſic pro expreſſo debet haberi.l.tale pactum.§.fin.cum glo.ibi.ff.de pact.ibique reſpondet ad d.§. 2 filia.quia ibi legatarij poterant prꝫmori: in quæſtione vero iſta non idemq; vult & ſi relinquat pauperibus in genere: quia teſtator in certam perſonam ſingulariter non habet affectionem: ſed ad genus perſonæ id eſt qualitatem paupertatis vel pietatis, quæ vna & idem eſt: ſed Alexand.de Imol.in l.ſed & ſi ante.ff.ad Trebell. quam legit ſub lege.recuſare.§.finali ponit opiniones, quæ in hoc fuerunt & inclinat quod ſi vera communis opinio in caſu, quo pauperes debent eligi. quaſi velit ſecus, ſi eſſet relictum pauperibus ſimpliciter. vide ibi per eum qui ad hoc allegat.l.vnum ex familia circa princi. ff. de legatis ſecundo, contra communem etiam opinionem tenet Decius in dict. l.cum tempus.ex eo quod teſtator diſponens potius ſalutem animæ reſpexit, quam tempus executionis, quod forte adiecit exiſtimās ante illud tempus abſque detrimento rei familiaris non poſſe fieri. Item quod non magis futuros pauperes, quam præſentes dilexerit quæ etiam fuerūt motiua Bal.& mihi ſatis placet, quod ponderandę ſunt circunſtantiæ occurrentes in caſu: & ſi voluntas teſtatoris non refragetur, ſatis ęquum videtur iſta vltima opinio: & pro opinione cōmuni ſatis bene facit.l.vxori vſumfructum.ff. de vſufruct. lega. cui tamen poteſt reſponderi, q̄ ibi erat hęres in quem finito vſufructu fundus veniebat dandus per hęredem peracto quinquennio libertis. de quibus ibi: prout in eleganti quæſtione reſpondebat Ioan. And. In additio. ad Specu. tit de locato. verſi. 145. in additio. ſuper parte vxori.

3a ¶ *Lo mas ayna.* Nota bene iſtam.l.nō enim ita aperte inuenio cautum de iure communi, licet. l. nulli. C. de epiſcopis & cleri. bene facit ibi fine vlla cunctatione, & quia ſi hæres tenetur rem legatam ſtatim, cum poteſt tradere, & ſic exequi defuncti voluntatem. vt in l. cum res. & l. ſi domus. §. in pecunia. ff. de legat. 1. ſic etiam & executor deputatus, poterit ergo epiſcopus vel ſecularis iudex cogere, etiam ante annum executores ad executionem teſtamenti. vt in cap. ſi hæredes. de teſta. etiam quod legata profana. glo & ibi ꝑ bb. colum. 1. & Imol. colum. 3. in dict. cap. ſi hæredes. poteſt etiam epiſcopus propria conſtitutione excommunicationis ꝑonas ſtatuere contra executores negligentes. vt tradit Frederi. conſi. 95. & Roma. conſ. 228. Paul. de Caſt. in d.l.nulli. cum dicit & ſcias quod hodie epiſcopi per ſuas conſtitutiones generaliter monent executores, quod exequatur infra annum, qnæ monitio poteſt dici, ſecundum eum quod afficiat ſcientes non autē ignorantes ſe datos executores. vt notatur per Bar. in l. genero. ff. de his qui notan. infamia.

4b ¶ *Eſta vn año deſpues de la muerte del teſtador.* Tene menti iſtam.l. nam de iure communi videbatur quod iſte annus curreret a die monitionis factæ per iudicem. vt probatur in ca. nos quidem. de teſtam. vbi hoc aſſerunt Imo. Cardin. & Abb. & Bald. in.l. id q̄ pauperibus. colū. 3. C. de epiſcopis & cleri. vbi dicit hanc eſſe communē opinionē. Abb. etiam conſil. 12. volu. 2. & cōſ. 59. vol. 1. quinimo & ſi cōſtitutiōe epiſcopali caueatur, q̄. teſtamēta executioni mādētur a die mortis teſtatoris, infra annū intelligēda, & limitāda eſt talis cōſtitutio, vt hic annus currat a die aditę hęreditatis, & ſcientię executoris prout etiā in ſpecie tenet Abb. in d.c. nos quidē. col. ſi. & Roma. cōſ. 228. col. 2. & ſic videtur, q̄ ſit intelligēda, & limitāda iſta l. partitarū. & ſupra ea. l. dixi q̄ etiā tempus a teſtatore ſtatutū ad exꝯcutionē non currit, niſi adieadi tæ hęreditatis. Et inde eſt, vt executor teſtamentarius poſſit compellere hæredē iudicis ꝓcepto ad ad

eundū hæreditarē, ſecundū Specu. titul. de inſtrumen. æditio. §. nunc vero aliqua. col. 27. hodie vero non attenta. l. regni diſponente legata tenere, & deberi etiā nō adita hæreditate annus iſte nō exigeret ad eius curſum additionē hæreditatis. C. ſert q̄. not. Bal. in l. id q̄ pauperibus. col. 4. verſi. vltimo circa tempus. C. de epiſcopis & cleri. vbi dicit, q̄ annus iſte currit ad pias cauſas ante aditam hæreditatem. cū huiuſmodi legata nō pendant ab additione: bene tamen placet, q̄ deinde dicis ꝓcepto hæredi notificaretur. vt infra certū tēpus adeat, vel repudiet: vt ſic ſine detrimēto hæreditatis executio procedat, & ſi infra tale tēpus nolit adire, legata mittentur exꝯcutioni, & ſaltim a lapſu talis termini curreret iſte ann⁹: bene tamē placet, q̄ exigatur ſcientia executoris: cum regulariter dilatio data a lege non currat ignoranti. c. quia diuerſitatē. de cōceſſio. prębē. l. vnica. C. de annal. excepto l. annus. ff. de calumniato. gl. notabi. in c. Titius. ſi deſeud. fue. cōtro. inter domi. & agna. & licet alias tempus datum infauorē alicuius ad agendū actū, nō in odiū ipſius, cui datur currat ignoranti & impedito. gl. ſingularis. & in c. ſtatutum. de præben. li. 6. l. 7. tit. 7. lib. 5. ordi. rega. ad procedit, quando datur in merū alicuius fauorē, ſecus quando datur ad conuincēdam alicuius negligētiam, prout eſt in præſenti caſu, & ſatis probat in d.c. nos quidem. ſecundum Imo. ibi & Abb. in repetitione. c. cū eſſes. de teſta. col. ſi. Probatur etiā infra eo. l. ſi. ibi ſeyendo amoneſtados, q̄ę. Ibi videtur probare, quod requiratur etiā mōtio. & vide quæ ibi dico. Aduerte tamen q̄ Specula. in d. §. nunc vero aliqua. num. 39. dixit tempus datum ad executionem vltimarū voluntatū etiā currere ignorāti & impedito, q̄ datur in fauorem pauperū, eorū quibus aliqd ex teſtamento eſt diſtribuendū, & nō in odiū ipſius executoris: cum quo etiam tenet Cardina. in d.c. nos quidem & in d.c. quia diuerſitatē. col. 2. Bal. in l. captatorias. C. de teſta. milit. col. ſi. dicens in practica ita ſeruari. vi. Barba. in d.c. nos quidē. nu. 11. qd not. ꝓpter iſtorū auctoritatē, quibus etiā fauere videtur lex iſta partitaū. forte tamen in pūcto iuris ver ior erit opinio cōtraria, quę etiā vult Didacus a Couarruuias. in d.c. nos quidem. referens aliqua quæ ibi poteris videre. Adde etiam quod aliquando ad exꝯcutionē maius vel minus tempus aſsignatur, quia annus. vt tradit Specu. tit. de inſtrumento æditio. §. nunc vero aliqua. ad fin. queſtione. 32.

¶ Non puedenu ſer, o no quiere. Adde. c. 2. §. ſane. de teſta. li. 9. etiā. iſtica- c
ſus ponūtur. & quid ſi vno ex executoribꝰ mortuo eps velit adiūgere aliū, vel ſe ipſum loco ipſius: Balin l. nulli. ad fin. C. de epiſcopis & cleri. dicit: quod nō quia epiſcopus negligentia & malicia executorū ſupplere poteſt: ſed nō pōt in caſu fortuito ſupplere. ſecundū Ioann. And. in nouella in d.§. ſane. dicit etiā ibi Bal. q̄d acceptatio officij nō tribuit ius abſenti in remotis, vt nonpoſsit alius executor ſine eo facere exꝯcutionē: q̄a anima teſtatoris ex ſua abſentia nō debet pędere niſi eſſet abſentia breuis, & modici tēporis: qa tunc debet expectari, ſecundū eundem Io. And. vbi ſupra allegat etiā Bal. l. multa nō committitur. ff. de cōditio. & demonſ. vnde & iſta lex cum dicit non pueden, procedet in impedimento non modici tēporis: ſecus ſi eſſet modici. vt probatur in d. §. ſane. ibi nimium differri prout etiam ponderat Ioa. And. in additio. ad Specu. tit. de inſtrumēto. editio. §. nunc vero aliqua col. 21. in additio. incipien. iſte verſi. Item ſi teſtator prohibuit vnū ſine altero nō exequi tūc nec in dictis casibus poſſet vnus vt in d. §. ſane in fi. & vide in d. Additio. per Ioa. And. quid ſi vnus ſi ne altero litigare velit in iudicio, an poſsit & concludit quod quando litigare velit ad pias cauſas, ſi interueniat auctoritas iudicis. c. ſi duo. §. fi. de procura. lib. 6. ¶ *Lex. VII.*

¶ Si executor non vult exeq; teſtatoris volūtatē epiſcopus exeq̄tur

vel alium ponāt, qui exequatur: & poteſt executoris negligentiam quilibet de populo epiſcopō denunciare, & ſi teſtator nō dimiſit executorem, & hæres, nō impleuit, pōteſt epiſcopus facere impleri quia eſt opus pietatis, & quaſi ſpirituale. h. d.

1a ¶ *Que cumplan.* Adde cap. ſi hæredes. de teſta. lib. 6. & c. tua. & in cap. Ioanes. eo. tit. & quod habetur in l. 7. titu. 19. pri. partit. imo etiam ad iudices ſeculares ꝑtinet iſta cura: quia mixti fori ſunt, vt in auth. de eccleſia. titulo. §. ſi quis autē ædificationē. colla. 9. l. hæreditas. ff. de petitio. hęredi. Abb. in d.c. ſi hæres. vbi & Barba. col. 1. & 2. vi. per Specu. tit. de inſtrumento. editio. §. nunc vero aliqua. co. penul. verſi. ſed nunquid iudex ſecularis. & l. 3. ff. de ali & cibar. lega. Bar. in l. 1. col. 2. verſi. aduertendum. ff. de leg. 2.

2b ¶ *Del pueblo.* Nota bene, & adde l. nulli. C. de epiſco. & cler. & in auth. de eccleſia. tit. verſi. ſi autē qui hoc facere. & per Roman. conſi. 69.

3c *Solo per.* Concord. l. nulli. C. de epiſ. & cle. & c. nos quidem. de te- a
ſta. & aduerte quod ſi ante executionem eſt neceſſaria electio veluti Paupertum in quos debet diſtribui ſi talis electōr vel declarator non eligat intra annum iuſ ipſum eligendi deuoluitur epiſcopo. Angel. Bonil. Corn. & Iaſo. per tex. ibi in l. ſi. §. 1. C. communia de lega. Card. di. Ioan. de Imo. & Bar. in d.c. nos quidem. licet Bar. in l. cum quidam. ff. de lega. 2. voluit iſto caſu talem electorem poſſe eligere, etiā poſt annum ex iuſo epiſco. & Abb. referens Bar. in d.c. nos quidem. & prior ſententia videtur verior ex eo quia præuia electio requiritur ſine qua non poteſt fieri executio, neque ad id obſtabit. l. Tauri- na. ibi alia enim loquitur in poteſtate eſſentiæ non in poteſtate electionis ſuper re diſpoſita a teſtatore iuxta notata per Bald. in l. captatorias. C. de teſtamen. milit.

4d ¶ *Alli acerca.* Iſti executores dicentur datiui, de quibus vide per Specu. tit. de inſtru. editio. §. nunc vero aliqua. col. 3. verſi. datiui. & ſi teſtator velit excludere epiſcopum ab hoc, ſubſtituat ipſe teſtator alios executores in negligentia priorum, vt tradit Bal. in auth. licet. C. de epiſco. & cler. non tamen poterit teſtator iterum ſubſtituere negligentem, vt tradit Bal. ibidem. & facit. cap. commiſſa. de electio. libr. 6. & poteſt induci ad quæſtionem. vt ſi tendens ad mortem aliquis fecit maiorem & commiſit alicui vt ponat conditiones & prohibitiones quas voluerit & talis commiſſarius in prohibitione alienationis di ſpoſuerit quod poſſeſſor alienans non ꝑdat rem maiorīæ & quod ipſe, & non ſequens in gradu repetat illam quod non valeat talis diſpoſitio, quia eſſet ſubuertere maioriam, & contra ſus.

5e ¶ *Heredero.* Si vero hæres exequatur & non ſit negligens epiſcopus ſe non intromittat, vt dixi ſupra eo. l. 1. ¶ *Lex. VIII.*

¶ Si executor teſtamenti ad exequendum monitus, non exequitur & negligens fuerit, iudex taliter ab executione remotus, perdit quod erat ex illo teſtamento habiturus, niſi ſit filius teſtatoris, cuius legitima conſeruatur. h. d.

1f ¶ *Amoneſtados.* Cum non dicat hanc monitionem a iudice deberi fieri perſonaliter, ſufficiet, ſi ex decreto iudicis per alium fiat: vt aperte probatur in auth. de hæredi. & falcid. §. ſi quis autem non impleuerit. licet Ang. ibi tenuit contrarium, & aſn docto. in authē. hoc amplius. C. de fideicom. & etiam ex iſta l. videtur, quod tempus præfixum ad exequendum curſtat a die monitionis, ſed contra ſupra eo. l. 6. vbi dicitur, quod currit annos a morte teſtatoris. poteſt dici quod iſta. l. intelligatur iuxta formam tex. in auth. de eccleſiaſt. titu. §. ſi quis autem proꝓ- tēptione. verſi. ſi autē, qui hoc facere iuſſi ſunt. & auth. licet. C. de epiſc. & cler. vt etiā ante annum, ſi executor bñ fuerit mōnitus ab epiſcopo conſtituatur in negligentia & auferatur ab eo offi-

ro[c] del muerto non lo quiſieſſe fazer: E eſto deuen ellos fazer, para cumplir la volūtad del teſtador, que es obra de piedad, e como coſa eſpiritual.

¶ *Ley. VIII. Que pena deuen auer los testamentarios, quando maliciosamente aluengan de cumplir las mandas.*

POr malicia, o por deſcuydamiento, non queriendo los teſtamentarios cūplir las mādas q̄ouieſſe alguno dexado en ſu mano, ſi por tal razō como eſta ſeyendo amonestados[f], fueren tollidos deſte officio por juyzio[g], pierden aquella parte [h] q̄ deuen auer en el teſtamento. Fueras ende, ſi alguno dellos fueſſe fijo del teſtador, ca eſte a tal non deue perder la ſu

ni: ſed conſtituatur in negligentia ex quo monitus neglexit exequi iuxta diſpoſitionem d. §. ſi quis autem. & huius l. ſed an ſufficiet ta ſi caſu vnica monitio vel requiratur bina? videtur binam requiri pro ut habetur in d. §. ſi quis autem. quia cum agatur ad amiſſionem lucri eis a teſtatore relicti non debet ſufficere vnica monitio, ſed requiſitur bina. & ita ſit intelligenda. l. iſta partitarum. quod plane procedit in legatis pijs iuxta d. §. ſi quis autem in aijs vero legatis executore negligente ſufficeret vnica monitio cum tranſcurſu anni a die monitionis factæ per iudicem vel eius decreto, vt quis priuetur cōmodo ibi a teſtatore relicto prout voluit gl. in d. auth. de hæred. & falci. §. ſi quis autem non impleuerit. & ibi Bar. & Ang. & tenent cōmuniter docto. in auth. hoc amplius. C. de fideicom. reſpectu vero deuolutionis ad epiſcopum propter negligentiam, vel ad alium executorem a teſtatore prouiſum in tali negligentia iuxta id quod not. Bal. in auth. licet. C. de epiſc. & cleri. ſufficeret vnica monitio, cum tranſcurſu anni. vt in d.c. nos quidem. vel etiam ſine aliqua monitione cū tranſcurſu anni a die ſcientiæ executoris. vt dixi ſupra. eo l. 6. de quo qualiter procedat in relictis ad non pias cauſas. vide per Abb. in c. ſi hæredes. de teſtamen. col. 3. verſi. venio ad tertium.

g ¶ *Por juyzio.* Et ſic videtur q̄ requiratur ad hoc vt executor perdat lucrū ſibi a teſtatore relictū q̄ proferatur prius ſententia priuationis ab officio executionis cōtra eum q̄ nullibi ſi bene memini reperitur expreſſum in iure cōmuni, imo ex ſola monitione, cū tranſcurſu anni ipſo iure, eā hæres non exequēs, ſed non adimplēs voluntatē teſtatoris quā alius legatarius, vel fideicōmiſſarius, ſeu quicunq; qui commodū ex teſtamēto cōſequitur, cui incūbit tale onus adimplēdi voluntatē defuncti perdit tale relictum, vt habetur in auth. de hæred. & falc. §. ſi quis autē non impleuerit. & §. his omnibus. & ibi tenet Azo in ſum. & etiam gloſ. ibi. & docto. communiter in auth. hoc amplius. C. de fideic. licet Paul. de Caſt. ibi col. 2. voluit ſententiā requiri ſuper tali priuatione quē Iaſ. ibi dicit inaduertenter locutū. Bar. etiā poſt Iaco. de Bellouiſ. in auth. de iureiur. a mori prohibitus. §. vlt & requiritur ſententia, cū dicit q̄ aut hæres eſt inobediēs in faciēdo aliquid cōtra voluntatē defuncti & ꝺe priuatur ipſo iure: ſi vero inobediēs ſit negligēdo implere volūtatē defuncti tunc non priuatur ipſo iure, & allegat nota. in d. §. ſi quis autem non impleuerit, quicquid ergo ſit de iure cōmuni in hærede & cæteris quantū ad exeꝯcutorē, tenendū videtur q̄ requiratur ſententia ſuper priuatione officij propter negligentiā prout. l. iſta. aperte vult & lata tali ſententia lucrū ex teſtamēto perdet executor ipſo iure. prout eſt magis cōmunis opinio. tene ergo mēti legem iſtā partitarū. niſi forte dicas q̄d in hac l. ſupplendū ſit maxime, vt per hoc dicat maxime, ſi propter hoc per ſententiā ſublati ſunt ab officio executionis, cū vt dixi in ll. bi in iure cōi hoc inuenia. ſed quia materia eſt pœnalis, primū magis placet.

h ¶ *Aquella parte.* Concor. cum. §. ſi quis autem pro redēptione. verſic. ſi

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui autē facere iussi sunt. de hæred. & falci illō. §. his omnibus. vbi etiā de hærede & aliis. & in auth. hoc amplius. C. de fideicom. vbi vide 8. limitationes. per las. vide etiam i. 1. c. si hæredes. de testa. & adde q. vt pœna illius auth. procedat in hærede requiritur q hereditas fit ab eo adita. vt tenet Bar. in d. §. si quis autē nō implēs. per. §. semper igitur. ibi inde uoter. s. adeūt. de hæredibus & falci. Aduerte etiam quod hæres minor aduersus talē negligentiā restituetur. vt hereditatem non perdat. arg. l. 3. §. si hæres. ff. de min. & idē videtur dicendum in hospitali, vel eccle-
Adri. sia, quia licet ff. & subiaceat pœ-
C. & nus illius constitu-
instite. tionis. auth.
ad. l. de hæred. & falci. vt. p bat tex. & ibi not. Bar. in d. auth. in §. si in fi. tamē cōpetet restitutio, sicut minori. An autē pœna illius auth. procedat in hærede hæredis si primus hæres decessit ante moram? vide per Bar. in cō si. 7. incipien. factum tale est Andreas quīdā. vbi dittin-

legitima[a] parte, que los fijos deuē auer en los bienes del padre, por razon dela naturaleza, segun diximos en el titulo de los testamentos en la ley que comiē ça, Religiosa vida.

Titulo. XI. Como se

puede menguar la manda, e fasta q̄ quantia, que dizen en latin falcidia, o debitum bonorum subsidium, o trebellianica.

CONuenible cosa es e con razon, que el heredero de cada vn ome aya los bienes de aq̄l a quien deue heredar, o cierta parte de llos. Ca desaguisado seria d̄ auer nome de heredero, e nō le venir ende pro ninguno[b]. E porque acaece a las vegadas, q̄ los omes esparzen e derraman todos sus bienes, faziendo mandas dellos de manera q̄ non finca al heredero aquella parte que deuia auer por derecho. Porende pues que en el titulo ante deste diximos de las mandas e de los testamentarios, q̄ las han de pagar. Conuiene que digamos en este, quanto es

guere videtur, an primus hæres fuerit nominatim grauatus pœnali grauamine si non impleret. & tunc pœna non transeat ad hæredem: aut non nominatim & tunc transeat. cum quo transit Alex. in l. fi. C. de hæred. instit. quod dictum procedit quādo testator specialiter prouidit de pœna contra hæredem non adimplentē: si vero de hoc non fecit aliquam prouisionem, sed dimisit in dispositione iuris communis. Bar. hoc non decidit, & videtur quod primo hærede decedente ante moram hæres subsit tutus incurrat in pœnam. d. auth. ex regula. d. l. fin. C. de testa. quod hæres hæredis testatoris est hæres si vero decesserit post mor um, tunc videtur quod recurrendum sit ad cautionem de qua in d. auth. & in corpore vnde sumitur & non ad aliā pœnam. Et ex prædictis decides quæstionem si conditor maioriæ grauauit nominatim illum quem primo loco vocauit, vt impleret suū testamentum sub pœna perditionis maioriæ, & ex eius constitutione in pœnā non adimplēris deuoluta est ad alium maioris quod si ille nō impleat nō perdet maioriā. & his adde gl. singulariter, & ibi Bar. & alios. in l. recusare. ff. ad trebel. Bal. in l. cū alien. col. 2. C. de legatis.

¶ *Legitima.* Adde. d. auth. hoc amplius. & in corpore vnde illa sumitur. & ex generalitate huius l. poteris dicere quod eius dispositio, & dispositio. d. auth. procedat etiam si negligentia sit in exequendis legatis pijs de quo gl. posuit opiniones conerarias in c. sylueſter. 1 1. q. 1. vbi Archidi. & Domin. tenent contrarium, imo quod illa authē. quatenus disponit de excipienda legitima nō procedat in legatis pijs & sic quod legata pia soluentur integraliter absque deductione legitimæ, & quod propter talem negligentiā circa legata pia filius perdat legitimam. tenent etiam Hostien. Ioan. And. & Ancharra. ibi & ista esse communem opinionem attestatur Imo. in. d. c. si hæredes. de testa. contraria tamen opinio imo quod etiam tali casu filius non perdat legitimam, videtur probabilior ex eo quod in d. authē. hoc amplius sit mentio legatæ libertatis quod est legatum pium. l. 1. §. si autem. C. de commu. seru. manu. & ibi Bal. & nihilominus, ibi statuitur quod legitimam adhuc habeat filius. Item legitima non dicitur lucrum. Sed quasi debitum. l. si quis legatum. §. fi. vbi glo. notabi. ff. de falsi. cum ergo. Illi imponant pœnam amissionis lucri hæredi negligenti soluere legata pia. vt in auth. de eccle. tit. §. si qui autem facere quæ iussi sunt. non debent extendi ad amissionem legi. imæ, & hāc sententiam tenent Card. Abb. Imo. & Barbat. in d. c. si hæredes. Bal. in auth. hoc amplius. C. de fideicom. Si uest. in summa. in verbo testamentum. la segunda. q. 10. Didacus a Segura in repet. l. 3. §. fi. ff. de liber. & posthu. fol. 7. col. 1. ex hoc inferens filium cui pater reliquit tertiam & quintā partem bonorū differre etiam seu negligentē exequi per annum patris vltimam voluntatem amittere quintam partem nō vero tertiam quę legitimæ portionis pars est. hāc etiam opinionem sensit gl. in d. c. si hæredes. in fin. & istam dicit cōmunē Didacus a Covarruu. in d. c. si hæredes. vbi respondet ad cap. licet. de vo. to. post Caro-

vbi supra. quod ibi filius propria promissione se astrinxerat ad executionem voti paterni, & ideo sub pœna anathematis etiam Papa iubet suam promissionem adimplere & quod alias nouerit se regno priuandum. cessante vero propria promissione non processerat ibi Papa ad regni priuationem ex nō adimpletione voti paternitatum.

¶ *Titulos vndecimus. De falcidia & trebellianica.*

b ¶ *Ninguno.* Habes hic vnam rationem quare fuit introducta falcidia alias vide per Bar. in l. nemo potest. col. 1. ff. de lega. 1. & aduerte qd locum habet falcidia etiam fauore hæredis succedentis ab intestato. l. filius familias. ff. ad leg. falci. Quid autem in legatario, an possit detrahere falcidiam de suo legato alteri legatario. Iaco. Butri. tenuit quod sic si totum fuit legatarius iussus restituere alij legatario. glo. tamen tenet contrarium in auth. de hæred. & faci. §. his igitur. & ibi Bar. glo. etiam & ibi Bal. in l. 1. fi. col. C. cōmunia. de lega. vide tex. in l. pœnales. §. fi. titio. ff. ad l. falci. de fideicommissario vniuersali, an detrahat si hæres non detraxit? vide per Bart. in d. §. his igitur. & per Ioan. de Imo. & Alex. in. l. 1. §. denique. ff. ad trebell. & Azo. C. eodē. in summa. col. 1.

¶ *Lex prima.*

a Hæres extraneus instit utus debet habere quartam quæ dicitur falcidia quando grauatur multis legatis ita quod excedunt alias tres partes hæreditatis & rescatur de qualibet legato, vt habeat dictā quartam si vero hæres institutus sit de descendentibus testatoris habet debet legitimam debitam iure naturæ. h. d.

¶ *De las mandas.* Adde l. 2. C. ad leg. Falc. & l. in quātrate. §. fin. l. Partius. & l. finē margaritarii. ff. eo d. & nō potest detrahere falcidia in vna re tantū. vt not. Azo. C. eo in summa. col. 2. glo. in d. l. 2. & vide per Bar. in l. in quartā. ff. eo. & adde l. 2. in fi. infra eo. quid autē de eo q̄d detrahitur de legatis, vt legata quę excedūt patrimonij reducantur ad vires patrimonij. dic qd illa pars quę excedit detrahetur de omnibus legatis tā pijs quā nō pijs ad dictū effectū. licet alias de legatis pijs nō deducatur falcidia quę debetur iure institutionis. vt in auth. similiter. C. eo. & infra eo. l. 4. pbatur hoc bene in l. si cerearū. §. fi.

ff. de testa. mili. & tenet Io. And. in addi. ad Spec. tit. de testa. §. 1. super verb. quid si legatū in fi. tenet eriā Alberi. in l. si quis ad declinandā. C. de epis. & cler. Io. de Imo. Pau. & Alex. in l. si post missionem. ff. ad leg. falc. Bar. in d. auth. similiter. dicit tamē singulariter Ange. in d. l. si certarū. §. similes. hoc esse verū, si legata cōstituta in quātitatibus, secus si in speci-
bus cōsistere, nā tunc illa quę sunt in speciebus hæredi tantū præstabūtur integra. p quo bene facit text. in l. fideicōmissorū. ff. vt in pos. lega. idē tamē Ang. in l. quærebatur. ff. ad leg. falci. per illum text. tenet contrarū, imo qđ probata detractatur de quolibet legato siue cōstituta in quātitate siue in specie & tūc respondet ad no-
ta. per gl. in l. si vero cōpositæ. ff. de testa. mili. quæ dicit nō fieri cōpositionē neque cōtributionē cū quædā legata cōsistant in specie, quædā in genere; quā. i dicit se intelligere illā gl. quādo omnia legata sunt intra vires patrimonij, sed quādo exhauriūt patrimonium forte in lōge pluri tūc ad cōpositionē venitur per d. l. quærebatur. Paul. de Castr. fuit in hoc sibi cōtrarius, vt refert Alexā in d. l. quærebatur. vbi ipse tenet opinionē Ang. canquā rutiorē quā etiā dicit tenere Bal. in l. 2. §. 1. ff. de cōdi. in deb. vbi respōdet ad d. l. si fideicōmissorū. & idē tenet Bald. in l. 2. ad fi. C. ad leg. falci. & in l. licet. co. tit. vbi dicit esse adhoc text. ex præsum. Aduerte etiā quod prędā seruorū manumissorū ex iudicio defuncti deducitur de hæreditate tanquā æs alienū & per consequēs ded ucitur ante omnia legata, vt in l. si seruus. 6. fi cui plusquā p leg. falci. sed intelligē dū est ne in hoc decipiaris respectu legis falcidię de bitæ iure institutionis nō vero respectu. diminutionis fidę propter defectū patrimonij secundū Bar. in d. auth. fi. similiter. & quia sit eadē ratio in alijs legatis pijs, quæ tamē diminuūtur, vt dixi propter defectū patrimonij quod tamē sub intelligere & limitarē quādo agerētur de prærudicio legitimæ filiorū debitæ de iure naturæ quia illa nō debet minui ętiā propter libertates legatas seruis, vt not. gl. in l. papinianus. §. quarta. ff. de inofii. testa. cessante vero legitima tūc etiā propter defectū patrimonij nō debent minui legata talia libertatis, sed deducitur vt æs alienū, vt probat tex. apertus in d. §. in quibus. dā. nota etiā quod legatū dotis factū filiæ per patrē ante omnia alia legata deducitur tanquā æs alienū & sic alijs legatis præiudicat Bar. nobiliter. in l. 2. §. si spōsa. ff. de priuil. g. credito. Bal. nouel. in tractā. de dote. fol. 14. col. 3. versic. 1. priuilegium. de legato autem alimentorum, vel vsus fructus seu in annos singulos, quomodo defalcetur. vide l. cum titio. & l. hæreditatum. ff. ad leg. falcid.

a ¶ *Demas.* Adde dicta. l. in quantitate. §. finali. ff. eodem. & instituto. §. finali.

b ¶ *Su parte legitima.* Satis aperte probatur hic filiū vel patrē non posse detrahere duas quartas debitā, scilicet, iure naturæ & aliā debitā iure institutionis. quod patet ex dictione, mas, quæ latine, sed, aduersatur in re & in facto. l. secunda. ff. si quis in ius vocat. nō terit. glo. & Bar. in l. qui vsumfructū. ff. de verbo. obli. & in l. prætoriæ. §. 1. ff. de prætor. stipula. habebit ergo filius legitimā debitā iure naturæ tantū. vt hic vides & nō quartā falcidiā debitā iure institutionis, licet el locus esset eo quod hæreditas onerata esset legatis puris vel cōditionalibus vel in die. & huius sententiæ fuit Azo. in summa. authē. de hæred. & falcid. col. 2. ver si. hic autē quæri potest. vbi quærit, an alt cui plus. falcidiæ cōpetere possint, vt si filius fuerit institutus, & in torū restituere rogatus, an quartā trebellianicā, & iure naturæ debita posit habere, vel fuerit si legatis oneratus, an quartā iure naturę, & iure institutionis habeat, vel si fuerit arrogatus, an quartā ex con d fitutione diui Pij, & iure naturæ & trebellianicam possit petere. Et respondet satis se putare in omnibus casibus huiusmodi vnam quartā sufficere. arg. u. §. si quis aut non impleris in eod. auth. & l. papinianus. §. penul. ff. de inoffi. testa. nisi in casu, quādo rogatus esset filius, de restituēda hæreditate sub cōditione, vel in diem nā sic in potest retinere debitū bonorū subsidium, sed aduertente die, potest habere quartā trebellianicam, vt. C. ad trebellia. I. iubemus. & ista est communis opinio, & quæ practicatur in iudicijs, & in scholis, secundum Ang. in l. cohæredi. §. cū filig. ff. de vulg. & pupil. & plene tradit Alexan in. l. in ratione. §. quod vulgo. 5. & 6. col. ff. ad leg. falci. & consil. 142. incipiēt. Circa primam dubitationem in. 2. vol. & in 2. dubio. Iason in auth. resque. C. communia. de lega. col. 13. & in auth. nouissima. C. de inofii. testa. nu me. 39. & in l. filium. num. 8. C. famil. herci. Decius consil. 55. nu. 8. & con
fil. 228. col. fin. & consil. 419. col. 1. idē etiā esset in ascē-
dē-

¶ *Leyes. II. En que manera se deuen menguar las mandas.*

LA manera en que los herederos deuen baxar delas mandas por la su parte legitima, a que llaman en latin falcidia es esta[d]. Que primeramente deuen pagar todas las debdas[e], que deue el defunto, tambien las que deue a aquel que establecio por su heredero, como a otros qualesquier a quien las deuiesse. Fueras ende, si el testador dixesse señaladamente en su testamento, que el debdo que deuia a aquel que establecio por su heredero, q̄ non queria que se sacasse[f] de las mandas, nin se entregasse dél.

tibus a liberis grauatis, de restituenda hæreditate sub cōditione vel in diem, tenent Ang. & Cuma. in l. si a milite. §. fi. ff. de testa. mili. vbi Bal. de hoc dubitauit, & opinionem Ang. & Cuma. sequuntur dicēs eam esse communem Io. Crottus in l. qui Romæ. §. duo fratres. col. 22. ff. de verbo. obli. & Aimond. Sab. in consi. 130. quātuis Alex. contrarium tenuerit, in d. §. quod vulgo. col. 7. An autem de isto tu-
re partitarum, & legum fori, & Tauri procedat hodie. istud de trebel
lianica, quando filius vel pater fuit grauatus de restituenda hæredi
tate, sub conditione vel in diem? vide quod dixi in l. 12. in gl fi. tit. 3. supra ea. par. & quod dixi supra non posse detrahi legitimam, scili-
cet, debitam iure naturæ & falcidiam debitam iure institutionis, etiā quando legata erant conditionalia, vel in die, tenet Fulgo. in l. quā-
quam. C. ad l. falci. & istam partem tenet Alex. in d. §. quod vulgo. col. 7. versi. potest etiam ex prædictis dubitari. vbi vult in hoc esse di
uersitatem inter falcidiam, & trebellianicam, quamuis Bal. in dicta l. quanquam. voluerit contrarium. An autem in casu, quo filius potest deducere duas quartas, possit adhiberi remedium quod vnam tantum detrahat? vide per Alex. in l. si debitor. ff. ad leg. falci. vbi tradit quod sic, videlicet vt pater prohibeat trebellianicam deduci, & iubeat compensari eam cum legitima, vide sibi per eum quam plures adhoc allegantem. Aduerte etiam quod in casu, quo deducendæ essent duæ quartæ detrahetur prius de vniuerso legitima debita iure naturæ, & postea de residuo trebellianica, ita vult gl in ca. Raynaldus super verbo medietatem. & super verbo licet ipsas non expressit. de testa. & tenet Bar. in d. auth. de hæred. & falcid. §. si quis autem non implens.

c ¶ *Donaciones.* Habet enim locum falcidia non solum in legatis & fideicōmissis: sed etiam in donationibus causa mortis. l. si quis quadringenta. ff. ad l. falci. & etiam in donationibus factis inter vluostita tamen si morte confirmantur. l. in donationibus. C. eo. & l. antepen. C. de donatio. inter vir. & vxor. habet etiam locum in mortis causa capionibus in d. l. si is qui quadringenta. & tenet Azo. C. eo. in summa. col. 1. versi. locum habet falcidia.

¶ *Lex. 11.*

a Antequam detrahatur falcidia, deducitur de bonis defuncti es alienum etiam ipsi hæredi debitum. nisi testator prohibuerit de. ut quod debet hæredi, deducuntur etiam expensæ funeris & inuentarij, & instrumenti testamenti. Item non detrahitur falcidia de pecunia relicta ad emendos seruos alienos, & manumittendos nisi in eo quod excedat pretium emptionis. ex legato tamen quo quis gratiatur, vt prodigium seruum manumittat detrahitur falcidia, de cæteri vero rebus detrahitur in eisdem rebus si diuisiōem recipiant. alias in extimatione, neque potest hæres eligere falcidiam in vna re alij legata, nisi de legatarij consensu. h. d.

¶ *Et ista.* Prosequitur dicta Azo. C. ad leg. falci. in summa. col. 2. versi. sic autem ponitur.

¶ *La deudas.* Adde l. qui fundum. §. si quis hæredem. ff. eo. C. eod. in l. 2

¶ *Non quena que se sacaſſe.* Adde l. si debitor. ff. eod.

Universidad de Deusto
Biblioteca

42 ¶ *Las despensas.* Impésa funeris omnino deducitur: quia necessaria est, vt hic. & intellige, vt habetur in l. 1. §. fi. ff. eo. & hz. & in. §. cũ autem. insti. eo. tit. vbi vide quid si monumentum sit sumptuosum, quod testator iussit fieri, an detrahatur falcidia de superfluo, vltra necessitatẽ secundum qualitatem personæ defuncti: nam Ang. in d. §. fin. & in l. hæreditas. §. 1. in princi. ff. de petitio. hæredi. tenet quod cum hoc tẽdat ad ornatum ecclesiæ, dicetur relictũ ad pias causas, & sic in distinctẽ cessabit falcidia. Ioan. de Imo. tamen ibi tenet contrariũ quia non videtur proprie respicere piam causam, quatenus expenditur vltra necessitatẽ sed potius tendit ad vanam gloriam & solatium viuorum, & memoriam defuncti. Alex. ibi tenet cum Ang. post Rapha. & Paul. de Cast. cum limitatione tamen q hoc tendat ad ornatum ecclesiæ: quia relicta ad ornatum ecclesiarũ enumerantur inter legata pia, vt tradit idem Alex. in l. 1. §. ad municipium. ff. eo. Si ergo, secundum qualitatem defuncti dedecus esset sepeliri in terra impensa necessaria reputabitur construction monumenti ad sepeliendum eum: dum tamen talis impensa sit decens statui suo, vt declarat Ioan. de Imol. in d. §. impensa. seu finali. ff. eod. & Ang. Aret. in. §. fin. iusti. eo. quid autem de expensis, quæ fiunt in exequijs prelati mortui, an sint soluendæ de dignitate, vel de bonis prælati mortui, vel eius hærede: vide per Abb. in capi. vt præteritæ. de electio. vbi refert se in hoc nõ vidisse authoritatem doctoris antiqui, & quod Cardina. ibi breuissime dixit se credere quod sint fiendæ ex bonis prælaturæ: qui procedunt ad negotium electionis, vt in cap. bonæ. el. 2. de electio. Abba. vero ibi referens se ad disputationem suam quæ incipit Sempronius. concludit, quod expensæ concernentes remedium seu solatium animę defuncti, fieri debent ex bonis prælaturæ, quantuncunque prælatus habuerit propriũ per argumentum optimum. In cap. ad apostolicæ. de donati. & in cap. bonæ rei. 12. quæst 2. & in cap. vbi periculum. de electio. lib. 6. expensæ vero, quæ fiunt ad consolationem & pompam viuorum, vt magnus apparatus funerum in vestibus, & alijs similibus, ità non sint deducendæ ex bonis prælaturæ. videas ibi per eum & plene in dicta sua disputatione. Quid autem si papa det clerico licentiam testandi de his, quæ habuit ex titulis suorum beneficiorum, ad quem spectet impensa funeris tunc, vide per Decium. in hoc consulentem. consilio 157. in. spit. quæritur. de expensis funeralium Reuerendissimi Cardinalis Triburtij. & quatenus ibi tradit, quod translatio bonorum videtur facta cum oneribus suis. Adde ad allegata ibi per eum. l. 2. §. si quid. ff. de hæredi. vel actio. vendi quæ magis in terminis facere videtur. quæ autem dicantur impensæ funeris (seu por razon de la muerte. vt in ista l. dicitur) die quod quicquid in hoc fuerit erogatũ antequam corpus sepeliatur. l. at si quis. §. funeris causa. & l. funeris. sumptus. ff. de religios. & sumpti. funer. optima. l. 12. titulo. 13. partita 1. ex quo infertur prout infert Michael de Cifuentes. in l. 30. in ordina. Tauri, quod impensa facta in pulsatione campanarum, & in recommendatione clericorum & in ductione corporis ad ecclesiam sepulturę, & in apertura sepulturę, & in missis, cera, & oblationibus, quæ offeruntur, & in vestibus luctuosis, dicitur impensa funeris. Allegat glo. nota. & ibi Angel in l. si ex re. §. fi. ff. de stipul. seruo. Cætera vero quæ expenduntur super pulto iam corpore non dicuntur impẽsa funeris, nisi in casu: cum corpus sepeliatur de nocte. & postea die sequenti antequam diuertatur ad exteriores actus efficiatur obsequię: nam etiam tunc dicetur impensa funeris, secundum Cardinal. in clemen. dudum. in. §. verum. 4. quæstione. de sepulturis. I. tamen istam & similes, scilicet quod impensa funeris deducetur, vt æs alienũ, vt hic. & in dicta. l. in imponenda. & dicto §. fin di. cum. l. sequenti. & l. impensa. ff. de religios. & sumpt. funer. & l. fina. §. in computatione. C. de iur. deliber. limitabis vbi tractaretur de legitima filiorum vel ascendentium: nam tunc detrahitur talis expensa de quinto vel tertio bonorum, & non de tota hæreditate, vt cauetur. In d. l. 30. & in. l. 6. in ordina. Tauri. & quod supra retuli de vestibus luctuosis, quod reputentur impensa funeris ex glos. & Ange. in d. l. si ex re. §. fin. cõfert. secundũ Ang. ibi quod vestimenta vidualia tradita vxori tempore funeris, & luctus mariti imputentur hæredi, & non in summa dotis suæ. limita & intellige, secundum Ioan. de Imo. in d. §. fin. d. l. si ex re. quando tales vestes essent vilis preij, & deputatæ ad vsũ quotidianum: secus forte secundum eum si essent vestes festiuæ, & magni valoris: quia tunc videtur potius tradita dicta vestis vt seruet honorem mariti, quandiu sic vidua, quam videatur donata. argu. l. si vt certo. §. interdum. ff. commoda. & ideo si tunc mulier nuberet hæres posset, secundum eum tales vestes pretiosas repetere, quod tamen intelligit nisi alia esset consuetudo regionis: nam ibi la esset seruanda. argu. l. minimæ. ff. de legi. Vitalis etiam in suo tractatu clausularum. f. 132. cum sequenti. adducit in ista. q. Bald. in margarita. Inno. super parte marius. & Ludo. Roman. in auth. ex testamento. C. de collia. & videtur se reducere quod aut hæredes tenentur ad alimenta: quia dos consistebat in mobilibus, vel vxor manet prægnans & tunc tenentur hæredes vxori ad vestimenta lugubria, aut non tenentur ad alimenta, & tunc neque tenebãtur ad istas vestes: si tamen ei datæ fuerunt, & sunt viles efficiuntur vxoris: si vero sunt magni valoris, videntur traditæ ad vsum non animo donãdi, vnde si trãsierat vxor ad secũda vota, possunt repeti ab ea, quę omnia intelligit nisi aliter se habeat consuetudo: quia illa est seruanda & quod istas vestes nigras vxor secundo nubens reddere debeat, ad de Bal. 5. volu. consi. in consi. 478. incipit quædam sunt res. vbi etiã ponit hæc verba quo ad pannos nigros viduales debet distingui qualitas personarum inam sicut vxor debet habere alimenta. ita etiã indumenta, vnde absque vidualli veste non potest honeste transire, debet fieri expensis viri, vt notatur in l. sicut. de oper. libert. & ita seruare consuetudo tamen si postea deponit luctum. & habiti vidualem, reddat vestes quas recepit & contemnit. argu. ff. solut. matri. l. in his. §. 1. mulier vero quæ non vult. indui de nigro, non propterea est infamis, vt. C. de infami. l. decreto.

43 ¶ *Despues.* Otrosi deue sacar en ante todas las despensas[a] q̃ fuessen fechas por razõ de la muerte del defunto, e aũ deue sacar en ante, las despensas que fizierẽ en los escritos del testamẽto, e en los memoriales[b] de los bienes del defunto. Otrosi deue sacar ante los dineros q̃ el testador mãdasse para cõprar los sieruos q̃ mãdasse frãquear. Pero en esto ya departimiẽto: ca si el testador mãdasse a alguno dineros, porq̃ frãqueasse su siervo mismo[c], de tal manda como esta, bien puede sacar la parte q̃ es llamada falcidia. Mas si mandasse dar los dineros a algun ome a quien mandasse cõprar sieruo de otri: si todos los dineros entrassẽ en la cõpra del sieruo: non se puede porende sacar la falcidia. Mas si sobrassen dineros dla cõpra, biẽ se puede ende sacar[d], e de todo lo al q̃ fuere, puede el heredero sacar la su parte legitima en esta manera, q̃ si aq̃lla cosa de q̃ fue fecha la mãda, fuere a tal q̃ se pueda partir sin daño, e sin mal estança de lla, deue el heredero tomar della su parte[e]. Mas si fuesse cosa q̃ se nõ pudiesse partir, assi como sieruo, o cauallo, o libro, o otra cosa semejãte destõce deuẽ la apreciar[f], e del precio dlla, deue tomar el heredero la su parte. E si el heredero q̃isiesse tomar su parte entera en vna cosa[g], apartadamẽte: q̃ fuesse mandada a otro: nõ lo puede fazer, si nõ fuere cõ plazer de aquel a quien fue mandada.

a *Despensas.* Adde l. in quantitate in princi. ff. ad leg. falc. & insti. eo. §. pen.

b ¶ *O se testio.* ad del. in ratione. in prin. ff. eod. vbi vide Ang. & Alex. limitantẽ hoc quatuor modis. & per Paulũ de Cast. limitantem etiam nisi diminutio vel augmentũ cõtingens post mortem testatoris sumpsisset originẽ in vita testatoris quia tũc videretur contigisse i vita. l. Paulus. ff. eo. & vide ibi per Alexan. per quem etiam vide, q̃d in trebelliãnica, & quid etiã in legitima debita de iure naturæ. & p. Paul. de Cast. ibidẽ, & in l. in quantitate in princ. eod. tit. Vide etiam ibi per Pau. & Alex. an ista. l. procedat etiam hodie facto inuestario, & per Bar. & Alex. in d. l. in ratione. §. diligenter. & adde etiam l. cum quo. ff. ad leg. falcid.

c ¶ *Ni daño.* Adde l. secũdum naturã. ff. de reg. iur. ¶ *Lex. III.*

d ¶ *Ende sacar.* Detrahitur ergo falcidia, si ea detracta quod superest, sufficit ad alienum seruum redimendum, vt in turibus in præcedenti glo. allega. quid autem de pretio serui testatoris, vel hæredis, quem testator iubet manumitti: vide in l. si seruus. cũ. ll. sequenti. & hæris. alieni. ff. eodem.

e ¶ *Xa parte.* Adde l. Plautius. & l. lineam margaritarum. ff. eodem. & C. eod. l. error. & l. 2. & l. fina.

f ¶ *Apreciar.* Et æstimatione facta denuntiabit hæres legatario, vepartem extimationis inferat, vt subijcit, quod si non inferat vtitur adversus eum doli exceptione. l. 2. §. si vsusfructus. & l. fi. is qui. §. fi. ff. ad lege falci.

g ¶ *En vna cosa.* Prosequitur dicta Azo. C. eod. in summa. col. 2. versic. & pro hoc soluitur quæstio. non enim potest hęres inuitis legatarijs in vna re detrahere falcidiam. vt probatur in l. Plautius. ff. eod. & ad de quæ dixi in l. 1. supra eod. in glo. 1.

¶ *Lex. III.*

Quãtitas hereditatis in cõputatione falcidiæ inspicit tẽpore mortis testatoris: nec quod postea accreuit aufert hæredi falcidiã: nec qđ diminuitur eũ exonerat a legatorũ præstatione. h. d. Habuit ortum a §. quantitas. insti. ad leg. falc. & a l. in quantitate. ff. ad l. falcid.

¶ *Ley. III. Que tiempo deue ser catado para poder menguar las mandas en razon de sacar el heredero la su parte legitima.*

LA quãtia de los bienes del defunto, deue ser catada e afmada en el tiẽpo q̃ el fino[a], porque segun lo q̃ por estonce era, deue el heredero sacar la su parte. E si despues se menguo, o se ereció[b] el daño, o el pro della, pertenece al heredero, e nõ a aq̃llos q̃ deuen auer las mãdas. E esto seria, como si el testador ouiesse en valia ciẽ marauedis, quã dõ finasse, e los bienes en q̃ los ouiesse, fuessen en ganados, assi como en vacas o en ouejas, o cabras, o otros ganados. Ca si quãdo muriesse el testador, valiessen cien marauedis los ganados e non mas, e despues pariessẽ, o esquilmassẽ dellos otros frutos, assi como queso, e lana, de guisa que los fijos, e los esquilmos valiessen otros cien marauedis, o mas, por todo esso aura el heredero todo el esquilmo dlos ganados, e la quarta parte delos ciẽ marauedis q̃ valiã los bienes del testador, quãdo fino. Otrosi dezimos q̃ si se méguassen despues de los bienes dl finado la quarta parte dellos, cõ todo esso aurã las mãdas cũplidamẽte, aq̃llos a quiẽ fueron mãdadas; e el heredero perdera la su parte, de todo aquello q̃ menguare ende. Ca dere cho es, pues q̃ a el pertenece el pro del acrecentamiẽto de la herencia, q̃ otrosi sufra el daño[c], quando y acaeciere, despues de la muerte del testador.

a *Fino.* Adde l. in quantitate in princi. ff. ad leg. falc. & insti. eo. §. pen.

b ¶ *Se ereció.* ad del. in ratione. in prin. ff. eod. vbi vide Ang. & Alex. limitantẽ hoc quatuor modis. & per Paulũ de Cast. limitantem etiam nisi diminutio vel augmentũ cõtingens post mortem testatoris sumpsisset originẽ in vita testatoris quia tũc videretur contigisse i vita. l. Paulus. ff. eo. & vide ibi per Alexan. per quem etiam vide, q̃d in trebelliãnica, & quid etiã in legitima debita de iure naturæ. & p. Paul. de Cast. ibidẽ, & in l. in quantitate in princ. eod. tit. Vide etiam ibi per Pau. & Alex. an ista. l. procedat etiam hodie facto inuestario, & per Bar. & Alex. in d. l. in ratione. §. diligenter. & adde etiam l. cum quo. ff. ad leg. falcid.

c ¶ *Ni daño.* Adde l. secũdum naturã. ff. de reg. iur. ¶ *Lex. III.*

¶ *Non detrahitur falcidia de relictis ecclesiæ, hospitali, vel loco religioso, aut pauperibus, seu in redemptione captiuorũ, vel alijs pias causas. secus in legitima debita iure naturæ, nec etiam extraneus hæres, de militare testamento iure militari facto. h. d. Concor. cum hac l. si quis ad declinandam. C. de episco. & cleri. & cap. si pater. de testamen. lib. 6.*

¶ *Ni daño.* Et tale legatum pium detrahetur, vt æs alienum de hæreditate. l. eius & l. æris alieni. ff. ad leg. falci. gl. in d. authenti. similiter. docto. communiter in l. ex asse. ff. ad leg. falci. volentes quod legata sint quædam pia, quædam non pia, de non pijs non detrahetur falcidia. pro pijs. tex. nota in l. si post missionem. ff. eo. si tamen eidem relinquatur vnum legatum ad pias causas, & aliud non pias causas: tunc delegato non pio detrahetur falcidia pro vtroque secundum Ange. in l. sed si non seruus. §. 1. in prine. per illum text. ff. eod. & sequuntur Ioan. de Imo. Paul. & Alex. ibidem, sub. l. si seruus. eod. tit. Paul. in l. si post missionem. ff. eo. & Bar. in auth. sed in ea. C. eo. & habes hic quod relictum ecclesiæ vel hospitali, vel in vsus pauperum, vel redemptionem captiuorum, dicitur relictum ad pias causas, & adde Spec. tit. de instrumento. edito. §. nunc vero aliqua, versicu. & scias el segundo, vbi vide quod inter relicta ad pias causas. idẽ esse si relinquatur pro refectione murorum, & pro custodia terræ, quia custodiuntur orphani & miserabiles, qui sunt intus. Item relictũ ad instructionem pontium, & viarum, dicitur ad pias causas. gl. & ibi not. Nico. de Neapo. in l. 1. §. ad municipium. ff. ad l. falcid. quod intellige secundum Spec. in d. versi. & scias, el segundo. si necessitas imineat, non aliter per l. ad instructionem. C. de sacrosan. eccles. cum aliis ibi allegatis. sic ergo limitabis quæ dicit Paul. de Castr. in l. pater filium. col. 2. ff. de inoffi. testa. cum dixit, quod illa solum sortiuntur priuilegia piæ causæ quæ in iure reperiuntur specificata: vnde secundum eum legatum ad refectionem viæ, vel pontium, vel muroꝝ, non dicitur pium: & isto etiam modo limita & intellige quod hic dicitur de redemptione captiuorum: nam debet intelligi, vt redimantur captiui egentes: si enim ipsi habeant facultates, quibus se redimant non dicetur relictum pium. vt etiam in terminis tradit Bald. nouellus in tract. de dote. fol. 7. col. 3. & vide Spec. vbi supra. de relicto, vt pingatur imago beatę virginis Mariæ, vel alterius sancti, qđ dicatur quod pium, etiam tenet Ang. in dict. §. ad municipium. vbi etiam Alex. & vt dicit Bal. in d. auth. similiter, omne propter quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

anima testatoris subleuatur, vel anima cuiuscunque catholici, vel animatum corpus carceratí, etiam pro maleficio dicitur relictum ad pias causas, iuxta nota. in l. iuri. titi. ff. deleg. 2. bonus tex. in auth. vtcum de appel. cognoſ. §. ſi quis de prædictis. ibi, eorum animę piſſimæ ſubleuentur. Bal. tamen in auth. contra rogatus. C. ad trebelli. vult cõtrariũ in carceratis, p maleficio, qa nõ ſunt digni ſecundũ eũ miſericordia, qui deliquerũt, ſed ſoli innocẽtes. Primum tamẽ dictũ videtur verũ, & tenuit glo. in c. ſacro rũ. 12. q. 2. dũ dicit, qđ diſpoſitio illius. c. & l. ſancimus. C. de ſacroſan. eccleſ. dicens qđ res eccleſię poſſunt alienari in redẽptionẽ captiuorũ, militat etiã incarceratis pro maleficio. alleg. textum in c. ſi res aliena. 14. q. 6. & ..i. & c. reos 14. q. 5. vbi habetur, q nõ eſt in hũmanũ beneficere etiam his, qui deliquerũt. alleg. etiã. c. nõ ſaris. 81. diſt. ibi cã dicit, ſed plus illis, qui ſine culpa & illam g'oſſam ſequuntur Ioannes de Imol. & Alexand. in lege. quanuis. ff. ſolut. mat. & intellige de carceratis pauperibus, vt ſupra tetigi poſt Spec. & adde. Ang. in tracta. maleficio. in parte qui iudex dictũ Caiũ carcerari iuſſit. Adde etiam quod pia cauſa eſt maritare virgines, vt tradit. Bal. in auth niſi rogati. C. ad trebel. & vide per Bal. nouel. vbi ſupra. & intelligе de pauperibus cõgruã doteẽ non habentibus, vt tradit Bal. nouel. ibi quẽ vide. Itẽ an relictũ pro male ablatis dicatur piũ. vide per Spec. vbi ſupra. & ibi per Io. And. in addi. col. mihi 29. & 30. & ibi vide quid ſi male ablata nõ aſcendũt ad quartitatem legati, an quod ſupereſt conuertatur in alios pios vſus, qui tenet qđ ſic. Itẽ dicitur relictũ ad pias cauſas, ſi relinquatur pro alimẽtis etiã conſanguineo pauperi. gl. in l. aliud. C. de ſacroſan. eccle. per Bar in l. alio. ff. de alimen. & cibaria. leg. 1. col. 2. & nõ ex verbis teſtatoris iudicẽ dũ eſt ſit pium, vel neſ. ex qualitate cauſæ, vt dicit Alber. in l. nulli. col. pen. C. de epiſco. & cleri. Bal. in d. auth. ſimiliter. non enim poteſt aſſertio teſtatoris veritatem immutare. l. qui teſtamentum. ff. de probat. ſi forte. ff. de caſtr. pecul. & argu. l. ſi. ff. de exerci.

3 a ¶ *Dt falcidia.* Quid de trebellianica? glo. in c. ſi pater, de teſta. lib. 6. in verb. trebellianicæ tenet q detrahatur etiã de fideicõmiſſo, & idẽ tenẽt ibi Archid. & Ioã. And. & tenẽt alij plerique docto. de quibus per Alex. in l. marcellus. in prin. col. 3. & 4. ff. ad trebel. Bar. tamen in d. l. marcellus tenet cõtrariũ, imo opinio trebellianica, ſit idẽ quod in falcidia, vbi Alex. & laſ. atteſtãtur iſtã eſſe cõmunẽ opi. quã etiã ſimiliter dicit cõmunẽ Soci. conſil. 116. col. ſi. 1. vol. vbi tradit multos qui iſtã opinionẽ tenuerũt. quã cõmunẽ opinionem, limita quãdo pia cauſa fuit inſtituta, & de reſtituendo grauata, vt etiã dixi in falcidia ſupra ea. l. in gl. licet Alex. in d. l. marcellus. voluit cõtrariũ in iſta limitatione, & aduerte quod licet primus ſubſtitutus non ſit priuilegiatus, ſi tamẽ ille grauetur etiã de reſtituẽdo pauperibus, vel aliæ piæ cauſæ hæres trebellianicã nõ detraher, etiã a primo ſubſtituto nõ priuilegiato: quia debet inſpici perſona pauperũ, vel cauſa piatin quos vltimo deuenire debet, qui ſunt priuilegiati, ita tenet Ludo. Roma. in d. l. marcellus. §. quod autẽ. & dicit ſe ita cõſuluiſſe, & eſt in eius conſiliis. conſil. 206. licet excommuni concluſione. ad fin. vbi dicit, ſtud eſſe verũ, quãdo erat certũ relictũ eſſe peruenturũ ad piam cauſam, ſecus ſi erat incertũ, vt quia eſſet grauatus reſtituere piæ cauſæ ſub cõditione, ſi ſine liberis decederet. & iſtud etiã tenet Alex. 3. vol. conſil. 20. ad fi. incipit põderatis, quæ in themate. & in l. cũ dotẽ. ff. ad legfalci. vbi ſub limita limitationem Roma. I. vt interim locus ſit detractioni falcidię. ſed debebit heres cauere, qđ eueniẽte cõditione teſtituet quod detraxit arg. l. in l. falcidia non habetur. ff. eo tũcta. l. 1. in prin. cũ ſimilibus. ff. vt legato. nomi. cauea. iſta tamẽ ſublimitatio. Alex. nõ caret aliquo ſcrupulo. nam Bald. in conſi. ſuo incipi. in queſtione, que vertitur inter ſcholam S. Mariæ. conſuluit contrariũ. quẽ refert Soci. cõſi. 8. t. volu. in 2. dubio teſtator enim in ea ſu Bal. inſtituerat filios, & prædecenti: ſine liberis, ſubſtituit ſuperſtitem & ſi vterq; moreretur ſine liberis, ſubſtituit pauperes Chriſti: cõcludit qđ euenięte ſimiliter ſine liberis poſtea altero, pia cauſa nõ habet deportione primi, niſi dimidiam, detracta, ſcilicet legitima & trebellianica, quæ deuenerunt ad fratrem ſuperſtitem, vt hæredem fratris: non vt fideicommiſſarium patris teſtatoris. i. eius hæres, non reſtituit illã dimidiam piæ cauſæ, cum enim ſemel dicta legitima & trebellianica a fideicommiſſo exempta ſit, rurſus in fideicommiſſum non incidit. argu. l. ſolita prouidentia. C. de remiſſio. pigno. dicit tamen Soci. vbi ſupra. quod ſi talis caſus occurreret ſatis dubitaret. idem tamen Soci. conſ. 144. eiuſdem. 1. volu. incipit diligenter conſideranda. col. ii. videtur adhærere dicto Bal. in d. conſi. dicit enim quod quãdo reſtitutio eſt fienda mediate, & commutabiliter, ſub aliqua conditione tunc a primo fideicommiſſario, poteſt deduci trebellianica, quæ deducta rurſus non incidit in fideicommiſſum. argu. d. l. ſolita. & alleg. Bald. in d. conſi. & idem voluerunt Roma. vbi ſupra. & Ioan. de monte Sperelo. in d. auth. ſimiliter. & quod ita ſæpius vidit conſuluiſſe doctiſſimos viros. ego adhæredem dictis Alex. dum vult, quod mediante cautione pia cauſa in hoc iuuabitur.

4 b ¶ *Legitima.* Debita iure naturę, hoc enim per nullam falcidiam minuitur, vt hic. & in l. ſcimus. C. de inofficioſi. teſtam.

5 c ¶ *Manera.* Adde l. 11. tit. 4. ſupra ead. part.

6 d ¶ *Caualleros.* Adde l. ſi poſt miſſionem. & l. ad veterani. & l. ſi miles. ff. ad leg. falci. & C. eo. l. in teſtamento. vbi gl. dixit idem in trebellianica. & vide l. 12. & quæ ibi dixi. tit. 5. ſupra ead. part.

7 e ¶ *De mientra que eſtan en hueſte.* Vide ll. ſupra allegatas & quæ dixi in l. 49. tit. 5. part.

¶ *Lex V.*

Hæres accommodans tacitã fidẽ teſtatori de legato incapaci præſtando, ſi præſtet perdit quod ſibi debetur per falcidiam, niſi ſic filius nepos, aut teſtatoris ſeruus, qui ratione poteſtatis tenẽtur eius rogamẽbus vel mãdati obedire. h. dicit. Habuit ortum a l. hereditatum. in fi. ff. ad l. falci. & a l. reſcriptũ. ff. de his qui. vt indig. & de his quæ in teſta. delẽ. & a l. 1. & ſi quis ali, teſta. prohi. l. 2.

1 f ¶ *Pierdan.* Adde l. hæres. ff. de his qui. b. vt indig.

2 g ¶ *Fijo, o niero, o ſieruo.* Adde l. ſi tantum. ff. ad l. falcid.

1 a ¶ *Non la deuen perder.* Confiſcabitur ergo hæreditas ſine prejudicio talis hæredis, quo ad falcidiam. vt in d. l. ſi tacitum.

4 b ¶ *De caber ſu ruego.* Facit ad ea quæ dixi in l. 3. tit. 7. ſupra ea. parti. & ex hoc nota. prout not. Alexan. in d. l. ſi tacitum. quod acẽmodare tacitam fidem de reſtituendo incapaci, non cenſetur inter atrociora delicta: quia alias non excuſaretur ſeruus ſi pariuit domino vt in l. ad ea. ff. de regu. iur. l. ſeruus. ff. de actio. & oblig.

¶ *Lex VI.*

Nõ detrahit hæres falcidiã malicioſe cancellans teſtamẽtum, vel legata ne valerẽt: quia per hoc perdit falcidiã nec detrahet de re legata quã ſubtrahit dicendo ſuam, eſſe & de his caſibus, vel de eorũ aliquo ſi in iure conuictus fuerit, priuatur falcidia. Itẽ nec detrahitur, ſi teſtator prohibet ne detrahatur: nec etiam detrahitur de re legata prohibita a teſtatore alienari: nec de relictis pro legitima vel dote aut libertate: nec detrahitur ſi hæres credens ſatis ſibi remanere incœpit aliqua legata ſolida dependere: tunc non detrahitur & de aliis: niſi de nouo magnum debitoris debitum deteganur: quia tunc de non ſolutis detrahet falcidiam. h. d.

1 c ¶ *Pierde.* Concordat cum l. beneficio. ff. eodem.

2 d ¶ *Pierde por nde.* Concor. cum l. hæreditatem. §. fin. ff. eod. & intellige quod perdit falcidiam in his rebus, quas ſubtraxit, vel negauit eſſe hæreditarias, vt ibi habetur.

3 e ¶ *Señaladamente* Non ergo ſufficit tacita prohibitio, vt hic. & in authen. ſed cum teſtator. C. ad l. Falcid. vnde & ſi teſtator ſciente diffribuat patrimonium ſuum per legata, ſi expreſſe nõ prohibuit detractionem falcidiæ habebit locum falcidia, vt etiam not. Barto. in authen. de hæredi. & fal. §. ſi vero expreſsim. ad fi. & eſt bonus tex. vbi Abb. vlti. nota. in c. Raynaldus. de teſta. quia non ſufficit tacita: ſed requiritur expreſſa prohibitio, vt hic & in d. authẽ. & ita voluit Angel. in d. authen. ſed cum teſtator. & in corpore vnde ſumitur: ſufficerent tamen verba æquipollentia expreſſæ prohibitionis, veluti ſi teſtator iubeat integre legata ſoluere. glo. ſingularis. in l. decem. ff. de fideicommiſſa. liber. Bal. in d. authen. ſed cum teſtator. vbi etiam Paul. de Caſt. intelligit de verbis ita æquipollentibus, quod nõ poſſent aliud importare: ſecus ſi poſſent aliud importare, vt ſi dixerit pleno iure. vide ibi per eum, & per Alexan. d. 1. vol. conſi. 5. circa primum dubium. in ſecundo dubio. vbi plura adducit circa d. glo. d. de eem. & vide quæ in ſimili. adducit Alexand. conſil. 133. ſuper quæſtis de quibus in themate. 5. vol. & Decius. conſil. 402. col. 2. & 3.

1. q. ¶ Sed quid ſi, prout eſt de conſuetudine, in confectione teſtamentorum teſtator dicat: & adimpleto hoc meo teſtamento, ſolutiſq; legatis in eo contentis, in reſiduo inſtituo Titium hęredem, an ex hoc videatur prohiberi deductio falcidiæ. tex. videtur quod non. in l. Marcellus. §. idem Pomponius. ff. ad Trebel. & ibi Paul. de Caſt. quod tamen limita ex dictis Ang. ibi niſi hæres deductis legatis rogatus eſt reſtituere hęreditatem ſub conditione nam tunc teſtator videtur voluiſſe integra legata præſtari ſine detractione falcidiæ. Et tunc de ſolo fideicommiſſo vniuerſali, hæres aduenięte conditione grauatus detrahit quartam Trebellianicam, & ita dicit Angel. ſeruari de conſuetudine. vide quæ etiam in hoc dico. in l. fin. in glo. 1. infra eo. Si vero in clauſula teſtamenti diceretur & ſolutis omnibus legatis, ſeu in totum ſolutis legatis, an ex his verbis videatur prohibita falcidiæ deductio? videtur quod ſic: quia perinde eſt ac ſi diceret inter

f gre ſoluris. & v detur de mente Paul. de Caſt. in d. authent. ſed cum teſtator, quod ſine dubio procedit qñ dixit in totum ſolutis. quãdo vero tantum dixit, ſolutiſq; omnibus legatis: tũc videtur maius dubium: eũ idem ſit dicere ſolutis legatis quod ſolutis omnibus legatis, cum in definita æquipoleat vniuerſali. ſi pluribus. cum ſimilibus. ff. de legatis ſecundo. & Paul. loquitur quando dixit ſolui totum fundum. Cogita amen: quia ad præſens in terminis non intio hoc deciſum niſi dicas decidi ex dicto Ange. in d. §. idem Pomponius. volentis hoc caſu videri prohibitam falcidiam, & hæredem debere eſſe contentum cum eo, quod ſibi relinquitur, quod etiam miſitat quando, & ſolum dixiſſet, & ſolutis legatis licet non adderet omnibus. tu latius conſidera: nam pro primo dicto facit. l. nam quod. §. ſi. cum l. ſequenti. & l. qui totã. ff. ad Trebell. vbi habetur, quod licet teſtator dicat vniuerſa bona mea, vel tota hæreditas reſtituatur: tamen adhuc poteſt detrahi Trebellianica. & eſt optimus text. & ibi not. Abbas in cap. Raynaldus in fin. de teſta. qui tex. fuit poſt diſpoſitionem, d. authen. Sed cum teſtator. & vult adhuc Trebellianicam detrahi contra tacitam voluntatem teſtatoris, & per illum tex. in terminis quando teſtator iuſsit omnia bona ſua in totum reſtitui. tenet Socinus. conſi. 14. ſequendo ordinem. col. fina. & latius idem Socinus. conſil. 33. proſequendo ordinem. in 4. q. col. penu. & fin. vbi plura adducit, quod requiratur ſpecifica prohibitio: & non ſufficiat coniecturata, & ſi dicatur, quod integre bona reſtituantur: aduerte tamen, quod in hoc contrarium conſuluit Alexan. conſil. 5. volumi. 3. incipit, circa primum dubium. col. ſi. vbi voluit ſufficere voluntatem coniecturatam ex nota. per Bald. in l. Centurio. ff. de vulga. & pupilla. ſubſti. dum tractat de effectu ſubſtitutionis compendioſæ factæ per verba communia. vbi plura adducit. & ibi reſpondet ad leges quas pro ſe adducit Socinus. vide ibi per eum. & ſita opinio magis placet: nam & illud quod ex mente colligitur, dicitur expreſſum. l. prętor. in principio. ff. de oper. nou. enuntia. & ibi Barto. & alij. & tradit idem Socinus. conſi. 127. quoniam in præſent. conſultatione. 3. volu. col. antepenul. & Decius. conſi. 389. viſa longa ſerie. col. fin. ſi vero teſtator adijciens dictæ clauſulæ quæ eſt de conſuetudine diceret & hæres plus non petat: ſatis ex hoc videtur prohiberi detractio falcidiæ, ſecundum Baldum in l. cum patrem. C. de iur. doti. & not. quod licet teſtator dicat, quod res quas relinquit hæredi valent tantum, quod ſufficeret ad falcidiam debitam iure inſtitutionis, non videtur ex hoc prohibere falcidiam: quia videtur errare. & non eſſe certus de viribus patrimonij, vt declarant Barto. Ange. Paul. & Docto. in l. quod de bonis. vbi bonis ſex. ff. ad legem Falcid. & not. etiam quod etiam de iure communi, quando teſtator prohibet falcidiam legata debentur etiam ſine hæreditatis additione. vt in authen. de hæredib. & fal. §. hinc nobis. & ibi Iacob. de bello vſ. & Bald. in l. filium quem habentem. col. 12. C. famil. herciſ. vbi etiam Bal. dicit in verſi. deinde quæritur. quod non poteſt teſtator prohibere quartam quæ debetur alicui ex forma conſuetudinis, vel ſtatuti, allegat tex. in c. Raynuntius. de teſta. Sed an trebellianica ſimiliter poſsit a teſtatore prohiberi? variæ ſunt opiniones, etiam inter glo. vt patet ex glo. in d. authen. ſed cum teſtator. vbi voluit Trebellianicam non poſſe a teſtatore prohiberi: cuius contrarium tenuit glo. in authent. de hæredib. & falci. in. §. ſi vero expreſsim. quod eſt magis communiter a Docto. approbatum. & tenet Barto. in l. Marcellus. in princip ff. ad Trebellian. vbi Iaſon num. 45. fatetur hanc eſſe magis cõmunem opinionem, & Alexan. conſi. 67. 1. vol. & conſi. 5. tertio volumi. quod an procedat etiam in li'eris primi gradus de reſtituendo grauatis, dicam in l. fin. infra eodem.

4 ¶ *Que la non pudieſſe vender.* Concordat cum authentic. vt ſponſalitia largitas. §. fina. & C. ad legem Falcid. authen. ſed in ea. Si ergo quis inſtituat aliquem hæredem in bonis ſuis, quæ voluit eſſe bona mafiorię, & prohibuit alienationem nõ poterit detrahi per inſtitutum falcidia. neque Trebellianica, vt hic vides, & not. Bal. in d. authent. ſed in ea. & facit iſta lex quod ſicut in bonis maioriæ non habet locum alienatio legalis, ex falcidia vel Trebelli inica quod neq; habe

Universidad de Deusto
Biblioteca

bet locũ alienatio per viam præscriptionis, & quod sic præscriptio non habeat locum in bonis maioriæ, in qua quæstione vid. quæ latissime dixi in l. 10. titu. 25. part. 4.

¶Facit etiam, quod bona maioriæ prohibita alienari non publicentur propter delictum possidentis maioriam. de quo est tex. nota. & ibi Bar. in l. imperator. ff. de fideicommiss. liber. circa quam legem, vide Alexan. consi. 23. vol. 1. in duobus locis. Adde. l. eum qui. ff. de interdi. & rele. & notata per Cynum in l. 2. C. de libe. & eorum libe. & Salice. in l. si quis presbyter. C. de epis. & cleri. & adde etiam. l. res vxoris. C. de dona. inter virum & vxorem. & vide etiã. l. statius florus. §. Cornelio felici. ff. de iure fisci. l. papinianus. §. me minisse. ff. de inofficio. testamen. quod procedit etiam in crimine lesæ maiestatis tex. & ibi Angel. in l. eorum. ff. ad leg. iul. maiestatis. vbi est casus, quia, quæ non transeunt in extraneum hæredem, non transeunt in fiscum publicatis bonis, propter crimen l. iul. maiestatis, quod etiam tenet Bal. in §. fi. quæ sit prima causa benefic. amitten. & in §. insuper de prohibi. feu. alien. per Fredericum. vbi tenet quod propter delictum commissum in personam domini, licet perdatur feudum: illa tamen quæ habentur iure genituræ, & debent ad alios iure primogenituræ transire, non perduntur propter delictum commissum, cõtra dominum. quod etiam tenet expressius Bal. in d. §. fina. & confert ad prædicta quod habetur in Psal. 88. Incipit misericordia domini iuncto Psal. 131. Incipit memento domine David. nam Deus promiserat regnum perpetuum semini David & licet Deus propter peccatum soleat reuocare promissa, tamen, quia istud pactum factum est Dauid non reuocauit licet aliqui ab eo descendentes reges, commiserunt crimen lesæ maiestatis idolatrando vt traditur per glossam ordinariam Matthęi. cap. 1. & ibi Nicol. de Lyra. & adde quod habetur ad Roman. cap. 3. ibi quid enim si quidam illorum non crediderunt, &c. & ibi Nico. de Lyra. poterit ergo ille ad quem pertinet maioria impedire fiscum, ne bona maioriæ incorporet. l. fi. & ibi Bald. C. de bon. vacan. in 11. nota. lib. 10. l. si pater. C. qui bon. cede. poss. bene tamẽ publicabitur vsusfructus in vita delinquẽtis. in d. §. Cornelio Felici. quæ omnia procedent: nisi per renorem inuestituræ, seu maioriæ prouisum esset, quod statim in casu confiscationis bona maioriæ transeant in illam personam, quæ post mortem delinquentis vocatur ad maioriam, vel alias in hoc disponatur: nã tunc seruabitur dispositio maioriæ quando facta fuit facultate regia vel per testamentum si vero sine facultate regia tunc recurrendum esset ad notata per glo. & Bart. in l. qui absenti. ff. de acquirẽda possessione. vide in hoc quæ tradit Alexan. d. consi. 23. & in casu quo ex tenore maioriæ locus est confiscationi, an tunc bona erunt apud regem vt bona maioriæ, vel vt bona liberaꝛdic quod vt bona libera nam variata persona variatur conditio rei tex. cum glos. il. in l. 1. §. si is. ff. de colla. bono. Bal. in l. 2. col. 2. C. de iure fisci. l. fin. C. de vsur. fisca. Bar. in l. fiscus. la. 1. C. de iure fisc. lib. 10. l. cum in fundo. §. quod si acciderit. ff. de iure dot. Bal. in l. 2. in prin. ff. solu. matri. & ex hoc infertur quod si facta confiscatione rex donet eam filio delinquentis, vel proximiori vocato, quod erit apud istum donatarium, vt noua maioria nõ vt antiqua: posito, q̃ rex donauerit vt esset maioria: vel erat ex sui natura, vt comitatus vel ducatus; & pro hoc videtur tex. in l. si libertus meus in seruitutem. ff. de bon. liber. & tenet Bal. in §. insuper. de prohi. feu. alie. per Fredericum. quæ. fi. & vide per Ludouicum de Goza consi. 46. nu. 16. & vide quid in hoc dicit Io. de Pla. per tex. ibi. in l. 1. in fine. C. de impo. lucra. des. lib. 10.

1.q. ¶Sed quid si pater in constitutione maiorię apposuit pactum, quod si filius committeret delictum ex quo bona confiscarentur bona reuerterentur ad patrem, si tamẽ princeps indulserit filio quod reuertantur ad filium contigit, quod omnia ita acciderunt, & princeps indulsit filio: pater vero vult de nouo apponere grauamen vel cõditionem in maioria an possit? Et videtur, quod non ex docto. Bart. in l. post dotem. col. 6. ibi. & ideo dico quando pater dat dotem primo viro. ff. solu. matrimonio.

2.q. ¶Quid tamen in casu quo non est locus confiscationi maioriæ si princeps remittat postea delictum, & restituit delinquentem forte iã condemnatum, an recuperabit bona maioriæ, vel adhuc trãsibunt in sequentem vocatum? & videtur dicendum, quod si ille delinquens fuit condemnatus, & ita secundum vinculum maioratus bona fecerunt transitum in alium, seu eius maioriæ: tũc restitutio principis nihil operabitur, in præiudicium illius, qui sic erat vocatus propter delictum alterius. vt tradit Bal. in c. 1. hic finitur lex, deinde consuetu. reg. incip. col. fi. & quæstione fin. si vero adhuc nõ erat condemnatus: bona tamen ipso iure erant confiscata, & cum tunc fecerunt transitum in sic vocatum, & sic indulgentia vel restitutio, nihil debet operari: si vero neque condemnatio fuit sequuta, neq; bona ipso iure fuerunt confiscata: & tunc non videtur perdidisse maioratum, & erit proficua indulgentia. Ista distinctio colligitur ex verbis. Bald. in dicto capit. 1. §. insuper. de prohibi. feud. aliena. Fredericum. quæstione fina. & vide quæ notat Bald. in capit. vnic. quid iuris sit si post aliena. vasl. feud. recupe. in principio. In casu vero quo per maioriæ instrumentum nihil disponitur, ad quem ex delicto transeat maioria, publicabitur vsusfructus, vt dixi; & si princeps crimen indulgeat, & restituat operabitur restitutio, vt rehabeat suum maioratum: vti prius cum fructibus: secundum Baldũ in dicto cap. primo. hic finitur lex. col. fin. videtur enim restitutio facta, vt sin bona maioriæ non vt libera per tex. in l. etiam. §. si deportatus. ff. de bon. liber. & l. 2. & 3. ff. de sen. passis. Quod intelligę si princeps ante restitutionem non fecerat donationem alteri, talis vsusfructus: nam tunc recuperaret per restitutionem, secundum Baldum ibidem. penul. colum. de quo tamen vltimo vide quæ latẽ traduntur & notantur per Alexandrum & moder. in lege. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de liberis & posthu. Barto. in l. quæcunque C. de side instrum. & iur. hastæ fiscal. lib. 10. Cardina. & Ioan. de Imo. in capit. quia diligentia. de electio. Felin. in cap. fi. col. 4. de constitu. & in capit. inter quatuor. de maiori. & obedien, Abbas capit. 1. de parrochijs. & singulariter per Socinum consi. 266. colum. 19. 20. & 21. cum sequenti. Hodie communiter in facultatibus regalibus ad maioriam excipiuntur crimina hæresis, & læsæ maiestatis, & crimis nefandi, vt in illis perdantur bona maioriæ: quod seruandum videtur in his bonis, quæ vinculantur ex vigore facultatis, & aliter non possent vinculari eorumque alienationes prohiberi: cum enim has vires receperunt ex priuilegio principis: nimirum, si princeps tale priuilegium in hoc possit modificare & declarare, seu sub certis limitationibus concedere. Si vero conditor maioriæ etiam sine facultate principis, poterat bona sua grauare fideicommisso, & restitutioni subijcere; vt quia nullos descendentes, vel ascendentes habebat, & libere poterat bona sua vinculare, vel si habebat in tertia & quinta poterat libere disponere iuxta. ll. regni, talia bona nõ perdentur, etiam propter crimen lesæ maiestatis, vt dixi, & licet interueniat facultas principis insimul cum potestate, quæ disponenti copetit, de iure communi non perdentur talia bona, in quibus competebat de iure communi etiam citra reseripteum principis talis facultas: in dubio namque ex quo condens maioriam non se restringit in sua dispositione ad talem regiam facultatem, visus fuit disponere omni meliori modo, quo dispositio sua conseruari posset. Baldus in lege. id quod pauperibus. col. fin. versi. vltimo. quæritur circa hoc. C. de episcopis & clericis. & lege. plane. ff. quod falso. tuto. auct. & ibi Baldus. Et actus qui potuit geri ex duplici potestate, sustentabitur ex ea, qua melius valere potest: vt est casus multum singularis in cap. nisi essent. de præbendis. & ibi Abbas in secundo notabi. & per illum textum. eleganter etiam dicit Bald. in. §. 11. col. pen. de lege corra. quod si partes compromiserunt in iudicem delegatum, non per hoc videntur renunti:re rescripto: imo ex vtraque auctoritate intelligitur iudex procedere, & potest pro parte valere sententia ex vna auctoritate, & pro alia parte: ex altera per dictũ cap. nisi essent. quod dicit non esse alibi. Semper enim actus videtur esse gestus ex ea auctoritate, quæ maius robur & maiorem efficaciam dat actui, vt in l. 4. vbi casus notabi. ff. de testamen. mili. nam valens actũ excere ex duplici potestate: videtur actum exercuisse prætextu maioris potestatis, vt dixit Abb. per text. ibi & per d. l. in cap. quod ficut. pe. nota. de electio. dixit etiam Bald. in l. humanitatis. col. 7. C. de impuber. & alijs substi. quod habens duo arbitria ad aliquem actum, videtur facere ex arbitrio pleniori. & hoc idem voluit Innocentius in cap. cum ex officij. de prescriptio. vbi etiam fortius voluit, quod si quis habens auctoritatem ordinariam, crederet eam se habere auctoritatem delegatam: quam tamen in veritate non habebat, & protestaretur velle tantum procedere auctoritate delegata: nihilominus processus tenebit auctoritate ordinariæ iurisdictionis, quam tantum habebat: quod est singulare, firmiora nanque reputantur illa quæ aguntur de iure communi, quam illa quæ aguntur de iure speciali. l. eius militis. §. militia missus. ff. de testamen. mili. & in authentico. de non alienan. §. quia vero verisimile. semper in dubio quis videtur velle facere actum validum iure communi & ordinario: non autem speciali, vel extraordinario. l. quanquam. C. de testamili. & l. in testamento. la primera. eod. titu. & ideo dicit Freder. de Sen. consi. 125. incipit factum tale est, quædam domus. quod si quis potest procedere, vt ordinarius, & vt delegatus presumit in dubio vti potestate ordinaria. Consulo ergo, q̃ disponentes circa maioriã exprimant se meliori potestate qua possent facere, & disponere, vt omnis dubietas tollatur, & quod protestentur velle vti iure communi, & facultate, illa via & forma, qua melius eorũ dispositio cõseruari possit: & confert etiã ad predicta. l habebat. ff. de instit. per quam ibi not. Bar. quod licet contraham tecum respectu vrius mandati, quod te habere credebam: tamen possum agere contra te vigore

alterius mandati, quod habes licet ignorantem tempore cõtractus & sic sustineatur contractus, etiam ex alio mandato: de quo nõ fuit facta mentio, vt etiam plenius concludit Barto. in sua disputatione incipienti aduertia generalis, & Bal. in l. falsus. C. de furt. & refugit Barto. in l. ambitiosa. col. vlti. ff. de decret. ab ordi. facien. ¶Sed erit pulchrũ dubium, an in casu q̃ perdatur maioria ex crimine lesæ maiestatis, vel alterius criminis, an tenebitur de euictione qui tale crimẽ cõmisit si haberet vnde possit soluere, & videtur quod sic ex dicto Bal. in §. rursus. quib. mo. feu. ami. versi. sed quæritur vnum auctor. ¶Quod autem dixi, quod neque per crimen lesæ maiestatis perdantur bona maioriæ, imo adhuc veniant in sequentem vocatum, an procedatin filijs delinquentis, qui ad maioriam essent vocati? vide quæ dicam in l. 2. ti. 2. par. 7. vbi etiam tractabitur deo date de filijs ante vel post delictũ conceptis, & de intellectu. l. quisquis. C. ad legẽ Iul. maiest. & l. 6. titu. 27. par. 2. Et in casu quo ex tenore inuestituræ, vel alias bona, vel vsusfructus maioriæ confiscarentur si possessor deseruiuit regi, si filius eius vel maioriæ successor seruiuit inclinari debet rex ad bene meritum, vt iubeat ei dari bona, neque tam debẽt attendi demerita patris quam merita filij. l. non tantum. §. si emancipatus. ff. de bonorũ possess. contra tabul. & facit quod notat Bald. in cap. 1. in princ. col. 3. versi. quid si sunt duo fratres. quib. mod. feu. amit. vbi dicit, quod si ex duobus fratribus vnus dereliquit dominũ, alter sua probitate defendit, quod tunc excusatur vnus propter alterius propter consunctionem personarum & feudi.

4.q. ¶Quid autem si villa seu castrũ maioriæ confiscarentur ex his quæ habentur in l. 22. tit. 13. parti. 2. ibi, esso mismo dezimos. vide d. l. & quæ ibi dixi. Facit etiam ista lex ad id quod notat Bal. in authentica Preterea. C. vnd. vir & vxor. col. 2. versi. vlterius etiam. Nota quod prohibitus alienare, non potest per suum contractum vel quasi contractum introducere dispositionem legalem in oppositum: imo retinetur curarene id fiat. l. ii ita quis. §. ea. l. in glo. ff. de verborum obligã. & adde Bal. in l. 1. C. de inofficio. doti.

5.q. ¶Item etiam facit ista lex ad decisionem illius dubitationis, an dispositio authentice. res quę. C. communia. de lega. scilicet, quod bona sub hac restitutioni possunt alienari ex causa dotis, quando liberis legitima portio non sufficeret, procedat etiam state expressa prohibitione testatoris. quam quæstionem late tractat Iason in dicta authentica. res quę. col. 7. & 8. vbi asserit communem esse opinionem, quod procedat etiam stante expressa prohibitione, contra Baldum qui voluit contrarium in. §. donare. qualiter olim feud. alie. poss. & communem opinionem tenet doctor de Pala. Rub. in repetitione capitper vestras. de donatio. inter virum & vxorem. col. 55. & 56. cũ sequentibus in formis minoribus, Certe ista l. partitarum. potest in duci pro opinione Bal. vltra alia quę pro ea inducit Iason in dicta authentica. res quæ. Cum vult hæc lex quod stante ista tali expressa prohibitione, cesset alienatio etiam ex dispositione legali: & sic licet onus dotandi filias descendat a lege. vt in l. qui liberos. ff. de ritu nuptia. l. 8. tit. 11. part. 4. Licet dici possit, quod sit l. parum faciat: cũ ratio eius sit quia testator potest prohibere fideicommissum, & prohibendo alienationem, per consequens videtur prohibere diminutionem per viam faledicij testator tamen non potest prohibere obligationem qua tenetur pater dotare filiam. Sed adhuc potest responderi, quod per expressam prohibitionem, quod neque ex causa dotis res subiectæ restitutioni alienentur, potest prouideri per testatorem, vt tradit Alexan. consi. 56. consideratis verbis testamenti. 1. vol. quod etiam est repetitum consi. 23. vol. 2. qui tamen ad hoc nihil allegat: de dicto tamen eius meminit Ambrosius prout etiam refert Palati. Ruui. vbi supra. col. 62. in repe. l. filius familias. §. diui. ff. de lega. 1. & Iason in d. authentica. res quæ. In confirmationem tamen illius dicti Alexand. tradit Palati. Ruui. vbi supra. quod sicut potest idiect pactum vel conditio, vt res non possit alienari in ecclesiam, vel piom locum. vt tradit Bal. in clerici. col. 2. de iudi. & in c. quæ in ecclesia rum. de constitu. col. 3. versi. sed hic quæritur Felin. in cap. quæ in ecclesiarum. eod. tit. Bal. & alij in l. ea. l. C. de condi. ob caus. per dã. & in l. si ita quis. 6. ea lege. ff. de verborum oblig. sic etiam valere debet dispositio, ne res alienetur etiam ex causa dotis, per hoc tamẽ non arbitror recedendum a communi opinione: cum expressior sit prohibitio, quod neque propter dotem alienentur, quam si simpliciter alienatio prohibeatur. & quod dixi, quod teneat expressa prohibitio, vt neque ex causa dotis alienetur. Limita & intellige quando prohibens non tenebatur ad dotem: nam si teneretur talis prohibitio non obstaret. vt tradit Barto. in l. filius familias. §. diui. ff. de lega. 2. quæst. 2. idem Pala Rubi. vbi supra col. 65. text. nota. in l. cũ fides. ff. de fideicommissa. liber. l. peto. §. prædium. ff. de lega. 2. & credem hoc procedere, etiam si mortuo patre nulla promissa dote abeo vel constituta, filia de restituendo grauata: talem dotem promitteret, vel constituerit, quicquid in contrarium voluerit Angel. in authentico. de restitu. & ea quæ parit colla. 4. super glo. quæ incipit, sed nonne, quia videtur in hoc esse tex. in contrarium in l. mulier. §. cum proponeretur. ff. ad Trebellia. & in specie tenet Iason in d. authentica. res quæ. col. fina. versic. 13. limita. & doctor de Palati. Ruui. vbi supra col. 66. Decius consi. 376. viso casu proposito. Aduerte tamen, quod hodie in regno attenta mente. ll. regni, videtur dicendum, quod filia in quam deueniret maioria, in qua essent bona alienari prohibita: ctiã si non exprimeretur, quod neque ex causa dotis alienaretur: sed generaliter esset prohibita alienatio, adhuc non posset ex causa suæ dotis alienare bona maioriæ, iuxta dispositionem. d. §. cum proponeretur. & d. authenticæ. res quæ. quia in dictis iuribus non erat dicta filia rogata restituere filijs suis, si eos haberet: sed erat rogata restituere, si sine filijs decesserit, vnde filij erãt in conditione non in dispositione iuxta glo. magis communiter approbatam in l. Lucius. ff. de heredib. institu. vnde in casu d. §. cum proponeretur. eo. casu quo mulier non dedisset bona fideicommissi in dotem & contraheret matrimonium, poterat disponere ad libitũ de fructibus, tanquam de rebus paraphernalibus, iuxta nota. in l. penul. ff. ad legem Falci. & in l. hac lege. C. de pact. conuent. in l. dotis. ff. de iure doti. vnde nullus forte vellet contrahere matrimoniũ cum ea, & sic non inueniret maritum, & ideo emanauit prouisio. d. §. & d. authenticæ. Item si daretur casus. quod in casu illo filia haberet filios, poterat ipsa bona libere alienare: & sic maritus inueniretse, & illam si cum ea contraheret sine bonis, ex quibus possent onera matrimonij sustentare: vnde consideratur ibi, quod maritus non aliter vellet contrahere: nisi dote data, seu promissa. & ideo necessaria fuit illa prouisio, vt fideicommissum ex causa dotis minueretur. In regno vero nostro maritus habet administrationem bonorũ vxoris etiam non dotalium, & fructus ita sunt sui sicut essent fructus dotis: sunt enim omnes fructus communes inter virum & vxorem, ex quibuscunq; bonis percipiuntur, secundum. ll. regni, secundũ quas etiam neque mulier sine assensu viri potest disponere de rebus suis, etiam paraphernalibus. Item in casu maioriæ filij sunt in dispositione, & ad eam vocati a primo disponente. Preterea de iure regni nihil amplius posset habere maritus: si hæc bona maioriæ sibi darentur in dotem, quam si simpliciter contraheret matrimonium, neque videmus quod mariti curent, quod talia bona sibi assignentur in dotem: tantum procuratur, quod vxor sit diues, & habeat bona: & hoc habito non curatur de constitutione dotis: imo libenter volũt recipere bona sine assignatione dotis: quia minus obligantur. vnde videtur, quod cesset dispositio dictarum ll. a cessante ratione. Imo per hoc videtur casus in d. §. cum proponeretur. ibi cum dicit: nisi de fructibus posit sibi prouideri de dote: cum igitur tãum importet ad matrimonium maioria, quæ trahitur sine aliqua assignatione dotis: sicut si assignaretur in dotem, cessare debet dicta dispositio & non poterit in regno talis filia seu alia fœmina, in quã veniret maioria alienare eius bona, etiam propter causam suæ dotis: & bene etiam ad prędicta confert quod habetur in cap. nuper. de donatio. inter vir. & vxorem. ¶Quando vero non tractaretur de dote filiæ, in quam venit maioria, sed de dotandi alijs liberis descendentibus a primo disponente, est dubium an si tales liberi nati sunt iam ipso de sponte mortuo, possint dotari de bonis maioriæ: in quo videtur velle Paul. de Cast. q̃, sic in d. §. cum proponeretur. in principio. Cũ tradit quid fuerit illius. §. dispositioni additum per dispositionem authen. res quæ. & dicit quod primo additur: quia in d. §. tantum habetur de filia institura & de restituendo grauata: in dicto vero authentic. idem decidit ur in nepote ex filio, vel in pronepote ex nepote & sic de cæteris descendentibus: vt ibi colligitur in verbo liberis q̃ comprehendit omnes descendentes tnam onus dotandi omnium personarum prędictarum pertineret ad testatorem, si viueret vt in lege. dedit dotem. ff. de collatio. bono. l. 8. titu. 11. par. 4. vnde secundum eum censetur voluisse quod faceret illud quod testator esset facturus. argu. l. cum seruus. ante fi. ff. de condi. & demonst. ibi nanq; ipse vnus. Secus in nepote ex filia, vel pronepote ex nepte: quia onus dotandi illas non pertinet ad primum disponentem, sed ad parentes illorum, per ea, quæ not. glo. in l. a filia. ff. ad Trebel. vult ergo Pau. de Cast. quod de mente primi disponentis sit licet ifi sit mortuus, quod in omnibus descendentibus eius per filium vel nepotem possit fieri alienatio ex causa dotis, iuxta dispositionem d. authenres quæ. de quo ego multum dubito, & potius inclinarem in contrarium. & primo excludo casum indubitabilẽ, vbi conditor maioriq etiam ex causa dotis prohiberet alienationem: nam tunc dispositio eius seruanda est (vt dixi) & etiam in isto casu est de mente Paul. de Cast. Cum fundamentũ eius sit quod si viueret ipse faceret: & sic q̃ censetur voluisse, quod fiat post eius mortem. Quod fundamentum cessat stante voluntate expressa in contrarium, quando vero non fuit hoc expressum, sed simpliciter prohibuit alienationem, tunc

1.q. 4. ti. 5. ord. l. 5. ti. 9 libr. 5. no. te.

Universidad de Deusto
Biblioteca

videtur,qđ in liberis natis eo mortuo, in quo nulla fuit orta obligatio dotandi,nõ cẽsetur idẽ voluisse quod fieret ac si ipse viueret n q̃ p̃sumitur voluisse contra suã prohibitionẽ bona distrahi in eo,in quo ipse nullo modo erat obligatus,arg. l. cum de indebito. ff.de probationib.& vbi potest sumi alia coniectura non p̃sumst donatio.vt tradit Bal.in l.1.C.ad Trebell.& cõstat hic voluisse bona integra velle manere in maioria,& si talis coniectura donandi daretur,esset desteruere omnes maioritas,vel pœne oẽs. Si tale quid permitteretur in descendentes in infinitum.& l.cũ seruus.alleg.q̃ Paul. nihil in hoc probat.Imo ibi illa p̃sumptio tendebat ad conseruationẽ maiorẽ bonorũ ex redditione rationum, quam in eorũ diminutionẽ,& procedet hoc magis indubie de iure regni,ex quo per cõtractum matrimonij filius liberatur a patria potestate,iuxta.l. Tauri:& sic nulla obligatio dotandi esset in auo patre no neptẽ ex filio;
Inno. re. est l.8.ti. 1.lib.5 & facit ad prędicta.l.1.§.si quis proximior.ff.vnd.cognati.ibi nam si post mortẽ neq; obstabit alij,neque ipse admitteretur;quia nec fuit proximior cognatus ei,quo viuo nondũ animal fuerit.& l.1.§.si ẽ dum.cũ similibus.ff.de suis.& legi.hęre.Prætera ratio fundamẽtalis.d.authẽticæ.res quæ.vt tradit Paul.de Cast.consi.80.1.vol.quia per supra scriptũ eximiũ consultorẽ.&c.est, quia pater tenetur filiã dotare.vnde sicut nõ posset hute obligationi derogare subijciendo res suas restitutioni,quominus ob dictã causam fieret diminutio:ita neq; prohibendo illarũ alienationẽ: cum non debeat esse in potestate debitoris ab obligatione se eximere.l.sicut.C.de actio.& obli. Si igitur ista est ratio,& talis obligatio cesset,prout cessat in primo disponente,qui nunquã fuit obligatus ad dotandum neptes,vel proneptes,quæ non erant,nec fuerunt in rerũ natura,eo viuo patet q̃ potuit bona ista subijcere restitutioni,& prohibere alienationẽ: neq; talis descendens habet de quo conqueratur;cum nunquã habuit talẽ ascendentẽ obligatũ.Præterea etiam Paul.in d.cons. videtur declarare se circa id q̃ dixerat in d.§.cũ proponeretur. & in d.authentica. res quæ pe.col.1.vt quod dixit,procedat,q̃ tantum erat prohibitio tacita legalis,de non alienando:eo q̃ bona erant subiecta fidei cõmisso:q̃ vero esset expressa prohibitio,& defectus nõ esset in potestate disponentis,& prohibentis:tunc non procedat dispositio.d. authenticæ.res quæ. Sed adhuc instabit quis:quia ẽdm hoc nihil specialitatis, vel prærogatiuæ inducẽtũ fuerit per dictã authenticã. res quæ.ex quo dicitur,quod tantũ proceditur in obligato ad dotandum,seu qñ in persona primi disponentis nata fuit obligatio dotã dictad quod respondeo q̃ adhuc est multũ fauoris & prærogatiuæ: quia ipso mortuo tantũ poterat agere filia pro sua legitima,vel neptis quæ forte non sufficeret ad constituendam dotem,secundũ qualitatem filiæ vel neptis,& alia de quibus in l.filiæ.ff.de lega.1. & tenigi in l.8 tit.4.par.5.in glo.super parte,tambien. Et istud introductũ fuit per dictã authenticam,vt legitima non sufficienti mitti possit manus ad bona prohibita alienari:vel potest dici quod multum inducat de nouo illa authentica.vt stante,tantum tacita prohibitio ne legali,ex p̃sumpta voluntate defuncti disponentis, bona subiecta fideicommisso possint alienari pro dote,etiam per liberos,qui nõ erant in rerum natura viuo primo disponente: qđ non est stante expressa prohibitione,vt dixi velle Paul.de Cast.in d.cons. Sed primũ mihi plus placet,& quod in hoc nulla sit differentia inter expressam & tacitam prohibitionem: & conferet ad prędicta,quia maioritas in multis participat de natura feudi:& arguitur de vno ad aliud,vt tradit Bal.in l.cum antiquitoribus.C.de iur.delibe.Socin.consi.47. vol.1.& videmus,qđ feudum nõ põt dari in dotem.vt in c.1.§.donare,qualiter olim feu.alie.possit.& per illum rex.dicit ibi Bal. quod authentica.res quæ.non habet locũ in re feudali,& in casu in q̃ p̃ræstitur aliquando feudum dari in dotem,procedit pro vita vassalli dantis in feudum tantũ,& non perpetuo,secundum Inno.& doct. in d.c.nuper.& postea reuertitur feudum mortuo vassallo ad eũ, ad quem ex forma inuestiturę reuerti debet, secundum prędictos doct.& tradi. Felinus in c.quæ in ecclesiarum.de cõstitu.col.27.hinc etiam videmus quotidie a rege impetrare licentias,& facultates,vt de bonis maioriæ possint filiæ dotari, vel bona maioriæ obligari pro restitutione dotis.& impetrantur quotidie a descendẽtibus primi disponentis,quasi sit pro certo habitum,aliter non posse de iure fieri: quia frustra precibus impetratur quod a iure communi cẽcedit.ur.l.1.cum similibus.C.de thesau.lib.10.l.cum per ableetiam.C quib.non obsicitur long.tempo.præscrip.;

¶Et licet non sit disputandum de hoc de potestate principis auferentis per tales licentias ius futuri fideicommissi, iuxta ea quæ plene tradit Alexan.consi.2.visis codicillis legitimatione & alijs, primo volum.& consi.94.vbi ad finem.dicit quod secundum illud consilium fuit iudicatum. Consilio tamen dominis de consilio regis ad hoc deputatis,vt raro & cum magna causa istæ & similes facultates in euersionem bonorum maioriæ & fideicommissi,dentur: si enim darentur sine causa iusta forte tenerentur ad interesse parti læsæ, ex eo quod notat Bald.posi glossam ibi in §.fina-col.5.versi item nota ex ista glo.de pace iuramen.firman.& quæ habentur in l.3 i.ti.18. part.3.& vide Petrum de Anchar.in regu.possessor.col.17.verbc. quinto quæro.de regulis iuris.lib.6.& ipse princeps concedens tales licentias sine causa non iuste faceret,neque videtur posse per prædicta,vel saltem tenebitur grauato prouidere de bono cambio,vt notanter volunt Innoc.in capit.nisi cum prædem.de renun.colum.2 versicu.nos credimus.& neque recipientes erunt tuti in conscientia iuxta glo.in cap.non est.de voto. Item & sæpe patres in prædicti filiorum vel filiarum quibus defertur maioria impetrant facultates regias cum illq; sint sub eorũ potestate & protectione videntur delinquere.argumen.l.deferre.§. Item eos.ff.de iure fisci.vnde non debet eis fauere.Tales licentiæ tendunt contra publicam vtilitatem,quæ consistit in conseruandis bonis in familia nobilium.l.4. §.denuntiare.versi.publice enim interest.ff.de vent.inspi.& quod tradit Ioannes And.in additio.ad Speculatricem.de succes.ab inte sta.vbi referens disputationem Iacob.de Are.dicit pertinere ad publicam vtilitatem,quod agnatis & familiæ diuitiæ conseruentur constat enim,quod per diuitias familiarum conseruatur honestas, quæ perit per inopiam,vt in authentico.de testibus.§.sanctimus.collatio.7.& sicut principatus diuisione destruuntur.vt in.§. prætereа ducatus.de prohibi.feud.alien.per Fredericum. ita etiam patrimonia,vt experientia docet.vt tradit Soci-consi.47.vol.1.col.2.& inter nobiles melior est quandoque aliorum filiorum dispersio,quam hæreditatis diuisio.vt tradit Abbas referens dictum Beati Bernardi in cap.licet.de voto.Reseripta contra publicam vtilitatem,& in damnum aliorum vocatorum ad maioriam, non sunt concedenda. l.rescripta.C.de precib.impera.offeren.l.fin.C.si contra ius,vel vtilitatem publicam.cap.rescripta.& cap.decenti.versicu.omnes.25. quæst.2.

¶Quid autem si rex dedit licentiam extrahendi vnam rem vel prædium a maioria pro dote filiæ, eo quia pater non habebat aliunde vnde dotaret:an si pater postea perueniat ad pinguiorẽ fortunam, teneatur ipse dotare & res ita alienata reuerti debeat ad maioriam? videtur dicendum,quod non, per ea quæ not.glo.in d.authent. res quæ.& in corpore,vnde sumitur,& probatur in d.l mulier.§.cum proponeretur.& faciunt,quæ not.glo.in l.vbi adhuc.C.de iure dotium.& Bart.in l.si constante in princ.ff.soluto matrimo.in quæstione illa.si vir incipiat esse diues post dotem datam vxori,propter eius paupertatem.In contrarium facit quod not.Inno.in capit.quia plerique.de immuni.ecclesia.tradit Socin.consi.164.vol.2.vbi dicit,quod si princeps subsistente aliqua causa abstrahit rem vni,si postea cessat causa,cessat dispositio:& res ablata debet restitui: & quia auctis facultatibus,tollitur priuilegium paupertatis.l.non tantum. §.eos.ff.de excusatio.tuto.l.cora.§.1.ff.de muneri.& hono.l. his ones ribus.§.auctis.ff.de vacat.munc.l.Titia.§.vsuras.ff.de leg.2.Præterea hoc videtur de mente Bart.in d.l.si constante in prin.col.si. quę pro prima parte iam citati cum distinguit in quæstione illa. Quod si actus superueniens qui ab initio impediret actum geri,tendit ad eundem effectum cum actu gesto,& tunc ex superuenienti casu nõ tollitur id quod est gestum.l.verbis.ff.ad legem Falcid. Si vero tendit ad contrarium effectum cum actu celebrato, & tunc vult quod retractetur actus ex superuenienti casu,& ita respondet ad d.l.curas. §.deficientium.ff.de mune.& hono.cũ similibus. Vnde in casu quæstionis propositæ diuitiæ superuenientes tendunt ad contrarium effectum actus celebrati,scilicet permissionis ob inopiam extrahendi pro dote rem maioriæ: & videtur dicendũ, quod res redire debeat ad maioriam,& pater dotet ex superuenientibus diuitijs.Sed dicendum videtur,quod extractio talis rei,& cõstitutio dotis ex ea facta non retractetur licet superueniant diuitiæ,vt in regula.factum legitime.de regulis iuris.lib.6.& quia cum actus est iã confirmatus tunc per cessationem causæ non debet eius effectus retractari.l.qui res.§. aream.ff.de solut.l.sancimus.la.3.C.de administra.tuto. Alexan.in d.l.si constante.in princip.col.fin. forte tamen compellendus esset extrahens vigore talis facultatis de talibus diuitijs superuenientibus subrogare aliam rem in maioria valoris rei, quæ extracta fuit & optima cautela erit,quod in talibus licentijs ita specificetur,& illud ad quod allegaui Innocent.in d.c.quia plerique. non videtur ita indistincte verum,neque Innocent.hoc dicit ita vt Socinus in dicto consi.rum retulit,vt per te poteris videre.erit ergo optimum,vt cum tales licentiæ concedentur,quod dicti exprimatur,& ita licentia limitetur,vel exprimatur,quod tali casu res sic extracta, reincidat in maioriam,& pater extrahens pro dote filiæ dotem soluat de superuenientibus diuitijs.

¶Et si de consensu alienantis ex facultate Regia; & emptoris dissoluitur alienatio,videtur quod res redeat in maioriam.vt in lege.

voluntate ff.quib.mod.pig.vel hypo.sol.& vide qđ habetur in l.si cut.l.si voluntate.eo.tit.& c.si.13.q.2.& glo.in c.nuptiarũ.in parte vxores.27.quæst.1.¶Ex quibus decides qđ si res sit extracta a maioria ex facultate regia,& de ea sit factus alius maioricatus,an si res redeat ad priorẽ dominũ possit iterũ ex ea condere maioriãcin qua quæstione videtur dicendũ,qđ res sic rehabita non reincidat in maioriã,vt probatur in l.si ita legatũ.§.si domus.ff.de lega.1.& probatur etiã in d.§.si voluntate.vnde ad faciendũ de ea nouam maioriã in prædictũ filiorũ opus erit noua facultate,& adde quæ dixi supra parum post principium huius glo.¶Aduerte etiam,qđ qui iudicit rem maioriæ perinde est ac si rẽ alienasset vnde incideret in pœnã alienantis.gl.not.in l.3.familes.ff.de re milit. ¶Et quid si iuderet super re maioris in tanta quantitate qđ non esset spes iustionis? vi.l.qui habebat.ff.de lega.1.& Bal.in.§.aut si libellario quib.mo.feu. amit.Iteẽ aduerte qđ si quis habuit a principe licentiam vendendi rẽ maioratus & morte prędentis non fecit non poterit successor eius in maioriã vendere ex tali facultate.vt tradit notãter Bal.in.§.Marchio.col.1.versi.pone cõcessum est priuilegium.de his qui feudum dare possunt.Et aduerte,qđ si ille qui habuit licentiam vendendi rẽ aliquam maioriæ emat talẽ rem per interpositã personã,vt forte alteri filio relinquat,qđ non obstante tali licentia, & tali alienatione vocatus ad maioriam poterit talem rem petere,argui,l.si is qui bonis.ff.de acqui.hære.adde Bal.in l.ordo.col.2.versi.quæro data est potestas.C.de exe cu.rei iudi. ¶An autẽ pretium qđ habetur ex re quæ permittitur vendi ex maioratu sit maioriæ, vt conuertatur in emptionẽ alicuius rei immobilis,& si in facultate advendendũ hoc non exprimatur? videtur,qđ sic ex his quæ not.Bal.in c.1.de feud. non habente prop.naturã feudi.versi.quæro nunquid pretiũ.exquo in casu isto pretiũ habetur ex causa lucrativa.¶Sed quid si possessor maioriæ iurauit,quod non alienabit res maioriæ qui tũ postea impetrauit licentiam a rege quod posset alienare tacens de iuramento præstito,an poterit tunc alienare? videbatur,qđ sic ex dicto Bal.in cap.1.in princ.col.4.de his qui feud.dare possunt.versi.& circa hoc quæro si prælatus iurauit.referens Ioan.And.in c. vt super de rebus eccles.non alienã.dicentẽ qđ si prælatus iurauit non alienare sine licentia Papæ,qđ si impetrat licentiam a Papa tacito iuramẽto,quod põt alienare,nec sit crangelsio iuramenti. Videtur tñ in hoc dicendum,quod si istud iuramentũ,pręstatur futuris successoribus, vel ad eorũ fauorem,& conseruationem rerũ maioriæ,qđ tunc non valebit alienatio etiam si impetret licentiã tacito iuramento. quod & est de mente Ioan.And.in d.c.vt super.dũ dicit,quod si iurasset non alienare sine licentia metropolitani,quod tunc si impetraret a papa talem licentiam tacito iuramento non teneret licentia nec; posset fieri alienatio.¶Aduerte etiam.quod vigore talis facultatis regiæ nõ debent vendi neque pro dote obligari res pretiosiores seu rex magnæ maioriæ.si de vilioribus põt satisfieri,quia versari debet in hoc arbitrium boni viri.l.magis puto.§.ne patrim.ff.de reb.eor.& ibi Bal.notabiliter.Bar.in l.alio.ff.de ali.& cibaria.lega.¶ Et si data fuit licentia regia ad obligandũ res maioriæ pro dote videtur & dari vt possint vendi.l.si pupillorũ.§.1.& ibi Bal.ff.de rebus eorũ.Si tũ licentia daretur ad vendendũ non potest eius virtute res maioriæ obligari.vt in d.l.si pupillorũ.§.si prætor.quia a forma decreti non est recedendum.adde l.fi.C.de pręd.curial.lib.10.& glo.in l.nõ de ber.ff.de regu.iuris.¶Sed pone, quod data fuit licentia alternatiue ad vendendũ vel ad obligandum res maioriæ pro aliqua necessitate põt enim ẽ alternatiue dari.vt in d.§.si prætor. an tũc fi eligat obligare,possit postea vendere? & videtur,quod non per text. in l. cuius.ff.de curato.furio.quod forte procederet si per viam obligationis satis esset necessitati consulturn non alias.¶Quid autẽ si possessor maioriæ legauit aliquam rem maioriæ & postea impetrauit facultatẽ regiã ad extrahendũ talẽ rem a maioria,an reconualescit legatum? vide l.seruum filij in prin.ff.de lega.1.& ibi Barto.& Paul.

¶Quid autẽ si ille qui vult impugnare alienationẽ rei maioriæ cũ facultate regia factam sit clericus videtur, qđ ti tẽpore facultatis iã erat clericus,qđ possit;quia si princeps de eo dispositit:vt non possit contrauenire non potuit ex defectu potestatis:si vero tantũ gñaliter prouidit,q̃ nullus contrauenit:ista verba generalia non reseruntur ad impossibilia disponenti,& ad ea ad quæ sua iurisdictio se non extendit.vide Bal.in l.fi.§.in computatione in fi.C.de iure deliber.& Bar.in l.si quis sub conditione.ff.de conditionibus institutionũ.¶Sed pone,quod rex dedit licentiam alienandi aliquam rẽ maioriæ,an ille ad quẽ pertinet post mortem alienantis poterit impedire traditionem possessionis offerendo pretium rei,ad subleuandã necessitatẽ pro qua venditure videtur dicendum, quod sic. & facit bene quod nota.Bal.in §.deniq.versi.Itẽ nota.quæ fuit prima causa beneficii amittendi,vbi & tractat de successore,qualiter impediat alienationem.Imo & videtur,quod nec dum proximus in gradu hoc posset verum etiam quilibet alius de familia vocatorum facit.l.qui romæ.§.cohæredes.ff.de verborum obligationibus.& text.singularis in ratione sui.in l.virilis.ff.de lega.præl.§.si adierit.& facit optimed.peto.§.fratre.ff.de legatis secundo. Item & videtur,q̃ tali casu locus sit retractui ex legis dispositione,quia res est de genere seu auo 15. q.
lengo.¶Quid autem si princeps dedit licentiam alienandi ex motio ria pro dote filiæ:& tñ pater non dotauit filiam;sed in suos vsus expendit,an poterit successor maioriæ petere res alienatas? videtur, q̃ si ex dicto Barto.per tex.ibi in his qui.§.si ei qui.ff.de lega.præl.vl. tamen quæ dixi in l.24.tit.13.par.5.adde etiam.l.si operarum iudicio.ff.de ope.liber.iuncta.glo.ibi in verbo danda.versi.sed quare in certa,vnde idem esset si venditor pretium non consumpsit vnde pecunia illa conuertetur in vtilitatem maioriæ. Item si alienatio fuit nulla seu non teneat res debet manere penes maiorẽ filium,& nõ penes hæredes.l.sicut.ff.de operis libert. ¶Sed quid si ille,qui 16. q.
ex facultate poterat extrahere a maioria rem aliquam pro dote filiæ,vel alias leget filiæ talem rem,cũ onere si ipsa dederit filio suo, qui succedebat in maioria talem rem vel tantam quantitatẽ; & erat talis maioria,in qua non succedebat fœmina stantibus masculis: cõtingit,quod moritur pater,item & filius masculus & succedit quidã masculus transfuralis,cui filia recusat dare rem vel quantitatẽ a patre iuinctam,dicens q̃ ipsa est hæres fratris: & sic ad implendũ est onus iniunctum,an teneatur adhuc soluere? transiuit sall succeden tl in maioria,quod soluere debebat fratri? dic quod sic per tex. nota.in l.si is qui.§.ff.de lega.prę.¶Item pone qđ quis impetrauit a 17. q.
rege,vt possit extrahere a maioria talẽ rem pro secundo filio,qui si ante acceptationem mortuus est,an reuertetur talis res ad maioriam? & videtur quod sic.per tex.in l.proponebatur.ff.de castren. pecu.& l.filiusfamilias.& l.hæreditatem.§.pater cum sequen.eo tit. & confert adhoc,qđ si rex concessit quod posset vendere rem maioriæ Titio non videtur concedere,quod vendat Seio,secundũ Andr. de Iler.de prohib.feudi aliena per Freder.c.Imperialem.1.respõso.l. cũ seruo.1.respõso.ff.de cõtrahenda emptione.Lucas de Pen.in l. si qñ in fi.C.de bonis vacanti.lib.10.¶Sed pone, qđ possessor maioriæ habuit licentiã a principe alienandi aliquã rem ex maioria, q̃ 18. q.
in vita non alienauit,sed cõmisit filio successori vt id faciat, an possit? videtur q̃ nõ per tex.in l.cerdonem.ff.de ope.liber. in contrariũ fortiter facit.l.sicut.§.si debitori.ff.quib.mod.pig.vel hypo.sol. vbi qui cõsentit debitori videtur consentire hæredi eius.pro resolutione videas Bar.in l.si marito.§.si voluntate.ff.solu.ma. vbi distinguit inter consentientem ex voluntate,& consentientem ex necessitate.& ego adderem in consentiente ex necessitate,an duret necessitas in hęrede vel non.quid enim si necessitas dotandi sororẽ adhuc duraret pro qua princeps alienationẽ permisit? certe tunc cũ duret necessitas durabit,& licentia ex mente Bar.in d.§.si voluntate.¶Sed 19. q.
quid si testator qui condidit maioriã concessit licentiam vendendi, donandi,& permutandi,prout vellet rẽ maiorię an possit tempore mortis legare,& transiuit multũ tẽpus,qđ nunquã dispossit post licentiãe forte potest argui q̃ non.arg.l.viuus.ff.si quis in fraudẽ patro.licet non multum faciat.Tu cogita in hoc. ¶Aduerte etiã,q̃ istę licentię quę dantur a principe ad alienandas res maiorię intelligi debent dũmodo alienetur bona fide,& sine fraude aequirentis.ex notatis per Bar.in l.alio.ff.de ali.& ciba.leg.1.bonus tex.in l.1.§.pe.& l.si libertus.ff.si quid in frau.patro.¶Quid autẽ si habebat licentiã vendẽ 20. q.
di rẽ ex maioria,& sic gñaliter: istę vero habebat duas maiorias,vnã ex parte patris,aliã ex parte matris, vendidit rẽ ex maioria matris,tanqua si esset maioriæ patris an tenebit venditor? & videtur, q̃ sic.vt notat glo.& ibi Bar,& Platea in l.1.C.ne fiscus rẽ quam vendidit.uin.lib.10.contrariũ tñ esset,si licentia fuerat specialis ad rẽ ex maioria matris,si vendidisset rem ex maioria patris,vt vult ibi Platea in eo quod dicit de re quæ erat alterius ecclesiæ,cuius rector non consentit.& ad de Bal.in d.l.1.& inc.1.de his qui feu.dare pos.col.1. versi.sed nunquid superior.¶Quid si minor.25.annis impetrauit li 21. q.
centiam regiã ad vẽdendam rẽ maioriæ,vendidit & tradidit,& post ea in integrũ restitutus est aduersus venditionẽ.& rehabuit rem, an reincidat in maioriam? dic,quod sic.l.secunda.§.interdũ.& ibi Bar. ad finem.ff.de vulga.& pupil.l.1.§.si quis adita.ff. ad tertull.iunũ. ¶Sed pone,quod minor possidens maioriam impetrauit a princi 22. q.
pe facultatem alienandi aliquam rem,ex ea non facta mentione ætatis:an tenebit alienatio? & videtur dicendũ, quod si alienatio erat ex causa necessaria,& seruata fuerit solennitas requisita in venditione rerum minorum,quod tenebit alienatio. quia & si expressisset ætatem adhuc princeps dedisset licentiam,ex quo causa erat necessaria. Si vero alienatio fuit ex causa voluntaria,non tenebit alienatio ex quo princeps minori in tali casu facultatem non dedisset,nec hoc de facili.c.possulasti.&.c.super literis.de rescript. ¶Sed pone qđ 23. q.
minor sine facultate vendidit,& sine solennitatibus postea facta mẽtione ætatis,& maioriæ impetrauit a principe confirmationẽ venditionis? videtur q̃ sufficiat: quia auctoritas principis supplet omnẽ

Universidad de Deusto
Biblioteca

solennitatem requisitam in alienatione.tex.& ibi Ioan. de Plat.in l. si qui hereditatis.C.de venden.rebus ciui.lib.11.lte & in ista materia, vide qd dixi in l.10.tit.2 6.par.4.in gl.magna.in vers.sed an pre-
24. q. tium. ¶ Sed pone q̃ pater habebat facultatẽ faciendi maioriã nouã, & tollendi & mutandi antiquã, qui fecit nouã maioriã in filiũ, cui veniebat antiqua maioria, ponẽs in noua aliqua bona antiquæ maioriæ omittens alia, de quibus non fecit mentionẽ: posuit tñ in noua maioria alia bona propria æquivalentia his, quæ omisit ex antiqua maioria, an videatur ex hoc vigore facultatis extraxisse bona, quę sic omisit ex antiqua maioria: vt illa diuidant inter heredes? & videtur q̃ per hoc videatur extraxisse. arg.u.l. maritus.C.de procurato. cũ cõcordan. de quibus ibi in glo. & quia non est verisimile dispontem grauare voluisse hæredes duplici onere.l. Titia: eum testamento.§. qui iniusta filia.ff.de lega.2.& glo.ibi in verbo, nõ est verisimile. quæ ponderat verba tex. q̃ non est intentio multiplicandæ dotis, qñ ob dotem relinquitur, cũ ergo hic nomine maioriæ relinquit, nõ videtur velle facere duas maorias, & facit tex. in ratione sui. in l. licet. ff. de lega.1.& l. cũ alimenta.§.fi.ff.de ali.& cib. lega. in contrariũ tñ facit tex. in l. Aurelius.§. testator.ff.de libe.lega. vbi non videtur recessũ in codicillis a dispositione testamenti, qñ non ponũtur in codicillis verba restrictiua: sed dic: qd ideo id ibi statuitur: quia fuit positum verbum hoc amplius: vnde fuerunt necessaria verba restrictiua: cõfert etiã ad hoc qd cũ præcesserit licentia tollendi antiquã maioriã, actus sequens interpretabitur ex licẽtia precedenti. l. quædã mulier. ff. de rei vendi. & qd notat Bal. in c. vnico. quid iuris sit si post alie-
25. q. nasa. seu. recu. ibi. 2. nõta. in vers. profecto. ¶ Item pone qd rex concesit patri facultatẽ permutandi aliquã rem maiorię, an si pater nõ fuit vsus facultate, transeat ad filiũ? & videtur q̃ non per tex. in l. apud Iulianũ.§. si quis alicui.ff. de leg.1.& l.27.tit.9.parti, 6.& videt de hoc bonus tex. in l. sicut.§. fi.ff. quib. mo. pignus vel hypo. sol. qd limita & intelligẽ, nisi talis facultas fuerit concessa propter vtilitatẽ maioriæ: vt notat Bal. in §. marchio. ver. pone concessum est per priuilegiũ. de his qui feu. dare possũ. Aduerte etiã quod qñ licencia datur ad vendendũ bona aliqua maioriæ: ita vt alia loco illorũ surrogẽtur bona taliter surrogata sequuntur naturã, & qualitates primorũ vide bonũ tex. in l. generali.§. hæredes. ff. de vsufru. lega. & ibi Bar.
26. q. ¶ Quid autẽ si alicui est data facultas alienandi rẽ aliquã maioriæ, an si vendat post annũ incidat in pœnã, ac si vendidisset sine facultate? Ioan. Faber. videtur velle q̃ sic. in l. fi. C. de iure empti. allegãs Spec. tit. de locato. vers. i. 98. & l. sicut. §. si voluntate. ff. quib. mo. pig. vel hypo. sol, ex q̃ doctor de Pala. Rube. in quibusdã suis recollectis inferebat ad faculatẽ regiam ad faciendũ maioriam, quod expiret per annum. & nihil aliud allegat nisi prædicta: facit tñ ad hoc. c. ple runq̃. & c. si autem. de rescrip. & l. 45. titu. 18. par. 3. & licet loquant in rescriptis ad lites ex ratione, videtur qd possunt ad istas facultates ad maioriã extendi: cum vtraq; rescripta videantur odiosa: sed in vtroque dicto, videtur tenendum esse contrariũ: imo quod talia rescripta durent saltẽ per decẽ annos, iuxta l. vnicam. ff. de nundi. & l. 42. tit. 18. 4. par. neque obstat dictum Spec. & Io. Fab. quia contrariũ videtur verius. & Io. And. in addi. ibi tenet contrarium, qñ non esset certus terminus præfixus. & d. c. plerunq;. nõ obstat. quia & ibi rescriptum valeret post annum, non impetrato secundo ab aduersa
27. q. parte. glo. & doctores ibi. ¶ Sed an sit causa iusta concedendi facultatẽ ad alienationem bonorũ maioriæ, qñ res maioriæ sunt in partibus remotis a domicilio possessoris maioriæ? & videtur q̃ sic per tex. in authentico. de ecclesiast. tit. vers. si autem annale legatum. colla. 9. & voluit Bal. in l. voluntas. C. de fideicom. in lectura antiqua refert Iason in l. filiusfamilias.§. diui. in repe. nume. 81. de lega. 1. vbi hoc
28. q. limitat. ¶ Quid autem si quis haberet maiorat. im. cũ licentia principis factam, & cum tali vinculo & conditione, qd & si possessor talis maioriæ committeret crimen etiam læsæ maiestatis, bona maioriæ non confiscarentur, & maioria transeat in sequentem vocatum, qui postea ex facultate regia extraxit aliqua ex bonis maioriæ: & eadẽ facultate fecit de talibus bonis aliam maioriam in aliũ, & alios, qui non vocabantur per maioriam antiquã sub aliquibus pactis & conditionibus: & signanter inter cætera: quod si possessor talis nouæ maioriæ cõmitteret crimen læsæ maiestatis, bona talis maioriæ perderet: neq; vlterius in tali casu disposuit in quẽ transirent. modo vero aliquis qui possidebat talẽ nouã maioriã, cõmisit crimen læsæ maiestatis: & sic perdidit illa bona, an cõfiscabuntur regi, vel redire debeant in primã maioriã, dubiũ est notabile. & vt quod non confiscẽtur: sed redeant ad primã maioriã, per id quod in fortioribus termi-
a nis notat Bal. in c. studuisti. de offi. lega. vers. pone papa. vbi ponis quæstionẽ in hęc verba. Pone papa, cõcessit mihi quoddã castrũ sub quibusdã cõditionibus, quib. nõ seruatis castrũ debet reuerti ad papã: deinde cõcessit mihi ciuitatẽ sub qua est illud castrũ, cũ omnibus castris suis: deinde ego feci cõtra dictas conditiones: papa dicit castrũ ad se reuersum: ego dico ad me pertinere, tanquã partẽ ciuitatis distrĩctualẽ seu subiacentẽ. ff. de iudi. l. insulę quæritur quid iuris. respõdeo, quod perdidi vno capite speciali, recupero ex gñali: qui papa me loco sui posuit q̃ ad ciuitatẽ, & districtũ: vnde acquiro per vniuersitatẽ, qđ perdo inspecta specie. arg. ff. de acquir. rerũ do. l. quædã. & ff. de ser. vr. præ dio. l. si domus. cũ aliis. neq; obstat, quod species derogat generi: qa verũ est, qñ genus venit ampliatiue, vt notat in l. quæsitũ.§. pe. ff. de fundo instru. modo quæro quid in diuersis personis si castrũ erat cõcessum Titio: nũc ciuitas cũ suo districtu cõceditur Seio: & vt dicendũ qđ extincto Titio ex sua cõcessione acquiratur Seio ex suo capite gñali. vt ff. cõia prædio. l. in venditione. & ff. de iure dot. l. si proprietati. dicit. l. qđ si a specie prius est inchoandũ postea veniẽdũ ad genus. C. de pigno. l. 2. quæ non est alibi. in contrariũ vt: nam lege cauetur, qđ si capitaneus concessit alicui vnũ mansum in feudũ: deinde vẽdidit curiã illud mãsum nõ venit in cõcessione gñali, tãquã exceptũ a curia per specialẽ prouidentiã. vt in c. quidã capitaneus. de capi. qui cur. ven. Solutio. illud ideo iquia nomine curię nõ cõtinẽtur feuda: sed nomine ciuitatis, bene cõtinentur castra saluo iure alterius: cũ aũt illud ius deficit consolidatur vniuersitati suæ: & idẽ forte est in feudis per d. l. si proprietati. Sic videbat dicendũ in præ-
dicta quęstione, q̃ cũ ius secũdę maioriæ deficiat cõsolidetur primæ maiorię vniuersali. prętera ita rex voluit, qđ ista bona extraherentur a prima maioria: vt remanerẽt in secũda, qua cessante nõ vt qđ aliquid voluit agere cõtra primã maioriã, & rebus sic stătibus. sstante secũda maioria, vt dispẽsasse cõtra primã non illa cessante. l. q̃ seruius. ff. de cõdi. ob caus. & q̃ tradit late Soci. 3. vol. cons. 58. & Alex. cõsi. 72. co. fi. 3. vol. facit etiã qđ habetur in l. sicut. §. illud videamus ff. quibus mod. pignus vel hypotheca soluitur. & l. etiã. cum l. subemus. C. ad velleia. & facit optime lex proponebatur. & lex filiusfamil. & lex hæreditate. §. pater cũ sequenti. ff. de castrẽs. peculio. In cõtrariũ tñ facit: quia jã ista bona desierunt esse primæ maiorię ex facultate regia, & transierũt in aliã personã, vnde iã nõ sunt reliquæ primæ maiorię. l. pater filiũ. §. quindecim. ff. de lega. 3. & in simili habemus in fundo qui semel exiuit de familia, q̃ desinit esse patrimonialis mutatione psonę. arg. l. gerit. in fi. ff. de acquir. hęre. & re facta amissibili ex crimine læsæ maiest. semper erit amissibilis, vt alias in re facta alienabili: semper erit alienabilis. vt in d. §. quindecim. & facit etiã qđ habetur in l. si quis ædes. ff. de serui. vr. prędi. Itẽ medii successores immutant rei qualitatẽ. l. Paulus. §. fi. ff. de acquihære. l. licitatio. §. mercatores. ff. de public. l. si auia. C. de dona. l. 1. C. de impo. lucrativa. descrip. l. 10. Bal. de eo qui sibi vel hære. suis in prin. Adde bonũ & singulare casũm in l. si ita legatũ. §. si domus. ff. de leg. 1. ibi at si ea domo destructa, &c. & qđ ibi Pau. de Cast. notat in fine. ¶ Per 29. qñ
quẽ tex. etiã infores ad quæstionẽ, quod si pater habens maioriã antiquã impetrauit a principe licentiã extrahẽdi ab ea aliqua bona, & cõstituẽdi ex eis maioriã aliã in filiũ scilicet: & ita fecit, q̃ mortuo sed cũ dicto filio in vita patris, nõ reuertuntur bona illa in primã maioriã: etiã si cõstaret de volũtate patris, qđ reuerterẽtur, quia cũ tali nouæ volũtate vt reuerterẽtur debebat etiã cõcurrere licẽtia regis necessaria. facit. l. quædã. ff. de iure codicil. si tũ esset casus, in q̃ facultas regis in hoc nõ esset necessaria sufficeret voluntas patris, per tex. in §. si domus. in fi. Et istã partẽ crederẽ de iure veriorẽ, nisi ex cõiecturis aliquibus aliis constaret principẽ voluisse deficiẽte secũda maioria, q̃ bona redirent ad primã, vt si cautũ fuit, qđ decedẽtibus vocatis in secũda, bona redirent ad primã, vel alias de tali volũtate constaret, & in facultate regia nõ exprimeretur, qđ bona ex crimine læsæ maie. cõfiscarentur: quia tũc in certis nõ esset opus cõiecturis. l. cõtinuus. §. cũ ita. ff. de verb. obli. Tu qñ casus occurrent? latius cõsidera, quia quæst. est notabilis. ¶ Pone etiã, qđ contra tenorẽ maioriæ vo- 30. q.
cantis in defectum masculorũ, quendã transuersalẽ exclusa filia fœminas rex dispensauit, vt possessor daret maioriã filiæ, & eius defecdentibus cõparet modo, non ille primo loco vocatus, sed sequẽtes vocati: & dicũt regẽ illis non præiudicasse. vnde petunt maioriã, an possint? videtur qđ non per tex. valde notabilẽ in l. 4. §. fi. ff. de alsignandis libertis. Bar. in l. 1. §. si pater. ff. de coniungendis cũ emancipato liberis eius, qđ de plano procederet: si ille cui maioria deferebatur esset viuus tẽpore quo deferetur, secus videtur si esset mortuus.

a ¶ *E a jus herederos.* Hoc dicit ne alias præceptum prohibitionis aliena 5
tionis, dicatur nudum, vt in l. 44. titu. 5. & ibi dixi. 5. partita. & facit

hæc lex ad quæstionem maioricatus simpliciter facti quia cum secundum consuetudinem Hispaniç intelligatur vt veniat de filio maiori in maiorem prohibitio facta de non alienando non dicetur nudum præceptum. probat etiam ista. l. quod si maioria fiat in descendentes & prohibitio alienationis facta sit tantum primo vocato qđ extendatur talis prohibitio ad secundum & cæteros descendentes vocatos, videtur enim prohibitio esse realis non personalis iuxta id qđ not. Bart. in l. 3. §. opus nouum. ad fin. ff. de nou. oper. nuntia. & tangit Bald. in §. rursus. columna prima vers. quid de prohibitionibus. de contro. inuesti.

6 a ¶ *Legitema parte.* Adde. l. scimus. in princ. C. de inofficiosa. ibi nulla falcidia intereuenience.

7 b ¶ *De dote.* Adde. l. cum dotem. ff. ad legem falci. & gl. in l. in testamento. C. eod.

8 c ¶ *Aforrar sus siervos.* Adde l. Papinianus. §. sed an libertates. ff. de inofficio. testa. & gl. in d. l. in testamento.

9 d ¶ *Cumplidamente.* Adde authenticam. sed cum testator. C. eodem. & not. istam. l. partitarum. quæ bene declarat istum casum & plenius quam habetur in d. authen. & in corpore vnde sumitur. & limita & intellige vt per Bart. & docto. in l. si ex pluribus. ff. eod. quando scilicet plures res sub nomine collectiuo essent legatæ nam & si vna ex diis rebus fuisset sponte soluta, falcidia posset detrahi de alijs: quia tunc est vnum tantum legatum: quando vero sunt plura legata, & soluatur vnum, procedit ista lex. Limita etiam istam. l. quando hęres soluisset integre vni legatario cum protestatione, quod non intendit sibi præiudicare quoad alios: quia tunc sibi non præiudicat, secundum Iacob. de Raue. & Alberic. in d. authent. sed cum testator: quia isto casu. l. ista non loquitur. in dubio tamen simpliciter soluendo vni videtur etiam consentire de soluendo alijs etiam integraliter, secundum Cy. in d. authen. sed cum testator. quæst. 6. & ibi etiam Salyce. post. d. Iacob. de Rauen. & glo. in d. authen. sed cum testator.

10 e ¶ *Cuydando.* Secus ergo si solueret per errorem, & non agnitis prius viribus patrimonij, vt in d. l. quod de bonis. §. non idcirco. ff. eod. & l. non dubium. C. de testa. & l. error. C. eod.

¶ *Lex. VII.*

10 Hæres non faciens inuentarium in forma iuris priuatur falcidia: non tamen legitima debita iure naturæ: quia cum falcidia sit beneficium legis, auferetur in legem committenti. h. d.

1 f ¶ *Falcidia.* Adde. l. fi. §. si vero postquam. C. de iur. deliber. & l. 1 o. tit. 6. supra eadem partita.

2 g ¶ *Legitima.* Approbat opinionem glo. in l. fina. §. penul. in glo. fin. ad fin. C. de fur. delibe. & glo. in authen. hoc amplius. C. de fideicom. l. per verbo naturale. & gl. in authen. sed cum testator. in verbo existant. C. ad legem falcid. sed quæ erit vtilitas in hoc cum filius non conficiens inuentarium etiam de suo proprio, teneatur solida præstare legata, vt in l. 10. tit. 6. supra eadem part. respondet, vt per Bart. in d. authẽ. sed cum testator. in vers. quæro vtrum per non confectionem. Quid autem in Trebellianica an priuetur filius hęres, vel alius hęres, si non faciat inuentarium? vide quæ dixi in d. l. 10. in gl. fin. & per Decium late consi. 39. incipit. non parua difficultas in. 5. dubio.

¶ *Lex. VIII.*

10 Non detrahit hæres quartam per Trebellianũ, quando iudicis mãdato & coactus adit: & computat hæres fructus, quos percipit iudicio testatoris in hac quarta: item & prælegata: ff. & nec restituet C. ad fructus, si plus senatusconsulta quarta ascendant perce trebellianica fideicommissarij nõ petentis: sed post tempus quo hæres debet restituere: malicioseque perceptos tenetur restituere: & pro ista quarta Trebellianica tenetur hæres pro oneribus hæreditarijs: in quarta autem iure naturæ debita non computantur fructus percepti. h. d.

¶ *De los bienes de la herencia.* Aduerte ad hoc verbum: nam ex eo decidi videtur quæstio, de qua per Oldral. consi. 158. incipit factum tale est. an Trebellianica deducatur etiam habito respectu ad legata relicta, vel tãtum de eo quod super est hæredi, deductis legatis: nam per istam. l. videtur quod tantum deducatur de ea hæreditate, in qua est institutus, & quam rogatus est restituere fideicommissario vniuersali. & idem videtur voluisse Azo. C. ad Trebellia. in summa. col. penultima. quarte retentio. cum dicit, quod hęres possit detrahere quartam Trebellianicam de vniuersitate, quam hæres rogatus est restituere, & maxime attento communi stilo testamentorum cum factis legatis, dicitur: in cæteris vero bonis legatis solutis instituto talem hæredem, & cum legata non subiaceant restitutioni, neque per consequẽs subiacere debent retentioni quartæ Trebellianicę. Oldral. tamẽ vbi supra consuluit contrarium: imo quod detrahatur tam de legatis relictis, quam de toto alio vniuersali, per l. 1. §. Iulian. cum glabi. & l. Marcellus. §. Pomponius scribit. ff. ad Trebel. & C. eo. l. fi. in fin. & c. Raynuntius. de testa. & subdit notabiliter quod illa verba visitata in cæteris bonis instituto talem hæredem, non repugnant: quin institutio facta videatur ex vniuerso, & quod modus sic loquendi apud testatores irrepsit, vt cætera præter legata velint apud hæredem irrevocabiliter remanere: legata vero capi, sed restitui. l. penes te. ff. de verbo. significa. tu vero in ista quæstione dic vt per Ange. quem ibi sequitur Alex. in d. §. idem Pompo. & tetigi in l. 6. in gl. 3. supra eo. licet Ang. nullam de istis dictis Oldral. necq; etiam Alex. faciunt men-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ción. nota etiam vnum quod Bald. dicit mirabile in rub. C. de revocan. his quæ in fraud. credit. aliena. sunt ad fin. quod in casu quo quis est institutus non contemplatione suæ: sed fideicõmissarij, quod tunc non detrahet quartam Trebellianicam per text. singularem. & ibi Cyn. in l. in fideicommissa. §. cum polidius. ff. de vsu. vbi etiam videbis per Alex. in additio. ad Bart. dicit etiam Bald. in d. rub. ad fi. nem. quod vbi cunque quis tenetur restituere hæreditatẽ ex contractu, nihil detrahit. allegat. l. quidam cum sibi ss. de hæredi. instit. Et advertere quod regulariter exẽa a certos casus, de quibus per Bald. in l. iubemus. in princip. C. ad Trebellia. non potest hæres sumere istam quartam in vna re, vel rebus per eum electis & beneficium deducendi istã quartam transit ad hæredem. l. quanquam. C. ad leg. falcid.

deue contar en esta su parte [a] las cosas q̃ el fazedor del testamento le mãdo si las ouo. E aũ dezimos, que los frutos [b] que tomo de tal herencia, de mientra que la ouo, si fueren tantos, que montaren tanto quanto podria valer la quarta parte, que el deue auer: estonce non deue tomar [c] ninguna cosa de la heredad, ante la deue dar libre e quita, a aquel aquien le rogaron que la diesse. E si por auentura tanto non valiessen los frutos que el saco ende, contando ante lo que el resçibio dellos sobre esto, deue le entregar de los bienes dela herẽcia, fasta que aya la quarta parte. E si mas montaren los frutos, que lo que el deue auer por razõ desta quarta parte, estõce dezimos, que si el testador le señalo dia aque rindiesse la heredad, e a aquel plazo la entrego a aquel aquien la deuia entregar: que auer deue todos los frutos por la quarta parte, que deuia auer, quanto quier que valan mas. E si non le señalaron dia cierto, a que diesse la heredad, e aquel que la deuia auer fuesse negligente [d] en demandar la, sabiendo lo, estõce dezimos que este que era tenedor de la heredad aura los frutos della, e non los contara en la su quarta parte. Mas si este a tal fuesse rebelde de dar la heredad o lo metiesse por alongamiento maliciosamente: estõce quanto quier que valan mas los frutos, que el esquilmo de la su parte, que deue auer: [e] sera tenudo de los dar al otro con la heredad. E lo que diximos en esta ley en razon de los frutos, que deuen ser cõtados en la quarta parte, segun que es sobredicho, ha logar quãdo el heredero a quien ruega q̃ de la heredad a otri, nõ es de los fijos del testador. [f] Ca si dellos fuesse: estõce los frutos que esquilmasse este fijo del fazedor del testamento, mientra que touiesse la heredad en su poder, nõ sera cõtados en la su parte legitima: ca ante dezimos: q̃ esta parte deue ser facada enteramẽte, de los bienes dela herẽcia, e non de los frutos della: maguer el testador [a] lo ouiesse mandado de otra guisa. Pero lo que diximos desta quarta parte en esta ley, se deue entender desta guisa, que el heredero la deue auer, quãdo entra la heredad de su grado, sin contreñimiento ninguno, que el juez le fiziesse. Mas si es rebelde [b], non la queriendo entrar: e lo ouiesse a fazer por premia e mãdamiento del juez: estonce non sacara la quarta parte sobredicha. Ante dezimos que es tenudo de dar, e de entregar la heredad con los frutos della, a aquel q̃ le rogo, o mando el testador que la diesse. Otrosi dezimos, que el es siempre tenudo de pagar su parte [c], de las debdas [d] que deuiesse el testador, quanto le copiesse a pagar, por razon desta quarta parte.

Et an testator possit prohibere Trebellianicæ detractionem, dixi in l. 6. supra. eo. vbi communiter teneri dixi quod sic. Quod an procedat etiã in liberis primi gradus, de restituendo grauatis est inter scribentes maxima concertatio: & quod non possit pater prohibere filijs rogatis talem detractionem tenet Bar. & Salyc. per text. ibi in d. l. iubemus. C. ad Trebellia. & idem tenet Declus consi. 81. & cons. 118. Iaso in l. Marcel. ium. 55. ff. ad Trebel. Ludo. tamen Roma. singulari. 192. tenet contrarium: imo quod prohiberi etiam in his possit. cuius opinionem etiam tenuit Cy. in d. l. iubemus. & istam opinionem dicit communem Pau. a monte pico. in l. in quartam. colu. 117 ff. ad l. falci. prout late tradit Didacus a Couarruui. in relect. cap. Raynun. de testa. §. 2. nume. 7. qui adhæret opinioni Bald. tanquam filijs fauorabili, & secundum eum magis communiter receptæ.

a ¶ *Contas en esta parte.* Ad. l. in quartam. ff. ad legem falci. & not. quod portio hæreditaria donationis, quæ morte confirmatur, in trebellianicam imputatur. l. filium quem habentem. C. famil. herciscun. secundum vnam lecturam de qua per Bal. ibi. §. col. Item etiam computatur datum causa conditionis implendæ, vide ibidem & l. cum pater. in prin. ff. de lega. 2.

b ¶ *Los frutos.* Concor. cum l. in fideicommissaria. & cum l. mulier. §. si hæres. & l. ita tamen. §. hæres ex asse. ff. ad Trebell. & vide glo. in d. l. in fideicõmissaria. Quid autem si testator iusit restitui retenta quarta, an tunc fructus computentur in quartam: vide per Alex. post Rapha. in d. l. in fideicommissaria vbi Alex. col. 5. quod tunc non computentur quod est bene notandum.

c ¶ *Non deue tomar.* Non ergo posset hæres dicere, volo fructus restituere, & quartam in aliis rebus hæreditariis habere: vt hic patet: cuius contrarium dicebat Rapha. relatus ab Alexan. in d. l. fideicommissariam vbi Alex. tenet contra eum, post Imol. in d. §. si hæres. & opinio Imol. & Alexan. approbatur hic.

d ¶ *Fuesse negligente.* Quia si non fuit negligens: quia forte erat absens. Bart. & docto. communiter in d. l. in fideicommissariam. tenent tunc etiam fructus cedere lucro cohæredis, qui non fuit in mora.

e ¶ *De la su parte que deue auer.* Et sic fructus, quos percepit vltra quartam restituit: reliqui computantur in quartam. Quid tamen si fideicommissarius, dicat in casu, quando hæredis mora intervenit, quod vult quod fructus post moram percepti sibi restituantur, & quod hæres habeat quartam de aliis rebus hereditarijs, an standum sit audiendus: videtur quod non, ex quo lex ista vult, quod fructus intra quartam computẽtur in ea, quod plane procedit volente fideicõmissario, seu non contradicente: eo autem inuito non exprimit ista l. vnde satis videtur æquum q̃ fideicommissario in hoc succurratur: ne aliàs dicamus esse in potestate hæredis per culpã, & moram sua habere sibi quartã in talibus fructibus, inuito fideicõmissario: cum non sit in potestate hæredis, in qua re velit deducere quartã sed iudicis arbitrio committitur. Bart. & alij in l. in quartam. ff. ad leg. falci. & qui fideicõmissario in hoc sit audiendus tenet Imo. & Alexan. post Iaco. de Raue. in d. l. in fideicommissaria.

f ¶ *Fijos del testador.* Concord. cũ l. iubemus. C. ad Trebell. & procedit in liberis primi gradus tãtum, vt hic & ibi & not. ex generali tractatu huius l. inferri, quod hic disponitur procedere si ue filij grauentur restituere alijs libertis, siue extraneo, licet Cyn. Alber. Fulgo. Corneus. in d. l. iubemus. Alex. in d. l. fideicommissaria. col. 3. tenuerunt contrarium, quando extraneo primum tamen (quod ex istius. l. generalitate approbari videtur) tenuerunt Salyc. & Paul. in d. l. iubemus. Ioan. de Imol. in l. quod de bonis. §. cum auus. ff. ad legem falcidiam. & Ripa in d. l. in fideicommissaria. numero. 29. quia maior ratio & fauor filij grauati est quando grauatur restituere extraneo, quam quando alteri filio.

g ¶ *En la su parte legitima.* Si intelligas in debito iure naturæ planum est: quia talem legitimam & legitimæ fructus, debet filius habere, vt in l. scimus. §. repletionem. C. de inofficio. test. Baldus in l. non est ambiguum. C. famil. herciscun. gl. in d. l. in fideicommissaria. ff. ad Trebell. Et an idem erit in legitima debita ascendentibus, vt fructus non computentur in ea: Bal. tenet quod non in repetitio. capitu. si pater. de testa. lib. sexto. allegat. l. filius familias. ff. ad legem falcid. & idem vult Alexand. in d. l. in fideicommissaria. colum. 5. vbi dicit se aliàs hoc non legisse, & quod pro Bal. adduci potest, quia. §. repletionem. solum loquitur in legitima descendentium: ergo in ascendentibus remanent incorrecta iura antiqua volentia indistincte, quod fructus imputentur in legitimam. l. Papinianus. §. vnde si quis. ff. de inofficio. testam. mihi tamen plus placet, quod idem sit in legitima ascendentium per l. nam & si parentibus. ff. de inofficio. testament. & l. 6. in ordin. Tauri. & quia. l. filius familias. loquitur in falcidia, non in legitima: & quia disponitur in vno ex correlatiuis, disponitur in alterlio, seu censeri debet dispositum in alio. l. fi. C. de indict. viduita. toll. l. 1. tit. & in l. fin. C. de cupress. libro vndecimo. si vero intelligas istam. l. de Trebellianica, prout etiam debet intelligi, & ipsa loquitur, procedit etiam plane, concordans cum dispositione. dict. l. iubemus. neque mirum Trebellianicam, si lex ista vocet legitimam, & sic etiam vocat falcidiam vt habetur in l. 4. supra eod. & intellige de fructibus percepti, post mortem testatoris: vt illi non computentur in legitimam debitam iuræ naturæ, neque Trebellianicam, percepti vero ante mortem, seu tempore mortis pendentes censentur, vt reliquæ res hæreditariæ & possunt computari & assignari a iudice pro legitima, vel Trebellianica, secundum Alexan. quem vide in d. l. in fideicommissaria. col. 3.

¶ *Maguer el testador.* Concord. cum d. l. iubemus. & istud vrget multum ad istud, quod dixi supra ea. l. in gl. 1. quod non possit pater prohibere Trebellianicam filijs primi gradus: tamen hodie statutibus. ll. huius regni filius grauatus debeat non solum habere legitimam: sed etiam Trebellianicam: die vt dixi in l. 1. 2. tit. 5. supra. ead. part. in gl. fin. vbi dixi quod tantum poterat detrahere legitimã, de iure naturæ: etiam eo casu quo de iure antiquo poterat detrahere duas quartas.

h ¶ *Si es rebelde.* Adde l. nam quod. §. qui compulsus. ff. ad Trebellia. & C. eodem. l. non iustam.

i ¶ *Su parte.* Adde inst. de fideicommissa. hæredita. in. §. sed quia. cum duobus. sequenti. & §. si quis vna.

l ¶ *En las debdas.* Et sic pro rata illius quartæ tenetur creditoribus: non autem legatarijs, vt in l. 1. & 2. C. ad Trebellia. super Ad tl. quo tamen vi. C. &, de latius per ff. & gloss. nota. & Instit. magistraliter de eo. distinguentem dic. in l. 1. §. fin. in gloss. fin. ff. ad Trebellia. & per Paulus. de Castro. in d. l. 1. & 2. C. eod. & per Alexan. in dicta. l. 1. §. sed si quadringenta.

¶ *Titulus. 12. De codicillis.*

¶ *Lex. 1.*

Codicillus est breuis scriptura ante vel post testamentum facta: & possunt codicillare omnes qui possunt testari: prodest enim codicillus: quia per eum possunt legata in testamento augeri vel minui: & potest codicillus in scriptis vel sine coram quinque testibus fieri: etiam si non sint rogati. h. d.

¶ *Ante.* Adde l. ante tabulas. ff. eod. & instit. eo. §. non tantum. & C. eo. l. sine ab instio.

¶ *De catorze años.* Is enim potest facere codicillos, qui de iure potest facere testamentum. l. diuus. §. codicillos. ff. de iur. codicillo. Quid autem si caueretur statuto, quod minor 25. annis non possit testari, an poterit codicillare. post. 14. annos. Bart. quod non in l. 2. ff. de lega. 1. contrarium tamen tenet Bal. in l. fi. C. de testa. versi. quid si statutum dicit.

¶ *En el titulo.* Vide ead. part. tit. 1. l. 53. cum sequentibus.

¶ *En escrito o sin el.* Adde l. fi. C. de bon. liber. & l. fi. C. eod.

¶ *Cinco testigos.* Adde. d. l. fi. C. eo. vide hodie quod habetur in l. 1. tit. de los testamentos. li. 5. ordi. rega. & in l. 3. in ordina. Tauri. & habes hic quod non requiritur testes in codicillis esse rogatos: cum dicit quæ se acierten y. adde. d. l. fi. in fi. C. eo. & adde. l. 32. tit. 16 supra. 3. part.

¶ *Lex. 1.*

Hæreditas in codicillis non potest dari nec aduni directe: nec conditio hæreditatis futuro apponi: sed in codicillis hæredem instituere certa ratione expressa. dicit testator, probata ratione non habentis hæreditatem. Item per fideicom. hæres in testamento vel ab intestato in codicillo rogatus tenetur restituere hæreditatem & poterit ex ea quartam Trebellianicam retinere. h. d.

¶ *Heredero.* Concor. cum §. codicillis in fine. eo. & si recto. & C. eo. l. si idem. & l. hæreditatem. vnde si in codicillis quis instituatur in re certa, non habebitur loco hæredis: sed habebitur loco legatarij, secundum Bal. in. nõ codicillum C. de testa. vbi etiam dicit, quod si pater reliquit filio decem in testamento, & in codicillis dicat quod declarat quod iure institutionis. nõ valebit testamentum, ope & declaratione codicillorũ. allegat. i. quod per manus. i. de iur. codicillo. eo quod principale non adhibet confirmari ab accessorio. Sed erit pulchrum dubitum, an cum hodie de iure regni eadem solennitas, & numerus testium debeat interuenire in codicillis, quæ in testamento sufficiunt quinque testes, vel tres cum tabellione, supra. l. ordina. si quis hodie in codicillis aliquem instituat directo, an tenebit institutio ac si facta esset in testamento? videbatur quod non ex eo quod not. Baldus in l. filij circa fin. C. famil. herciscun. vbi concludit quod hæreditas directe dari non potest, etiam si pater in codicillis filios instituat: quia cum relinquere hæreditatem directo in codicillis speciale sit in milite: ergo in contrarium est ius commune. & idem voluit Bald. in l. humanitatis. colu. 12. versi. sed nunquid ista exemplaria. C. de impuber. & alijs subtilitatibus. & tamen constat valere testamentum inter liberos etiam cum minori numero testium. vt in l. hac consultissima. §. ex imperfecto. C. de testamen. l. 7. tit. 1. supra ea. partit. & sic si testator vocet codicillum dispositionem illam, in qua directo instituit, curabimus de nomine cumo de mente quæ per nomen significatur: quia ciuilia nomina retinenda sunt in sui natura. l. verbis ciuilibus. ff. de vulg. & pupil. idem tenet Salycet in d. l. fin. quando ex dicto notarij, vel alias constat patrem voluisse codicillum in contrarium tamen facit quod not. Bartol. in d. l. hac consultissima. §. si quis autem. & in l. 2. ff. de inius. rup. testa. & in l. militis codicillis. in prin. ff. de testa. mil. vbi tenet patrem posse in codicillis filio pupillæ

Quæ sit. l. 2. ff. 5. ord. & in no. rec. l. 1. & 2. tit. 4. lib. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rer subsituere vendentes ab intestato, & reuocare substitutionem pupillarem, prius factam per eum in testamento, in quo substituerat extraneos, de quo late vide per Alex. in d. §. si quis autem. facit etiam quod no. Io. And. in additio. ad Spec. tit. de instru. editio. §. compendiose. col. 8. in additio. quæ incipit ad intellectum. vbi dixit quod si testator conuocatis septem testibus, instituat hæredes, & legata faciat: deinde dicat, qđ vult dictam dispositionem iure codicillorū valere, quod valebit, vt testamētum per. l. non codicillum. C. de test. & probatur in l. testimentum C. de testa. vbi Bald. & Salyc. notant, quod licet testator testamentū appellet codicillos, nō per hoc desinit esse testamentum, dixit etiam Ang. in Lillud. §. t a ctari. ff. de iur. codicillo. qđ si testator in fine vltimæ hæredes: & notarius dicat talis volens codicillos facere:

chamente: [a] porende si algun testador ouiesse establescido heredero en su testamēto, e despues desso fiziesse cobdicillo en el qual pusiesse condicion [b] alguna: o si quisiesse desheredar [c] en el: non empesce al heredero, porq̄ perdiesse por ende toda la herencia, nin parte della, nin seria tenudo de cōplir la cōdicion q̄ fuesse y puesta. Pero si en el cobdicillo dixesse el testador, q̄ el heredero q̄ auia establescido en el testamento, le auia fecho tal mal, porq̄ non merescieesse auer la heredad, nōbrando aq̄l yerro: por tal razon como esta embargaria el heredero. Ca [d] el heredero porende la heredad si el yerro le fuesse prouado. Otrosi dezimos q̄ si el q̄ fiziesse el cobdicillo vsasse a tales palabras, diziēdo las, o faziēdo las escreuir en el: ruego, o mādo, o quiero, q̄ aq̄llos que hā derecho de heredar la mi heredad, si yo muriesse sin testamēto, q̄ la den a tal ome. O si algū testador que ouiesse establescido a otro por su heredero en su testamēto, rogasse o le mādasse al heredero: o dixesse en el cobdicillo, q̄ queria q̄ la heredad en q̄lo auia establescido por heredero, q̄ la diesse a otro, vsā do el Señor de la heredad, a dezir tales palabras en el cobdicillo, como estas sobredichas, o otras semejātes [c] dellas: tenudo es el heredero de dar la heredad al otro, assi como lo mādo el señor dlla. Pero bié puede tener para si la quarta parte dela herēcia, a q̄ llamā en latin trebellianica: assi como suso mostramos en el titulo: d̄ como se puedē mēguar las mādas, en las leyes [f] q̄ fablan en esta razon.

¶ *Ley. III. Que departimiento ha entre los testamentos e los cobdicillos, e como se pueden desatar.*

DEpartimiento [g] ha muy grande entre los cobdicillos e los testamentos. Ca los cobdicillos bien se pueden fazer, maguer non pon-

a 2 ¶ *Derechamente.* Verba tamen directa in codicillis posita, bene trahentur ad fideicommissum, vt in l. sequela. vbi vide Bart. ff. ad Trebell. & in l. cum quis decedens. §. Seiam. ff. de lega. 3. Quid autem si pater in testamento filium hæredem instituit in re certa, & extraneum instituit hæredem vniuersalem, & postea in codicillis adimit filio, quod in testamento reliquerat, an valebit ademptio, & sic filius poterit testamentum dicere nullum? Bald. in l. omnimodo. in prin. versic. 3. quæro. dicit post Iacob. de Bello vis. quod talis institutio facta de filio, ex quo in ea ratione legitime constabat sui fortia instituenti is hæredis non potuit adimi in codicillis, licet secus esset, si extraneus esset institutus in re certa, dato eo casu rede vniuersali citetur: tunc rediga tur ad instar legatarii, & sic tunc instituto talis adimi posset in codicillis. quod Bald. dicit diligenter notandum. adde etiam Bal. ibidem tem. in authen. ex causa. col. 12. versi. 6. quæro. C. de liber. præteri.

b ¶ *Condition.* Adde d. §. diresto. instit. eo. & l. diui. in prin. ff. eo. l. pe. §. fi. ff. de condit. instit.

c ¶ *Desheredar.* Vide in dict. §. codicillis. & l. non codicillum. C. de testa.

d ¶ *Perderia.* quia auferetur hæreditas velut ab indigno. l. hæreditas. C. de his quibus vt indign. & l. 23. titu. 1. eadē partita.

e ¶ *Semejantes.* Quę soleant in fideicommissum, vt in d. §. codicills. & §. diresto. & d. l. si idem. C. eo. si tamen essent omnino verba directa ex benignitate ad conseruandam voluntatem defuncti trahuntur ad fideicommissum, vt dixi supra. & tradit Bart. post glo. in l. sæuola. ff. ad Trebellia. quando apparet disponentem voluisse codicillos condere vt etiam tradit Azo. C. de codicill. in summa. Alex. in d. l. hæredi natem. C. eo. ista tamen. l. partarum. vt vides multum insistit, quod verba sint importantia inducere fideicommissum, & quod sint verba obliqua, vel saltim communia, vt hoc importent: quę fuit opinio Iacob. de Aren. de qua per Bar. in d. l. sæuola. sed adhuc ad hæredem primo dicto propter conseruandam voluntatem defuncti, neque ista lex resistit: quia etiam verba directa possunt dici similia, quando testator codicillator.

f ¶ *En las leyes.* Vide supra titu. 1. l. fin.

¶ *Lex. III.*

» In codicillis non requiritur testes esse rogatos, nec requiritur sigillum nec primus codicillus per secundum reuocatur, nisi expresse reuocauerit testator: in testamento tamen in scriptis, requiritur rogatio & sigillatio. & per secundum tollitur primum vel etiam posthumi agnatione. h. d.

g ¶ *Departimiento.* Ponit in quibus differant codicilli a testamentis, & adde Azo. in summa. C. eo. col. 2. Aduerte etiam, q̄ qui decedit cum codicillis, non videtur decedere testatus, seu cum testamento, etiam si testamētum valeret iure codicillorū, quando fuit apposita conditio, si decederet cū testamento, vel sine testamento: quia verba conditionalia sunt proprie intelligenda. l. Mæuius. & l. qui hæredi. ff. de conditi. & demonstra. codicilli nanq̄ non sunt proprie testamēta. im. inst. de testa. in prin. & ff. eo. l. 1. ita dicit Soc. con. 97. incipit prędens consultatio. 3. vol. in contrarium tamen facit: quia testamentū late sumpto vocabulo, comprehendit codicillum: quia etiā codicillus est testātio mentis. inst. de testam. in prin. & in specie dicit Salyc. in l. si q̄ in 1. nota. C. fami. herci. per tex. ibi q̄ alias cōsuluit in Ferraria: cum quidam iure libelli haberet sundū ab ecclesia. S. Bartholomæi cū facultate relinquendi, cui vellet in testamento suo, q̄ potuit illę ex hac potestate relinquere in codicillo. & quia facultas concessa non requirit hęredis institutionem: sed legatum tantum. & ifud crederem esse verius vbi facultas sua dispositio relata ad testamentum non requirit hęredis institutionem: sed posset fieri in codicillis: quia vt dixi codicilli dicuntur testamentum. glo. in l. 2. in verbo. ex omnibus, & ibi Bald. C communia de lega. glo. in l. 2. in verbo omnis. C. de consti. pecu. & glo. fi. in c. quanquam. de vsur. lib. 9.

2 a ¶ *Sellos.* De codicillis in scriptis loquitur, vt vides in testamentis enim in scriptis est vbi subscriptiones & signacula testium requiruntur. l. 1. tit. 1. eadem part. l. hæc consultissima. in prin. C. de testa. Sed est dubiū hodie, maxime stante dispositione. l. 3. in ordi. Iuri. Aā si Inno. dic. Iauri. Aā si nec est codicillus. Rat. la. ti. in scriptis re. 4. li. 5. quiratur, quod teitesse sub scribant prouteuā debent sub scribere in testamēto in scriptis, ex tenore illius. l. & præmaxime: quia. l. fi. in fin. C. eo. de quia ista sumpta est exigere videtur subscriptionem testiū, quando codicillus fit in scriptis, & ita tenet ibi glo. Alber. Alex. & Iason. cum enim ibi lex dicit sub notationem in telligunt, id est subscriptionē. per. l. in donationibus. C. de dona. vnde dicunt bene esse verum, quod in codicillis in scriptis non exiguntur b sigilla: subscriptiones tamen testium sic. & ifud videtur de iure communi potius tenendum, quam illud quod dixit Azo. C. de codicill. c in summa. colum. 2. & etiam glo. in §. fin. instit. de codicill. vbi voluerunt neque signacula neque subscriptiones testium exigi: dicit enim Azo. hęc verba. Item in testamentis septem exiguntur testes, & rogati: & igitur in testō, quod fit in scriptis subscriptio testium, & eorum signacula requiruntur: sed in codicillis quinque sufficiunt testes, neque exiguntur sigilla, vel subscriptiones, vt dictum est. lex etiam ista partitarum disponit non exigi sigilla testiū: de subscriptionibus vero nihil dixit, vnde nō videtur corrigere in hoc ius cōmune: sed hoc sub eius dispone relinquere, licet Michael de cisuentes vnus ex glossatoribus. ll. Tauri. in d. l. 3. dicit q̄ ista d. l. part. disponit contrarium, q̄ d. l. fi. quod non est dicendum: quia vt vides tantū dicit de sigillis nō de subscriptionibus: dicebat etiā vbi supra dictus Michael, q̄ ex illa l. Taurina sibi videtur q̄ hodie attenta dispositione. d. l. Tauri, requiratur subscriptio testium in codicillis, sicut requiritur in testamento. qñ codicillus fiet in scriptis. & qđ licet illa. l. loquatur in testamento per eandem rationem, vt falsitas cuitetur, extendatur ad codicillos. sed a dicere quia. d. l. 3. pōt in suis secundum vnum sensum quod qñ d loquitur de solennitate codicillorū, intelligat tam de codicillis nuncupative factis, quam in scriptis. & q̄ qualitercunque fiāt seruetur in eis dispō. l. ordi. regis Alfonsi, & sic quod sufficiunt tres testes ciues cū tabellione: vel quinq̄ sine tabellione. & quemadmodū in testamēto nuncupatiuo corā tabellione non requiritur subscriptio testiū, ex di- In no. spositione. d. l. ord. sic nec̄ in codicillis licet in scriptis fiant: cū enim. receit. l. illa prius loquatur tam de testamento nuncupatiuo, quam de testa. d. l. 1. mento in scriptis, & distinguat solennitatē, quæ deber interuenire in r. l. 4. eis, & postea subdat quod in codicillis interueniat solēnitas requisita in testamento nūcupatiuo, iuxta. d. l. ordina. tenorem, aperte videtur e loqui de codicillis, etiā in scriptis factis. arg. l. fi. ff. de reb. dub. & c. inquisitioni. & c. requiris. de appell. 1. iste tamen intellectus a dillam. l. lib. 5. non potest stare: nam tota illa lex, venit ad interpretationem l. ordinarien. quę disponit tantū de testamento nuncupatiuo, & ad tollendum dubia, quæ ex ea oriebantur, & quatenus loquitur de testō in scriptis est ad limitationē. d. l. & intra vnum capitulum. & cum transit ad alia cap. scilicet ad testamentū cæci, & codicillos reuertitur ad explanationem. d. l. ordi. & sic loquitur, de testamento nuncupatiuo cæci: quia cæcus non potest testari in scriptis, vt dixi in l. 4. tit. 1. eadem part. & loquitur etiam de codicillis nuncupatiue factis, iuxta. dic. l.

gan en ellos sellos [a] los que los fazē, nin los testigos que se y aciertan, mas pueden los fazer ante cinco testigos. E puede ome fazer muchos cobdicilos: e non desatara [b] el vno al otro. Fueras ende, si dixere señaladamente aquel que lo fizere, que el cobdicillo que auia fecho primeramente, que non queria que vala. Otrosi dezimos que el cobdicilo non se desata, maguer nazca despues [c] fijo a aquel que lo fizo. Mas en los testamētos que se fazen en escrito, el cōtrario es desto. Ca deuen se fazer ante siete testigos que pongan y sus sellos. E el testamento primero se desata por el postrimero. E otrosi, se quebranta quando nasce despues fijo al fazedor del, segun diximos en el titulo de los testamentos [d].

Titulo. XIII. De las herencias que ome puede ganar por razon de parentesco, quando el Señor della muere sin testamento.

SIn testamento e con el, ganan los omes a las vegadas las herencias, e los bienes que fueron de otri. Onde pues, que en los titulos ante deste fablamos, de como vn ome puede ser heredero de otro por testamento. Otrosi de las mandas, e de las otras cosas, que le pertenescen. Queremos aqui dezir en q̄ manera puede heredar ome, por razon de parentesco, los bienes del finado, aun q̄ muera sin testamēto. E diremos en quātas guisas pueden morir los omes sin testamento. E quantos grados son de parentesco. E quales son aquellos, que por razon del, deuen heredar los bienes del q̄ assi finare. E quanto deue auer cada vno dellos, de los bienes, quando fueren muchos herederos.

¶ *Ley. I. En quantas maneras pueden morir los omes sin testamento.*

BIntestato, [e] es palabra de latin: que quier tanto dezir en romance, como ome que muere sin testamento. E esto

¶ *Non desatara.* Concord. cum l. cum proponas. C. eo & inst. eo. §. fi. 3 & l. diuus §. codicillos. ff. de iur. codicillorum.

¶ *Nazca despues.* Concord. cum l. si quis eum. in prin. & l. pen. ff. eod. & 4 C. eod. l. 1. & intelligit Azo C. eo. in summa. quando codicilli fiunt ab eo, qui vult decedere intestatus: nam si fierent ab eo, qui condidit testamentū: infirmato testamento, infirmatur etiā codicilli, vt ind. l. 1. & l. ab intestato. ff. eo. q̄ timen limita & intelligе, vt per Paul. de Cast. & Alex. in d. l. 1. considera tū, quod hodie stante. l. regni tit. de los testamentos. l. 1. in ordi. regali. qua cauetur, q̄ legata debeātur etiam Et in hærede repudiante vel alias non adeunte, videtur q̄ non prędicti, non re. q̄ codicilli pendeant a testamento. & sic quocunq̄ modo infirmare- est in tur testamentū, non infirmabūtur codicilli, & debebuntur legata in sepius eis contenta: videtur enim dic. l. grauare venientes ab intestato ad sol- alega- uēda talia legata, nec̄ legata desiderant adition̄ hereditatis ex testō: ta. l. 1. sicut enim non infirmarentur codicilli infirmato testamento, si in eo tit. 4. dicillis essent expresse rogati venientes ab intestato, vt implerent le- lib. 5. gata. l. ex testō. & l. eam quam. C. de fideicom. idem erit dicendum si a lege grauentur ad legata venientes ab intestato, prout vult grauare d. l. ordina. Cogitra tamen: quia mihi est noua consideratio.

¶ *Titulo de los testamentos.* l. 1. & 2. & l. 20. 5

¶ *Titulus. 13. De successionibus ab intestato.*

¶ *Lex. I.*

» Intestatus dicitur qua drupliciter: primo si non condidit testamentum: secundo si condidit imperfectum: tertio si postumi agnatione vel testantis arrogatione vel adoptione rumpitur: quartus si hæres scriptus repudiet hæreditatem. h. d. Habuit originem ab instit. de hæredi. quæ ab hoc est. def. in princ.

¶ *Sea intestato.* Si bene aduertis. l. ista vult, quod ille proprie dicatur 1 intestatus, qui testimentum facere potest, & decedit sine testamento, vel non iure facto seu forma non seruata, vel si factū rumpatur agnatione filii præteriti, vel irrito capitis diminutione: quia testator se dedit in arrogationem, vel quando ex testamento non fuit adita hęreditas, prout etiam habes in l. 3. ff. de iniust. rup. & in princ. inst. de suc-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cesso. ab intesta. non tamen dicitur proprie in testatus, qui decedit intestabilis, idest qui testari non potest, vt pupillus, vel furiosus, vel alias intestabilis, vt etiam habetur in l. 1. ff. de suis & legiti. hæredi. vbi etiam lex dicit, quod etiam hos pro intestatis accipere debemus. & ibi Bart. dicit, quod si ex communi vsu loquendi, ille qui non potest testari, dicatur decedere in testatus: tunc etiam statum loquens de decedentibus intestatis, comprehenderet in testabiles, cuius contrarium tenuit Bal. contra Bart. in c. 1. in prin. in vers. modo quæro. de successio. feudi. vi. etiam Alex. consi. 115. incipit æterni numinis. volu. 2. vbi multa. & pulchra ad dict. vide ibi per eum. & vide quæ late tradit idem Alexan. in additio. ad Barto. in d. l. 1. & Feli. in prin. decreta. col. 3. nam est quæstio, in qua multa scripta sunt: & vide quæ not. Bald. in authen. præterea. col. 1. C. vnde vir. & vxor. & Alberi. post Cyn. in l. 2. ad fi. C. qui testa. facere poss.

puede ser en quatro maneras: La prime ra es quando ome muere, e non faze testamento. La segunda es quando faze testamento non cumplido, non guardando la forma que deuia ser guardada en fazer lo segun diximos en el titulo delos testamentos. La tercera es quãdo el testador fizo testamento, q̃ se rompio por algũ fijo que nascio despues: del qual fijo non fizo enmiente en el testamento. O si por auẽtura aquel que fizo el testamento, se dexo despues porfijar a otro: de manera que passasse a poder de aquel q̃ lo porfijo. La quarta es, quando faze testamento acabado, e estableşce el heredero en el, e aquel heredero non quiere la heredad desechãdola[b].

¶ *Ley. II. Quantas grados son de parentesco.*

TRes grados e liñas[c] son de parentesco. E la vna es, de los descendientes: assi como de los fijos, e de los nietos, e de los que descienden por la liña derecha. La otra es, de los ascendientes: assi como el padre: o el abuelo, e los otros que suben por ella. La tercera es, de los de trauiesso: assi como los hermanos, e los tios, e los que nascen dellos: e de cada vno dellos diremos adelante, en las leyes, que se siguen de como pueden heredar los vnos a los otros, muriendo sin testamento.

¶ *Ley. III. Como el padre, o el abuelo murièndo sin testamento, deue el fijo, o el nieto heredar los bienes del.*

MVriendo el padre o el abuelo sin testamẽto, o alguno de los otros que suben por la liña derecha, el fijo, o el nieto[d] que nasciesse de otro su fijo, ganan e heredan todos los bienes del finado, quier sean varones, quier mugeres[e]: maguer aquel que hoc quod not. Bal. in c. fi. de feud. dat. in vicem leg. commisso. In vers. Ego de facto fui consultus. vbi concludit quod si emphyteosis ecclesiæ præscribatur extendetur in tertiam generationem tantum, non in infinitum ea ratione: quia sicut emphyteosis informiter concessa ideest, sine personarum distinctione, intelligitur in tertiam generationem. vt in authen. de non alienan. §. emphyteosim. & tamen in emphyteosi constat venire etiam fœminas, & non excludi propter masculos, quando fuit informiter concessa per viam donationis, vel priuilegij, seu in vltima voluntate, vt late tradit Iaso. in l. si quis id quod colu. 7. ff. de iurisdictio. omn. iudi. secus tamen esset in contractibus, vt late ibi per eum. col. 6. & in l. stipulatio ista. §. in stipulationibus. ff. de verb. obliga. In contrarium tamen facit quod notat Bald. in l. in multis. ff. de statu homi. facit quod not. Bart. in l. hæredes mei. §. cum suetudinem, & statuta loci in dispositione sua. Bal. & Petr. de Ancha. in l. tres fratres. ff. de pact. & in terminis primogenituræ ex consuetudine Hispaniæ, tradit Andr. Sicul. 2. volum. consilio. 10. incipit sapienter scribitur. & Decius consi. 387. viso puncto. col. 2. & de more Hispaniæ est, vt in maioribus per existentiam masculi, licet natu posteriores, excludatur fœmina eius soror, licet prius genita: & habemus hoc expressum in successione regni in l. 2. ti. 15. 2. part. ad cuius exemplum cæteræ maioriæ debent regulari, vt addudit Paul. de Cast. consilio 194. in causa maioris Hispalensis. Facit etiam contra id quod primo loco dixi dictum Bald. quod superius retuli in l. omnes populi. colu. 9. ff. de iustitia & iure & hoc vltimum de iure verius: procederet tamen primum, quando non extaret filius masculus, prout etiam habetur in successione regni in dict. l. 2. & facit bene ad id quod dixi. l. agnato. ff. de legiti. tuto. vbi habetur, quod fœmina propinquior, non impedit agnatum remotiorem in successione tutelæ. vnde etiã si alter quis præcipiat, quod bona sua iure primogenitury veniãt in filium, vel filiam maiorem: filia nõ veniet nisi in defectum masculi facit. bonus text. in. §. similiter. de capita. qui curiam vend. vbi habetur, quod si feudum sit receptum pro masculis, & fœminis intelligitur fœmina vocata in defectum masculi, & cõsuetudo interpretatur pactum, cum igitur generalis sit consuetudo in maioria, quod non succedat fœmina stante masculo, ita tale pactum & dispositio debet interpretari, iuxta dictam consuetudinem, maxime stante dict. l. partitarum. & ad de quæ tradit Alex. satis ad propositum. consi. 19. col. pen. in. 1. vol. & per totum consilium. vbi disputatur hæc quæstio pro vtraq; parte. vide etiam ad istam quæstionem Soc. Ciriter. in suo practatu in-

2 ¶ *Profijar.* Vide in §. alio. & §. non tamen. instit. quib. mod. testa. infirmen. & in l. 18. tit. 3. ead. part.

3 b ¶ *Descendola.* Adde l. intestatus. ff. de verb. signi.

¶ *Ley. II.*

Tres sunt gradus consanguinitatis scilicet ascendentes: descendentes: & collaterales. h. d.

4 c ¶ *Liñas.* Vide in l. 1. tit. 6. 4. part. & ff. de gradi. l. 1. & l. iurisconsultus & instit. de gradib. cogna. per totum.

¶ *Ley. III.*

In successione ascendentium præferuntur propinquiores descendentes: sed si defunctus relinquat filium, & ex alio filio præmortuo nepotem: succedet cum filio nepos loco patris: nec si plures sunt nepotes: habent nisi partem, quam eorum pater, si viueret, obtineret. Item si ex vno filio vnus nepos & ex alio plures, tantum habet ille vnus, quantum plures. h. d.

5 d ¶ *El fijo, o el nieto.* Siue sint in potestate siue emancipati, vt in authen. in successione. C. de suis & legiti. hæredib. & in corpore vnde sumitur, & l. meminimus. C. de legiti. hæredi.

6 e ¶ *Mugeres.* Concor. cum. d. authen. in successione & l. maximum vitium. C. de liber. præteri. aliquando tamẽ ex natura oneris appositi, videntur vocati masculi, & exclusæ fœminæ: vt si rex concelsisset alicui castrum, vel aliam rem, vt ipse & filius maior ex eo & alij descendentes seruirent regi, in aliquo officio virili, vt deportando lanceam, quando rex iret in bello, vel vexillum, vel quod esset magister Salæ: vel quid simile: nam cum fœmina non sit capax cauſæ, neque erit capax causati. tex. & ibi Bald. in §. pen. de his qui feu. dar. poss. & ex ista. l. inferes quod statutum de exclusione fœminæ propter masculum, licet factum sit propter publicum bonum conseruandarum familiarum. l. 1. §. denuntiare. ff. de vent. inspici. tamen non est æquum: imo odiosum quia quidquid est contra iustitiam æquitatis, est odiosum, secundum Bal. in l. certum. col. 1. C. vnde cogna. hinc dicit enim Bal. in l. omnes populi. col. 9. ff. de iusti. & iure. quod si statutum dicit, qđ primogenitus non secundo genitus succedat, quod non extenderetur ad primogenitam, asserens tale statutum esse odiosum & irrationabile; eo quia in natura pari non debent contrarij fratui. Bald. tamen

eis primogenituræ. lib. 1. q. 19. cõfert ad prædicta quod feudum vel maioria semper præsumitur concessa secundum suam propriam naturam nisi alteratio probetur. Bal. in §. fin. quid si inuestitura. & ad ea gloſa decisio. Dalphinatus Guido. pape. 506. incipit in contractu matrimonij. ¶ Et ex his inferre poteris, quod si concedatur licentia per regem ad faciendum maioriam in vnũ ex filijs, vel filialibus, quem quis elegerit, quod stãte masculo, non poterit fieri in fœminã. bonus text. in §. quin etiam episco. vel abba. cap. 2. de eo qui sibi vel hæredib. suis, & quod not. Paul. de Cast. in l. cętera. §. si duobus. ff. de legat. 1. ¶ Et quid si rex cõcessit facultatẽ faciendi maioriam in vnũ ex filijs masculis, & ipse cui data est fecit in filium maiorem masculũ & eius descendentes ne. q. disposuit quod non succederet fœmina cõtingit quod iste filius habuit filiam & non filium masculum an succedat hæc fœmina vel frater patris? videbatur quod nõ succederet fœmina quia cessante facultatis de masculo, intelligatur repetita in cæteris vocationibus. Sed in contrarium videtur tex. in l. coniuncta. l. 3. §. emancipatos. & l. vtrũ cum glo. ff. de ass. g. liber. ¶ Quid autem si conditor maiorię voluit quod maioria deueniret ad filios masculos & masculos descẽdentes ex eis per lineã masculinam: ita quod nõ veniat ad fœminas, an in defectum filiorum masculorum veniet fœmina? videtur quod si conditor maioriæ voluit maioriã esse perpetuã, quod tali casu deficientibus masculis fœmina succederet in maioria. facit. d. l. agnato. & quod ibi not. Bar. si tamẽ hoc non cõstaret, videtur quod in persona vltimi masculi decedẽtis, expirẽt vincula maioriæ. arg. l. qui solidũ. §. prędium. & quod ibi not. Bar. ff. de lega. 2. ¶ Quid autem si maioria excludit fœminas, & vocat masculos & existit masculus inhabilis tamen ad succedendum in maioria, quia forte frater minor vel alias inhabilis ad succedendũ, an tũc admitteretur fœmina? Bal. in maximi vitiũ. colum. 5. ver. item quæro nunquid statutum. mouet istam quęstionẽ, in simili & concludit, q̃ si ex statuto frater ex ciuide sororem, non procedet statutum in fratre, qui non succedit ex eo, quia de iure nõ potest succedere, vel licet posset renũtiauit tamen hęreditati. vide ibi per eum. adde tex. & ibi Bar. in l. 2. §. sed si sint sui. ff. ad Tertul. & tex. ibi Bar. in l. 1. §. si pater. ff. de coniungen. cũ eman cipa. liber. eius & text. in §. soluto. in fi. auth. de nup. & loquitur Bar. pulchre & subtiliter in d. §. si pater. vide ibi per eum quia informabis ingentium ad aliquia pulchra in ista materia. Et adde Decii cõsi. 387. incipit viso puncto. col. 2. 3. & 4. ¶ Quid ergo si cautũ sit in maioria in instrumento, quod deficientibus filijs masculis, maioria veniat in fœminã an intelligaf de filia primogenita, vel de alia, cui possessor maioriæ velit gratificare: Bal in simili loquens in feudo videtur decidere istã quęstionẽ in c. 1. §. & quia vidimus. col. pe. ver. extra quero. de fils qui teu. fere pos. vbi dicit, quod si actũ est q̃ deficientibus masculis, feudũ veniat in vnam fœminam, & extant plures fœminæ, an succedat primogenita, vel an dilꝰ gratificatur, cui voluerit, vel an ratione incertitudinis vtilabitur vel sorte dirimetur, & pro primogenita allegat. d. si quis stipulatur. ff. de verb. obl. & pro dño feudi, dicit. q̃ fa cit l. si quis seruũ. §. inter duos ff. de lega. 2. quod vero incertitudo vitiet allegat. l. cũ ex pluribus. ff. de manumiſ. testa. quod sorte dirimatur. allegat. l. secundã. C. quãdo & quib. quarta pars debea. li. 1 otan dem respondet, quod si primogenita succedit in alia hęreditate succedet etiã in feudo, & q̃ alias domini sit electio, quẽ vassallum velit, in maioria tamẽ loquẽdo ego simpliciter crederẽ absq; alia distinctione primogenitã admittendã, per tex. & quę ibi dixi in d. l. 2. tit. 15. 2. part. non enim in maioria militant rationes, quæ in feudo. ¶ Sed pone quod princeps concesserit facultatẽ faciendi maioriã in vnum ex filijs masculis, & ille cui fuit concessa, fecit in vnum filiũ masculũ, & deinde in descendentes ex eò ordine genituræ, quibus deficiẽtibus vocauit altũ suum masculum, & descendẽtes ex eo: & nõ disposuit, q̃ non succederet fœmina: postea contigit, quod iste filius habuit vnam filiam tantũ, & nullum filium masculum, an succedet in maioria dicta filia, vel an excludetur a patruo suo fratre patris sui? & videtur prima fronte, q̃ succedat patrui: sic quod clausula facultatis, quidentis masculis intelligatur semper repetitia, & qa videtur de intẽtione principis, quod semper succedat masculus. In contrarũ tamẽ videtur esse tex. in l. 3. cõiuncta. l. 3. §. emancipatos & l. vtrũ cum gl. ibi. ff. de assignã. liber. ibi enim habetur, q̃ licet a prin. assignatio liberi debeat fieri filio in potestate: tamen isti filio in hoc, iure quodammodo maioriq; succedit emancipatus filius, & nõ patruus frater patris, videmq; etiam q̃ conditio adiectain institutione non cẽsetur repetita in substitutione. l. 5. b conditio. ff. de hæredib. instit. & cũ vt dixi, tractetur materia odiosa de excludendo fœminas: debet restringi, & non extendi. sic & Io. de Anania-consi. 22. incipit ad probandam. cõsuluit qualita tem masculinitatis in vno, vel duobus capitulis testamẽti appositã, non videri repetitã in alio capitulo, in quo simpliciter filij vocãtur. de quo latius videbis per Iaſ. in l. qui filiabus. in prin. col. 11. ff. de legat. 1.

¶ Quid autẽ si ex dispositione maioriq fœmina non potest succedere stante masculo, etiã si esset masculus ex fœmina? deficientibus vero masculis vocata est fœmina, & quidã possessor maioriæ decessit, relicta vxore prægnante, & etiã relicta sorore maiore iam nupta, quæ non habebat filiũ masculũ: & relicta etiam minore sorore, quæ filiã habebat masculũ: contigit qđ vxore prægnãte mortuus fuit filius masculus ex sorore minore, & demum peperit vxor filium mortuũ quęritur q̃s succedet in maioriã? & dicẽdũ videtur qđ soror filia maiorfex quo nõ reperitur masculus, qui eã exclu iat? & videtur esse ca sus in Litẽ prætor. §. ii. ff. de suis & legiti. hęre. & l. 1. §. pe. ff. ad Tertul. ¶ Sed pone retento eodem themate, quod licet vxor se credebat prægnantẽ: in veritate tñ non erat prægnans, & vt tũc dicendum q̃ succedat soror minor iure filij sui masculi, qui defunctus est, ex quo secundum ve. it. tẽ naturæ maioria tam transiuit ad illum? & ex eius psona reuertitur ad proximorẽ sibi fœminã eius matrẽ? & vt de hoc esse casus in l. in testamẽto. §. vtiq;. ver. est-ũt tradatũ. ff. de suis & legi. liæ redi. facit. l. cũ ita legatur. §. in fideicõmisso. ff. de leg. 2. & quæ tradit Soc. in l. si cognatis. ff. de reb. dub. col. fi. ver. 6. & vltima coelusio. & per eũdẽ cõs. 49. vol. 1. ¶ Sed quid dices, cum prius fuit vocatus masculus, & in defectũ fœmina: pone q̃ possessor maioriq, q̃ habebat filiũ, captus fuit ab hostibus, q̃ filius habuit etiã vnã filiã patre adhuc existẽte in captiuitate, habebat q̃ sororẽ ex patre capto, mortuẽ existẽte filius relicta dicta filia: postea vero ex sorore natus fuit filiq, & deinde pater moritur in captiuitate, quis succedet in maioria, an filia filij, vel filius filię captiuitę? & videtur dicendũ q. filia filij: quia præsumit a lege patrẽ fuisse mortuũ prægambula hora captiuitatis. l. lex Cornelia. ff. & vulg. & pupi. l. omnib. ff. de capti. & postlimi. reuerſ. & fi filius videtur succeſisse? & cũ nõ esset natus filius sorori tpe, quo ipse abiit, reliquit maioriã filię sug, q̃ibi nõ tollitur ex superueniẽtia masculi. & p hoc põt induci. l. pe. ff. de suis & legiti. hęredi. & l. 1. §. 1. ff. ad Tertul. quæ etiã posset induci in partẽ cotrariã pro filio sororis: sed primum magis placet ratẽtis his, quę dicta sunt & dispõne. l. Tauri. 40. &. 45. ¶ Pone etiã quod testator fecit maioriã, & dixit & quia per mulieres perdi solet generis memoria: cũ trãseunt in aliẽnã familiã, volo q̃d in ista maioria fœmina nõ succedat, & contigit q̃ tpe quo defertur maioria est filia fœmina possessoris, nupta alicui de agnatione & genere testatoris, & de eius nomine: seu appellido, vt vulgariter loquar an succedet tunc talis fœminæ? & videtur q̃ lic ex quo cesſat ratio a dissponente assignata, & dispositio restringitur p rationẽ. l. cũ pater. §. dulcissimis. ff. de legat. 2. ex quo enim ille maritus fœminę descendit a disponẽte, hoc etiã suaderi videtur fuisse de eius volũtate: & quod si fuerat interrogatus ita dispoſuerat? & pro hoc videtur esse quæstio, in terminis. in l. 2. §. ad filiorũ. C. quando & quib. 4. pars debea. li. 10. & per illã. l. 10. de Pis. in l. 1. C. de impon. lucrati. de script. eo. li. & etiã per tex. in d. l. 1. infert argumentũ. q̃ si filia mater vel auia vasalli nubat alteri vassallo eiusdẽ dñi, quod ipsa succedet in feudũ: ex quo cõditio personę vasalli nõ mutatur, licet aliàs fœminæ in feudũ non succederẽt: cũ enim cõditio personæ nõ mutatur, neq; status, rei cõuenit immutari, quod tu bene nota. & dato ocio. latius cogita. ¶ Sed qđ si testator habens filias, & vxorẽ prægnantẽ fecit maioriã & voluit, quod si vxor quę prægnans erat, pareret filiũ masculũ, ille succederet in maioria: & quod alias faciebat eã in filiã maiorẽ, & eius descendẽtes, ordine genituræ, & in eius defectũ in sorẽ suam filiã, & contigit quod testator non decesſit pro tũc: & vxor tũc peperit filiã: post modũ vero iterum ex eodẽ testatore prægnans facta est, qua prægnãte decesſit testator, quęritur si vxor pariat filiũ masculum, quis succedet in maioria, an ille filius masculus, vel filia? maior? vel an desigiat dispoſitio tanquã ille casus fuerit omiſſus? quod prima facie videbatur per l. cõmodiſsime & l. placet. ff. de liber. & posthu. nec; obstare videtur. l. filius. §. si quis ex certa. ff. eod. quia ibi in genere & simpliciter instituit filiũ ex vxore certa non se referẽs ad partũ tunc instantem. secundum glo. in l. ideoq;. & ibi Bar. ff. eo videtur tamẽ quod de mente definẽti fuerit vocare masculum, quandocunque naſceretur. pro ista parte multũ facit decisio Io. And. in additio. ad Spec. in rubri. de testa. in additio. magna. ver. occurrit alia quæstio. vbi dicit, q̃ licet testator instituat ventrem vxoris, si postea testator alios liberos suscipiat, & illi etiam videntur instituti? & quod procedit hoc & si eos habeat ex alia secunda vxore, tenet in expresso. Socinus in d. l. placet. & est opinio communis doctorum ibi. quicquid in contrarũ voluerit ibi Paul. de Castr. & vide ibi per Socin. respondentem ad dictam glosſ. in d. l. ideoque, & tenentem opinionem Ioan. Andr. pro indubitata, quando nati sunt ex eadẽ vxore & asserentem glosſillam in hoc non contradicere? & ipsud videtur versus si non consteſt testatorem precise se retuliſse ad partum, cũ tam formatum in vtero vxoris. ¶ Succedit etiam quæstio pulchra quid si conditor maioriæ, in defectũ masculi voluit succedere fœminam, hac tamen cõditione. quod nuberet homini sui generis, qui nomen suum haberet & insignia, vt sui nominis memoria conseruaretur. contigit, q̃ talis fœmina contraxit matrimonium cum extraneo, qui tamen accepit nomẽ & insignia conditoris maioriæ, an fœmina perdat maioriã, vel adhuc

possset eã haberi:& q posit illã habere,& nõ pdat videt facere text.
in l.murileguli.C.de murilegu.lib.11.p quẽ Bar.& Io.de Pla.ibi infe
rũt ad q̃stionẽ.q si monasteriũ concedat in emphyteosim sub pacto,
q trãseat in filiã fœmineã:quę tñ nubat alicui subiecto monasterij iu-
risdictioni,q si filia vult nubere extraneo,q vult effici d iurisdictiõe
monasterij,q poterit talis fœmina sic nubẽs retinere emphyteosim.
Itẽ qa ad limites rõnis li.nitãda vr̃ dispositio.d.l.cũ pr̃.§.dulcissimis.
ex eo enim voluit,q nuberet alicui d gñre:& d noie eius:vt talis por
taret insignia & nomẽ,q si hoc faciat extraneus, vr̃ satisfactũ mẽti &
dispositiõi cõditoris,& eo maxime:quia etiã si talis fœmina nupsisset
cũ aliquo de genere cõditoris,licet nõ descẽderet p lineã masculinã:
sed p fœmininã satis eẽt ad cõplementũ dispõis:qa etiã d genere meo
dicunt illi,q sunt mihi cognati.secundũ Bal.in l.1.ff.de pba.Paul.de
Cast.in l.1.C.de cõdi.infertis.ver.itẽ q̃ri.vbi dicit.q ista est veritas.q
descendentes ex fœminis dicũtur esse de genere. & tradit late Decius
cõs.223.incipiẽti.in casu pposito.& tradit Bar.in auth.qb.mod.nat.
effici.sui.§.1.coll.7.& tñ qui veniũt per lineã fœmininã, trãsierũt in
alienas familias:& sic in casu qõnis, dispones,nõ vr̃ habuisse respectũ
ad cõseruãdã agnatiõne:sed tñ ad nominis memoriã q cõseruat as-
sumẽdo extrane⁹ nomẽ & insignia. Itẽ talis dispositio referẽda erat
ad eũ,cui fœmina digne & iuste nubere posset.l.cũ ita legatur.ff.d cõ
di.& demõ.Bar. & Platea in l.edicimus.C.de Murilegu.li.11. & sic ta
lis,cui nuberet,debet esse vltra quartũ gradũ,q etiã ostẽdit disponẽ
tẽ,hoc precise nõ iussisse,rõne sui generis:sed rõne suę memorię cõ-
seruãdę quę cõseruatur,vt dictũ est.l.facta.§.si in dãda.ver.si vero no
minis.ff.ad Trebel.& de ista mutatiõe nominis & assumptionis alte-
rius nominis,& insigniũ, videas Guillel.Benedict.vltra alios. in re-
14.q. pe.c.Raynuntius.in prin.fo.8.& 9.de testa.¶ Pone vero q ex tenore
maiorię fœmina trãsuersalis nõ succedit:sed eã excludit mascul⁹ etiã
descẽdens ex fœmina:modo aliquis habebat maioriã,& vxorẽ preg
nantẽ,& sororẽ & fratrem:mortuus est possessor maiorię relicta vxo-
re pregnãte,& fratre & sorore,cõtigit,q partu adhuc existẽte in vte
ro,obijt frater relicta filia,mortua etiã est eodẽ tpe soror relicto filio
masculo:postea vero vxor pregnãs fecit abortũ,queritur qs succedat
in maioria,an filia ex fratre,vel filius ex sorore:& vr̃ dicẽdũ, q filius
ex sorore:cũ frater pximior agnatus decesserit pẽdẽte dubio,an post
humus nascatur:& sic ius suũ nõ trãsmisit in filiã:cũ sibi maioria inte
rim non est delata.Et pro hoc vr̃ esse casus.& ibi not.Bart.col.2.in l.
15.q. vẽtre preterito.ff.de acqui.here.¶ Quid autẽ si ex tenore inuestiturę,
& maiorię fœmina nõ succedit:nisi cũ fuerit vnica patri suo,seu cum
nõ sint filij masculi:sed fœminę patri morienti,nũc pone,q auus pos-
sidebat maioriã,qui habebat duos filios masculos,cuius filius maior
mortuus est in bello in seruicio regis,relicta filia: queritur quis succe
deret auo in maiori,an filius secũdus aui,an filia primogeniti:& vide
tur q filia primogeniti arg.tex.& q ibi Io.de Plat.in l.1.C.d filijs offi
cia.li.12.nã qui in acie principis moriũtur, per gloriã viuere intelli
gũtur,& sic videt succedere patri morienti nũc:sed videt hoc rigidũ,
vt per talẽ fictionẽ excludat filio secũdus masculus.& vocet fœmina
16.q. cõtra tenorẽ maiorię.¶ Sed quid si testator fecit maioriã in filiũ & vo
luit q bona maiorię semper in familia remanerẽt:& ab ea nõ exirẽt:
& q iste filius relinqueret pximiori de familia:modo iste filius veniẽs
ad mortẽ,& carẽs filijs,relinquit istã maioriã sorori suę: eũ tñ habe-
ret & aliũ fratrẽ masculum,an potuit facere:& vr̃ q sic per tex.& ibi
Bal.in l.volũtas.C.de fideicõ.Contrariũ tñ crederẽ ex quo ex tenore
maiorię cõstit esse ppetuã:cũ voluit semp in familia remanere: si tñ
ista verba,vel equipollẽtia nõ essent,pcederet q hr̃ in d.l.voluntas:
alias secus:qa iuris intellectu pximior qui a testatore.& etiã ex.l.dis-
positione est vocatus.vt in l.cũ ita legat.§.in fideicõ.ff.de leg.2.intel
ligitur de masculo.vt tetigi superius & adde Pau.de Cast.in l.mari-
tus.C.de pcu.¶ Quid aũt si testator iuxta.l.Tauri.disposuit,q in suc
17.q. cessione maiorię nepos masculus ex filio,licet pmoriatur pater viuo
l. 40. Taur. & in no. re. est l. 15 ti. 17. lib. 5. auo possessore maiorię,pferat patruo:si tñ talis fili⁹ relinqret fœmi-
nã filiã,& nõ masculũ:tũc disposuit,q succederet patruus exclusa ta
li filia,modo cõtigit,q quidã q possidebat maioriã,dedit illã in vita
sua filio suo maiori,& sibi eã renũciauit,& tradit: morit postea filius
maior,relicta filia,& viuo auo & patruo,quis succedet tũc in maio-
ria:Decisio qõnis vr̃ pẽdere ex eo pacto,an tenuerit renũtiatio in vi
ta in preiudiciũ vocatorũ ad maioriã vel ne.Nã si tenuit, filia fœmi-
na succedet:cũ poterat in defectũ alterius fratris sui masculi succede
re patri,neq repugnabat tenor maiorię, si vero renũtiatio nõ valuit
succedet alter fili⁹,& sic patruus,q videtur de iure verius p tex.in l.cũ
pr.§.a filia.ff.de leg.2.& in l.filiusfamilias.§.diuus seuerus.ff.de leg.
1.& quæ not.Bar.in l.vnũ ex familia.§.sed & si fundũ.ff.de leg.2.&
Bal.in l.post mortẽ.C. de fideicom . q est notandũ ad similes etiam
18.q. quæstiones. ¶ Pone vero q in dispositione maioriæ cõtinetur, qđ in
ea nõ succedat fœmina, sed quod succedat masculus propinquiori d
cedenti,cõtigit quod pater possidet maioriã.qui habet filiã, & ex ea
nepotẽ masculũ,habet etiã fratrẽ: & morit pater & cũ fœmina exclu
datur,est modo contentio inter patruũ & nepotẽ ex filia, quis succe-
dat,frater asserit se esse pprinquiorẽ decedenti,quia secundũ ius cano
nicũ est sibi cõiectus in primo gradu,nepos vero ex fœmina est in se
cũdo gradu,& sic quod precedit in vno gradu, nepos vero allegat p
se quod ipse, est in linea descendentiũ,& ideo propinquior debet cen
seri respectu aui,quã patruus suus, qui est in linea transuersali. vt est
tex.hic & in auth.in successione.C.de suis & legiti.hęredi.& testator
seu conditor maioriæ videtur se iure cõmuni conformasse, & dispo-
nere secundũ ius.vt tradit Bal.in l.2.C.de conditio.inser. & quę no-
tant Bar.& docto.in l.hęredes mei.§.cũ ita.ff.ad Trebellia.Itẽ quia iã
maioria intrauit lineã sui aui, vnde nõ debet exire ab ea needũ finita In no. rec. est d.l. 5. tit. 7. lib. 5.
& facere transitũ in aliã.vt in c.vnico.de duob.fratri.a capita inuest.
c.1.de natura successio.feud.allegat etiã pro se legẽ Tauri.40.dispo
nentẽ nepotẽ excludere patruum needũ in successione ascendentiũ,
sed etiam in successione transuersaliũ,quæritur quid iuris:& Bal.vi-
detur decidere istã quæstionẽ in auth.cessante.col.fin.C.de legiti.hæ-
redi.versi,vnde facit ad quæstionẽ.vbi dicit,q si ex consuetudine nõ
succedat filia in baronia,& quidã baro habebat fratres,& nepotes ex
filia præmortua,& sic decedat,q nõ admittetur nepos,quia venit ex
persona suæ matris,& ideo repellẽdus,sed vbi non essent fratres, ne-
que fratrũ filij,sed vlteriores,tunc bene veniret nepos,quia tũc non
consideramus personam eius a quo descendit.secundũ Iacob.de Ra
ue.& Cyn. vult ergo Bald.nepotẽ ex filia excludi a patruo , in casu
quæstionis propositæ,quia non potest dici propinquior decedenti,
nisi intret in locũ matris,quæ cũ sit exclusa,nepos nõ est in eius locũ
admittendus,& q tunc nepos admitteretur, qñ contenderet cũ alio
remotiori masculo,quã esset frater defuncti,quia nõ esset sibi necesse
tũc intrare locũ matris.& ad allegata pnepote potest responderi, q
hic non tractatur de successione aui ipsius nepotis: sed primi consti-
tuentis.qui omnibus a se descendẽtibus videtur pspexisse,secundum
ordinẽ gradus.c.1.d eo q sib.& hæredi.suis mascu.& fœmi. & sic ces
sat quod traditur in d.ca.vnico.de duob.fratri.& quod habet in ista
l.& in d.auth.in successione.cum etiã frater sit de linea descenti, res-
pectu primi disponentis. Lex etiã Taurina nõ obstat , quia procede-
ret vbi ille,quẽ nepos repræsentat,poterat succedere,& nõ alias ex-
cluderet patruũ.Tu cogita,quia questio est notabilis , & pulchra &
dubia,maxime eo attẽto,quia de iure ciuili frater & nepos sunt in pa
ri gradu decedenti,vnde frater nõ poterit se dicere propinquiorẽ de
cedenti,secundũ cõputationẽ iuris ciuilis,quæ attẽditur in successio
nibus.vt in l.3.titu.6.4.part.& Alb.in auth.post fratres.C.de legiti.
hære.relatis dict.Iacob.de Raue.de quibus supra per Bald.subdit, q
in contrariũ multũ facit,quia licet nepos veniat ex persona filiæ,ta-
mẽ nõ venit vt fœmina,sed vt masculus.allegat quæ dixit in simili
in auth.itaq.ad fi.C.cõia de succes.cũ igit in isto nepote cõcurrat ea-
dẽ pximitas & sexus,& sit in eadẽ linea quã ingressa est maioria,ma-
xima æquitas videtur p isto nepote.Tu vero quis habes maius ociũ
latius cogita. ¶ Sed qđ si ex dispositiõe maiorię vocati sunt masculi 19.q.
q̃s disponẽs voluit semper pferri fœminis. & in defectũ masculorũ,
vocauit fœminas,an tũc etiã masculi ex fœminis excludãt fœminas:
& videbatur q nõ ex his,q in prin.huius gl.dixi quia cũ tractetur de
dispõe odiosa videt restringẽda.& sic q testator habuisset respectum
ad cõseruationẽ agnatiõis,quę cõseruatur p masculos descẽdẽtes ex
masculis,nõ p descẽdẽtes ex fœminis.Habetur ergo perinde ac si vo
casset agnatos,& eis deficiẽtibus fœminas.cõfert ad hoc q dicit Spec.
tit.de loca.§.nũc vero aliqua.ver.146.q si qs accepit rẽ in emphyteo
sim p se & filijs suis masculis intelligi debet de masculis descendenti
bus ex masculis,& nõ de descẽdẽtibus ex fœminis,licet sint masculi.
& tradit etiã Pau.in l.Gallus.§.nũc de lege.col.fi.ff.de lib.& post fa-
cit ad hoc etiã q no.Bal.in c.vnico.fi.col.ver.extra quero, an agna-
tus vl̃ filius defuncti.vbi dicit.qđ si statutũ disponit q agnati exclu
dãt filias a successione filius sororis nõ excludet filiã,qa nõ est agna-
tus,licet p iustinianũ reductus sit ad paritatẽ agnorũ , & nullũ sic est
idẽ.l.q nerua.ff.de posi.nõ em secũdũ eũ vocat iste agnatus re & no-
mine,neq re tñ,sed filijs de q statutũ non loquit maxime qa tale argu-
mẽtũ a simili induceret exclusionẽ fœminę,cõtra ius naturale. & ita
dicit Bal.fuisse determinatũ Bononię disputando per.D. Marti.in cõ
trariũ vr̃ esse tex.in c.1.de eo q sibi & hęredi.suis mascu.& fœmi.vbi
habet,q si feudũ cõceditur masculis,& eis deficiẽtibus fœminis mas-
culus genitus ex sorore excludit amitã seu aliã fœminã. Neq obstat,
si dicatur q illud sit spãle in feudo,eo quia fœmina nõ põt seruire,nã
rñdetur,put rñdet Pet.de Anch.cõ.359.incipit nos Petrus de Ancha.
& Floria.q illud nõ statuit ibi,ppter aliquã spãlitatẽ in feudorũ ma-
teria:sed est q̃dã interptatio prudẽtiũ in illo casu,put,ibi dr̃ in tex.cũ
nõ sit dare rationẽ diuersitatis psupposito,q vigore pacti sint capa-
ces fœminæ sicut & masculi,licet quodã ordine successiuo secũdum
prudẽtiũ interpretationẽ,masculi pręferãtur.arg.l.a Titio.ff.d verb.
oblig.&.c.inter corporalia.de trãslatio.episcopi vel elect.& certe vi
detur hoc magis de mẽte disponẽtis,cũ simpliciter dixit de masculis,
vt cõprehenderet natos ex fœminis masculis deficientibus masculis
descendentibus ex masculis, prout etiã dixit Petr. de Anch. & Flo-

in d.cõsi.hoc etiã vult Pau.de Cast.in.l.3.in prin.C.de cõdit.insert.&
pertim hęc pcedẽt,cũ in maiorijs vt plurimũ sint villę & castra & iu
risdictio,vnde disponẽs cũ vocat masculus & excludit fœminas,vi-
detur cõsiderare fragilitatẽ mulierũ,quibus dominari nõ cõuenit.vt
etiã adducit pulchre Petrus de Ancha.cõsi.359.incipit pro maiori in
telligẽtia dicendorũ,& sic voluit præferre masculos.q ratio viget in
masculis, & si descendãt per lineã fœmineã,put etiã adducit Socin.in
l.Gallus.§.nũc.de lege.Velleia.ff.de lib.& post.col.fi.vers.3.decidi-
tur.vbi etiã vid.Claudiũ.col.fi.& ad dictũ Spec.resp.vt per Pau.in d.
l.1.& in d.l.sed si hac.§.liberos.ff.de in ius voca.& etiã colligit rñsio
20.q. ex dictis per Petr.de Ancha.& Floria.in d.cõs.¶ Quid aũt si facta fuit
maioria in filiũ & in masculos descendẽtes ex eo,& si nõ haberet des-
cendentẽ masculũ,succederet filia fœmina filia disponẽtis.cõtingit q
moritur disponẽs,& postea filia relicto filio masculo,demũ moritur
filius in quẽ facta fuit maioria,relicta filia:an succedat talis filia,vel fi
lius filię:videtur quod filius filię,& non filia filij,ex nota per Bal.in
21.q. §.filia vero.in fin.de succe.feud.¶ An autẽ ex eo , q cõditor maioriæ
semper vocauit masculos,videat ex hoc exclusisse fœminas:cũ exta
rẽt masculi:& dicẽdũ videt q sic.arg.l.cũ ita.ff.d cõditio. & demõst.
& tenet Bar.in l.cũ auus.ff.eo.ver.quęro dicit testator.cuius dictũ cõ
muniter approbatur put attestabit ibi Socin.char.9.col.3. benefacit
tex.in l.scripturas.in fi.C.qui potio.in pig.habean.& ibi notat Bald.
facit.l.prima.ff.de legib.dum dicit virorũ.vbi Bar.dicit ergo mulie
res nõ pñt esse de cõsilio facit.l.cũ prętor.ff.de iudi.l.sicut certi. C.de
maesta.mili.& nota q masculus etiã alterius linee preferi filiæ vltimæ
possessoris,attento tenore inuestituræ disponẽtis, q masculina gñã-
tio prẽferat,ita cõsuluit per multa fundamẽta Pau.de Cast.2.vol.cõ
siliorũ.cõs.300.incipit viso quodã pcessu,& idẽ voluit Gaspar Cal-
deri.put habet in cõsi.Bal.in nouis.2.vol.cõs.137.incipit dñs Iordan⁹
vbi dicit,q qñcũq est prioritas in sexu vel linea remotior linea vl̃ se-
xus,pferi cuicũq pximiori posterioris linee,vel sex⁹, vide ibi p eos.
In hoc tñ vr̃ latius cõsiderãdũ videlicet q si cõditor maiorię simplici
ter cõdidit maioriã vocãs ad eã descẽdẽtes suos vel alios & tũc indif-
ferẽter admittẽtur masculi & fœminę ad maioriã & duntaxat atten-
datur prioritas gradus,dũ tñ in pari gradu existẽte masculo & fœmi
na preferatur mascul⁹ fœminę,& hoc est q voluit Petrus d bella Per
tica.in l.pater filiũ.§.quindecim.ff.de le.3.Bal.in l.in multis.ff.d statu
homi.l.2.ti.15.part.2.& idẽ esset dicẽdũ qñ disponẽs ab initio voca-
uit tã masculos quã fœminas ad maioriã: videt enim istius mẽtis fuis
se & facere suã dispositiõnẽ scdm qualitates iuris cõis iuxta notata p
Bar.in l.hęredes mei.§.cũ ita.ff.ad Treb.qñ em in q̃cũq gradu succes
sionis vocauit matrẽ & fœminã tũc in pari gradu excludet fœmina a
masculo, nõ si masculus sit in remotiori gradu. Si vero cõditor maio
rię,nõ ita disposuit sed vocauit filiũ suũ masculũ & descẽdẽtes mascu
los ex eo,tũc mascul⁹ remotior excludet fœminã ẽt ppinquiorẽ in gra
du,voluit em tũc disponẽs cõseruare agnitionẽ suã. vt tradit Io. An.
referẽs disputationẽ Iac.de Are.in addit.ad Spec.tit.de succes. ab in-
test.& in rub.de testa.referẽs disputatio.Ricar.Malũb.Cy.& Saly. in
l.1.C.de adult.Bal.in.l.maximũ vitiũ.C.de libe.prete.& in l.q 90.ff.
de legib.Io.de Imo.in l.fi.ff.de hęre.instit.Soci.in l.Gallus.§.nũc de le
ge Velleia.ff.de lib.& post.& consi.9.vol.1.& cõs.12.& cõsi.62.vol.
3.Caro.ruinus.cõsi.139.vol.3.& cõs.150.vol.2.vers.sed pmissis non
obstãtibus.& cõsi.12.eiusdẽ vol.co.1.versi.aliquãdo & tertio. Cur-
tius Senio.cõsi.40.Decius cõsi.545.nu.6.Soci.cõsi.73.vo.4.& cõsi. 6.
nu.12.& cõs.57.vo.3.col.3.Ias.cõs.140.vo.2.Decius vbi dicit hãc es-
se cõem opinionẽ cõs.372.nu.4.ver.Scdo pmittendũ.& pcedit & si in
eadẽ dispõne post vocatioem masculorũ vocet fœminas In defectũ
masculorũ.vt est casus singularis in d.c.1.de eo.q sibi & hęred.b⁹ suis
nec est ibi aliqua spãlitas feudorũ sed fundat illa dispõ in mera raõe
dispositiõis preferẽtis masculos fœminis,vt in terminis voluerũt Pe-
trus de Ancha.& Floria.cõs.359.inter cõsilia Ancharrani.incipit nos
Petr⁹,& adest manifesta rõ ad hoc em segregãtur masculi a fœminis,
& de masculis sit specialis dispositio vt & ipsi preferãtur quocũq sint
gradu & in eis cõseruetur agnatio.Preterea qñ disponẽs loquit discre
tiue de per se de masculis,& de p se de fœminis nunquã masculinũ cõ
cipit fœmininũ.vt tradit Bal. in in d.l.in multis Ias.per tex.ibi in l.co
hæredi.§.q discretas.cũ.§.sequenti.ff.de vulg.& pupil.& in l. si qs id
quod.ff.de iuris.omn.iudi.Idẽq dicendũ est & si nõ ita expsse sed ex
alijs cõiecturis & clausulis dispõnis apparet hãc fuisse mẽtẽ dispone
tis circa vocationẽ masculorũ,& cõseruationẽ suę agnatiõis,q em col
ligitur ex talibus cõiecturis p expresso habetur,l.cũ pponebat. in fi.
& in l.vnũ ex familia.§.fi.ff.de leg.2.l.fideicõmissa.§.hęc verba. & l.
Pãphilo.in prin.& l.pater filiũ.§.pe.cũ gl.ff.de leg.3.l.ex facto. ppo-
nebat.§.rerũ.ff.de heredi.insti.ibi & facit quidẽ totũ volũtas defun-
cti.l.cũ quidã,in fi.C.de necessarijs seruis hęre.insti.& nõ dicitur casus
omissus,sed expsius Bal.singulariter in.l.1.C.de his q an aper. tabu.
& in.l.si mr.C.de insti.& substi. Oldr.cõs.224.Decius cõsi.197.& bo
ne cõfert q not.Bal.in l.cõptatorias in 5.oppositione.C.de test.mi-
22.q. li.¶ Sed an exclusis fœminis videant etiã exclusi masculi descẽdẽtes
ex fœminis:& certe qñ talis masculus ex fœmina nõ ptenderet spãlẽ
vocationẽ ex persona sua,ex tenore maiorię indubiũ videt quin ex-
clusa matre excludatur & ipse,ex doctrina Bald.q semper allegat in
l.1.ff.d senato.nõ em in causato põt esse plus virtutis.quã pcedat ab
influẽte potẽtia causę allegat.§.hoc aũt notãdũ quod feu.dar.pos.ex
hoc inferens,q si filia regis francorũ ex ratio ab illi cõsuetudine fran-
corũ,non succedit in regno,filius.f.rex Anglię nullũ ius in regno frã
corũ prętẽdere potuit,est etiã bonus tex.ad hoc.& ibi notat Io. And.
in.c.ad apostolicę.de re iudica.lib.6.adde Bal.in l.fi.q.25.C. de hęre.
instit.& in l.cũ antiquioribus.col.5.C.de iur.delib. & adde quæ not.
Bar.in l.2.§.videndũ.ff.ad Tertul.Bal.in l.maximũ vitiũ.C. de liber.
præte.& Io.Cirier.in suo tractatu primogenituræ.li.3.q.23.¶ An aũt 23.q.
fœmina semel exclusa cẽseatur semper exclusa vel an tẽporaliter quã
diu nõ extant masculi:qõ est valde tractata tã in successione hæredi
tatis,quã in materia feudali.de primo tradit Bar.in l.fi.ff. ad Tertul.
Bal.in l.in qbus.C.de secũ.nup.& de 2.And.de Iser.Bal.& cęteri in c.
1.§.quin etiã episcopũ vel Abb.& magis cõi.resolutio doc.videt.q
fœmina semel exclusa per existentiã masculi perpetuo duret exclu
sa per tex.in.d.§.quin etiã.secundũ q intelligit And.de Iser. ibi si tñ
ex tenore inuestituræ cõstaret fœminã non perpetuo: sed tẽporaliter
exclusam,vt quia instrumentũ maiorię cantaret , q donec masculus
superesset,fœmina nõ succederet,tunc enim fœmina semel per mascu
lũ exclusa,admitteret postea deficiẽte masculo.vt in d.c.1.cũ ibi no-
ta.de eo qui sibi vel heredib.suis mascu.& fœmi. & istud dicit cõiter
approbatũ Socin.cõsi.92.incipit circa primũ huius consultationis ar
ticulũ.co.10.in 4.dubitatio.1.vo.vbi quã plures hãc opinionẽ,& q
in successiõe hęreditatis tenẽtes allegat tenet etiã Francis.Curtius in
suo tracta.feudali.3.parte.in prin.q.17.ver.2.limitate. Et aduerte q
ille q semel fuit exclusus ppter indignitatẽ nõ poterit postea etiã alia
vice succedere vt.tex.in.l.etiã.§.si capitis.ad fi.ff.de bonis liber.& l.
cũ pater.§.libertis.ff.de leg.2.& q ille qui fuit exclusus ex vna voca
tione admittatur ex alia licet a prima fuerit exclusus ppter ingratitu
dinẽ.vt.tex.notabilẽ in l.si filius q patri.in prin.ff.de bonis liber.¶ Et 24.q.
qđ si quis fuit exclusus lite vel prẽscriptiõe a maioria tũ enim ipse fue
rit ille qui primo loco erat vocatus,an si postea ppter alienationẽ vl̃
alias perdat qui possidet maioriã.ille sic exclusus poterit illã reacqui
rere:& vr̃ q sic per tex.in l.milites phibẽtur.ff.de re mil.Io. de Plat.in
l.vnica.C.qbus ad cõductio.pdio.lib.11.nõ em videtur exclusus ex
noua causæ superuenienti.l.q Romę.§.duo fratras.ff.de verb.obli.c.
2.de renũ.vnde si qs ppter alienationẽ perdit maioriã si postea cum
trãsiuit ad aliũ iterũ vacet & ipse alienãs sit pximior admittetur.vt in
c.vnico.& ibi Bal.de eo qui finẽ fecit agnato.Bal.in §.pterea.quibus
mo.feu.amit.gl.& Bal.in c.1.imperator lotharius Bal.in §.fi.si d feu.
fue.cõtro.inter do.& agna.¶ Quid autẽ si filia semel fuit admissa ad 25.q.
successionẽ maiorię: quia nõ erat masculus an repellat masculo po-
stea superueniẽte:decides ex his,quę tradit Iaco.de Bellovis. Nicola.
de Neapo.& Bal.in d.c.1.de eo q sibi vel hæred.b.suis.vbi voluit cõ-
tra And.de Iser.ibi q masculus superueniẽs nõ excludat fœminã in
possessione feudi existẽte: quia natura dominiorũ acquisitorũ est, q
sit perpetua.l.siue possidetis.C.de pbatio.& istã partẽ post multa te-
net etiã in d.suo tracta.feudali Frãcis.Curtius.in 3.pte in princ.q.28.
vbi videas.¶ Sed quid si fœminę fuerũt exclusæ in vna parte,seu gra 26.q.
du maioriæ,an videãtur exclusæ etiã in alijs gradibus,& vocationi-
bus factis in maioria:aliqd tetigit supra de cõditione masculinitatis
an repetatur,est vtilis qõ, & requirit lõgiorẽ stilũ videtur pro nũc,q
si exclusio fœminarũ fiat intra certũ capitulũ alicuius gradus,seu vo
cationis,ad solũ illud referatur & nõ ad sequẽtes vocatiões,seu sub-
stitutiões.vt pbatur in l.3.§.filius.ff.de liber.& post.& not gol.in l.3.
C.de liber.præte.si vero exclusio fiat in aliqua clausula de per se ab-
solute posita.videtur q referri debeat ad oẽs gradus, & ad oẽs voca
tiões per tex.in d.§.filius.& in l.talis scriptura.in prin.ff.de leg.1.l.fi.ff.
de reb.dub.c.2.requiris.& c.inquisitõi.de appell.siue talis clausula ap
ponatur in prin.siue in medio,siue in fine,vt colligitur ex dictis iuri-
bus,vbi cũ casus occurrerit ad maiorẽ enucleationẽ veritatis,videas
per docto.Quid tamẽ si habẽs pater licentiã regis ad faciendã maio- 27.q.
riã vnũ ex filijs,cõuenit cũ vno ex filijs de faciẽdo in eũ maioriã cer-
ta pecunia,quã ab eo recepit,an possit tunc in cõstitutione maioriæ
ponere clausulã,qua excludãtur fœminæ:videt q nõ ex his quę no
tat Bal.in.§.pe.ad fi.de his qui feud.dare pos. ¶ Succedit tamen pul- 28.q.
chra quęst.quã vidi in facto.an possit rex disponere per suũ rescriptũ
vel priuilegiũ, q fœminæ & ex eis descendentes admittantur in suc-
cessione maioriæ,exclusis masculis,etiã agnatis:& si tenore & dispo
sitione maioriæ tales fœminæ essent exclusæ propter fauorẽ agnato-
rũ & omissis argumentis distinguendi sunt in materia ista aliqui ca-
sus:nã si maioria facta fuit p viã donationis inter viuos, vel alicuius
contractus ,seu dispõnis:ex qua de iure naturali vel gentium trans-
fertur ius & dominium, nulla requisita licentia, neque autoritate
regis: & tali casu faciendum videtur non posse regem derogare iuri-
bus, & vinculis & substitutionibus talis maioriæ:cũ non possit prin

Universidad de Deusto
Biblioteca

ceps rescribere cõtra ea, q̃ sunt iuris naturalis vel gẽtiũ sunt enim immutabilia. vt in §. sed naturalia. insti. de iur. natu. gent. vel ciuili. & nõ põt rex etiã de plenitudine potestatis, sine causa ius & dominium alterius auferre, quando tale ius & dominium fuit acquisitum ex iure naturali vel gentium: vt est receptor conclusio & cõmunior omnium doctorũ in cap. quæ in ecclesiarũ. de constitutio. & habetur de isto iure partitarũ. in l. 31. ti. 18. 3. part. & in 1. 2. ti. 1. 2. part. vnde nec̃ in tali maioria posset auferre ius futuri fideicommissi, seu vocationis alicuius, licet in spe & nõ re. tunc tale ius habentis ius nanque primogeniturę & fideicommissi est ita in consideratione, ac si esset ius iam delatum, & acquisitum & ita transmittit, qui illud habet sicut æs suũ vt adducit pulchre Ioã. And. in additi. 2. ad Specula. in rubri. de feud. in quæstione illa patrui & nepotis. & Oldraid. ante eum consil. 94. & hinc est etiam, quod res non potest dare ie cundo genito regnũ, quod a consuetudine vel prouidentia primorum constituentiũ pertineret primogenito. vt concludit Ioã. And. in. c. licet de vot. & tenet etiam Abb. in c. intellecto. col. 2. de iureiuran. vbi dicit q̃ reges nõ possunt priuare consanguineos descendentes ex linea paterna. secundũ Inno. in capit. grandi. de supplend. negligen. prela. lib. 6. & tradit Iaso. in l. ne. no potest. ff. de leg. 1. Io. Citir. in suo tracta. primogeniture. lib. 3. quæst. 5. imo etiam in iure futuri fideicõmissi, q̃ sint in consideratione tanquam ius iam formatum, & quẽ tenet Bar. in his potest. col. 3. ff. de acquir. hered. versi. circa hoc q̃ ero. vbi etiã dicit tale ius esse cessibile, cũ non certetur de hæreditate viuentis: sed tam mortui, hinc est quod ius primogeniturę est cessibile, & vendibile. vt tradit Ioã. And. in d. cap. licet. & in d. rub. de feud. col. ante penul. in additio. ad Spec. vbi plura adducit. Abb. etiam in d. c. licet. Alex. consil. 67. volu. 2. dubio. & consi. 94. eo. volu. si vero maioria facta fuerit per viã testamenti seu alicuius vltimæ voluntatis, est maius dubium an princeps tali casu possit disponere contra disposita in testamento, & auferre ius futuri fideicommissi? nam in l. ii te tamentum. C. de testam. disponitur non valere rescriptum imperatoris, contra testamentum. & ibi Rapha. Fuigo. & Iason dicentes quod in hac sententiã, quod neque rescripto principis possit derogari testamento, potius est incliandum: licet enim testamentum quo ad solennitatem eius, sit de iure ciuili quod subsistat iam est de iure gentium: quia eo ipso quod gentes esse cœperunt, de bonis suis disponebant. vt dicit Bar. in l. interdum. ff. de condictio. indebi. & secundum istam opinionem consulit Philip. Decius. consil. 175. incipit in casu magnifici. domini Petri. & consil. 405. incipit quamvis in casu proposito Contrariã tamen partem, imo quod princeps possit disponere contra contenta in testamento. tenet Baid. in d. l. si testamentum. in fine. dummodo princeps apponat clausulam non obstante iniuste tamen ageret in semetipsum. secundum eundem Bal. ibi. Et quod princeps de plenitudine potestatis, possit auferre etiam sine causa ius futuri fideicommissi, ex testamento: voluit Alexand. consi. 2. primo volumi, incipit viris cordicillis. colum. penult. dicens talem acquisitionem ex testamento esse de iure ciuili. liege obuenire. ff. de verbor. significatio. & notatur in lege prima ff. de acquirend. rerum. domi. & nititur ibi respondere ad dicta Bartol. in d. l. interdum. & idem voluit cõsulendo idem Alexand. consi. 94. etiã. volumi. vbi ad fin. se refert ad dicta. in d. cõsi. secundo referens ita fuisse iudicatũ. & forte istad vltimã videtur de iure verius: sed primũ iustius & equius, & cõscientię principis salubrius. ne sine causa voluntates defunctorũ subvertantur. Erit tamen in hoc pulchrũ dubium, quid si ille qui fecit maioriã inter viuos poterat ad huc illam reuocare, qui tamẽ non reuocauit imo eam testamẽto confirmauit, an tũc videatur maioria haberi ex testamento & nõ ex dispositione inter viuos. Bar. in l. post legatũ. § fi. ff. de his quibus vt indig. vult quod habeat ex testamẽto, videlicet & cogita, super hoc. si vero maioria sumpsit vires a regia licentia, & facultate vt quia facta fuit de legitimis filiorũ in quibꝫ rescripto principis filij fuerant grauati; tũc videtur quod res possit dispensare contra talem maioriã, in qua vocati sunt masculi descendentes ex masculis, & admittere fœminas vel descendentes ex fœminis, quod probatur ex his, quæ not. Bald. in. l. qui se patris. colum. 6. C. vnde l. be. v bi tenet quod speciale est in principe quod possit retocare suum priuilegium, sine causa tertiam si ex eo alicui sit ius quæsitum, & saltim hoc procederet respectu eorum, quibus non erat adhuc ius realiter acquisitum: quia non cesserat dies seu delatio maioratus iuxta notata per Abb. in capitu nouit. de iudi. vbi dicit, q̃ quando priuilegiũ principis concessum subdito, habet actum successi um respectu rerum, aut personarum: tũc tale priuilegiũ, saltim quoad futuros actus & personas, est reuocabile ab ipso principe: sic etiam dicebat Paul. de Cast. in l. rescripta. C. de præcib. impera. offerem. q̃ facilliori modo permittitur principi reuocatio rerum ab eo donatarum, quam aliarum rerum quas, haberet subditus citra donationem & titulum principis, & quando princeps ex voluntate sua fuit causa, q̃ alicui ius quæratur: tunc ius ipsum sola voluntate potest auferre. vt eleganter decidit. Ang. in l. Lucius. ff. de euictio. & ideo secundum eum potest imperator auferre sine causa rem acquisitam ex præscriptione, vel vsucapione, quia talis modus acquirendi inductus fuit ab eo. Idem vo. uit Bal. in li. pe. col. versi. sed immediate oppono. C. sen. ten. rescin. non posse. vbi dicit, quod quædam sunt, quæ quis potest acquirere etiam contra principis voluntatem: quia acquiruntur de iure gẽtium, sicut dominia. & ita non possunt auferri sine causa: secus in his, quæ sunt de iure ciuili, vt iudicia & sentiæ, & licet ista conclusio potest habere aliquid difficultatis, postquam dominium est perfecte acquisitum: tamen clarissima est quando lex, vel princeps dedit modum acquirendi dominiũ & ipsa modum tollit princeps sine causa, antequam quis dominiũ acquisierit, veluti si tollit venientibus ab intestato ius adeundi, quod est de iure ciuili. d. lege. obuenire. ff. de verbor. signi. vt tradit Felt. in. d. c. quæ in ecclesiarum. col. 18. versi. 5. declaratio. Præterea in casu isto princeps non auferet de directo ius alicui cõpetens: sed potius procedet removendo obstaculum ab eo, cui tale ius potest competere, faciendo de incapace capacem: quo casu valet dispositio principis etiam sine causa. vt probatur in l. queris ff. de natali. restitu. ita in simili quæstione huic nostræ & quasi in eisdem terminis in materia feudali, tradit Francisc. Curtius in consilio primo. posito in calce sui tractatus feudalis. column. 10. ad fin. Neque adhoc obstabit quod tradit Rodericus Suarez. in disputatione sua maioratus posita in calce repetitionum. l. quoniam in prioribus. & l. post rem iudicatam. cum vult quod licet ex licentia regis bona maioratus vinculentur: non per hoc dicitur q̃ bona sunt a rege donata, vt sic pater in eis nõ habeat vsum fructum. nam illud procederet eo respectu, vt est quæstio sua. ¶ Sed in quæstione nostra multum hoc esset in consideratione, ex quo maioria & vincula eius totum robur acceperunt a licẽtia regia, vt possit quod dedit per talem licẽtiam reuocare, vel saltem modificare respectu eorum, quibus vigore suę licentiæ bona maioratus sunt ventura, si cet enim talia bona non dicantur a principe donata iuxta. l. cum multa. C. de bonis quę liber. tamen ille modus acquisitionis, quo venit in futuros fideicommissarios, & ad maioriam vocatos venit ex donatione principis. & sic militant, quę supra adduxi. & hæc procederent quando constaret principem de plenitudine potestatis, hæc velle, & vocatis per maioriã velle facere præiudicium. nam si essemus in dubio non est tale de principe præsumendum per iura vulgaria tam iuris communis, quam legum regnicolarum. & si rex dicat, quod forminæ & ex hic descendentes admittantur, non obstante quacunque maioria aliter vocante & disponente, si talis dispositio maioratus effet ex testamentis primorum constituentium, non sufficeret talis clausula. cum princeps videatur cum hæc dicat intelligere de maioria eius autoritate robur & firmitatẽ assumenti: non vero de ea, quæ sine eius autoritate tenuit. Vnde si in testamento quis carens liberis disponit faciens mai. riam de bonis suis, vel habens liberos disponat de tertio bonorum clausula talis nihil operabitur ad exclusionem talis maioriq̃, & substitutionum eius: neque in præiudicium futuri fideicõmissarij. cum principis priuilegium ita sit interpretãdum: vt minus ius tertij lædat: quando enim priuilegium generaliter intellectũ dere gatur ius alterius tertij reducitur ad ius commune etiam eo casu, quo ita reductum nihil operaretur. vt est text. in l. si quando. & ibi declarat Bal. in prin. ipso. C. de inoffic. testa. & bene cõfert, quod generalis dispositio non refertur ad ea, quæ pendẽt ex testamento. vt nõ gl. & ibi docto. in l. tres fratres. ff. de pact. Bar. in l. qui Romę. § duo fratres. ff. de verb. ob. l. & videtur requiri principem esse infirmatum de contentis in testamentis, talibus. l. de his. & l. non est ferendus. ff. de transactio. & ideo Socinus consil. 282. in 2. volum. consuluit non valere laudum super certo legato cuiusdam testamenti, non obstante quod in compromisso per verba generalia videretur etiam comprehendi: quia fuit facta mentio de reiectis in testamento & codicillis cum sint verba generalia, & quæ nõ inferunt certam notitiam & cognitionẽ. prout dicit Bal. in dicta. l. de his. in secunda lectura. & etiam Ange. per tex. ibi in l. generaliter. C. de non numera. pecu. & l. 4. ff. de optio. legatio. & quod requiratur citatio substituti vel fideicommissarij habentis ius in spe: quando princeps talia facit, consuluit Anchar. cõsi. 417. & Philip. Decius. consi. 284. vbi plura refert. col. 5. versi. 3. cõmunis opinio. & Socinus. cõsi. 246. col. 4. & 5. in 2. volu. licet hoc dictum forte nõ procederet, vbi materia est talis, in qua princeps potest præiudicare alicui inuito: & constat q̃ vult præiudicare. vt tradit dictus Curtius in d. cõsi. col. 32. & 33. videas ibi per eos plura referẽtes. & in casibus in quibus dixi principẽ posse tollere ius futuri fideicõmiss. & quod maioria aliter deferatur: an tunc apud aliũ cui princeps vult quod bona deuenĩat venièt vt bona maioriæ, vel vt liberæ & videtur q̃ debeant venire ture maioriæ. pro quo facit bonus text. & quæ ibi not. Io. de. Pla. in l. 2. C. de fundis rei priuat. lib. 11. ¶ Quid autẽ retento eodẽ themate, si quis habet maioriã, cũ licentia principis facta: & est tali vinculo, & cõditiõe q̃ si possessor talis maioriq̃ cõmitteret crimin, etiam læsę maiestatis, bona maioriæ nõ confiscarentur, & maioria tranſeant in sequentem vocatum, qui postea ex facultate regia extraxit aliqua ex bonis maioriæ, & eadẽ facultate fecit de talib' bonis aliam maioriam in alium, & alios, qui non vocabãtur per maioriam antiquam sub aliquibus pactis & conditionibus & signanter inter cætera, quod si possessor talis nouæ maioriæ cãmitteret crimẽ lęsæ maiestatis bona talis maioriæ perderet, nec̃ vterius in tali casu dispositio in quem transiret: modo vero asserit, quis, qui possidebat talem nouã maioriam, commisit crimen lęsæ maiestatis, & sic per didit illa bona, an confiscabũtur regi vel redire debeant in primam maioriam, dubium est notabile. & videtur quod non consentur, sed redeant ad primam maioriam. per id q̃ in fortioribus terminis notat Bald. in cõsiduisti. de offic. lega. versi. pone pap. vbi ponit quæstionẽ in hæc verba, pone papa cõcessit mihi quoddã castrum sub quibusdam conditionibus, quibus nõ seruatis castrum de bet reuerti ad papã: deinde cõcessit mihi ciuitatem, sub qua est illud castrum cum omnibus castris suis: deinde ego feci contra dictas conditiones, papa dicit castrum ad se reuertum: ego dico ad me pertinere tanquam partem ciuitatis districtualem seu subiacentẽ. ff. de iudi. l. insulæ. quæritur qui. l. iuris. tũ. quod perdidi ex vno capite speciali, recupero ex generali: quia papa me loco sui posuit quoad ciuitatẽ & districtum. vnde acquiro per vniuersitatem quod perdo in specia. specie. arg. ff. de acquir. rer. domi. l. quida. & ff. de seruitu. verba. prædio. l. si domus. cum aliis. Neque obstat q̃ species derogat generi: quia verum est, quando genus venit ampliatur. vt notatur in l. quæstiũ. § pen. ff. de fund. instru. modo quæro quid in diuersis personis, si ea trum erat concessum titio: nunc ciuitas cum suo districtu cõtinetur Seyo. & videtur dicendum, q̃ extensio titio, ex sua concessiõe, acquiritur Seyo ex suo capite generali. vt. ff. cõmunia prædiorum. l. in venditione. & ff. de iure dotium. l. si proprietati. dicit. l. quod si ab specie prius est inchoandum. postea veniẽdum ad genus. C. de pigno. l. 2. quę non sit alibi. In contrarium videtur: nam lege cauetur q̃ si capitaneus concesserit alicui vnum mansum in feudum: deinde vendidit curiam, illud mansum non venit in concessione generali, tanquam exceptum a cura per specialem prouidentiam. vt in ea, quidam capitaneus. de capita. qui cur. vendi. soluto. illud ideo: quia nomine curiæ non continentur feuda, sed nomine ciuitatis bene continentur castra, saluo iure alterius: cum autem illud ius deficiat consolidatur vniuersitati suę. & idẽ fore est in feudis per dict. l. si proprietati. sic videbatur dicendum, in prædicta quæstione quod cum ius secundæ maioriæ deficiat, consolidetur primæ maioriæ vniuersali. Præterea ita rex voluit, quod ista bona extraherentur a prima maioria, vt remanerent in secunda: qua cessante non videtur quod aliquid voluit agere contra primam maioriam, & rebus sic statibus scilicet stante secunda maioria, videtur dispensare contra primam, non illa cessante. l. quod seruus. ff. de condict. ob caus. & quæ tradit late Socinus. 3. volum. consi. 58. & Alexan. consil. 72. col. 3. in. tertio volu. facit etiam quod habetur in l. sicut. § illud videamus. ff. quib. mod. pignus. vel hypothe. solui. & l. etiam-cum. l. iubemus. C. ad Velleia. & facit optime. l. proponebatur. & l. filius familias. & l. hereditate. § pater cum sequenti. ff. de Castren. pecul. In cõtrarium tamen facit: quia tam ista bona desierunt esse primæ maioriæ ex facultate regia, & transierunt in aliam personam, vnde iam non sunt reliquiæ primæ maioriæ. l. pater filium. § quindecim. ff. de legat. tertio. & in simili habemus in fundo, qui semel exiuit de familia, desinit esse patrimonia. Ista mutatione personæ. argumen. l. geri. in fi. ff. de acquirend. hęre. & re facta amissibilis ex crimine lęsæ maiestatis, semper erit amissibilis vt alias in re facta alienabili semper erit alienabilis. vt in d. §. quinde cim. & facit etiam quod habetur in l. si quis ædes. ff. de seruitu. verbano. prædio. Idem medij successores immutant rei qualitatem. l. Paulus. § fin. ff. de acquirend. heredi. l. licitatio. § mercatores. ff. de publicia. & l. si aut a. C. de donatio. l. 1. C. de imponen. lucrati. descriptio. li. 10. Bal. de eo qui sibi vel heredib. suis. in prin. addde bonum & singulare m cassum in. l. si ita legatum. § si domus. ff. de lega. primo. ibi; atti ea domo destructa, &c. & quod ibi Paul. de Cast. notat in fin. Per quem tex. etiam inferens ad quæstionem, quod si pater habens maioriam antiquam, impetrauit a principe licentiam extrahendi ab ea aliqua bona, & constituendi ex eis maioriam in filium secundum, & ita fecit, quod mortuo secundo filio in vita patris, non reuertuntur bona illa in primam maioriam, etiam si constaret de voluntate patris, quod reuerterentur, quia cum talia noua voluntate, vt reuertentur, debebat etiam concurrere licentia regis necessaria. facit. l. quædam. ff. de iur. codicillo. si tamen esset casus in quo facultas regis in hoc non esset necessaria; sufficeret voluntas patris; per text. in dicto. §. si domus in fin. & item partem crederem de iure veriorem, nisi ex aliquibus aliis coniecturis, constaret principem voluisse deficiente secunda maioria; quod bona redirent ad primam, vt si cautum fuit, quod descendentibus vocatis in secunda, bona redirent ad primam, vel alias de tali voluntate constaret: & in facultate regia non exprimeretur, q̃ bona ex crimine lęsæ maiestatis confiscarentur: quia tunc in certis non esset opus coniecturis communibus. secundum ita. ff. de verb. obli. tu quando casus occurrat latius considerandus quæstio est notabilis. Pone etiam quod contra tenorem maioriæ vocantis in defectum malorum, quendam transfugam, excluſa filia fœmina, rex dispensauit, vt possessor daret maioriam filię, & eius descendentibus: comparet modo non ille primo loco vocatus: sed sequentes vocati, & dicunt regem illis non præiudicasse. vnde petunt maioriam, an possint? & videtur q̃ non per text. Valde notabilem in l. 1. §. fina. ff. de asti gnan. liber. Bar. in l. 1. §. si pater. ff. de confungen. cum emanci. libe. ejus. quod de plano procedit; si ille cui maioria deferebatur, esset viuus tempore, quo defertur: secus videtur si esset mortuus.

¶ *Hermano.* Concorecũ authen. de hered. ab intest. venienti. §. 1. coll. 9. ¶ *El fijo y el nieto.* Et non corumpitur gradus: sed præsentatur in nepos in gradu et locum sui patris. se. undè Bal. in l. 1. & in l. quibus. C. de fecun. nupt. vnde & si caueatur statuto, q. filia dotata existentibus liberis masculis, non succedat: sed quod ipsi filij hæreditatem possideant non præfertur filius nepoti ex alio filio præmortuo. secundũ Bal. in d. l. in quibus. ver. & prædicta faciunt ad quæstionem.

¶ *Egualmente.* Adde. §. cum filius. infi. de hæredita. quæ ab intesta. deferuntur. & l. 3. C. de suis legiti. hæredi.

¶ *El tan mas propinco.* Vt in l. 1. §. proximis. & §. gradatim. ff. vnde cognati. §. si plures. insti. de agnato. successio.

¶ *Ningun pariente de los dessendientes.* Ex hoc verbo probatur, quod in linea descendentium datur cuil. b. text descendentibus hoc priuilegiũ repræsentationis in successione ascendentium. neq; gradus est limitatus. & idẽ videtur probari in authẽ. de hered. ab intest. venien. §. 1. & ita tenet Saly. in authen. post fratres. ad fi. C. de legiti. hæred. Ang. tamen de Aret. in. §. cum filius. insti. de hæreditat. quæ ab intesta. deferunt. vult quod ista repræsentatio non transeat vltra pronepotẽ per tex. ibi. & allegat ita velle Bar. in l. 1. §. si quis. ff. de suis. & legiti. hæredi. sed Bar. non limitat, vt non transeat vltra pronepotẽ sed vult pro nepotem includi, si ergo agatur de hereditate proaui, & sit nepos ex vno filio & pronepos ex nepote ex alio filio, succedunt pariter nepos & pronepos, per text. hic & text. expressum in dict. §. cum filius; quicquid dixerit hic Montaluus. & Ioan. Fabr. in dict. §. cum filius. si tamen ad hæreditatem proaui vellet concurrere pronepos cum filio sui proaui, an posset tali casu? & videbatur quod non, quia esset dicere quod repræsentaret personam sui aui non sui patris, & leges dicunt personam patris representare. in contrarium tamen videtur text. in ista l. partitarum, cum dicit ningun descendiente. & sic vult quod quocunque gradu sit descendens ex filio premortuo cõcurrat cum alio filio defuncti. hoc etiam expressius probatur in d. authẽ. & dicit. §. ibi cum dicit sic tamen, vt si quem horum descendentium filios relinquẽtem mortẽ cõtigerit illius filios, aut filias, aut alios descẽdentes in propriũ parentis loco succedere siue sub potestate defuncti; siue sub potestatis iuuentantur: tantam de hæreditate morientis accipientes partem, quanticumque sint, quantam eorum parens si viuere t habuisset, cum ergo dicit, aut filios descendentes, & cum dicit quantam eorum parens, &c. cum dicit in propriũ parentis loco. est text. expressus pro hoc, parentes enim dicuntur etiam vsque ad tritauum. vt in l. iurisconsultus. §. parentes. ff. de gradib. seu in institutum. vt in l. quicq; litigandi. §. parentes. ff. de in ius vocã. enim ratio est hius repræsentationis: quia proximior gradus in ista linea descendẽtium respectu successionis ascendẽtium, non consideratur. Ista ratio

Universidad de Deusto
Biblioteca

ita limitat in pto nepote concurrente cum filio, sicut & in nepote, bene etiam confert ad hoc l. Tauri. 40. cum dispont filium seu neporē, seu alium descendentem ex filio primogenito, præferri in successione maioriæ filio secundo possessoris matoriæ: & sic pronepos vel abnepos excludet a maioria patrum magnum, & si in maioria excludit in successione hæreditatis ab intestato, concurret: cū omnia hæc statuātur ex vi præsentationis: quæ tu bene notas quia Montalnus hic aliter decidit, dicens quæstionem istam disputatam fuisse in cancellaria, & cōclusum fuisse per famosos doctores, quod si agatur de hæreditate proauti, tunc licet nepos repræsentet personam patris, quoad hæreditatem aui, non tamen quod hæreditatem proauti, stante filio dicti proaui, vt tali casu non extendatur repræsentatio ad pronepotes, tu vero te ne firmiter contrarium per supradicta. Et in hanc sententiam, quam ego teneo, videtur inclinare Azo in summa. in authenti. de hæredi. ab intesta. venienen. in princip. vbi ponit hęc verba. adeo autem liberos vocat, vt si ex vno filio præmortuo, sit nepos vel pronepos. vna cum alio defuncti filio vocetur. & aduerte quod ista repræsentatio tunc habet locum, quando succeditur titulo hæreditario. & successione legali ab intestato. & secus esset si ageretur ex fideicommisso ex dispositione testatoris: nam tunc non esset locus huic repræsentationi, vt tradit Bald. in l. cum ita legatur. §. in fideicommisso. ff. de lega. 2. & plene Decius. quem vide consi. 1. nu. 4. & 5. qui alios refert & in consi. 412. quod tu bene nota: quia Ioan. de Imo. per gl. ibi contrarium voluit. in. d. §. in fideicommisso. & procederet opinio. Ioan. de Imo. post glo. quando testator adæquasset successionem talis fideicommissi successioni ab intestato, prout tradit idem Decius. cōsil. 79. columna. 2. procedere etiam dicta opinio glo. & Ioa. de Imo: quando ageretur de fideicommisso inter transuersalas: & secus esset, si ageretur inter descendentes respectu fideicommissi relicti ab aliquo ex ascendentibus: nam tunc idem esset in fideicommisso, quod in hæreditate. vt tradit idem Decius. consi. 217. incipit in casu proposito. & erit extensio ad istam. l. partitarum. vt procedat & si agatur de successione fideicommissi: procederet etiam quando ageretur de successione patri. nam tunc etiam admitteretur repræsentatio in filiis fratris succedētibus cum patruo in fideicommisso. prout vult idē Decius. d. consi. 217. dicēs q, id quod consuluit consi. 1. fuit cū ageretur de successione patrui magni, vbi non datur ista repræsentatio: & sic in effectu ista limitatio potius est extēsio ad istā. l. vt scilicet vbi tunc admittatur repræsentatio habeat locum etiam si succedatur ex fideicommisso: nam cum ita sit de iure, verba testatoris, secundum dispositionem iuris debent interpretari. secūdum Bal. in l. precibus. C. de impube. & aliis subsit. & in l. 2. in fin. C. de conditio. insert. l. si duo & ibi Bal. ff. de acquirend. hered. Sed aduerte, q, cum succedatur ex fideicommisso, videtur succedi primo disponenti: vt l. coheredi. §. cū filig. ff. de vulg. & pupil. vnde si respectu illius de iure non procederet repræsentatio, licet procederet respectu vltimi decedentis, non procedet repræsentatio per adductā per Deciū in dictis consiliis. Aduerte etiam quia in linea ascendentium, cū agitur de successione descendentium, non est locus tali repræsentationi: cū natura repugnet. vt in dict. authen. de hæredib. ab intest. venien. §. consequens. colla. 9. & tradit Salyce. in authen. defuncto. C. Ad Tertul. & in auth. post fratres. C. de legiti. hæredi. hæc etiam repræsentatio linea vel gradu col lateralium: cum agitur de successione collateralis, datur solum filijs fratrum, & non vlteriori. vt in l. 5. infra eo. & in d. authē. de hæredib. ab intest. venien. §. si igitur. in versi. huiusmodi.

82 ¶ *Aquella parte.* Succedunt enim in stirpes, non in capita, vt hic, & in dict. §. cum filius. inst. de hæreditati. quę ab intest. defer. & in. §. 1. authentic. de hæred. ab intest. venien. colla. 9. de quibus iuribus sumpta est ista lex.

¶ *Como de todos los otros.* Concor. cum. l. sectunda. C. de suis & legiti. heredi. sed an idem sit in pronepotibus diuersorum nepotum, vt succedant ptoauo in stirpem, & non in capita, sicut succedūt nepotes diuersorum filiorū. Albericus disputat in d. l. 2. & refert Abe. Papien. tenuisse, quod pronepotes inter se succedant in capita, & illa. l. 2. loquens de nepotibus non extendatur ad pronepotes: cum enim non succedant tunc cū proximioribus in gradu, intrantes locū parentum, nimirum si tunc vocentur in capita, & non in stirpes, sicut esset quando concurrerent cum proximioribus: quia tunc licet faueatur in vno grauantur in alio, vt secet successio sit in stirpem & non in capita, quæ ratio cessat, quando solum succedunt inter se. Albericus tamen ibi dicit æquiorē opinionem sibi videri, quod etiam pronepotes succedant proauo in stirpes, sicut successissent patres eorum, in quorum locum succedunt. Quid autem si neposes, vel pronepotes vocarentur per aliquod fideicommissum, & sic ex dispositione testatoris seu ex institutione, vel substitutione, an tunc succedant in stirpes vel in capita? vide per Decium consi. 412. visę eleganti consi. vbi concludit, quod tunc vocentur. in capita. vide ibi per eum.

¶ *Los padres y los abuelos puedē heredar los bienes de sus fijos, e de sus nietos, quando mueren sin testamento.*

Egun el curso de natura e la voluntad de los padres, deuen heredar los fijos los bienes dellos, dexando los en su logar despues de su muerte: mas porque acaesce a las vegadas, que los fijos mueren ante que los padres e los abuelos. E porende, pues que en la ley ante desta, mostramos de la herencia, que ganan los fijos, o los nietos, quando sus mayorales muerē ante dellos: cōuiene que digamos, como deuen heredar los ascendiētes, a aquellos que descēdieron dellos, e dezimos, que quando acaesciere que el fijo, muera sin testamento, non dexando fijo nin nieto q̄ heredasse lo suyo: nin auiendo hermano, nin hermana: q̄ estonce el padre e la madre[c] dueē heredar egualmēte[d] todos los bienes de su fijo. E si hermanos ouie se, estonce deuē ellos[a] cō el padre, e con la madre partirlo por cabeças. E maguer ouiesse abuelo, o abuela[b], non he redara ninguno dellos ninguna cosa, en los bienes de tal defuncto. Mas si aquel que muriesse sin testamento, non dexasse heredero ninguno, q̄ decendiesse del[e], nin ouiesse hermano[d] nin hermana, nin padre, nin madre, si ouiere abuelos, quier sea de parte de su padre, quier de parte de su madre, ellos heredaran egualmente[c] todos los bienes de su nieto. E si por auēntura de parte de su padre, o de su madre ouiere vn abuelo solo, e de la otra dos, estōce aquel solo[f] aura la meytad de todos los bienes, e los dos q̄ fuessēn dela otra parte, aurā la otra meytad. E si acaeciere, q̄ este q̄ assi fino auia abuelos, e hermanos, que[g] tenezcan de padre e de madre[g], estōce heredarā todos los bienes que fincarō del, partiendolos entre si por cabeças egualmente. E esso mismo seria, si el finado dexasse fijos de tales hermanos. [h]

¶ *Ley.* V. *Como los hermanos e los otros parientes de la liña de trauiesso se pueden heredar los vnos a los otros, quando mueren sin testamento.*

Esta aqui mostramos en q̄ manera los ascedientes, e los descēdientes deuē heredar entre si, quādo alguno dellos muriere sin testamēto. E agora queremos dezir, como puedē heredar entre si, los q̄ son de la liña dicha de trauiesso, assi como los hermanos, e los tios, a los otros parientes q̄ son en aquella mesma liña, muriēdo alguno dellos sin testamēto. E dezimos, q̄ si alguno q̄ assi muriesse sin testamento, non ouiesse de los parientes que suben, o decienden por la liña derecha, e ouiesse hermano, o hermana[i] de padre o de madre, e sobrino fijo de tal hermano, o de tal hermana q̄ fuesse ya muerta, q̄ el hermano, e el sobrino heredarā los bienes de tal defunto egualmēte, e maguer seā los sobrinos dos, o mas, nacidos de vn hermano, o d hermana, nō aurā mas de la meytad[c] de la heredad, e partir la han ellos entre si por cabeças egualmēte. Mas si este q̄ muriesse sin testamēto no auiedo ascedientes, nin descēdientes, ouiesse sobrinos de dos hermanos de parte de su padre, o de su madre, e fuessen los hermanos amos muertos, heredarā los sobrinos los bienes de su tio, e partir los han entre si por cabeças[k] egualmēte. E sobre todo dezimos, q̄ si este q̄ assi muriesse, ouiesse otros hermanos q̄ non le pertenecciessen, si non de parte de su madre, o de su padre, que estos, nin los fijos dellos, non deuē auer herencia del finado[m], con los hermanos que le pertenecē de parte de padre e madre, nin cō los fijos dellos, si los padres fuessen muertos.

¶ *Ley.* VI. *Como los primos hermanos e los otros parientes de la liña de trauiesso se pueden heredar los vnos a los otros, quando mueren sin testamento.*

Esta aqui mostramos en q̄ manera los ascendientes, e los descendientes deuē heredar entre si, quando alguno dellos muriere sin testamēto. E agora queremos dezir, como puedē heredar entre si, los q̄ son de la liña dicha de trauiesso, assi como los hermanos, e los tios, a los otros parientes q̄ son en aquella mesma liña, muriēdo alguno dellos sin testamēto. E dezimos, q̄ si alguno q̄ assi muriesse sin testamento, non ouiesse de los parientes que suben, o decienden por la liña derecha, e ouiesse hermano, o hermana[i] de padre o de madre, e sobrino fijo de tal hermano, o de tal hermana q̄ fuesse ya muerta, q̄ el hermano, e el sobrino heredarā los bienes de tal defunto egualmēte, e maguer seā los sobrinos dos, o mas, nacidos de vn hermano, o d hermana, nō aurā mas de la meytad[c] de la heredad, e partir la han ellos entre si por cabeças egualmēte. Mas si este q̄ muriesse sin testamēto no auiedo ascedientes, nin descēdientes, ouiesse sobrinos de dos hermanos de parte de su padre, o de su madre, e fuessen los hermanos amos muertos, heredarā los sobrinos los bienes de su tio, e partir los han entre si por cabeças[k] egualmēte. E sobre todo dezimos, q̄ si este q̄ assi muriesse, ouiesse otros hermanos q̄ non le pertenecciessen, si non de parte de su madre, o de su padre, que estos, nin los fijos dellos, non deuē auer herencia del finado[m], con los hermanos que le pertenecē de parte de padre e madre, nin cō los fijos dellos, si los padres fuessen muertos.

3 a ¶ *Deuen ellos.* Hoc hodie corrigitur in regno. per l. 7. in ordina. Tauri. qua cauetur quod fratres defuncti non concurrant cum patribus vel alijs ascendentibus defuncti.

b ¶ *Abuela.* Habes hic, quod etiam si pater sit constitutus sub aui potestate, succedit filio ab intestato, excluso auo paterno. Adde. l. quod in Ad successionem fratris vocantur fratres vna cum filijs fratrū premortuorum in stirpem, sed si nemo fratrum viuit, succedunt fratrū filij per capita, sed tam fratribus quam filijs fratrum, præferuntur fratres ex vtroque parente coniuncti defuncto, aut eorum filij. hic.

¶ *Ohermana.* Fratres vtrinque coniuncti sunt, qui in successione ab intestato vocantur ad successionem fratris primo loco vt hic. & in auth. cessante. C. de legiti. hæredi. in patruis tamen succedentibus nepotibus, seu sobrino suo non considerantur isti duplex coniunctio, sed admittuntur pro altero siue fuerint cōiuncti patri hē potis eorū fratri ex vtroque latere, siue ex vno tantū, vt tradit Bar. in l. post cōsanguineos. §. legitima. ff. d suis & legi. hæred. hęc namque cōiunctio considerata tantu mcū agitur de successiōe fratris, vel patrui. vt in auth. de cōsanguine. & in

c ¶ *Los padres y los abuelos puedē heredar los bienes de sus fijos, e de sus nietos, quando mueren sin testamento.* Hoc tex. in auth. de defuncto. C. ad Tertullia. & in corpore vnde fumitur collige etiam quia mater excluditur aum etiam patronum, & sic correcta est dispositio. l. ægfsimum. §. fi. ff. ad Tertulli. cū neq; pater prę feratur matri in successione filij intestati, vt hic, & in d. §. cō lequēs. & auth. defuncto. per quas correcta fuit. l. 2. §. obij ciūtur. ff. ad orficia. & l. 2. C. ad Tertul. & §. præferuntur. ff. de senat. consul. Tertul. Collige etiam hic, quod si de functo filio superiit mater vel pater, & etiā auus, quod excluditur auus, etiā si filio talis aui pater vel mater defuncti prædecesserit viuo auo: non enim auus ingreditur locū filij, vt dixi supra eo. l. 3. & not. glo. io d. authē. de defuncto.

d ¶ *Descendiesse.* Descendentes enim excluderent ascendentes, vt hic. & in auth. in successione. C. de suis & legiti. hered. l. 6. in ordi. Tauri. l. 1. ti. ¶ *Hermanos.* Vult quod si haberet fratrem vel sororem vtrinque coniunctos, quod excluderent eales fratres auum, vel aliam ieiuius conditionis. tenet glo. Bar. & alij docto. communiter in d. authen. defunctum. 6 d &c. & contraria opinio, quæ ibi recitatur in glos. super verb. proximiores. ff. in mis. videtur approbari hic, quam etiam tenebat Iacob. de Belouis. re. est. re. in auth. in successione. venien. §. si vero. hodie tamen non repelliuntur, imo nec concurrerent cum auo vel auia, vt in d. l. 7. in ordin. Tauri. vide quæ dico infra eo. in glo. pen.

e ¶ *Egualmente.* Medietatem habebunt auus & auia paterni, & alia medietatem auus & auia materni. non distincto vtrum bona peruenerint ex linea paterna vel materna, vt dixi supra in glos. 1. in ista l. & tradit Salyce. in auth. ita que. C. communia. de successio. si vero tantū superfint auus & auia paterni, vel materni diuidunt etiam æqualiter Et in vtrisq; & in d. §. consequens. & auth. defuncto.

f ¶ *Aquel solo.* Et sic in isto casu fit distributio in stirpem, & non in capita. d. l. 1. Idem habetur in d. auth. vbi glo. & communiter docto.

g ¶ *De padre.* Concor. hæc l. cum opinione glo. & docto. in d. authē. defuncto. vt etiam fratres vtrinque coniuncti non excludant auū vel auiam, sed concurrant, hodie vero neque concurrent, vt in dict. l. 7. Et in ordina. Tauri. & in l. 1. tit. 6. lib. 3. for. ll.

h ¶ *Hermanos.* Concor. cum auth. vt fratrum filij. §. fi. colla. 8. hodie seruatur quod habetur in d. l. 7. in ordi. Tauri. ¶ *Lex.* V.

i ¶ *Hermanos.* Concor. cum auth. vt fratrum filij. §. fi. colla. 8. hodie seruatur quod habetur in d. l. 7. in ordi. Tauri. ¶ *Lex.* V.

k ¶ *Dela meytad.* Concor. cum d. auth. cessante. C. de legiti. hæred. & in authen. itaque. C. communia. de successio. quid autem si non ageretur de hæreditate fratris: sed de substitutione fideicommissaria, in qua to

l ¶ *Por cabeças.* Approbat opinionem Azo. C. de legiti. hęre. in summa. quam etiam tenuit glo. in. §. hoc etiam. inst. de legiti. agna. successio. glo. tamen in d. auth. cessante. tenuit contrariam opinionem, imo quod admitteretur in stirpes, & in l. lege duodecim tabularum. C. de suis & legiti. hæredi. & communiter doctores in d. auth. cessante, & hāc dicit communem esse opinionem Nico. de Vbaldis. in tractat. de successio. ab intest. 3. parte. col. 1. opinionem tamen Azo. tenet Bald. & Salyce. in d. auth. cessante. Tu tene menti istam l. partit. rum hoc decidentem & opinionem Azo. approbantem, vt quando filij fratrū succedunt inter se succedunt: & non cum patruo diuisio fiat in capita, & nō in stirpes. quid autem si agatur, de successione feudi: vide per Bald. in cap. 1. 6. item quia. de his qui feud. dar. possunt. & in cap. 1. in principio. de successio. feud. & in versi. his vero. de successio fratrum. & in cap. vnico. de natu. successio. feud. & per Alex. consi. 55. col. 8. & 9. volum. 4.

m ¶ *Del finado.* Concor. cum d. auth. cessante. C. de legiti. hæred. & in authen. itaque. C. communia. de successio. quid autem si non ageretur de hæreditate fratris: sed de substitutione fideicommissaria, in qua to

Universidad de Deusto
Biblioteca

stator vocabit filios suos, qui erant ex diuersis matrimoniis, an præferantur vtrin jue cõiuncti cõiunctis ex vno latere tantum? & dicẽdum est quòd nomen ex tali substitutione fideicommissaria non succedatur fratri, sed testatori. l. cohæredi. §. cum filiæ. ff. de vulg. & pupilla. & quantum ad ipsum testatorem omnes filij sunt æquales, licet procreati ex diuersis nuptijs. & sic omnes æqualiter admittentur, vt decidit Bar. to. in l. Lucius. col. fin. penul. quæstio. ff. de vulga. & pupil. versic. quæro quidam habens duos filios. & probatur in l. fina. ff. ad Trebelli. & tradit Decius. consi. 304. incipit in casu proposito. & adde Bald. in l. testamento. col. 4. versi. 5. quærit. C. de testamen. milit. Alexan. consi. 30. 2. vol. incipit visa. testamento. Item in Baronia vel feudo non considerat. an aliquis frater sit vtrinque coniunctus, sed an sit coniunctus ex illa parte ex qua feudum defertur. vide per Bal. in l. 1. C. de suis & legi. hæredi. sic item videtur dicendum in materia ex quo inferes ad quæstionem, quod si mulier quæ habebat maiorem habuit filiũ ex primo viro cum quo matrimonium contraxit si forte postea iste vir iuit in bellum. & fuit orta fama quod ibi mortuus fuerit. si forte mulier contraxerit cum secundo viro ex quo etiam habuit filiũ & demum reuerso primo fuit restituta primo viro ex quo habuit tertium filiũ quod si mortua ista muliere successio filius eius maior qui postea decessit sine liberis quod materia debetur filio secundo licet non sit frater vtrinque coniunctus filij maioris decedentis & non tertio filio licet fuerit fratri vtrinque coniunctus.

¶ *Ley. VI. Como pueden heredar los hermanos que non son de padre e de madre, e otrosi quien puede heredar a aquel que muere sin testamento.*

HErmanos de padre tan solamẽte, e otro de madre auiẽdo aquel que muriesse sin testamento, si non dexasse otro pariente ninguno, que heredasse lo suyo de los que desciendẽ, o suben por la liña derecha: estonce dezimos, que en tal caso como este, el hermano que le pertenesciesse a este a tal de padre tan solamẽte, esse heredara todos los bienes del defunto, que le vinieré de parte de su padre[a], e el hermano q̃ le pertenesciesse de parte de la madre, esse heredara otrosi, todos los bienes que le vinieren de parte de su madre, e los bienes que a tal defunto como este ouiesse ganado[b], por otra manera qualquier, amos los hermanos sobredichos los partiran egualmente. E sobre todo esto dezimos, que si alguno muriesse sin testamento, que non ouiesse parientes, de los que suben, o desciendẽ por la liña derecha, nin ouiesse hermano, nin sobrino[c] fijo de su hermano, que destos adelante[d], el pariente que fuere fallado que es mas cercano[e], del defunto fasta en el dezeno grado[f], esse heredara todos sus bienes. E si tal pariente non fuesse fallado. E el muerto auia muger legitima[g] quando fino, heredara ella todos los bienes de su marido, esso mismo dezimos del marido[h], que heredara los bienes de su muger en tal caso como este. E si por auentura el que assi muriesse sin parientes non fuesse casado, estonce heredara todos sus bienes la camara del rey[i].

& frater in feudum, dicit inter alia hæc verba. constitutio etiam diuidans successiones non debet intelligi in non enumeratis quamuis intelligerentur alias præter similitudinem vel eadem rationem & ponendo de nepote, dicta constitutio debuit patruum exprimere si fuisset intentionis suæ quod patruus succederet sicut nepos: quomã

appellatione nepotis nõ cõtinetur patruus quia sunt in distanti gradu & sicut in nomine discrepãt sic in effectu. C. de ferijs. l. a nullo. l. si idẽ. C. de codicillis. & post hæc scripta reperi Ludouic. Bolonin. in additio. ad Matheillarum intra ẽtat. de succes. ab intest. charta. 9. col. 1. versi. nõ sunt multi dies. dicentẽ, quod pro ista parte sic consuluit. vid. ibi per eum qui in specie tractat quæstionem istam. & concludit quod non fiat in ma

tertera & patruo ista distinctio bonorum.

[a] *Departe de su padre.* Sequitur dictum gl. in d. auth. post fratres. la primera. C. de legi. hære per l. de emancipatis. C. eo. & dictum Azo. C. eo. in summa. & glo. in auth. itaque. C. communia. de succes. & idem quod hic dispositur in fratribus, erit in filijs fratrum, secundum Matheil. in tract. de succes. ab intest. in versi. 3. articulus principalis per tex. in auth. de hæred. ab intest. §. reliquũ. & tenet etiã Ang. Aret. in §. si plures ad fi. instit. de legi. agna. succes. Sed quid si concurrant auũculus ex parte matris, & patruus ex parte patris non extantibus fratribus, neq; filijs fratrum a quibus fiat ista distinctio bonorum in successione (nec eos non memini vidisse tactum & videtur quod sic ex identitate rationis, & ex æquitate. Cogita tamen, quia in contrarium facit quod lex inter ista non considerat, nisi propinquitatem gradus, vt in simili quæstione dicit Paul. de Cast. in auth. post fratres. la secũda. C. de legit. hæred. & quia cum sint bona commixta non debet fieri distinctio bonorum, extra casum in iure expressum. Item quia respectu istorum ista bona non dicuntur paterna, vel materna, prout dicerentur in fratres, vel filios fratrum, qui sunt in linea dependentia a patre, vel a matre, & sic non habebit locum. §. excepti. l. de emancipatis. C. de legiti. hære. & pro hoc induco quod dicit And. de Iser. in cap. si quis miles in versicul. & filius fratris imperator Lotharius Eugenius Papæ. colũ. 2. in quæstione illa, an patruus succedat nepoti

[b] *Ouiere ganado.* Adde dictam auth. post fratres. & ibi gloss. 1. C. de legi. hære. sed qualiter isti soluent debita defuncti: dic quod debita cõtracta pro bonis maternis, soluent succedentes in materiis contractæ pro paternis succedentes in paternis. arg. l. si certarum. §. 1. ff. de testamil. quod si non appareat pro quibus bonis fuerunt contracta, pro rata sustinebunt, secundum Albericũ in auth. itaque. colũ. 3. C. communia. de successio.

[c] *Ni sobrino.* Iste enim excludit patruum, etiam si sint in pari gradu, vt hic. & in auth. post fratres. la primera. C. de legi. hæred. & in auth. de hæred. ab intesta. venien. §. si autem. col. 9. & tenet Ioann. Faber. in §. si. col. 2. instit. de seruil. cogna. & Salyc. in auth. post fratres. la primera. la prim. summas illum tex. & tex. ad hoc expressius est ibi quid autem erit in feudo, si concurrant patruus & filius fratris mortui: vide per Bal. in c. imperator Lotha. Bugenio papæ. in fin. vbi dicit idẽ esse in feudo, quod in allodijs & a fortiori ratione: quia fere contra naturam feudi, est quod respiciat ascendentes. filius ergo fratris succedet in cellula fratris: sed patruus non habet aliam cellulam, nisi ipsum. & ideo filius fratris intelligitur esse proximior per fictionem, quo ad gradum, & per veritatem, quoad effectum.

[d] *Adelante.* Non ergo habet locum representatio in successione collateralium vltra filios fratris, vt hic. & in auth. post fratres. la segũda. C. de legiti. hære. & dixi supra in l. 3.

[e] *Mas cercano.* Concor. cum d. auth. post fratres. la. 2.

[f] *Dezeno grado.* Approbat opinionem Azo. C. de legiti. hære. in summa. col. ii. reprobata opinione Placen. qui dicebat omnes agnatos & cognatos in infinitum debere succedere, & opinionẽ Azo. tenet etiã gl. in auth. de hære. ab intest. venien. §. si vero neq; fratres. & in auth. in successione. C. de suis & legi. hære. vbi etiã Bar. & doct. & Iaf. in d. fi. col. 2. C. vnde legiti. in feudorũ tamen successione porrigitur successio vsq; ad septimum gradum, tantum, & non vltrius. c. 1. §. hoc autem sciendum. de his qui feud. dar. pos. nisi feudum sit constitutũ nomine & titulo regni, ducatus, marchionatus, aut comitatus. nã cũ etiam vltra centesimum gradum successio porrigitur. Bal. in cap. 1. de feud. marchiæ. in. 6. capitanei Iaf. post alios in d. l. fi. col. 2. Decius con. 85. in feudorũ successione. vide l. 6. tit. 16. par. 4. & quę ibi dixi. & l. 7. eiusd. tit. & ea quæ etiã ibi dixi & qualiter computentur isti gradus. vide in l. 1. tit. 6. par. 4. & adde Decium. consi. 134.

[g] *Muger legitima.* Concor. cum l. 1. ff. vnde vir. & vxor. & l. 1. C. eod.

[h] *Marido.* Vt habetur similiter in dictis legibus.

[i] *Del rey.* Cõcor. cũ l. 1. & l. 4. C. de bon. vacã. lib. 10. & l. 1. §. diuus ff. de iur. fisci. & in auth. de hæred. & falci. §. si vero institutio. & in tit. quę

sunt regalia, in parte bona vacantia, in vsibus feudorum & not. q̃ si clericus non habet cõsanguineos, neq; beneficium ecclesiasticum, & decedit ab intestato, bona talis clerici non veniunt appetenda fisco papæ, sed potius debent applicari episcopo loci, vt ipse diligẽter ea distribuat in vsum ecclesiæ vniuersalis, non vero, vt sibi appropriet, vt not. Abb. in capit. 2. vlti. notab. & in ca. 1. ad fin. de successi. ab intesta.

¶ *Ley. VII. En quãta parte delos bienes del marido rico puede heredar la muger sobre si es casse sin dote, e non ha de que beuir.*

PAgan se[a] los omes a las vegadas de algunas mugeres, de manera que casan con ellas[b] sin dote[c], maguer sean pobres, porende de guisada cosa, e derecha es, pues que las aman, e las honrran en su vida, que non finquen desamparadas[d] a su muerte. E por esta razon tuuieron por bien los sabios antiguos, que si el marido non dexasse[e] a tal muger en que pudiesse bien, e honestamente beuir, nin ella lo ouiesse delo suyo[f] que pueda heredar[g] fasta la quarta parte[h] de los bienes del marido rico, e honesto, segun la quantia de lo suyo, e la manera de como fue casada. E esto fue porque las mugeres pobres, que casan con los ricos, que biuan honestamente, e non sean costrannidas a pedir a sus parientes, o a otros, lo que ouieren menester para comer, e para vestir, segun conuiene a tales mugeres como estas. E esto fue otrosi porque los parientes del marido non ayan achaque de dezir, que la muger casa con el por auer lo suyo, e que la quieren matar, o meter en pobreza, por que non aya lo suyo. E esto fue otrosi porque los parientes del marido non ayan achaque de dezir, que la muger casa con el por auer lo suyo, e que la quieren matar, o meter en pobreza, por que non aya lo suyo. E esto fue otrosi porque los parientes del marido non ayan achaque de dezir, que la muger casa con el por auer lo suyo, e que la quieren matar, o meter en pobreza, por que non aya lo suyo.

[a] *Pagan se.* Sumpta est. de. §. quia vero legem. in authẽ. vt liceat matri & auiæ. colla. 8. & 9. §. quoniam vero. in authẽ. de exhiben. & introd. col. 5. & in authen. præterea. C. vnd. vir & vxo. & licet ista lex, loquatur in vxore inope. idem erat in viro, vt in dictis authen. & vide per gl. & Bal. in l. licet. vbi & Bal. in. 2. lect. C. de iur. dot.

[b] *Con ellas.* Pro dote enim etiam inter sponsos de præsenti, & si vxor non fit ducta ad domum, vide Bal. in l. ii. col. fi. ver. 6. q. C. vnde legiti.

[c] *Sin dote.* Idem si dos esset parua, secundum Bal. in d. authẽ. præterea. circa fi. cuius dictum communiter tenetur. sed tunc talis dos computabitur in quartam, secundum eum & Paul. de Cast. 101 Quid autẽ, si dos fuit congrua tempore cõtracti matrimonij, sed postea ex mutatione temporum, qualitate personarum, & facultatum, facta est incongrua: vide per Soci. con. 30. in. 4. vol. col. pen.

[d] *Desamparadas.* An idem erit in viro inope vxore præmoriente? text. in d. §. qui vero. in authen. de exhiben. reis. probat aperte, quod sic, & tenet gl. in d. §. quia vero legem. vbi respondet ad tex. ibi qui vidi debetur obitare, & ita tenetur cõiter per doc. in d. auth. præterea. Si tñ ex vxore præcedenti maritus habuit filios, qui succedunt matri, & postea habeat vsumfructum: tunc maritus non habebit istam quartam, quod procedit siue matrimonium fuerit cum dote, vel sine dote cũ talis quarta detur in subsidium, propter inopiã, vt fatetur Decius in d. auth. præterea. in prin. co. 2. si autem non extarent liberi, & mulier dotata fuisset, & dos esset restituenda per maritũ, posset tunc maritus habere quartam, licet matrimonium esset cũ dote, vt tenet gl. singularis in l. licet. in gl. 1. C. de iur. dot. & illam glo. sequuntur communiter doct. vt traduat. Alex. & Decius in d. auth. præterea.

[e] *Non dexasse.* Ex hoc verbo, videtur q̃ dispositio huius l. & illarũ, de qua sumpta est procedat etiam condito testamento, & idẽ dicunt do. ex p. r text. ibi in d. authen. præterea, & sic etiam contra voluntatẽ testatoris debetur ista quarta, prout vult Bal. in d. authen. præterea. parũ post principiũ. & Alex. ibidem col. 2. qui alios allegat. ex quo Alex impugnat dictũ Bal. ibi in ver. sed dubitari potest sepissimo. vt i tenet, q̃ si testator iussit vxorem esse contentam cum eo, q̃ sibi relinquit, & vltra petere prohibuit, q̃ tunc vltra petere non possit: quia hæc quarta debetur vxori cõtingenter nõ necessario, & ideo solũ pręter voluntatẽ testatoris nõ cõsta voluntatẽ debet posse venire, tu cõfidera: quia forte ex dispositione huius l. partitarũ hæ possunt reduci ad concordiã, vide licet. q̃ si testator reliquit vxori tãtundẽ, ex quo possit bñ & honeste viuere, licet sit minus quarta, q̃ tunc vxor nõ possit vltra petere. neq; exigere. q̃ ponant verba a testatore per quæ prohibeat eã plus petere, prout exigit Salic. sed tantũ q̃ relictũ sit sufficies ad alimentanẽ vxor in felix mẽdicare cogatur, si vero legatũ a marito relictũ non esset ita sufficiens, tunc etiam si prohibeat eam plus petere tũ petere poterit quartam istam, & non prohibitur tunc tale legatum in quartã, vt disponit tex. in d. auth. præterea. quę ita debeat intelligi: Cum loquitur de tali imputatione, & isto medio respondetur ad fundamenta Alex. & opinionem reducuntur ad concordiam.

[f] *De los suyos.* Licet ergo vxor pauper esset industriosa, & manibus suis posset victum lucrari, adhuc habebit istam quartam, cum hæc lex, referat ad ea, quæ habeant sic facultatibus propriis. & in terminis ita decidit Decius in d. authen. præterea. col. fi. versi. 3. ex supradictis: & mouetur, quia efficacius debetur vxori in tali quarta ista, quæ ratione dotis peti potest, quam alimẽta, quę solum iudicis officio filijs debentur, vt ind. authẽ, præterea. Quid autem si maritus in vita fecit aliquã donationẽ, vel donationes, ex quibus venit præmodicũ in ista quarta. An vxor possit eas renocare respectu talis quartæ? vide per Phili. Corne. consi. 178. 2. vol. & reperies etiã inter cõsili. Socin. cõsi. 108. in. 1. vol. cum subscriptione alterius consulentis. & ibi concluditur in honore præteriti matrimonij, vt cõsuetum est cõiuges in solido testare, vt habetur in d. §. quoniam vero. authen. de exhiben. reis vnde non videtur posse q̃ cogatur tunc mortuo marito plus tollere, vltra pro-

Universidad de Deusto
Biblioteca

d't, quod non admittetur ad talem reuocatoriam. vide ibi per eum.
¶ *Ipse.* Sic ille ius matrimonij, siue alterius, vel in d. authen. preterea. & idem a fortiori si habeat ascendentes, secundum Bar. & doct. cõmuniter in d. authen. preterea. & cum dispositio huius l. particularum non reperiatur correcta per aliquam l. ordinamentorum, seu alias, precedet eius dispositio, etiam hodie licet legitima filiorum sit auctа ad omnia bona excepta quinta parte, in qua pater habet liberam dispositionem qd patet, quia & ista lex loquitur: cũ succederetur ab intestato, vbi omnia bona venient ad filios, & nihilominus vxori datur ista quarta, & quia illud augmentum legitimæ fuit eo respectu ne grauarentur in ea filij per parentes, & non quando grauarentur ex dispositione legali, vt in isto casu & leges posteriores augmentantes legitimam, recipiunt intellectum & limitationem priores leges, l. sed & posteriores. ff. de legib. & l. non est nouum glo. in l. sciendum. in prin. ff. qui satisd. cog. in. & gl. in authen. o. feratur. C. de lit. contesta. & q̃ nouia lege non exprimitur, id veterum legum regulis relictũ intelligitur. l. præcipimus. in fi. C. de appel. & bũ confert quod in isto proposito tradit And. de Iser. in tit. quę sunt regalia. in parte bona vacantia. & Soci. consil. 111. incip. Præmittenda est disputatio. col. 2. nu. 8. & certe, cum succeditur ab intestato, quæ videtur habere minorem dubitationẽ, si vero esset successio istius quartæ contra testẽtũ, in quo pater leguit quintam bonorum, prò anima vel extraneis, & in reliquis bonis instituit filios, tunc videtur magis dubium, an sic licet admittatur dispositio in quinta bonorũ, & insuper de legitima filiorum vxor habeat quartã: nam secundũ tempora iuris eõis, & legum partitarum legitima quanticunque essent filij, non transcendebat semissem hæreditatis, & in authen. nouissima. C. de inoffic. test. & l. 17. ti. 1. ex. part. & sic ex successione vxoris in ista quarta non fiebat eis præiudicium in legitima, & ideo caute in d. authen. præterea. ponitur q̃, si tres filij sint, vel pauciores succedat vxor superstes in quartam, si vero plures in virilem. quod ideo videtur dispositam, ne fiat præiudicium filijs in legitima, & ipsa non habeat amplioré portionem, quã vnus ex filijs: sed hodie ligitima augmentata fuit eis magnõ præiudicio: si vltra quintam vxor ferat quartã de residuo bonorum, quæ erant legitima filiorum, & pro ista parte facit. c. 1. §. fi. de inuestitu. dere alie, fact. vbi habetur q̃ coniux ineps non succedet in feudo, etiã respectu istius quartæ, quę sibi debetur in bonis viri. vbi Bal. dicit, q̃ ratio dubitãdi in illo. §. erat. quia tale lucrũ quartæ erat alienatio legalis, & ideo videbatur habere locũ in feudis: sed cõtrarium est verã, secundũ eum, per illũ text. quia alienatio legis nõ intelligitur fieri cũ præiudicio tertij: nec in rebus sui natura prohibitis alienari: facit etiã gl. in l. si ita quis. §. ea lege. ff. de verb. obliga. q̃ prohibitus alienare nõ possit dare occasionẽ, vt a lege alienet. Sed ad hæc nõ recedere a primo dictorũ q̃ sic dispositum. in d. auth. præterea. nõ est ratione legitimæ sed vt dixi ipsa vxor habeat ampliorẽ portionẽ q̃ pater, quia in numero liberorũ non dixit, si quatuor sint vel pauciores, prout disponitur in d. aut. nouissima. sed dixit si tres sint, &c. & sic legitima non fuit in considera tione. ¶ Preterea res non videtur magni præiudicij, saltem qñ superstites filij eiusdẽ matrimonij, quibus proprietatẽ reseruare tenetur, & durũ esset contrarũ asserere cũ nulla l. istius. l. dispositio reperiatur correcta. Tu cogita: quia passus est nouus, & qñ filij essent alterius matrimonij magis dubius, & magis præiudicialis filijs, & tenendo istam partẽ, q̃ adhuc etiã hodie aucta legitima dispositio huius l. procedat nõ obstante quod fuit addutum, q̃ qui non põt alienare debet curare, quod nec tit fiat ex dispositione legali. gl. singu. in d. §. ea lege. nã illud procedit, qñ alienatio fit ex aliter fuit prohibita in illã personam, vel personas in quã ex dispositione l. fit: nã tunc curare debet, ne etiã ab intestato ex l. dispositione in talem personã veniat: secus si prohibitio est generalis, de non alienando simpliciter, vt declarant ibi Io. de Imol. & Paul. de Cast. huius quę videas. ad. d. §. fi. de inuestitur. & re alien. fact. potest dici quod ibi loquitur de rebus feudalibus, quæ de sui natura sunt prohibitæ alienari, & quia ibi tractatur de præiudicio alterius, qui erat dñs directi dominij, quod totum hic cessat: quia sumus in bonis allodialibus & eorum integra proprietas est mariti. ¶ Sed an perdes

istam quartam vxor, si luxuriosè viuat post mortem v'ri. vide per Ioan. Lupi. de Plat. Rubeis. in repetit. ca. per vestras. de donatio. inter vrum & vxo. in rubr. in co. 172. ad fi. in formis minoribus.

b ¶ *Dero.* Concor. cum d. authen. de exhiben reis. l. quoniam vero. & cum d. §. quia vero legẽ. & de valere vnius librę auri, vide in l. quotiens. vbi Bal. C. de iurisdict. omn. iud. & Plat. C. de iusticpto. & Archa. to. & l. si. in h. 2. §. ex his pen. cõsil. de verbo. obligã.

¶ *Lex. VIII.*

∞ Si defunctus nõ habet descẽdentes, nec ascẽdentes, succedit ei filius naturalis ex concubina in sexta partẽ æqualiter cũ matre dividenda, sed in vita vel testamento bene potest et pater omnia bona sua donare: ei autem filium legitimum habet, vnam duntaxat vnciam, si ascendentem tantum, relicta ei legitima hæreditatis, quæ est tertia, aliud potest filio naturali relinquere, & si pater de eo nõ fuit recordatus, tenetur eum hæres arbitrio boni viri alimentare. præ ficta omnia habent locum e contra cum de successione filij naturalis tractatur. h. d.

c ¶ *Natural.* Hic habes declaratum, quid debeat concurrere: vt quis dicatur filius naturalis. s. quod sit procreatus ex soluto & soluta. & quod non esset dubietas quẽ pater illam habebat in concubinam, adde l. 1. ti. 1 17. part. bi, o amigada quæ tenga conoscidamente por suya. sed vide, quæ dixi in l. 1. ti. 15. 4. par. & quod not. Abb. in c. in nostrũ. de electio. penul. col.

d ¶ *Tal fijo.* Quid si esset nepos, vel alius, de liberis naturalibus vltęriꝰ gradus? videbatur dicendum quod illi nũquam possunt auo, vel proauo paterno in aliquo succedere. imo neque filius naturalis & legitimus procreatus ex filio naturali tantum, non potest auo paterno ab intestato succedere, vt in l. fi. in fine. C. de natura. libe. quę lex etiã hodie manet incorrecta, vt patet in authen. quib. mod. natura. effici. fui. in. §. discretis. ad fi in verſi. de nepotibus. licet gl. ibi aliud innuat. quod si idem q̃ in filijs. quia secundũ Mathesillã. in tract. de succeſſ. ab intest. l. fo. 2. co. 1. in prin. d. l. fi. non est correcta in nepotibus, neq; reperitur de iure cautum, quod idem sit in nepotibus circa hoc, qđ est statutũ in filijs. Allegat etiam pro se tex. in d. authen. in. §. filiũ vero. si cũ nullum habeat participium ad ascendentes. qui in. §. loquitur in alia materia. Ang. de Aret. refert, & sequitur simpliciter. Imo Mathesilla. in. §. nouissime. instituat orfeta. Salic. vero in d. l. fi. C. de natu. liberis tenet contrarium. imo q̃ nepos naturalis succedat ab intestato in his duabus vncijs auo. Mouetur ex eo, qd in successionibus nepotes repræsentant vt sicut legitimi in totũ succedent. vt in authen. de succeſſ. C. de suis & legiti. hæred. sic naturalis in duabus vncijs, vt possit eius pater, & subdit q̃ hæc opinio est æquior & humanior, & q̃ satis probat ex mẽte. c. d. l. fi. quia in illa. l. ideo claudit vias nepotibus naturalibus quia & erat clausa filijs. Si ergo in aliquo aperitur filijs, ve in authen. licet. C. eod. & hic ergo & nepotibus, & quia aperte. d. l. dicit, qđ nõ debet ita vta relinquẽdi nepotibus restringi, sicut & filijs. & huic opinioni. Salic. videtur adhærere Rode. Suar. in commẽto. l. 1. ti. 6. li. 4. foro. fl. ver. hæc de naturalium filiorum successione. col. 1. & certe puncti us iste est disputabilis, vt & dicit Ioan. Baptist. Catialupi. in repetitione. l. fi qua illustris. C. ad orficia. vbi dicit, quod in stricta disputatione opi. Mathesillani, videtur magis de mẽte text. in d. versi. de nepotibus. vt latius ipse inducit, col. 16. nume. 19. vbi videre poteris, sed quia Azo in summa. C. de natura liber. colum. 1. versiculo & quæ dixi de naturalibus filijs, tenet idem dicendum in nepotibus naturalibus, quod in filijs. & idem tenet Dinus seu ille, qui auror fuit tractatus, de successionib. ab intesta. qui est inter tractatus Barto in consulendo, & iudicando non videretur a ista opiniore recedendum, secundum eum & etiam ego teneo per istam l. partitarum, quod ea quæ in d. versicul. de nepotibus. consideantur circa nepotes naturales huc non transtulit: & appellatione filij in materia favorabili venit nepos, vt tradit Bart. in l. liberorum. ff. de verborum significatio. & Salic. in dict. l. fin. & per Bald. in l. maximum. columna. 3. & quinta. C. de liber. præter. & quæ etiam ad d. versi. de nepotibus. coniuncta dict. l. fi. potest responderi ibi cautum probari nepotes, etiam legitimos ex filio naturali tantum auo intestato non succedere, vt legitimos: quod tamen succedant, vt naturales, non negant dicta iura.

dar las dos partes a de las doze de todos los bienes d su padre: e el, e su madre de uẽ partir estas dos partes ygualmente. E si por auẽtura el padre no ouiesse pariẽte de los descendiẽtes, nin de los ascẽdiẽtes b: estõce puede el dar miẽtra biuiere, o dexar en su testamẽto todo lo suyo a tal fijo como este. Pero si ouiesse fijo legitimo, nõ le podria dar, nin dexar en su testamẽto a tal fijo natural, si nõ de las doze partes de la herẽcia, la vna c. Mas si acaẽsciesse q̃ el padre nõ ouiesse fijo legitimo, e ouiesse otro pariẽte de los ascẽdiẽtes, assi como padre, o abuelo, estõce d xadlo a estos ascẽdiẽtes su parte legitima d, que es la tercera parte e de lo suyo: las otras dos partes puede dar en su vida, o dexar en su testamẽto a l fijo natural sobredicho. E si por auẽtura el padre non se acordasse f de tal fijo como este, nõ dexãdole ninguna cosa de lo suyo: estõce los herederos g del, son tenudos d le dar lo q̃ le fuere menester h para su gouierno, e para su vestir, e calçar, segũ alu edrio de omes buenos: de manera q̃ lo puedan sofrir i sin gran su daño. Otrosi dezimos, que en aquella misma manera q̃ el fijo natural puede, e deue heredar a su padre en los bienes del, e aprouechar se dellos, assi como sobredicho es, que en essa misma manera k puede heredar el padre en los bienes de tal fijo, e ayudar se dellos l.

¶ *Ley. IX. Como nõ se embarga al fijo natural la su parte, q̃ deue auer por razon de la muger legitima que fue de su padre.*

Las leyes antiguas m otorgã, que el padre muriendo sin fijos legitimos del, maguer aya fijos, n pero esta quarta parte non deue montar mas de cient libras de oro, o quanto quier que sea grande la herencia del finado. Mas si tal muger como esta ouiesse de lo suyo con que pudiesse beuir honestamente, non ha demanda ninguna, en los bienes del finado, en razon desta quarta parte.

¶ *Ley. VIII. Quando puede heredar el fijo que nõ es legitimo en los bienes de su padre si muere sin testamento: o el padre en los bienes de tal fijo.*

En testamento muriendo ome, que non dexasse fijos legitimos, su fijo natural p que ouiesse auido de alguna muger de que non fuesse dubda que la el tenia por suya, e que fuesse el fijo engendrado en tiempo que el non ouiesse muger legitima, nin ella otro si marido, tal fijo q como este, puede here

a ¶ *Des partes.* Concor. cum. d. aut. licet. C. de natura. liber. & remouetur ab istis vncijs seu partibus non solum si extent filij legitimi, & naturales verum etiã si extent filij legitimati rescripto principis, qđ satis probatur hic, & in d. auth. licet. & ex dictis Bal. in l. eam quã nu. 20. & in l. cum acutissimi. C. de fideicõmiss. & idem si starent filij adoptiui, similiter existimabatur, secundum Nico. de Vbal. in tracta. de succeſſ. ab in testa. col. 11. & Ioã. Baptist. de S. Seuerin. in d. l. si qua illustris. C. ad orfic. fol. 5. quid si haberet descendentes quitãrenũciarunt hereditati veluti filiæ iuxta formam. ea. quanuis pactum. de pact. lib. 6. vide per Barto. in l. 1. §. habebat. ff. de bon. pos. contra tabu. & Ludo. Roma. consil. 43. & Guiliel. Bidi. in repe. c. rayr untius de tẽs. in verbo & vxorem nomine Adelasiam. nu. 679. cum sequen. vbi & vide. quid si substituatur legitimis filijs, & vi d. lucius. & ibi Ang. & Io. de Imo. ff. de vulg. & pupil. & quæ dixi supra ea. part. ti. 9 in l. 12 augi. magna.

b ¶ *Ascendientes.* De iure isto partitarum nõ poterat talis tituti per patrem eius filius naturalis, si talis pater habebat patrem, vel alios ascendentes legitimos, vt hic vides, nisi in eo quod non erat legitima tacere. fi. ti. 10. Tauri etiam nulla legitima relicta ascendentibus potest pater instituere filium naturalem in bonis suis omnibus hæredem, vel relinquere quod voluerit.

c ¶ *La vna.* Concor. cum authen. quib. mod natu. effician. sui. §. ne igitur. & cum authen. de trien. & semis. §. considerandus. & etiam si non superstit concubina mater talis filij naturalis potest sibi relinqui ista vncia, vt hic colligies, & tenet gl. & Albe. in l. 2. C. de natu. liber.

¶ Quid autem si haberet duodecim filios legitimos, & vnũ naturalẽ an possit tunc relinquere vnciam dicto filio naturali? Alberic. post Mar. de Fa. in d. aut. licet. C. de natur. libe. dicit qđ nõ, ne plus habeat naturalis, quam legitimus, per tex. in l. communiter. in h. eo. ri. &. §. quoniam varię. in authen. de nupt. & quid si substituitur Bastardus legitimo: vide quæ dixi supra in gl. super verb. dos partes. An autẽ vltra istam vnciã potest pater relinquere filio naturali quintã partem bonorum pro alimentis, ex dispositione. l. 10. in ord. Tauri? & Ba. d. l. tem bonorum pro alimentis, ex dispositione. l. 10. in ord. Tauri? & §. no. videbatur quod sic cum ista lex, neq; authen. licet non disponant qđ hoc liceat patri ratione alimentorum filij naturalis, & sic eadem in filio naturali diuiti, pater etiã ex ratibus filijs legitimis potest relinquere istam vnicam, sed contrarium credo, imo q̃ solum potest pater filio naturali, etiã egeno relinquere vel istam vnciã de qua hic, vel quin Inno. tam bonorũ, si pater voluerit iuxta. l. 1. to. & sic ex d. 10. & ex aliis. recen. fl. fori ista vncia fuit augmentata, vsque ad quintam partem si pater d. ti. 5. eam naturali relinquere voluerit, neq; vlteri is erit capax extantibus legitimis, etiam ratione alimentorũ, eo quia cautum est, neq; in vita, neq; in morte patrem filios legitimos habẽtem nõ posse disponere ultra quintum bonorum in extraneos, vel pro anima seu alijs extraneis. d. ultra quintum bonorum in extraneos, vel pro anima seu alijs extra filios legitimos, vt habetur in l. fori. ti. de las mandas. l. 9. & in l. 28. l. no. ti. 4. ord. Tauri. & in l. 1. tit. de las herencias. ti. 3. for. ll.

d ¶ *Legitima.* Hodie dic, vt in l. 10. in ordin. Tauri.

e ¶ *Vna tercia parte.* Adde tex. in authen. de trien. & semis. §. 1. gl. in authen. de. ¶ *Tercera parte.* Adde tex. in authen. de trien. & semis. §. 1. gl. in authen. nouissima. C. de inoffic. testa. & ibi doct. Bart. in l. nã & si pars tibus. ff. eo. quam legit sub l. pater filium in fi. sed hodie de iure regni legitimi. ff. de inoffic. testa. & Bar. in l. fi. col. 1. versi. quero quid. & cõtra. ff. de his quib. vt in dign. & in aut. quib. mod. natu. effici. sui. §. fi. quis igitur.

f ¶ *Olvidase.* Satis hic probatur testamento facto per patrem nihil posse pretendere filios naturales contra tale testamentum patris, licet Inno. fum parentum. & idem habetur ind. authen. non tamen contra volun. ff. enim admittantur, secundum voluntatem, non tamen contra volun. §. fi. tatem patris, vt etiam voluntati vbi not Bar. in l. 1. in prin. ff. de bo-

g ¶ *Herederos.* Habes hic, quod onus alimentandi filium naturalem, quo pater tenebatur, vt in authẽ. ex complexu. C. de incestuptiis. & in l. si quis a liberis. §. 1. ff. de liberagnos. l. 2. ti. 19. 4. part. transit in eius hæredes, etiam extraneos Cõcordat. d. l. si quis a liberis. §. item rescripti. vbi vide gl. Bar. & Alber. ff. de liberagnos. & adde l. 6. & quę ibi dixi in d. ti. 19. 4. part.

¶ Sed an hæredes maritorum teneantur alere vxorem impotentem? glo. vult bũ sic infra annũ a morte mariti, in l. sicut patronus. ff. de oper. liberto. quã ad hoc alleg. Bar. in tractatu, de alimẽtis. col. fi. & intelligo dictum Bart. iuxta dictum illius gl.

h ¶ *Menester.* Concor. cum d. aut. licet. C. de natu. libe. ibi huiusmodi enim naturales filios pasci boni viri arbitratio necesse est, & ex istis verbis iunctis præcedentibus cum dixit, non se acordasse de tal fijo, nõ dexandole ninguna cosa de lo suyo estonces, &c. arguitur qđ quod si pater relinquat filio naturali vnciam quæ erat 12. pars hæreditatis, vel. 5. per d. l. 10. Tauri licet talis pars sic relicta, & si vendatur, nec eius pretium non sufficiat ad alimenta, q̃ non tenebũtur hęredes patris ad alendũ talẽ filiũ naturalẽ, & idẽ si patri naturali decedẽti ab intestato succederet filiũ naturalẽ, & idẽ si patri naturali decedẽti ab intestato succederet in duabus vncijs: in contrariũ tũ videtur dicendũ, quia alimẽta sunt debita filio naturali etiã de iure natur. l. 1. §. pe. versi. hinc liberorũ. ff. de iust. & iur. & inst. de iur. natu. in prin. & hinc dicebat Bal. in l. 2. a etã q̃ dotalis. co. ti. q̃. fi. C. de collat. q̃ nec; tali iuri alimentorũ a lege & natura debito pọ renũciari, etiã cũ iuramẽto. nec; tale ius naturæ videtur lege mutabile: maxime attẽta æquitate canonica, de qua in c. cũ haberet. de eo qui duxit in matri. quã pollu. & aduleri. nec; de mente huius. l. nec; etiã. d. l. §. est tollere filio naturali tale ius perendi alimẽta ab hæredibus patris, in quos trãsit hoc onus alimentorũ, vt in l. si quis a liberis. §. ité rescripti. ff. de liberagnos. & hẽc nã intelligẽdę sunt q̃ in proprietate bonorũ q̃ a patre naturali mãserũt stantibus filijs legitimis filius naturalis ex occasione alimentorũ nõ fit capax alicuius vltra habẽdi etiã si a patre sibi relinquat nõ vero ex hoc neg. 4 quia si tale relictũ esset insufficiẽs ad alimẽta q̃ nõ posset petere id qđ sibi deficeret ad alimẽta ab hæredibus p̃is filijs vel extraneis & similiter si duę vncię ab intestato nõ sufficerẽt: idẽ vt dicẽdũ & q̃ ipse, il, intelligant qñ vnica vel. 5. relicta, vel q̃ pater reliquit sufficeret ad alimẽta, nã si nõ esset sufficiẽs nõ intẽdit tollere tale ius alimẽtorum hoc etiã vult Ro. Suar. in cõmẽto. l. 4. ti. 6. li. 3. for. ll. in versic. notandũ est igit. vbi alleg. tex. cũ gl. in. §. discretis. in authẽ. quib. mod. natu. effi. sui. & ibi Bar. & caue vt intelligas dicta Rode. qñ duę vncię nõ essent sufficiẽtes ad alimẽta vt p̃dixi & qđ ita intelligi debet Bar. in. §. discretis.

i ¶ *Sofrir.* Not. hoc verbũ & vide. l. 2. & quę ibi dixi. & l. 4. ti. 19. 4. part.

k ¶ *Manera.* Cõcor. cũ d. aut. licet. & cũ corpore vñ sumit. & cũ d. Azo. C. de natu. libe. in sum. col. 1. & C. de legi. hære. in sum. ad fi. vbi pos fuit hęc verba & forte eodẽ mõ succedit naturalis p̃ filio sicut etiã naturalis filius patri, vt ita sit eadẽ vel par ratio pi tatis, vt ff. de inoffi ci. testa. l. nã & si partibus. licet pla. dixerit p̃em in solidũ succedere filio naturali etiã si filius esset spurius. & vide bonũ tex in. §. 1. Instit. de seruil. cogna. & Bar. in l. fi. col. 1. versi. quero quid. & cõtra. ff. de his quib. vt in dign. & in aut. quib. mod. natu. effici. sui. §. fi. quis igitur.

l ¶ *Dellos.* In alimentis. vt d. authen. licet. ¶ *Lex. IX.*

m Lege antiqua cessante, vxor defuncti nõ impedit filiũ naturalẽ patrimonium suis vncias succedere, quia ei non fecit præiudicium ante eo. fugiũ natus, nec q̃ auferendũ esset naturali applicãdũ esset vxori. h. d.

n ¶ *Antiguas.* Aut. licet. C. de natu. liber. & in corpore vnde sumitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

timos, puede el fijo natural heredarlos bienes delas doze partes las dos, nō de xando el muger legitima. Ca si la dexasse embargaria al fijo: de guisa q̄ nō podria demandarlas. E porque nō podimos fallar ninguna razō, [a] derecha, porq̄ se mouieron los q̄ fizieron las leyes, a toller a tal fijo esta su parte, por esta razon de la muger legitima q̄ dexasse su padre. Porende tenemos por bien, e mandamos que la aya: e que nō se le embargue por esta razon. E a esto nos mouimos a mudar, [b] de la manera que la auia puesta la ley, por dos razones. La vna porq̄ este fijo nascio en tiempo, en que la muger legitima del padre non rescibio enojo, nin tuerto por razon del. La otra porque maguer a el tollieſſe esta parte, non la ganaria ella, [c] e auer layen los otros mas propinquos parientes del finado. E de mas semejaria estraña cosa, q̄ ella pudieſſe fazer daño a otri segund ley, nō mereſciendo, nin veniendo ende a ella ninguna pro.

¶ *Ley. X. Quales fijos non son legitimos, nin naturales, e que nō pueden heredar los bienes de su padres.*

[d] Ascido seyendo alguno de fornicacion, [d] o de incesto, o de adulterio: este a tal non puede ser llamado fijo natural [e] nin de ue heredar, [f] ninguna cosa de los bienes de su padre, e si a tal fijo como este diesſe el padre alguna cosa de lo suyo, los otros fijos legitimos q̄ fueren de aq̄l padre mismo puedē reuocar la donacio [g] e la māda [h]. Fueras ende si el rey le cō firmaſſe [i] la donacion, o la manda por su preuilejo. E si fijos legitimos nō ouiere, pueden la reuocar los hermanos [k] del padre deste fijo atal, o su auuelo, o su auuela. E si tales parientes non ouieſſen, que le reuocaſſen, o si los ouiere, fueſſen tan negligentes q̄ non quisieſſen demandar tasta dos meses [l] lo que fueſſe dado a tal fijo como este estonce deue ser del rey.

¶ *Ley. XI. Quales fijos de aquellos que nō son legitimos, pueden heredar a sus madres.*

Las madres siempre son ciertas [m] delos fijos que nascen dellas, por esta razō [n] todo fijo de ue heredar enlos bienes de su madre [o] en vno con los otros fijos legitimos, [p] si fueren de tal ganancia como sobredicha es. E esto es porque la ley les da derecho de heredar a sus madres, por razon de la ley que fizieron los Emperadores Theodosio, e Valentiano, que fabla en esta razon. Ca segund natura, e segund ley, deuen los fijos auer mayor amor a sus madres, que a sus padres, porque ellas los crian, e los nascen con mayor premia, e trabajo que los padres. E por esta razon, e por otras muchas que son dichas en las leyes ante desta, mandamos que los fijos puedan heredar a sus madres, segund sobredicho es.

¶ *Ley. XII. Quales fijos pueden heredar a sus padres, e a sus madres.*

Todo fijo legitimo puede heredar a su padre, e a su madre, e otrosi los fijos naturales, [q] que fueren nascidos de ayuntamiento de fembra soltera, e de varon soltero, que la pudieran auer por mugier, segund ley, e segund fuero de Castiella, [r] e de Leon, e segund costumbre de Vizcaya, e de Molina, [s] e de otras tierras, en que los fijos naturales heredan a sus padres, e a sus madres, segund sobredicho es. Pero si el padre, o la madre, ouieren fijos legitimos, o nietos de fijos legitimos, que vengan por derecha liña, non heredaran los fijos naturales sino la quinta parte de todos los bienes del padre, o de la madre, segund mandan las leyes ante desta. E si el padre, o la madre, ouieren fijos legitimos, o nietos de fijos legitimos, que vengan por derecha liña, e fijos naturales, e non ouieren otros parientes, mandamos que los fijos naturales hereden la meytad de todos los bienes del padre, o de la madre, e los fijos legitimos la otra meytad. E si el padre, o la madre, non ouieren fijos legitimos, nin nietos de fijos legitimos, que vengan por derecha liña, mas ouieren fijos naturales, e otros parientes, mandamos que los fijos naturales hereden todos los bienes del padre, o de la madre, e los parientes non ayan parte en ellos. E si el padre, o la madre, ouieren fijos naturales, e non ouieren otros parientes, mandamos que los fijos naturales hereden todos los bienes del padre, o de la madre, segund sobredicho es.

¶ *Ley. XIII. Quales fijos pueden heredar a sus padres, e a sus madres, e quales non.*

Todo fijo natural, que fuere nascido de ayuntamiento de fembra soltera, e de varon soltero, que la pudieran auer por mugier, segund ley, e segund fuero de Castiella, e de Leon, e segund costumbre de Vizcaya, e de Molina, e de otras tierras, en que los fijos naturales heredan a sus padres, e a sus madres, segund sobredicho es, puede heredar a su padre, e a su madre, e otrosi los fijos naturales, que fueren nascidos de ayuntamiento de fembra soltera, e de varon soltero, que la pudieran auer por mugier, segund ley, e segund fuero de Castiella, e de Leon, e segund costumbre de Vizcaya, e de Molina, e de otras tierras, en que los fijos naturales heredan a sus padres, e a sus madres, segund sobredicho es.

¶ *Ley. XIV. Quales fijos pueden heredar a sus padres, e a sus madres, e quales non.*

Todo fijo natural, que fuere nascido de ayuntamiento de fembra soltera, e de varon soltero, que la pudieran auer por mugier, segund ley, e segund fuero de Castiella, e de Leon, e segund costumbre de Vizcaya, e de Molina, e de otras tierras, en que los fijos naturales heredan a sus padres, e a sus madres, segund sobredicho es, puede heredar a su padre, e a su madre, e otrosi los fijos naturales, que fueren nascidos de ayuntamiento de fembra soltera, e de varon soltero, que la pudieran auer por mugier, segund ley, e segund fuero de Castiella, e de Leon, e segund costumbre de Vizcaya, e de Molina, e de otras tierras, en que los fijos naturales heredan a sus padres, e a sus madres, segund sobredicho es.

¶ *Ley. XV. Quales fijos pueden heredar a sus padres, e a sus madres, e quales non.*

Todo fijo natural, que fuere nascido de ayuntamiento de fembra soltera, e de varon soltero, que la pudieran auer por mugier, segund ley, e segund fuero de Castiella, e de Leon, e segund costumbre de Vizcaya, e de Molina, e de otras tierras, en que los fijos naturales heredan a sus padres, e a sus madres, segund sobredicho es, puede heredar a su padre, e a su madre, e otrosi los fijos naturales, que fueren nascidos de ayuntamiento de fembra soltera, e de varon soltero, que la pudieran auer por mugier, segund ley, e segund fuero de Castiella, e de Leon, e segund costumbre de Vizcaya, e de Molina, e de otras tierras, en que los fijos naturales heredan a sus padres, e a sus madres, segund sobredicho es.

¶ *Ley. XVI. Quales fijos pueden heredar a sus padres, e a sus madres, e quales non.*

Todo fijo natural, que fuere nascido de ayuntamiento de fembra soltera, e de varon soltero, que la pudieran auer por mugier, segund ley, e segund fuero de Castiella, e de Leon, e segund costumbre de Vizcaya, e de Molina, e de otras tierras, en que los fijos naturales heredan a sus padres, e a sus madres, segund sobredicho es, puede heredar a su padre, e a su madre, e otrosi los fijos naturales, que fueren nascidos de ayuntamiento de fembra soltera, e de varon soltero, que la pudieran auer por mugier, segund ley, e segund fuero de Castiella, e de Leon, e segund costumbre de Vizcaya, e de Molina, e de otras tierras, en que los fijos naturales heredan a sus padres, e a sus madres, segund sobredicho es.

¶ *Ley. XVII. Quales fijos pueden heredar a sus padres, e a sus madres, e quales non.*

Todo fijo natural, que fuere nascido de ayuntamiento de fembra soltera, e de varon soltero, que la pudieran auer por mugier, segund ley, e segund fuero de Castiella, e de Leon, e segund costumbre de Vizcaya, e de Molina, e de otras tierras, en que los fijos naturales heredan a sus padres, e a sus madres, segund sobredicho es, puede heredar a su padre, e a su madre, e otrosi los fijos naturales, que fueren nascidos de ayuntamiento de fembra soltera, e de varon soltero, que la pudieran auer por mugier, segund ley, e segund fuero de Castiella, e de Leon, e segund costumbre de Vizcaya, e de Molina, e de otras tierras, en que los fijos naturales heredan a sus padres, e a sus madres, segund sobredicho es.

¶ *Ley. XVIII. Quales fijos pueden heredar a sus padres, e a sus madres, e quales non.*

Todo fijo natural, que fuere nascido de ayuntamiento de fembra soltera, e de varon soltero, que la pudieran auer por mugier, segund ley, e segund fuero de Castiella, e de Leon, e segund costumbre de Vizcaya, e de Molina, e de otras tierras, en que los fijos naturales heredan a sus padres, e a sus madres, segund sobredicho es, puede heredar a su padre, e a su madre, e otrosi los fijos naturales, que fueren nascidos de ayuntamiento de fembra soltera, e de varon soltero, que la pudieran auer por mugier, segund ley, e segund fuero de Castiella, e de Leon, e segund costumbre de Vizcaya, e de Molina, e de otras tierras, en que los fijos naturales heredan a sus padres, e a sus madres, segund sobredicho es.

¶ *Ley. XIX. Quales fijos pueden heredar a sus padres, e a sus madres, e quales non.*

Todo fijo natural, que fuere nascido de ayuntamiento de fembra soltera, e de varon soltero, que la pudieran auer por mugier, segund ley, e segund fuero de Castiella, e de Leon, e segund costumbre de Vizcaya, e de Molina, e de otras tierras, en que los fijos naturales heredan a sus padres, e a sus madres, segund sobredicho es, puede heredar a su padre, e a su madre, e otrosi los fijos naturales, que fueren nascidos de ayuntamiento de fembra soltera, e de varon soltero, que la pudieran auer por mugier, segund ley, e segund fuero de Castiella, e de Leon, e segund costumbre de Vizcaya, e de Molina, e de otras tierras, en que los fijos naturales heredan a sus padres, e a sus madres, segund sobredicho es.

¶ *Ley. XX. Quales fijos pueden heredar a sus padres, e a sus madres, e quales non.*

Todo fijo natural, que fuere nascido de ayuntamiento de fembra soltera, e de varon soltero, que la pudieran auer por mugier, segund ley, e segund fuero de Castiella, e de Leon, e segund costumbre de Vizcaya, e de Molina, e de otras tierras, en que los fijos naturales heredan a sus padres, e a sus madres, segund sobredicho es, puede heredar a su padre, e a su madre, e otrosi los fijos naturales, que fueren nascidos de ayuntamiento de fembra soltera, e de varon soltero, que la pudieran auer por mugier, segund ley, e segund fuero de Castiella, e de Leon, e segund costumbre de Vizcaya, e de Molina, e de otras tierras, en que los fijos naturales heredan a sus padres, e a sus madres, segund sobredicho es.

Universidad de Deusto
Biblioteca

que nascen della: quier sea legitimo, o nó. Fueras ende, si fuesse tal fijo, como el q̃ llaman en latin incestuoso: q̃ quiere tanto dezir, como el que es engẽdrado de ome, e de muger, q̃ sean parientes

fasta el quarto grado: o fuesse otro que llamã en latin natus ex dãnato coitu: [a] q̃ quiere dezir tãto como el q̃ nasce de muger religiosa, [a] que es ayuntamiento dañado por sentẽcia de ley. Esto mismo seria, si tal muger como esta fuesse dueña de noble linaje, [b] o de honrrado lugar. Ca si este atal ouiesse fijo, de aquellos que son llamados spurios, nõ deue heredar de los bienes della el espurio eó el legitimo. [c] E espurio es llamado [d] el que nascio de muger puta, que se da a muchos.

¶ Ley. XII. En que manera pueden heredar entre si los hermanos que son dichos naturales.

Fijo natural, [e] q̃ nõ es nacido de legitimo matrimonio: si muriere sin testamẽto, nõ auiẽdo fijos, nin nietos, ni madre, estonce sus hermanos q̃ le pertenescẽ de parte desu madre [f] deuẽ auer todo lo suyo: [g] e si otros hermanos quiere ẽparte desu padre tã solamẽte, nõ heredará [h] ẽde ningũa cosa. E esto es porq̃ los hros q̃ le pertenescẽ de parte desu madre son ciertos: e los de parte del padre son ẽ dubda. Mas si este fijo natural q̃ muriesse sin testamẽto, ouiesse otros hros naturales, que le

parte matris per dictam l. & l. de Soria. fratres tamen & sorores legitimi & naturales talis clerici, bene possunt sibi succedere, quæ tamen dicta tam Socini quam Michaelis nõn carẽt scrupulo, propter ea quæ habentur in d. l. fi. & quia fratres cæteriq; cognati intestatis fratribus vel cognatis illegitimis eo modo succedunt, quo ipsi illegitimi eisdem fratribus, vel cognatis & agnatis intestato decedẽtibus succederent, nã hæc successio reciproca est. vt in authen. quib. mod. natura. effician. fui. in. §. filium Angel. de Arein tracta. de testa. super verbo nolens intestatus decedere. col. 9. & Nicho. de Vbal. in d. tractatu de successio. ab in testa. 3. parte. col. 3. & 4. dicas ergo. quod d. l. Tauri tantũ ampliat dispositionem legis de Soria, respectu successionis matris, z qua filium clericũ vult excludi: non vero excludit filium clerici a successione cæterorum cõsanguineorum, ex parte matris, & cũ sit lex correctoria. vt dixi in d. l. 4. tit. 21. 4. part. debet intelligi & limitari tantum in casu, in quo loquitur Et sic succeder filius clerici consanguineis ex parte matris: & versa vice succedent ei tales consanguinei pro quo satis bene conferc quod tradit Nicho. de Vbal. vbi supra dum concludit, quod transuersales per lineam maternam, adulterini vel incestuosi filij seu nati ex alio dãnato coitu eum habeant inter se ius cognationis & proximitatis, licet non ius agnationis: succedent talibus cognatis spurijs, neque reperitur iure cautum, quod tales excludantur: & cum mater solum excludatur propter suum delictũ a successione filij spurij, & propter idẽ delictum filius a successione matris. vt probatur in d. §. filiũ. ibi. Sed sit supplicitũ hoc parentũ vt magnoscant: quia neque quicquã peccatricis concupiscẽtiæ eorũ habebunt filij. non est ergo conueniens, q̃ frater vel alius transuersalis, qui sine aliqua culpa fuit, excludatur a successione dicti spurij, vel ipse filius a successione transuersalis sui per regu. nõ debet quis sine culpa de reg. iur. & hanc partem asserit constasse Io. Petrucci. præceptorem suum. in l. fi. ff. de in ius vocan. & etiã voluisse Din. de rũ & Michaelis cum loquitur de consanguineis clerici non põt starper supradicta, cũ lex de Soria repellat ab eorũ successione filiũ clerici, & versa vice ipsi videntur ab eius successione excluſi.

[a] *Religiosa*. Vt in l. si quis non dicatur rapere. C. de episcopis & cleri. & hic adde glo. in c. virginibus. 27. q. 1. quod accedens ad monasterium committit tria crimina, incestum, scilicet & adulterium, & sacrilegium, & bona talis applicantur monasterio. vt in c. si quis rapuerit. ea. cauſ. & q. & de pœna etiam ipsius monialis. vide in c. si qua monacharum. ead. cauſ. & quæstione.

[b] *De noble linaje*. De illustri dicit. vt in l. si qua illustris. C. ad Orficia. de qua ista sumpta est.

[c] *Con el legitimo*. Hoc est hodie regulare, etiam si mater nõ sit illustris vt in d. l. 9. ordi. Tauri. Succedat ergo matri non obstante filio, vel filijs legitimis. vt hic. & in d. l. 9.

[d] *Espurio es llamado*. Nota hic quod dicitur spurius ille, cuius pater ignoratur: similiter & dic, quod dicitur spurius qui ex dãnato coitu nascitur: vt tradit Salicetus post glo. in d. l. si qua illustris. & adde ad id quod dicit ista l. §. si aduersus. Inst. de nup. & sic dicitur spurius quasi sparsim conceptus. vide quæ in hoc tradit Didacus a Couarru. in suo epitome matrimo. 2. parte. c. 8. §. 5. in principio.

¶ Lex finalis.

¶ Filio naturali ab intestato decedẽti sine liberis & matre succedũt fratres ex parte matris exclusis fratribus ex parte patris tantũ, non ex ambitus tamen fraternus vterinis seu ex parte matris succedunt fratres consanguinei seu ex parte patris tantum, quibus in præfertur qui eorum fuit legitimus & naturalis item filij naturales non habent ius succedendi ab intestato legitimis neque cõsanguinei ex parte patris tantum, licet alijs cognatis ex parte matris sit. h. d.

[e] *Fijo natural*. Proprie de filio naturali loqui videtur. de quo inl. 8. supra eod. Quid autem si sit natus ex damnato coitu, an succedant ei fratres vterini, scilicet ex parte matris procreati, vel alij trãfuerſales ex parte matris est maxima contentio inter Doct. iam Matheſi. in suo tract. de successio. ab intesta. fol. 14. col. 2. cum sequen. dicit, q̃ siue vterque prædictorum fratrum, scilicet defunctus & succedere volens, aut alter tantum natus sit de damnato coitu: nullo modo in ultem succedere possunt, quia non sunt nominandi fratres, vel consanguinei vel consobrini. allegauthẽ. quib. mod. natur. effician. fui. §. fi. & dicit esse de mente Dini in suo tracta. de successio. ab intest. colu. 1. & quia sublato fundamento, corruit ædificium capitulo. eum Paulus. 5. q. 1. cui in hoc ibi assensit Bolognin. & subdit Matheſi. inferens, quod sicut natus ex damnato coitu Bertæ non potest succedere filio legitimo & naturali dictæ Bertæ, qui sibi est frater vterinus: ita contra ille legitimus non poterit succedere huic. & cum dicit Matheſilla. transit etiam Ange. de Aret. in. §. vulgo quæsitos. Insitu. de succes. cogna. hoc etiam tenet Alexan. plene tractans. 5. vol. consiliorũ. cõsi. 174. incipit super eo de quo quæritu. & aliqui alij relati a Matthe. de Afflict. decis. 96. quibus etiam ipse adhæret. tenuit etiam Ioan. de Ana. cõsi. 95. Abbconsi. 50. in. 2. vol. Decius. consi. 311. col. 1. Aimon. consi. 18. colu. 3. Cõtrariam tamen partem tenuerunt quamplures alij relati in decisione. de qua supra a Matth. de Afflict. Ioan. Petrucci de eo inter Spellio. in l. si qua illustris. C. ad Orficia. cuius fundamenta videbis in illi. decisione. & plerisq; alij. & Nicho. de Vbal. in suo tracta. de succeſſ. ab intest. ve & dixi supra. l. proxima. tenet etiam Philip. Corneus. in d. l. si qua illustris. & consi. 21. 1. vol. & consi. 234. col. penul. 4. vol. Curtius Iunior. consi. 123. & secundum istam opinionem dicit fuisse iudicatum in consilio Neapolitano. dictus Matthæus, & Docto. in hoc sunt tra varij, quod non facile perpendes, quæ sit communis opinio. l. ista partitarum pro nulla ex istis partibus astringit cum loquitur de filio naturali: in quo nulla est dubitatio. inter doct. & q̃ ista l. non loquatur de filio ex damnato coitu, patet cum dicit: non auiendo fijos, nin nietos, nin madre. Cum enim præsupponat quod mater præferatur fratribus in successione filij, consit at quod loquitur de naturali filio, & non ex damnato coitu: nam tali filio ex dãnato coitu mater nõ succederet. vt supra. l. proxima. Tu cogita, quæ opinio prædictarum sit verior: quia certe punctus iste indigeret regia declaratione: quia pro vtraque parte fundamenta sunt satis vrgentia. & adde quod etiam illam partem quod inter se succedant, licet sint ex damnato coitu. tenet Ludouic. de Sardis in suo tracta. legitimationum. capit. sequitur de successione spuriorum. versi. 7. quæritur. tenet etiam insig. doctor. And. de Iser. in §. naturales. si de feud. fuer. controuer. inter domi. & agna. ad fi.

[f] *De parte de su madre*. Si tamen iste defunctus ex parte matris haberet fratres legitimos, & naturales: forte præferetur alijs naturalibus argumen. l. si qua illustris. C. ad Orficia. & l. 9. in ordi. Tauri. & infra eadem l. & tenet Angel. in authen. quib. mod. natura effician. fui in. §. fina. versi. sed refert videre. Et d. l. 7. nota.

[g] *Todo lo suyo*. Si tamen haberet defunctus patrem, succederet ille in duabus vncijs & fratres vterini in omne reliquũ. vt in authẽ. quib. mod. natura. effician. fui in. §. quibus. & tenet Matheſillam in dicto tracta. fol. 14. col. tertia. versic. sed quid si in casu prædicto. & si superessent defuncto duo fratres vterini: sed vnus eorum est vterinque cõiunctus. ille præferetur vterino ex mate tantũ coniuncto. vt in authen. Itaque. C. communia de successio. secundum eundem Matheſillam. ibidem versiculo tertio. quid si superuiuerent licet coniunctus ex vtraque parte non esset legitimus: quod est notabile ad extensionem. d. authen. secundum Bolognin. ibi & eum istis dicta Matheſilla. transit Ang. de Areti in. §. vulgo. Instituta de successione cognatorum. col. fina.

[h] *No heredara*. Concordat cum authen. quib. mod. natura effician. fui in. §. fi. item. & l. 15. spurius. ff. vnd. cogna.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Lex. I.*

Missio in possessionem dicitur dupliciter: primo cum quis petit possessionem secundo cum petit simul possessionem & proprietatē, melius enim est possidere, quam a possidente petere. ibi.

5 a ¶ *Estos atales.* Nota hoc quia reprobat opinionem glo. in l. hac parte ff. vnd. cogna. quam dicit singularem Abb. cons. 50. col. 2. vol. & Floria. in l. qui testamentō. ff. de probatio. cū qua transit etiā Bar. in authē. quib. mo. natura efficit. sui. in. §. si quis igitur quæ glo. voluit q̄ filij naturales nati ex eodē patre, & duabus concubinis sibi inuicem non succedant, licet nascantur ex talibus cōcubinis diuerso tēpore retentis. prout etiam voluit Specul. & ibi Ioann. And. in additio. in titu. de succes. ab intest. v. reliqu. quid de natis ex vno patre. vbi Ioan. And. in additio. refert aliquos tenuisse contrarium, quorum opinio approbatur hic in ist. l. partitarū quam tenet mēti & istam etiā opinionem tenet Alberic. in l. humanitatis. C. de natu. liber. referens Specula. vbi supra ita teneret sed si bene inspicias contrarium vt dixi videtur tenere Specul.

6 b ¶ *Natural elegitimo.* Facit ad id quod dixi supra in glo. in Ad ti. verbo (de parte) C. de te de su madre) edi. di & nota hoc, & ui A. adde Angel. in drian. authenti. quib. tol. & mod. natura. efficia. sui. in. §. si. verſic. sed restat dicentem, quod vbicunque de successione fraterna tractatur ille frater præfertur, qui pluribus nexibus erit coniunctus, scilicet nexu naturæ, & nexu iuris, quod no. ad authenticam. itaq. C. communia de successio.

7 c ¶ *Los bienes delos legitimos.* Concor. cum authentico quibus mod. natura efficia. sui. in. §. filium. v bi hoc in fortioribus terminis disponitur etiam si filius sit legitimatus. Adde etiam. l. si spurius. ff. vnd. cogna. & limita, vt instit. de seruil. cogna. in primo responso. Quid tamē si tali fratri legitimo & naturali ex parte patris non superessent alij fratres legitimi, & naturales ex parte patris: vel vterini ex parte matris. An frater naturalis ex patre tantum, ei succedat? videtur quod sic perinde sicut & ipse succederet naturali. vt supra ea. l. cum sit reciproca hæc successio. vt dixi supra eo. l. proxima.

8 d ¶ *Parientes otros.* Concor. cum d. l. si spurius. & cum d. §. filium. in authen. quib. mod. natura. effi. sui. & §. vulgo. instit. de succes. cogn. & §. nouissime. inst. ad Orficia. & collige ex his verbis, q̄ filius fratris naturalis non succedet patruo, licet eius pater poterat succedere vt supra dixit. ibi (ca estos atales) & sic erit ille casus specialis & exorbitans: & non extendetur ad filios fratrum respectu successionis patrui, licet desint fratres vterini. quod nota.

9 e ¶ *De parte de su madre.* Vt in d. l. si spurius. & iuribus de quibus supra. An autē naturalis succedat matri, vel cognatis matris in feudo materno? And. de Ilerni, dicit q. non in d. §. naturalis. per illum text. indistincte loquentē. q. & tu poteris inferre ad materiam maioritæ: vt neque filius naturalis succedat matri in maioria materna. Cogitata men. & vide quod habetur in d. c. dicat aliquis 23. q. 4. & quæ habētur in l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Trebell.

Titulo. XIIII. De como deue ser entregada la tenencia o el Señorio de la heredad del finado al heredero, quier la demande por razō de testamēto, o de parentesco.

Entregada deue ser la heredad con todas sus pertenencias al heredero del defūcto, quier la gane por razon de testamēto o de parentesco. Ca si de otra guisa lo fiziessen, auria el nome sin la pro. Onde pues q̄ en los titulos ante deste, fablamos de los herederos, e de las naturas dellos. Queremos aqui dezir destas entregas. E mostraremos, q̄ quier dezir entrega. E quantas maneras son de entregas. E aquiē tiene pro. E como deue ser fecha. E por cuyo mandado. E en que tiempo. E por quanto tiempo pierde el heredero su derecho, si lo non demanda.

¶ *Ley. I. Que quiere dezir entrega, e quantas maneras son della: e a que tiene pro.*

Entrega tanto quiere dezir, como apoderamiento corporal q̄ rescibe el heredero de los bienes dela herencia que le pertenescen. E puedese demandar la entrega de tales bienes en dos maneras. La primera es, quando el heredero demanda tan solamente la possesion, f e la tenencia de los bienes de la heredad. La segunda, quando demanda en vno la propriedad & e la possesion della. E tiene muy grand pro tal entrega al heredero, porque gana luego el Señorio h della quando se faze con derecho. E aun porque siempre es de mejor condicion el que tiene la cosa, q̄ el que la demāda, assi como diximos en la tercera partida deste libro, en el titulo de la tenencia[a], en las leyes q̄ fablā en esta razō.

¶ *Ley. II. Como deue ser fecha la entrega de la herencia al heredero, e por cuyo mandado.*

Viniendo el heredero [b] delante el judgador [c], e mostrando carta del testamento [d] en que era establescido por heredero, si tal carta fuesse acabada, o cumplida [e] assi como deue ser, e non fuesse rayda, nin cācelada [f]. Estōce deue luego el judgador mandar dar la tenencia de la heredad, e la possesion de los bienes, e de las rentas dellos, e de las debdas, e de las otras cosas que pertenescen a la herencia, assi como fallare por el testamento. Pero si el testamento fuesse rayda, o cancelada, o viciosa, en alguna destas cosas sobredichas, non deue luego el judgador dar la tenencia, nin la possesion de los bienes, nin de las debdas, nin de las otras cosas que pertenescen a la herencia, fasta que sea sabido por juyzio, si el testamento es firme, o non. Ca si el judgador fiziesse entrega de los bienes, o de las debdas, o de las otras cosas que pertenescen a la herencia, ante que sea sabido si el testamento es firme, o non, e despues fuesse sabido que el testamento era firme, e derecho, assi como deue ser, el heredero que fuesse establescido en el testamento, podria demandar la entrega de los bienes, e de las debdas, e de las otras cosas que pertenescen a la herencia, assi como diximos en la ley ante desta. Mas si el testamento fuesse sabido que era falso, o desfecho, assi que non valiesse, el heredero que fuesse establescido en el testamento, non podria demandar la entrega de los bienes, nin de las debdas, nin de las otras cosas que pertenescen a la herencia, assi como diximos en la ley ante desta. Mas si el testamento fuesse rayda, o cancelada, o viciosa, en alguna destas cosas sobredichas, non deue luego el judgador dar la tenencia, nin la possesion de los bienes, nin de las debdas, nin de las otras cosas que pertenescen a la herencia, fasta que sea sabido por juyzio, si el testamento es firme, o non. Ca si el judgador fiziesse entrega de los bienes, o de las debdas, o de las otras cosas que pertenescen a la herencia, ante que sea sabido si el testamento es firme, o non, e despues fuesse sabido que el testamento era firme, e derecho, assi como deue ser, el heredero que fuesse establescido en el testamento, podria demandar la entrega de los bienes, e de las debdas, e de las otras cosas que pertenescen a la herencia, assi como diximos en la ley ante desta.

f ¶ *La possession.* Per intellectū quorum bonorum, vel ex remedio. l. bn. C. de edict. diui Adr. toll. & infra eo. l. 2. & l. re. est. titu. 14. libr. 3. ordina. rega. 3. lib. 8.

g ¶ *La propiedad.* Per petitionem hæreditatis.

h ¶ *El señorio.* Sed nome adita hæreditate statim fine apprehensione rerum hæreditariarum, transit dominium in hæredē, vt in clementina exiui depradicatione. versū igitur de verb. signi. & in l. cū heredes. in principi. ff. de acquirend. possess. f. Curergo hic requirit traditionē, patet dicti, quod licet de iure ciuili ex additione hæreditatis, hæres cōsequatur dominium non tamen de iure gentium, nisi sequatur traditio, prout voluit Paul. de Castr. in d. l. cū heredes in principi. ff. de acquirend. possess. & facit ad quæstionem. de qua ibi per Paul. & Alex. cui tamen vid. tur esse contrarium Socin in consi. 120. col 7. in 3. vol. vel dic q. in ista. l. partitarum. non dicitur cōd hæres iam hæreditatē adierit: & sic q. velit q̄d etiā si non antea verbo adierit per traditionem, & apprehensionē rerū hæreditariarū, acquiret dominiū: & videatur adire. vt in l. 1. in. 6. sup. ea. par. vel dic, q. tunc per additionem hæreditatis, sine apprehēsione trāsfertur dominiū, q̄n defunctus habebat rerū hereditariarū dominiū, si tū non habuerat: sed haberet ius ad res hæreditarias, hæres adeundo non consequeretur plusquam defunctus habebat: sed tū traditione facta, cōsequetur dominium vt hic. Habes etiam hic q. possessio nō transit, licet adeatur hereditas. vt habetur in d. l. cum heredes. in prin. ff. & proceditetiā si ecclesia sit hæres. vt tradit Bald. in l. si. col. 3. C. de sacros. eccle. & procedit etiā in suo hæred. sēdm Bar. in d. l. cū heredes. & Bal. in l. si. col. 1. C. de edict. diui Adr. toll. & in l. 1. in fi. C. de appell. & tenetur cōmuniter, secūdum Alex. in d. l. cū heredes. Procedit etiam & si fiscus sit hæres. secundū Bal. in c. 1. quid si sic inuest. tura. Itē procedit, & si colonus possideat rem hereditariam gl. & Bal. in l. cū notissimi. col. 2. C. de præscript. 20. vel. 40. anno. in §. sed cū illud. & ibi Bal. consuluit heredi. ne credat per decentationē coloni acquisitam sibi esse possessionē: sed q. ipse apprehendat. Cōtrariū tñ videtur velle Paul. de Cast. notādo ad hoc gl. in l. qui fundum. in prin. ff. de vsuca. pro emp. q. per seruos detinentes res hæreditarias: & sic etiā per colonos & inquilinos tempore, quo aditur hereditas, hæres adeundo, non solū acquirit dominiū: sed etiā possessionem, & q. sic limitetur. d. l. cum hæredes. in princi. & dicit probari ex his, quę habentur in l. qui vniuersas. §. q. per colonū. ff. de acquir. poss. qui text. probat dictū Bar. sed si intelligas dictū Paulisdū tñ colonus

continent possessionē, nomine hæredis, procederet eius dictū, vt probatur in d. §. qd per colonū. & ibi tenent Alex. & idē si hæres locaret fundū, post aditā hereditatē ante apprehensam possessionē, statim q. conductor apprehendat rē, acquirit hæredi possessionē ciuilē, & naturalē vt in d. §. qd per colonū, & vide Paul. de Cast. in l. si homo. ff. de usucapio. & an hæres possit tractare iuris patronatus præsentare ante possessionem acquisitā. Bal. q. sic in l. si. col. fi. C. de edi. Adria. tol. & sequitur Rochus in tuo tract. iuris patronatus. char. 28. col. 3: Adverte etiā q. bene poterit hæres propria auctoritate si velit accipere possessionē vacantē rerū hereditariarū. sēdm Bar. in l. si. in versi. ité extra gl. C. de edict. diui Adria. toll. & in l. ex facto. last. ff. de hered. instituē. tenet etiam Bal. in d. l. si. co. 1. & in l. 3. C. famil. hercis.

4 a ¶ *Encl tuyllo della tenencia.* Vide in l. 28. tit. 2. 3. part. & tit. 30. per totum.

¶ *Text. II.*

b ¶ *Hæres ostēdens* cōrā iudice testamentū perfectū nō rasum nec cancellatū, est statim mittendus in possessionē bonorū quæ testator tpe obitus obtinebat nec alius tenēs pōt hoc saltem ratione obiectus in testamento vel testatore vel alia simili superioribus impedire ni si statim, ph̄ista impedimenta tūc audiret nisi hæres petens si iuraret se possessionē sit impubes de descendētibus contra quē filiationis vel status obiectio differtur vsq. ad tēpus pubertatis: sed si proprietatē petat nō differtur, imo cognosere debet iudex de ea quæstione. h. d.

b ¶ *El heredero.* Procedit etiā in instituto in certa, non dato alio colore vel ut verisali, scēdm glo. in l. si. C. de edi. & diui Adria. toll. de qua ista sumpta est, vel si datus repudiauit, nisi tamē non repudiauit, tūc instituto in re certa non habebit beneficiū illius, nec huius. l. Sēdm Ang. & Sal. in d. l. si. & tradit Alex. in l. quotiens. C. de hæred. instit. & est verior & cōmunis opinio contra Bar. & Paul. in d. l. si. qui voluerunt, q. isto casu habeat beneficium illius. l. Quid autē si filius instituatur in legitima. Bal. in d. l. si. q. 1. voluit, q. habeat hoc beneficiū, cuius contrariū tenet ibi Alex. col. 2. versi. iuxta hoc quæritur Bal. ex eo. q. legitima non sit quota hæreditatis: sed quota bonorū, quē vidētur sequi Decius in d. l. si. col. 7. Similiter locum habebit hoc beneficiū in fideicōmissario, cui verbo tantū est restituta hereditas. secundū Bar. & cōmuniter doct. in d. l. si. & sequitur Decius. co. 7. Et idē vidētur dicendū per ll. regētes si hæres grauatus fideicōmisso vniuersali, nolit adire, vt dixi in l. si. in gl. fi. tit. 5. supra ea. pari. Sed an debit hoc remedium possessori: vt possessio cōsummetur? & dic q. sic. sēdm Cyn. & Bar. in d. l. si. Bald. in l. 1. C. de carbon. edi. Guido Papa. q. 219. incipit. edictū diui. & in. q. 132. Decius in d. l. si. col. 14. & in d. l. 1 & quæ tradit Alex. in l. cum hæredes. in prin. si. de acquir. poss. Habet etiā loci in substitutione directa vulgari, vel pupillari. gl. in d. l. super verbo. ex parte. & tenet ibi. Bar. dūmodo liquidatū sit, quod casus substitutionis euenit. & procedit etiā in tacita vulgari, vel pupillari. sēdm Bald. in d. l. si. q. 1. & in l. 1. ff. de his, quæ in testa. delen. Cum quę transit Decius ibidē. col. 8. defendens Bal. ab impugnatione modernorū aliquorū, qui tenuerunt in hoc contra Bal. & hoc in materia fauorabili, prout est ista: in materia nāq. exorbitanti aliud esset. prout & voluit idē Bal. in c. 1. de constitu. versi. & ideo statuta. Decius vbi supra. datur etiā hac remedii ope, & executori testamenti pro pauperibus [illegible] sēdm Bar. in d. l. si. vbi & Bal. & Alex. & alij ff. moderni, & per Bal. in l. si quis ad declinandā. col. 2. C. de epis & cler. Dabit etiā pater pro hærede ite delato filio, vt & traditi Baldin. cū non solū. in prin. C. de bon. quæ liber. licet in hoc de patre & episcopo contrariū voluit Ang. de Are. in. §. substituitur inst. de pupilla. substitu. per tex. in. l. qui liberis. §. hęc verba. ff. de vulg. & pupi. sed cōis opinio est, quā primo dixi. vt tradit Decius. in d. l. si. col. 8. vbi respōdet ad. d. §. hęc verba. datur etiā hæredi hæredis. vt Bal. in d. l. cū nō solū. & g. Specul. de test. §. sequitur. co. fi. versi. sed pone. An autē situd remedii detur veritibus ab intestato: & cōis opinio est, q. nō. vt cōcludit Alex. post alios ind. l. si. & cōem opinionē sequitur Galderi cōl. 36. in ti. de test. tu adde Bal. in c. vnico. de cōpen. inter masc. & fœm. de beneficio. vbi & dicit, q. cōpetit tūc officiū iudicis filio, vt ponatur in possessione vacātę, ga si filius est, ergo hæres. &c. vnde idē operat existētia sui hęredis, qđ operatur tabul. ætę. sēdm. qđ dicit esse notatu dignū. de iure vero istius regni, per l. 1. tit. 14. in ordi. rega. nō solū filio: sed etiā alteri successori ab intestato competit illud officiū iudicis. & l. illius. quæ vulgo dicitur. de Soria, ff. d. remedijū ad possessionē istā. quæ. l. iubet in hoc summarie procedi. & d. l. Dabitur etiā huius l. remedijū, præterito filio a matre, quę nō habuit ius. faculatē mutādi testamētū: quia in puerperio decessit: iuxta casum

In nostro ter. est dicis filio, vt ponatur in possessione vacāte, ga si filius est, ergo hæres. &c. vnde idē operat existētia sui hęredis, qđ operatur tabul. ætę. sēdm. qđ dicit esse notatu dignū. de iure vero istius regni, per l. 1. tit. 14. in ordi. rega. nō solū filio: sed etiā alteri successori ab intestato competit illud officiū iudicis. & l. illius. quæ vulgo dicitur. de Soria, ff. d. remedijū ad possessionē istā. quæ. l. iubet in hoc summarie procedi. & d. l. Dabitur etiā huius l. remedijū, præterito filio a matre, quę nō habuit ius. faculatē mutādi testamētū: quia in puerperio decessit: iuxta casum

l. 3. C. de inofficio. testa. Vbi hoc dixit Bal. Quid autē si sub cōditione sit institutus, an ante cōditione possit uti isto remedio? Specu. dicit q. sic. in tit. de testa. §. sequitur. pen. col. ad fi. versi. qđ si quis per l. si quis instituatur hæres. ff. de hæredi. instituē. & l. si sub cōditione. ff. de bono. posse. & dām tabu. Sed an dabitur hoc remedium successori in maiori. & qui in testamento pater reliquit filio maiori. videtur q. sic. ratio diuisio bonorū quam pater fecit inter filios. habetur loco institutionis. Bar. in l. Marcellus. §. quidā. ff. ad Trebel. si aut̄ succedatur in maioria ex dispositione inter viuos dabit remedium legis Taur. & l. 7. titu. 4. 5. part. & nota in hoc pulchrū dictū Archi. in. ff. 11. q. 1. col. 4. qđ si duo contendunt de vno beneficio, & potiora iura apparent pro vno quā pro alio, ille qui offert potiora iura est in possessionē mittendus vel tuendus. allegat. d. l. si. de quā ista sumpta est. Vbi glo. in verbo cōpetenti, non ergo vicarij & potestates castrorū, qui non habent merū imperiū, possunt facere ista missionē: sed recurrendū erit ad potestatem ciuitatis, & est bonus text. in l. ea quæ magistratibus. ff. ad municipa. ipsarū cognitio de mittendo in possessionē fieri poterit a magistratibus municipalibus. sēdm Bar. in d. l. si. per tex. in l. vt cognitio. §. bonorum. ff. de officio eius, cui mandatā est iurisdi. de quo mirat. Paul. de Cast. ibi. & si bona sunt extra territoriū, in lex territorij, faciet istam missionem ad requisitionem iudi. in qui pronunciauit de mittendo, quando persona erat subdita iudi. qui pronunciauit secundum Bar. in d. l. si.

d ¶ *Carta del testamento.* An interligatur de originali? Paul. de cast. in d. l. si. in 2. not. ib. dicit, q. sic allegat Bart. hoc dicentem in l. 1. §. si quis in quibus. ff. de bono. possess. secundum tabu. & de mente Bar. videtur q. non sufficeret exemplum testamenti, etiā de manu eiusdē notarij, qui scripsit originale: cū tale exemplum faciat fidē. sēdm Bar. & doctō. in authen. si quis in aliquo documento. C. de æden. & in l. si quis ex argentarijs. §. prætor. ff. de æden. & forte istud est verius. & ita seruatur in practica. & facit ad hoc qđ not. Bar. in l. sempronius. ff. de leg. 2. Et procedit hæc. l. necdum in testamento in scriptis: sed etiā in testamento nuncupativo. gl. in d. l. si. in verb. de positionibus. & ibi vid. per doctō. signanter Decium. col. 11. & nō oportebit probare de morte testatoris, sēd satis est producere testamentū l. 2. §. si dubitetur. ff. quemadmō testa. aperi. tenet Bar. in d. l. si. vbi etiā Decius. col. 8. respondet ad illum quod præsumatur quis viuere, vsq. ad centum annos. Sed quid si appareant duo testamēta eodē die cōfecta, & non cōstet de prioritate, & posteritate? glo. tenuet in d. l. si. & Bar. in d. l. si. non aūt. ff. de bonor. posse. secundū tab. & cōcludit, qđ propter incertitudinē vtrūque vitiatur; nisi alter ex hæredibus possideret, quia in casu dubio, & incerto potior reperitur. sēdm Bar. in d. §. nō aūt. doctō. in d. l. si. vel nisi in altero testamento esset instituta pia causa, ga illud præualeret Ludo. Roma. in repet. authē. similiter in. 12. speciali. C. ad l. falci. doct. moder. in d. l. si. imo & præferetur alteri, licet possideat, qñ de alis possessio non esset intitulata. sēdm Decium in d. l. si. col. si. q. vt in dubiis in quæst. proposita de duobus testamentis, quia alter possidēs de necessitate fatēdū est, qđ habeat possessionē titulatā: & sic præferri piæ causæ, & sic frustra in hoc vt laborasse Decius. Limita etiā nisi ambo hæredes cōcedat. forte. & vnus cederet alteri, & renūciaret ius suū, tūc nō vitiaret incertitudo. vt dicit And. de Iser. in. §. præterea. la. 2. col. 2. de ph̄bi. sed. alle. per Bar.

¶ *Acabada y cumplida* Cum sufficienti numero testium. vt in d. l. si. in 4 & dic quod sit perfectum ratione voluntatis. vt in l. si is qui. ff. de testa. de quo dixi in l. 23. titu. 1.

f ¶ *Rayda ni cancellada.* Et sic iudicatur de testamento, prout in prima figura apparet. vt. Bal. in l. post diuisionē. in princ. C. de testa. tedignor. Quid autem si rasura non fit in loco substantiali. Alexā. post alios in d. l. si. dicit quod cum non impediet missionem relecta opinione Bar. in l. si vnus. C. de testa. in distincte tenentis, qđ rasura vel cancellatio testamenti si habeat impedire istam missionē in possessionē. & opinio. Bar. desen. dit Decius in d. l. si. col. 10. Sed potius mihi placet opi. Alex. post alios per tex. in c. ex literis. de fid. instru. Item neque vitiabit rasura vel cancellatio, si fiat manu notarij. & notarius de hoc attestetur, sic cū dū Bar. in d. l. si. & in l. si vnus. C. de testa. vbi & Alex. Item non vitiabit quando ex præcedentibus, & sequentibus colligatur, q. sic debet fieri. Bar. in d. l. si. similiter non obstabit ra-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sura, si instrumentum testamenti, vel aliud reperitur apud aduersariū. secundum Bal in l. 1. C. de fide instrum. & Alex. in d. l. si vnus. & adde ad ista quæ dixi in l. 44. tit. 18. 3. part.

¶ Demandando. Sufficit, quod viua voce petat, & q̄ in scriptura redigatur. secundū Paul. de Cast. in d. l. si. bonus tex. in clemen. sæpe. ver licu. verum. de verbo. signi. & procedit etiam quando apparear contradictor prout volunt Bartol. & Paul. in d. l. filiscer. Alexā. post alios ibi aliud velit. & eū Bar. & Paulo tenet Decius ibidem col. 9.

7 b ¶ *Deue lo meter en possesion.* Et sic quod ista missionem. in sit instrumentum testamenti habet executionem paratam, vt etiam not. Bal. in. 3. nota in d. l. si. An autem idē procedat respectu legatarii: vide ibi per Iaso. & Dectum in 6. nota. & aduerte, quod non requiritur citatio alicuius in ista missione: nisi illius qui possiderer. secundum Bar. in d. l. si. & vide ibi per Decium. col. 10.

c ¶ *Dios bienes dela heredad.* Quę testator mortis tēpore possidebat, vt hic. & in d. l. si. Quid autē si per testes phabetur, q̄ testator possedit tales res: sed q̄ per tres vel quatuor annos ante mortē testatoris alius tenuit eas de res, an fier adhuc missio in talibus rebus? Alex. cōs. 33. incipit ponderatis verbis. col. si. consuluit, q̄ sic: quia cū testes deponant de antiquiore possessione testatoris, illa superueniēs possessio in aliū non obstabit, ex quo præsumitur, qđ dictus testator animo retinuit possessionē ciuilem. l. clam possideri. §. qui ad nundinas ff. de acquiren. pos. & l. si id qđ. §. 1. eo. tit. ibiq; allegat ad decisionem quandam dominorum de rota. vide ibi per eū, & cogita super hoc.

9 d ¶ *De todas las otras cosas.* Videtur ex hoc qđ & eū defunctus possidebat aliqua bona titu. maioriæ, & etiā in illis hæres mitti debet in possessionē, prout etiā est in feudalibus. ecdm Bal. in c. 1. in princ. vers. quæro ergo. de succeff. feud. vid. c. 1. §. inter filiam. li de feud. fue. contro. inter domi. & agna. & Bal. in c. 1. de cōtrouer. inter masculi. & femi. de bene. quod videtur limitandū nisi possessor fit ille, ad quē venit maioritatus, iuxta notata per Bar. post Dinā. l. si patroni. in princ. ff. ad Trebel. & quid si sint res incorporales, an in illis siat ista missio. vi. Bal. in d. l. si. q. col. pe. & ibi vid. de iure patronatus.

10 c ¶ *Que es falso.* Concor. cum l. 2. C. de edict. diui. Adri. toll.

11 f ¶ *Non tiene poder dela fazer.* Adde d. l. 2. & ibi Bart. & docto.

12 g ¶ *Pero embargo.* Non ergo a limittur exceptio defectus proprietatis. secundum Ang. in l. 2. C. eo. allegans Inno. in c. 2. de causa possess. & proprie. nisi inconti nenti offerreretur probatio. secundū eum, & probatur hic. & tradit Decius in d. l. si. nono not. ibi. item neque q̄ filius fuit præteritus. vt in d. l. 2. quod intellige: nisi ex ipso testamēto cōstaret de vitio præteritionis: vt quia fuit in eo facta mentio de filio non instituendo eum, neque exhæredando: tunc enim ex tali vitio, cum sit visibile, impedietur missio. secundū Bartol. in d. l. si. & tradit Decius ibi. col. 10. super glo. in verbo vitiatum.

13 h ¶ *Luego.* Sequitur notata per glo. in d. l. 2. & quomodo dicitur istud statim declarat ibi Bal. in duobus locis & tandem vult hoc iudicis arbitrio cōmitti. & quando dicatur exceptio requirere altiorem indaginem. vide per Bar. in extraua. ad reprimendū in gl. super parte summarie. col. 1. & id qđ non potest expediri propter iudicii breuitatē in alio iudicio est referuandū. secundū Bal. in l. si quis. C. de captiu. quod autē de facili potest liquidari, dicitur liquidum. vide per Bal. in tract. præscriptio. char. 5. col. 4. & adde quæ not. Decius cōs. 424. & Alex. cons. 166. in 2. vol. & dicit Bal. in. 5. insuper. col. 2. de probibi. feu. alie. per Federi. quod q̄n feltonia est visibilis, vel de facili probabilis tūc valida non debet inuestiri: si vero inuisibilis & difficilis probationis tūc debet inuestiri. Sed cū hodie iuxta d. Bart. & partum transferatur possessio maioriæ, si ita quē trāsferitur non ponit se in auctoritate occupare: quia alius est in possessio ne. vt referunt ibi dicentes, q̄ possessoria, & præsentialis trumeau ma nutenentia. Aduersarius vero opponit contra maioria aliqua, quę requirit aliquas inde dicens, q̄ oia quæ detrahunt maioriæ detrahūt possessioni, tenet ea quæ not. Bar. in l. 3. §. paruli. ff. q̄ vi aut clā rex. Bal. in l. nō putauit. 6. nō quæuis. ff. de bono. possess. cōtra tab. Abb. in c. item cū quis. de refti. spoli. d. l. si in adoptionem. vers. non iure scriptus. idem primam lecturam. ff. de bonor. possess. cont. tabu. actor vero replicat, q̄ licet obtineret ostēdens testamentū prima facie validū, & nō suspectū & reseruare retur ex. ceptiones requirentes altiorē indaginē: sic deberet isto casu fieri. Cū dictæ leges potius conditæ fuerunt in fauorē vocatorū ad maioritā, quā in damnū crederem, q̄ per dictas ll. non fuit sublatum remediū huius. l. & l. si. C. de edict. diui Adrian. toll. cuius remediū copetit etiam pro retinēdo. secdm gl. & docto. vbi & benefacit d. l. si in adoptionem secundū secundam lecturam gl. & plane procederet. q̄n maioria probaretur per testamētum. si autem facta esset inter viuos, cogita. & vide quæ not. Bal. in l. Marcellus. §. quidam. ff. ad Trebel. & in ca. vnico. de content. inter mascu. & fœmi. de benefi. & Archidia. in c. si. 11. q. 1. col. 4. & vid. hodie declarationem nouam super ista materia factam in bonis maioriæ.

Ad tit. ff. & C. de carbonia. edict.

Que est in l. 9. & 10. tit. 7 li. 5 no que rec.

¶ *Tenor de catorze años.* Adde l. 7. tit. 22. & quæ ibi dixi. 3. parti. & de impubere dicit: quia puberi nō datur. l. 3. §. puberi. ff. de carbonia. edict. existente vero in vtero datur alia bonorum possessio. ventris nomine, per quam prouidetur nascituro. l. 1. in principio. ff. de vētr. in poss. f. mitten.

14

k ¶ *Demandasse tenencia.* Ex hoc verbo iunctis præcedentibus probatur hic, q̄ ista bonorū possessio, de qua loquitur tunc ista. l. in filio impubere (quæ latine dicitur Carboniana bonorū possessio) detur etiā filio instituto a patre, cuius cōtrariū videt disponi in l. 1. §. Pōponius. & in l. eū sine. ff. de carbonia. edict. vbi habetur, q̄ filio instituto non dat carboniānū: quia sufficit ei bonorū possessio. secdm tabulas. dicq̄ illud procedit, q̄n non negaretur esse filiū: si tū negaretur opponendo ei per successores ab intestato, q̄ non valet institutio, quia institutus est, vt filius: & q̄ nō est filius, vel allegaretur, q̄ est seruus. & sic qđ nō pōt habere hereditatē: quia institutus est vt liber: tūc non cessabit sed cōpetit ei remediū carboniānū ex cōstitutionibus. vt in l. 4. §. quāuis. ff. eo. fal tē quoad differendū quæstionē in tēpus pubertatis, vt ibi habetur, & ita vult Bar. in d. §. Pōponius. & clarius Bal in l. 1. C. de carboni. edict. Alleg. l. 3. in principio. ff. eo. & d. §. Pōponius. quæ leges licet loquātur in posthumo instituto, idē dicendū in iam nato: cum negatur esse filium: cū sit eadem ratio, qđ etiam vt tu vides clare probatur hic in ista l. parti tarū. & idem tenet Salt. & Iat. C. de carbonia. edict. in rubrica. Confert etiā, quia istud beneficium datur impuberi instituto ab extraneo, si eius status reuocetur in dubiū. vt est de mente Bar. in l. 3. §. missum. ff. eo. col. si. & facit bene. l. de bonis. in prine. & ibi glo. ff. eo. quod procedit indubie, si tali impuberi instituto ab extraneo, quæstio moueatur post idente tali impubere per l. si impubes. §. si pupillus. ff. eo. & ibi glo.

15

¶ *Desu padre.* Hoc dicit: quia in bonis matris, non datur remediū carboniānū. l. 1. §. & generaliter. & l. de bonis. ff. de carbon. edict. gl. in l. 1. in verb. patris. C. eo. & rationē tradit Iason vbi supra quæ est: qui cū dicta carbo. bonorū possessio nō detur exhæredatis. vt in d. §. Pōponius. & in l. qui de inofficioso. ff. de inofficio. testa. & præterito matris habeatur pro exhæredatione. vt in. §. mater. infrito de exhæredibero. infertur. qđ nō pōt habere locū in bonis matris, ex qua ratione infert Iason. ibi vnū quod dicit nunquā legitime tactum ab alio quo, q̄ si mater instituisset filiū impuberem, cui moueretur quæstio status, tunc etiam in hæreditate matris, haberet locum hoc remediū possessionis habēdæ: ex q̄ cessat dicta ratio, & q̄ sta limiterur d. l. ne bonis. §. 1. & insuper hoc dicit ostendi ratione; quia carboniana cōpetit illis, q̄ nibus cōpeteret contra tabu. l. 1. in principio. ff. eod. sed contra tabu. cōpetit illis quibus competeret ab intestato bonorum possessio vnde liberi in successionibus parentum. l. 1. §. recte. ff. si tabu. testa. null. extab. sed contra hoc instatur: quia contra testamenta fœminarum non datur bonorum possessio cōtra tabul. l. illud. §. ad testamenta. ff. de cont. tabu. & sic non debet habere locum carboniana. Item etiam hodie in bonis maternis non datur bonorum possessio: vnde liberi. l. quoniēs. & ibi gl. C. de legiti. hęre. Bal. in l. si. eo. 3. vers. sequitur. videre. C. vnde legiti. Sed potest respōderi, q̄ hodie iam datur bonorum possessio contra tabulas contra testamētum matris: eū hodie præteritio matris nō habeatur pro exhæredatione p §. aliud quoq̄. in authētico. vt cum de appell. a cognos. & dixi in l. 3. tit. 7. ea. part. ista tenet Angel. in l. 1. vers. 7. regula est. C. de Carbonia. edict. & opi. Ange. est cōis, prout attestatur decius in l. posthumo na to. nu. 8. C. de bono. poss. cōtra. tabu. vbi laso. col. 5. & 6. defēdit istam opi. Angel. & per consequēs dabitur Carbonianum, neque obstabit ista l. partit. quæ dixit, de su padre: nā suppleri potest, vt idem sit in matre, sicut etiam in l. 10. ti. 7. ea. part. cum loquitur illa. l. de præteritione, dixit de patre & non est dubium, quin idē velit in matre, & videtur æqua ista opinio & filiis impuberibus fauorabilis ideo tenē menti ad d. l. de bonis. in prin. ff. eod.

16

¶ *Falte ibargos.* Concor. cum l. 1. ff. eo. & l. 1. C. eo. de Carbo. edict. & aduerte, q̄ probari videt ex ista l. q̄ petita bonorū possessi. per filiū impuberem, si negetur filius non est necesse, qđ omittatur primum iudicii: & quod de nouo detur libellus petēdo per remedium Carboniānū, prout dicit Bart. in l. 3. §. duæ. col. 1. & in §. missum. ff. eo. sed ex eodē iudicio consequitur fructū Carboniani edicti, replicando contra exceptionem, q̄ quæstio status, & bonorum differenda sit in tēpus pubertatis, & nota q̄ adhoc vt istud remediū impuberi cōpetat, debet prius constare per aliquas præsumptiones, licet non perfectas probationes de filiatione, vt quia defunctus eum tractabat, vt filium: & nominabat filium vt in l. 3. §. causæ cognitio. ff. eo. & tradit Paul. de Cast. in l. qui de in officioso. ff. de inofficio. testa. & gl. in d. §. causæ.

17

18 b ¶ *Entregado.* Et efficietur possessor non detentor, vt dicit Pau. de Cast. per tex. ibi, in d. l. qui de inofficioso.

19 c ¶ *En ellos.* Adde. d. l. qui de inofficioso. & l. si. C. eo. & licet postea non probetur filius, non tenebitur restituere alimenta quæ percepit: nisi probetur q̄ calumnioſe & scienter asserat: se esse filium quia sanctius est quod fuerit alitus de alieno: si aliqualiter probauerit, quā quod fuisset mortuus famæ: si forte erat filius, secundum Pau. de Cast. in d. l. qui de inofficioso. gl. in d. l. 2. C. de Carbo. edict. vbi bonus text.

20 d ¶ *Descubrirse años.* Nam finitur hoc commodum huius bonorum possessionis adueniente pubertate. l. 3. §. puberi. ff. de Carbo. edic. l. 1. C. eodem, adhuc tamē post pubertatem iste missus sustinebit partes rei, & possessio ipsa cauente non aufereturab eo, vt in l. de bonis. §. post pubertatem. ff. eo. & ibi vide Bart. quid autem si quæstio non fiat de filiatione, vel statu ipsius impuberis, sed de statu patris an differatur tunc quæstio vsque ad tempora pubertatis: dic quod sic, si per quæstionem status patris vertitur similiter quæstio, super statu filij, vt quia defunctus dicatur seruus secundum Bart. in. d. l. 3. §. missum. ff. eo. col. si. per. l. 1. §. sed si mater. ff. eo. sed si per quæstionem non reuocatur in dubiū status ipsius filij: vt quia fuit institutus ab extraneo: tūc quæstio non differtur. vt in l. libere. C. de petitio. hæredita. tenet Bart. in d. §. missum. licet tali casu si probationes nō offerrerentur incontinenti, deberet fieri missio in possessorio, vt in l. 2. C. de edict. di tui Adria. toll. & gl. & docto. in d. l. liber. Aduertē tię, quod si expediens sit pupillo, potius non differri quæstionem istam in tempus pubertatis, id fieri debet quod sibi sit vtilius. vt in d. l. 3. §. duę. ff. eo.

21 e ¶ *Amigos.* Expedit habere amicos ad defensionem litū. vt hic vides.

22 f ¶ *Propriedad.* Petitione videlicet, hereditatis: si tamen velit filius super sedere in petitorio per ipsum inchoato, & transire ad possessorū post fert & differetur quæstio, secundum gl. Bart. & Pau. in l. 1. per tex. ibi. C. de Carbo. edict. & vide per Bart. in l. 3. §. missum. ff. eo. bonus rex. in ca. pastoralis. de causs. poss. & proprie. vltimo not. circa materiam huius. l. q̄ etiam in bonis maioriæ habebit locum istud Carbonia. & huius l. beneficium, prout etiā in bonis feudalibus; vt dixi in l. 7. tit. 22. part. 3. vnde & si aliquis occupauit possessionem Bonorū maioriæ, & veniat filius, vel filia, quæ ex tenore inuestituræ seu vocationum prætendat maioriam, qui erat sibi tradi possessionem, & quæ dependente impubertate quæstio, super filiatione, & bonis differtur, quod constat summarie: si filiatiōe, debent sibi tradi possessio & occupatio expellit: & quæstio sup filiatione differri. vide adhoc bonū tex. in l. 3. §. paruli & §. si quis liber. ff. de Carbo. edic. quod tu bene nota, quia quotidie sup legitimitate filiorū vocatorū ad maioriam, sunt quæstiones, & sem per intelligas hoc de differēda. q. super statu in tēpus pubertatis, q̄si est quæstio status, nam si tantum sit quæstio, bonorū, tunc nō datur ista dilatio, vt probat in l. 1. §. si quis filium. in vers. si testamentum valere contenditur, cōtrouersia non est differenda. & in l. si impubes. §. cum vero. ff. eo cum gl. ibi non enim habebit locū missio ex Carbonianō: sed quæstio de statu differēda est, vt ibi, si autem esset maioria facta tam a patre, quā a matre, an tunc in totum habet locum Carbonianū? vide ibidem in ver. plane. & ibi gl. quę vult, q̄ ex Carboniano, tūc fiet nō missio in bonis pris, nō vero in bonis mtis, quia bñ potest esse, q̄ sit filius pris, & non illius quæ dicitur mr & econtra, sed si esset casus, q̄ non possit esse bastardus, siue illegitimus ex pte, quio etiā esset ex mre, vt si allegatur consanguinitas parentū cum scientia veriusq;. cū ibi veniat examinandū vtrunq;: vt, q̄ nō solū quæstio differatur sup legitimitate verum et fiat missio et in bonis mris, p tex. in d. ver. plane. & l. si impubes. §. si pupillus. ff. eo. iuncta gl. in d. l. de bonis. i ver. plane. sup vers. differendas. in fi. licet Albe. post Oldral. in d. §. si pupillus. verū q̄n casu illius. §. prosit Carbonianū quo ad dilationē controuersiæ: non vero quo ad missionē, & alleg. nota i d. §. plane per gl. sed recte intelecta non contradicit, imo assistit ad id q̄ dixi & quid si maioria sit materna, an in illa habebit locū Carbonianum & istius. l. dispositio? hoc decidit. l. de bonis. in prin. ff. eo. & l. si impubes. §. si pupillus. eo. tit. ex quibus decides. quid si esset qu, stio in qua nō posset quis dici bastardus ex parte matris quin esset ex parte patris, vel e contra. & vide quę not. Bar. in l. 3. §. quāuis. eo. ti. vbi tradit q̄ etiā q̄n instituto mouet quæstio sup statu habet locū Carbonianū, ex quo videtur q̄ in maioria q̄ prouenit iure institutionis: habebit etiā locū. In maioria vero quę nō iure isto veniret, videtur qđ non habeat locū Carbonianum, vt probatur in l. cum sine ibi iura libertorum. ff. ad Carbonianum, vt probatur in l. cum sine ibi iura libertorum. ff. ad Carbonianum.

23 g ¶ *Las cosas.* Adde l. liber. & ibi gl. C. de petitio. hære. ¶ *Lex. III.*

h Si impediens hæredem possessionem petentem, statim doceat hæreditatem ad se pertinere mitterur ipse in possessionem, & si ambo æque probent, sunt æque mittendi, h. d.

1 ¶ *Alguno.* Quis dicatur legitimus contradictor ad impediendum istam missionem, declarat ista. l. sed vide plenius per gl. in l. fin. C. de edict. diui Adria. toll. super verb. legitimos: & ibi late per Bar. & Dec. i. col. 12. 13. & 14. qui declarat mentem & verba Bart. & ibi etiam vide quid si contradictor veniat post licentiam datam a iudice seu mandatum de mittendo, vel post missionem.

2 ¶ *Heredero.* Glo. in d. l. si. in verb. cōtradictor. posuit istud exemplum.

k ¶ *Razon alguna.* Vide glo. & docto. vbi supra in verb. legitimo.

l ¶ *Luego prouar.* Not. bene, quod semper quis est legitimus contradictor si paratus sit de iure suo probare in continenti. & aside quod habetur supra. l. proxima. & Bart. & Paul. in d. l. si.

dixessen, q̄ non era fijo, o nieto de aquel de cuyos bienes se queria apoderar, o q̄ era fieruo, estonce non le empescē tales embargos a como estos. ante dezimos q̄ deue ser entregado b en aquellos bienes e criarse en ellos c, falta que sea de edad de catorze años d, e dēde adelāte le pueden mouer tales pleytos si quisieren, e estonce aura el mejor entendimiento, e amigos e para amparar su derecho. lo q̄ nō podia auer ante deste tiempo. E esto que diximos, ha lugar, quando el fijo, o el nieto, demāda tan solamēte la tenencia de los bienes q̄ quiere heredar, mas si el demandasse la propriedad f dela herencia, estonce todas las cosas g que diximos de suso, que pusiessen contra el, deue las el juez oyr, e examinar, e librar segun derecho, sin alongamiento ninguno, ante que lo entregue de la herencia, que es assi demandada.

¶ *Ley. III. Que es lo que deue fazer el juez quando vienen dōs herederos, e muestran amos cartas de testamento, de aquel que los establesçio.*

DElante el juez viniendo algū ome q̄ mostrasse el testamento, en q̄ fuera establesçido por heredero de otro, e pidiesse que le metiessen en possesion de la heredad, segun dize en la ley ante desta, si otro alguno b viniesse ante aquel mismo juez, e dixesse que el auia mejor derecho en la heredad, porque fuera despues establesçido por heredero i del fazedor del testamento, o por otra razō alguna k que mostrasse, e que dixesse, que lo queria luego prouar l, estonce el juez deue ver amos los testamentos, e oyr las razones de a mas las partes, e el q̄ mostrasse que ha mejor derecho en la heredad, aquel deue ser entregado della. E si amos mo-

1 ¶ *Luego prouar.* Not. bene, quod semper quis est legitimus contradictor si paratus sit de iure suo probare in continenti. & aside quod habetur supra. l. proxima. & Bart. & Paul. in d. l. si.

Universidad de Deusto Biblioteca

¶ Lex IIII.

Si possessor a quo euincitur hereditas est possessor bonę fidei, tenet restituere fructus perceptos an̄ litem cōtes. stātes nō consumptos, de percipiēdis nō tenet. sed malęfidei possessor, de cōsumptis, & de alijs qui percipi potuerūt. deductis expēsis eorū gratia factis tenetur. h. d.

duobus casibus, vt ff. de rei vendica. l. sumptus & l. emptor. hic e cōtra. Angel. tn̄ in l. ex diuerso. ff. de rei vendi. in principio. tenet, q̃ etiā industriales fructus restituat bonæ fidei possessor etiā in iudicio singulari quatenus factus est locupletior: & ibi respondet ad d. §. si quis a non dn̄o. & consuluit Alex. consi. 90. vol. 2. col. fi. vbi alios allegat licet consi. 21. volu. 4. dicat multos in hoc tenere contrariū: sed prima opin. quæ fuit Azo. ꝟ cōmunior & ęquior & probari vi ind. l. 39. ti. 28. part. 3. & not. ad id q̃ primo dixi, q̃d in dubio præsumit locupletior, nisi probetur cōtrariū. gl. & q̃ ibi not. Ange. in l. vt ñ. ff. de petitio. hære. & idem Ange. in d. §. prædo.

straren, q̃ han egual derecho en los bienes del finado, amos deuen ser metidos en possession dellos egualmente.

¶ *Ley. IIII. Como deue entregar los bienes dela herencia al heredero aquel que es tenedor della.*

ENtregando el juez dela herēcia del finado, a aquel q̃ ouiesse derecho dela auer, deue le otrosi mādar entregar, delos frutos della[a]. Pero en estos frutos ha departimiēto. Ca si aquel que era tenedor de aquella heredad, ouiesse despendido los frutos que cogio, o ouo della, auiendo buena fe en teniendo la, cuydando que era suya, estonce non seria tenudo de dar la estimacion dellos[b] mas bien seria tenudo de dar los que non ouiesse despendido, si algunos le fincassen en el tiempo, que el pleyto fuesse començado sobre la heredad, o en el que fue dada la sentencia[c] sobre ella. E este que era tenedor de la heredad, deue sacar de los frutos las despensas[d] q̃ ouiere fechas, en labrar la, o en razon de coger los frutos della. Ca segun dixerō los sabios antiguos, aquello es llamado fruto, q̃ finca en saluo a aquel q̃ lo cogio, sacadas las despensas[e] que fizo por razon del. Otrosi dezimos q̃ seyendo negligēte, o perezoso[f], aquel que tiene la herencia, de alguno q̃ fuesse finado, non la aliñando en la labrar, como deuiesse, si este ouiesse buena fe en teniendola, cuydando que era suya, o auia razon derecha de la tener, estōce dezimos que si el ouiesse a entregar al heredero por mandado del juez tal herencia, nō seria tenudo de darle los frutos, que pudiera esquilmar della, si la ouiesse labrada. Ca pues que el buena fe auia, en teniendola, non semeja que el dexaua de la labrar por fazer engaño a otro: mas dexaua la como ome que dexa a las vegadas su heredad, que la non labra por non poder, o por otra razon. Mas si ouiesse mala fe[g] en teniendo tal heredad, si juyzio fuere dado contra el, que la desampare, este atal es tenudo de entregar la heredad con todos los frutos que el esquilmo della, tambien los despēdidos como los otros, que tuuiesse estonce e aun con las rentas, e los frutos, que pudiessen ser sacados della, si la ouiesse labrada, porque non auia derecha razon nin buena fe en teniendo la herencia del finado. Pero este a tal las despensas que fizo por mejoramiento de los bienes de la herencia, por razon de la aliñar, o de coger los frutos, bien las puede tener[h] e sacar dellos.

1 a ¶ Della. Ex hoc verbo iunctis ll. 2. & 3. supra proximis posset forte quis dicere, q̃d cum ista. l. veniat statim, post d. leges, quæ tractant de missione in possessionē, ex dictis C. de ll. & edicto diui Adrian. seu l. fi. illius tit. C. de edict. diui Adria. tollen. q̃ etiam in isto remedio veniat condemnatio fructuū perceptorū ex hereditate. cuius contrarium tenet Spec. in tit. de testa. §. sequitur, col. fin. versi. sed nunquid accessiones. imo q̃ fructus & accessiones non veniāt in tali iudicio, & idem voluit Alexā. consi. 184. viso processu causę vertentis. col. fi. vnde tu dicas, q̃ ista lex parti. iam non loquit de illo remedio possessorio, sed de petitione hæreditatis, de qua dixit supra in l. 1. ibi la segunda, in qua veniunt fructus. vt in l. item veniūt. §. fructus. & l. illud. §. prædo. ff. de petitio. hęreditatis: iam enim in ista lege nō loquitur de possessione rerum hæreditariarum sed de ipsa hæreditate & de habente ius ad eam, & patet ex superioribus: cum dicit, que ouiesse derecho de la auer.

Ad. ti. ff. & C. de peti. hære.

2 b ¶ Dellos. Si tamen ex eis factus est locupletior, tenebitur in quantum locupletior factus est. vt in d. l. illud. §. prædo. versi. in bonę fidei. tūc enim restituuntur tanquam augmentum in vniuersali iudicio. vt ibi in tex. & declarat ibi Angel. & probatur in l. item veniunt. §. fructus & in l. sed si l. §. consuluit. & §. quod autem quis. ff. de petitio. hæred. licet in iudicio rei vendicationis fructibus consumpti, neque in hoc teneretur bonæ fidei possessor. vt in l. 4. §. post litē. ff. finiū regundo. & vult Albe. in l. si a dn̄o. §. fructus. ff. de petitio. hęre. ibi. sed secus in rei vēdicatione. Ang. tn̄ in d. §. prædo. l. illud. ff. eo. dicit q̃ in iudicio singulari, licet cesset rō augmēti, quæ cōsideratur in iudicio vniuersali petitionis hreditatis, restitui tn̄ debēt fructus cōsumpti, ex ęquitate l. si me & Titiū. ff. si cer. pet. q̃ dicit esse menti tenendū perpetuo. & allegat Inno. in c. in literis col. 1. de resti. spolia. & gl. institu. de officio. iudi. in princ. in verb. cum fructibus. & glo. in §. si quis a non dn̄o. in verb. fructus. instit. de rerum diuisio. & intellige hoc quando fructus essent naturales, prout loquitur Inn. & gl. superius allegatæ & habetur in l. 39. ti. 28. 3. part. nam si essent fructus industriales, lucratur eos in totum bonæ fidei possessor, si sunt consumpti pro cultura & cura, vt in d. §. si quis a nō domino, & in eis procederet quod vult Albe. & voluit eam gl. in d. versi. cum fructibus. & Azo. C. de petitio. hæred. in sum. col. fi. vbi assignans differentiam inter petitionem hæreditatis. & rei vendicationem, dicit quod in rei vendicatione bonę fidei possessor non tenetur de consumptis: & si sit locupletior, nisi in tur, & si tempore litis contestatæ non sit locupletior sit tamen tempore rei iudicatæ idem erit per istam l. quæ approbat d. glo.

c ¶ Sententia. Tēpus rei iudicatæ inspicitur in iudicio petitionis hæreditatis, an quis factus fuerit locupletior, vt hic, & in l. si a domino. §. pe. ff. de peti. hæredi. & etiam litis cōtestatæ. vt hic, & not. glo. in d. §. pe. & sic si tempore litis contestatæ sit locupletior, licet ante sententiam desinat esse locupletior nihilominus tenebitur, 3

d ¶ Despensas. Adde d. l. si a domino. §. fructus. ff. de petitio. hæredi. 4

e ¶ Sacadas las despensas. Ad. d. l. fundus qui. ff. famil. here. & l. si a dn̄o. §. fructus. ff. de pet. tio. here. & l. fructus. ff. solu. mat. & q̃ not Bal. in l. s. col. 1. 2. 3. & 4. C. de fructi. & litiū. expē. & Pau. de Cast. in l. quantitas. ff. ad leg. falc. & Spec. tit. de loca. §. postq̃. versi. quid si tibi locaui, & hæc regula fallit in decimis prędialibus. vt in c. tua nobis. de decim. Itē fallit, quando dn̄s dat terram suam rustico, vt eā laboret, & det sibi certam partē fructuum: nā debet expensa fieri sumptibus coloni. vt tradit Alberi. in dicto. §. fructus. Inno. & Abba. in d. c. tua nobis. de decimis vero personalibus, vel his similibus, quæ percipiuntur industria, & labore hominum. vide glo. & Ange. in d. §. fructus. 5

f ¶ O perezoso. Concord. cum l. si quis possessor. §. sicut. ff. de petitio. hęred. & l. sed & si lege. §. consuluit. eodem titu. 6

g ¶ Mala fe. Ad. d. l. illud. §. prædo. & l. itē veniunt. §. fructus. ff. de petitio. here. & q̃ hic disponitur in possessore malę fidei, idē dic in possessore bonę fidei, post litē contestatā. l. sed & l. §. q̃ aut ē ait senatus. vers. q̃ si ab initio. & §. si an̄ litē. ff. de peti. hære. & p̃ solā sententiā rei alienæ. dicitur malæ fidei. l. itē veniunt. §. petitam. el. 2. ff. eod. & in d. §. si ante litem. & hoc quo ad restitutionem fructuum: sed quo ad periculum interitus vide quod habetur in l. illud. ff. eo. & §. eo. lib. 6. 7

h ¶ Puede tener. Et sic etiā malę fidei possessor deducit expēsas factas, causa querendorū fructuū, vt hic, & in d. l. fundus q. ff. fami. hercis. l. si a dn̄o. §. fi. ff. de peti. here. siue an̄ litē cōtest. sū, vel post percipiant fructus: & an extēt vel nō. Quid aūt si nullus fructus pceptus fuit, an deducat expēsas malę fidei possessor? Azo. in sum. C. de petit. here. dicit q̃ non per. l. q̃ si sumptus. ff. eo. vbi vide glo. & idem tenet ibi Pau- 8

¶ Lex. V.

Possessor condemnatus hæreditatē restituere tenetur restituere nō solum hæreditatē, sed etiā quicquid eius occasione quæsiuit, & si rē hæreditariam distraxit, tenetur eā redimere minori vel æquo precio, quod habuit, si autem bonam fidem habuit tenetur ad pretium duntaxat receptū malæfidei tn̄ possessor tenetur rē aut quātum magis potuit valere restituere. h. d.

¶ *Ley. V. Que aquel q̃ tiene los bienes de la herencia, como nō deue, si enagena alguna cosa dello, la deue pechar con el doblo.*

SI contra alguno que fuesse tenedor de la herencia, que pertenesciesse a otro fuesse dada sentēcia que la tornasse, deue la entregar a aquel que la vencio, con todas las otras cosas, que ouo por razon della[a]. Pero si de mientra q̃ era tenedor della, vendiesse o enagenasse alguna cosa de tal herencia, estonce si auia buena fe en teniendo la heredad, cuydando que era suya dezimos, que si aquella cosa que vendio, pudiere cobrar por aquel mismo precio, o por menos q̃ recibio por ella, tenudo es dela cōprar[b], e de tornarla al verdadero heredero q̃ la vencio. E si la non pudiere auer, no es tenudo de dar por ella mas de aquel precio que recibio[c]. Mas si aquel que la vendiesse, ouiesse mala fe en teniendo la herēcia, tenudo es de tornar aquella cosa misma que vēdio, si la pudiere auer en algūa manera. E si auer non la pudiere, deue dar por ella, tanto quanto mas pudiere valer[d], a aquel que vencio la herencia por juyzio.

¶ *Ley. VI. Que aquel q̃ es tenedor de la herencia como non deue, si se muriere alguna bestia, o alguno de los ganados entre tanto la deue pechar a los herederos.*

COmençado[e] seyendo el pleyto, por demanda e por respuesta, contra alguno, sobre la heredad, de que fuesse tenedor a mala fe[f], si entre aquellos bienes de la herencia, fuessen algunas bestias, o ganados, maguer se muriessen de enfermedad, o por otra razon, en tal tiempo como este tenudo seria de la pechar al heredero seyēdo este tenedor vencido de la heredad por juyzio. Mas si este daño viniesse en las bestias, o en las otras cosas de la herencia, ante que el pleyto fuesse començado sobre ella, non seria tenudo de lo pechar, quando acaesciesse sin culpa del[g]. Pero si este que fuesse asi vencido, era tenedor dela herencia a buena fe[h], cuydando que auia derecho dela tener, estonce el daño que acaesciesse, assi como de suso diximos non seria tenudo de lo pechar. Ca assaz abonda[i] al heredero, que cobre la heredad, e las cosas que y son falladas biuas, al tiempo del juyzio, que dan contra el tenedor, que non auia derecho de la tener.

¶ *Ley. VII. Por quāto tiēpo puede perder el heredero la herencia non la demandādo.*

TEnedor podria el ome ser de la heredad agena en tres maneras. La primera, es quando aquel que la tiene, cuyda auer dere-

1 a ¶ Razon della. Adde l. itē veniunt. in prin. cum §. sequēti l. sed & si lege. §. si. cū sequētibus. vsq̃ ad l. nisi ex re. ff. de petitio. here. & tenebitur possessor hæreditatis refundere pœnas quas percepit, vt in l. vtrum. & in l. post senatuscōsultū, vbi Angel. ff. eod. siue fuerit possessor bonę fidei siue malæfidei, nisi sit pœna ratione cōtumaciæ, vel iniuriæ sibi factæ. l. ac vbi. ff. eo. Pau. ibi sub. l. vtrū. vbi post Ang. de pœna compromissi occasione rei hæreditariæ, q̃ veniat in petitione hereditatis. Item & reddet etiam inhonestos quęstus. l. si possessor. & l. ancillarum. §. fi. ff. eo. nota ēt q̃ & si malæfidei possessor, vel bonæ fidei emit aliq̃ rē necessariā hęreditati, non poterit, si ab eo euincatur hereditas illā sibi retinere. & refundere pciū, vt est bonus tex. in d. l. veniūt. in prin. ex quo Bal. ibi colligit arg. optimū ad platos intrusos emētes aliquā rē necessariā prælaturæ, vel beneficio, vide ibi per eū. & Pau. de Castr.

2 b ¶ Comprar. Not. hoc bene ad l. quod si in diem. §. idem Iulianus. & l. sed & si lege. §. item si rēs distraxit. ff. de petitio. hæredi. & vide in l. si possessor. §. penulti. & fina. ff. eod.

3 c ¶ Recibio. Concor. cum d. §. idem Iulianus. & quid si bonæfidei possessor habeat rē & pretiū? vide l. si rē & pretiū. ff. eo. & aduerte, q̃ si verus hæres prius egit contra venditorē, & pretiū est consequutus non poterit postea petere rē ab emptore: cū videatur ratificasse venditionē, & nō debet habere rē & pretiū. vt in d. §. itē si rē. & §. si minori. Si vero nō egit cōtra venditorē & agit cōtra emptorē ad rem rei vendicatione, an possit exceptione repelli ab emptore, eo q̃ emisset a bonæ fidei possessore: dic vt habetur in d. §. item si rem, secundum q̃d declarat ibi Pau. de Cast. nā in tribus casibus posset exceptione verū hęredē repellere. Primus e q̃n cōcurrūt duo. s. q̃ ipse emptor habet regressū de euictiōe cōtra venditorē, & q̃ vēditor cōsumpserat pretiū, & non est ex eo factus locupletior, tūc enim emptor habet exceptionē ex psona vēditoris ne teneatur vltra quā facere pōt. Secūdus q̃n vēditor cōpareret in iudicio, & ipm supra se susceperit, qa tūc emptor habet exceptionē ex persona sua, vt cōueniatur auctor suus, q se offert liti & non ipse tertius, qū prius egit cōtra venditorē ad precium, vt supra dixi. Sed quid si vēditor factus est locupletior, & emptor conueniatur, an possit vti exceptione aliqua contra verum heredem? vide per gl. in d. §. item si rem. in verbo exceptione nō repellatur. in fi. & distingue: vt p Bar. ibi. col. 2. vers. pro huius declaratiōe

d ¶ Valer. Hic enim dolo desijt possidere, quia erat possessor malæfidei 4 vnde ratione doli tenetur ad verū pretiū, & quatenus iuretur in litē potius ad pœnā, quā ad interesse vt l. si possessor. §. fi. & in l. nec vllā. §. pe. alias incipit etiam. ff. de petitio. hære. & declarat Paul. in d. §. itē si rem. & adde Azo. C. eod. in sum. col. 5. ibi cum dicit. litē veniunt & ea quę quis dolo desijt possidere, si itant non deperdita, vel diminuta, vel si reus ab emptore nullo modo recipere potest, iuratur cōtra eum in litem & ista dicta Azo sequitur hic ista lex.

¶ Lex. VI.

Tenetur malæfidei possessor de interitu rei hæreditariæ post litis cōtestationem ān nō, sed possessor bonæfidei nō tenetur de interitu vsq̃ lo tempore litis. h. d. Cōcor. l. item si verberatum. ff. de rei vendica.

e ¶ Començado. Ortū habet a l. illud. in prin. versi. quid enim si post litē contestatam. ff. de peti. hære. & l. & nō tm̄. §. veniunt. eo. tit. 1

f ¶ Mala fe. quia qui vere est possessor malæfidei, si postea controuersia ei moueatur, periculum fatalitatis, vel interitus rerum spectat ad eum, vt in d. l. illud. 2

g ¶ Sin culpa del. Nam si culpa teneretur etiam si ante litem cōtestatam res pereat, vt hic, & in d. l. & non tantum. §. veniunt. 3

h ¶ Buena fe. Quia licet post litē contestatam oēs possessores efficiantur æquales, & dicūtur perdones. vt in l. sed si l. §. si ante litē. ff. de petit. here. hoc procederet quantū ad fructus postea collectos, vel colligēdos, vt quilibet teneatur de perceptis & percipiēdis, secus vero quo ad interitum rei, nā tunc est differentia inter malęfidei possessorē vere, & a prin. & inter malęfidei possessorē ficte per litis contestationē, qui a prin. fuit bonęfidei, nā iste nō tenebitur de interitu, sine dolo & culpa sua, vt hic & in d. l. illud. Si tn̄ talis bonęfidei possessor a principio postea efficiatur malęfidei vere propter scientiā rei alienæ, idē esset in eo, quo ad talē interitū: sicut in malęfidei possessore ab initio & sic iste post litē contestatā teneretur, de interitu, scdm Bart. in d. l. illud & in l. in fundo. ff. de rei vendi. quod limita secundū Pau. in d. l. illud nisi res fuisset eodem modo peritura penes actorem, si fuisset restituta, quia tunc præterita bona fides excusaret illum ab interitu. vt no. glo. in l. item si verberatum. in fi. ff. de rei vendi. & facit. d. l. illud. & idem si habuisset iustam causam litigandi, vt ibi notatur. 4

i ¶ Abonda. Nota istam rationem, & alia habetur in d. l. illud. quia scilicet non debuit propter metum huius periculi ius suum indiscussum relinquere. 5

¶ Lex finalis.

Possessor hæreditatis præscribit eam per decem annos inter præsentes, aut viginti inter absentes, sed malæfidei possessor cum titulo vel sine eo præscribit triginta annis, quæ præscriptio non currit contra minorem viginti quinque annorum ea ætate durante. h. d.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Fasta diez años.* Habes hic, quod petitioni hæreditatis præscribitur decem annis a possidente, cum tit. & bonafide. Et idem probatur in l. hæreditatem. C. in quib. cauſ. ceſſ. long. tempo. præſcript. & in l. fin. C. de edict. Diui Adria, tollē. Sed cōtra hoc opponitur: quia petitio hæreditatis nō datur contra titulo poſsidentē l. regulariter ſi. de petitio. hæredit. Cuiꝰ ratio eſt, vt declarat Bar. to. in l. hæreditatis. C. eō. qa in petitione hereditatis agēs fundat ſe ſolū ex titu. ſuo, & poſſeſsione defuncti, licet ēm defunctus non fuerat dñs: nihilominus venit in petitione hæreditatis l. & non tm. ff. eo, ſed ille, qui poſsidet titul. habet titulum & poſſeſsionē & ſic æquale ius cum actore vnde in pari cauſa melior eſt cōditio poſſidētis. c. in pari de regu. iur. lib. 6. l. ſine autem. circa princi. & §. 1. ff. de publicia. & hæc eſt veriſsima ratio ſecundum Bar. quā etiam dat Bal. in d. l. hæreditate n. & poteri de hoc opponi per reum non ſolum ante litem conteſtatam: ſed etiam poſt litem conteſtatam, ſecundū Bar. in l. cogi. verſi. quæro. 1. C. eo. dicit ēm hæc exceptio peremptoria: & ſic vt impoſsibile, quod petitio hæreditatis excludatur præſcriptione longi temporis: cum talis præſcriptio non procedat: niſi adſit titulus. l. nullo. C. de rei vendic. & l. Celſus. ff. de vſucapi. Sed reſponde, quod aliqui ſunt caſus, in quibus petitio hæreditatis datur etiam contra tit. poſsidentem, de quibus per gl. in d. l. hæreditatem. Quibus adde alium caſum ſingularē. ſ. quando talis titulus fuiſſet acquiſitus poſt mortem defuncti: nam tunc talis titulus nō obſtaret, ſecundū Bal. ſingulariter in l. ſi. in 9. & 11. oppo. C. de edict. diui Adri. toll. ſed iſtud dictum Bal. impugnatur ibi a Salic. & Alex. co. pen. vbi late. & tm poteſt ſaluari dictum Bald. cum talem titulum acquiſierit ab eo, qui poterat conueniri petitione hæreditatis. & malafide, ſeu lite pendente talis titulus fuit acquiſitus, vt colligitur ex verbis Bar. in d. l. cogi. ad fi. & tradit Alex. in d. l. ſi. de etiam Alex. conſi. 73. incipit punctus talis eſt. 5. vol. vbi late impugnat etiam iſtud dictum Bal. & ibi ſundat ſingularitē, quod licet petitio hæreditatis non poſsit dari contra titulo poſsidentem, etiam ſi talis titulus acquiratur poſt mortem defuncti: tamen ſi agatur ex remedio. d. l. ſi. C. de edict. diui Adria toll. de quo ſupra eo. in l. 2. poterit agi contra titulo poſsidentem, ſi poſt mortem defuncti talis ſit iuſ fuit acquiſitus. videas ibi per eum. adde etiam q. contra poſsidentem titulo putatiuo, bene datur petitio hæreditatis: ceſſat enim tunc dicta ratio reddita per Bart. & alios. vt tradit Alexan. conſi. 85. viſo themate. 2. vol. col. 1. & licet error habeatur pro iuſto titulo, quantum ad vſucapionem, & præſcriptionem: non tamen habetur pro titulo quantum ad repellendum agentem petitione hæreditatis, vel interdicto quorum bonorum, ſecundum glo. & Bart. in l. 1. ff. quorū bono. & probatur hoc in iſta. l. partibus, o ſi alguno fueſſe eſtableſcido por heredero en algun teſtamento, que deſpues fueſſe reuocado non lo ſabiendo el. & adde gl. in d. l. hæreditatem. & Paul. de C. ſtro. in l. 1. ff. pro hære. Contrarium tamen: imo, quod error iuſtus habeatur pro titulo, etiam ad excluſionē petitionis hæreditatis voluit glo. in l. pen. & fin. ff. pro lega. quam ſequitur Bald in d. l. nullo. C. de rei vendi. vol. 1. Alex. conſi. 89. incipit, excellentiſſimi. col. 3. vol. 5. dicit differentiam debere fieri inter titulum vniuerſalem, & ſingularem: vt titulus vniuerſalis putatiuus & erroneus, ſufficiēs ad præſcriptionem non ſufficiat ſi non eſt præſcriptum ad excludendum petitionem hæreditatis. & ita procedat quod dicit gl. & Bart. in dict. l. 1. ff. quor. bonor. ſi tamen eſſet titulus ſingularis, licet lucratiuus excluderet petitionem hæreditatis: & quod ita procedat. gl. in d. l. pen. & fin. & Bal. in d. l. nullo. & eſt ratio diuerſitatis, ſecundum eum: quia contra habentem titulū verum vniuerſalem, datur petitio hæreditatis: de ſi titulum non haberet. l. etiam. §. quod ſi quis. & ibi nota. in glo. ff. de petitio. hæ. eſt ideo nimirum, ſi titulus putatiuus pro hærede habeatur pro nō titulo: vt ſic non excludatur agēs petitione hæreditatis. vt in d. l. 1. in princ. vi. Iutius ibi per eū. Aduerte tñ quod titulus vniuerſalis nō ſemper, & regulariter obſtat agēti petitioe hæreditatis, ſed in certis caſibus, veluti qñ venditor non cōparet, vel hæreditas eſt modico prætio diſtracta, vel qñ emptor eſt ſciens, vel empteſt a fiſco hæreditas, vt in d. §. qñ ſi quis. cū ſequen. & not. gl. in d. l. hæreditatē, vnde rō Alex. in rone drię nō eſt ita concludēs, licet iſta l. part. pōt induci pro Alex. cū dicit, E eſto ſeria ſi la ouieſſe cōprado, &c. Sed videtur, q̄ ſit reſtringēda hęc lex iuxta terminos iuris cōis. ſ. ad dictos caſus. d. §. qñ ſi quis. & gl. in d. l. hereditatē, & poteſ videret forte dicendū, q. titulus putatiuus, ſiue vniuerſalis, ſiue ſingularis nō excludat agentē petitione hæreditatis: eo quia, tunc nō militat rō ſupra in prin. huius gl. tradita. ſ. q̄ in pari cauſa melior ſit cōditio poſſidētis: nō eſt em par cauſa tituli putatiui ad verū: & ſic q̄ dictū gl. & Bart. in d. l. 1. ff. quor. bono. indiſtincte procedat & reprobetur dicta gl. in d. l. ſi. ff. prolega. cō clude ergo, q̄ in illis caſibus, in quibus petitio hæreditatis dat cōtra titulo poſsidentē: tūc præſcribitur petitioni hæreditatis. per. 10. vel 20. annos. vt hic habes. & not. gl. in d. l. hæreditatē: quia cū tunc excedat ſuos terminos exceditur a nō ſuis terminis poſſes etiam rñdere, q̄ hæc lex non aperiat, q̄ agereur petitione hæreditatis, & forſan poterat agi rei vendicatione, cui præſcribitur g. titulo poſsidentē præſcriptione longi tēporis, prout & habetur & nota. in d. l. ſi. C. de edict. diui Adria. toll. vbi etiam vide laſo. col. ſi.

b ¶ *De tentela.* Ideſt titulum, quo eam acquiſiuit a nō domino, vt ſubſi cit. & datur contra eum vtilis petitio hæreditatis. l. ēt. §. ſi quis ſciens ff. de peti. io. hære. tanquā contra emptorem vniuerſitatis. & ſi prætēdat quis ſe emiſſe ab hęrede: videtur poſsidere pro hęrede: qui enim allegat ſe hęredem: cum non ſit, dicitur poſsidere pro hęrede. tex. & gl. & Paul. in l. pro hærede. ff. eod. & hoc quando credit ſe hęredem: nam ſi ſcit non ſe hęredē eſſe, potius dicitur pro poſſeſſore poſsidere, ſ. dm gl. & Paul. ibi in ſequenti vero caſu poſsidet pro poſſeſſore tm.

c ¶ *Treynta años.* Adde l. hæreditatis. C. de peti. hære.

d ¶ *Menor de veynte e cinco años.* Adde l. ſi. C. in quib. cauſ. in integ. reſtitu. non eſt neceſſa. & l. 9. tit. fin. 7. ea. partit.

¶ *Titulus.* XV. *Familiæ herciſcunda in ſumma.*

e ¶ *Deſacuerdo.* Cōmunio ſolet excitare diſcordiam, vt hic adde Lin. communi. ff. de ſeruitu. vrba. prædio. & l. cum pater. §. dulciſſimis. h ff. de lega. 2. l. ſi non ſortem. §. ſi centum. ff. de condictio. indebi.

2 a ¶ *De venir a particion.* Nā ſegnius expediūt cōmiſſa negotia plures, & i naturale vitium eſt negligi q̄ cōmune eſt, vt ſe nihil habere q̄ non totā habeat arbitretur deniq; ſuam quoq; partem corrūpi patiatur, qui inuidet alienę l. 2. C. qñ & quib. 4. pars li. 10. vnde diuiſio q̄ procedit de tratrum concordia laudatur. l. ſi. ff. fa mil. herciſc.

¶ *Lex. I.*

Diuiſio eſt cōmuniū rerū partitio: & per eam euitantur ſcādala: & qlibet cōtentatur parte ſua prædiligēs eā quā cōem. hūd.

1 b ¶ *Comunalmente.* Nā vbi non eſt cōmunio, nō habet locū diuiſio. l. ſed & ſi. & ibi Bartol. ff. de reb. eor.

3 c ¶ *Grand pro.* Vt in d. l. 2. C. qñ & quib. 4. pars aliquando tñ expedit rē eū alio habere cōmunē. l. hoc iudicio. §. ſi conueniat. in fi. ff. cōmu. diuid. & ad. : etiam qñ titulus diuiſionis præſtat cauſam prę ſcriben di. l. ſi ancillā. §. ſi pt ff. pro ſuo. gl. ſi. & ibi not. Floria. in l. cū putarē. ff. famil. herciſ. & gl. & ibi not. Paū. in l. 1. C. cōia vtriuſq; iudicij. Bar. in l. cū ſolus. ff. de vſucapio. col. 2. n

3 d ¶ *Deſacuerdos.* Vt ſupra in rubr. ſic & Ambr. in lib. de Abraham. c. 1. dicit diuide, vt potius maneat amicitia: indiuiſa domus duos non ſu o ſtinet. & adde l. ſancimus. §. fin autem, non in auro. C. de dona.

¶ *Lex. II.*

Quilibet hæredum poteſt diuiſionem petere a cohærede de hæreditatis defuncti: non tamen debent diuidi malæ herbæ ſeu potiones, aut libri incantationum, ſed comburantur, nec etiam male acquiſita in hæreditate ſi ſenta, ſed dominis aut eorum hæredibus reſtituantur, aut eis non inuentis amore Dei dentur. h. d.

4 e ¶ *Herederos.* Quid ſi ſit prodigus vnus ex hæredibus, cui bonis interdictum ſit: vide tex. ſingul. in l. ex caſtrenſi in princ. ff. de caſtr. pecu. quod iſte neque prouocari poteſt ad diuiſionem, quem text. dicit ſin gularem Bal. in l. iubemus nulli. C. de ſacroſanct. eccleſ. minor etiam vigiati quinque annis ſeu eius curator, poteſit petere diuiſionem, vt probari videtur in l. lucius. ff. famil. herciſc. quod procedat indubie, quando pupillo, vel adulto vtile ſit: nam alias licet prouocari, ipſi prouocare non poſſunt ad diuiſionē, vt in l. inter omnes. C. de pręd. emino. l. inter pupillos. ff. de auctoritato. tradit Bar. in d. l. 2. C. quando & quib. 4. pars. & ibi late Lucas de Penna col. 3. & 4. Iacob. de Are. Cyn. & Bald. in l. 1. C. ſi aduer. tranſactio. Balan. l. 1. ff. de reb. eo. Bar. & Doct. in l. ſi conuenerit. ff. pro ſocio. gl. & Bar. in l. iubemus nulli. quod tradit etiam Io. Andr. in additio. Spec. tit. de curato. in rubri. de furioſo. verſi. idem eſt dicendum, quod de minore ſecundum Bal. in d. l. iubemus nulli. in prin. cum g. audeat priuilegijs minorum. gl. in l. 2. C. de cura. furio. de eccleſia. etiam vide in d. l. iubemus nulli.

2 f ¶ *Partidas.* Concord. cum. l. 2. ff. eodem.

3 g ¶ *En los titulos.* Supra de teſta. qui eſt ead. part. titu. 1. & in tit. 13. ead. partit. vbi de ſucceſsio. ab inteſtato.

dar partició, e a quien, e quales coſas pueden partir, e quales nō, e en que manera.

GAda vno delos herederos c q̄ ha derecho de heredar los bienes del finado, puede demandar a los otros que los partan entreſi. E pueden ſer partidos f eſtos bienes, ſegū māda el teſtador en ſu teſtamento, quā do lo fizo, o ſi murio ſin manda, deuen partir la herencia del ſegund dizen las leyes q̄ fablan en eſta razon en los titulos g que ſon pueſtos deſuſo. Pero ſi en los bienes del teſtador fueré falladas algunas coſas malas h, aſsi como ponçoñas i, o malas yeruas, o dañoſas mezinas k o libros, o eſcrituras de encātaciones malas, l o otras coſas de aquellas q̄ ſon defendidas, que non vſen los omes dellas, non las deuē partir entreſi, ante dezimos, que las deuen quemar, e deſtruyr m. Otroſi ſi fallare ē los bienes de la heredad algunas coſas q̄ fueſſen mal ganadas: aſsi como ſi aquel q̄ las gano fue ome que recibio, o tuuo en ſu poder algunas rentas del rey, e furto algo dellas n, o ſi furto, o robo, o forço, a otro ome alguna coſa, o lo gano de vſura o, nō lo deuē partir entre ellos, ante dezimos, que deuen tornar p e dar

1 ¶ *Coſas malas.* Concord. cum. l. carrea. §. mala medicamenta. ff. eo vñ neque venit iſta in petitione hæreditatis prout arguit ibi Bald.

4 ¶ *Ponçoñas.* Antiquitus in ciuitate Mailenſi venenum cicutæ temperatum publice cottidiebatur, quod dabatur ei, qui ad cōſilium iſſet propter quod mors eſſet illi expectanda, vt dicit Floria. refert ex Valerium maximum. in d. §. mala medicamenta.

5 ¶ *Encantaciones.* Sectus ſi aliquo alio admixto poſſent ad medicinā prodeſſe, vt in l. 17. tit. 1. part. 5.

6 ¶ *Melezinas.* Hōs vocat conſultus in dict. §. mala medicamenta. libros in probatæ lectionis velutiartis magicæ, vel ſortilegiorū, vt habetur 6. q. 2. per totū. vbi in. c. qui ſine tradit Archid. de arte quæ dicitur notoria. q. quā quida ſcire cupiūt, quę eſt in eſſe ex, & improbata, vt etiam tradit S. Tho. 2. 2. quæſt. 96. ad primū articulum.

7 ¶ *Encantaciones malas.* Hōs vocat conſultus in dict. §. mala medicamenta. libros in probatæ lectionis velutiartis magicæ, vel ſortilegiorū, vt habetur 6. q. 2. per totū. vbi in. c. qui ſine tradit Archid. de arte quæ dicitur notoria. q. quā quida ſcire cupiūt, quę eſt in eſſe ex, & improbata, vt etiam tradit S. Tho. 2. 2. quæſt. 96. ad primū articulum.

8 ¶ *E deſtruyr.* Nota. hoc ad mandata confeſſorum, qui mandant confitētibus, quod libros improbatæ lectionis comburant. facit. l. damnato. C. de hæreti.

9 ¶ *Dellas.* Concordat cum d. mala medicamenta. verſic. ſed ſi quid ex peculatu. & adde quod habetur in l. 16. 2. part.

10 ¶ *De vſura.* Not. bene quia reprobatur hic opinio illorū qui dicebāt q̄ cum in vſuris trāsferatur dominiū in vſurariū, licet repeti poſſent per conditionē indebiti, vel per conductionē ex cauſione de vſur. per totum. bona quæſita ex vſuris per defunctū venium diuidēda inter hæredes, quam opinionē tenuit Iacob. de Are. & Richar. & ſequitur Bal. in l. bona quecunq; C. famil. herciſ. & in d. mala medicamenta. vbi & idem vult Floria. & etiam Alberic. contrariū tenet in opinionem, imo quod vſuræ non veniant in iudi. to diuiſorio tenuit Oldofre. in d. §. mala medicamenta. dicens quod ſi pater in extremis confiterur, q̄ quicquid habet, quæſiuit ex vſuris: vide mandat reſtitui, quibus eſt extortum. & ſi non apparent, mandat dari pauperibus, & filijs ſolam relinquat benedictionem, quod filij non habeant inter ſe hoc iudicium, neque iſta diuidere poſſunt, & tenuit etiam R. frc. ſ. famil. herciſc. 6. quantum eſt. & etiam Salice. in d. l. bona, cui ponderat ad hoc. d. §. cum vult, quod intuite quæſita non veniunt diuidenda, & non poteſt dici quæſitum, quando de minorum non fuit tranſlatum tenuit etiam Guido de Suza, relatus b Alber. & hanc opin. ſequitur Ioan. de Anania. in rubr. de vſur. ad fi. & ſequitur eſſa Socinus. 127. col. penul. 3. vol. quę opinio approbatur hic: & tene mēti, & adde iuxta iſtam materiam, quæ not. Bald. in l. cum oportet, in princip. col. 1. verſi. modo quæro. C. de bon. quæ libe. & Alex. in l. quod ſeruus. ff. de acquir. poſſeſ. & Paul. de Caſtro. in l. ſi hæres. ff. ad leg. falcid. in verſic. item nō. hic argumentum.

11 p ¶ *Tornar.* Non ergo eſt melior conditio poſſidentis: ſed compellēdi ad reſtitutionem. & confert quod not. Bal. in l. 1. in fi. C. de ſocio. q̄ epiſcopus poterit compelliere ſocium illius, qui exprauitate vſuraria multa quæſiuit: & ſocio cōmunicauit ad reſtitutionem vſurarum

Universidad de Deusto
Biblioteca

rum, licet iste socius, qui compellitur, non exercuit vsuras. Allegat. l. quod enim. ff. pro socio. & Marti. Sylla. idem tenentem, & potest in duci ista lex q̃ si aliquis faciat maioriam de aliqua re quam forte per violentiam comparauit quod hæredes non teneatur eam tradere ei cui est relicta tit. maioriæ in contrariũ tamen est tex. & ibi notat Paul. de Cast. in l. si a substituto. §. hæres. ff. de lega. 1. in fi. & ibi Pau. vers. in legato autẽ certę speciei. quid autem si testator facit maioriam de tali opido cum omnibus quæ ibi possidet, an ve niẽt etiam fundi quos mala fide possidebat, vide Bal. quod non. C. de verbo. sign. in rubric. versi. quid ergo.

estas cosas a tales, a aquellos cuyas fueren o a los que lo suyo ouieren de heredar. E si non supieren ciertamente, cuyas fueron estas cosas que fuessen assi ganadas: estõce se deuẽ dar por Dios[a], porque el anima de aquel que assi las gano, non sea penada por ellas[b].

¶ *Ley. III. Quales ganancias es tenudo el vn hermano de partir con el otro.*

TOdas las cosas que el fijo ganare en mercaderia[c] con el auer de su padre[d] seyendo en su poder, todas las deue aduzir a particion con los otros bienes que fueron de su padre, e partir las con los otros hermanos. Otrosi dezimos, que la dote[e] o el arra[f], o la donacion[g], q̃ el padre diere en casamiento a alguno de sus fijos se deue contar[h] en la parte de aquel a quiẽ dem generis. l. peculiũ nascitur. ff. de pecul. & si tu dicis luerũ operæ est aduentitũ concedo, dicit Bal. q̃ filius operatur sibi, sed hic videt operari ipsi patri, cum eius opera accedat peculio, q̃ est in dominio patris. argu. l. sicut. ff. de oper. liberto. & confirmatur (dicit ipse) ponendo casum e cõtra, videlicet q̃ si damnum & non luerũ nunquid hoc damnũ attribues operæ & imprudẽtiæ filij, vt pro aliqua parte reciat fratribus? certe non, imo si fratres volũt peculiũ conferat ad debitũ, & ad dãnum, vt in d. l. certũ. & sic in isto casu plane procedat ista l. partit. & vide ad istũ primũ casum Soci. consi. 162. vo. 2. vbi notabiliter loquitur. Secundus casus est, secundũ Socinum, q̃ pater non vult negotiari, sed dat pecuniam filio, vt se exerceat, sed vt sibi magis credatur permittit, q̃ negotietur noie patris & ista casu dicit concludendũ lucrum esse diuidendum. scilm theoricã Bar. & Bald. & aliorũ quæ est cõis, de qua supra pater noluit negotiari, & sibi totũ quærere. Tertius casus q̃n pater concedit pecuniã filio in peculiũ profectitium, vt de ea ad libitũ disponat, & patitur filiũ negotiari, non tñ expresse consentit, & tenet tunc pater ex contractu filij, actione tributoria non insolidũ. sed vtque ad vires peculij, & concurrit ipse cũ aliis creditoribus, non autẽ potest deducere, q̃ sibi debet, vt ff. de tributo. per totũ, & hoc etiã casu põt procedere, secundũ eum dicta doctrina cõis. Quartus casus est q̃n pater concedit pecuniã filio, qui negotiatur pre ignorante, & tũc pater tenet de peculio, & deducitur q̃ patri debetur prout habet insti. q̃ cũ eo. & hoc etiã casu procedat cõmunis opinio iã dicta. Quintus casus est, q̃n pater nõ dat pecuniã filio, sed ipsemet accipit clanculũ & negotiatur proprio noie, & iste casus est disputabilis secũdum eũs sed tandem cõcludit adhuc in eo habere locũ dictam cõmunem opinionẽ. tu cogita super his cũ l. ista partit. ita generaliter & indistincte loquatur: sed forte attenta æquitate restringenda sit ad dictos casus iuxta doctrinã doctorum, maxime cũ etiam id q̃d ex laboribus suis filius lucratur, iure etiã ist partitarũ dicatur aduẽtitium, vt in l. 5. tit. 17. part. 4. vbi etiã vide quę in ista. q. dixi. Quid autẽ si post mortem patris vnus ex fratribus exerceat mercantiã, an cõicabit lucrũ cũ fratribus? vi. Bal. in l. si patruus. col. 2. C. cõia vtriusq; iudi. & Deciũ cõs. 255.

[a] ¶ *Por Dios.* Adde quæ habentur in c. cum tu. de vlur. & in ea. cũ sit. de Iudæis, & an poterunt ista distribui pauperibus, per executores testamẽti, vel debeat adiri episcopus. vide per Io. Andr. in c. fi. de test. li. 6. & quibus pauperibus sint dãda, an illis qui sunt in loco, vbi exercuit defunctus vsuras, vel rapinas, vel pauperibus domicilij defuncti. vide q̃ inhoc late tradit Io. de Ana. referens cõsi. 32. Frede. de Senis. in d. c. cum tu. col. 4. & 5. & an super istis incertis teneat compositio facta. Paul. de Eleaza. in clem. 2. de pœn. & remissi. tenet, quod nõ & refert, & sequitur Ioan. de Imol. dicens esse bene notandum contra componentes cum hæredibus vsurariorũ super vsuris, & male ablatis: qui non videtur valere talis compositio, neq; patrociniari quantum ad Deum, eis quibus fit remissio. vt in regu. peccatũ. de reg. iur. li. 6. & hãc opi. sequitur Bald. in l. post decisionẽ. C. de fur. quã sequit Io. de Ana. in c. cum sit. de Iudæis. Card. istũ in d. clem. 2. in 5. nota. in terminis quãdo quãtitas est incerta, tenet q̃ episcopus põt trãsigere, secus si sit certa, argu. c. quanquã. in versi. cæterũ. de vsur. li. 6. & tenet Ange. in disputatione sua. incipi. hastensis miles. de quo videtiã per Soci. in d. cons. 127. qm in pãti consultatione. col. 3. & 4. An autem Papa possit absoluere & liberare a restitutione istorum incertorũ, & si non fiat integre. vide per Hosti. in c. 2. de pœnitẽ. & remissio. & per Cardi. & Io. de Imo. in d. clem. 2. & tradit etiam Soci. in d. cõsi. col. 10. & vide Archiepiscopum Floren. 2. parte. ti. 2. c. 6. in fi. & Syluestrum. in summa. in parte restitutio. la. 8. versi. 8. quæritur.

[b] ¶ *Por ellas.* Si enim defunctus pœnituit, & in vita restitui voluit, talia ablata & iniusta, & si alius in se huius satisfactionem suscepit, nõ valebit defuncti⁹ ad patriam cœlestem, nisi completa satisfactione, vt tradit. S. Tho. in 4. distin. 15. q. 1. arti. 3. q. 3. ¶ *Lex. III.*

[c] ¶ *Mercaderia.* Habes hic expressum, q̃ omne id quod lucratur filius familias cũ pecunia patris, dicitur peculium profectitũ. & totum quod vi. l. ritur patri, & post mortem patris venit conferendũ fratribus, & idẽ 3. ti. 8. habetur in l. 7. ti. 4. de las leyes. & partic. iones. li. 3. foro. ll. & idẽ vo lib. 5. luit gl. in l. eũ oportet in prin. de bon. quę libe. & tenet Spe. ti. de iud. no. re. §. sequitur. versi. q̃ alter filiorum & sic videtur prout & glossator in pro legũ tauri dicit sicus a castello dicit in l. 29. in 1. gl. per ista. l. corrigi illam cõem doctorũ opi. qui in hoc concludebãt. q̃ quatenus lucrum prio casu est attribuendũ pecuniæ dicatur profectitũ: & quæratur patri, quatenus vero industriæ & laboribus filij aduentitũ, & quæratur filio nõ in- uenti quo ad proprietatẽ, & non conferatur fratribus post mortẽ patris, q̃ bo. re. fuit opi. Iaco. Butri. in d. l. cũ oportet, & sequit Bar. & cõiter doct. ibi & tenet Bar. & Bal. in ant. ex testamẽto. vbi Bal. col. 4. C. de colla. & quia hæc materia diffuse scribit, reperio q̃ Soci. cõsi. 92. 1. vol. incip. circa primũ huius consultationis articulũ col. antepe. & pe. & fi. late tangit istum articulũ, & distinguit quinq; casus. Primus q̃n pater nõ vult per se negotiari, nũ vult negotiari per personã filij: & ponit filiũ, vt exerceat mercãtias suo nomine: & hoc casu, dicatur totũ lucrum profectitiũ: quia filius agit, vt gestor negotiationis paternæ, & tenet pater institoria, vel exercitoria, vt insti. q̃ cum eo. per totũ, & facit ad hoc. l. procurator ex re. ff. de procu. cui tu adde q̃ in hoc not. Bal. in l. certũ. col. 1. versi. quæro hic. C. fami. hercis. vbi dicit, quod peculiũ recipit incrementũ, & totum incrementũ dicitur esse peculium eius-

[d] ¶ *De su padre.* An hoc in dubio præsumatur, q̃ de bonis pñs procellerit vi. per Io. de Plat. in l. defensionis facultas. in fi. C. de iuramẽ. li. 10. q̃ alle. gl. hoc decidentẽ in l. cũ oportet. in prin. C. de bon. quæ liber. & tradit Alex. cõsi. 31. viso testamẽt. 4. vol. q̃ recurrendũ sit in hoc ad coniecturas. & in dubio debet præsumi de bonis patris acquisitum. de colla. & d. l. 29. in ordi. Tauri.

[e] ¶ *La dote.* Adde l. 1. & per totum. ff. de colla. dot. & l. filiæ dotem. C. de colla. & d. l. 29. in ordi. Tauri.

[f] ¶ *O el arra.* De donatione propter nuptias dicit. l. 1. tit. 11. part. 4. ad de l. vt liberis. C. de colla. & dict. l. 29.

[g] ¶ *Donation.* De donatione ob causã intellige gl. doct. cõiter in authẽ. ex testa. C. de colla. & quia de donatione simplici dicitur infra l. proxima. patet etiam hic cũ subdit, quæ el padre diere en casamiento.

[h] ¶ *Contar.* Fit enim collatio dotis tanto minus accipiẽdo, vt in l. dotis. C. de colla. & sic etiam collatio re ipsa dotem conferendo. vt in l. filiæ licet. C. eo. & aliquando etiam cõcando actionem, licet inanẽ forte. vt in authẽ. q̃ locum. C. eo. & in l. 1. §. cum dos. ff. de colla. dot. & aliquando etiam liberando cohæredes a dote promissa. vt in l. 2. C. eo. Bart. in l. 1. §. filiam. ff. de collat. dot. & in l. pater filium in fi. eo. titu. & quando dõi est a filia recuperata, fit collatio dotis reipsa ponendo dotem in communi, secundum Bal. in d. l. dotis quidem. & videl. filius. §. ea filia. ff. de colla. dot. vbi quid fiat mora in collatione dotis. & ibi Bart. & Soci. consi. 64. viso puncto. 1. vol. & de expensis factis in dote, qualiter deducantur. videl. 1. §. cum dos. & ibi Bart. ff. eo. de colla. dot. Socin. in d. consi. versi. Sexta conclusio, & si fundus dotalis detractis impensis est pretiosior, quam fuerit tẽpore dationis in dotem, & hoc est causatim ex sola temporum mutatione debes conferri in ea extimatione, q̃ reperitur tempore collationis, secundum Paulu. de Castro. in l. illud. C. de colla. per illum tex. & si effectus fuisset vilior sine culpa filię similiter ea extimatione debet conferri, qua fuisset repertus tempore mortis, cum de collatione agit vt in d. l. illud. & tradit etiam Soci. in d. consi. versic. Septima conclusio

si tamen vltra expensas factas est effectus pretiosior propter plantationem, & non propter mutationẽ temporum, illud plus in quo est pretiosior, quam tẽpore quo habuit tanquam aduentitium, non confertur secundum Paulum & Doctos. vbi supra. & Socin. in dicta consili. versi. 8. cõclu. Et quid si dos perijt, sine culpa filij? quia vir factus est inops, forte ga fuit in mari, vt res dotalis chasmate, vel alluuione perijt? Bald. nouel. in tracta. de dote. chart. 9. colũ. 2. dicit, quod tunc non imputabitur, in legitimã post mortem patris? cũ etiam tunc pater teneatur restituere dotare, si posset, vt in authenti. sed quanuis. C. de rei vxor. actio. & ita dicit se consuluisse. & andos quam Auus paternus dedit nepti viuente filio patre eius, mortuo patre imputetur in legitimam, quam debeat habere in bonis patris? est quæstio late disputata per Ange. & Alexan. in l. in quartam. ff. ad legem Falcid. & resolutio videtur esse quod aut constat auum dedisse contemplatione neptis, & non contemplatione filij tunc non imputabitur in talem legitimam: si vero dedit contemplatione filij, vel dubitabitur & tũc, debet sibi imputari in legitimam debitam in bonis patri, qui si a patre suo dotata fit. l. fed & si plures. §. in arrogato. ff. de vulga. & pupil. quod tamen hodie in regno non procederet: cũ per mãtrimonium liberetur filius a patris potestate. per. ll. regni & sic onus dotandi neptem quo pater de iure antiquo tenebatur propter filium. l. dedit dotẽ, & ibi Bar. ff. de colla. Bono. l. 8. tit. 11. quarta partita. cessat in isto casu, non potest dici, quod dos quæ obuenit ab auo dicatur profectitia, respectu patris, vt sic imputetur per ea quę not. gl. in l. qui in aliena. §. interdum in versi. faciet hæredem. ff. de acquir. hered. Bart. in l. quæsitum. in prin. ff. de legatis primo. vide per Alexand. in dict. l. in quartam. 14. & 15. col. & in consi. 31. viso testamento. 4. volu. Quid autem si filia viuo patre decessit relictis filijs, an dos data filię computetur filij eius in legitimã? Bartol. in d. l. in quartam. col. am. penul. ff. ad legem Falcidam. dicit quod imputetur & conferatur per l. filiam. C. de colla. & l. quoniã nouella. C. de inofficio. testamen. & per alia quę ibi videbis. ex cuius fundamentis potest colligi, quod hodie de iure regni, cũ filia libereat a patris potestate per matrimonium, & sic dos data filię exiuit a patrimonio patris, & in ea habet filios heredes, non computabitur filijs in legitimã in bonis aui, & ita consuluit Paul. de Cast. in casu vbi erat simile statutum. consilio incipit viijs, & ponderatis omnibus. & refert & sequitur Decius in l. illiam colum. fin. C. de collatio. videtur tamen in hoc contrarium esse tenendum, etiam de iure regni, per d. l. 29. in ordin. Tauri. ibi cum dicit, ellos, esus herederos? & licetiã hodie de iure regni talis dos imputabitur nepotibus, & tenebuntur cõferre eam per d. l. 29. & vide in materia not. consilium. Alexã. 4. volu. consi. 23. incipit, viijs dubijs. & assicud ius contendi transmittatur ad hæredes? vide tex. & Bar. in l. 1. §. ibi dẽ. ff. de colla. bono. Sed quid si pater dedit filij magnam dotem, & postea in testamento, illã instituit in vna vncia, & alium filium vel filios in reliquo, verũ si filia voluerit habere illam vnciam ex testamento, cogatur cõferre dotẽ quam habuit? Raphael. Fulgo. ponit istam quæstionem in l. si emancipati. col. pen. C. de collat. & concludit, quod si appareat patrem instituisse filiam in minima parte, eo quod prius magnam dotem habuisset tali casu collatio cessabit: quia apparet de voluntate testatoris, argumẽ. l. ex parte. §. intestato. ff. famil. hercis. si vero non apparet de voluntate testatoris collatio non cessabit, licet partes sint inequales: habet tamen illi ex peditum remediũ, quod abstineat, scilicet a bonis patris, & non cogetur dotem conferre. l. penu. & fina. ff. de colla. dot. & facit ad hoc l. secunda. §. si tres. ff. eodem. ibi neque indignari eos: si plus conferant & minus accipiant: quia in potestate eorum fuit bonorum possessionem amittere. adde etiam d. l. 29. in ordina. Tauri. ibi, pero si se quisieren apartar de la herencia, &c. Quid tamen, si filia esset meliorata in tertia & quinto bonorum, & velit prælegatũ & nolit sui cedere tit. vniuersali, vt hæres, an tunc teneatur dotẽ conferre? & videtur quod non cũ tunc non sit locus collationi. vt tradit Iason in. l. si emãcipati. colum. 12. C. de colla. quod tamen intelligę, nisi melioramentum cũ datis in dotem esset inofficiosum. nam tunc rescinderetur: a meliorato, q̃ quod esset inofficiosum, iuxta nota. in l. prima. C. de inofficiosi. donatio. & in dict. l. 29. qui enim nõ vult succedere, videtur nõ tenetur cõferre nisi ad legitimã. vid. per Bal. in l. si emãcipati. in fi. C. de colla. & vide. l. cũ responso. C. de lega. Sed an cõferatur id quod venit ad filiũ, iure primogeniture, seu maioriæ? Bald. dicit, q̃ non in authentica ex testamento. col. fi. versi. 8. c. 1. C. de colla. quod plane procedit in his quæ venitur ad tempus antiquæ maioriæ, si verb maioria esset nouа, videl q̃ si velit esse hæres, q̃ debeat conferre. vide quę not. Bart. & Alexan. in l. si patroni. in prin. ff. ad trebell. & audio fuisse pronuntiatum in cancellaria Granatensi, quod bona relicta titu. maioriæ imputarentur in legitimã: & sic sequitur, quod si imputantur & conferantur, per reg. l. illud. C. de colla. Conferatur ergo pretium rerum maioriæ notiæ. facit hominmodo. §. imputari. C. de inofficio. testamen. vbi pecunia data pro militia, conferatur: & idẽ notatur ibi de feudo empto a patre. vide. Antonũ in capit. 1. f. præterea ducatus. de prohibit. feu. aliena. per Fre. de. & Marti. Lauden. in tractat. de maioricatu. cogitabis super hoc.

[a] ¶ *Non querra.* Concord. Cum authen. ex testamento. C. de colla. & intellige nisi in id quod excedat tertium & quintum, & partẽ legitimę: nam quod excederet tenetur conferre. vt in authen. vnde si parẽs. C. de inofficio. testa. & in l. 29. in ordina. Tauri. & not. Bald. in l. si emancipati. in fi. C. de colla. & infra eodem. l. proxima in fi.

[b] ¶ *De su padre, o de su madre.* Aduerte, quod collatio non habet locũ nisi inter descendentes succedentes ascendentibus, & non inter alios vt de inter ascendentes nec̃ inter transuersales. nec̃ inter extraneos nõ habet locum. secundum Bart. & Paul. & Alex. & Docto. in l. si emancipati. C. de colla. vbi vide late per Iason. col. 5. cum sequent bus.

[c] ¶ *Con los estraños.* Adde l. fi. ver. si aũt. C. cõia vtriusq; iudicij. ¶ *Lex. IIII.*

[d] ¶ *En su poder.* Innuit ergo ista l. contrarium esse in donatione simplici quę fieret filio emancipato: illa enim veniret cõferenda cũ fratribus. vt in l. vt liberis. §. fina. C. de collat. Bart. in l. prima. §. neque castrẽse. col. pen. ff. de colla. bono. & in authẽ. ex testamẽto. C. de colla. & tradit Alex. in d. l. vt liberis. vbi dicit, q̃ ita cõiter tenetur. & ita videtur tenẽdũ, licet Decius in. l. illud. C. de collat. nenere velit cõtra ista cõem opinionem per tex. in d. l. illud & procedit sine tradatur de conferẽdo donationẽ aljs filjs. qui sunt in potestate, siue aljs filijs emãcipatis, nam etiam emancipati inter se conferunt donationem simplicem. vt tenet Bar. in l. si emancipati. in secunda quæstione principali. C. eo. vbi Alex. col. pe. dicit, q̃ ista opinio magis cõiter approbatur quod consulendo limitat Decius consi. 59. licet in casu pro posit. col. pen. versi. 5. quia fatẽ, quando ex hoc non resultaret inequalitas inter filios emancipatos: sed in omnibus esset æqualitas: nã si resultaret ex collatione inæqualitas: tunc non deberet fieri collatio inter emancipatos, quod dicit esse de mente omnium doctorũ considerata dicta ratione Bar. vide ibi per eũ: si vero donatio simplex fieret a matre, illa, nõ venit realiter conferenda a d. l. illud. & rationem differentię inter matrem & patrẽ donantẽ filio emancipato ponit Bar. in d. §. neque castrense. col. pe. non tamen donatio facta a patre filio emãcipato imputabitur in legitimam, nisi a patre sit dictum. vt in l. si quãdo. §. & generaliter. C. de inofficio. testa. & tenet Bar. in d. §. neque castrense col pe. hodie tamẽ per l. 26. in ordina. Tauri. filius siue suus siue emancipatus, videtur melioratus in dotatione simplici.

[e] ¶ *No la reuocar.* Ex hoc apparet, quod loquitur de donatione simplici quæ statim nõ valet, sed morte cõmunitur: vnde donatio, quæ statim valeret inter patrem & filium in pãte prout est in aliquibus casibus sponsalibus. de quibus notatur in l. 2. C. de inofficio. donatio. & alias talis donatio simplex veniret cõferenda, prout tradit Alex. in d. authen. ex testamento. col. 2. versi. ex q 10 infertur. & Soci. cõsi. 91. eo lũ. 4. & 5. vol. 1. Cuius contrariũ nititur fundare Decius in d. l. illud & si esset donatio remuneratoria, quæ habeatur quo ad collationem, sicut aduentitium, non confertur, secundum Bal. in d. authen. ex testamento. col. 2. vbi etiam & Alexand.

Universidad de Deusto
Biblioteca

3 a ¶ *Contar en su parte.* Contrarium videtur disponi l. 3. titul. 4. partita. quinta. sed dic vt ibi dixi. Et aduerte, quod ex isto verbo videtur destrui opinio Azo. qui voluit, quod quando donatio facta filio impotestate non tenuit ab initio: sed morte confirmatur, impune tur in legitimam debitam filio per text. in l. filiam quem habentem, secundum

cion q̃ desta guisa le fuere fecha libre e quita: e non gela pueden cõtar en su parte [a] los otros hermanos en la particion: fueras ende, si el padre ouiesse dado en casamiento a los otros hermanos alguna cosa segund dize en la ley ante desta. Ca si este hijo a tal quisiesse contar a los otros hermanos en sus partes, las donaciones que el padre les fiziera, en razon de casamiento: estonce dezimos, que sea otrosi contada en su parte la donacion que el padre fizo a el en su vida. E esto es, porque se guarde egualdad [b] en trellos. Pero si el padre fiziesse tan gran donacion al vno de sus fijos, que los otros sus hermanos non pudiessen auer la su parte legitima, en lo al que fincasse. dezimos, que estonce deue menguar tanto [c] de la donacion, fasta que puedan ser entregados los hermanos de la su

aduentitia, vnde cessat dubium quod tradit Decius in d. l. si. vbi etiã Iason dicebat q̃ posset disputando teneri illa opinio Iacob de Raue. in l. si emancipati. C. eo. q. dispositio. d. l. fin. non procederet in filijs emãcipatis. approbatur ergo hic contraria opin. quę erat cõmunis. & adde Azo. C. de colla, in summa. in si. dũ tenet sublatã iam in hac materia. collationũ differẽtia inter suos, emãcipatos: de q̃ vide q̃ Bar. & Docto. in. l. si emancipati. C. eo. & limita nisi respectu donatiõis simplicis, vt dixi l. p̃xima. in gl. 1.

parte legitima, que deuen auer.

¶ *Ley. V. De quales ganancias non es tenudo el vn hermano de dar parte al otro.*

MOn es tenudo el hermano de aduzir a particion con sus hermanos, las ganancias, que fiziere por si que son llamadas castrense vel quasi [d] castrense peculium: nin las que son llamadas aduẽtitias [e] segũ dize en el titulo [f] que fabla del poder que há los padres sobre los fijos. Ca las ganancias que fizieren en alguna destas maneras sobredichas, quier sea en poder desu padre o non [g]. suyas se deuen ser libres e quitas de aquel que las fiziere: e los hermanos non han derecho ninguno en ellas. E otrosi dezimos, que los libros [h],

5 ¶ *Los libros.* Ad de l. quæ pater ff. familiæ hercisc. & l. 3. titu. 4. supra. 5. par. gl. & ibi Bart. & B. l. in l. filig cuius. C. famil. hercis. Bart. in l. 1. §. ne que castrense. de colla. bono. Cui distinctio quo ad libros, de quibus, hic magis communiter approbat prout attestatur Alexand.

in l. si donatione. C. de colla. & pondera verbum huius. l. cum dicit dieſſe, ex quo comprobatur prima conclusio Bartol. in d. §. neque castrense, quod si libri sunt empti a patre nomine filij: sed nõ traditi, nõ videtur donatio. & sic filius non haberet libros illos præciputos. Ite & si pater non dedisset libros ipsos, sed pecuniam ad eos emendos, q̃ idem erit, vt tales libri, sic ex illa pecunia empti, non conferantur. nõ enim videtur minor præsumptio donatiõis, quãdo datur filio pecunia, vt ipse suo nomine emat, quã si a patre nomine filij emptio fa cta sit, & traditio: & ita consuluit Cuma. consi. 40. Corneus cõsi. 225. col. 2. vol. 1. Decius in dicta l. si donatione. col. fi. licet Anto. de Bur. aliud voluerit consi. 39. Item pondera in hoc de liberis ista. l. partitarũ. cũ dicit, para aprender. & d. l. 3. cum dicit, en que aprendiesse, ex quibus colligitur q̃ filius solũ debet habere præcipuos libros datos ad addiscendum in studio: non vero libros ad hoc non necessarios. vnde si vltra libros ad hoc necessarios pater daret alios libros, illi essent conferendi in datis vero ad addiscendũ, siue ad hoc fuissent empti, & traditi, siue pater eos alias habens dedit filio, statim valet donatio, etiã si filius sit in potestate: nec̃ pater posset reuocare, vt colligitur ex d. l. 3. in fi. quicquid altas in hoc velint Bar. & Paul. de Cast. in d. l. filiæ cuius. & Balin d. l. si donatione. in fi. & si q̃ approbetur per istas. ll. opinio Odofre. & aliorũ, qui tenuerunt q̃ libri dati filio scholari, sunt ipsius præcipui, quasi sint in quasi castrensi peculio. de aliis vero libris nõ necessarijs ad addiscendũ. licet forte necessarij vel vtiles ad munus aduocandi, vel iudicandi, non tenebit donatio inter patrem & filium in potestate; nisi morte confirmetur: nisi pater dedisset eos filio iam doctori: quia tunc transiret donatio in peculiũ quasi castrense. & idem si postea efficeretur doctor viuo patre, secundũ Bart. & Paul. vbi supra. & Decium in d. l. si donatione. colum. fin. vbi post aliquos alios hoc limitat, nisi resultaret magna inæqualitas inter fratres, quod quando sit iudicis arbitrio committitur, & facit etiam ad hoc quod not. Ange. in l. filię licet ad finem. C. de collatio. vbi dicit quod quando esset aliqua præsumptio, quod pater non habuerit animum donandi, veluti si eius patrimonium non erat ita amplum, & habeat plures filios, & libri erant multi, & magni valoris, nõ est verisimile patrem voluisse depauperare alios, quibus opes magis necessarię sunt, quam studentibus: & sic tali casu libri essent conferendi. & nota quod his casibus, in quibus filius teneretur libros conferre, satis est si pro libris conferat æstimationem librorum secundum Baldum in l. Macedoniani. C. ad Macedonia. per glos. in l. nepos procu. lo. ff. de verb. signifi. tradit etiam Decius in d. l. si donatione. in fin. & voluit etiam Paul. in d. l. filiæ cuius.

6 a ¶ *Las despensas.* Adde. d. l. 3. tit. 4. 5. partit. & Bar. in d. l. 1. §. neq; castrẽse. col. 4. ver. quæro hic loquitur. vbi notabiliter dicit, q̃ si apud patrem esset pecunia castrensis, vel quasi castrensis peculij, vel aduentitia, vt bona materna existentia in pecunia, tunc in dubio de tali pecunia videtur datũ. arg. l. nen senius. ff. de negoc. gest. subdit Bar. & aliã rationẽ dicens

preterea pater est legitimus administrator adulterinorũ, ideo indubio præsumitur facere administratorio nomine. l. cum post. §. 1. ff. d. administruto. & ista ratio. Bart. videtur concludere, etiam si filius non haberet pecuniã in bonis maternis. & facit ad hoc quod not. idẽ Barto. in l. stichus. ff. depeculi. leg. subdit Bar. non obstare. l. si. C. de dotis. promissio. quia illud in dote & donatione propter nuptias ad q̃ onus pater tenetur, & cogitur. l. qui liberos. ff. de ritu. nuptiã. sed ad expensas studiũ pater cogi nõ potest. Et ideo indubio præsumẽdũ est expendere de bonis filij. al leg. tex. quẽ di cit ad hoc videri expressũ. in. l. iii. ff. de petitio. hered. Aduertetiũ, q̃ istud quod pater nõ tenet, nec̃ cogi potest ad expensas studij pro filio, timitari debet præterquã in studijs necessarijs, sine quibus homo, secundũ conuetudinẽ & conditionẽ fur per totam viuere non potest, vt q̃ addiscat grammaticã, & similia: ad hoc enim tenetur pater, velut ad impẽsam necessariã: secus autẽ in studijs in quibus homines dicuntur militare, & sine quibus quis potest honeste viuere, secundũ cõditionem suæ personæ quo casu procedit primum dictum, ita declarat Bar. in l. de bonis. §. nõ solum. ff. de carbonia. edict. vide etiã per Lucã de Penna in l. 1. C. qui ętate. libr. 10. Item not. q̃ si filius male consumat q̃ sibi datur in studio vel pro libris, q̃ illa pecunia computabitur sibi in legitimam, secundũ Bal. in authentica, quod locum. col. 1. versi. vltimo nota. C. de colla. & tradit etiã Ioan. de Plat. in l. licet. C. de decurio. lib. 1. & Ang. in l. filiæ licet. C. de colla. de eo. qui miser & ignorans in patriã redit. & adde Bal. in l. si filius familias. C. famil. hercis. q̃ quando filius non studet: cum tũc libri non sint eius arma, tunc iudicatur, vt simplex peculium. Et de obligationibus, quas filius fecit in studio, an teneantur soluere fratres: vide per Bal. in d. §. imputari. & in l. filię cuius. colum. 4. C. famil. hercis. vbi post Bar. concludit. quod si fictũ est in vita patris tale debitum occasione studij: & est licitum & honestũ, quod fratres tenentur soluere de cõmuni per iura ibi allegata. & ibi vide, an filius possit perficere studium mortuo patre cõmunibus expensis & per Bar. in d. §. nec castrense. col. fi. & adde Bar. in l. Lucius. §. idem respondit. ff. ad munici. & Ioan. de Plat. in l. vnica. C. de peric. succesio. paren. libr. 10. & Alberic. in l. filia. §. neratius. ff. famil. hercis.

7 b ¶ *Armar caualliero.* Adde. l. 3. §. neque castrense. ff. de collat. bono. & l. si filius familias. C. famil. hercis.

c ¶ *Las otras cosas.* Vid. in d. l. si filius. & ff. de castren. pecu. per totum. 8

d ¶ *Que aprenden las sciencias.* Nota hic cũ æquiparat scholarẽ addiscentẽ militi armatę militię. & facit pro dicto Odofre. quod supra retuli. gl. super parte libros. & not. hic q̃ interest reipublicę, q̃ ciuitas sapientibus hominibus repleatur. vide in pœmio institutio. in fi. & l. ad uocati. C. de ad uocat. diuerso. iudicio. & l. laudabile. & l. 1. C. de studi. Habe. a. vrbis romæ. lib. 11. 9

¶ *Lex VI.*

Nõ tenetur filius dotẽ aut donationẽ propter nuptias in eius matri nomio patris p extraneũ datam cõferre: & antea deducãtur de cõmuni debita filij in patris vtilitate cõtracta, & etiã expensę causa prædiorũ aut fructuũ factæ sunt inter fratres cõmuniter dimidẽde. h. d.

e ¶ *Si padre, & si habeat filiũ in potestate.* 1

f ¶ *Alfijo o alasija.* Concor. cũ Isi filia. nuptiali. §. hoc amplius & cũ. l. si maritus. in fi. & l. fũdus qui in. pri. ff. famil. hercis. & adde q̃ not. Specu. tit. de iu dic. §. sequitur vers. quid si cõmunione manẽte. & l. vxor C. famil. hercis. & Bal. no- 2

uell. in tracta. de dote. fol. 75. col. 4. in 30. & 31. priuilegio.

¶ *Por si mandado.* Concord. cum. l. si filia. §. si filius familias. ff. famil. hercis. & cũ dictis Azo. C. eo. in summa col. 4. versi. item de bita. 31

¶ *Recibiesse.* Siue eos percipiat post aditam hæreditatem, siue antea, vt in l. inter cohæredes. §. si uctus. ff. famil. hers. & l. non est ambiguum. C. eo. & l. item ex diuerso. ff. eo. 4

¶ *Despensas.* Concord. cum. l. his cons quæcter. §. sumptus. ff. famil. hercisc. & l. hæredes. §. si vnus. ff. eo.

¶ *Lex. VII.*

Non diuidantur instrumenta hæreditaria: sed sint apud hæredem maioris partis & det cæteris copiam: sed si sunt æquales, teneat ea honoratior, & antiquior, & melioris famæ, nisi sit fœmina, cui etiã nobiliori præferitur masculus, si autem in omnibus sunt æquales, sorte dirimatur aut donec concordent deponantur. h. d.

¶ *Que mayor parte.* Concor. cum l. si quæ sunt cautiones. ff. famil. hercis. & cum nota. per Azo. C. eo. in summa. col. 3. vers. Item veniũt tabulæ vel cautiones. si autem alicui hæredũ prælatæ sint cautiones, vel instrumenta: tunc trãduntur ei: sed non priusquam hæredes describserint, & cauebit hic prælegatarius, vt quotiens de liderata fuerint rationes fiet copia illarum. l. Pomponius. ff. eo. & infra. l. proxima. 1

¶ *Mas honrrada.* Nota hic de digniori præferendo. adde l. procurator. C. de edend. vbi Baldus dicit, quod in his quę iam essent ordinata sit perueniens dignitas nihil operaretur. & allegat ibi bonas leges. ita men dignior factus esset postea vilior, propter maleficium, instrumenta essent eidem auferenda: & deponenda penes digniorem: quia instrumenta penes vilem personam non debent stare: et

Universidad de Deusto
Biblioteca

derctur enim ex hoc virtus instrumenti. vide ibi per eum: & quid si magis dignus, & idoneus, penes quem sunt deposita instrumenta, moriatur, an auferri debeant eius hæredi, vt dentur alteri magis idoneo, quã sit illius hæres: Floria. mouet quæstionẽ in.d.l.si quæ sunt, & reliquit cogitandũ: & forte ex dictis Bal. vbi supra, videtur decidi, q̃ non nisi talis hæres sit factus vilis propter maleficiũ. Et dominus habens directum dominum, censetur dignior, quam habens vtile, vt tradit Bal. in l.2. col. 1. in 2. lectura. C. de iur. emphy. Ille etiam debet præferri suũ votũ deponere, qui est dignior, vt habetur in ecclesiastico: loquere maiori natũ: tergo decet primũ verbũ. & tradit Bal. in c. 1. de controuer. feud. apud pares ter. & vide bis in hoc decisionem primã in decisto. Neapolita. Matthæi de afflicto. vbi facit mentionem de isto dicto Bal. vbi tradit, q̃ senior debeat vltimo votare. & adde quæ tradit specula. tit. de aduocato. §. iã nunc videndũ. versi. iuniores. tamen & in tit. de disputatio. & allega. aduocato. §. post hoc in fi. Quid autem de instrumentis rei legatæ, an adhuc debeant remanere penes hæredem vel tradi debeãt legatarium. vide in instrumẽta. C. de fideicom. & Bal. in l. si prædiorum. C. ad leg. falci. vbi dicit quod remanere debeant penes hæredem originalia, per d.l. instrumenta, nisi tota res sit legata: quia tunc etiam originalia debentur accessorie alleg. Specu. tit. de instrum. edi. §. nunc aliqua. versi. sed quæritur.

3 a ¶ *Mas anciano.* Concordat cum l. fin. ff. de fide instru. & de qua sumpta fuit ista lex. & pondera cum dicit seniorem & honorabiliorem; nam tunc senior præferetur: cum cætera sunt paria, si enim constaret de alterius pleniore fide, vel virtute, tũc maior ætas vel annorũ numerus non esset attendendus: sed eligetur habens maiorẽ fidẽ vel virtutẽ, in authentico de monach. §. fi. & l. potioris. C. de offici. recto. prouin. Ité & si nõ cõstet de alterius pleniore fide si tamen ætas vnius est magis apta naturæ rei, de qua agitur ille præfertur. l. præcipit. ff. de edili. edict. l. ob carmẽ. §. fi. ff. de testib. & Floria. in d.l. fin. & nota hic de prærogatiua seniorũ. & adde, q̃ ad seniorẽ pertinet cõuocatio ca. vbi non est alius deputatus, secundum Innocent. in ca. 1. de maiorita. & obedi. & vide Archidia. in c. domino sancto. 50. distin. & dicit Bald. in §. prætera ducatus. de prohibi. feud. aliena. per Federi. q̃. si dominus feudi decedit pluribus filijs relictis, q̃ ipsi inter se ordinabũt cui eorum præstetur fidelitas, & si non ordinant, quod vel vassallus possit eligere, cui præstet secundũ quosdã, vel secundum eum q̃ faciet fidelitatem antiquiori per tex. in d.l. fi. ff. de fide instrum. & per nota. per Innocent. vbi supra. Item in beneficiis conferendis præferendus est senior, vt tradit Barba. consi. 23. scripsit spalmista. 1. uol. Rochus in tracta. de iure patronã. fol. 8. col. 3. vbi etiam allegat. quoddã consilium Bal. Et vbi duo præsentarentur ad regimen hospitalis, senior anciano[a], e de mejor fama. Pero si muger fuere entrellos, maguer sea mas hõrrada o de mas alto lugar q̃ los varões, por esso non las deue ella tomar, mas al guno de los varones. E si fuerẽ eguales en las partes de la heredad, e en horra, e en las otras cosas: estonce deuen echar suertes qual dellos las terna: e aquel a quien cayere la suerte las tenga e de tras lado dellas a los otros, segund que es so bredicho. E si acaesciere que se non acuerden en fazer esto: estonce dezimos, q̃ las deuẽ meter en fieldad en sacristania de alguna eglesia que las guarden, fasta que sean auenidos.

¶ *Ley. VIII. Como aquel que tiene los preuillejos e las cartas de la herencia por mandado del testador, los deue mostrar a los otros, cada que les fuere menester.*

MAndando el fazedor del testamẽto señaladamẽte a algũo de los herederos[b], q̃ el tega en su poder e en guarda los preuillejos, e las cartas de las cosas d̃ su herẽcia, dezimos q̃ en ante q̃ sea entregado de tal mãda, d̃ue dar el traslado a los otros, q̃ son herederos escritos en el testamento cõ el. E otrosi les ha de dar recabdo, que cada q̃ menester ouieren el original de aq̃l preuillejo, o d̃ aq̃lla carta, para mostrarlo e juyzio o fuera de pleyto, q̃ lo muestre. E aun dezimos, que si fiziesse manda el testador a alguno de los herederos apartadamente de algund sieruo q̃ ouiesse seydo su mayordomo[c], e q̃ ouiesse tenido en su poder los escritos de las rentas, e de las despẽsas de los bienes del finado, non deue ser entregado del sieruo, aquel a quien es mandado, fasta que de cuenta[d] a los otros herederos, de todas las cosas que tuuo en su poder.

¶ *Ley. IX. Quando la particion es fecha de lante del juez por su mandado, como deuen dar recabdo los vnos a los otros de fazer sanas las cosas que cupieren en parte a cada vno.*

POr fazer particion de los bienes que han en vno los herederos viniendo delante del juzgador, deue les de su oficio mandar despues q̃ la particion es fecha, que dẽ recabdo[e] los vnos a los otros que si alguno otro estraño demandasse despues alguna cosa, de las que caiessen en parte a alguno dellos, mostrando que ha derecho de la auer, toda o parte della, que si le venciere por juyzio, los otros herederos sean tenudos de fazerle emienda de aquello que assi perdia. Pero si el padre, o el testador partiesse el mismo[f] la heredad en su vida entre los herederos a su fina mientes, si despues q̃ el finasse vencissen alguno dellos en juyzio, algua de las cosas q̃ le vinieron en su parte, estonce los otros herederos nõ seria tenudos de fazerle emienda ninguna.

¶ *Ley. X. Que poderio ha el juez ante quiẽ vienen a pleyto los herederos en razon de la particion.*

POderio ha el juez ante quiẽ pidieré la particiõ los herederos de la mandar fazer en la manera q̃ el entendiere q̃ sera mas guisada[a], e mas a pro dellos. E porende, quando el viesse q̃ alguna casa o viña[b], que deuia ser partida entrellos se menoscabaria mucho[c], por fazer muchas partes della, bien puede mandar q̃ la aya toda el vno o los dos[d]. E puede fazer obligar, a aq̃l o aquellos que la ouieren q̃ den por su parte a cada vno de los otros tantos maruedis, quanto el asmare[e] q̃ podria valer las sus partes, que auian en aquella casa, o en aquella viña si partida fuesse. Esso mismo deue fazer en las cosas que son atales, que se non pueden partir segun natura guisadamente assi como caballo, o otra bestia, ca deue lo apreciar quanto vale, e darlo al vno, e mandarle que segund aquel apreciamiento, que de su parte a cada vno de los otros en dineros, e los herederos son tenudos de fazer lo que les el juez mãdare en esta razon. Otrosi dezimos, que leuãtando se desacuerdo entre los herederos, o entre los otros con quien ouiessen sus heredades vezinas, sobre los mojones, o los terminos de algun campo, o de otra heredad[f], de la herencia, de manere q̃ se nõ puedan auenir a partir lo. estonce para toller tal desacuerdo, deue el juez yr a aquel cãpo, o aquella heredad, ever[g] que es aquello, sobre q̃ se desacuerdan. E si fallare y mojones antiguos[h] porque lo pueda determinar, deue yfazer, aquello q̃ entẽdiere que sera mas aguisado: por que cada vno aya su derecho, e si los mojones o los terminos fueré entremezclados de guisa quel mojõ o el termino de la heredad dl vno entre en la del otro, si por aq̃lla entrada puede nascer contiẽda entre ellos estonce deue mãdar mudar los mojones, e poner los de manera que aquella cotienda pueda ser tollida. E deue condennar a aquel a quien acresciere en la su heredad, por razõ del mudamiento de los mojones, que de al otro tantos maruedis, quatos entendiere que vale la tierra q̃ le toma, por enderẽçar los mojones[i], e los herederos, e

¶ *Lex finalis.*

Iudex tenet[1] imponere vices suas inter cohæredes discordates adinuicem: vt cõmode & sine dãno fiat diuisio. ité orta q̃stione de cõmunibus vadat ibi iudex: & si põt pristinos limites determinare, bñ qdé alias nouos limites fieri mãder, & parti nõ obedienti pœnã arbitrariã apponat. h.d.

¶ *Mas guisada.* Concord. cum l. item Labeo. §. 1. & cũ. l. antepe. ff. fa. mil. herc. & cum. §. si familiæ insc. de offic. iudi. vnde & adiudicare posse. Iudex vni pro Adti. C. cõmuniũ diui. & ff. si quis put ans. niũ regund. §. pe. ff. cõmu. guud. vi. ll. diuidun. quod stitue. dicit notabi: tius. §. Azo. C. famil. herc. insumma colũ. versũ. ité quotable est & semper intelligẽ existente iusta causa, vt subijcit ista lex. & glos. inuehit cõtra ma kuolos, & pes simos hæredes q̃ nitur re mo ti, volũt here dita. ris possessiones diuidi p sulcos vel par ticas re n enim debet ri diui sio, ita v patri moniũ cor- rã patur vid. glos. in l. quido §. pars. lib. to. 4. ¶ *Casa o vi.* A 2 b fortiori si e- quius, vel b os, secundum Odofred. & Floria. in d. l. antepenul. & hista. l. Floria. vbi supra idem de naui dicit reprehendens hes infra in §. Labeonis, qui cum a rege Antiocho, quem bello supefactum Fab rauerat, exi dere acto deberet accipere dimidiam partem natium. h medias omnes secuisse fertur, vt eum tota el asse priuaret, vt refert ad hoc valerium.

3 c ¶ *Mucho.* Nota hoc & facit. l. nam & si fur. in fina. & quæ ibi notantur per glos. & D. octo. ff. si cert. peta. & alla res non dicitur posse diui di quę fi diuidi. retur esset cum deterioratione, vt hic. & tradit Bal. in l. Sancimus in fine. in princi. C. de dona.

4 d ¶ *Los dos.* Concordat cum fur. b 18, de quibus in glo. 1. cum l. 1. &. l. ad officium. C. de cõmuni. diuid. & cum. §. quædam. Inst. de a. & intelligẽ, quod illi vel illis est per iudicem adiudicanda, qui vicerint in licitatione, vt in d. l. 1. & l. adiofficium. & debet tota res æstimari licitari, vt in l. meuius. §. fi. ff. famil. herc. & not. gl. in d. l. 1. C. cõmun. diuid. cum enim res commode diuidi non possit, veniendum est ad licitationem, vt in d. l. 1. & l. ad officium. dicit tamen Bal. in l. Sancimus. in princi. & per eum quæ notat. Baldus in l. quirõmercatores. §. duo fratres. in fi. quæstion. ff. de verborum obligat. limita & istam l. & d. §. euictis. in re per testatorem possessa: secus vero si non esset possessa, vt vult Bar. in d. §. euictis. dum respondet ad. l. cum alienã. in fin. C. de lega. Limita etiam hoc habere locum, nisi constaret de voluntate testatoris fuisse, quod æqualitas esset inter hæredes seruanda, vt tradit Decius consi. 349. incipit consuluit excellentissimus. in secundo dubio.

¶ *Lex, IX.*

Facta iudicialiter hæreditatis diuisione iudex faciat cohæredes ad inuicẽ de euictione promittere: sed si a patre vel testatore sit facta diuisio, non tenetur vnus alteri re suæ partis euicta. h.d.

¶ *Que den recaudo.* Cõcordat cum l. hæredes. §. item curare. ff. familiæ hericti. & licet ista cautio non præstetur, adhuc agetur de euictione: vt tenet Azo. C. eo. in summa. col. fi. versi. est autem iudicis officium. & glo. in d. §. item curare. & probatur in l. si familiæ. C. eo. vbi vide gl. notabilem in fi. materia. & Decium consil. 411.

¶ *Partiesse el mismo.* Ortũm habet a l. cum pater. §. euictis. ff. de legat. 2. & limita, nisi respectu legitimæ per. l. scimus. in prin. C. de inofficioso testa. & not. Alberi. in d. l. hgredes. in. §. nihil. & in d. §. item iurare. & vide circa istam diuisionem, quę sit a testatore. Barto. in l. quirõmercatores. §. duo fratres. in fi. quæstion. ff. de verborum obligat. limita & istam l. & d. §. euictis. in re per testatorem possessa: secus vero si non esset possessa, vt vult Bar. in d. §. euictis. dum respondet ad. l. cum alienã. in fin. C. de lega. Limita etiam hoc habere locum, nisi constaret de voluntate testatoris fuisse, quod æqualitas esset inter hæredes seruanda, vt tradit Decius consi. 349. incipit consuluit excellentissimus. in secundo dubio.

Iasone refertur; sed prout retuli, superius, & sic q̃ habens maiorẽ partem sit primus, cui licet. & si habens minorem, plus non offerat, res maneat apud habentem maiorem partẽ licitantẽ, quod tamen satis in idem recidit: cum intellectu Iaso. Admittitur aliquid referri ad licitationem ex causa, secundũ quod habetur in dicta. l. ad officium quid tamen si talis territus, sic animosius plus offerens, quam res valeat? vide per Bal. in. d. l. ad officium, & per Iaso. in d. quædam. & per Angel. & Imol. in. §. q̃ Romæ. §. cohæredes. ff. de verbo. oblig.

c ¶ *Quanto el asmare.* Hoc procederet, quando cohæredes vel cõsorti nõ essent concordes in licitando, tunc enim æstimatio relicta iudicis arbitrio. vel per peritos in arte electos per iudicẽ. vt declarat Angel. in l. secunda. C. cõmun. diuid. ad fin.

f ¶ *Campo o dezira heredad.* De rustica. intelliger. nam inter prædia vbrana, non datur hoc iudicium finium regundorum l. quæra. §. hoc iudicium. ff. fin. regundo.

g ¶ *Ver.* Cõcor. cum l. fi ruptione. in princ. & §. ad officium. ff. finium regundo. & not. de visione iudicis oculari, quę confert in multis, de quibus per Alb. ric. in d. §. ad officium.

h ¶ *Mojones antiguos.* Cõcordat cum l. in finalibus. ff. finiũ regũd. & stan dũ est finibus antiquis nisi noui probentur, vt hic. & in d. l. in fi. al. bq. & l. secunda. & ibi Bal. C. finiũ regund. vbi etiã dicit Bal. q̃ termini apparentes habẽtur loco instrumentorũ, & q̃ quanto antiquiores, tanto sunt efficaciores. & vbi isti nõ apparerent probantur fines per liberos antiquos: vel per testes & famã cũ aliis administratis. cum ea sam. de proba. e. cum olim. de censib. & speciale est in finibus, q̃ pargu. probẽtur secundũ Io. And. in c. fi papa. de priuile. l. b. 6. & vide per Floria. in d. l. in finibus. & Deciu. cõsi. 109. & aduerte, q̃ vbi esset incertitudo de limitibus interu edis extrema autẽ essent certa, accepta chordula debet mensurari, de vno extremo certo ad aliud certum. & media debent regulari per ista extrema: quia ex extremis colligitur medium, vt in c. quia sunt colpæ. & ib. not. gl. 2. & diffi. & vide gl. in c. in die. de confessis. diff. 5. & Specu. tit. de proba. §. 1. col. fi. versic. Sed quæritur. & confert optime quod not. Bart. in suo tract. de aliuio. figura. 20. & post eũ Bal. in l. item Iulianus. col. 4. ff. de rer. diuisi. vbi dicunt, q̃ si ex conuentione partiũ sunt confisi clausi, ab extremitatibus vtriusq; Ripæ fluminis, vt per eos mensuretur quantum possit altari clusa, & postea vnus clausus sit ablatus, & nõ apparet vbi erat optime ex altero trãsducta linea perdirectum ponitur el. si qui est ablatus, ita quod tota linea sit æqualis, sic etiã vnũ extremũ regulat plura extrema, in dubio. argu. l. ff. de reb. d. b. & eius præsumuntur esse media cuius sunt præcedentia & sequentia, vt adducit And. de Yser. in rubri. quæ sunt rega. in prin.

i ¶ *Los mojones.* Cõcord. cõ. l. 2. §. iudici. & l. §. & 4. in prin. ff. finiũ regund.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Titulus decimus sextus.

¶Lex. I.

Datur tutor masculo minori. xiiij. & fœmine. xij. annis: vt cum & bona sua tueatur etiã. inutilis & non potentibus minoribus: & est officium virile: quia ad vnam rem vel litem non potest tutor dari: sed in casu si status pupillo mota potest iudex el dare tutorẽ ad libertatem ser uandam & bona. h.d.

1 a ¶ *Libre.* Non enim põt dari tutor fœmine, vt ei quiescit in aliena potestate, vt hic & inst. de tutel. in pri. an autẽ laicus possit esse tutor clerici. Bal. consil. 45. vol. 3. secundum notatur impressionem incipit consil. in questiõe ista tenet, q̃ potest esse legitimus tutor clerici sicut etiã clericus põt esse tutor legitimus laici. cap. peruenit. 86. dist. & contra illud cõsilium Bal. arguit Decius cõsil. 150. dubitatur principaliter. col. pe. q̃ nõ videatur verũ, q̃ laicus possit esse tutor clerici: cũ tutela sit vis ac potestas in capite libero, ad tuendũ eũ, qui propter ætatẽ se defendere nequit. l. 1. in pri. ff. de tute. & inst. eo. in prin. & talem potestatem non videtur, q̃ in clericũ laicus habere possit, arg. u. c. bene quidem. 69. distin. & quia clericus videtur res spiritualis, quæ laico subiici non potest, vt not. Abb. in c. at si clerici. in princ. col. 8. de iudi. tamen adhuc Decius inclinat, quod laicus possit dari tutor clerico: dum tamen detur a iudice eccles. stico, & quod dicũ Bal. in d. consil. ita debeat intelligi. vide per eũ, & forte in practica si clericus. in minoribus non esset beneficiatus, seruaretur quod etiam a iudice laico datus tutor teneat datio. vide Bar. in l. 1. ff. de tuto. & cura. dat. ab his. dum tenet, quod pupillo clerico debet dari tutor auctoritate iudicis ecclesiast. vide etiam Albe. in authen. presbyteros. la segunda. C. de episco. & cleric. dum tenet post Cyn. tutũ esse, quod verũ iudex laicus & ecclesiasticus consentiant dationi. vide ibi. & vide in materia Angel. Aretin. in. §. sed hoc iure. insti. de attilia. tuto. in vers. quid autem. & in vers. sed aduerte.

2 g ¶ *Menor de catorze años.* Adde in inst. quib. mod. tutel. fin. in princip. & datur iam nato & nascituro. vide. l. si nemo. §. fin. ff. de testa. tute. & in l. 3. & si puberi fuerit datus tutor ipso iure non tenet datio. l. Seiæ. ff. de tuto. & cura. dat ab his.

c ¶ *Sobre las cabeças de los menores.* Concord. dat cum. l. 1. in princ. ff. de tute. & inst. eo. in prin. 3

d ¶ *Maguer non quieran.* Concord. cum l. nemon. ff. de tuto. & cura. dat ab his. & l. 2. ff. de tute. 4

latin, Tutela, e a quien deue ser dada.

e ¶ *De secundum libre.* Concord. cũ l. ei qui. & l. cum tore. ff. de tuto. & cura. dat. ab his. & l. 1. C. qui tuto. dar. pos. 5

f ¶ *La persona del moço.* Tutor nã que non solum dari debet rebus: sed etiam vt instruat pupillũ bonis moribus, & faciat reliqua quæ pertinent ad eius cõmodũ, secundum Bal. in authentica ex hoc. col. fi. C. de secundis nupt. quod autem habitet eũ pupillo eadẽ domo, non est necesse. lnõ est exigendũ. & ibi Bart. ff. de tute. & tutores & curatores dicitur dñi rationũ, & rerũ corũ, vt in authẽtico. vt hi qui obligant se pro hibendo res minoribus. col. 6. & ibi nota. Bar. nõ tamen habetur loco dñi cum pupilli spoliat. l. qui fundum. §. tutor. ff. pro empto. 6

g ¶ *Por cosa.* Ad. l. certarũ duabus sequentibus. ff. de testa. tutel. & l. §. certe añ. de instit. quitte ta. tuto. dar. pos. & vide ea not. Bart. in l. si hereditas. ff. de testa. tute. 7

¶ *Ley. I. Que cosa es guarda: a que dizen en*

¶ *Lex. II.*

Est enim triplex tutela, scilicet testamentaria legitima, & datiua: de ficiente autem testamentaria est locus legitimæ, & istis duabus deficientibus peruenitur ad datiuam. hoc dicit.

¶ *Testamente.* An possit tutor dari in codicillis, traditis a patre. C. de testa. tute. vbi post Cyn. tenet, quod non iudice confirmari, sicut qui esset datus in non solemni testamento. & quid si est spes tutoris testamentarij, vel testamentarius desit esse, antequam perueniatur ad legitimum vel datiuum? vide. l. si quis sub conditione. & ibi Bar. ff. de testa. tute. & quod not. Nicol. de Napo. in l. si tutor. §. 1. ff. de tute. & ratio. distra. 8

¶ *Mas cercano.* Et si legitimus desint, an proximiores desint, an perueniat ad datiuum, vel ad aliũ legitimũ. vt. Bar. in. d. l. si quis sub conditione. C. de legitimis. & si super his spes legitimi, & per Bal. in. l. fi. C. de legitimis. ber. in. ff. de iuditia. tute. ver. item. & vide. l. 1. §. si apud. ff. de legit. tutor per patrem in testamento. d. l. pater. in princ. 9

¶ *Que sonen el vientre.* Concor. cum l. 1. ff. de testa. ture. & vid. eo. tit. l. si nemo. §. fi. & dando filiis videtur dedisse filiabus tam natis quam nascituris. l. in quis filiabus. ff. eod. 1

¶ *En poder de su padre.* Adde. d. l. 1. & d. §. permissum. 2

guardador a su fijo, nin ha pariente cercano que lo guarde: o si lo ha, es embargado, de manera que non lo puede, o non lo quiere guardar: e estõce el juez de aquel lugar le da por guardador algun ome bueno e leal. E a este guardador a tal dizen en latin, tutor datiuus, que quiere tanto dezir, como guardador que es dado por aluedrio del juez: e porquẽ ha departimiento entre estos guardadores: queremos fablar de cada vno dellos: e primeramente de aquel q̃ establece el padre a sus fijos, e a los otros que decienden del.

¶ *Ley. III. Como el padre, o el abuelo puede dar guardador a su fijo, o a su nieto.*

El abuelo, o el padre [b] puede dar guardador a su fijo, o a su nieto que estouiesse en su poder [c] e que fuere menor de edad, como de suso diximos: e esto puede tãbien fazer a los q̃ son nacidos, como a los que son en el vientre [d] de su madre. Pero lo que diximos de los nietos, se entiende, que el abuelo les puede dar guardador en su testamento, si despues de su muerte, nõ fincare el nieto en poder de su padre: [e] e el nieto a quiẽ fue dado este guardador, deue estar en poderio dẽl, con todos sus bienes, fasta que aya el moço cumplidos catorze años, e la moça los doze.

¶ *Ley IIII. Quiẽ puede ser dado por guardador de huerfanos, e de sus bienes, e por cuyo mandado.*

El que fuere dado por guardador de huerfanos, non deue ser mudo, [f] nin sordo nin desmemorado [g], nin desgastador [h] de lo que oviesse: nin de malas maneras [i]. E deue ser mayor de veynte e cinco años: [k] e varon [l] e non muger. Fueras ende, si fuesse mana. & si ista vitia superueniant extinguitur tutela iam suscepta. d. l. 1. §. mutus. & ibi B. r.

¶ *Desmemorado.* Adde l. si hæreditas. §. si furiosus. ff. de testa. tute. & in inst. eo. §. furiosus. g

¶ *Desgastador.* Nam & hi furiosum habent exitum & eis dantur curatores. l. his qui. §. diuus. ff. de tuto. & cura. dat. ab his. & vide per Bar. in l. 1. ff. de cura. furio. & saso. in l. si is cui bonis. 2. & 3. col. ff. de verbo. oblig. h

¶ *Que de malas maneras.* Id est de malis moribus: nam suspectum tutorẽ eum esse putamus, qui moribus talis est, vt suspectus sit. l. suspectum. ff. de suspect. ut. l. 1. tit. 8. infra eadem parti. vel quia forte in alia tutelis male sit versatus. l. 1. §. si autem. ff. eo. i 4

¶ *Mayor de veynte e cinco años.* Concor. cum l. si. C. de legiti tute. & cum §. furiosus. inisti. qui test. tuto. dar. poss. & l. 1. infra. tit. 1. sed an minor 25. annis poterat dari tutor in testamento ita quod interim quod fuit minor, dabitur a iudice alius tutor datiuus, & completa ætate eius tutor testamentarius, talis minor videtur quod sic per text. in d. §. furiosus. & per l. quæro. §. Lucius. ff. de testa. tute. vbi hoc tenet Albe. Ista tamen. l. pariter tamen vt dictur velle contrarium intelligendo eam quod etiam loquatur cum datur tutor testamentarius sed limita ex iuxta prædicta, quod si in testamento detur tutor minor, tunc administrabit cum factus fuerit maior: & est specialis in dato in testamento: nam in dato a iudice non procederet secundum Albe. vbi supra. & Ang. Aretin. in d. §. furiosus. k

¶ *Varon.* Tutelam administrare virile munus est. l. 1. C. quando mulier tute. offic. fung. pot. & iure nostro. ff. de tute. & etiam non ciuis potest dari tutor per testatorem, licet non per iudicem: & quis tunc de eo sit administrationem: vide per Bar. in l. & municeps. ff. de tutel. & vide l. ius dandi. in fin. ff. de tuto. & cura. dat. ab his. & l. duplex. & l. non etiam. ff. de tute. Item non debet esse cæcus. d. luminibus. C. qui dar. tuto. p. l. neq; colonus principis. eo. tit. l. fi. & licet fi. filius familias potuerit esse tutor testamentarius, vel datiuus: & si est necesse, pater cogitur se obligare pro filio tutore datiuo. l. ij. ff. de suspect. tutor. l. si quis inter. §. imperator. ff. de excusa. tuto. l. si filius. ff. de tute. in testamentario vero cum non fiat, dicitur, pater ad hoc nõ cogetur. l. Lucius Titius Catum. ff. de administra. tuto. & ay mo rates in cuius sint ad ponendi ad tutelas eorum, qui non sunt de castro: vide Nico. de Neapo. in l. non tantum. §. inquilinus. ff. de excusa. tuto. Item & monachus non poterit esse tutor. vide Bal. in l. si. §. sed cum antiquitas. l

to. & si datiuus desijt esse, an perueniatur ad legitimam? vide Barto. ibidem. & an filijs adoptiuis competat legitima tutela, vide per Bar. in l. 1. ff. de testa. ture. & si plures sint tutores legitimi, an decernatur tutela vni tantum? vide. l. legitimos. §. 1. & ibi Bar. ff. de legitim. tut. & habenti tutorem legitimum non potest dari datiuus. l. si sororis. C. qui tutor. da. poss. & an filij bastardi habeant legitimos tutores? vi. Bal. in l. matres. C. quãdo mulier. tute. of fic. fung. potest. Et aduer, te, quod nulla cura est legitima, nisi furiosi licet in tutela sic: vide Bart. in rub. ff. de legiti. tuto. & p. Bart. in authẽ, vel si qui obliga. & per hibẽt haber. res mino. colla. 6. in §. fi. Et vbi fit mentio de tutore & curatore, intelligitur de legitimo. l. fin. & ibi not. Bal. in. 2. lectu. C. de interdict. matri. int. pupill. &c. Et si legitimus tutor designetur in testamento tutor, an per hoc efficiatur tutor testamentarius, & nõ legitimus? vide per Bal. in l. matres. C. ad Tertul. 3 2

¶ *Estance.* No. hoc verbũ, & adde quod nulla est datio tutoris, si fuit processum ad dandum tutorem datiuum, si non fuit narratum iudici quomodo alij proximiores cessant in petendo tutorem sint admoniti, l. diuus. §. si quidem. ff. qui per. tuto. poss. & l. quod dicis. C. qui dare tuto. poss. tenet Barto. in l. tutor si petitus. ff. de tut. & cura. dat. a his. & est de mente glo. ibi & ibi Bal. & vide in ista materia notabile consil. Alex. 5. volu. consi. 161. super primo dubio. g

¶Lex. III.

Habens filium vel nepotem in patria potestate, potest et in testamento dare tutorem, & etiam posthumo, nisi per dantis mortem sit in alterius potestatem recasurus. h. d. 1 b

¶ *El padre.* Non ita permittitur patronis ad libertos. l. qui tutelam. §. impuberi. ff. de testa. tutel. & an pater minor. 25. annis possit dare tutorẽ filijs in testamento? vide per Bar. quod sic in l. quæro. §. Lucius. ff. eo. & in l. si plures. §. quamuis. ff. de admiist. tuto. & not quod qui libet potest dare tutorem impuberi, quem instituit si nihil aliud habet. l. si patronus. ff. de constit. tuto. & ini per Bar. quid si alia bona habeat. vide Salicet. post glo. in l. mater. C. de testa. tute. & an in tutore testamentario requiratur decretum iudicis? vide per Bar. in l. legitimos. ff. de legitim. tutio. vbi dicit, quod sic nisi testator ei decernat ad ministrationem. vide ibi in princip. legis. Sed an filio prodigo pater possit dare curatorem: tex. dicit quod sic in l. pen. ff. de curato. furio. imo & plus videtur posse dici per illum tex. quod si pater qui potest dare matori tam habeat filium prodigum & nepotẽ ex eo posse relinquere nepoti maioria & filio prodigo alimenta. Aduerte tamẽ quia ratio est in maioria antiqua quæ habetur a primo constituente vel de melius est dicere quod possit pater tali prodigo interdicere administrationem & iudex id sequi debeat iuxta dictam l. 2

¶ *Que estuniere en su poder.* Concord. cum l. 1. ff. de testa. ture. & §. permissum. initio. de ture. filijs autem vel nepotibus emancipatis parens non potest dare tutorem: si tamen dederit confirmatur datio omnimodo. l. sine inquisitione, nisi causa propter quam datus fuerit, mutetur in eo, vt si ex amico fiat inimicus, vel ex diuite pauperior. l. pater. ff. eo. & in §. fi. inst. de tute. & etiam filio exhæredato potest dari tutor per patrem in testamento. d. l. pater. in princ. 1

¶ *En poder de su padre.* Adde. d. l. 1. & d. §. permissum. 4

¶Lex. IIII.

¶ Non potest esse tutor mutus, nec surdus nec fatuus, nec prodigus, nec male ingeratus: nec minor. 25. annis, nec mulier: nisi mater & auia prius iudici p mittens durãte tutela non nubere & velle. yano renuntiauerit. h. d.

¶ *Mudo.* Pro se. quitur nota. p Azo. C. de testamen. fore. in summa. col. pe nul. versic. datur tuto. tutor enim debet loqui, & audire. l. 1. §. pen. & fi. & l. 1. §. ff. de tute. minus autẽ plene audientes, possunt esse tutores. ff. de legi. tutor. l. penulti. & fi. Ad. d. Castrũ. & Salicet. & C. quæ muli. ossi. tute. fingipot. 1

¶ *Varon.* Tutelam administrare virile munus est. l. 1. C. quando mul. tute. offic. fung. pot. & iure nostro. ff. de tute. & etiam non ciuis potest dari tutor per testatorem, licet non per iudicem: & quis tunc de eo sit administrationem: vide per Bar. in l. & municeps. ff. de tutel. & vide l. ius dandi. in fin. ff. de tuto. & cura. dat. ab his. & l. duplex. & l. non etiam. ff. de tute. Item non debet esse cæcus. d. luminibus. C. qui dar. tuto. p. l. neq; colonus principis. eo. tit. l. fi. & licet fi. filius familias potuerit esse tutor testamentarius, vel datiuus: & si est necesse, pater cogitur se obligare pro filio tutore datiuo. l. ij. ff. de suspect. tutor. l. si quis inter. §. imperator. ff. de excusa. tuto. l. si filius. ff. de tute. in testamentario vero cum non fiat, dicitur, pater ad hoc nõ cogetur. l. Lucius Titius Catum. ff. de administra. tuto. & ay mo rates in cuius sint ad ponendi ad tutelas eorum, qui non sunt de castro: vide Nico. de Neapo. in l. non tantum. §. inquilinus. ff. de excusa. tuto. Item & monachus non poterit esse tutor. vide Bal. in l. si. §. sed cum antiquitas. 6

Universidad de Deusto
Biblioteca

C.de cura.furio.& nota ad capitulum generaliter. 16. quæst. 1. & vi de infra eo. l. 14.

¶ *Madre.* Sue sit legitima & naturalis, siue naturalis tantum, vt in l. 8. C. quando mul. tute. offi. fung. potest gloss. & communiter docto. in auth. matri. & auiæ. C. eo. si tamen filium ex damnato coitu habuit, non potest esse nutrix, secundum Sal. ic. in d. l. 8. & si pater & mater naturalis concurrerent, præferetur pater licet naturalis tantum secundum Sali. in d. auth. matri & auiæ. col. 1. versic. quæro. 2. vbi & glo. de voiuic & etiã Alber. post Odofre. & probatur in d. l. 8. licet Bar. aliud videatur sentire, præferetur etiam mater auo paterno, & materno, quidquid in contrarium voluerit gl. in d. auth. matri & auiæ. secundum Odofre. Alber. Bar. & Salice. ibi. Ité intelligе de matre, quæ nõ luxuriose viuat: vt voluit gloss. & ibi Bal. C. in auth. sacramẽt. C. eod. intelligе etiam de matre maiore. 25. annis nam minor nõ posset esse nutrix, vt in l. 8. C. de legiti. tute. Bal. in auth. eisdem. col. 3. C. de secund. nupt. & an cum mater est minor: speratur tamen effici maior ante puberatem, an erit tunc locus legitimo tutori, vel dari? vide p. Bar. in l. si quis sub conditione. col. 8. ff. de test. tute. & quæ dixi supra ca. l. in gl. super verbo varon.

¶ *Abuela.* Idem dic de proauia, secundum Bar. in l. si quis sub conditione. col. 3. ff. de testa. tute. & in auth. de hæredi. ab intesta. venien. in 6. si tamen auia concurreret cum auo paterno, vel materno præferetur auus paternus, vel maternus, secundum Bar. in d. l. si quis sub cõditione. col. 4. ff. de testa. tute. & tenet Albe. & Salice. in d. auth. matri & auiæ. vbi Salic. q. 6 & 7. intelligit quando talis auus esset idoneus non alias quia pariter sunt non esse, vel minus idoneum esse. l. 8. C. de legi. tuto. l. 1. & 6. & quidem ff. quod cuiusque vniuer. et iuter corporalia. de transla. episcopi vel elect. si tamen sint auus paternus, & auia materna ambo concurrent in tutela, sicut concurrent in hæreditate, secundum Salyce. in d. auth. matri & auiæ. 8. q. qui hoc latius prosequitur dicens tunc procedere opinionem antiquorum glossatorum de quibus per gl. in d. auth. matri & auiæ, & cessare illam rationem, ne vxor cogatur marito: quia de auia materna viduata loquimur: si autem concurrerent auia & frater pupilli, veringue coniunctus & ætatis legitimæ, dicit Salic. quod similiter concurrerent: cum etiam ambo concurrant ad hæreditatem pupilli, vt in auth. defuncto. C. ad Tertul. & per consequens ad tutelam, vt in auth. sicut. C. de legi. tute. quod non procederet de iure regni: cum per l. 7. in ordi. Tauri. in hæreditate non concurrant.

¶ *Dada.* Ex hoc vides, quod loquitur ista l. de matre vel auia datis nutricibus ia testamẽto: & quia in l. 9. ad fi. infra eo. loquitur de matre & auia, quod sint nutrices & si non designetur in testamento: & quæ dicta sunt superius procedũt in vtroque casu, & cum mater vel auia datur tutrix in testamento, non iudiget confirmatione: solum habet tutelam agnoscere coram iudice secundum Bar. in l. si quis sub conditione. col. 5. ff. de testa. tute. & satis probatur in ista l. & in d. l. 9. qa volens debet recipere & nolens non cogitur, secundum Bar. vbi supra & probatur. in d. l. 9. & in l. 95. tit. 18. 3. partit. & si præterea matrem, quam aliam extraneum det tutores in testamento ambo administrabunt, vt tradit Sali. in d. auth. matri & auiæ. col. pen. 19. q. Et intelligе, quando testamentum sit solenne. Quid autem si pater dedit in testamento matrem tutricem filij, & postea cassauit illam particulam testamenti, vtrum talis mater defuncti vxor admittatur ad tutelam, cum quam legitima? vide per Bar. ol. in l. miles. 5. exagint. ff. de adulte. vbi concludit post Dyn. quod non stillam particulam cessuit reputans eam, quasi indignam: secus si ideo cassauit quia quædam illam particulam voluit decedere intestatus, vt ibi per eum.

¶ *Dejes.* Debet ergo venire coram iudice, vt etiam habes in d. l. 95. tit. 18. 3. par. vbi vide quæ dixi, infra quãtum tempus mater debeat hoc petere, & facere.

¶ *Que non cesara.* Ista renũtiatio nuptiarũ non est leuis solẽnitas: imo eius omissio est magni præiudicij, secundũ Bar. in d. l. si quis sub conditione. col. 4. ff. de testa. tute. & in d. auth. matri & auiæ. nã non renũciando vel iterum nupti? a concuiscere, & sic est legi suspecta, vt etiã habes infra ea. l. & ideo inhabilis redditur & ideo talis omissio vitia

dre[a], o abuela[b], que fuesse dada[c] por guardador dellos. Ca estonce tal muger como sobredicha es, si prometiere en mano del rey, o del juez[d] del lugar, do son los huerfanos, q̃ de miẽtra q̃ los moços touiere en guarda, que non casara[e]: e otro si, si renunciare la defension[f] que el derecho otorga a las mugeres, q̃ non se pueden obligar por otri: estonce bien le puede otorgar la guarda de sus fijos[g], o de sus nieros: segun que es sobredicho. E la razon porque defendemos, que non case de mientra que los moços touieren en guarda: es esta: porque podriã acaecer que por el gran amor q̃ auria a su marido[h], que tomasse de nueuo, non guardaria tãbien las personas, nin los bienes de los moços: o faria alguna cosa, que se tornaria en grand daño dellos. E otrosi, si non renunciasse

sus fijos[g], o de sus nieros: segun que es sobredicho. E la razon porque defendemos, que non case de mientra que los moços touieren en guarda: es esta: porque podriã acaecer que por el gran amor q̃ auria a su marido[h], que tomasse de nueuo, non guardaria tãbien las personas, nin los bienes de los moços: o faria alguna cosa, que se tornaria en grand daño dellos. E otrosi, si non renunciasse la defension sobredicha, dubdarian los omes[a] de mercar, o de fazer pleyto con ella maguer ouiesse menester de lo fazer por guarda, o por acrecentamiento o por pro de los bienes de los moços. E deue el guardador ser establecido, por mandado del padre, o del abuelo, o por otorgamiento de las leyes: assi como por parentesco, o por mandamiento de los judgadores, assi como de suso diximos.

¶ *Ley. V. Como la madre non puede auer sus fijos en guarda, si se casare despues de la muerte del padre dellos.*

Casando[c] la madre de miẽtra que sus fijos tuuiesse en guarda, segund diximos en la ley ante desta: el juez del lugar do acaeciere deue sacar los moços[d] luego de su guarda, e de su poder, e darlos a alguno de sus parientes de los moços, al mas cerca no[e] que ouieren que sea ome bueno, e sin sospecha: e que non sea de aquellos a quien defienden las leyes[f] deste nuestro libro, que non lo puede ser. E si el juez fallare que alguna cosa deue dar la madre a los moços, por razõ de sus bienes que touo en guarda, o por otra manera qualquier, tnean porende obligados tãbien los bienes della[g], como los de aquel que caso con ella[h].

¶ *Ley. VI. Como la madre puede establecer guardadores en su testamento, a los fijos que dexa por herederos.*

Llex quæ tutores. C. de administra. tuto. & infra eo l. 19.

¶ *Dadan a los omes.* Azo ponit istam rationem in summa. C. quando mulier tute. offic. fung. por. Et facit vt in renũtiatione, quam supra. hæc lex posuit includatur etiam renuntiatio de omni. ll. auxilio. vide supra in glo. super parte, la defension.

¶ *Diximos.* Supra eo. l. 2.

¶ *Lex. V.*

»Si mater susceptа filiorũ tutela nupserit perdit tutelam & filij ab eius tutela & potestate extrahentur & tutela eorum dabitur eorũ cõsanguineo proximiori ad hoc idoneo & bona tam matris quam viri cũ eam ubentis sunt obligata filijs p debito tutelæ. ibi. d.

¶ *Casando.* Nõ ergo priuabitur tutela propter sponsalia de futuro. & ita tenet Spec. in tit. de tutore. §. nunc dicendum. versic. quæro. & ita tenet Abb. in cap. cum causam. de sponsa. & Felin. in cap. ex parte. de rescript. & Ioan. And. in nouel. in cap. vnico. de secun. nupt. & Ioan. Fab. in §. fin. instit. de nupt. & Bal. in auth. de nupt. §. si quis autem tutelam. vbi Bar. & d. l. 26. & l. 8. tit. 27. lib. 3. for. ll.

¶ *Lex. VI.*

»Potest mater in testamento dare tutorem filio: debet tamen iudex eum confirmare: alias nõ posset administrare: si tamen cum hæredem non instituit, licet el leget, non potest: si tamen fecerit, potest eũ iudex, si est idoneus, confirmare. h. d.

ante desta: el juez del lugar do acaeciere deue sacar los moços[d] luego de su guarda, e de su poder, e darlos a alguno de sus parientes de los moços, al mas cerca no[e] que ouieren que sea ome bueno, e sin sospecha: e que non sea de aquellos a quien defienden las leyes[f] deste nuestro libro, que non lo puede ser. E si el juez fallare que alguna cosa deue dar la madre a los moços, por razõ de sus bienes que touo en guarda, o por otra manera qualquier, tnean porende obligados tãbien los bienes della[g], como los de aquel que caso con ella[h].

¶ *Ley. VI. Como la madre puede establecer guardadores en su testamento, a los fijos que dexa por herederos.*

tor detur. & sic quandiu ipsa est tutrix, non est locus legitimo: neque postea quia iste qui datur subrogatur loco matris, quæ allos legitimos excludit. & sic isto casu cum subrogatum assumat naturã eius, in cuius locum subrogatur, prout latius declarat Salyc. in d. auth. sacramentum. videtur quod limitari debeat ista lex in isto casu, quæ tantum loquitur in muliere, quæ nupsit secundo & non exprimit illum casum: vbi prius tutorem petijt ordinari. vt in auth. de nupt. §. si autem tutelam. imo ex verbis eius patet, quod loquatur de ea, quæ non dato tutore filijs transiit ad secunda vota: cum dicit, de mientra q̃ touiesse sus fijos en guarda. vnde in casu in quo ista l. expresse non loquitur, non videtur recedendum ab opinione Bar. quæ ciã est communis. Sed an cum mater ante transitum ad secundas nuptias, petit tutorem dari filijs, sit dandus ille quem mater petierit? magis cõmunis opi. est, quod non necessitetur iudex ad hoc ex eo quod mater posset fraudulenter eligere ad rationes fraudandas. l. diuus. §. fin. ff. de pœ. vbi quæritur. & vide. l. credendum. in fin. ff. qui per tuto. & q̃ habetur infra eo. l. proxi. & Alber. in auth. matri & auiæ. in versi. expeditis quæstionibus. C. quando mulie. offic. tute. fung. potest. & secundũ Salyc. in d. auth sacramentum. ad fi. iudex non male facit, si agnatos & cognatos & notos pupilli ad hoc citari faciat, de qua materia vide notabile consil. Francisc. Curtij Senioris. consil. 46. super controuersia vbi late tradit & ibi allegat singulare dictum Bal. in l. omnem. ver. quæro. ad finem. C. ad Tertul. vbi quærit, an datus petitus a matre præferatur legitimo & arguit videri expressum quod sic in d. §. si autem tutelam. & tandem decidit istud esse verum, quando datus iste dicetur ex inquisitione: secus si per functorie: & legitimi sint magis idonei, & subdit Bal. se intelligere dari per inquisitionem, quando vocati: vocandis datus esset: quia secundum eũ verba appolita. per tabelliones dicentes, quod iudex videns & cognoscens eum idoneum, &c. non probant, quod sit datus ex inquisitione sed solum quod sit idoneus ex aspectu. & quia quilibet præsumitur idoneus ex generali coniectura, quæ sunt verba grauia & singularia: & adde quæ tradit Bal. cosio 82. t. vol incipien. statuto.

¶ *Las leyes.* vide supra eo. l. 4. & infra eo. l. 14.

¶ *Los bienes della.* Vide l. 23. & 26. tit. 13. 5. par. & quæ ibi dixi.

¶ *Que caso con ella.* Addel. 2. C. quando muli. offic. tut. fung. potest. & l. ff mater. C. in quib. ea. pign. tacit. contrah. & ib. Bal. & in auth. de nupt. §. si quis autem tutelam. vbi Bar. & d. l. 26. & l. 8. tit. 27. lib. 3. for. ll.

¶ *Lex. VI.*

»Potest mater in testamento dare tutorem filio: debet tamen iudex eum confirmare: alias nõ posset administrare: si tamen cum hæredem non instituit, licet el leget, non potest: si tamen fecerit, potest eũ iudex, si est idoneus, confirmare. h. d.

Universidad de Deusto
Biblioteca

1 a ¶ *La madre.* Idem dic in auia, secundum Bar. in l. pater. ff. de testa. tut.
2 b ¶ *Deue lo confirmar.* Et sic necessitas imponitur iudici isto casu, quando mater filium instituit hæredem. & in hoc videtur ista l. approbare opinionem glo. in l. mater. C. de test. tute. de qua ortum habet ista lex. Azo. etiam. C. de confir. tuto. in summa. versic. si vero mater. dicit, quod si mater instituat filium, debet quidem confirmari datio: ga ex se nõ tenet. & subdit Azo. causa tamẽ cognita. cũ inquisitione, vt in l. 1. eiusd. titu. & d. l. mater ista tamẽ lex partium. nihil dicit de tali inquisitione. docto. in d. l. mater si gnanter Alberi. & Salyce. dicunt quod ista inquisitio: cũ filius a matre instituitur debet esse leuis. & idem tenet Bar. in l. pater. ff. de testa. tut. & in l. mulier. ff. de confirm. tut. & in l. pe. to. §. mater. vbi etiam Paul. & Imol. ff. de legat. 2. tu vero cõclude, quod aut filius instit. tutus a matre habet alia bona, & tunc respectu illorũ bonorum, erit necessaria inquisitio: si vero nulla alia bona habeat, nisi quæ mater sibi fure institutionis reliquit, tunc debet confirmari sine inquisitione aliqua, & ita intelligi istam. l. & ita tenet Bart. post Dyn. in l. si patronus. ff. de confirm. tuto. vbi idem tenet Alber. & tenet etiam Ang. in l. 1. C. de test. tute. & licet habeat alia bona: cum instituitur a matre leuior sufficeret inquisitio, quam cum instituitur ab extraneo. & ita procedent dicta Bar. & aliorum. in d. l. pater. & in d. l. mulier. & in d. l. mater. l. Limita tamen singulariter istam. l. dispo nentem tutorem datum a matre in testamento in quo filium instituit hæredem omnino confirmandum, quando instituit eum vniuersaliter. & quod secus esset si eum in sola legitima instituisset, casus videtur de hoc singularis in d. l. peto. in. §. mater. vbi in si consultus. dicit tutorem filio a matre nullicer datum non ex alio, nisi quia in esse & mater non instituerat filium, nisi in sola legitima, cum reliqua pars hæreditatis, subiecta esset fideicommissio, in quo legitima nõ includebatur. l. cohæredi. §. cum filiæ. ff. de vulg. & pupill. & ita ad hoc ponderat. d. §. mater. Ludo. Roma. con. 188. incipit in hac causa. Et aduerte quod in casu, quo instituitur a matre remittetur satisdatio prex. in l. 1. ff. de confirm. tuto. & tenet Azo. vbi supra. & probatur in l. si. ff. eo. & tenet Bar. in l. 1. ff. eo. sed aduerte, quia Azo loquitur quãdo fuit facta confirmatio cum inquisitione: & sic videtur quod deberet satisfari, quando confirmatur sine inquisitione. & ita vult etiam gl. in d. l. si. & vide Bar. in l. tutores. ff. eod.

3 c ¶ *De otra guisa.* Not. hoc verbum: nam & si mater filio aliquid legaret, & daret tutorem non confirmabitur sine magna inquisitione, vt in l. 2. & not. Bar. in d. naturale. ff. de confir. tuto. licet Bar. hoc de lego non tangat. & l. fin. C. de confirm. tuto. videtur innuere quod sufficiat reliquere quocunque titulo loquitur tamen in patre naturali vide per Bar. in d. l. natur. li.

4 d ¶ *Lo quisiesse.* Si tamen videret expedire pupillo poterit confirmare, vt in d. l. mater. C. de testa. tute. sed an tenebitur in syndicatu si nõ fecerit cõ expediret. vide l. non quicquid. & ibi per Pau de Cast. ff. de iudi. & videtur de mente Saly. in d. l. mater. ibi quero tunc, quod iudex l

Ley. VII. Que el padre puede dar a su fierno por guardador de sus fijos, e como deue dezir ciertamente el nome del guardador, porque non aya y dubda.

DExando el padre a alguno de sus fieruos por guardador de sus fijos, magüer non le ouiesse dado guardadores, si si ante desto aforrado por palabra, faze se libre[c] por esta razon e sera guardador dellos, si fuer mayor de veynte e cinco años: e si fuere menor, como quier que sea forro, non sera guardador dellos, fasta que sea de la edad sobredicha. [f] Mas si dexasse sieruo ageno[g] nó valdria nin seria guardador dellos. Otrosi dezimos, que quando el padre estableciesse a alguno por guardador de sus fijos, q̃ lo deue nombrar, e señalar, de manera q̃ lo puedan saber ciertamẽte qual es. Ca si acaeciesse que nombrasse a vno por guardador, e ouiesse y otro[h] que ouiesse aquel mismo nome, si non pudiessé saber ciertamente, qual dellos fuera su entencion que lo fuesse estonce non lo deue ser ninguno dellos[i].

Ley. VIII. Como el guardador que el padre da a sus fijos naturales, non deue usar de tal guarda sin mandado del juez.

TAmbien al fijo de barragana[k] como al que fuere de muger legitima, puede el padre dar guardador a su finamiento[l] q̃ guarde a el, e a los bienes, en que lo fizo su hereda-

c ¶ *Fazer se libre.* Concor. cum l. seruo. §. Lucius. ff. de testa. tute. & institutus a matre habet alia bona: cum instituitur a matre leuior sufficeret inquisitio, quam cum instituitur ab extraneo. & ita procedent dicta Bar. & aliorum. in d. l. pater. & in d. l. mulier. & in d. l. mater. l. Limita tamen singulariter istam. l. dispo nentem tutorem datum a matre in testamento in quo filium instituit hæredem omnino confirmandum, quando instituit eum vniuersaliter. & quod secus esset si eum in sola legitima instituisset, casus videtur de hoc singularis in d. l. peto. in. §. mater. vbi in si consultus. dicit tutorem filio a matre nullicer datum non ex alio, nisi quia in esse & mater non instituerat filium, nisi in sola legitima, cum reliqua pars hæreditatis, subiecta esset fideicommissio, in quo legitima nõ includebatur. l. cohæredi. §. cum filiæ. ff. de vulg. & pupill. & ita ad hoc ponderat. d. §. mater. Ludo. Roma. con. 188. incipit in hac causa. Et aduerte quod in casu, quo instituitur a matre remittetur satisdatio prex. in l. 1. ff. de confirm. tuto. & tenet Azo. vbi supra. & probatur in l. si. ff. eo. & tenet Bar. in l. 1. ff. eo. sed aduerte, quia Azo loquitur quãdo fuit facta confirmatio cum inquisitione: & sic videtur quod deberet satisfari, quando confirmatur sine inquisitione. & ita vult etiam gl. in d. l. si. & vide Bar. in l. tutores. ff. eod.

f ¶ *Fasta que sea de edad sobredicha.* Facit ad id quod dixi in l. 4. supra. eo. in gl. super parte mayor de veynte y cinco años. 3

g ¶ *Seruo ageno.* Concor. cum d. l. 1 inst. qui test. tute. dar. pos. 4

h ¶ *Dos fijos.* Hoc debet probari ab allegante: alias plura litas nominis nõ præsum. retur. vt adducit Soci. consil. 2. & vide ibi Soc. consil. 3. n. 4. in 3. volu. & consil. 40. col. 1. & vide tamen quod in hoc not. Abb. in c. cum Ioannes. de fide instru. & Decius. consil. 101. col. 1. ad fi.

i ¶ *Ninguno dellos.* Concor. cum l. duo sunt cõsiliarii. ff. de test. tute. & vide quæ dixi in l. 2. & 3. tit. 15. par. & in l. 10. tit. 5. supra ea. par. 5

Ley. VIII.

Poteſt pater filio naturali, vel extraneo patrem non habenti dare in testamento tutorem, qui eum & bona in quibus eum instituit, administret: sed talis debet per iudicem confirmari. Item tutor potest dari in testamento pure vel ad tempus vel sub conditione. h. d.

k ¶ *Al hijo de la barragana.* Concor. cũ l. naturali. ff. de confir. tut. & cũ l. fi. C. eo. & quid si pater naturalis de vult vnum tutorem, mater alium, cũ quid concurrent vel præfertur paternus. Cyn. quærit & reliquit cogitandum in d. l. fi. Albe. vero dicit se credere hoc relinquendum arbitrio iudicis, arcenta veritate pupilli. arg. l. vt illitatem. ff. de cõiur. tuto. Ang. vero ibi dicit quod si tutelæ concurrant, qui liber tutor præferetur in administrando bona a relinquente relicta: si vero non concurrat primus, erit tutor non vero qui datus est secundo loco: quia ex eo habenti tutor dari non potest, & dicit ita sibi videri in lectionis decursu, satis placet quod respondet Alber. potest etiã procedere dicãt Ang. & limitari, nisi patri nomẽ esset magnũ: & diffusum, vt in l. propter. C. in qui. c. casi. haben. tut. tutor. dar. poss. post hæc scripta vidi not. cõsiliũ Lud. Rom. incipit in hac causa mihi cõmissa, vbi vi letur cõprobare opinionẽ Ang. vnde ibi spurio rõ filio no potest dari tutor in testamẽto per patrẽ. gl. & ibi Bar. in l. 1. ff. de testa. tute. 1

l ¶ *A su finamiento.* Id est in suo testamento.

1 a ¶ *Huerfano estraño.* Concor. cum l. si patronus. ff. de confir. tuto.
4 b ¶ *So condicion.* Concor. cum. §. ad tempus. inst. t. qui testamen. tut. dar. pos. & intellige de datis in testamento prout hic dicitur: secus est in dnituo. l. nisto. §. 1. ff. de tute. & est ratio secundum Spec. tit. de tutore. §. generaliter. col. 6. quia dare tutorem est actus legitimus, qui nõ recipit diẽ vel conditionem. l. a tutus. ff. de regul. iur. præsumitur autem pro parte, qđ benefaciat. & lex multa. i. confidit de eo, & attenta generalitate huius. l. partitarũ. non erit ista specialitas tantũ in testamento patris: sed etiam in testamento matris vel extranei, qui pupillum instituit hæredem. vt supra. l. 6. & ista eal.

Adti. C. de legiti. nat. vi de infra. l. 14.

¶ lex IX. Habens libe ros minores decedẽs abintestato, vel aliàs non relinquens eis tutorem, si filij matrem seu auiã non habeant, vocantur ad tutelam proximiores consanguinei in eodẽ gradu, qui dicũtur tutores legitimi: qui debent præstare idoneos fidelissores loci iudicij, qđ bene & fideliter bona minorum administrabunt: & iurabunt tutores res pupillorum fideliter conseruare, si tamen pupilli matrẽ vel auiam habent, ipsæ erunt tutrices: vt supra eo. tit. l. 4. & 5. & si mater noluerit, præfertur auia legitimis. h. d.

1 c ¶ *Muriesse en antes que el padre.* Idem si decesserit mortuo patre, impubere, adhuc filio. vt in l. intestato. in fin. ff. de legiti. tuto.

2 d ¶ *Madre, nin abuela.* Hæ enim præferuntur legitimis, vt hic. & in authe. matri & auiæ. C. quando muli. tute. offic. sung. potest.

3 e ¶ *En vn mismo grado.* Concor. cum auth. sicut. C. de legiti. tuto. & ff. eo. l. si plures.

4 f 5 g ¶ *Legitimos.* Adde supra eod. l. 2. & quæ ibi dixi.

¶ *Padres.* Debẽt enim tutores legitimi satisdare rẽ pupilli saluam fore, vt hic. & in l. legitimos. ff. de legiti. tuto. & antea nõ potest quicquã administrare. vt in l. 1. & fin. C. de tuto. Vel cura. qui non satis ded. & non requiritur ista satisdatio ad inchoationem nascen. is officij, sed ad executionem officij in esse iam producti. & ideo in alia die, quam in die datæ tutelæ. & in alio instrumento præstari potest. Bal. in addito. ad Spec. tit. de tut. & testamentarij tutores non satisdant, neq; data a præside vel prætore cum inquisitione, vt insti. de satisda tut. in prin. & in. §. pen. de attil. tuto. & tradit glo. quam Bar. ibi notadam, in auth. vt hi qui obli. se perhib. haber. res mi. in. §. fin. & licet gl. in l. 1. C. de tuto. & cura. qui non satisd. dicat, quod hodie datiuus ind. stincte satisdat: tamen Saly. ibi approba gl. in d. auth. in. §. fin. dicente, quod cum datur ex inquisitione & a maioribus iudicibus nõ satisdet: secus si a minoribus: & quod sit ratio quia propter maiorẽ auctoritatem quia nituntur, fides eius approbata dicitur. in practica tamen videmus indistincte a tutoribus datiuis exigi satisdationem, & forte id est quia ista inquisitio qua dẽtur, non est ita in vsu: de iure tamen communi approbata per doct. communiter. d. gl. in d. §. fin. d. auth. vt hi qui obliga. &c. vt not. Bar. in l. 1. ff. rem pupil. salua fore. & in l. si nemo. §. ff. de testa. tute. licet Spec. tit. de tuto. §. si autem, dicit quod hodie omnis datiuus satisdat. Illerati istarum partiarũ non dispon it de fideiussore dando in datiuo tutore, vt patet infra eod. l. 12. & in l. 94. tit. 18. par. 3. vbi ponitur forma instrumenti dationis tutelæ in legitimo tutore. Limita tamen istam. l. quia eius disponit de satisdatione legitimi tutoris, quod procedat nisi in patrono vocato ad tutelam liberti: quia talis ita demum satisdat, si sit persona vulgaris, vel minus honesta: nõ alias, vt habetur in d. l. legitimos in prin. & idẽ dicit Salic. dicendum in patre, qui maius esse tribuit filio, quã patronus liberto: vt sic causa cognita satisdet non aliàs. argu. l. iubemus. C. ad Trebel. §. in suprad ictis. & l. imperator. a contrario sensu. ff. ad Trebel. ita Salice. in l. 3. C. de tuto. & cura. qui non satisde.

Albe ri etiam in tubri. eiusdem titu. tractat. hoc de patre tutore filij emancipati, & tãdem putat considerãdum, quod si patrimonium filij sit amplũ, & persona patris indigẽs & suspecta, quod satisdare teneatur: alias non. & ita dicit cõligi posse ex d. l. legitimos. §. vel cui rat. si hoc est ita pa trono fortius tis. i. patre. & qaeidem principaliores vtuntur parentes circa filios, quibus patroni circa libertos. lege filiali. C. qui & aduer. quos. l. si quis a liberti. §. solent. ff. de liber. agno. Quid autem. si tutor sit vaidus, an adhuc tenetur satisdare? Bal. in l. mulier. C. de iure dot. in vtraque lectura. vult quod sic. post glo. ibi vult tamen quod tunc qualiscunque fideiuss. r sufficiat, & si nihil habeat in patrimonio. & idem dicit contra. si fideiussor eis multum idoneus. & principalis non supplerit per fideiussorem patrimonium debitoris. glo. in l. si plures. §. 1. ff. de fideiuss. quã gl. Bal. dicit nõ esse alibi. & dicit Ioan. de Pla. in l. 1. C. de peri. nomina. lib. 11. & in l. quicunque. l. 2. C. de fund. patrimo. eo. lib. hoc procedere in ecclesiæ, quod licet fit dives satisfaciat, & quod non procedat in eccl. administratore publico, vt in dictis. ll. & tradit Paul. in l. 1. ff. qui satisdar. cog. & no. quod non est de iure intra satisdationis tutelæ & curæ, quod patrimonium tutoris vel curatoris valeat tantum, quantum facultates pupilli, vel adulti, secundum Bal. in d. l. mulier. in. 1. lectu & vide ibi per eum, an teneat actus: cum quis admissus fuit cum minus idoneo fideiussore, & an debeat augeri satisdatio, si crescat patrimoniũ. Aduerte etiam quod fideiussor debet esse locuples, secundum quantitatem inuentam, vt in l. ff. & ibi Bald. C. de magist. conuc. & vide per Bar. in l. 2. §. idoneos. ff. ad Tertul. Dicit etiam Bal. in d. l. si. quod nõ vitiatur datio tutelæ & si fideiuss. r non sit idoneus, & ibi etiam vide per eum. quid si pupillus sit valde dives, & quæ dixi in l. 3 in glo. super parte madre. tit. 15. 2. par. Nota etiam quod si persõn. propi qui legitimi est multum rida. & honesta remittitur ei satisdatio secundum Bal. in d. l. legitimos. per illum text. inferentem, quod idẽ sit in legitimo tutore tali, quod ibi dicitur de patrono, erit ergo remedium, secundum eum, quod si tutor legitimus non inueniat fideiussores, quod iudex præcedente inquisitione ei administrationẽ decernat, & faciat iudex in suo decreto mentionem de hoc, & de tali fideiussore & honestate, quod dicit esse notandum, prodest enim ad satisdationem non præstandam præcedens vita laudabilis, vide per Ioan. de Plar. in l. agentes. C. de agenti. in reb. li. 12. & adde ad l. 1. si quis stipulatus. §. 1. ff. de verb. obliga. contra hoc tamen dicit Bal. fac. d. l. 94. ini. cum dicit p. que los fallaron que ei r n omes buenos, y de buen testim nio, e desembargados, &c. & tamen adhuc requiritur ibi, quod præstetur satisdatio, neque tutum arbitror dispositionem l. si patronus. in casu tam speciali extendendam ad quemcunque tutorem legitimum, si detur ex inquisitione, tu cogita.

¶ *Que prometan.* De forma instrumenti fideiussoris tutoris. vide in d. l. 94. 6

¶ *Iurar.* Concor. cum. §. si. in auth. vt hi qui obliga. se perhib. haberes 7

Universidad de Sevilla Biblioteca

mino.dicit tamen Spec.tit.de tuto.§.generaliter.col.3. quod licet tutor non iurauerit: valent tamen facta per eum: quia cum multa egerit de cepti essent, qui cum eo contraxissent. arg.l.Barbarius.ff.de officio.præto. & ibi vide per Ioan.And.in additio.quod hoc iuramentum possit remitti per testatorem.contra dictum Spec. tamen facit,

sas. Mas si los huerfanos sobredichos ouiesſen madre,o abuela, que qui sieſſe guardar los huerfanos,e sus bienes:estõce dezimos,que la madre lo puede fazer,ante que ninguno de los otros parientes:solo que sea buena muger e de recabdo. Pero deue dar e fazer a los mocos primeramente tal seguraça, como de suso diximos[a] en la sesta ley ante desta. E si la madre non quisiere entremeterse desto,puede estonce[b] el abuela auer la guarda dellos.

¶ *Ley. X. Como aquel que aforro a su sieruo de menor edad, deue ser guardador del, e de sus bienes si quisiere.*

AForrando algund ome su sieruo, que fuesse menor de catorze años,el señor[c] deue auer en guarda a el,e a sus bienes:porque si tal aforrado como este moriesse, e non ouiesse padre,nin madre,nin otro pariẽte, de aquellos que le deuian heredar segun derecho:este su patron que le aforro heredaria todos sus bienes. E porende guisada cosa es,que el q̃ auia la proheredando los bienes del, que sufra el cargo[d] de ser su guardador. Otrosi dezimos,que si el padre[e] saca al fijo de su poder,que es menor de catorze años q̃ el lo deue auer en guarda a el,e a todos sus bienes. E si el padre muriesse en ante que el moço fuesse de edad,si el huer

pra in l.proxi.super verbo,fiadores & an si emancipet in casu.l.filijs matrem.C.de inofficio.testa. pater sit legitimus tutor: Bal.ibi dicit,quod non.

¶ *Hermano.* Concor.instit.de fiducia tute. & vide per Bar.in l.3.C.de legiti.tute.& an iste sit tutor legitimus: vide per Bald.in l.3.C.de excep. & l.pen. C.de legitimi. tute.

fano ouiesse otro hermano[f], que fuesse mayor de veynte e cinco años, el lo deue auer en guarda en lugar de su padre.

¶ *Ley. XI. Quando los guardadores son muchos,e non se pueden allegar para procurar los bienes del huerfano,como lo puede fazer el vno dellos.*

SI los guardadores de los huerfanos fueren muchos[g]:e se leuãtare desacuerdo entre ellos, de manera que non se puedan todos ayuntar[h] a fazer aquellas cosas que son tenudos de fazer,en guarda dellos, e de sus bienes:dezimos,que estonce el vno dellos puededezir al juez, que el quiere dar[i] recabdo,e obligar se a cumplir lo q̃ auian todos de cumplir, si los otros lo touiesen por bien:e si non, q̃ lo faga alguno dellos. E si se acordarẽ en esto, de ue el juez tomar tal recabdo del, como diximos en la ley ante desta. E si se desacordarẽ, de manera que cada vno quiera obligar se a esto,e quiera auer ẽ guarda los bienes de los moços, estonce el juez deue escoger[k] aquel que entendiere que lo fara mejor:e que sera mas prouechoso a los moços,e tomar tal recabdo del,como sobredicho es:e dar le poder, que el solo los pueda auer en su guarda, e aliñar e aprouechar los bienes dellos.

¶ *Lex. XI.*

inter plures tutores super administratione orta discordia, omnium consensu potest vni administratio committi, & per iudicem discerni cum cautione: de qua supra.eo.tit.l.5; quilibet autẽ eorum tutelã volente,eligit iudex vnũ ex eis.h.d.

Ad ti. C.vbi pet. tutor. & ff. de tut. & cura. dat. ab his, & ad tit. C. ad tertul. & in a lijs. ll. lup. & infra.

Ad ti. ff. de admin. tut. cũ alijs hu⁹ sit. infra. & supra. & in l. 23. tit. 5. par ti. 5.

¶ *Todos ayuntar.* Nam negnius expediunt commissa negotia plures.ver sus.quem allegat glo.in d.versi. apparet.

¶ *Quel quiere dar.* Vide in dict.l.legitimos.§.primo.& in dict.l.testamento.

¶ *Escoger.* De ista electione habes.etiam in d.§.fina.versic.si autem plurimi in authen.de hæredib.ab intesta.venien.& in l.3.§.fina.ff.de administra.tuto. Et aduerte hic quod tunc demum datur ista electio iudici,quando tutores non concordant, vt vnus eorum gerat:sed omnes velint gerere; & sic patet approbari hic dispositionem.d.l.3.§.fina,quam Alberi.ibi dicit non corrigi per text.in dict.authenti.in.§.fina.Distingue ergo in ista materia,quod quando plures tutores dati sunt per testatorẽ, & dubitatur quis gerere debeat si quid testator disposuit quis gerere debeat ille solus geret & alijs prefertur nisi aliquid constet,ex quo ille repellatur:de quibus in d.l.3.vel similibus. si vero testator de hoc nihil disposuit:tunc iudex conuocabit in vnã tutores,vt vnum eligant qui administret & si discordent iudex eliget.si vero tutores plures testamentarij non consentiant, quod vnus solus administret non confidentes de eius administratione,& petant administrationem inter eos diuidi per regiones, audientur & quilibet se tuebitur exceptione,pro eo quod non administrauit.hæc colligunturex d.l.3.§.fina.& ibi per Alberi.& ibi vide per Barto. quid si vnus vult diuidere alius non,si autem sunt plures tutores legitimi & expediat per vnum tantum geri tunc vnus eorum potest relinquos compellere,vel quod satisfaciant,vel recepta satisfactione ab illo consentiant,quod ei gestio committatur.vt in d.l legitimos.§.1.&

ibi not.Bal.& si inter se non concordent quis eorum gerat: iudex eligat vt hic & in d.l.5.§.fi.& idem videtur dicendum in pluribus datis vt sic in omnibus practicari possit ista lex.

¶ *Lex. XII.*

Si non fit tutor testamẽtarius, nec tutelam velit legitimus vel ab intestato succedens: ipsi petãt tutorem a iudice:& detur probus & diues:& si isti tutorem non petant:priuantur pupilli successione negligẽtes:& tũc quilibet de populo potest petere tutorẽ, qui & in a debitur. et etiã ignoranti vel inuito: & iste tutor dicitur datiuus qui potest dari per iudicem loci vb[i] ẽst pupillus, vel vbi ipse natus est, aut eius pater: vel vbi maiorem partem bonorum habet pupillus.h.d.

¶ *La madre e los otros parientes.* Sed an sit ordo in petẽdis tutoribus? vt prius mater quam alij admittatur? glo. dicit quod non in l.2.§.ff.ff. ad Tertul.

¶ *Al juez del lugar.* Et sic habes quod iudex domicilij est iudex cõpetens ad dandum tutorẽ pupillo, & approbatur hic opi. Azo. de qua per glo.in l.1.C.vbi per.tuto.quæ secundum Bart. Ang. & Alberi. ibi communiter approbatur & reprobatur opin. Hugolini, de qua in d.glo.quam tenet Cynus. & Sali.ibi & de iure communi erat quæstio disputabilis.vnde etiam dicebat Alberi.in l.1.circa princi.ff.de tuto.& cura. dat. ab his. quod tutum esset si fieri posset, qd ciuisdem domicilij concurrerent in datione tutoris,iudex originis & iudex territorij,in quo pupillus habet patrimoniũ, & quia videbatur, qd pupillus non posset dici habere domicilium:nã paternum nõ, quia non transiit ad filium.l.assumptio.§.filius.ff.ad municipa. item neq; proprium:quia pupillus non potest sibi constituere domicilium,si tutoris autoritate: cum per hoc obligaretur, vt tradit Bart.in d.l.1.ff.de tuto.& cura.& Sali.in d.l.1.C.vbi per.tuto. vnde fatendũ est de necessitate, qđ in hoc sit specialitas quod abhorrebat Sali.in d.l.1.& de iure communi ista opi.etiam probatur per l.1.§.fi.ff.de tut.& cura.dat.ab his.quam ad hoc allegat Azo.C.vbi per. tuto.in summa.in fi.Dyn.etiam allegabat ad hoc pro casu.l.magis puto.§. illud quæri.ff.de reb.eorum.& sit cautus iudex domicilij vel originis in forma dandi tutorẽ, vt det simpliciter non exprimens, quod dat etiam respectu bonorum, quæ sunt in loco existenti extra eius territorium; quia tunc administrario,& bona licet alibi sita venãt in consequentiam personæ cum tutor principaliter detur pupillo. l.in copulandis.C.de nupt. & pro hoc videtur textus in l.propter litem.9.fina.ff.de excusa.tuto.si enim exprimeret, quod dabat etiam ad patrimoniũ extra territorium iudicis: tunc si talis datio sit respectu rerum,quæ non sunt in territorio sibi subdito non valeret, vt latradit Ang.in d.l.1.C.vbi pet.tuto. Sed quid si pupillus sit dominus loci,in quo habitat,& tener domicilium,an tenebit datio tutoris,etiã facta coram iudice per eum ibi posito? & videtur quod nõ, cum requiratur,qđ persona pupilli sit subdita iudici, qui dat tutorem, vt in d.l.1.& quia actus turelæ videtur actus potius cõtentiosæ iurisdictionis,quam voluntariæ, vnde apud seipsum seu eius iudicem fieri non potest.l.ii consul.ff.de adopt.l.1.ff.de tutor. & curat. dat.ab his.& l.prætor.& l.ille a quo.§.tempestiuum.ff.ad Trebell. & vide in simili quod no.Bal.in l.sancimus.in prin.col.2.ver.quidã dus.C.de dona.recurrendũ ergo esset tali casu ad iudicẽ originis,p. priæ vel paterne,vel vbi habet maiorẽ partẽ suarũ facultatũ, vt hic & in d.l.1.vel ad regẽ q̃ iubeat ei prouideri de tutore.dicit tñ Bal.in l.1.C.de emancipatio.libero.col.1.q. iurisdictio dandi tutores põt prorogari de cõsensu partiũ, cũ sit actus voluntariæ iurisdictionis.

¶ *Hacer esto.* Hoc dicit,vt detur ex inquisitione cũ cautæ scilicet cognitione: & sic datus nõ satisfiat,vt dixi.3.eo.l.9.in glo.super verbo fiadores.vbi vide.& ad de inst.de satisfda.tuto.in prin.& Bar. in l.1. ff.rem pupil.saluã fore.& no.cum dicit rico.& intelligo,qũ sit ita dines sicut pupillus vide per Bar.in l.2.§.Idoneos.ff. ad Tertul. & qñ datur tutor ex inquisitione antequã decernat sibi turela debet pronuntiari esse idoneum vide Bart.in l.tutores.ff.de confir.tut.& cum inquiritur debent requiri consunctí & amici pupilli.l.scire.§.cum requisis.ff.de tuto.& cura.dat.ab his.Et an valeat tutoris datio facta ad dies fine inquisitione, vide per Bar.in l.fi.ff.qui pet.tuto. vbi dicit quod sic.l.qui habet.§.penul.ff.de tutelis.

¶ *Non pidan guardador.* Demitte,quod ad hoc teneatur Concor d.l.2. §.si mater. ff. ad Tertuil. & l.matris. & l.cum a matribus.C.qui pet. tuto.& l.2.ff.eo.vbi Bar.plene tractat ista in materiam de affis.consanguineis Concor.d.l.sciant.C.de legiti. hæredi.& non aperit ista limitat quod tempus mater & alij pupillo coniuncti teneantur petere tutorem.ideo dic quod erit annus siue in matre,siue in alijs, vt in d.l.fcias, vbi magis communiter hoc tenetur: ne que obstabit l.2.§.consistum. ff. ad Tertuil. quia respondet vt per doct. in dd.sciant. & signanter per Sal. ic. & Ange. & Paul.de C.ff.& poterit causa cognita ipse annus abbreuiari per iudicem si pupilli multum interfit, vide Bald.in l.matres.C.ad Tertul.& quod hic dicitur de matre,idem dic in auia, vt in l.2.§.si mater.ver.quid si nepotibus.ff.ad Tertul.est tamen addita ferentia inter matrem, & auiam,ex vna parte & alios sperantes successionem ex altera:quia licet mater veniat per prius & auia per posterius: attamẽ annus currit ambabus & ambo excludũtur, si infra annũ tutorẽ non petãt:quia vna & eadẽ causa, scilicet naturalis pietas eas astrengit: nõ tñ auia debet præuenire matrẽ præcipiti festinatione,neq; detineri moratoria cũ dationes:sed cũ videret matrẽ negligentẽ ipsa debet excitari,& petere nõ sic in alijs successionibus sperantibus:quia annus nõ currit, nisi ei qui tenet prima facie.nis.ista declarat Paul.de Cast.in d.l.sciant.& Bar.in d.l.2.ff. qui per. tuto.co pe.Aduerte etiã, qđ mater, quã alij possunt hoc petere per procuratorẽ, vt probatur in l.cũ a matribus.& ibi no.Ange. C.qui pet.tuto.no.etiã & ad hoc onus petẽdi tutorẽ tã mater, quã alij pupilli successionẽ sperãtes tenentur suis sumptibus.l.suo vicin.ff.de oper.liber.& tenet Bar.in l.1.in vtraq; lectu.C.de nego.gest. & in l. Nesennius.ff.eo.vbi hoc limitat de expensis factis circa plenã matris:nã no tenetur ad alias expensas,vt ad factas inducẽdo filiũ ad ciuitatẽ vbi ei daretur tutor nec̃ ad alias factas,vide ibi p eũ qui licet cũ loquatur de matre eius,ratio cõcludit in alijs, qui similiter ad hoc tenẽtur. Aduerte etiã:quia vt colligitur ex verbis præcedentibus huius.l.ista demũ mater & auia & alij,de quibus sup. tenẽtur ad hoc qñ non est tutor testamẽtarius,vel legitimus.& idẽ probatur in d.l.2.ff.qui pet.tuto.vbi Bar.hoc not.vnde hoc procedit qñ ob istũ defectũ est dandus tutor datiuus veluti, quia testamentarius tutor est remotus,vel excusatus.vel eo casu q̃ proximior erat inhabilis in habilitate tẽporali, vel alijs casibus, quibus locus est datiuo, ita declarat Bar.in d.l.3.col.1.ver.oppo.ista necessitas. Lucas tamen de Penna.in l.nullus.ver.q.quæritur.C.de proxi.sacro.scri.lib.12.tenet cp & si sit testamẽtarius tutor vel legitimus qui tñ non administrent adhuc mater tenetur instare vt administrent & inuentariũ faciant cũ finis legis sit,p missio pupilli & l.non debet imponi verbis sed rebus.l.2.C.cõmunia de lega.& per alia quæ ibi poteris videre per eũ & quæ in fi.huius gl.dico.dicit etiã Bar.q̃ tunc annus de quo fit curret a tẽpore imminentis necessitatis si tũ agnatus, q̃ net primũ locũ successionis intra annũ non fecit fe ordinari tutorẽ, seu sibi cõcedi administrationẽ, incurreret pœnã, de qua hic: ad curã enim tutoris legitimi pertinet facere inuentariũ, & legitime administrare: & si nõ facit punitur argu.l.2.§.idoneos.& §.sequenti.ff. ad Tertul. notat Bar.in d.l.2.col.1.Bal.in d.l.sciant. Itẽ si mater noluerit subire tutelã filij punitur si tutores non petierit: si in mora fuerit petendi,vel si antequam sit per moram exclusa non renuntiauit tutelæ.ita quod deueniretur ad legitimum Bar.in d.l.2.col.2.versi.oppo. quod mater. Nota etiam quod vt dixi iste annus tantum assignatur tenentibus primum locum, & si isti excludantur sequẽtes non excludẽtur: & si non petant tutorem intra alium annum, ita tenet glo. in d.l.2. in glo.fin.in fi.ff.qui per.tuto.& in l.nepotibus. C. eo. & idem tenet Barto.in q.per eum disputata quæ incipit pupillus quam posuit in d.l.2.vbi eum vide col.fi.idem tenentem, & hoc approbant Ange. & Pau.de Cast.in d.l.sciant.licet Barto.in d.l. nepotibus. aliud voluerit. Et quid si extent mater & substitutus pupillaris, & substitutus neglexerit petere tutorem, ad quem pertinebit successio pupilli: vide Barto.in d.q.quam posuit late.in d.l.2. Quid autem de muliere, quæ prægnans mansit in bonis mariti eo mortuo, quę nec̃ pe tit se mitti in possessionẽ nomine ventris, nec̃ petit curatorẽ veteris vide per Io.And.in additio.ad Specu.ti.de tutore.§. nunc dicẽdum in ad.lit.fi.vbi concludit,quod mater ex hoc nõ perdat ius succedendi.vide ibi per eũ.contrariũ tñ videtur probari.in d.l.2.§.fi mater.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ver. quod si curatores. & ibi Bar. ff. 23 Tertul. quem text. etiam allegat Io. And. in d. additio. & intelligit de curatore bonis non petito, nõ de curatore dato veneri. Aduerte enã quod istæ personæ, quæ ad hoc onus tenentur, tenentur etiã inst are, vt tutor quẽ petierũt administret, vt probatur in l. duuus. ff. qui pet. tut. & in l. 2. §. si mater. ff. ad Tertul. l. sanctimus. vbi vide Bal. C. de admin. tuto. & vide Bar. inf. d. l. 2. ff. qui pet. tu. ad fin. 2. col. & debent esse idonei tutores, qui ab istis petãtur l. 2. §. si mater. vers. quid si indignos. & ibi Bart. ff. ad Tertullia.

Ad ti. ff. qui pet. tu. to. cũ aliis ll. huius. ti.

chos es, pierden[a] porẽde aquel derecho que auian de heredar en los bienes del huerfano, si muriesse sin testamẽto de mas dezimos, que si los parientes fuessen negligentes en demãdar guardador al huerfano sobredicho, o si nõ oviesse parientes que lo fiziessen: essõce los amigos[b] del moço, o otros qualesquier del pueblo, [c] deuen pedir al juez q̃ de al huerfano guardador que sea a tal, q̃ aliñe el pro del moço, e el juez lo deue fazer por si, e non por otro [d] auiẽdo el moço en su valia, mas de quiniẽ maravedis. [e] mas si ouiesse menos, biẽ

puede mãdar a otro juez q̃ sea menor[f] de si, q̃ lo faga en lugar del. E tal guardador como este, de que fablamos en esta ley, es llamado datiuo, que quier tãto dezir, como guardador dado por otorgamiento del juez. E non tan solamente puede fazer esto el juez sobredicho, mas aun lo puede fazer el juez de aquel lugar do nasçio el moço, o el padre del[g]. Esso mismo puede ser demãdado al juez dl lugar do ouiere el huerfano la mayor partida de sus bienes, [h] e el juez deue lo fazer, quier sea el moço delante, o non, [i] e aun q̃ lo cõtradi-

§ 1 ¶ *Pierden.* Concor. cũm dictis turibus, de quibus dixi in præceden. gl. & aliquos casus, in quibus mater excusatur ab ista pœna. vide per text. & glo. & Bal. in l. mater. C. ad Tertull. & quatenus glo. ibi tradit de muliere minore, quod excusetur adde hoc procedere & si postea fiat maior: nam durabit excusatio, secundum Bal. in aut. si captiui. C. de epis. & cleri. & in l. precibꝰ col. 5. C. de impuber. & aliis subsit. & ista est communior conclusio secundum Alex. & Ial. in l. minoribus. C. de his qui ꝰ. vt indign. Li. mita tamen & intellige, quãdo mater elapso anno efficiatur maior: si tamen intra annum ad hoc datum efficeretur maior, tunc non excusaretur ex quo dell̃tum negligentiæ non erat consummatum. ita limitat notabiliter Ange. in l. licitas. §. fin. ff. de offi. presi. dicens ex hac distinctione reduci opiniones ad concordiam: & certe videtur æquissta distinctio: sed contra eam tenent aliqui relati per Alex. & Ial. in d. l. minoribus. vbi Ial. dicit esse communiorem conclusionem quod excusetur etiam si intra annum fiat maior. Item adde quod excusaretur mater, si esset prodiga. per l. Fulcinius. §. adeo. ff. ex quib. caus. in poss. ea. & tenet Ial. in l. is cui bonis. col. 8. ff. de verb. obliga. Quid autem si mater sit mulier rustica, an excusetur ab ista pœna? vide per Pau. de cast. qđ sic. qñ non potuit consulere peritiores, & ipsa administrauit bona filij impuberis, licet non iuridice: quia non acceptauit tutelam, neque fecit sibi decerni, neq; fecit inuentarium, bene tamen administrauit, si vero potuit consulere peritiores, non excusabitur, secundũ glo. quam ita limitat Paul. in d. l. 2. §. si mater. ff. ad Tertu. ita dicit Paul. in l. Clodius. col. 8. ff. de acquir. hære. & tenemẽti, quia est singulare. adde etiã Sali. in d. l. sciant. ver. quæro mater. vbi quærit an sufficiat matrem, vt eutricem administrasse, licet legum solennit atẽ non seruauerit, & concludit qđ non: quia cũ nõ est legitima gestio, licet bene administrauerit allegat. gloss. in d. §. si mater. super verbo legitima, quod intelligit quando ex abrupto, vt tutrix administrauit, nam si ei per iudicem esset decreta administratio, licet in cæteris fiendis esset defectus, excusaretur: cũ potius secundum eum sit culpa iudicis, qui satisfactionem non exegit, & alia requisita, quam culpa matris iura & alia requisita ignoratis. vide ibi per eum non tamẽ loquitur in muliere rustica in qua loquitur Paul. de cast. & vide etiã, quæ dicit Bal. in d. l. mãtres. & quid si sit religiosus tutor testamentarius minor. 25. annis, an ex hoc excusentur petere debentes tutorem? vide Soci. consi. 20. 1. vol. col. fi. & videtur velle quod sic si non habuerunt notitiam minoris ætatis vide ibi per eũ. Et quid si sint absentes vel ignorantes? vide Soci. consi. 153. col. pe. & fi. 2. vol. & d. l. 2. §. si mater. ver. sed si forte absens. ff. ad Tertulli. Quid autem si mater non petijt cogi testamentarios tutores ad administrandum? Bal. in l. precibus. co. 5. C. de impube. & aliis subsit. dicit q̃ non priuatur ob hoc: quia non tenetur esse solicita, nisi circa petitos ase. & ibi etiam vide, quid si mater non administrauit? sed alius? vide ibi & de multis aliis quæstionibus notabilibus in ista materia col. 5. 6. & 7. Et nota quod propter istã negligentiam priuatur etiam ea hæreditate quæ obueniret ex forma statuti, secundum Bart. per text. in d. §. si mater. ver. & si forte. de matre etiam extranea ad secunda vota, non petito prius filijs tutore, qđ perd. & successionem vide in l. omnem. C. ad Tertu. & quæ not. Dec. cõsi. 246. ad fi. sed an mater vel alius agnatus sit ꝯ perdit hæreditatẽ quia nõ petit tutorem filio, sic etiam perd[illegible] tælam propter talem negligen

tiamꝯ vide per Bar. in l. tutela, in prin. ff. de legiti. tuto. quod non & Bal. in d. l. precibus. vbi allegat glo. and d. l. tutela. 6

¶ *Los amigos* Concord. cum l. 2. ff. qui pet. tuto. 7

¶ *Otros qualesquier del pueblo.* Nota hoc verbũ: non enim ista erat expressum in d. l. 2. adde d. l. 2. & ibi Bal. not. C. de nego. gest. sũ dex etiam ex officio suo põt dare, vt in l. 1. §. magistratibus. ff. de magist. conueni & vide quæ not. Barto. in l. 4. §. hoc autem iudicũ. ff. de dãnosect. & Bald. not. in ca. 1. de milit. vasal. qui contumax est. col. pen. versic. dicit Bart. & q̃ iudex possit dare pupillo tutorem, et ita nemine petente. vide l. illud. ff. de tuto. & curat. dat. ab his. cum ratorem tamen non posset dare pupillo, neq; adulto: nisi petat vide per Bar. in l. hæc autem. in princ. ff. quib. ex caũ in pos. eatur. & ibi quid in furioso & prodigo: iudex etiam ex officio potest dare vt in l. 1. §. magistratibus. ff. de magist. conue. & vide quæ notat Bart. in l. 4. §. hoc autem iudicium. ff. de damno infecto. 8

¶ *E non por otro.* Concor. cum l. neq; mandante. ff. de tuto. & cura. dat. ab his. & l. muto. §. tutoris. ff. de tute. 9

¶ *Mas de quinientos maravedis.* Adde l. ius dandi. ff. de tut. & cura. dat. ab his. cum glo. ibi. & §. sed hoc iure. inst. de attilia. tuto. non potest ergo dele gatus etiam ad vniuersitatem causarum, dare tutelam pupillo habenti in facultatibus vltra quingentos solidos. & ita in dele gato etiã ad vniuersitatẽ causarũ, tenet Albe. in d. l. nec mandante. 10

¶ *Que sea menor.* Idest magistratui municipali. d. l. ius dandi. iudices ergo ciuitatum possint hodie dare tutores, vt hic. & tradit Bar. in l. 1. ff. de tuto. & cura. dat. ab his. vbi glo. & Albe. de istis communis pa

¶ *Do assiso el moço o el padre del.* In eo loco petunt tutores, vel curatores minoribus: vnde ipsi ducũt originẽ, vel ex persona sua vel ex persona patris, vel si vulgo concepti essent ex persona matris. Item etiam in eo loco vbi sunt eorum facultates. & si alibi sunt vel morãturi non tñ iure domicilij redire debent in alterum prædictorum locorũ vt magistratus ibi det eis tutores seu curatores, vt hic & in l. 1. C. vbi pet. tut. & in l. ante pen. C. de muni. & ciuil. & in l. cives. C. de incol. lib. 10. & l. 1. ff. ad muni. Azo. in summa. C. vbi pet. tut. vbi & datur etiam in loco domicilij, vt dictũ est sup. Quid aũt de minore vnius ciuitatis originario, qui ibi etiã habet facultates fua? sed quia dellã bannitus est, habitat in ciuitate vicina, & ibi cõuenitur, an possit iudex talis habitationis sibi dare tutorẽ vi. per Io. And. in additio. ad Spec. tit. de curatore. §. scias ergo, vbi allegat Guido. de Suza. q̃ sic, vt ratione necessitatis liceat q̃ alias nõ liceret. vi. ibi per eum. 12

¶ *La mayor partida de sus bienes.* Aduerte tñ, qđ ostat. in d. l. 1. C. vbi pet. tu. intelligunt hoc de maiori pte facultatũ in q̃ pupillus ibi habeat domicilũ: & q̃ alias iudex loci vbi essent tales facultates, nõ esset eo peeẽs ad dandũ tutorẽ pupillo, licet curatorẽ rebus ibi existentibus posset, vt in l. iurisperitos. §. cũ oriundus. ff. de excu. tuto. ita videtur de mẽte Bar. Bal. & Sali. ibi & est consonũ iuri & rationi: cũ iudex q̃ dat tutorẽ, debet habere iurisdictionẽ in personã pupilli, qua iurisdictionem non habet iudex: vbi tantũ sunt res pupilli? pro quo est ex. ta l. 1. ad fi. ff. de tuto. & cura. dat. ab his. & in l. magis puto. & illud quært. ff. de reb. eor. sed tu dic q̃ eo ipso quod habet ibi maiorẽ partem fortunarum suarũ; videtur pupillus ibi habere domicilium, vt tradit Pau. de Cast. in l. 2. C. vbi senato. vel clarisſ. vnde licet pupillus alibi haberet alliũd domicilium seu habitationem potest prouideri de tutore per iudicẽ, vbi est maior pars suí patrimonij, vt hic habes, & vt ibi Azo. cuius opi. hic approbatur in d. l. 1. 13

¶ *Debaxo.* Cõcor. cũ. l. illud. & l. seq. ff. de tut. & cura. dat. ab his. & si ista altera referat ad ea præcedẽtia, pbatur hic qđ iudex originis pupilli ppriꝰ vel paternꝰ, põt dare tutorẽ pupillo absenti. Cuius cõtrariũ vẽ i probari in d. l. 1. C. vbi pet. tut. & ita tenet Sali. dicẽs q̃ ita sciant. Item C. de remiss. li. 12. An aũt requisratur citatio ipsius cui datur tutor vel aliorũ: vide per Bar. in l. qui habet. §. quoliber. ff. de tut. & p Alex. cõ. 36. incipit visis dubitationib⁹. 2. vol. & põt dari talis curator

vtroque iudice originis. s. vel domicilij, quę dato prævale bit. Albe ric. post Dyn. in l. 1. ff. de tuto. & cura dat. ab his. & in d. l. 1. C. vbi pet. tuto. dicit quod dato illius qui primo dedit, & recte: quia tutoreria habenti alius tutor dari non possit. si vero hoc non appareat, tunc præfertur dato originis. argu. l. libertus. §. præscripto. in fi. ff. ad municipa, & facit quod nota in gl. magna in lege. cives. C. de in col. libro decimo.

142 ¶ *Deue durar.* Concord. inst. quib. mod. tut. finit. in prin. & finita tutela tutor tenetur admonere minorẽ, vt petat sibi curatorẽ. l. ita autem. §. si tutor. & ibi vide Bar to. ff. de admin. tuto. & ad ea quæ spectat. & ibi. Post pubertatẽ gessit tutor, nõ tenetur. fide iussor tutoris. l. Adi. ff. Lucius. §. Paulus. & ibi Bart. & C. ff. de admini. tuto. & ad fi. cur pubertate fi. finitur tutela: sic etiam finiatur mandatum procuratoris facta pupillo cum authoritate tutoris: vide Bar. in l. si quis. §. si impubes. ff. de institu. & si dispositio conferatur in tempus, quo tutela finiretur per pubertatem: procedat si finiatur morte. vide Bart. per illum text. in l. liberto. §. pater. ff. de annuis lega. 143

¶ *Curator.* Adde inst. de curato. in princ. & vltima die pubertatis potest dari tutor, vide Bald. in l. 2. C. quando prouo. non est necess. & differentia inter tutorem & curatorem. vide per gl. in l. ventri. ff. de tut. & cura. dat. ab his. 144

¶ *Y que se acince años.* Adde inst. de curato. in prin. & l. curatorem. & ibi Bar. ff. de tut. & cura. dat. ab his. & l. curatorẽ. ff. de auct. tuto. Et quid si de facto transacto. 25. anno. iudex daret curatorem vt minori. vide per Bal. in l. 3. col. 1. C. quando prouoca. non est necesse. 145

¶ *Iex.* XIII.

Habenti tutorem non datur alius, nisi prius male administret: aut suis negotijs occupetur taliter, quod circa tutelam intẽdere nequeat: aut si longum faciat itinerationem, vel peregrinationem: tunc enim eius loco datur curator, donec redeat. h. d. 146

¶ *Fuesse o desmemoriados.* Ac quiparat furiosum & mente captum, prout semper fit in istis. ii. partibus. differunt tamẽ, quia cura furiosi, est legitima: mente capti vero est datiua, vt dixi. 3. col. 4. debet tamen iudex etiam mente captis dare curatorem legitimum, vt ibi dixi & de his habes. ff. de cura. furio. per totum. ti. C. eod. vbi vide per Azo. in summa. datur etiam prodigo, cui est bonis interdictũ curator, vt habetur ibidem. & mulier luxuriosa viuenti l. & mulieri. ff. de cura. furio. prodigis em & luxuriosis, vel alias dissipatoribus vel lusoribus potest interdici administratio rerum suarũ: quia æquiparantur prodigis. secundũ Bal. in l. ea lege. col. fi. vers. item quæro. C. de condi. ob caus. & vide gl. in l. si quis cum sciret. ff. de vsucap. pro empto. An aũt masculo luxurioso detur curator? vide Bal. in additio. ad Spec. tit. de actore. & Alex. in addi. ad Bal. in d. l. ea lege. Et requiritur causæ cognitio in datione illius curatoris, scilicet vt aliquater de furore vel alia causa propter quã datur cõsteterit. & observare. ff. de cura. furio. vbi Bal. post lac. de Are. q̃ iudex debet adhibere medicos, q̃ hoc cognoscant. Item C. de remiss. li. 12. An aũt requisratur citatio ipsius cui datur tutor vel aliorũ: vide per Bar. in l. qui habet. §. quoliber. ff. de tut. & p Alex. cõ. 36. incipit visis dubitationib⁹. 2. vol. & põt dari talis curator cum inquisitione vel sine. vt tradit ibi Alex. sur. ita etiam & muti & qui perpetuo morbo laborant datur curator. vide in. §. furiosi. ff. de tut. & cura. 147

f ¶ *Apremiados.* Concor. cũ. §. ité inuiti adolescentes. in fi. tu. de cura. si tamen sponte receperunt, cogentur stare sub cura vsq; in vigesimũ quintũ annum vt tradit Abb. cõsi. 9. 1. vol. ipsi tñ curatores sunt inuiti dãtur, secundũ Bar. in l. illud. ff. de tuto. & curato. dat. ab his. & g Specu. tit. de curatore. 6. n. col. 3 & per Sali. in l. 1. C. qui pet. tut. vbi dicit. q̃ curatorẽ, principaliter datur personæ mente capti, vel furiosi, datur inuitis: vt in l. fin. ff. C. de cura. furio. tẽ & curator generalis, q̃ datur principaliter negotijs, & secundario personæ. dequo in l. si curatorẽ C. de in integr. restitu., nimo. datur etiam in vtilius. l. fina. in princip. C. de administra. tuto. ad litẽ tamẽ debet dari vocatus & ex causa posset inuitus dari. vide Bart. in l. qui habet. §. si pupillus. ff. de tutel. Ad ti. C. in quib. caus. tutor &c.

¶ *Ca estonce.* Adde d. §. ité inuiti. & l. qui habet. §. si pupillus. ff. de tute. & quomodo detur infanti curator ad litẽ. vide Bal. de mill. vassa. q̃ contum. est. col. pen. & adde. l. 1. C. qui pet tuto. An autem pupillo carenti tutore possit dari cũrator ad litem? vide Alexand. consuleretem quod sic. consi. 122. primo vol. incipit videtur prima facie. 148

¶ *Ende testamento.* Concor. cum. §. sed curator. inst. de curato. 149

¶ *Deuelo confirmar.* Sed an confirmabitur & si adultus cui datur est a parte nolit habere curatorem? videtur q̃ non quia inuiti adolescentes curatores non accipiunt prętercquã in litem inst. de cura. §. item inuiti. In contrarium facit ista l. cum dicit. deuelo cõfirmar, & sic videtur necessitatem inducere ex quo pater fecit ad commodũ filij & id consilat iudici & huitis opinionis fuit Odofr. prout refert Bald. in l. 1. ff. de confir. tuto. qui post Dyn. intelligit. d. §. ité inuiti. in curatoribus qui dantur a iudice non de datis in testamento. & idem quod Odofr. tenet Io. de Pla. in d. §. ité inuiti. ver. adde prædictis & licet Bal. vbi supra inclinet in contrariam sententiam videtur tenẽdũ quia ista. 1. pars tarũ hoc videtur decidere cũ postquã possit superius q̃ inuiti adolescentes curatores non accipiunt subdit quod si curator detur in testimento deber confirmari. & bene cõsetur ad hoc quæ tradit Abb. d. consi. 9. 1. vol. incipit postulato. 150

¶ *Dar a otro.* Concord. cum l. cum iure. C. qui pet. tuto. & l. licet. C. in quib. casi. tutor. haben. 151

¶ *De mal recabdo.* Concor. cum l. pen. C. in quib. casi. tutor. 152

¶ *Que ouisse de ver tanto en la suyo.* Not. hoc quia vult, vt ob hanc causam excusetur tutor. & facit. d. l. pen. & l. 2. ciusd. tuto. & l. 3. 153

¶ *Enfermisse.* Vi. in §. item propter aduersam valetudinẽ. inst. de excusa. tuto. 154

¶ *Gran cammo.* Vi. in l. 1. C. in quib. casi tutor. haben. 155

¶ *Curator.* Videt approbare opinionẽ Irner. de quo in rub. C. in quib. casi. tut. hab. quæ etiã fuit opi. Placen. vt dicit Azo. ibidẽ in summa. ipse tñ Azo. tenet, q̃ datur cõstet. observare. ff. de cura. furio. vbi Bal. post lac. de Are. q̃ iudex debet adhibere medicos, q̃ hoc cognoscant. Item C. de remissi. li. 12. An aũt requisratur citatio ipsius cui datur tutor vel aliorũ: vide per Bar. in l. qui habet. §. quoliber. ff. de tut. & p Alex. cõ. 36. incipit visis dubitationib⁹. 2. vol. & põt dari talis curator

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Lex. XIIII.*

Nō pōt esse tutor eps, aut religiosus ne a diuinis auocetur: sed clericus secularis etiā facerdos pōt sanguinis prętextu si intra quatuor meses venerit corā iudice tutelā recepturus itē ne pupilli debitor, nisi sit testamentarius, nec ad regis rācinia obligatus nec miles: dū extra in domū regis occupaē seruicio vel alertus, dñi, nec alia inualitudine impeditus. h.d.

1 a ¶ *Non puede ser guardador.* Ad l. C. qui cor. cū authen. dar. tu de sanctissimis epis. & deo amabiles. colla. 9. neque dieas hoc correctum per cap. peruenit. 86. distin. licet glo. ibi in simili opinione voluit contrariū sed Archi. & Prepo. ibidem nent primā opinionem glo. vt episcopus erīā volens non administrare ad tutelam vel curā aliquā nisi essent inter miserabilium personarum: cum alias nō essent, qui bene & ture ad tutelam prœfici possent in monacho vero indistincte est dicendum. vt in c. qui vere, & in c. monachi. 1 6. q. 1.

2 a b ¶ *Clerigos seglares.* Concord. cum authen. presbyteros. C. de epis. & cleri. & d. authen. de sanctis epis. de quo sumpra est. & adde. l. 45. in fi. tit. 6. 2. partita.

3 c ¶ *Salvo si contrario non.* Intellige de constitutis in sacris: nā alij etiam inuiti coguntur. vt not. glo. in d. authen. presbyteros.

4 d ¶ *Por razon del parentesco.* Testamentarij ergo reque datiui nō possunt, hic innuitur. & not. glo. in d. authen. de sanctis. epis. §. deo amabiles. super verbo, interdicimus & quando sunt legitimi, admittuntur volentes non inuiti. vt hic & ibi habes.

5 e ¶ *Debaxo.* Concor. cū authen. minoris. C. qui dar. tuto. pos. & cū corpore vnde ill a fumitur & nō aperit ista lex an requiratur, q̄ sint de bitores magna quātitatis, vel paruæ: sed debet limitari, qñ esset magna quantitas: non vero si parua: quia tunc posset esse tutor, secundū glo. in authē. minoris. & in corpore, de quo fumitur vbi dicit quæ sit parua vel magna, iudicis arbitrio relinquēdum. & ita gl. approbatur per Bar. Ang. & Sali. ibi & dixit ill a notatu dignissima additionator Abb. in c. inc. lecto. de iureiur. & pro illa glo. est text. & ibi not. Bar. in l. si quis in pignore. §. sed & si quis. ff. de pig. actio. Bal. ibi limitat dictū glo. nisi ante delatā tutelam esset tam lis super debito quia magnum videtur ex eo, quod sit de magna lis inter partes. Item limitat glo. in d. auth. in auia debitrice vel creditrice. & est text. in authē. ad hæc. C. quando muli. tute. fung. potest. Item glo. in corpore limitat in patre & auo paterno, vel materno propter affectionē, quæ suspitionē collit, & tenent cōmuniter doctores. Item limitatur in illo qui pōt dari curator patri mētecapto, vel furioso. secūm Gall. de Cu. in l. cum eo. ff. de pact. & Saly. in d. authen. minoris. co. 1. vbi vi le quid si filij essent plures, in fratre tñ debitore non limitat reuter; sed procedit sicut in extraneo: quia honor & priuilegium quod lex concedit parentibus, non debetur fratribus: ex not. in l. 3. §. 1. ff. de lega. prest. tenet Guilliel. vbi supra Ang. & Sali. in d. auth. minoris. Quid autem si Ellius tutoris esset debitor vel creditor minoris, an repellatur pater a tutela? Bar. tangit & non decidit in d. authē. minoris. Ang. ibi decidit, q. si filius est emancipatus vel in potestate, & ad eum nō spectat vsus fructus: q. poterit esse tutor: secus aut si vsus fructus spectaret ad patrem: filius tñ bene potest esse tutor licet pater sit debitor vel creditor secundū eum. & q. hic dicit in debitoribus idem dicit si essent creditores. vt in d. authen. & quia est eadē ratio ex eo, qd sit administrator: ex habent pones se instrumenta: & de facili possent machinari aliquid in fraudem minoris. secundū Albe. & Sali. ibi & habetur ista ratio in text. & glo. in corpore vnde illa authen. fumitur cætera huic materiæ congruentia, vide per glo. & doct. in d. authē. minoris & per Bar. in l. 2. §. quæritur. ff. de curat. bo. dand. & Bal. in l. 2. col. 1. C. quando fiscus vel priua. & Bald. in l. qui habet. §. si pupillus. ff. de tute. & in l. si quis sub cōditione. ff. col. ff. de testa. tute. & quod dicit Nico. de Neapo. in l. si pupillus. ff. de tute. & ratio. distra. & per Io. Andr. in additio. ad Spec. tit. de tutore. §. generaliter. in additio. magna. Et de illo qui est implicatus cū fisco, an possit esse tutor, vel curator. vide. l. pen. & ibi Bart. ff. de confirma. tuto. & per glo. in l. pen. C. ne tutor vel curat. vestiga. conclud. Et de debitore ciuitatis an possit habere honores antequam soluat ciuitati: vide l. primam. & ibi Ioan. de Pla. C. de debito ciuita. lib. 11.

f ¶ *En sus testamentos.* Approbat opinionē Martini. de qua per glo. in d. authē. minoris. super parte a curatio. ne, quam opinionem retulit Spec. tit. de tutore. §. generaliter. col. 4. ad fi. vbi Ioan. And. in additio. refert hoc tenuisse Ostiense & dominum suum. & Guilliel. de Suza. & Azo. in summa. C. qui dar. tuto. post. vers. Item creditor. idem tamen Azo tenuit contrarium. in summa. super authen. vt hi qui obligasse per hi. habe. res mino. cōtrariam etiam opinionem tenet Accursius. in d. authen. minoris. & in corpore vnde sumitur & in §. fin. inst. de auto. tuto. & idem tenet Iacob. de Bello vis. & secundum istam opinionem cōsulunt Dy. dicens de hoc esse casum in corpore Guilliel. de Cu. in d. l. cum eo. ff. de pac. distinguit, an testator sciebat illum esse debitorem, vel creditorem, & post: secus vero si ignorabat, & idem tenet Oldra. & etiam Bar. in d. authen. minoris. & huic opinioni adhærent Bal. Ang. & Saly. qui dicit in d. authen. minoris. col. 3. ver. sed attende. qualiter constabit de tali scientia vel ignorantia: vult enim q. hoc colligatur ex verbis testamenti. tu tene mēti istam l. parisiensium approbantem dictam opinionē Mart. bene tñ placet. q. limiteturr dummodo pater notabi. debiti vel credui habuerit: quia hoc est de mente huius l. & ex ratione eorū qui istā opinionē tenuerunt, nec q. exigerem q. ex verbis testamēti de hoc constaret satis est q. alias constet testatorē scivisse: est enim magna restrictio quā in hoc dat Saly. & non bene iure fundatur. & limita est dispositionē huius l. quando talis tutor vel curator dat se in testamēto per patrem legitimū, & naturalē: secus si per naturalē tantū, vel per matrē vel extraneū aut patronū: quia tunc eget confirmatione, & nō est proprie tutela testamētaria: nec pleae creditor testatori sed aliqualis causa: cognitio requiritur. vt habetur in Lin confirmado. ff. de confir. tut. & in l. 1. & l. mator. C. de testa. tute. da singulariter limitat Ange in d. authen. minoris. quod est bene mente tenen. Iura.

g ¶ *Obligado al Rey.* Concor. cum l. pen. & ibi glo. ff. de confir. tuto. & l. filius C. qui per tuto. vbi gl. hoc intelligit de colono priuatq. ei principis: nam conductor prædij fiscalis non remouetur ir a tutela per. l. colonj. C. de excusa. tuto. sed aduerte, quia ist. l. partitarum communiter accipiunt & promiscue res priuatas & fiscales, cum de eis loquantur: & eadem ratio militat in vtrisque, saltim in casu ibi propter damnum pupilli, si res tutoris obnoxiæ essent regi vel fisco regis. vel traditi glā d. l. pe. vnde in diffinite intelligen. m fit a. l. & ad dictam l. coloni, potest responderi. q. procedat, quando conductor prædij fiscalis, vel patrimonialis, nihil ex hoc deberet fisco, vel regi: & non alias. quod etiam hic videtur probari, cum iuferius dicitur, se que oulesse a dar cuenta. Quid autem de conducente vectigalia post altum ad tutelam? vide in l. 1. C. ne tut. vel cura. vectigal. conducat.

h ¶ *En seruicio de caualleria.* Concord. cum l. militēr armatæ. C. qui dar. tuto. post.

i ¶ *Sordo o fuelle.* Adde l. 4. supra eo. l. 1. §. 1. 2. & 3. ff. de tute. & l. pen. & §. fi. de legiti. tuto. vbi de surdo minus audiente.

10 a ¶ *Ocasionado.* Adde l. hominibus capitum. C. qui dari tut. poss. & l. 1. & secundam. C. qui morb. se excus. lib. 10. & in §. item propter aduersam valetudinem. inst. de excusa. tuto.

11 b ¶ *De gastar que non pudiesse.* Not. hoc verbum & intellige de morbo per petuum nam in temporali interim daretur curator secundū glo. in d. §. item propter aduersam valetudinem.

puede ser guardador de moços, nin el que fuesse ocasionado, a o embargado de su persona, o en otra manera, de guisa que non pudiesse b entender, nin trabajar se en pro dellos.

¶ *Ley. XV.*

Tutor ante omnia cōficiat inuētarium de rebus pupilli, in q̄ continean tur eius priuilegia, & instrumenta debitorum manu notarij cū iudicis autoritate, alias a tutela vt suspectus remouebitur, nisi iustam causam ostendat impedimenti. itē debet fulcire domus, colere prædia, & pascere pecora. h.d.

Adil. C. & ff. de admi. tuto. & l. 3. lequē tes. & adit. C. arbic. tut.

1 c ¶ *Luego ante que otra cosa fagan.* Sed an poterit tutori seu curatori decerni ad ministratio per iudicem: antequam inuentarium facit: Bart. dicit. quod non in l. legitimos. in fi. principij. ff. de legit. tuto. vbi dicit. quod licet gloss. ibi ponat decretum pro primo tamen est vltimum: debet enim tutor prius facere inuentarium, quam ei tutelæ administratio concedatur. allegat. l. fina. in fin. C. arbit. tute. vel saltim dicit, quod debet fieri ipso actu: quo decretum inter ponitur. vt in auth. vt hi qui obliga. se perhib. habe. res mino. §. fi. l. tamen tutores. C. de administra. tuto. dicit, quod tutores mox cū fuerint ordinati faciant inuentariū. & ibi Sali. exponit quod intelligatur illud verbum ordinati. i. decreti hoc etiam videmus fieri in practica: nam decernitur tutela, vel cura verbaliter per iudicem, & postea fit inuentarium, & l. fi. C. arbit. tute. non obstat: quia nō probibet administrationem per iudicē verbaliter decerni: sed ipsa realis administratio prohibetur ante confectionem inuentarij.

d ¶ *Fecho de todos los bienes.* Concor. cum. d. l. tutores. C. de administr. tuto. & cum l. fin. C. arbit. tute. & l. tutor qui repertorium. ff. de administra. tuto. & l. 1. ff. de offic. præfect. vrb. & debet fieri, quam primū tutor posit. vt supra dixi & habetur in d. l. tutores. vbi gloss. & doct. & not. quod si tutor non faciat inuentarium pertinaciter est ponendus in vinculis. l. secunda. §. tutores. & ibi Bar. ff. de suspect. tuto. & si vnus ex pluribus tutoribus fecit inuētarium, an teneatur illud ostendere vel communicare alteri tutori. vide Barto. quod non in l. actus. ff. de administra. tuto. quærit etiam Bal. in d. §. solent. Quid si tutor nō fecit inuentarium tempore quo tutelam acceptauit, sed postea ex interuallo, an possit ei de hoc opponi si vult agere vel administrare? & tenet quod nō referens dispunationem Francisc. de Scalis, vide ibi per eum. & per Salicet. in d. l. tutores. colum prima. versi. quæro quarto. & vide etiam quod in hoc notant Bart. & Albericus in l. fina. C. de alimen. pupil. præst. & Angel. in d. §. tutores. vbi vide, an sufficiat in loci ostendere inuentarium, licet reo cum quo tutor litigat non exhibeatur.

e ¶ *Con ayuntamiento del juez del logar.* Approbat. opinionem gl. in d. l. tutor qui repertorium. in princ. vbi Bar. col. secunda. versic. quero vtrū dicit quod quantum ad tutorem sufficit fieri extra iudicium: sed quantum ad hoc quod inuentarium faciat fidem cōtra debitores, quorū nomina in inuentario scribuntur, requiritur quod faciat coram iudice. l. chirographis. ff. de administra. tuto. & ita intelligē istam. l. parisitarum. & adde quæ dixi in l. 99. tit. 18. 3. part.

f ¶ *Mas fiabadas.* Adde dictam l. tutores C. de administra. tuto. vbi Saly

puedele toller h el juez dél logar la guarda delos huerfanos, e de sus bienes, como a ome sospechoso. Pero si el guardador mostrasse razon derecha, porq̄ non pudo fazer el inuentario, nō le deuen desapoderar delos huerfanos, nin de sus bienes. Mas deuenle mādar que faga luego el inuētario sin alongamiē to ninguno. E despues q̄ esto ouiere fecho, deuen los guardadores endereçar las cosas k del huerfano, que non cayā: e fazer labrar las heredades: e criar los ganados que fallaren en los bienes del finado. E esto deuen fazer a buena fé l e lealmente.

¶ *Ley. XVI. Como los guardadores deuen fazer aprender alos huerfanos leer e escreuir.*

h ¶ *Deuele toller.* Vide l. 1. C. de curato. furio. & l. 1. & lex. qui tutores. C. de administra. tuto. & l. a tutoribus. in princip. ff. eo. & vid. Jo. de Pla. in l. 2. C. de condit. in pub. li. ho. libr. 10. & ibi etiā per eū, qd debet tutor reparare farta tectuine frumentū pupilli pluuijs corrumpatur, & ibi dem q. non extenditur, & si posuerit factorem communi opinione reputatum fidelem, & diligentem.

Rabajar se deue el guardador de fazer al moço, que touiere en guarda, que aprenda buenas maneras, m e de si deue le fazer aprender leer e escreuir: n e de-

i ¶ *Razon derecha.* Concord. cum d. l. tutor qui repertorium. in princi. ff. de adminis. tut. & vide ibi per Bart. col. pen. vers. fi. venit ad secundum partem.

k ¶ *Endereçar las cosas.* Vide legem consilio. in princi. ff. de curato. furio. & lex. qui tutores. C. de administra. tuto. & l. a tutoribus. in princip. ff. eo. & vid. Jo. de Pla. in l. 2. C. de condit. in pub. li. ho. libr. 10. & ibi etiā per eū, qd debet tutor reparare farta tectuine frumentū pupilli pluuijs corrumpatur, & ibi dem q. non extenditur, & si posuerit factorem communi opinione reputatum fidelem, & diligentem.

l ¶ *A buena fe.* Adde. d. l. a tutoribus. in prin. ff. de administ. tuto. & qd si tutor patruus pupilli, qui cōmunē turrim cū fratre suo inchoatam, altius eleuauit de bonis suis & pupilli motus: qa vicinis intidus suā turrē illi oppositam altius eleuauerit, an possit pupillus factus adultus, vel eius hæres tales impensas repetere? Io. Andr. in additio. ad Spec. tit. de iudic. §. 12. col. 8. ad si additionis magnę referens quæstionē pilei, dicit q. tutor qui bona fide opus inchoatum a patre pupilli per fecit, nō tenetur cū pupilli honorē tueri debuerit. arg. l. cū plures. §. 2. ff. de admin. tut. tuto. quod est notandū. Aduerte etiā q. tutor vel curator non tenetur cōseruare frumentū, vel vinū minoris, in rēpus caristiæ: sed pōt vēdere occurrenti & cōmuni pretio nec̄ tenetur mittere in aliū locū. l. fi. §. fi. & ibi Bar. C. de administ. tuto. qd Salic. ibi dicit cordi tenendum, & debet secundū eū tutor in rationibus suis ponere tēpus vēditionis: alias in eius prēiudiciū inspiceretur tēpus, quo plurimū illo mēse vel anno valuit. Et an teneatur dare pecuniā minoris ad licitū quęsitū: vid. Bar. & Paul. in l. diuus Seuerus. ff. ad leg. falci. & vid. l. tutor qui repertorium §. fi post depositionē ff. de admi. tuto. debet etiā tutor facere quidquid potest, ne pupillus incidat in pœnā cōtractus. vid. Bal. in l. an tibi. C. de in lit. dand. tuto. & an teneatur tutor de fructibus percipiēdis. & ita contra cū post formari libellus vid. Bar. in l. si fine. §. modestinus. ff. de administ. tuto. & an imputetu tutori dānū cōtingēs in re pignorata. vid. l. Titiū. §. Iucius. ff. de administ. tuto. & quā diligentiā teneatur prætor tutor. vide glo. in l. pe. ff. de eo qui pro tuto. & ibi Nicho. de Neapo.

¶ *Lex XVI.*

Tutor faciat pupillum legere & scribere, deinde in artificio congruo imbui, alimentetque eum facultatibus confideratis. h. d. Habuit originem a l. cum plures. §. tutor. ff. de administra. tuto.

m ¶ *Buenas maneras.* Concor cū d. l. cū plures. §. cū tutor. ff. de admin. tuto.

n ¶ *Leer e escreuir.* Adde. l. qui filiū. ff. vbi pupill. educar. debet. & eo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cit. l. ius alimentarum. versi. item ad instructionē. & vide in d. l. qui filium. g. l. quid si mulieres olim addiscebant grāmaticā. & vide quæ dicit ibi Albert. vbi dicit se audisse de filia Accursij. quod legebatur in Bononia.

3 a ¶ *Aquel menester.* Vide in d. versi. item ad instructionem.

4 b ¶ *Catādo.* Adde l. ius alimentorū. & l. officio. ff. vbi pupill. educa. debe. & l. 3. §. tutor. ff. de suspect. tuto. & C. de alimen. pupi. prestand. l. 1. & 2.

¶ *Lex. XVII.*

» Potest tutor agere & defendere nomine pupilli per se si est pupillus minor septennio: si maior potest interesse presente tutore & authorizante. Item C. si v pupillo absente ex loco potest plurib. & sup. l. 11. ad esse tutor. Et si sunt plures tutores, quilibet potest agere & defendere insolidū. Item sentētia contra tutorem lata mādatur executioni cōtra bona pupilli, non cōtra sua, itē contra actus cū pupillo sine tutoris auctoritate factus tenet in eius cōmōdum: sed non in eius damnū, & tutor dans auctoritatem in talibus faciat per se, non per mandatum vel literam alias nihil agit. h. d.

1 c ¶ *Demandar e defender.* Concor. cum l. generaliter. & l. tutoris præcipuum. ff. de admīst. tuto. & l. eum qui. C. de procura. & l. fi. in principio. C. de admīstra. tuto.

2 d ¶ *Cada vno dellos.* Concord. cū l. 1. & 2. C. si vnus ex plurib. tuto. vel cura. & l. 3. §. 1. & l. decreto. §. fi. ff. de admīst. tuto. Quid autem si omnes velint agere vel conuenīri: glo. in d. l. 1. dicit, quod possunt & debent admitti. Salicet. ibi dicit qđ si agant omnes admittuntur vno & eodē libello, non diuersis: quia omnium interest rationes offerri, & cōmunis periculū: si vero conueniantur distinguit, aut pupillus est conuentus, & si omnes volunt defensionē suscipere possunt. l. 19. §. sufficit. ff. de admīst. tuto. aut pupillus non cōuenitur: sed tutor nomine pupilli, & tunc illo inuito alij non possunt defensionem suscipere possunt tamen assistere causæ: ne colludatur. vide ibi per eum. qui respondet ad l. ne in plures. ff. de exercit. Cyn. ibi & Ang. & Bar. in d. l. decreto. Ioā. lina. volunt quod ad petitionem aduersarij per d. d. ne in plures. iudex eligat idoneiorē & alij poterum assistere & quælibet practica videtur bona.

3 e ¶ *Mayor de siete años.* Concor. cum l. 1. §. sufficit. ff. de admīst. tuto. vbi vide per glo. & Bar. Quid autem si sit adultus? & tunc videtur notari differentia inter pupillū & adultū: vt in adulto sit in electione volentis eum cōuenire, vtrum cōueniat adultū, vel curatorē: ita videtur probari in d. §. sufficit. ver. in causis tamen quā differētiam gl. ibi reprobat, quæ glo. secundum Iaco. de Are. & Alberi. ibi potest procedere quando vnus non habet melioremtem notitiam facti, quā alius: sed si curator scit veritatem melius non posset respondere adultus neque econtrario. & isto casu practicetur talis differentia inter pupillum & adultum.

4 f ¶ *En los sus bienes.* Concor. cum l. 2. ff. de admīst. tuto. & ff. de re iudi. l. 4. ver. tutor quoque. & l. 1. C. quando ex fact. tuto.

5 g ¶ *Otorgamiento de su guardador.* Concor. cū l. obligari in princi. ff. de auto. tuto. & inst. eo. in princ. de cōfirmatione vero in causa cuilli vel criminali. vide l. 2. cōtrū. §. in pupillo. ff. de confes. & in l. clarū. C. de auto. præst. & tenetur tutor si nō fuerit vtiliter autoratus. l. si ad pupillum. ff. de auto. tuto. & vide. l. eū qui. & ibi Bal. C. arbit. tute. & an cū minor respōdet de veritate exigatur tutoris autoritas, vel curatoris: vide Abb. in c. pen. col. 4. de iuramen. calu. & Bal. in aut. sacramēta puberū. ad. fi. 3. co. C. si aduer. Adti. vendi. & Bald. ff. & in l. 2. §. qđ ob. instit. seruari. colu. 2. de aur. C. detura calu. to. tur. & an debeat tolita autoritas in seruenire in vēditione rerū minoris, quæ fit p creditores. vide Bal. in l. fin. C. si propter publi. pentitra. vbi tenet quod non: sed solum in causæ cognitione & venditione eirandus est.

h ¶ *Apoderdel moço.* Concor. cū d. Adti. l. obligari. & in de pād. fit. de auto. tu. mināto. in princi. & C. & sic claudicat ff. de hīc cōtractus. rebus ¶ *No se pueden enagenar.* eorū dere nin pertēr. & in l. ra. Co cor. cū. §. 4. ti. 5 fi. inst. de auto. par. 5. ti. tuto. & l. 1. §. fin. ff. eod. vbi etiam probat quod verbis debet autorare, quod intellige vt per Bal. in l. mandatum col. 1. C. manda. in actionibus expressis: secus in tacitis. & vide per eundem Bal. in l. quæcunque. & in l. cum non solum. §. necessitate. col. pe. C. de bonis quæ libe. Et an possit interponi ex intervallo tex. quod non sed statim dicit esse interponendā. l. obligari. fitu tor. ff. eo. & ibi etiam quod non per epistolā. & ibi vide Bal. & Bal. in l. 1. C. si seru extero. Et de prælato, an possit autoritatem interponere ex intervallo: vide per Abb. in c. dedoeri. col. fi. de rescrip. & vide quæ no. fīē Abb. in c. cum ves. de his quæ fiunt a prælā. sine consen. capi. Et quid de iussu consilio vel mandato confessū & decreto iudicis, an interponantur ex intervallo? Adde Bal in c. si quis miles. de feud. sine culpa. non amit. Et an dans consilium videatur interponere auctoritatem suam. vide Abb. in cap. dilēcti. de arbit. col. 3. & 4. & vide in ista materia notabiliter per Socin. vol. consil. 15. col. 1 §. & eo. vol consi. 87. col. 1. & 2. & consi. 153. in prīne. in 2. vol. & consi. 160. col. 50. & consi. 23. 4. vol. vbi multa notabilia in ista materia vide bis.

¶ *Lex. XVIII.*

» Non potest tutor rem pupilli immobilem nisi ex necessaria causa debiti paterni, vel dotis sororis pupilli: aut ad eius matrimonium colocandum alienare: & tunc facit cum iudicis decreto: nec aliqualiter domum paternam aut auitinam distrahat: nec seruos ab antiquo seruientes. h. d.

i ¶ *Que se arayz.* Vide. ff. de reb. eo. per totū. & C. de præd. mino. per totū. sic nec ius ad rem immobilē potest alienari sine decreto. vt in l. fi. ad resoluendam. & ibi Bal. C. de præd. mino. gl. & doct. in l. 1. C. si aduer. transact. & vide quæ per illā l. si ad resoluendā. dicit Io. Andr. in addītio. ad Specu. in rub. de pact. Et quid si cedatur actio cōperes ad rem immobilem, vel ad centum alternatiues? vide per Bar. & Ang. in l. si ita. in fi. ff. de leg. 1. qđ pendebit ex futuro euentu, de eo qđ soluit debitor. Et quid si pupillus solū habeat possessionē: vide Nicho. de Neapo. in l. magis puto. §. si pupillus. ff. de reb. eorum.

l ¶ *Las debdas.* Adde l. 60. ti. 18. 3. part. & l. 4. tit. 5. 5. part. & quæ ibi dicit a

3 a ¶ *De las hermanas.* Concor. cum l. cum plures. §. cum tutor. ff. de admīstra. tuto. per quam hoc limitatur, vt intelligatur de sorore pupilli ex eodem patre nata. vbi gl. & Bar. ita tenēt tenet etiā Bal. in l. neque mater. in 2. lectu. C. de iur. dot. vbi dicit qđ sororem sibi attinentē per matrem non tenetur dotare, adde etiā gl. & ibi Salyc. in l. non omni. C. de admīni. tuto. & benefacit. l. qui filium. ff. vbi pupilli educē. deb. & gl. in d. §. cū tutor, & doct. dicunt procedere qñ soror est inops & sic velle videntur qđ si non sit soror ex eodem patre, licet sit soror ex parte matris & tales soror sit inops qđ nō teneatur frater illā dotare quetiam clarefirmat Azo. C. de admīni. tutor. in sūm. col. 4. versi. nē dorem. contra quod fortiter facit qđ tenetur tali sorori ad alimenta. l. tutor secundum dignitatem. §. in soluēdis. ff. de admini. tuto. l. 1. circa prin. ff. de tute. & ratio. dif. gl. & Bar. in l. si quis a liberis. in princ. ff. de liber. agnos. Salyc. in l. 1. C. de alen. liber. lo. de Imo. expresse loquens in sorore vterina in l. 1. col. 3. ff. solu. matri. & cōfirmatur quia etiam frater naturalis inops alendus est a fratre. authentica licet. C. de natura. liber. & valet argumentum. si tenetur alimentare ergo & dotare, secundum Iacob. de Are. Pet. & Cin. & Bal. in d. l. neque mater. alias, incipit mater. C. de iur. dot. vnde videretur quod teneatur eam dotare vsq; ad condignam quantitatē ex qua possit alimētari: quicquid enim ex causa præcipitur vel permittitur, siue ob causam, debet secūdum illā causam moderari. l. luciius. ff. de exerci. idem etiā qđ mater quę tenetur ad alimenta filiæ teneatur illā dotare patre inopi existenti tenet Bart. post Cin. & tenet etiā Bal. in aut. resq. C. cōiade lega. vnde. etiā sicut pater naturalis tenetur alere filiam inopē, ita tenetur eam dotare, & l. yxorem. §. pater naturali. ff. de leg. 3. & debet intelligi in filia naturali quæ non est inops, vel quę ex honesto exercitio posset sibi dotem constituere, alias pater tenetur eam dotare, secundum Bal. in d. l. mater. de quo vide quæ not. Bal. nouel. in tractade dote. fo. 12. col. 4. in 16. specialt. Io. de Imo. cū in l. ff. solut. matr. col. 2. dicit qđ non videtur bona æquiparatio dotis ad alimēta cum facilius præstentur alimēta quę minutatim præstantur quā dos quę in magna quantitate præstatur, & adducit de patre naturali qui licet teneatur alere filiam non tñ dotare, vt in d. §. pater naturalis. & quod dd. si quis a liberis. tamen non tenetur dotare, vt in d. §. cum tutor. il lam etiam æquiparationem dotis ad alimenta impugnat Alex. in d. l. 1. col. 6. ff. solut. matr. Ang. etiā in l. a filia. in prin. ff. ad trebel. impugnat dictam æquiparationem, & dicit in terminis, & frater nō tenetur dotare sororē vterinam, licet inopē, & ista videtur magis cōis conclu. saltē in fratre respectu sororis vterine, prout late tradit laso. in d. l. 1. col. 7. licet in matre & patre naturali Alex. ibi dicat, qđ tolerabile putat, qđ teneatur dotare dote, quæ ad alimenta sufficiat, & non vltra. lex ista partitarū non se limitat ad sororē ex patre: sed indistincte loquitur, vnde forte sororē inopem licet vterinā, tantum frater p istam legē tenebitur dotare vsque ad condignā quantitatem, ex qua possit alimentari, & ad. d. §. cū tutor. respondetur, qđ limiteur in tali sorore inopi, vel qđ intelligatur de dote, quę excederet cōdignā quātitatē vsq; ad alimēta. & ista videt opi. qua & iuridica ppter auctoritatē Bart. & Bal. & sequacīū, qui vtūntur isto argu. de alimentis ad dotem: non tñ caret scrupulo, ideo tu latius cogita, & si velis tenere hoc, forte esset limitandum, vt quando frater inuitus isto casu cogeretur ad dotandum sororem mortua sorore dos redeat ad fratrē, iuxta ea quę not. Bal. in l. eam quā. col. 10. C. de fideicom. & Bal. nouel. vbi supra, potest etiam respōderi ad. d. §. cū tutor. cū dicit ex eodem patre natam, qđ ideo ita posuit quia officium paternum & nō mater num est dotare filiam. l. quiliberos. ff. de ritu nupt. l. 8. ti. 11. 4. parti. vnde cū detur casus qđ mater diues teneatur, vt supra dixi. idem esset dicendū in fratre vterino. Et adde ad istam. l. qđ frater etiā clericus tenetur dotare sororē ex eodē patre natā, si ipsa non habet vnde dotetur, secundum Ant. & Abb. a in c. peruenit. de arbit. vbi. & plures Abb. qđ clericus cū bona conscientia potest dotare sororē, vel cōsanguineā inopē de reditibus beneficij, vel ecclesiæ.

4 ¶ *Del mismo.* Cōcor. cū l. lex q̄ tutores. C. de admini. tuto. cū gl. ibi super verb. vel indote, & vide qđ no. Bar. & Iodoc. de Imo. in l. si ante nuptias. ff. solut. matri. & Bar. in l. prē dia. C. de præd. mino. & q̄ no. Bal. in. l. 1. C. si aduers. dot. & in l. nulla. C. de iure. dot. & Barto. in l. si constante. in princip. col. 13. ff. solu. matri. Ad ti. C. & ff. vbi pupil. educ. deb. & C. de alien. pupil. prest. vi. 8. in fi. 16.

Derecha. Casus alios ponit glo. in l. ob æs. C. de præd. mini. & alium casum, scilicet propter vtilitatem minoris posuit l. 4. tit. 5. parti 5. & ibi dixi alium casum ponit Bal. nouel. in tracta. de dote. fol. 23. col. 3. in 61. speciali, quādo scilicet minor alienaret ad redimendū a captiuitate personam coniectam in casu authent. si captiui. & in corpore vnde sumitur. C. de epis. & cleri. & l. 6. tit. 7. supra ead. partit. & adde alios casus per Azo. C. de administra. tuto. in summa col. fin. 5

¶ *Escusar.* Debet ergo fieri causa cognita, vt in l. magis puto. §. nō pas fim. ff. de reb. eo. & d. l. ob æs. C. eo. & tradit magister aliter Specu. tit. de emptio. & vendi. §. nunc dicendum restat, ver. il. hoc quoque. 6

¶ *Nascio.* Concord. cum d. l. lex. quæ tutores. C. de administra. tuto. 7

¶ *Los siernos.* Concord. cum d. l. lex quæ tutores. versi ante omnia. 8

¶ *Lex. XIX.*

» Pupillus est alimentandus, vbi pater mandauit nutriendum. & si tacuit facit eum iudex apud probum hominem ei ab intestato non successurum nutriri, aut apud matrem dum casta sit, & non nupserit, sed si nupserit auferatur, ei, quia noui amore mariti præsumitur in mortem eius consentire, vt succedat ei. h. d.

¶ *El padre.* Nonnunquam tamen a voluntate patris, recedit prætor. l. 1. in princip. ff. vbi pupi. educa. debe. l. quintus mutius. ff. de ann. lega. & vide quod nota. Bal. in. l. 1. C. de confirma. tuto.

¶ *Del huerfano.* Adde. l. si C. vbi pupil. educa. debe. & l. si discepteī. ff. eod. vbi q̄ cauendum sit ne puella collocetur apud eum, cuius pudicitiæ insidiatur. Et quærit Bal. in l. 1. ff. eod. an si aliqua pupilla sit de sponsata, & est apud sponsum: vtrum prætor debeat eam alibi facere educare: & respondet qđ aut pupilla est minor septem annis, & tūc sponsali nihil operantur, si vero est maior septem annis & tunc aut est legitime tradita sponso per patrem vel legitimas personas, & tūc non debet auferri sponso: si autem non esset ei tradita per patrē vel alias legitimas personas, tunc non debet apud eum educari: præsertim si matrimonium non sit bene conueniens, & tandem concluditur dicit, qđ omnia ista remanent in pectore boniviri, hoc est, iudicis. & erat dicit etiam Alex. consi. 161. super primo dubio. col. fin. 5. volu. & vide Chrysosto. super Matthæ. homil. 2. dicentem, quod hunc morem tenebat antiquitas, quod sponsę in sponsorum domibus haberentur. vide per Bar. in disputa. sua. incipien. quæritur vtrum iudex. 2

¶ *De heredar.* Concordat cum dicta. l. fin. & ff. eod. l. 1. & l. penulti. sic etiam dicit Bald. in capitul. primo, qualiter debe. vassa. iur. domi. fidelita. quod domesticæ personæ successionem dominorum sperantes suspectæ sunt ne vitæ eius insidientur: quæ tamen suspicio purgatur per iuramentum, vt not. glossi. ibi. nota tamen quod si ex aliis 3

Universidad de Deusto
Biblioteca

præsumptionibus contrarijs tolleretur ista suspicio, posset iudex, decernere pupillum educandum apud eum, qui eius proximus succes-
sor, sit vt tradit Socinus. cõsi. 193. circa primũ quæsitũ in 2. volu.
4 a ¶ *Madre.* Nam educatio pupillorum, nulli magis quam matri committendi, vt hic. & in l. 1. C. vbi pupil. educa. deb.

5 b ¶ *Que casare.* Adde. d. l. 1. & tunc tam ipsa quã viricus repellũtur ab educatione, ꝙ Bal. in l. omnes. C. ad Tertulli. intelligit. si apud magistidoneum pupillus possit alimentari, non alias: nam vbi pupillus educet in arbitrio iudicis est. & allegatin authen. de nupt. §. eius quoque principis. colla. 4. & idem vult Albericus in d. l. 1. in fi. ꝙ etiam si mater super induxit vitricũ: si tamen cessat omnis suspicio vt quia nõ est successura pupillo quia habet substitutũ, & est honestæ vitæ Vitricus similiter ꝙ tũc ali possit penes matrem, in dubio tamen suspecta est & repellitur.

6 c ¶ *Andar tanto.* Adde. sup. eo. l. 4. & quæ ibi dixi. & vide q̃ notabiliter dicit Bal. in. l. 1. col. fi. versi. vltimo quæritur C. de ieg. & in l. 1. C. vbi pupil. educa. deb. & in l. precibꝰ col. 6. C. de im puber. & alijs. subsit ibi & hoc verum nisi mater transeat ad secunda vota. nam tunc præsumitur ardere amore magis ad secundum virum quam ad filios. C. de adminis. tuto. l. neque tutores.

madre[a] que fuesse muger de buena fama, bien le puede dar el sijo que lo crie, e ella puede lo tener mientra mantouiere biudez e non casare. Mas luego que casare[b], deue sacar el huerfano de su poder, porque dixeron los sabios: q̃ la muger suele amar tanto[c] al nueuo marido q̃ non tã solamẽte le daria los bienes de sus fijos mas aunq̃ cõsintiera en la muerte dellos, por fazer plazer a su marido.

¶ *Ley. XX. Quando deuen dar al huerfano de sus bienes, para gouierno de si e de su compaña.*

Gouernados deuen ser los huerfanos de sus bienes en esta manera. Ca deue el juez del lugar establecer, segun su aluedrio, e la riqueza del moço[d], cierta quantia de pan, e de vino, e de dinero, que les den cada año para su gouierno, e para su vestir del, e de su compaña, catando toda via[e] que de la renta e de los esquilmos de los bienes del huerfano salgan estas despensas: e que todo lo al, le finque en saluo, si se pudiere fazer[f]. Pero si el guardador entendiesse que seria daño del moço, en descubrir la riqueza, o la pobreza del, e por esta razon[g] le gouernasse de lo suyo, espendiendo por el, tanto quanto fuesse guisado, o poco mas, por esta razon: estonce dezimos, que lo puede fazer, e deue le despues el moco quando fuere de edad pagar todo lo que desta manera ouiesse despendido por el.

tamẽ vult contrarium, maxime vbi pupillus esset nobilis, licet pater & dicit de hoc videri tex. expressum in l. 3. in princ. ff. de contra. iudic. tute. vide ibi per eum.

¶ *Toda via.* Concordat dicta l. ius alimentorum. & vide quæ dixi in 2 glo. præcedenti.

f ¶ *Fazer.* Nota 3 bene: nam facit pro dictis Alber. de quibus supra in glo. 1.

g ¶ *Razon.* Vela. 4 lia. & idem crederem, si nulla cã adesset, sed ex iniuria non adiuit iudicem pro taxatione alimentorum & probari videtur in l. fi. C. de alimẽ. pupil. præstan. ¶ *Los finales.* Finitur tutela modo, & forma, & in casibus in hac lege expressis. hoc dicit.

¶ *Durar deue.* Concor. instituit. quib. mod. tute. fini. in princ. & supra eodẽ. l. 12. & videtur autem. §. fi tutor. & ibi Bart. ff. de administra. tuto. & de tutela regis. an finiatur pubertate? vide per Alberi. in rubric. C. qñ tuto. vel cura. esse. desi. & quæ dixi. in l. 3. ti. 15. 2. part.

i ¶ *Por muerte.* 2 *desterramiento.* Concord. cum §. simili modo instit. quib. modis tute. finit. & intelligo desterramiento ex quo ciuitas amittitur, vt ibi. & quid si tutor banniatur? vide Nicho. de Neapo. in l. si tutor. §. si tutori. ff. de tute. & ratio distra. & vide l. in locum. & ibi Alberi. C. qui pet. tuto. vbi concludit, quod si ex banno ciuitatem amittat desinit esse tutor, vt in §. sed & capitis instit. quib. mod. tute. finitur. quando autem ciuitas amittitur, vide in §. minor. inst. de capit. diminu. & semper caute aduertas ad istas. ll. partitarum cum loquuntur per hoc verbum desterramiento, vt non semper intelligas de quolibet exilio a iudice impositio.

¶ *En seruidumbre.* Prosequitur quę habentur inst. quib. mod. tute. fini. & per Azo. C. quando tutor. vel cura. essi. def. in summa. 3

¶ *Legitimos.* Vide. ff. de capit. diminu. l. tutelas. 4

¶ *Buena cuenta.* De hoc vide. ff. de tute. & ratio. dis. per totum. & C. arbitr. tute. in summa. per Azo. & si non reddit rationem, tenetur pœna, quasi falsi l. 1. §. tutores. & ibi Bart. ff. de falsi. 5

¶ *Fiadores.* Vide. ff. & C. de fideiusso. tuto. per totum. 6

¶ *Herederos.* Vide. C. de heredi. tut. per totũ. & ff. de fideiuss. & her. tu. 7

¶ *Sus bienes.* Nota singulariter, ꝙ etiã bona fideiussorũ & heredũ tutoris, sunt tacite obligata minori. Ad. l. fi. §. fi. in fi. & ibi not. Bal. C. de iudic. & ibi vide p lasso. ꝙ intelligas etiã de rebus proprijs hæredũ licet nõ bñ se firmat: sed satis probat in ista. l. partitarũ, quã tene mẽ-

¶ *Ley. XXI. Fasta quanto tiempo deue durar la guarda e el officio de los guardadores de los huerfanos, e como deuen dar cuenta de los bienes dellos.*

Durar deue[h] el officio de los guardadores, fasta q̃ los huerfanos sean de edad de catorze años, si fueren varones: e si fueré mugeres, fasta que sean de doze. Otrosi se acaba tal guarda, como esta, por muerte, o por desterramiento[i] del guardador, o del huerfano. Esso mismo seria si tornasse en seruidumbre[k], o catiuassen a qual quier dellos. E aũ dezimos, que si alguno fuesse dado por guardador a tiempo cierto, o so condicion, que se acaba tal guarda cumpliendose el tiempo: o faliendo la condicion. Otrosi dezimos[h] que se acabaria tal guarda como esta, si porfijassen al huerfano, o al guardador, seyendo de aquellos guardadores q̃ son llamados legitimos[l]. E aun se acabaria quando el guardador se escusasse de lo ser, por alguna razon derecha: o si le tirassen de la guarda por sospechoso. Pero en qualquier destas maneras sobre dichas que se acabe el oficio del guardador, tenudo es luego de dar buena cuẽta[m] e verdadera de todos los bienes del huerfano, tambien mueble como rayz, e entregarlo todo a el mismo, e a su guardador, que es llamado curator. E para esto cumplir, esobligado tambien el guardador, como sus fiadores[n], e sus herederos[o] e todos sus bienes[r] al huerfano, e a sus herederos.

¶ *Titulus Decimus septimus. De excusatione tutorum.*

¶ *Ex prima.*

Excusatio est iusta causa quare non tenetur subire onus tutelæ aliquis nisi grauetur sed minor viginti quinque annis non tenetur excusationẽ ponere quia si vellet, non admitteretur. ff. d.

1 a ¶ *Tanto es.* Sequitur dicta Azo. C. de excusatu. tuto in fin.

2 b ¶ *Menor.* Vide instit. eo. §. minores autem.

¶ *Lex II.*

Los hechos ponuntur casus, in quibus tutor potest excusari a tutela quos late hic vide. ff. d.

1 c ¶ *Se pueden escusar.* Et quando quis vocatur ad ista munera debet vti remedio excusationis non appellatiõis. l. 1. §. 1. ff. quando appell. sit. & ibi Bart. & quid si per malitiã fingit se iuxta causa se excusset ante neatur ad damnũ interim contingens. vi. Io. de Plat. in rubro C. de excus. mune. lib. 10. decentẽ ꝙ limi per tores. §. 1. ff. Ripp. et al. l. 2. & l. C. si ex fa. aliega. tuto. excus. sit & licet verã excusationẽ quis habeat: si tamen veritati medicio adiecto ex cusitus fuerit tunc propter vitium pronuntiationis vacationẽ nõ habeb. l. qui teitõ. ff. de excusa. tuto. & Ioã. de Plat. vbi supra.

2 d ¶ *Cinco fijos.* Cõcord. instituta de excusa. tuto. in princ. & l. 2. §. remittit. ff. eodem & aduerte quod numerus quinq̃ libertorum excusat a muneribus personalibus, & numerus 12. & 16. excusat etiam a realibus. vt in l. si quis decurio. vbi glo. & Io. de Pla. C. de decurio. lib. 10. l. semper. §. demonstratur. & ibi Bar. ff. de iur. immu. quidam tamen quos refert Ioan. And. in regu. decet in mercurialibus, tenuerunt quod ita demum exculetur quis a muneribus patrimonialibus, quando habet numerum. 16 liberorũ per tex. in text. & d. demonstratur. & facit. l. neq. C. de munier. patrimo. lib. 10. nisi esset decurio, quo casu sufficeret numerus 12 liberorum. & ita loquitur. d. l. si quis decurio. & ista opinio se videtur sequi glos. in l. 1. C. qui nume. liberos. lib. 10. & firmat Bald. in d. l. si quis decurio. decens hanc esse veritatem: sed opi. glos. in. d. l. si quis decurio. plerique docto. tenuerunt, vt refert Alexand. in addition. ad Bart. in d. § demonstratur. & consi. 123. vol. 5. & tene menti, nam talis excusarei a collectis, secundũ Bart. ol. in §. de monstratur. & ista opinio tanquã benignior videtur sequenda, secundum Ang. instit. de excusa. tuto. in princ. col. 2. vbi dicit quod vidit de facto ita pronunciari.

Titulo. XVII. Por-

que razones los que son escogidos para guardadores de los huerfanos se pueden escusar que lo non sean.

Escusanse los omes que son dados por guardadores de los huerfanos e de sus bienes, poniendo razones ciertas ante si e guisadas porque muestran que nõ se han de trabajar dela guarda dellos. Onde pues que enel titulo ante deste fablamos, de como tales guardadores como estos, deuen ser escogidos. Queremos aqui contar las razones, porque se puede escusar de tal guarda, quando nõ la quieren fazer, o non puedé. E diremos, que cosa es tal escusa como esta. E que razones son aquellas, porque pueden esto fazer. E ante quien. E en que manera. E fasta quanto tiempo, puede aquel que es escogido por guardador, poner tal escusa como esta.

¶ *Ley. I. Qual cosa es escusança.*

Escusança tanto es[a] como mostrar alguna razon derecha en juyzio, porque aquel, que es dado por guardador de algun huerfano, nõ es tenudo de recebir en guarda a el nin a sus bienes. Pero non ha porque mostrar escusança ninguna, el que es da do por guardador de huerfano, seyẽdo el menor[b] de veynte e cinco años, porq̃ estos atales nõ lo pueden ser maguer quieran.

¶ *Ley. II. Que razones son aquellas porque se puede escusar el que es guardador de algun huerfano que lo non sea.*

Razones ciertas son porq̃ los omes se puede escusar[c], que non sean guardadores de huerfanos. La primera es, quando aquel que es dado por guardador ha cinco fijos[d] naturales, e legitimos biuos. Pero si algũo ouiesse perdido de los cinco fijos vno o maseu batalla[e], en seruicio d̃ Dios e del rey, bien puede ser contado entre los viuos, e escusarse el padre por esta razon de ser guardador. Otrosi se pueden escusar, q̃ non sean guardadores, todos aquellos que han de recabdar las rentas del rey[f], e los que son sus mensajeros[g], e los que han de judgar[h] e cumplir la justicia por obra. Pero si alguno destos ouiesse receuido en guarda algun huerfano, ante que le ouiessen dado aql officio non le podria despues escusar[i] por esta razon, q̃ lo non ouiesse en guarda. Otrosi dezimos, que si algũ guardador[k] de huerfanos, ouiesse de yr en seruicio del rey por su mandado, a alguna parte que fuesse muy lueña: o fuesse alla por seruicio, o por pro comunal de la tierra q̃ en biue, este atal deuen le atender fasta que venga. Pero deue dexarlos moços e sus bienes en guarda en recabdo de tal ome, que piense biẽ dellos, de mientra que el tornare. E quando viniere, deue cobrar e auer los huerfanos en su guarda, bien assi como los tenia en ante. E aun dezimos, que desde aquella sazõ que viniere fasta vn año[l] non le deuen dar otro huerfano nueuamente en guarda. Fuera ende, si pluguiere a el mesmo de lo recebir. Otrosi dezimos, q̃ si acaescieste algũ pleyto granado[m] de nueuo, entre el guardador e el huerfano sobre toda la heredad dl moço, o sobre alguna partida grãde della, que por tal razon como esta, bien se puede escusar el guardador, que non aya en guarda el huerfano. E aun dezimos, q̃ auiendo algũ ome tres guardas[n] de huerfanos, si acaescieste q̃ le quierã dar otro en guarda, bien se puede escusar, por tal razõ como esta, q̃ nõ reciba la quarta guarda. Otrosi, el que fuesse tan pobre que non ouiesse al porque guarescer, si non por

a ¶ *Escusar.* Vide in dict. §. §. & limita. vt in l. iurisperitos. in principio. ff. eodem.

k ¶ *Guardador.* 8 Adde dict. §. itẽ hi qui reipublicæ.

l ¶ *Vn año.* Vide. 9 in dict. §. & in l. non solum. in princip. & ibi Nico. de Neapo. ff. eodem.

b ¶ *Menor.* Concordat instituta eodem. §. item hi qui.

c ¶ *Cinco fijos.* Concordat instituta eodem. §. & qui potest. item. 6

d ¶ *Del rey.* Concordat instituta eodem. §. item. in. §. 1. vbi Angel. Aret. dicit procedere tam in administrantibus res fiscales quam res patrimoniales principis. l. administrantes in principio. ff. eo. l. bene a zenone. C. ũ qua dr. præscrip.

e ¶ *En batalla.* Cõ 3 cord. l. bello amissi. ff. eod. & instituta eo in princ. & §. fœmine. instit. de adopt.

f ¶ *Del rey.* Con- 4 cordat instituta eodem. §. item propter litem. & l. pro tutore. ff. eodem.

g ¶ *Mensageros.* 5 Concord. instituta eodem. §. item hi qui.

h ¶ *Iudgar.* Con- 6 cordat instituta eodem. §. & qui potest item.

i ¶ *Escusar.* Vide 7 in dict. §. §. & limita. vt in l. iurisperitos. in principio. ff. eodem.

m ¶ *Granado.* Concordat instituta eodem. §. item propter litem. & l. pro tutore. ff. eodem. 10

n ¶ *Tres guardas.* Concord. instituta eod. §. item. tria. & ff. eo. l. tria. & l. si duas. & l. si quis. in princ. non tamen præstarent vacationem ab aliis muneribus publicis propter dignitatem, & vtilitatem. l. 2. & ibi vide Ioan. de Plat. C. de excusa. mune. lib. 10. 11

Universidad de Deusto
Biblioteca

lauor de sus manos[a] bien se puede escusar que nō sea guardador de huerfano. Otrosi se podria escusar, que non fuesse guardador, el que fuesse enfermo[b] de tal enfermedad de que nunca pudiesse guarescer. E aun el que nō supiesse leer, nin escreuir[c], si fuesse tan simple, o tan nescio, q̄ non se atreuiesse a fazer la guarda con recabdo, E aun se podria escusar de la guarda del huerfano, el que ouiesse auido grād enemistad capital[d] con el padre de aquel que le quisiessen dar en guarda. E capital enemistad es dicha[e], quando aquel q̄es dado por guardador del huerfano, acusó el padre dl, de cosas que si le fuessen prouadas, que les deuiā matar porende, o ser mal enfamado, osi le ouiesse assechado[f] en otra manera por lo matar: o si ouiesse seydo su enemigo conoscidamente[g], e non fuesse despues fecha paz[h] entre ellos. E escusar se podria otrosi de la guarda, aquel a quien ouiesse mouido pleyto de seruidūbre[i] el padre del huerfano, o el al otro. E otrosi el q̄ fuesse mayor de setenta años[k] o menor de veynte e cinco[l].

¶ *Ley. III. Como los caualleros e los maestros de las sciencias se pueden escusar que non sean guardadores de otri.*

CAuallero que estouiesse en corte del rey o en otro lugar señalado por mandado del: o por pro comunal de la tierra, bien se puede escusar[m], que nō tome guarda de huerfano, por razō de aquel seruicio que faze. Otrosi el que fuesse maestro de gramatica[n], o de rhetorica, o de dialetica, o de fisica[o], mostrādo su sciēcia a los escolares, e obrando por ella[p] en su tierra: o en otro logar, por mandado del Rey[q], bien se pueden escusar qualquier dellos q̄ non sea guardador del huerfano. Esso mismo seria, de los maestros de las leyes[r] q̄ siruē a los reyes, biuiēdo con ellos por sus juezes, o por sus consejeros. E aū dezimos, que los filosophos[s] q̄ muestrā el saber de las naturas, se pueden escusar que non sean guardadores de huerfanos contra su plazer. Otrosi dezimos q̄ el que fuesse dado por guardador al moço menor de catorze años, deque le aya guardado, fasta que sea de esta edad, bien se puede escusar, que lo non aya en su cura[t] dende en adelante, si non quisiere. E sobre todo dezimos que el marido[u] non deue ser dado por guardador de los bienes de su muger q̄ fuesse menor de edad, porque sospechamos que la muger por amor que ha a su marido, non le demandaria emienda del daño, o del menoscabo que fiziesse en ellos, e que gelo perdonaria todo de ligero. E porende deue pedir el marido al juez, que de a los bienes della[x] otro guardador que sea sin sospecha.

1 a ¶ *Maiori.* Concor. instituta. §. sed & propter paupertatem, & ibi glo. a
pro. dicta tamen non excusat pauperas. vid. gl. in c. 1. 12. q. 5
b ¶ *Enfermo.* Conco. instit. eo. §. ité, ppter aduersam valetudinē, si autē fu-
perueniat morbus post susceptā tutelā. vid. ff. eo. l. post suscepta. &
vide in materia loa. de Plaā in l. a muneribus. C. de decurio. l. b, 10. & o
in l. podagr. x. C. qui mor. se excus. eo. li. & vi te l. nō solū, §. si quis itaq. ff. de excusa. tutor. l. 1. C. qui morb. se excusant.

¶ *Escreuir.* Conco. instit. eo. §. similiter. & vide loa. de Plaā. in l. expertes. C. de decurio. lib. 10. & l. athletæ. §. fin. ff. eo.

15 d ¶ *Enemistad capital.* Concordat instituta. eo. §. ité propter inimicitias, &l. athletæ. §. dat remissionem. ff. eod.

16 e ¶ *Es dicha.* Declaratur hic q̄ sit capitalis inimicitia, & approbat dictum glo. in d. §. item propter inimicitias. & vide Bar. in l. 1. §. fi. ff. de admineg.

¶ *Assechado.* Nā inimicitia probatur ex offensione & etiam ex nisu offensionis pura ex fusidās, tē. potest probari si quis sit parentelam vel confederationem cū inimico. coniunctiam q̄ & cōfœderati præsumuntur eiusdem intentionis. vide per Bald. in l. liberi. C. de inofficio. test.

17 f ¶ *Con sedamente.* Ex inimicitia probabili, vt dixit, q̄ nō oritur nisi ex probabili causa seu rationabili. & ideo in dispositione. l. nō attenditur inimicitia, nisi ex capitalibus vel ex magnis causis orta. vide per Bal. in l. hæreditas. col. 1. de his quib. vt indign. & probatur causa inimicitiæ probatur inimicitia. Bal. in l. nostram. in fi. C. de test. & dicitur inimicus, qui etiam speratur inimicus ex euidentibus coniecturis, & apparatibus. Bal. in c. 1. de priori cōsuet. quib. mod. feud. amitta. & vide quę nor. Bal. de pace const. in parte ad indignationem.

18 g ¶ *Fecha paz.* Præsumitur enim inimicitia durare, nisi contra probetur, vt hic & in l. in ipsius, vbi Bal. C. simil. hæres. vide Soci. consil. 17. col. 3. in 3. volu. & quid si reconciliatio sit de recenti? vide per Fel. in c. cum oportet, de acusatio. col. 4.

19 h ¶ *De seruidumbre.* Concor. instit. eo. §. item si qui. cum glo. ibi

20 i k ¶ *De setenta años.* Concord. instit. eod. §. item maior. & quid in muneribus aliis a tutela, vel in honoribus, vide loan. de Plat. in §. fi vltra. C. de decurio. lib. 10.

21 l ¶ *Menor de veynte e cinco.* Vide supra eodem l. prima.

¶ *Lex. III.*

m In hac vt vides, ponuntur & addūtur alii casus vltra eos, qui continentur in l. proxima. Habuit eorum ita sha. l. fi. & milites. ff. de excusatio. tuto. h. d.

¶ *Escusar.* Imo nec; volens admittitur. C. qui dar. tuto. post. l. militem. & supra tit. proxi. l. 14. & §. idem & in milite instituto. eo.

n ¶ *De grammatica.* Concor. instituta. eo. §. item rome. & l. si duas. §. gramatici. ff. eo.

o ¶ *Fisica.* De medicis dicit q̄ circuitores antiqui vocabant appellabāt q̄ circuibāt ciuitatē sanando egros, vt in d. §. grāmatici vbi gl. & q. ēt vocātur parabolani q̄ mutuas hīs parabolas, & appellatione medicorū non continentur, qui faciunt incantationes, vel exorcizant, nam non sunt medicinę genera ista, secundum Bal. in l. 1. C. manda.

p ¶ *Porella.* sed & reprobari. §. amplius. ff. eod.

q ¶ *Mandado del rey.* Hoc dicit quia extra patriam suam isti non habent excusationē, limita ergo istam l. nisi alibi docēant, vel præsentent ex mandato regis, ga tunc idē est ac si in patria. limita etiam in valde discipliatis, nā licet ibi debet immunitate gaudere, vbi facit vtilitatem, fallit tñ in his quę sunt scientię eminētioris: qa vbicumq; isti legāt honorāt patriam suā, & sunt decus & splendor patriæ, vt in d. §. amplius. & ibi Bal. post Iacob. de Are. Item qui legerint in ciuitatibus habentibus priuilegium studij, gaudere hac immunitate, licet extra patriam legant ex quo ibi ex concessione regis docent, & haberetur perinde ac si Romæ, seu in communi patria docerent, vt in d. §. item Romæ. & ibi per Ange. Areti. & per Alberi. in d. l. sed & reprobari. §. de philosophis.

r ¶ *Maestros de las leyes.* Concord. cum l. iurisperitos. ff. eo. & cum l. sed & reprobari. §. legum doctores ff. eo. & aduerte, quia in hoc deteriores conditionis esse videntur doctores legum quam grammatici, & alij de quibus supra sed in multis aliis sunt priuilegiati de quibus in l. 8. tit. fi. 2. partit. & gradit Areti. in d. §. item Romæ.

s ¶ *Filosophos.* Adde l. sed probari. §. 1. ff. eod.

t ¶ *En su cura.* Concord. instit. eod. in. §. qui tutelam.

u ¶ *El marido.* Concord. institu. eodem. in. §. item rescripserunt, & C. qui dar. tuto. post. l. maritus. & vide gl. in c. adam. 33. q. 5.

x ¶ *Que de a los bienes della.* Adde l. amplissimi, & l. 1. fcet. C. de excusatio. tuto. & ex isto verbo & superiori patet quod non prohibet hæc lex, maritum dari curatorem ad litem. vide Bartol. in l. quia cum procuratorio. §. final. ff. de procurator. & Bald. in l. prima. in fine. ff. de excusatio. tuto. vbi dicit. ita in practica seruari, ex ratione tamen hic posita, porque sospechamos, &c. forte posset dici, quod si iis ad quam daretur curator, esset magni præiudici, idem dici debeat quod decuratore honorum, prout etiam volun Saycc. in dicti. h. marturo.

Tit. XVIII. Quādo los huerfa. deuā salir de poder de sus guarda. 111

h ¶ *Excusatio debet fieri per tutorem coram iudice intra quinquaginta dies a tempore quo scit se tutorem datū nimerandos: fiest infra centesimum lapidem vel miliarium, alias habet pro quolibet vicesimo miliario vnam diem, & insuper triginta dies: & iudex a die a quo incipiunt iusti dies currere vsq; ad quatuor menses hanc causam diffiniat: & si tutorem grauet, legitimam excusationem non admittens, potest tutor appellare. l. d.*

1 a ¶ *Cinquēta dias.* Concor. instit. eod. §. qui ēm excusare seu lunt. & l. scire oportet. §. 1. & 2. ff. eo. & tollitur excusatio, si tutor vel curator administret vel patiatur se confirmari. l. Caius. & ibi Nico. de Neapo ff. eo. & gloss. in d. l. scire oportet. §. fin. & l. tutores. C. si ex falsalleg. vbi vide glo.

1 b ¶ *Ell supo.* Concord. C. eod. l. quinquaginta & iuribus, de quibus supra.

1 c ¶ *Cient millas.* Tria miliaria faciūt leucam. l. 25. tit. 2 6a. partit. & quæ ibi dixi.

4 d ¶ *Veynte millas.* Adde l. primā in princi. ff. si quis caut.

5 e ¶ *Quatro meses.* Vid. in l. quinquaginta. ff. eodem.

6 f ¶ *Alçar della.* Ad. d. l. quinquaginta. C. eodem.

Titulus. x. vii. de suspect. tuto.

¶ *Lex. I.*

Suspectus dicitur de cuius dilapidatione aut mala motum iustructione pupillorum fienda, rationabiliter suspicatur, & ob hoc remouetur a tutela, licet idonee satisdet. Ob pauperatem autem non remouebitur bonus homo morigeratus. Item remouetur qui alterius tutelam male gessit, vel si est inimicus pupilli: vel consanguineorum eius, vel in iudicio dixit pro alimentis pupilli non habere, & contrarium repericur aut si inuentarium non facit, vel pupillum in lite non defendit: aut latitauit, cum se tutorem scisit. h. d.

1 g ¶ *Sospechose.* Concord. inst. eod. §. fi. & ff. eod. d. suspectum.

¶ *Fuesse cego.* Concord. instit. eod. §. suspectus est autem.

¶ *Dar fiador.* Quia satisdatio propositum maleuolum tutoris non mutat. l. quia satisdatio. ff. eodem. & subdit ettam ista lex.

¶ *Maneras.* Adde instituta eodem. §. fina. & l. si ered tores. ff. de priuileg. credito.

¶ *Procurado mal.* Quia si mel malus, & cl. §. §. si autem. ff. eo. & ibi gl. & intellege, qd semper præsumitur q̄ male faciat; qui secus si mel male fecit ff. de iure simili, secus si fit dissimilis secūdum Bar. quem vide in l. 2. in fi. ff. de senato. Bald. in. cap. 1. colum. 2. de feud. dat. in vic. leg. comiss. & vide quæ not. Bal. in l. non ignorabit. C. ad exhiben. & de officiali semel remoto propter delictum vide in l. si aliquid. C. de suscepto. & Archa. ibi to. & ibi loan. de Plat. Item & per contrarium pro bono semper præsumitur benefiquod si nolit §. qui mancipia. ff. de ædilit. edi. Bal. in l. 1. circa finem. C. locacapit. mandata. de præsumptio.

m ¶ *Su enemigo.* Adde l. 3. §. si tutor inimicus ff. eodem.

n ¶ *Sus parientes.* in d. §. si tutor dicit parentibus eius. ex quo verbo gl. ibi dicit secus esse si esset inimicus fratris vel alterius transfuersalis. quam tamen gl. reprobant ibi Din. & Alberic. per texa in l. humanitatis. C. de excusatio. tuto. Bart. tamen ibi dicit hōc relinquendum arbitrio iudicis. vt vides ista lex indistincte loquēns, videtur approbare opinionem Din. non tamen displicet ai Bitrium iudicis in hac re versari. prout Bart. dicit.

o ¶ *Si dixesse.* Idem si sui copiam non faciat, vt alimenta pupillo decernantur. insti. uta eodem. §. si quis tutor. & l. 3. §. tutor qui ad alimenta ff. eodem.

p ¶ *Mentira.* Vide in d. §. tutor qui ad alimenta.

Tit. XVIII. De las

razones porque deuen ser sacados los huerfanos e sus bienes de mano de sus guardadores por razon de sospecha que ayan contra ellos.

SOspechas grandes nascen contra los omes que tienen los huerfanos, e sus bienes en guarda, de manera que los pariētes e los otros que aman la pro de los menores, recelādose que non les vēga daño de aquellos, que los deuen guardar, se han a mouer, para mostrar razones, porque deué los huerfanos ser sacados de poder dellos. Onde pues q̄el titulo ante deste, mostramos las razōes, porque ellos mismos se pueden escusar, de non ser guardadores, quando non quieren, o non pueden trā bajarse dello. Queremos aqui dezir, de aquellas porque deuen ser tollidos delā guarda, maguer se quieran ellos trabajar della. E diremos quien son aquellos que pueden esto razonar. E en que manera deuen esto fazer. E antte quien. E que pena mereſcen, si fallaren que algun menoscabo les fizieron.

¶ *Ley. I. Por quales razones pueden ser tollidos los guardadores de la guarda.*

AQuel guardador puede ser llamado sospechoso[g], que es de tales maneras, que pueden sospechar contra el, que desgastara los bienes dl huerfano, o que le mostrara malas costumbres. E maguer este atal fuesse rico[h], e quisiesse dar fiador[i] de guardar e aliñar los bienes del moço, por todo esso non le deué dexar en su guarda, porque tal fiadura non le toldria alguardador el mal entēdimiēto, o la mala voluntad que ouiesse en gastar lo del huerfano. E aun dezimos que si el guardador fuere pobre, e de buenas maneras[k], non deuen porende sacar de su poder al huerfano, e dar otros en su lugar. E las otras razones porque puedē toller a los guardadores los huerfanos, o dar otros en su lugar son estas, assi como si alguno ouiesse seydo guardador de otro huerfano, e ouiesse procurado mal los bienes del. O le ouiesse mostrado malas maneras. O si despues que ouiesse en guarda al moço, fuesse fallado que era su enemigo[m], o de sus parientes[n]. O si dixesse[o] delante del juez, q̄ non tenia que dar a comer al moço, e fallassen que dize mentira. O si non fiziesse escrito de los bienes del huerfano, a que llaman inuentario, segun de

Universidad de Deusto
Biblioteca

10 a ¶ *Diximos.* Supra tit. 16. l. 15. ead. partita.

11 b ¶ *Amparasse.* Concor. l. fi. in prin. C. de adminis. tuto. & an ex hoc solo remoueantur sine nouo processu. vi. Bar. in l. eum qui res. C. de procura. & sic & eundem Bart. in l. impuberibus. §. fi. ff. de suspect. tuto. & tutor qui nō vult accusare offensores minoris remouetur, vt suspect. l. senat. & ibi not. Bald. C. q accus. nō pos.

11 c ¶ *Se ascondiesse.* Concor. cum l. impuberibus. §. fi. ff. eo. Ad de etiam aliā causam. in d. l. 3. §. seuerus & aliam. in §. tutores. ff. eo. & in §. is tutor.

¶ *Lex.* II.

Tutoris suspecti accusatio cōpetit cuilibet de populo: sed magis incumbit matri, aniæ & socrui vel nutrici pupilli, aut alicui cuiuscunq; sexus qui ratione pietatis mouetur: impubes tū ipse non potest accusare: sed factus adultus pōt cum consilio cōsanguineorum, siue tutor sit testamentarius legitimus: vel datiuus: & fiet hæc accusatio coram iudice matoris loci, vbi pupillus habet bona sua, & fiet tutore accusato præsente. h. d.

1 d ¶ *Del pueblo.* Concord. l. 1. §. consequens. ff. eo. & inst. eo. §. consequens & l. pietatis. C. eod.

2 e ¶ *Señaladamente.* In d. l. 1. §. consequens. dicitur immo mulieres admittuntur: sed hæ solæ quæ pietate, &c.

3 f ¶ *Menor de catorze años.* Adde inst. eo. §. impuberes. & ff. eod. l. impuberibus. in prin.

4 g ¶ *En el vientre.* Adde l. 3. §. sed & si quis curam ventris. ff. eo. & vid. ibi in §. non tantum. de furiosis, & prodigis.

5 h ¶ *Quier fuere.* Omnes equidem tutores possunt fieri suspecti, vt hic & inst. eo. §. nunc videamus. & l. 1. §. ostendimus. ff. eod.

6 i ¶ *La acusation.* Et aduerte, quod in accusatione suspecti tutoris, non est necesse in libello ponere causam. Bar. in l. he enim. in prin. ff. eo, qñ dolus non obijcitur. & an possit fieri accusatio de suspecto per procuratorem? vide Nico. de Neapo in l. piane. ff. de excusa. tuto. vbi refert Raine. tenuisse quod non. tex. tamen videtur velle, q. sic in l. nō solum §. fi. secundum literā accusabitur. & Ange. ibi dicit q. potest fieri, si ciuiliter agatur ad remouendū eum: nō vero si criminaliter agat. vide ibi per doctos. & an possit tutor accusari de suspecto antequam gerat? vi l. hæ enim. §. fi. ff. eo. & Bal. in l. 1. §. solent. ff. de offi. præfect. vrb.

7 k ¶ *Del iudgador mayor.* Adde inst. eo. §. 1. sed an debet esse hec accusatio coram iudice causarum criminalium, vel possit coram iudicibus ciuilium causarum agi. Bald. in l. 1. C. si tuto. non gesse. refert opiniones contrarias, & dicit q. de facto vidit istam quæstionem agitari coram iudice ciuilium causarum, præsertim cū opponitur culpa, & non dolus, & ego vidi similiter corā auditoribus regalis cancellariæ litem super hoc. vide. Bart. in l. 1. §. sciendum. ff. de suspect. tuto. & ibi etiam vide per eum, an si agatur criminaliter debeant in libello exprimi ea de quibus in l. libellorum. ff. de accusa. & an ista causa possit delegari. vide per Bar. in d. l. 1. §. damus. & in l. 1. §. suspecti. ff. ad Turpil. Et aduerte, quod si incidenter comperiat iudex tutorem fraudulenter administrasse tātum debet dare sibi terminum ad suas defensiones. Bar. in l. impuberibus. §. fi. ff. de suspect. tuto.

suſo diximos. [a] O ſi non le amparaſſe [b] a el o a ſus bienes en juyzio, o fuera de juyzio. O ſi ſe eſcondieſſe [c], e non quiſieſſe pareſcer: quando ſupieſſe que le auiā dado por guardador del huerfano.

¶ *Ley. III. Como el judgador de ſu officio puede remouer al guardador de la guarda del huerfano, quando entendiere q̄es daño ſo.*

EL judgador de ſu officio [m] puede remouer al guardador de la guarda, maguer non le acuſe ninguno, ſi viere, o entendiere que faze mal la fazienda del huerfano, en qual manera quier que lo vea, o lo entienda. Otroſi dezimos, que luego quel guardador es acuſado [n], per ſoſpechoſo, e el pleyto de la acuſacion es començado por demanda [o], e por reſpueſta, deue el juez dar a otro ome bueno en fieldad, la guarda del moço e de ſus bienes, faſta quel pleyto ſea acabado.

¶ *Ley. IIII. Que pena mereſcen los guardadores de los huerfanos, ſi fallaren que fizieran algun menoſcabo en los bienes dellos.*

TOllido ſeyendo el guardador del huerfano, de la guarda del huerfano por ſoſpechoſo, por algun engaño [p], que le quieſſe fecho en ſus bienes: dezimos, que finca enfamado porende por ſiempre, e deue pechar el daño que fizo al huerfano, ſegund aluedrio del judgador

deue ſer fecha, delante del judgador, [k] mayor del lugar: do hael moço ſus bienes, eſtando delante [l] aquel contra quiē es dada la acuſacion de la ſoſpecha.

¶ *Ley. III. Como el judgador de ſu officio puede remouer al guardador de la guarda del huerfano, quando entendiere q̄es daño ſo.*

EL judgador de ſu officio [m] puede remouer al guardador de la guarda, maguer non le acuſe ninguno, ſi viere, o entendiere que faze mal la fazienda del huerfano, en qual manera quier que lo vea, o lo entienda. Otroſi dezimos, que luego quel guardador es acuſado [n], per ſoſpechoſo, e el pleyto de la acuſacion es començado por demanda [o], e por reſpueſta, deue el juez dar a otro ome bueno en fieldad, la guarda del moço e de ſus bienes, faſta quel pleyto ſea acabado.

¶ *Ley. IIII. Que pena mereſcen los guardadores de los huerfanos, ſi fallaren que fizieran algun menoſcabo en los bienes dellos.*

TOllido ſeyendo el guardador del huerfano, de la guarda del huerfano por ſoſpechoſo, por algun engaño [p], que le quieſſe fecho en ſus bienes: dezimos, que finca enfamado porende por ſiempre, e deue pechar el daño que fizo al huerfano, ſegund aluedrio del judgador

1 ¶ *Delante.* Sed & an ſe defendere poſſit per procuratorē. vid. in d. l. non ſolū. §. fi. ff. de procura. & ꝑ Bar. in l. decreto. ff. de ſuspe. tuto.

¶ *Lex.* III.

Si expediēs eſt, iudex pōt tutorē ſuſpectum, nemine accuſante removere. Item lite cōteſtata, in tali accuſatiōe ponat iudex alium qui adminiſtret vſque ad finem litis. h. d.

m ¶ *Officio.* Adde l. 3. §. præterea. ff. eo. & an tūc ſi removeatur ſit infamis: gl. ibi voluit q̄d non. de quo. vide ibi p Bar. & Albe. & per Salic. in l. fi. C. eod. & dicam d. o dante in l. 5. ti 6. part. 7.

n ¶ *Es acusado.* Concor. inſt. eo. §. ſi gs aūt. & l. eum quē C. eod. & l. qñ ſi forte. §. 1. & ibi vide Bart. ff. de ſolutio. & in prælato accuſato. vide text. in cap. venerabili. de officio. delega. & in ca. ſimde accuſa. & quid ſi tutor qui accuſatur de ſuſpecto talis eſt, qui conuictus non debet removeri: ſed alius ſibi adiungi? vide per Bart. in d. §. 1. & in l. ſi tutor. vbi bonus text. ff. de ſuſpect. tuto. v. Bi etiam vi. Bar. vbi concluditur quod tali caſu non interdicatur ſibi adminiſtratio: ſed curator adiungatur. Salicet. tamen & forte non male in d. l. eum quem. vule quod etiam tali ſit interdicta adminiſtratio eo ipſo quod poſtulatur ſuſpectus vſque in id tempus, quo ſibi curator adiungatur; & tunc poterit cum aduocato adminiſtrare etiam pendente proceſſu, & de facto vidi pendente accuſatione ſuſpecti contra matrem aſſociari per iudices cauſæ pendente lite quendam iudicem in partibus ad adminiſtrationem.

o ¶ *Por demanda, e por reſpueſta.* Approbat dictum Azo. C. de ſuſpect. tuto. in ſumma ad fin. & ſic ante litem contestatam, poterit ſibi ſolui, & tenebitur quod adminiſtret, ſecundum Ange. in d. l. quod ſi forte. §. ſunt quidam. qui dicit ita Peruſij iudicatam per illud dictum ſingulare Azonis.

¶ *Lex finalis.*

Reuocatus a tutela vt ſuſpectus propter dolum eſt infamis & tunc tenetur de mala adminiſtratione officio iudicis, ſed ob culpam vel negligentiam non eſt infamis: ſed dabitur ſtatim alius, & omnia quę dixi de ſuſpecto tutore habent etiam locum in curatore. h. d.

p ¶ *Por algun engaño.* Concordat inſtit. eodem. §. ſuſpectus autem, non ſufficit ergo ſata culpa vt ſit infamis. ſecundum gloſſam. ibi & tradit Albericus etiam in l. hæ enim. ff. eodem. & adde l. fina. & ibi gloſſ. C. eodem.

12 a ¶ *Mal recabdo.* Concord. l. 3. §. fin. cum l. ſequenti ff. eod. & d. §. ſuſpe- & is autem. & in dubio dicitur remotus ex cauſis obiectis in libello. glo. in d. l. fi. C. eod. & in d. §. ſuſpectus quas vide.

13 b ¶ *Curador.* Adde l. 2. & l. in poſtulandis. C. eo. & quia generaliter de virtq; ll. 3 q̄ tractantur. ff. & C. & inſtitu. eo d.

¶ *Titulus.* XIX.

De in integrum reſtitutione.

¶ *Lex prima.*

Reſtitutio eſt in priſtinū ſtatum repoſitio, & per eā minores a dāniſ alterius dolo vel ſui facilitate ve nientibus libe rantur. h. d.

1 c ¶ *Primero.* Adde a. q. ti. §. notandū. in fi. & in c. ex literis. de in integ. reſti. & l. 1. C. de ſenten. paſſ. l. 1. tit. 25. 3. Parti. & ex his colligas formā libelli in integrū reſtitutione, non eſt neceſſe q̄ particulariter exprimat cauſa læſionis ſeu articulus. in q̄ fuit læſus: ſufficit q̄ dicat ſe minorē & dolo vel ſui facilitate læſum. vi. Bar. in l. minor autē. §. 1. ff. d. mino. vbi limitat, niſi petatur reſtitutio contra ſententiā principis, imo neq; eſſet neceſſe q̄ exprimat qualiter ſit læſus ſecūm Spec. tit. de reſti. in integr. §. qualiter. ibi tamē refert opinionem vber. in cōtrariū q̄d videtur rutius. Sed ſuſtentare- tur libellus, licet hoc nō exprimeretur, vt tradit Alexand. in l. nam & poſtea. §. ſi minor. co- lūt. ff. de iureiurando & in l. fin. C. de integr. reſti. & ſatis confert iſta l. partiarū ad ſuſtentationē talis libelli. Tenetiā menti iſtā l. vt scias qualiter iudex debeat pronunciare, cū petitur reſtit. cōtra ſententiā: nō enim iudicat ſuper prima cauſa, ſed ſolum reſcindit ſententiam, & reducit rem ad priſtinū ſtatū. Adde l. 1. & ibi Bart. C. ſi aduerſ. libera. & not. q̄ ſufficit in integrum reſtitutionem tacite peti. vide Bald. in l. ne quicquam. §. vbi decretum. col. 7. ff. de offic. procon.

2 d ¶ *O por engaño.* Concor. cum l. 1. ff. eod. & l. minoribus. C. eod.

Adtl. ff. & C. de in integr. reſti. & i- decre. ſi tur. vel cu ra.

dor. Mas ſi fueſſe remouido de la guarda non por engaño q̄ outeſſe fecho a ſabiēdas, mas porque fueſſe omne perezoſo, o de mal recabdo [1], eſtōce non ſeria porende enfamado. Pero deue dar luego algū ome bueno que guarde al moço e a ſus bienes en lugar del otro. E ſobre todo dezimos, q̄ todas aquellas razones e ſoſpechas, que diximos en eſtas leyes, q̄ hā lugar enel guardador del pupilo, e ſſas miſmas deuen ſer guardadas enel otro guardador, q̄ es dado a los menores de veynte e cinco años, e mayores de catorze, a que dizen curator. [b]

Titulo. XIX. Como

deuen ſer entregados los menores, ſi algun daño o menoſcabo recebieron en ſus buenes, por culpa de ſi miſmos, o de aquellos que los tuuieren en guarda.

ENoſcabos e daños reciben muchas vegadas los menores en ſus bienes por mengua de ſi, porque non han entendimiento cūplido en las coſas, aſsi como les seria meneſter, o por culpa, o por engaño de ſus guardadores, o de otro. E porende tuuieron por bien los ſabios antiguos, que fizieron las leyes, que ellos fueſſen entregados de todo ſu derecho, quando tal daño les acaeſcieſſe por alguna deſtas maneras. Onde pues que en los titulos ante deſte, fablamos de la guarda de los huerfanos e de ſus bienes. Queremos aqui dezir, de como deuen ſer entregados, quando por mēgua de guarda reciben algun menoſca-

terue. & l. intra vtile. §. 1. vbi bonus tex. ff. de mino. & nota, q̄ et. ā interuentus iudicis cū tutore vel curatore, nō impedit reſtitutionē. l. ii. & ibi Paul. de Caſtr. C. de iudiciſſo. mino. & procedit etiam ſi tutor, vel curator ſit pater ipſius minoris emancipati. l. etiā ſi a patre. ff. de mino. procedit etiam & ſi tutori nulla culpa poſſit aſcribi. l. tutor vr gētib⁹. in prin cipio. ff. eod⁹. ſi tamen fuit fe cit actum fuit ꝓcurator mi noris nō reſti tuitur. minor niſi ꝓcuratore nō exiſtente. ſi l. pūcto. l. cū mādato. ff. eod. & ibi gl. ii. penit ratione diuerſi tatis, limita etiam iſtā. l. in caſu. l. properandū. §. fin. C. de iudic. & vi. de etiam q̄d ha bet fin. l. poſta. C. de in. & ib vi d. & ibi Bald. Sed quæritur cū intellectione minoris ſit agere cōtra tu torē vel cura torē ad intereſ ſe vel petere re ſtitutionem cō tra læſionem. vt in d. l. etiam & in l. fin. C. ſi tuto. vel cura. An ſi agat contra tutorem teneat cedere ei beneficiū reſtitutionis quod habet cōtra a liū? & videtur q̄ſic vt in. l. ſi minoris. C. de admini. tuto. poteſt em cedi beneficiū reſtitutionis, vt eſt ibi text. & ibi not. Bar. & in. quod ſi minor §. fin. ff. de minor. & adde q̄ in hoc notat Nicol. de Neapo in l. 1. in prin. ff. de tu te. & ratio. diſſr. q̄ videtur procedere q̄n tutor nō eſſet in dolo, ſed in culpa, nā ſi dolosus nō videtur q̄ poſſit petere ceſſionē vt in l. ſi plures. ff. de admini. tuto. & ibi gl. & not. gl. in. c. monemus. 12. q. 2. alias ſic vt in l. 1. §. nunc tractemus. & l. ſi alterius. ff. de tute. & ratiō. diſt. & in d. l. ſi minoris. Aduerte etiā q̄ & ſi eius gaudet ſimili būficio vere tradit Ioan. de Pla. in. l. 1. C. de ſenē. cont. ſiſ. n. 11 to. & in admi ſtratore rei publicę. vide quod not. idē Io. de Pla in l. 2. C. de adminiſtr. reip. vi. 11. vide etiā q̄ in aſſentatione rei eccleſiaſticæ not. gl. in d. c. monemus. & vide etiā de prelato qui dānificauit eccleſiā q̄ ſi in electione eccleſię agere cōtra eū, vel eius hęredes vel petere reſtitutionem cōtra tertiū vel rem vēdicare per Abb. in c. 2. de in teg. reſtitu. col. penul. & adde l. cum interdictæ. & ibi Bal. C. de arbitr. tute.

3 ¶ *Razono.* Nō ergo ſi vſ ſ fuerit ſure cōi, vt in l. ſi. C. eo. & ſi co. l. 6.

4 ¶ *Non fuesse prouado.* Adde l. verum. §. ſciendum. & l. patri. ff. de mino. & l. nam & poſtea. §. ſi mino ff. de iurciurand. & l. minoribus. C. de in integ. reſtitu. & l. ſi minorem. & infra eod. l. 6. in fin. & l. 5. tit. 14. tertia partida, & tit. 25 l. fin.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Lex. III.*

Restituitur minor aduersus confessionē a se, vel a tutore, vel curatore, vel aduocato facta vel ob omissam exceptionē, si est læsus. h. d.

¶ *Denegando.* Adde. l. certum. §. pen. ff. de confe. & l. si ex causa. §. nunc videndū. ff. de minor. & l. 1. t. 2. 13. supra. 3. part. & vide omnino ad materiam istā per Bald. in l. vnica col. 13. & 14. & 15. C. de confes. vbi vide quomodo probetur læsio in cōfessione minoris.

¶ *Confesos.* Adde. l. minor autem & l. minor 25. annis omissam. ff. de min.

¶ *Lex. IIII.*

Impubes si fuit in iudicio de adulterio cōfessus, quia tale delictū in impubere non cadit, eius confessio nō valet licet in aliis de dictis nō excusetur, si decem annos cum dimidio habeat licet initius puniatur. h. d.

¶ *Tempestes.* cum enim cōfitetur in facto proprio ipse adulteri non phibet agnoscere bona fide quanquiple, solus & nō alius fiat vere nē vt hic & tradit Bald. in l. vnica. col. 15. C. de confes. & facit ista. l. contra dictum Ange. in. l. certū. §. in pupillo. ff. de confes. §. si adultº minor. 25. annis cōfitetur in iudicio crimē de quo aliter non cōstabat q. debet restitui in integrum aduersus talem confessionem absque alia probatione erroris, quia ex hoc solo apparet eum esse læsum, quod dictum exaltat Alexand. in dict. l. nam & postea. §. si minor. ff. de iureiur. vbi etiam laſi. nisi dicas quod ista. l. non excludit ex hoc beneficium restitutionis, sed tantum vult stare dimisse confessioni si restituto contra eam non petatur. quod & tradere videtur ex eo quod inferius in casu sequenti dicit ibi mihi bene porque demandar restitucion por razon della, & quod Bartol. in l. si tutor. in fin. ff. de minor. Notando ex illa. l. quod minor in aliquo casu non restituitur aduersus confessionem, procederet dummodo perseueret in confessione secus si dicat quod fuit male confessus & per errorem quia tunc procedet dictum Ange. & aliorum facit ad hoc gloss. in dict. §. delictis. l. auxilium. in verb. fateatur, quæ intelligit illum text. quando minor perseverat in confessione.

¶ *De edad cumplida.* Adde. l. auxilium. §. in delictis. ff. de mino. & l. 1. C. li aduersꝰ deli. bene tamen restituitur in minor aduersus delictum præsumptum de præterito. l. si ex causa. §. si in. ff. de mino. Bart. in dicto

¶ *Ley. III. Como el menor de veynte e cinco años a su guardador puede demandar restitucion por daño que recibiesse, conosciendo o negando en juyzio el o su abogado.*

Conosciendo, o negādo[a] en juyzio el menor, o su guardador, o su abogado, alguna cosa porque menoscabasse, o perdiesse de su derecho o dexādo de poner defensiō[b], o otra razon de q̄ se pudiesse aprouechar, puede demādar al juez q̄ torne el pleyto en el estado en q̄ era ante. E q̄ nō se le embargue su derecho, por ninguna destas razões sobredichas e el juez deue lo fazer. E de lo q̄ dize en esta ley, e de las otras cosas de q̄ se pueden aprouechar los menores, fablamos aſaz cōplidamente en la tercera partida deste nuestro libro, en los titulos de los demandadores de los demandados e de los juezes, en las leyes que fablan en esta razon.

¶ *Ley. IIII. Como el menoo se puede escusar de los yerros que oniere fecho por razon de la edad.*

Si el mayor de catorze años, e menor de veynte e cinco, fuesse acusado q̄ auia fecho adulterio, si conosciere alguna cosa en juyzio, seyēdo acusado de tal yerro, empescer[c] le ha lo que conosciere, e recebīra poren de la pena q̄ manda la ley, e non se puede escusar, por dezir que non es de edad cūplida[d]. Mas si fuesse menor de catorze años, nō podria ser acusado d̄ tal yerro[e], nin de otro de luxuria, porque nō cae aun tal pecado en el. E porēde, si el fiziesse conoscencia deste yerro en juyzio nō seria valedera, nin ha porque demādar restitucio por razō della. Mas de todos los otros yerros, assi como omicidio o furto, o de los otros semejātes, q̄ si ziesse nō se puede escusar por razō q̄ es menor solo q̄ sea de edad de diez años e medio arriba[f] quādo los faze. Porque el moço de tal tiēpo, tenemos q̄ es mal sabido el q̄ entiende estos males quando los faze. Pero non les pueden dar tan grand pena, como a los mayores.

¶ *Ley. V. Por quales razones puede el menor desatar los pleytos o las posturas que fuessen fechas a daño de si.*

Vādo el menor de edad, es por fijado[g] de tal ome q̄ le muestre malas maneras: o q̄ le desgaste lo suyo, puede pedir al juez del lugar q̄ le torne en aq̄l estado, en q̄ era ante q̄ le ouiesse porfijado e el juez deue lo fazer. Otrosi dezimos, q̄ si al menor d̄ veynte e cinco años fuesse otorgado poder en testamento de otri, o de otra manera de escoger alguna cosa q̄l fuesse mandada q̄ si por auentura se engañasse en la escogencia[h], cuydādo tomar lo mejor, e nō lo fiziesse assi: q̄ puede pedir al juez, q̄ le māde dexar aquella cosa peor que tomo, e tomarla mejor: e el juez deue lo fazer. E aun dezimos, q̄ si alguna cosa del menor de veynte e cinco años, fuesse metida en almoneda, e la comprasse alguno, e despues dessio viniesse otro q̄ dixesse q̄ daria mucho mas por ella: q̄ puede pedir otrosi al juez q̄ torne aq̄lla cosa, el q̄ la auia sacado del almoneda, e q̄ la de al otro q̄da mas por ellas[i]: e el juez deue lo fazer, si entendiere q̄ es gran pro del moço[j]. Otrosi dzimos, q̄ faziēdo el menor de veynte, e cinco años pleyto alguno, o postura, q̄ fuesse a su daño[k], o cābiando su debdo[l] por otro peor: o faziēdo otra mudaciō nueuamente, en qual manera q̄ quier porq̄ se empeore su fazieda, o se menoscabasse[m] sus bienes, o su derecho: q̄ puede pedir al juez q̄l faga dsfazer el pleyto o la mudaciō q̄ fizo a su daño, e q̄l faga mejorar e entregar lo q̄ ouiesse menoscabado por qualquier destas razones sobre dichas, e el juez deue lo fazer, si fallare en verdad, q̄ el pleyto fizo seyendo menor de veynte e cinco añoa, e fuere, puado el empeoramiēto, e el menoscabo q̄ le viene por ende.

E si por auētura el menor ouiesse dado fiadores sobre tales pleytos como estos sobredichos, e se quisierē aiudar de la restitucio q̄ es otorgada al menor, non lo podria fazer, fueras ende en aq̄lla manera q̄ diximos en el titulo de los fiadores, en las leyes[n] q̄ fablan en esta razō.

¶ *Ley. VI. Por quāles razones nō puede ser otorgada restitucio al menor.*

Dizīēdo o otorgādo el q̄ fuesse menor, q̄ era mayor d̄. xxv. años, si ouiesse persona q̄ pareciesse[f] de tal tpo, si lo faze ēgañosamēte[g] valdriā el pleyto q̄ assi fuere fechoco el, e no due ser desfatado[h] despues, como quier q̄ nō era de edad quando lo fizo: esto es, por aduersarius nō potest dicere se deceptum: imo tā ipse quā minor vidēntur esse in dolo, quo casu cōpsit minori restitutio: quia facta dō ll compensatione, perinde est ac si nullus fuisset in dolo. & ideo datur restitutio, & quia scienti dolus nō infertur. l. 1. ff. de act. empt. secundum Cyn. Aibe. l. & Sali. in. l. 1. C. si min. se maio. dixe. adde Alberi. idem tenentem quand ō per aspectum alter constaret in authē. sacramenta puberum, col. 3. C. si aduersꝰ vendit.

¶ *Engañosamente.* Adde. l. secundā & tertiā. C. si min. se maio. dix. Et ad 2 uertē nā per istā. l. partita q̄ nō distinguit an adultus vel pupillus talē assertionem faciat videtur cōprobari dictum Guiller. de Cun. de quo per Paul. de Cast. in. l. qui iuralle in prin. ff. de iureiur. q. si pupillus proximus pubertati iuret cum contrahit se esse puberem, & postea etiā iuret quod nō veniet cōtra cōtractū q̄d habebit locū dispositio authen. sacramēta puberū, sicut si esset pubes: & cum isto dicto transit ibi Paul. de Cast. multū cōmendans dicens, se alibi non legisse: si cō teneamus i tā opinionē, q̄d etiā pupillus dolo obligatur ex iuramento nō esset ista mira da dicta decisio. vide p. Alexā. in d. l. qui iuralle. in prin. ff. l. ista partita ꝰ expresse sentit d adulto nō de pupillo, cū tñ supernus dixit, q̄ pareſciere de ētl tpo. Docto. etiā intelligunt de adulto. ll. dicti tit. C. si min. se maio. dixe. & patet ex ll. illius titu. Quid autem dicendum in dubio, cum nō cōstet de dolo minoris? Azo in suma illius titu. in fin. dicit q̄d presumitur dolus in minore, qui se maiorem dixit, & idem tenet gl. in d. l. q. & ibi Odof. e. in fi. Cynus tamē & alij tenēt oppositū: quia dolus nō præsumitur, nisi probetur. l. quottens. §. qui dolo. ff. de probā. Et hoc etiā vult ista. l. partita ꝰ cū dicit, si lo faze engañosamente. Et ita tenent Alberi. & Salice in. d. l. 3. vbi etiā Bart. in fi. si autem minor sui facilitate asserat se maiorem, & ita licet, tunc distingue, vt habetur in. d. l. 3. quia aut iurauit verbo tenus: & tunc nō restituitur, nisi per instrumenti seu scripturam probet se minorē, & si iurauit corporaliter nullo modo restituitur, vt ibi, & per quē instrumenta probet cum verbo tenus iurauit, vide per Specul. titu. de restitu. in integ. §. quis autē col. 4. versic. sed cuiusmodi erit scriptura, vbi etiam vide per Specula. aliquas notabiles quæstiones in ista materia, in col. 5. videlicet, an præsumpticet sibi minor ex tali iuramento, in aliis contractibus, & tenet quod non & tenet. gl. fi. in d. de ētate. ff. de mino. in fi. glo. vide ibi per Speculatorem, vbi etiam de aliis in ista materia.

¶ *Desatado.* Ex beneficio restitutionis posset tamen opponere contra cōtractum ea quę posset maior, vt alias not. gl. in d. l. 3. & in authen. sacramenta puberum. C. si aduersꝰ vendi. & procederet etiam si cum iuramento minor asseret se maiorem, & sic nō excluderetur si contractus esset nullus a iure dicendi nullum, propter tale iuramentum, secundum Ioan. And. post Nicho. de Mata. in additio. ad Specu. tit. de sententia. §. vt autem in prin. in additione magna, & idem tenet Specul. ti. de restitu. in integ. §. quis autem, col 5. ver. sed cum ei repellit enim ex hoc a beneficio restitutionis, quo ꝺ est ius singulare, non vero a iuris cōmunis beneficio, & idem tenet Paul. de Castro in. l. 3. C. si quis ex mayo. dixe. multum commendans.

¶ *Lex. IIII.*

Impubes si fuit in iudicio de adulterio cōfessus, quia tale delictū in impubere non cadit, eius confessio nō valet licet in aliis de dictis nō excusetur, si decem annos cum dimidio habeat licet initius punitur. h. d.

¶ *Tempestes.* cum enim cōfitetur in facto proprio ipse adulteri non phibet agnoscere bona fide quanquiple, solus & nō alius fiat vere nē vt hic & tradit Bald. in l. vnica. col. 15. C. de confes. & facit ista. l. contra dictum Ange. in. l. certū. §. in pupillo. ff. de confes. §. si adultº minor. 25. annis cōfitetur in iudicio crimē de quo aliter non cōstabat q. debet restitui in integrum aduersus talem confessionem absque alia probatione erroris, quia ex hoc solo apparet eum esse læsum, quod dictum exaltat Alexand. in dict. l. nam & postea. §. si minor. ff. de iureiur. vbi etiam laſi. nisi dicas quod ista. l. non excludit ex hoc beneficium restitutionis, sed tantum vult stare dimisse confessioni si restituto contra eam non petatur. quod & tradere videtur ex eo quod inferius in casu sequenti dicit ibi mihi bene porque demandar restitucion por razon della, & quod Bartol. in l. si tutor. in fin. ff. de minor. Notando ex illa. l. quod minor in aliquo casu non restituitur aduersus confessionem, procederet dummodo perseueret in confessione secus si dicat quod fuit male confessus & per errorem quia tunc procedet dictum Ange. & aliorum facit ad hoc gloss. in dict. §. delictis. l. auxilium. in verb. fateatur, quæ intelligit illum text. quando minor perseverat in confessione.

¶ *De edad cumplida.* Adde. l. auxilium. §. in delictis. ff. de mino. & l. 1. C. li aduersꝰ deli. bene tamen restituitur in minor aduersus delictum præsumptum de præterito. l. si ex causa. §. si in. ff. de mino. Bart. in dicto

¶ *Ley. III. Como el menor de veynte e cinco años a su guardador puede demandar restitucion por daño que recibiesse, conosciendo o negando en juyzio el o su abogado.*

Conosciendo, o negādo[a] en juyzio el menor, o su guardador, o su abogado, alguna cosa porque menoscabasse, o perdiesse de su derecho o dexādo de poner defensiō[b], o otra razon de q̄ se pudiesse aprouechar, puede demādar al juez q̄ torne el pleyto en el estado en q̄ era ante. E q̄ nō se le embargue su derecho, por ninguna destas razões sobredichas e el juez deue lo fazer. E de lo q̄ dize en esta ley, e de las otras cosas de q̄ se pueden aprouechar los menores, fablamos aſaz cōplidamente en la tercera partida deste nuestro libro, en los titulos de los demandadores de los demandados e de los juezes, en las leyes que fablan en esta razon.

¶ *Ley. IIII. Como el menoo se puede escusar de los yerros que oniere fecho por razon de la edad.*

Si el mayor de catorze años, e menor de veynte e cinco, fuesse acusado q̄ auia fecho adulterio, si conosciere alguna cosa en juyzio, seyēdo acusado de tal yerro, empescer[c] le ha lo que conosciere, e recebīra poren de la pena q̄ manda la ley, e non se puede escusar, por dezir que non es de edad cūplida[d]. Mas si fuesse menor de catorze años, nō podria ser acusado d̄ tal yerro[e], nin de otro de luxuria, porque nō cae aun tal pecado en el. E porēde, si el fiziesse conoscencia deste yerro en juyzio nō seria valedera, nin ha porque demādar restitucio por razō della. Mas de todos los otros yerros, assi como omicidio o furto, o de los otros semejātes, q̄ si ziesse nō se puede escusar por razō q̄ es menor solo q̄ sea de edad de diez años e medio arriba[f] quādo los faze. Porque el moço de tal tiēpo, tenemos q̄ es mal sabido el q̄ entiende estos males quando los faze. Pero non les pueden dar tan grand pena, como a los mayores.

¶ *Ley. V. Por quales razones puede el menor desatar los pleytos o las posturas que fuessen fechas a daño de si.*

Vādo el menor de edad, es por fijado[g] de tal ome q̄ le muestre malas maneras: o q̄ le desgaste lo suyo, puede pedir al juez del lugar q̄ le torne en aq̄l estado, en q̄ era ante q̄ le ouiesse porfijado e el juez deue lo fazer. Otrosi dezimos, q̄ si al menor d̄ veynte e cinco años fuesse otorgado poder en testamento de otri, o de otra manera de escoger alguna cosa q̄l fuesse mandada q̄ si por auentura se engañasse en la escogencia[h], cuydādo tomar lo mejor, e nō lo fiziesse assi: q̄ puede pedir al juez, q̄ le māde dexar aquella cosa peor que tomo, e tomarla mejor: e el juez deue lo fazer. E aun dezimos, q̄ si alguna cosa del menor de veynte e cinco años, fuesse metida en almoneda, e la comprasse alguno, e despues dessio viniesse otro q̄ dixesse q̄ daria mucho mas por ella: q̄ puede pedir otrosi al juez q̄ torne aq̄lla cosa, el q̄ la auia sacado del almoneda, e q̄ la de al otro q̄da mas por ellas[i]: e el juez deue lo fazer, si entendiere q̄ es gran pro del moço[j]. Otrosi dzimos, q̄ faziēdo el menor de veynte, e cinco años pleyto alguno, o postura, q̄ fuesse a su daño[k], o cābiando su debdo[l] por otro peor: o faziēdo otra mudaciō nueuamente, en qual manera q̄ quier porq̄ se empeore su fazieda, o se menoscabasse[m] sus bienes, o su derecho: q̄ puede pedir al juez q̄l faga dsfazer el pleyto o la mudaciō q̄ fizo a su daño, e q̄l faga mejorar e entregar lo q̄ ouiesse menoscabado por qualquier destas razones sobre dichas, e el juez deue lo fazer, si fallare en verdad, q̄ el pleyto fizo seyendo menor de veynte e cinco añoa, e fuere, puado el empeoramiēto, e el menoscabo q̄ le viene por ende.

E si por auētura el menor ouiesse dado fiadores sobre tales pleytos como estos sobredichos, e se quisierē aiudar de la restitucio q̄ es otorgada al menor, non lo podria fazer, fueras ende en aq̄lla manera q̄ diximos en el titulo de los fiadores, en las leyes[n] q̄ fablan en esta razō.

¶ *Ley. VI. Por quāles razones nō puede ser otorgada restitucio al menor.*

Dizīēdo o otorgādo el q̄ fuesse menor, q̄ era mayor d̄. xxv. años, si ouiesse persona q̄ pareciesse[f] de tal tpo, si lo faze ēgañosamēte[g] valdriā el pleyto q̄ assi fuere fechoco el, e no due ser desfatado[h] despues, como quier q̄ nō era de edad quando lo fizo: esto es, por aduersarius nō potest dicere se deceptum: imo tā ipse quā minor vidēntur esse in dolo, quo casu cōpsit minori restitutio: quia facta dō ll compensatione, perinde est ac si nullus fuisset in dolo. & ideo datur restitutio, & quia scienti dolus nō infertur. l. 1. ff. de act. empt. secundum Cyn. Aibe. l. & Sali. in. l. 1. C. si min. se maio. dixe. adde Alberi. idem tenentem quand ō per aspectum alter constaret in authē. sacramenta puberum, col. 3. C. si aduersꝰ vendit.

¶ *Engañosamente.* Adde. l. secundā & tertiā. C. si min. se maio. dix. Et ad 2 uertē nā per istā. l. partita q̄ nō distinguit an adultus vel pupillus talē assertionem faciat videtur cōprobari dictum Guiller. de Cun. de quo per Paul. de Cast. in. l. qui iuralle in prin. ff. de iureiur. q. si pupillus proximus pubertati iuret cum contrahit se esse puberem, & postea etiā iuret quod nō veniet cōtra cōtractū q̄d habebit locū dispositio authen. sacramēta puberū, sicut si esset pubes: & cum isto dicto transit ibi Paul. de Cast. multū cōmendans dicens, se alibi non legisse: si cō teneamus i tā opinionē, q̄d etiā pupillus dolo obligatur ex iuramento nō esset ista mira da dicta decisio. vide p. Alexā. in d. l. qui iuralle. in prin. ff. l. ista partita ꝰ expresse sentit d adulto nō de pupillo, cū tñ supernus dixit, q̄ pareſciere de ētl tpo. Docto. etiā intelligunt de adulto. ll. dicti tit. C. si min. se maio. dixe. & patet ex ll. illius titu. Quid autem dicendum in dubio, cum nō cōstet de dolo minoris? Azo in suma illius titu. in fin. dicit q̄d presumitur dolus in minore, qui se maiorem dixit, & idem tenet gl. in d. l. q. & ibi Odof. e. in fi. Cynus tamē & alij tenēt oppositū: quia dolus nō præsumitur, nisi probetur. l. quottens. §. qui dolo. ff. de probā. Et hoc etiā vult ista. l. partita ꝰ cū dicit, si lo faze engañosamente. Et ita tenent Alberi. & Salice in. d. l. 3. vbi etiā Bart. in fi. si autem minor sui facilitate asserat se maiorem, & ita licet, tunc distingue, vt habetur in. d. l. 3. quia aut iurauit verbo tenus: & tunc nō restituitur, nisi per instrumenti seu scripturam probet se minorē, & si iurauit corporaliter nullo modo restituitur, vt ibi, & per quē instrumenta probet cum verbo tenus iurauit, vide per Specul. titu. de restitu. in integ. §. quis autē col. 4. versic. sed cuiusmodi erit scriptura, vbi etiam vide per Specula. aliquas notabiles quæstiones in ista materia, in col. 5. videlicet, an præsumpticet sibi minor ex tali iuramento, in aliis contractibus, & tenet quod non & tenet. gl. fi. in d. de ētate. ff. de mino. in fi. glo. vide ibi per Speculatorem, vbi etiam de aliis in ista materia.

¶ *Desatado.* Ex beneficio restitutionis posset tamen opponere contra cōtractum ea quę posset maior, vt alias not. gl. in d. l. 3. & in authen. sacramenta puberum. C. si aduersꝰ vendi. & procederet etiam si cum iuramento minor asseret se maiorem, & sic nō excluderetur si contractus esset nullus a iure dicendi nullum, propter tale iuramentum, secundum Ioan. And. post Nicho. de Mata. in additio. ad Specu. tit. de sententia. §. vt autem in prin. in additione magna, & idem tenet Specul. ti. de restitu. in integ. §. quis autem, col 5. ver. sed cum ei repellit enim ex hoc a beneficio restitutionis, quo ꝺ est ius singulare, non vero a iuris cōmunis beneficio, & idem tenet Paul. de Castro in. l. 3. C. si quis ex mayo. dixe. multum commendans.

¶ *Se menos cabasse.* Adde legem non omnia. ff. de mino.

¶ *En las leyes.* Vide titu. 22. partita. 5. l. 4.

¶ *Lex. VI.*

Non restituitur pubes si ex aspectu corporis videtur maior, & in eō trahēdo vitet se minorem, nec restituitur, si iurat super cōtractu: nec si in restitutione victus fuit iterū restitutus nisi appellet aut nouas alleget rationes: nec super causa status, in qua eius seruus defendente curatore liberatus fuit, liberatis fauoribus nec si ita cōtraxit ad tēpus sicut quilibet maior & differe minores, ga tūc non se maiorem læsus fuit dicit. h. d. xe.

¶ *De tal tiempo.* Nota bñ hoc verbum: nam si apparet ex aspectu eum esse minorē: tunc aduersarius nō potest dicere se deceptum: imo tā ipse quā minor vidēntur esse in dolo, quo casu cōpsit minori restitutio: quia facta dō ll compensatione, perinde est ac si nullus fuisset in dolo. & ideo datur restitutio, & quia scienti dolus nō infertur. l. 1. ff. de act. empt. secundum Cyn. Aibe. l. & Sali. in. l. 1. C. si min. se maio. dixe. adde Alberi. idem tenentem quand ō per aspectum alter constaret in authē. sacramenta puberum, col. 3. C. si aduersꝰ vendit.

¶ *Engañosamente.* Adde. l. secundā & tertiā. C. si min. se maio. dix. Et ad 2 uertē nā per istā. l. partita q̄ nō distinguit an adultus vel pupillus talē assertionem faciat videtur cōprobari dictum Guiller. de Cun. de quo per Paul. de Cast. in. l. qui iuralle in prin. ff. de iureiur. q. si pupillus proximus pubertati iuret cum contrahit se esse puberem, & postea etiā iuret quod nō veniet cōtra cōtractū q̄d habebit locū dispositio authen. sacramēta puberū, sicut si esset pubes: & cum isto dicto transit ibi Paul. de Cast. multū cōmendans dicens, se alibi non legisse: si cō teneamus i tā opinionē, q̄d etiā pupillus dolo obligatur ex iuramento nō esset ista mira da dicta decisio. vide p. Alexā. in d. l. qui iuralle. in prin. ff. l. ista partita ꝰ expresse sentit d adulto nō de pupillo, cū tñ supernus dixit, q̄ pareſciere de ētl tpo. Docto. etiā intelligunt de adulto. ll. dicti tit. C. si min. se maio. dixe. & patet ex ll. illius titu. Quid autem dicendum in dubio, cum nō cōstet de dolo minoris? Azo in suma illius titu. in fin. dicit q̄d presumitur dolus in minore, qui se maiorem dixit, & idem tenet gl. in d. l. q. & ibi Odof. e. in fi. Cynus tamē & alij tenēt oppositū: quia dolus nō præsumitur, nisi probetur. l. quottens. §. qui dolo. ff. de probā. Et hoc etiā vult ista. l. partita ꝰ cū dicit, si lo faze engañosamente. Et ita tenent Alberi. & Salice in. d. l. 3. vbi etiā Bart. in fi. si autem minor sui facilitate asserat se maiorem, & ita licet, tunc distingue, vt habetur in. d. l. 3. quia aut iurauit verbo tenus: & tunc nō restituitur, nisi per instrumenti seu scripturam probet se minorē, & si iurauit corporaliter nullo modo restituitur, vt ibi, & per quē instrumenta probet cum verbo tenus iurauit, vide per Specul. titu. de restitu. in integ. §. quis autē col. 4. versic. sed cuiusmodi erit scriptura, vbi etiam vide per Specula. aliquas notabiles quæstiones in ista materia, in col. 5. videlicet, an præsumpticet sibi minor ex tali iuramento, in aliis contractibus, & tenet quod non & tenet. gl. fi. in d. de ētate. ff. de mino. in fi. glo. vide ibi per Speculatorem, vbi etiam de aliis in ista materia.

¶ *Desatado.* Ex beneficio restitutionis posset tamen opponere contra cōtractum ea quę posset maior, vt alias not. gl. in d. l. 3. & in authen. sacramenta puberum. C. si aduersꝰ vendi. & procederet etiam si cum iuramento minor asseret se maiorem, & sic nō excluderetur si contractus esset nullus a iure dicendi nullum, propter tale iuramentum, secundum Ioan. And. post Nicho. de Mata. in additio. ad Specu. tit. de sententia. §. vt autem in prin. in additione magna, & idem tenet Specul. ti. de restitu. in integ. §. quis autem, col 5. ver. sed cum ei repellit enim ex hoc a beneficio restitutionis, quo ꝺ est ius singulare, non vero a iuris cōmunis beneficio, & idem tenet Paul. de Castro in. l. 3. C. si quis ex mayo. dixe. multum commendans.

Universidad de Deusto
Biblioteca

4 a ¶ *Non a los engañadores.* Adde d.l.12.C.si mino.se maio. dixe.

5 b ¶ *Mayor de catorze años.* Quid si adhuc nõ habeat.14.annos: est tamen doli capax qñ iurat: est maxima diuersitas inter docto & sed cõsor & verior vr opinio, qm ste idē in eo.& istā opinionē tenet Andr.de Iser. in §. item sacramenta, de pac.iuram.firm. & Bar.in authen.sacramenta puberũ. C. si aduers. vēdi. Alexā.in l. qui iurasse.in prin. de iure iur. & cõiter canonistæ per tex. in c. ex literis. & 2. de sponsa. cũ glo. ibi. & qualiter intelligatur doli capax, vide per And.de Iser.vbi supra.volentem, qm non sufficit habere decem annos cum dimidio, neq; trede cim cum dimidio, si non constet esse doli capacem. Sed quid si impubes iuret se non venire contra cõtractū celebrandū cū Titio, qñ pubes erit, deinde factus pubes facit ipsum cõtractum cū Titio, an valeat: & Alberi. post Guid. tenet qm nõ in d. authen. sacramenta puberũ col. 3. Quid autē si impubes cõtraxit postea vero factus puber iurauit nõ cõtra venire cõtractū ipsum. Alber. ibidē post Guido. dicit spectadum esse initiū, & qm ex forma illius cõstitutionis exigitur, quod cõtractus & sacramentū fiāt tpe pubertatis: quod ego intelligerem eo respectu vt cõtractus firemetur iuramento: eo tñ qm minor iurans iā pubes teneat ad obseruātiā: crederem tenericum seruari posse, & ter uare teneatur p capitulū, quāuis pactū, de pact. li. 6. & ff. cõtingat. de iur. iur. & quia qui iurat de nouo vr contrahere, & promittere, & maxime state l. huius regni, como quier q̄ parezca, &c. quinimo & nõ est sine scrupulo, qm etiā respectu cõfirmationis contractus procedat dictum Alberi. cum. ōstaret quod iā pubes de nouo approbat, & iurat. Ideo caue ab isto dicto. Et adde qm cõtractus nullius ex sequenti voluntate ratificatur. l. 1. & per totum. C. si maior fact. vēdi. io. sindecret. rat. habu. & quod habetur de secunda volūtate, quę est valida prima existēte nõ valida. C. ad Velleia. l. si mulier. & C. de agrico. & censi. l. cū scimus, & vr cõtractum tēpore quo fuit iuratum. argu. l. de accessionibus in fi. ff. de diuers. & tēpo. præscriptio. & insti. quib. alien. licet. in prin. Item intellige de pubere sanæ mentis, & siue sit pater sami siue filius familias, siue liber, siue seruus. glos. in §. item sacramenta de pact. iuram. firm. procedit etiā dictum huius, l. siue minor habeat curatorem, siue non glo. ibidem, & est gl. 1. in fin. licet cõtrarium voluit Specu. tit. de emp. & vendi. §. nũc dicendũ, col. 2. versic. hoc etiā scientias, nã cõtrariũ cõiter tenetur, secundũ Bald. in d. §. itē sacramenta col. 2. versi. 3. quæro docto. cõiter approbādo opinionē Marti. in d. authen. sacramenta puberum. Procedit etiā ista lex & si minoris procurator ad hoc speciale habens mādatum iuret, gl. in d. §. item sacramenta in gl. n. & ibi dicit And. de Iser. co. 2. ita cõiter tenet. idē tenet Bar. in l. qui bona. §. si alieno. ff. de dam. in fect. & ibi cõiter doct. licet aliqui voluerūt contrariū. Item procedit in ciuitate iurante, secundum Bal. in l. generaliter. in prin. C. de reb. credi. licet nõ in ecclesia, secundum eum ibidem, & adde glo. in c. 1. de in integ. resti. lib. 6. & Bal in d. §. item sacramenta. Ias. in d. authen. sacramēta puberũ in fi. limitatio. De prodigo vero iurāte, vid. Bar. in l. si cui bonis. ff. de verb. oblig. vide Bal. in l. 2. col. 7. C. de rescindend. vendītio. vbi etiam de amente vel phrenetico, qui non habet consensum.

6 c ¶ *Iurasse.* Videtur ista. l. velle, quod sufficiat verbotenus iurare: cum non exigit, quod corporaliter super aliqua scriptura diuina præstetur glo. tamen & docto. cõmuniter in d. authentica, sacramēta pubertum tenent, quod nō sufficiat ad illam dispositionem, quod nuda voce iuretur, & dicit Bal. in d. §. item sacramenta quod quando nuda voce iuratur nõ appellatur proprie sacramentum: sed verbũ & ibi dicit, quod de consuetudine sufficit q̄ iuretur super qualibet scriptura, in qua Deus nominetur, & quod sufficeret iurare super quadā tabula picta, in qua esset maiestas Dei vel sanctorum, & tandem cõclu dit, qm in hoc seruari debeat cõsuetudo: quia cõsuetudo quæ dat formam aliquam est seruanda aliter non valet quod fit, secundū Spec. titu. de instrumen. editio. §. breuiter parum post principium. Ioan. de Imol. in c. cum cõtingat. col. 62. versi. ité. 2. potest dubitari de iure iuran. tenet qm sufficiat verbo iuramentum præstari faltim attenta dispositione iuris canonici, quæ seruanda est in materia iuramēti, vt in c. 2. de iure iur. lib. 6. ex eo quia iuramentum verbaliter prestitū est seruandum: & ligat ad periurium, vt patet ex his, quę habētur in. e. & si Christus de iure iurā. & quia vt habetur in d. c. cum cõtingat, & c. quāuis pactū, de pact. lib. 6. iuramentū quod pōt seruari sine meritu salutis ętern, seruādū est, debet ergo seruari, li. et verbo tenus prestitum: & istud crederem esse tenendum attenta dispositione iuris ca

nonici, & etiā huius. l. partita facit bonus tx. in. c. cũ tempore. de arbit. & c. ad aures. qm met. cauſ. de promittente per fidem suam, & quæ ibi not. Abb. & dixi in. l. 26. tit. 11. par. 3. vbi qm solũ homagiũ, dixi qm nõ sufficeret. vide ibi, vbi etiā q. tale iuramentū debeat esse tale qm concernat religionē Dei, vt etiā tradit Salice. post Jacob. Butri. in. d. authentica. sacramēta puberum, co. 2. An aut exigatur, qm minor iurās sit certiorat⁹ de bñficio re-stitutionis sibi C. si cõpetēte: Bart. pius & cõiter doct. inter

fazia con otri, non la desataria por razon de menor edad[e]. Ca despues que assi ouiesse jurado, deue ser guardada su jura[f]. Otrosi dezimos, que si el menor de veynte e cinco años, pi,

que las leyes ayudan a los engañados, e non a los engañadores[a]. Esso mismo seria quando el moço fuere mayor de catorze años[b], e jurasse[c] que la vendida: o el pleyto, o la postura[d] què

in d. authen. sacramenta puberũ, tenent quod nõ, vt late tradit ibi Ias. son in. 3. limitatio, col. 14. & 15. allegatur ad hoc optimus tex. in c. ex posteriori. de iu. iuran. & vide late per Alex. 2. volu. cõsi. 212. & Bar. in l. 2. ad fi. co. 2. C. de rescind. vendi. Abb. in c. pen. col. fi. de empt. & vendi. licet Dyn. aliud voluerit cuius fundamenta refert Alberi. in d. authen. sacramenta puberum, col. 3. & 4. dicit tamen Alber. qm cõmuniter vidit seruari qd cõtractus celebrati per minores, cũ iuramẽto sunt reputati validi, etiā sine alia cerrioratione: sed quia opinio cẽti doctoris Dyni. scilicet est tot iuribus fulcita ad omne dubiũ tollendũ, dicit credere esse tutũ, qd in cõtractibus minorũ adniciatur quod certiorati fuerint, & qm ita fecit in pluribus puncto. Adde etiā Bal. in l. 2. col. 6. C. de rescind. vendi. distinguentem: an interuenerit scientia tutoris, vel curatoris, vel nõ: & nõ videtur a cõmuni opinione recedendum, licet ante factum tutum est, quod dicit, Alberi. & in certioratione iuris plane procedit. Quid autem de certioratione facta vide per Paul. de Cast. in quodam consil. incipit, viso puncto & Decius consil. 403. circa finẽ, & an iramentum debeat intervenire in ipso cõtractu, vel sufficiat, qd ante vel post prestet gl. in. d. §. ité sacramenta, & in. d. authen. sacramẽta, vult qd̄ sufficiat quādocunq; prestet, & vide per And. de Iser. in. d. §. ité sacramẽta. Alber. dicit tutius esse quod in ipso cõtractu interueniat vel in cõtinenti ante vel post. vid. per eũ in. d. auth. sacramenta, col. 4. crederem etiā ex interuallo præsticum tenere de iure licet tutum sit quod dicit Albericus.

d ¶ *La posima.* Siue hinc inde oriat obligatio, vt in cõtractibus propriis sumptis, siue etiā in cõtractibus impropriis, & sic in donatione & aliis, vt tradit gl. in d. authen. sacramenta, super verb. cõtractibus, & tradit Alex. cõsi. 53. vol. 3. in. 1. dubio, & Socinus cõsi. 279. 2. vol. Decius cõsi. 232. diu admodũ in. 2. dubio. Itē procedit in dictractibus gl. singularis, in l. 3. §. cõtrario. ff. de con. iudic. tute. Bar. in. l. tutores. §. ab eo. ff. de admiñst. tuto. vbi de remissione actionis tutelę. Bar. & docto. in d. authentica, sacramenta puberũ. Alexan. in l. pomponius §. præterea. ff. de acquir. pos. item etiā in quasi cõtractu veluti in adictione hæreditatis & similibus gl. in d. authenti. sacramenta. vbi Iaso. 19. co. vbi etiā extendit etiā si minor, per se non cõtrahat, sed alij cõtrahēti assentiat cũ iuramẽto allegat gl. quā dicit valde singularem in authentico de nupt. §. sed qd sanctium in verbo, neq; scriptum, & ibi Ang. co. fi. multũ cõmendat. Itē procedit etiā in nimia cõstitutione dotis super rebus immobilibus, secundũ Bal. in l. nulla. C. de iure dot. Habet etiā locũ in iudicijs gl. & cõiter docto. in d. authenti. sacramẽta, & adde Bal in l. vnica. col. 14. C. de cõsef. & ibi vide quid si iurat nõ reuocare factum procuratoris. Valet etiā manumissio seruiti er viuos per puberem facta licet nondum habeat viginti annos, vt tradit Ioan. Andr. referens Pileũ in additio. ad Specu. in rubrica, de seru. nõ ordin. Nõ tamen procedet hæc lex, si iuramentum præstetur super testamentis vel vltimis voluntatibus, secundum Cyn. Bal. & alios in d. authentica sacramenta, vbi Iason in. 13. limitatione.

e ¶ *Por razon de menor edad.* Quid si cõtractus esset inualidus alia rõne quā minoris ętatis, & simpliciter iurauit non cõuenire an posit cõtravenire gl. qđ sic in d. l. 1. C. si aduers. vēdit. vñ nõ excluderet iuramẽtū remediū ex. l. 2. C. de resc. in. ven. vt tradit Albe. alios referẽs in d. authẽ sacramẽta, vñ necesse est, vt oia remedia tollātur, qđ minor iuret nõ cõtravenire ratione minoris ętatis neq; alia quacūq; ratione, vt tradit Bar. & Alber. ibidẽ & formā iuramenti ad omne dubiũ tollẽdũ ponit Alberi. ibi, col. pen. qụ talis est talis profitẽs. se puberem vendidit sempronio tale prędiũ sponte, & ex certa scientia prius certioratus de forma authẽtice, sacramẽta puberũ, & iurauit ad sctã Dei Euãgelia corporaliter tactis scripturis se seruare ipsum cõtractũ inuiolabilẽ, & nõ cõtravenire beneficio minoris ętatis minoris prę tij vel aliquo alio modo, vel iure quod dici vel excogitari possit. tu vide pleniorẽ formā in. l. 59. titu. 18. partita. 3. & quę ibi dixi & in. l. 6. tit. 11. ead. par. & vide etiā. l. 56. tit. 5. par. 5. & quę ibi dixi.

f ¶ *Deue ser guardada la jura.* Et cõtractus firmat iuramẽto licet ille esset

inualidus secundũ opinio. Marti. cõiter approbatā in l. 1. C. si aduers. vendi. vnde et iam tenebitur hęres minori iurātis, vt declarat Paul. de Cast. in. d. authẽ. sacramẽta. in prin. & col. 2. tradit etiā Abb. in c. 1. de iureiur. li. 6. vbi etiā notāter dicit, qm & si tollatur iuramentū quod fir mauerat cõtractū, nõ per hoc rescindetur. neq; corruet cõtractus qui

dieſſe al juez que le entregaſſe de alguna cosa, que auia perdida, o menoscaba da, por razon de pleyto q̄ouieſſe fecho, non seyendo de edad cũplida: si sentencia fuere dada contra el, porque non era assi como el querellaua, non puede demãdar despues otra vez[a], q̄ sea entregado de aq̃lla cosa, delante de aquel juez, nin ante otro: fueras ende, si appellasse[b] de aq̃lla sentẽcia: o si mostrasse razones nueuas[c] a tales q̄ gelas deuiesse recebir. Otrosi dezimos, q̄ si el menor de veynte e cinco años, mouiesse pleyto en juyzio con otorgamiẽto de su guardador demãdando a alguno que era su sieruo, si fuesse dada sentencia contra el, en q̄ fuesse dado por libre aquel a quien de mandaua non podria despues demandar restitucion[d] contra tal juyzio, por razon que era de menor edad, quãdo mouio el pleyto. E esto es por la mejoria q̄ otorgá los derechos a la libertad[e]. E assi dezimos, q̄ si el pleyto, o la postura, de q̄ demandasse restitucio el menor, fuesse fecho en tal manera, q̄ todo ome de edad cumplida e de buen entendimiento la faria assi[f]: e non deuia tener se por engañado porende: q̄ estonce non deue ser desfecho, por razon que lo fizo en tiempo que non era de edad. Porque siempre ha de prouar dos cosas[g] el que

deman da restitucion, la primera, que era de menor edad a la sazon que fizo el pleyto, o la postura, la segunda que la fizo a daño e a menoscabo de si.

¶ *Ley. VII. Como el menor puede desamparar la herencia que ouiere entrado, si entendiere que le es daño sa.*

SEyendo estableſcido por heredero el menor de veynte e cinco años, si entendiere que nõ le es prouechosa, la heredad de tenet, puede de pedir al juez q̄ le otorgue poderio para desamparar la[h], maguer la aya entrada. Pero quãdo esto ouiere de fazer, deue ser delante los acredores[i] de la heredad que sepan qual es la razon porque la desampara. E estonce el juez, si entendiere que es daño del moço, en tener la heredad, deue le otorgar que la pueda desamparar, e tornar en el estado en que era de primero, poniendo en recabdo[k] primeramente, todas las cosas que pertenecieſſen a la heredad.

¶ *Ley. VIII. Ante quien puede el menor de mandar la entrega, e quando, e en que manera deue ser fecha.*

DElante del judgador ordinario[l] del lugar, deue demandar el menor restitucion, e entrega de los daños e de

bus per Alberic in d. authentica.

a ¶ *Los acreedores.* Concord. cum d. authentica. si omnes. vbi vide per gl. & doct. quid de legitarijs: & adde etiam. l. etiã. §. fin. ff. de mino. & de modo citationis præsentium & absentiũ, vide ibi signanter per Paul. de Cast. vbi etiam an sufficiat generale proclama.

b ¶ *En recaudo.* Adde d. authenticam. si omnes. & in corpore vnde sumitur. vbi qm illud q̄ perijt propter im. beneficium minoris non restituitur a minore. & not. hic istum casum in quo iudex ex officio etiam nemine petente debet prouidere ne bona hæreditaria dissipentur.

¶ *Lex. VIII.*

Non solum minor potest petere restitutionem dum est intra ętatẽ xxv. annorum: sed etiam intra quadriennium pōr, & etiam hæredes eius intra dictum tempus possunt eam petetere. h. d.

¶ *Ordinario.* Et intellige de iudice rei nõ actoris. l. 2. C. vbi & apud quẽ sed an possit peti restitutio contra contractum in loco in quo factus fuit coram iudice illius loci, si ibi reperiatur reus contra quẽ petitur Bald. post. Guillel. de Cugn. dicit quod non in d. l. 2. quia licet in loco contractus sortiatur quis forũ, procedit, si agatur a. l. eius obseruationem, non si ad eius rescissionem. & idem tenet Paul. de Cast. ibi potest etiã causa restitutionis specialiter de legari a principe vel iudice ordinario. Item coram delegato ad vniuersitatem causarum potest peti restitutio. & etiam coram delegato causę specialis si lædatur in aliquo actu, & sic restitutio venit incident. r. vide legem fin. & ibi Paul. C. vbi & apud quem. & in ca. suscitata. de in integrum restit. & intelligę istam. l. de iudic. bus ordinarijs habentibus certum tribunal, seu certum territorium, nam habentes iurisdictionem sine territorio

Adti. C. vbi & apud quẽ.

Universidad de Sevilla
Biblioteca

nom posit in integrum restituere, vt patet in d.l. fin. & ibi Paul. qui ex hoc dicit q̃ corā rectore scholariū nō poterit peti restitutio. Itē intellige nisi sit talis iudex ordinarius q̃ habeat iurisdictionem sine ad ministratiōe qui nō pōt cognoscere nisi inter cōsentientes, vt sunt iudices cartulary & notarij qui hoc habent in priuilegijsiste eīm nō cognoscit de restitutione gl. in d.l. fi. nec etiā poterit peti restitutio coram arbitro. vt in d.l. fi. h̄ betur vbi quere. gl. an posit compromitti. an possit restitui. Iudex & cōcludit q̃ sic & cū gl. tenet ibi Salicetus post Bart. quādo d̄ facto quis patitur sic hoc modo conueniri. Bal. tamen reprobat dictū glo. vide ibi per eos.

2 a Ad ti. C. de tēpo. in integ. restī.

¶ *Llamar ante si.* Cōcord. l. 2. ti. 25. 3. partit. & quę ibi dixi cū concordantijs ibi positis.

3 b ¶ *Conscientia.* Adde. l. certū. §. inpupillo. ff. de cōsel. & vi. q̃ habentur in l. 4. supra eo.

4 c ¶ *Cada vno delas partes.* Adde l. 2. tit. 25. partita. 3. & quæ ibi dixi.

5 d ¶ *Quatro años.* Adde l. fi. C. de tēpo. in integ. restī. Sed an cū dānum sit eminentissimū dabuntur quadriennium triginta anni? prout dantur tali casu ecclesiæ fisco & reipublicæ, vt habetur in l. fi. infra eo. & not. gl. in ca. 1. de rest. in integ. lib. 6. videtur ꝛ non, quia expresse cautū est hic de minore, vt tantū detur quadriennium & si propter damnū enormissimū aliud voluerat ista l. expressisset prout fecit in casu d. l. fi. Præterea est diuersa ratio in minore, cui quadriennium nō currat a die lęsionis, sed cōpleto. 25. anno. vt hic & in d. l. fi. Sed in cōtrariū facit, quia ideo ecclesię & reipublicæ dat restitutio, quia vtūtur iuris minoris, vt in c. 1. & c. auditis. de in integ. restī. l. res publi. C. ex quib. cau. maior. & sic arguit gl. in d. c. 1. q̃ sicut post quadriennium non datur restitutio minori fic necq; ecclesię. Itē, quia ratio eiusmodi dāni ita limitat in minore, sicut in ecclesia. & istud vt æquius sta tamē q̃tūc tēpus triginta annorū computetur a die lęsionis, vt in d. l. fi. facit ad prędicta l. fi. in prin. C. de indi. vidui. toll. & quod per illā. l. dicit Bal. in l. filiū quę habentē. col. 1 2. C. fami. herc. & quod notatur per gl. & Io. Andr. in c. ad nostrā. de rebus eccle. non alie. in gl. super verb. encenię. vbi gl. in fi. recitat opinionem illorum, qui dicebant q. etiam iudicis officio succurratur his qui vltra dimidiam iusti pretij læsi sunt.

¶ *Assubredos.* Adde l. 2. & quasi per totum. C. de temp. in integ. restī. & l. non solum. ff. de in integ. restī. & an beneficiū restitutionis trāseat in patrē qui succedit filio in peculio. vide gl. & Bar. in l. pater. ff. de cast. pecul. priuilegiū tamē competens pupillo, quia pupillus nō transit ad hæredem. vid. Lex pluribus. & ibi Bar. ff. de admini. tuto.

¶ Lex. IX.

¶ Præscriptio. xx. annorum aut infra non incipit currere cōtra adultum nisi in alterius persona præscriptio incepit, quia tunc continuatur in minore, sed restituetur ad tempus quod contra eum currit, præscriptio autem triginta annorum, vel vltra incipit currere contra minorem sed restituetur aduersus eam. h. d.

¶ *Non corre.* Et sic præscriptiones lōgi tēporis vel minoris ipso iure a minoribus nō incipiūt, vt hic & in l. fi. C. in quib. casib. in integ. restī. nō est necesse. l. etiā ei. ff. de minor. bonę fidei. in prin. ff. de acquir. rer. dom. iuncta. l. nō est ignotū. C. quib. nō obijcitur long. tēpo. præscriptio, non ergo hodie (licet minori sit ꝛplum, ꝛps ad soluēdū triburū) res eius incidit in cōmissū cū tale tēpus nō currat minori per istā. l. & d. l. fi. & tenet gl. notabi, & ibi vid. Io. de Pla. C. de fūd. patri. lib. 11. & in. l. fi tutores. & ibi Cyn. & Salycet. C. de admīsīt. tuto. Alexā. con-

fil. 3. pōderatis. 5. vol. Limita p. fino. istā. l. in præscriptionibus cōtra nullibus procedentibus ex contractu defuncti, siue præscriptio fuerit incoata cum defuncto siue cū minore eius hęrede. l. similius. ff. de minor. l. quę a patre. C. de restit. milit. & tenent cōmuniter doct. in d. l. fin. & intellige quādo nullū factū interuenit cum minore, sed sola mora aliās secus, vt in l. cū filig. §. in hac. ff. de verbo. obli. l. 2. C. si aduers. vendit. pigno. dicit tñ. singulariē Alber. in d. l. fi. col. 4. circa fi. r. ē, q. in dicto casu d. priuilegij minori restitutio in subsidiū. arg. l. ꝑ ædū. in fin. C. de iurid. l. cū manda to. ff. de minor. & §. pupillus. in authentico. de hæredit. & Falc. quod tu multum nota. ga cæteri doctor. simpliciter dicunt sine casu currere præscriptionē cū effectu, & non dari restitutionē. Item limita in præscriptionib⁹ se stamētarijs, vt in tpe a testatore præfixo, qui currit minori, datur tamē restitutio. vt in l. 3. §. & il hę res. ff. de mino. vide quod not. Bal in l. pupillorū. C. de repud. hęredi. Potest etiā minor petere se restitui aduersus præscriptionē conuentionalē ortā a cōtractu defuncti ex capite ignorantiæ, ex clausula generali. si qua mihi, &c. secundū Bar. in d. l. æmilius. post medium con. in. 2. oppo. Franc. Balb. in tracta. ꝓscriptio. fol. 64. col. 1. vers. 2. limita. Itē limita & vide in præscriptionibus iudicialibus in tpe triennij quo durat instantia causæ principalis, vel aliō tpe per statutū assignato instantiæ causæ nā currit minori, & non datur restitutio nisi in subsidiū tutore vel curatore nō existente soluendo. Similiter ei currit tps datū ad appellandū & ad prosequendū appellationē glo. in. l. auxilij. ff. de mino. datur tamen restitutio minori etiā tutore vel curatore non existente soluendo. probatur in l. 1. & 2. C. si ęquis. in integ. restī. positu. & ibi Bal. Bar. & Bal. in d. l. fi. Fœci. Balb. in d. suo tractatu. fol. 64. col. 4. versi. prædicta conclusio. & idē vult Ang. in d. l. fi. Limita etiā in tēpore statuto hęredi ad cōficiendū inuentariū nam currit minori salvo restitutiōis beneficio, vt in d. §. pupillus. in authen. de hęred. & falci. & vide circa istū. §. quod dicit Bal. in l. cū antiquio. ribus. col. 3. C. de iur. delibe. Limita etiā in c. authenticæ si minor. C. de tēpo. in integ. restī. & an tpe dato ad petendū bonorū possessionē, secundū Bar. in d. l. fi. col. fi. Itē limita in tēpore anni præfixi ad petendum inuestituram, nam currit adulto salua restitutione. vt in §. præterea si quis. iuncta gl. & ibi Alua. & Præpo. de prohibi. feud. alien. per Fred. Francis. Balb. in d. suo tractatu. fol. 65. col. 1. versi. 5. fallit. & ibi vide per eū de ꝓscriptione statutaria vbi col. 2. in prin. refert Claudiū Aquensem. in. l. naturaliter. fi. col. ff. de vsuca. dicentē q̃ cōis conclusio est q̃ præscriptio statutaria currit contra minorem adultū tēpore minoris ætatis, & dormit tēpore pupillaris. ꝓ. d. §. prętera si q̃s & intelligi videtur sue tractetur de luero siue de dano, secundū Bal. Ange. & Pau. de Cast. in d. l. fi. fallit tamen ista conclusio, quādo præscriptio statutaria succederet loco præscriptionis legalis nam eandē sortiretur naturam, vide ibi per eum. versi. fallit ista conclusio. Adde etiam circa præscriptionē statutariam. quod dicit Bal. in. l. ū mater C. ne de testa. defuncto. & in l. 3. C. quib. non obijcitur long. tempo. præscript. & in capit. 1. column. 3. quo tempore emiles. & in §. porro. qualiter feud. alien. poss. & in l. omnes populi. column. 10. ff. de iustitia & iure. & l. eum notissimi. colū. prima. C. de præscriptio. 30. vel 40. anno. & de præscriptione retrahendi rem pro tanto per agnatum. vide Alberic. in dict. l. fi. columna. 2. & Abb. in capitul. cor-

¶ *Ley. IX. Como el menor puede demandar entrega de sus cosas que perdiesse por tiempo.*

PRæscriptio en latin, tanto quiere dezir en romance como ganancia que faze ome de alguna cosa por tiempo. E como quier que de tal razon como esta, fablamos complidamente en la tercera partida deste libro, en las leyes que fablan en esta razon. Pero, dezimos que las ganancias que se fazen por tiēpo de veynte años, o dende ayuso, q̃ non corre[f] ninguno destos tiempos, contra los q̃ son menores de veynte e cinco años, nin contra sus cosas, nin les empece en ninguna manera, para perder alguna cosa de lo suyo por tal razon. E esto se deue entender, quando los tiempos de tales prescripciones, comiençan a correr contra los menores, seyendo ellos nascidos. Mas si ante que ellos nasciesse[a], o fuessen establesci dos por herederos de otros, ouiesse comēçado a correr[b], cōtra aq̃llos aquien los menores heredasse, estoce bie correria cōtra ellos e epescerles yan. Pero podrian demādar restitució, del tiempo, que cōtra ellos fuesse corrido, mientra q̃ era menores. Mas las prescripciones q̃son de treynta años, o dende atriba empecen a los q̃ son menores de veynte e cinco años, e mayores de catorze años, [d] e corrē cōtra ellos, como quier q̃ puedē demādar al juez restitució, [e] q̃ nō pierda ninguna cosa, por todo el tiempo q̃ fuerō d̄ menor edad, e hā dmas quatro años, [f] segū q̃ es sobredicho.

¶ *Ley. X. Como las egleſias o los reyes o los cōsejos, puedē demādar restitució, por aq̃llas mismas razones que los menores.*

POrque los bienes de las Eglesias s̄, e de los reyes [h], e de los menoscabos, que ouiesse rescebido en sus cosas, por pleyto q̃ ouisse fecho a daño de si, opor alguna de las razones sobredichas, que diximos en las leyes ante d̄sta. E el juez deue llamar ante si [a] la otra parte, a quien fazen la demanda: e si fallare q̃ el pleyto o la conoscēcia [b], o el juyzio (sobre que demāda la entrega) que fue fecha a daño del menor: deue l tornar en aquel estado enque era ante, de manera q̃ cada vna de las partes [c] aya en saluo su derecho, assi como lo auia primeramente. E esta restitució pue de demādar en todo pleyto o conoscencia, q̃ el ouiese fecho a daño de si, o su guardador, o su abogado. E tal demanda como esta, puede fazer el menor en todo el tiempo: fasta que sea de edad cūplida de veynte e cinco años: e aun en quatro años [d] despues desso, e non solamente puede el menor fazer demanda fasta este tiēpo, mas aun sus herederos [e] que ellos nasciesse[a], o fuessen establesci dos por herederos de otros, ouiesse comēçado a correr[b], cōtra aq̃llos aquien los menores heredasse, estoce bie correria cōtra ellos e epescerles yan. Pero podrian demādar restitució, del tiempo, que cōtra ellos fuesse corrido, mientra q̃ era menores. Mas las prescripciones q̃son de treynta años, o dende atriba empecen a los q̃ son menores de veynte e cinco años, e mayores de catorze años, [d] e corrē cōtra ellos, como quier q̃ puedē demādar al juez restitució, [e] q̃ nō pierda ninguna cosa, por todo el tiempo q̃ fuerō d̄ menor edad, e hā dmas quatro años, [f] segū q̃ es sobredicho.

¶ *Ley. X. Como las egleſias o los reyes o los cōsejos, puedē demādar restitució, por aq̃llas mismas razones que los menores.*

POrque los bienes de las Eglesias s̄, e de los reyes [h], e de los

turus, co. 3. de in integ. restī. vbi q. currit minori sed restituitur, sed tu no. vide. l. 7. ti. 7. li. 5. ordin. rega. vbi disponitur, q̃ nō detur ista casu restitutio, qd aūt de rāscursu biēnij, vel triēnij dāri emphiteotæ, an curiopil. rat minori. vide glo. in l. si tutoris. C. de administra. tuto. dū tenet & l. 7. qd nō currat illud tempus minori Alberi. tñ. post. Vber. in. d. l. fin. tit. 11 co. 3. vule con lib. 5. tractū vide ibi p. cū, quid etiā si minor impetrauit veniā ętatis an currat cōtra eū ꝓscriptio vide p. Alberi. in. d. l. ea. q̃. vr si. querit. Vbert. 9. C. de tēpor. in integ. restī. vbi distinguit, q. d. aut restituta in qua currebat ꝓscriptio exigebat decretum interpositionem, & tunc mero iure nō currit ga in talibus venia ætatis nihil operatur: Si vero non exigebat decretum & præscriptio inchoauit ante venīā impetratā & iudici intimatam, & tunc nō currat, quia pro minore adhuc habetur vt in d. l. 1. & 2. C. de his qui venīam ætā impetra. aut post, & tunc currat cum effectu sine restitutione: quia pro maiore habetur. Item aduerte quod in casibus in quibus de iure veteri currebat præscriptio etiā legalis minori sine ipe restitutionis similiter & hodie curret, necq; dabitur restitutio. Sed dicit elle est inuestigare tales casus, vide per Paul. de Cast. in. d. l. si exemplificantem in actionibus prætoris quæ siniuntur anno vel minori tempore, vt in rethibitoria & quanto minoris vide ibi per eum, & per Francis. Balb. in. d. tract. fol. 64. colum. 3.

a a ¶ *Nasciesse.* Licet existeret in vtero, vt in l. eādē et la picola. ff. de mino.

3 b ¶ *Acorrer.* Approbat opinionē Azo. in summa. C. in quib. casibus in integ. restit. nō est necessaria quę cōiter approbatur & reprobat opinionem Vber. & Alber. Papien. & Iacob. de Are. qui diebāt nō curere præscriptionē lōgi tēporis, vel minorē minori, siue cœpta esset cū defuncto, siue cum minore qui ira intelligebant. d. l. fi. per text. in l. fi. in fi. C. si maior fact. aliena. fin. decreto ra. hab. quā dicit verlorē Alberi. in. d. l. fi. co. 2. dicēs ita de facto obtinuisse torā magnis pitis.

4 c ¶ *Restitucion.* Adde. l. 1. C. si aduers. vsucapio. & l. etiam ei. ff. de minor.

5 d ¶ *Quatro años de cuerpo años.* Contra pupillum enim non currit præscripto l. bon. fidei. ff. de acquis. rer. domi. l. sicut in rem, vbi gl. C. de præscri. 10. vel. 40. anno.

6 e ¶ *Restitucion.* Approbat opinionem Azo. & Ioā. de ęua in gl. fi. d. l. fi. quę est cōis bene tñ fatēdum, si præscriptio incepit a minore vel a fit opi. Alberici. de qua in. d. gl. cum cōpleri nō possit præscriptio, nisi in ętate maiori, & etiam quadriennio lapso restitutionis, & ideo non cōpeteret restitutio. l. fi. C. de tempo. in integ. restitu. & ita tenet Albe ric. in. d. l. fi. C. in quibus caus. col. 4. Ange. ibidem col. 1. & Alberic. in. l. fi. versi. denuo quæro. C. de tēpo. in integ. restī. Odof. tñ relatus ab Alberi. in. d. l. fi. C. in quib. caus. in integ. restī. dicit q̃ etiā si præscriptio incipiat a minore, & sic solū cōpleatur in maiori ętate adhuc de tur restitutio, quia cū læsio ex præscriptione cōsummatur in maiori ętate quadriennium incipit currere a die cōsummate lęsionis, arg. l. 1. §. annus ff. qū. ad. de pecu. est anna. & q̃. quadriennium incipiat a cōpleta præscriptione tenent Bar. & cōiter Doct. in. d. l. fi. C. de tēpo. in integ. restī. qū tēpus ex quo fuit causata lęsio fuit pius quadrien nio, vel tantū d̄s, & si fuerit minus tunc solū infra tantum tēpus quā tū fuit tēpus lęsionis, vide per Bar. Bal. Ang. & Sali in. d. l. fi. C. de tēpo. in integ. restit. & per Francis. Balb. in tracta. ꝓscri. fol. 63. col. 2. versi. 2. quæro. Ecclesia tñ semper habet quadriēnū integrū, licet tēpues lęsionis fuit minus, vt in Clem. 1. de in integ. restī. vbi & gl. vo luit idē esse in priuatis personis, sed prędens opinio legislatorū est cōis ex. l. cū fi. infra eo. vt ap. pba. opinio. gl. in. d. cle. 1. vi. ibi. Aduertē tñ q̃ si ꝓscriptio fuit cœpta in minori ętate & cōpleta in maiori ęta te adhuc habet locū restitutio, vt dictū est de bet tn intelligi q̃ cōple ta fuit in quadriēnio, & sic emerfit lęsio in quadriennio secus si emer fit post quadriēnū cōtinuū, qa cū tūc restitutio orta denegaret post ea multo magis impedit natiuitas eiꝰ s̄dm Bar. in. d. l. fi. C. de tēpo. in integ. restī. in fi, & sequitur ibi etiā Bal. in fin. dicēs esse notandum.

7 f ¶ *Quatro años.* Et a quo tempore currat quadriennium, vide in gl. præcedenti. & istud tēpus ab initio est vtile, vnde nō curri prob. biliter ignoranti Bald. in. l. fi. sūm. C. si ex fal. instru. lasin. §. rursus col. 16. Insti. de actio. Franci. Balb. vbi supra fol. 3 6 col. 3. Alex. cōsi. 3 col. 4. in. 4. volumi.

¶ *Lex finalis.*

¶ Non solum minor, sed etiam ecclesia rex vel cōmunitas civitatis, vel loci restituitur intra quadriennium a tempore læsionis, vt minor: sed si lęsio in alienationefuit vltra dimidiam iusti prętij restituetur intra. xxx. annos a die alienationis computandos. h. d.

g *Ecclesias.* Ecclesia respublica est, quia ius publicū cōstitit in sacris, & in sacerdotibus. l. 1. ff. de iustit. & iur. & ideo semp iure minoris, seruatur illesa. c. i. ca. auditis de ininteg. restitu. Hostiē. de restitu. in integ. in summa, versi. cui ad fi nē, & nota q̃ potest ecclesia petere restitutionē cōtra cōtractū, vel nul lū tarem contra ad tit. d in in teg. re sti. in decre ta, & lib. 6.

h *Reyes.* Et nimirum, si regibus in regnis suis cōpetat restitutio, quia a pud eos est vsus fatis res publica romanorū, vt tradit Bal. in. l. 3. C. ad Trebel. vbi dicit, qd vniuersalis respublica romanorū nō est nisi apud imperiū, & etiā apud Reges in suis regnis tñ & cum respublica romanorū hoc ius habet, vt in. l. respublica, vbi gl. C. ex quib. caus. mājo. sic etiā reges debēt habere & ex hoc videt male dicisse Petrus quē refert Alb. in. d. l. respublica. qd Rex Fracię in causa sua, vel regni nō posset restitui. Idē etiā voluit Lucas de Penna in. l. cubicularios. C. de prępo. sacri cubiculi. li. 12. Cuius cōtrarij euitetur expressē se in ista. l. Idē videtur probari de iure antiquo, vt habetur in. l. rem publicā. C. de iur. rei publi. lib. 11. Intelligendo de republica romanorum quæ est hodie apud Imperatorē vel reges, vt dixi. & vt declarat Bal. in. l. 1. C. de hereditа. vel actio vendi. duplex est patrimonium Regis vnū quo l appellatur fiscale, puta introitus, & exitus cameræ fiscalis, aliud apellatur totius patri monij regalis, & quę sunt in gter no patrimonio regis, & in vtroq; patrimonio intelligere. l. ista cum indistincte loquatur, & militer eadē ratio, & facit. l. fina. C. qui dar. tuto. pos. & l. idē Iulianus. §. cōstat. versi. si vero fallustianos hortos. fl. delega. 2. & C. de fund. patri. per totū, & qd ibi p. gl. in rubrica, & nō bene videtur dixisse Alberi. in. d. l. respublica, cū cōcludit, quod fisco nō competat restitutio dicens non subesse eādem rationem in fisco quæ in republica, quia respublica romanorū est omnia caput & magistra, & facilius subest lęsionibus qua fiscus, & qa fiscus & res publica non sunt idem, vt patet. C. ne fiscus. vel respubli ca fabrica, nam post imperium translatum in principem a republica Romanorum res publica absolute sumpta est Fiscus temporis, vel regis. vt dicit Bald. v. l supra, & tenet etiam Baiocen. in dict. l. respubli-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ca, inprin. gl. & ibi Bar. qui latius declarat quãdo res publica, & his cũs sint idẽ in rubrica. C. de iur. fisci. lib. 10. habet etiam princeps, & aliud & tertiũ genus patrimonii q̃ appellat priuatũ, qđ habet tãquã d titius, & nõ tãquã princeps seu rex, vt tradit Alex. 4. volu. cõsil. 6. l. procurator, & ibi Cyn. C. de edẽ. & in isto tertio patrimonio nõ videtur, q̃ procedat huius l. dispositio & posset procedere, quod Petrus relatus ab Alberic. dixit, & huius sententiæ fuit Lucas de Pen. vbi supra dicens, q̃ rex nõ ratione suæ personæ, sed ratione reipublicę quam sustẽtat eãq; procurat & seruat, tali beneficio gaudet, & q̃ si alias in speciali cõtractu qui cõmoda vel incõmoda reipublicę nõ respiceret ipse rex seu eius camera lederetur nõ esset restituẽdus, ar. l. famosi. §. hoc tamen. ff. ad l. iuli. maiest. & c. qui sincera. 45. dis. Et facit ad prædicta q̃ not. Ange. per tex. ibi in authentico, vt cum de appella. cognol. §. si vnum, col. 8. in. 3. nota. q̃ fiscus poterit se restituere contra non confectionẽ inuentarij, q̃uiparando fiscum minori. facit. l. 1. C. de senten. aduersus fiscum. lat. retra. lib. 10. Et an regina regis vxor gaudeat isto beneficio Luc. de Pen. vbi supra mouet istã quæstionem, & q̃ alias ita fuit pronunciatum in fauorẽ dñę Sãctæ reginæ reliquæ quõdã inclytę regis Roberti, cum decepta foret in venditione castri mõtis Albani: ipse tamen concludit quod nõ gaudeat regis vxor tali beneficio.

ad tit. C. de iurere ip. & ad tit. C. etiã p procu. refti.

cõcejos[a] se pierdẽ o se menoscabã, por culpa delos q̃ los hã a ꝓcurar, o por engaño de los otros. E porẽde fue establescido antiguamẽte, q̃ tales bienes ayã aq̃l preuillejo, e aq̃lla mejoria, q̃ hã las cosas de los menores de veynte e cinco años. Onde los q̃ hã en poder[b] en guarda las cosas sobredichas, puedẽ demandar restitucio sobre ca da vna dllas, quãdo se menoscabassen por tiẽpo, o por engaño, o por negligẽcia de otri. E esto puedẽ demãdar, dsde el dia q̃ recibirõ el engaño, o el menoscabo, fasta quatro años[c]. Pero si el menoscabo fuesse tã grãde, q̃ mõtasse đ mas de la meytad dl precio, đ q̃ valia alguna delas cosas sobredichas, q̃ fuesse enagenada: e[c] estõce bie puede demãdar emienda, e restitucio, fasta treynta años, dsde el dia q̃ fue fecho el enajenamiẽto de la cosa.

¶ *Cõcejos.* Approbat opinionẽ Azo. in summa. C. si aduersꝰ vsucapio. in fi. & gl. in l. rẽpublicã. C. de iur. rei pub. lib. 11. & Guido de Suza, la coh de Are. & Dyn. & Vber. & Alberi. Papien. & Odofre. & aliorum de quibus per Io. And. in addi. ad Specu. tit. de restit. in integ. §. quis autem, col. 6. & per Alberi in d. res publica. C. ex quib. caus. maio. & reprobat opin. gl. in d. l. res publica, vbi etiã Petr. & Cyn. & Innoc. in. c. 1. de in integ. resti. & tradit Spec. in d. §. quis autẽ col. 6. versꝰ. idẽ quoq; iuris est in re publica vbi ipse dicit, q̃ vniuersitates pistorũ cerdonum & hmõi nõ restituatur, vi. Bal. in l. 1. C. etiam per procuratorem causam restitu. In republica tñ ciuitatis vult q̃ posset restitui, & opinio quæ approbatur hic, secundum Alberi. in d. l. res publica, cõmuniter approbatur, & de facto seruatur, quia de facili subsunt lesionibus, & quia & aliæ ciuitates vltra Romanã reguntur per administratores, & sæpe per baratores de stricto tñ iure credere se dicit Alberic. contrariam opinionem esse veriorem, tene ergo mẽti istam. l. partitarum, cuius opinionem tenet etiam Bart. Bal. Salice. & alii in. d. l. res publica, concludentes veram & cõmunem opinionem esse q̃ omnis ciuitas vel quodlibet castrum gaudet priuilegio reipublicæ, & debet restitui in integrum sicut res publica, dũmodo tale castrũ vel villa habeat multitudinem hominũ, & regatur per suos administratores, & tractet negotia sua tanquam cõmunia non vt priuata, licet sit parua vniuersitas, & licet talis ciuitas sit supposita alicui domino vel principi, & ita approbatur hic, & aduerte, quod res publica iuuatur in multis vt pupillus: in multis plusquam pupillus: in multis minus, quam pupillus, videlate Ioan. de Plat. in. l. rem publicam. C. de iur. rei publi. lib. 11.

4 ¶ *Los que han en poder.* Habes hic, quod syndicus vniuersitatis absque alio speciali mandato potest petere restitutionem. Adde Bald. in. l. 1. C. etiam per procura. causam restitu. & Ioan. de Plat. in. l. rem publicam. C. de iur. rei publi. lib. 11.

5 ¶ *Quatro años.* Cõcor. cũ. c. 1. de in integ. resti. li. 6. & Clement. 1. eo. tit. gl. li. in. d. l. res publica, & ibi Bar. & doct. & in l. rẽ publi ã vbi Io. de Plat. C. de iur. rei pub. li. in. & probatur ẽt hic, q̃ ẽt cõtra p̃scriptionẽ datur ecclesię bñficiũ restitutiõis intra quadriẽniũ a die cõpletę p̃scriptiõis, quę erat quęstio ante a dubia, vt tradit Abb. in. c. 1. col. pen. & fi. de p̃scriptio. & in c. cũ ex literis col. 5. de in integ. restu. & vide gl. in authentico. de ecclesiasti. tit. §. pro rẽporalibus, colla. 9. & istud quadriẽniũ est a principio vtile, vt patet in. d. c. 1. de in integ. resti. li. 6 & põderat Abb. vbi supra colũ. fin. hoc etiã tenet Francꝰ. Balbus in tracta. præscriptio. fo. 43. col. 2. & contra lapsum huius quadriennij nõ datur restitutio: quia alias esset procedere in infinitũ. Abb. vbi supra. & vid. l. 7. tit. 29. & quę ibi dixi. 3. partꝰ. & a quo tẽpore incipiat f currere istud quadriennium, quando ecclesia vel res publica petit restitutionem, quia non probauit in termino, vide per Abba. in. c. co-

ram. ad fi. de in integ. restꝰ. hodie vero prouisum est circa hoc p. ll. & ordinationes de Madrid restringentes tempus in quo petatur.

¶ *Dexo de la meytad del precio.* Approbat opinionẽ gl. in. c. ad nostram, d rebus eccles. nõ alien. super verbo. enormẽ. & not. bene quia ex hoc in nouo declaratur tx. cũ gl. in. c. 1. de restit. in integ. lib. 6. cum ibi gl. dicit de ua re. damno eminẽ. copiosissimo, vt tunc esset. 3. competens relatio. § tutio etiã post tit. 4. quadriẽniũ, vt etiam idẽ Ioã. Andr. dicit in d. cap. ad nostram, ibi cũ dicit & forsan ex hoc eminentissimũ damnum fuit hic causa admissionis post quadriennũ.

Declaratur ergo hic quod dicitur eminentissimũ cũ cõtingit læsio vltra dimidiã iusti pretij: tenet etiã Feli. in. c. in præsentia. col. 5. versꝰ. imo etiã maior. de proba. Curtius Iunꝰ cõsil. 141. col. 3. Calcaneus cõsil. 25. Ratione ergo enormis damni aliqua sunt specialiter statuta, vt hic vides, & minor etiam iurans, si enormiter est læsus potest petere absolutionem a iuramento, vt dicit Abb. in cap. penꝰ col. fi. de empt. & vend. & vid. l. 56. in fi. tit. 5. part. 5. & dicit Bart. post gl. in. l. si alius. §. bellissime. ff. q̃ vi aut clã. q̃ potest quis propria auctoritate recuperare res suas, quando alias pateretur enorme damnũ, vnde si quis per vim arriperet animalia tua quæ facilius pereũt vel vineas, quæ si remanẽt inculte de facili destruuntur: quia tunc faciliter permittitur: q̃ tua auctoritate ea recuperes, quam in aliis rebus permitteretur, quæ nõ sic de facili pereunt, & vide etiã quod not. Bal. de milit. valla. qui cõtum. est. col. fi. versꝰ. sed dubitatur vtrũ cõtra istũ processum, & in §. item sacramenta, col. 2. de pac. iuramen. firm. Præsumitur namq; dolus inferente læsionem enormissimam, vt tradit Paul. de Cast. in l. seruo inuito. §. cum prætor. ff. ad Trebellia. facit l. summa cum ratione. ff. de pecu. versꝰ. sed dolum. & l. nomen. §. 1. ff. de lega. 3.

e ¶ *Que fuesse enagenada.* Ex hoc videtur q̃ iunctis verbis precedentibus 7 q̃ nõ loquit ista lex, quãdo res ecclesia vel res publica velit se restituere contra p̃scriptionẽ, nam tũc elapso quadriennio nõ posset, vt patet ex. l. 7. tit. 29. 3. part. cũ enim hæc lex cõsideret damnũ graue seu grauissimũ habito respectu rei seu causæ ad ipsam rem vel causam: quia loquitur de damno dato in dimidia valoris rei, & vltra prout alias in ista materia seu simili notatur per Bar. in. l. si societatem. §. arbitrorũ. ff. pro socio. Inno in. c. quintauallis. de iur. Bal. in. l. pe. C. de arbit. quando tractatur de præscriptione nõ põt haberi ista cõsideratio: quia cũ tota res præscribatur, sẽper damnũ esset grauissimum ita cõsiderando, vnde iura limitãtia quadriẽniũ aduersus p̃scriptionem nũquam practicarent: habebit ergo locũ ista lex, quãdo p̃dictæ personæ lædantur ex sententia vel cõtractu, vel alias quam p̃ p̃scriptionẽ vbi possit haberi cõsideratio, de qua hic. §. q̃ nõ esset damnũ in tota re, sed cõtra hoc videtur nam si læsio, pueniret ex sententia qua res ecclesiæ regis, vel rei publicę perderetur in totũ, & ex hoc reciperetur damnũ enormissimũ nõ põt dubitari quin cõpeteret restitutio, vt p̃batur in d. c. 1. de rest. in integ. lib. 6. cũ gl. ibi etiã post quadriẽniẽ similiter ergo erit dicẽdũ si læsio in tota re causet ex p̃scriptione, & q̃ hic in ista. l. dicitur de lesione vltra dimidiã vorificatur, qđ a fortiori p̃cedet si cõtingit læsio in tota re. Præterea ẽt res dñi alienari p̃ p̃scriptionẽ. l. alienationis. ff. de verb. signi. & quæ tradit doct. in. l. fi. C. in quib. caus. in integ. restꝰ. nõ est necessꝰ. vnde dicendũ vt qđ istud dãnũ grauissimũ in ista materia consideret habito respectu ipsius rei ad qualitatẽ personę, & quãtitatẽ patrimonij illius q̃ patitur hoc dãnũ, sicut habetur in simili in. l. sed & si susceperit. §. 1. & ibi per gl. & doct. ff. de iudi. p̃ Bar. in. l. admonẽdi. col. pe. versꝰ. sed est aduertẽdũ. ff. de iure iurã. & ita in terminis vultq̃ qđ istud cõsideret Socin. 2. vol. cõsi. 266. col. 11. incipit. in causa quæ vertit inter capitulũ canonicorũ, & loquitur in restitutione cõtra p̃scriptionẽ hoc idem vult ista. l. partitarũ, quę etiã loquitur in lesiõe ex cursu tẽporis, vide tamẽ. l. 5 tit. 29. parti. 2. quę vult tñ dari quadriẽniũ ad restitutionẽ petendã cõtra p̃scriptionẽ, & ad idẽ. l. 10. eiusdem tit. nisi forte respõdeas, qđ limitentur nisi dãnũ sit enormissimum habitu respectu: de quo dixi ad qualitatem rei & personæ, & quantitatem patrimonij.

f ¶ *Treynta años.* Habes hic p̃fixũ tẽpus intra quod peti debet restitutio, q̃ñ dãdũ est enormissimũ qđ nõ memini vidisse taxatum de iure cõi, & forte ista taxatio habuit cõsiderationẽ ad id qđ habetur in. l.

ficut. C. de præscript. 30. vel. 40. anno. scilicet vt actiones minoritẽpore non limitatæ. 30. annorum spatio præscribantur & intelligevt ista. loquitur de beneficio restitutionis, nam si agere velit ecclesia vel ciuitas actione ordinaria, sibi alias de iure communi competenti veluti ex deceptione vltra dimidiam iusti pretij in contractu venditionis tunc esset necessarius terminus. 40. annorum ad præscriptionem talis actionis, vt in authentica. quas actiones. C. de sacrosanct. eccles. glo. & docto. in l. 2. C. de rescind. vend. & glo. in capi. ad nostram. de reb. ecclesiæ non alien. De actionibus vero competentibus regi vel fisco, quo tempore præscribantur. vide Francis. Balb. in suo tracta. præscriptio. char. 42. colum. 2. vbi principibus non recognoscentibus superiorem. & char. 50 & 51. glo. & ibi Bal. in. l. 2. C. communia. de vsucapio. & contra beneficium restitutionis competens regi pro rebus patrimonialibus regni vel fiscalibus præscribitur quadriennio, vel si damnum est enormissimum. 30. annis. vt hic vides. Si tamen sit qui fuit deceptus in contractu emptionis, vel venditionis, vel simili contractu priuata persona quæ non gaudet beneficio restitutionis, videtur ex l. 4. tit. 7. lib. 5. ordi. regal. quod & si insit audiendus quadriennio elapso dolo, aliter non probato quam ex quantitate pretij, argumen. l. dolus. C. de rescind. vend. Si tamen ex aliis argumentis constaret de dolo ex proposito, tunc videtur quod agere posit vltra quadriennium, iuxta id quod habetur in l. 6. titu. 16. partit. 7. & in l. 63. in ordi. Tauri. & idem videtur forte dicendum, si læsio ita esset enormissima, quod excederet nimis vltra dimidiam iusti pretij ex his quæ dixi in l. 56. in glo. fin. tit. 5. part. 5. neque repugnabit dicta. l. ordin. quia illa adiectio plus vel minus sic absolute dicta ad modicam quantitatem referenda est, ne in hoc præsertim corrigat alias. ll. maius tempus huic actioni indulgentes. l. hæc actio. ff. de verborum significatione.

In no. rec. est l. 1. tit. 11. l. 1. 6. 1. 15. 11. 4

Fin de la Sexta Partida.

Universidad de Deusto
Biblioteca